סֵפֶר

וְהָיִתָ אַךְ שָׂמֵחַ

מַחֲשָׁבָה יְהוּדִית חִיּוּבִית

שִׂיחוֹת • מַאֲמָרִים • סִפּוּרִים • רַעְיוֹנוֹת

מֵאוֹצְרוֹת שִׂיחוֹתָיו
שֶׁל
הָרַב יְהוֹשֻׁעַ-שַׁי רְאוּבֵן שְׁלִיטָ״א

מהדורה ראשונה: ניסן תשע״ו
מהדורה שניה: ניסן תשפ״ב

הַזְמָנוֹת, הֶעָרוֹת וְהֶאָרוֹת:

טֶלֶפוֹן: **050-4142701**

דוא"ל: **JSR@hayashar.com**

הָאַתַר הָרִשְׁמִי: **hayashar.com**

מִצְוָה לְשַׁכְפֵּל לְהַעֲתִיק וּלְהָפִיץ לְזִכּוּי הָרַבִּים
וּלְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאְדִּירָהּ
וְהָאוֹמֵר דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְּאֻלָּה לָעוֹלָם

דֶּרֶךְ הַיָּשָׁ"ר

hayashar.com

הָרַב יְהוֹשֻׁעַ שַׁי רָאוּבֵן שְׁלִיטָ"א

בורא עולם

אוהב את כולם

נִתֵּן לִמְצוֹא בַּאֲתַר הָרִשְׁמִי שֶׁל הָרַב:

- ❖ סִפְרֵי הָרַב בְּמַהֲדוּרָה דִּיגִיטָלִית לְהוֹרָדָה חִנָּם.
- ❖ מַאֲמָרִים בְּמַחְשָׁבָה יְהוּדִית חִיּוּבִית.
- ❖ שִׁעוּרִים מְצֻלָּמִים:
  - פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ.
  - לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן.
  - תַּנְיָא.
  - נְקוּדָה לְמַחְשָׁבָה - מוּסָר.
  - שִׁעוּר מֻרְכָּז בַּחֲסִידוּת.
- ❖ לוּחַ בְּרָכוֹת מַלֵּא / זְמַנֵּי הַשָּׁבוּעַ.
- ❖ יְצִירַת קֶשֶׁר לִשְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת עִם הָרַב.

לעילוי נשמת
כל מתי עמו ישראל
שאין מי שיקרא עליהם
קדיש וילמד לעילוי
נשמתם.

יהי רצון שהלימוד
בספר זה יהיה לעילוי
נשמתם בתוך כל מתי
עמו ישראל, ולהצלחת
כל עמו ישראל.

תוכן עניינים

הקדמה ..... א

עבד עברי עבד כנעני ועבד ה' 1

מַה זֶּה דּוֹמֶה? 1

חֶשְׁבּוֹן בְּבַקָּשָׁה 4

לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ 8

טִפּוּל שֹׁרֶשׁ 10

הַחֵטְא וְעָנְשׁוֹ 12

מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה 16

וַיְהִי אוֹר 17

אַל תַּחְשֹׁב עַל זֶה בִּכְלָל... 19

ועשו לי מקדש 23

מֵעֲבוֹדָה זָרָה לְתַכְנִיּוֹת בְּנִיָּה 23

לֹא רָאִיתִי לֹא שָׁמַעְתִּי 25

קֹרְטוֹב שֶׁל קְדֻשָּׁה 27

לֹא קָטָן מִדַּי? 31

מַה כְּבָר עָשִׂינוּ? 35

עד דלא ידע 41
אֵין יוֹתֵר... 41
וּפִתְאוֹם נִכְנַס עֲמָלֵק... 44
כַּאֲשֶׁר תָּרִיד 45
הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה 48
עַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה 51
מִפּוּרִים לְכִפּוּרִים 54
לְהַסְמִיךְ גְּאוּלָה לִגְאוּלָה 57
יתגבר כארי 59
אֵיךְ מְתַקְּנִים? 59
חֲזֹר אַחֲרַי 63
מַעֲשֶׂה בְּכַפְתּוֹר 64
יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ 69
אֵיךְ נָפְלוּ גִּבּוֹרִים? 70
לִחְיוֹת עַל קִדּוּשׁ ה' 72
הפסח של רבי עקיבא 76
מָה כֻּלָּם עוֹשִׂים בִּבְנֵי בְּרַק? 76
מָה עִם כְּבוֹד הָרַב? 80
הֵיכָן כֻּלָּם? 82
סוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא 83
וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ 86
עִקַּר הַמִּצְוָה 87
נוח לו לאדם שנברא 91
קָרָאתָ לִי? 91

זֶה רַק מִקְרֶה... 94
מֵהַסּוֹף לַהַתְחָלָה 98
נוֹחַ לְךָ? 100
לִזְכֹּר 102
יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ, תַּאֲמִין 105
המפתח לחירות 108
הָא לַחְמָא עַנְיָא 108
עֲשָׂרָה נִסִּים עָשָׂה עַל הַיָּם... 111
הִזְמִינוּ אוֹתָךְ? 112
מִי זֶה "עַנְיָא"? 114
בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי 116
קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי 118
בְּעוֹר חָמֵץ לְכָל הַשָּׁנָה 120
וספרתם לכם 123
לִצְחוֹק אוֹ לִבְכּוֹת? 123
עַל מָה יֵשׁ לְהִתְאַבֵּל? 127
מָה כְּבָר עָשִׂיתִי? 130
הָאוֹטוֹ שֶׁלָּנוּ נוֹסֵעַ רָחוֹק... 134
טִפּוּל עֲשָׂרֶת אֲלָפִים לַנְּשָׁמָה 138
מה רוצים ממני 141
מָה הַהֶבְדֵּל? 141
בָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ 144
אֲבָל מָה אֲנִי עָשִׂיתִי? 145
מָתוֹן מָתוֹן 147

הַמְּרוֹץ אַחֲרֵי עַצְמְךָ 149
מָה בֵּן רְצוֹן ה'? 151
עַל הַדֶּרֶךְ 153
איך להיות קדוש 155
מָבוֹא לַקְּדֻשָּׁה 155
מָה עוֹשִׂים עַכְשָׁיו? 157
בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ 161
מָה יַּגִּידוּ הַשְּׁכֵנִים? 163
טוֹב לִי עִם זֶה 165
הַלְּבֵנָה בְּמִלּוּאָהּ 166
האור של רשב"י 171
תִּסְמְכוּ עָלַי 171
עַכְשָׁו תּוֹרִי 174
רָאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵם מוּעָטִין 175
לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים 176
אֵיפֹה הַיֶּלֶד? 178
מִי אָשֵׁם? 182
הספירה לאחור 185
מִי מוּכָן לָאוֹר הַגָּדוֹל? 185
לְפַנּוֹת מָקוֹם 187
לְהַרְגִּישׁ אֶת הַטַּעַם 191
קַר לִי 193
לֹא לִישׁוֹן 197
מי לה' אליי 199

הוֹלֵךְ וּמוֹנֶה 199
לְהַחְזִיר אֶת הַקְּרֵשָׁה בְּבַקָּשָׁה 202
תַּחֲנוֹת 204
יוֹצְאִים לַמִּלְחָמָה 208
הַתְּקוּן הָאֲמִתִּי 212
עֲקִירָה מֵהַשֹּׁרֶשׁ 214
לא רוצה פטור 218
לָמָּה רַק אֲנִי לֹא? 218
מַדּוּעַ לֹא הִתְגַּלָּה קוֹדֵם? 221
נֶחְשָׁבוֹת או לא נחשבות? 223
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ 224
מְסִירוּת נֶפֶשׁ 226
אָנוּס רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ 229
אֵיךְ פּוֹתְחִים אֶת שַׁעֲרֵי הַתְּפִלָּה? 230
מתנה משמים 233
חָטָאתָ? קַבֵּל פְּרָס! 233
עָלֵינוּ 237
אֲנִי בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ 239
אֶת זֶה לֹא עָשִׂינוּ 242
לְךָ אֶל הֶחָכָם 244
לשם שמים 248
מָה הַקֶּשֶׁר? 248
שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת 253
לֹא תָתוּרוּ 256

אֵין אָדָם רוֹאֶה נִגְעֵי עַצְמוֹ 259

מעשר של אמונה 264

מָה רָאָה לַשְׁטוֹת הַזּוֹ? 264

אֵין סִכּוּי 267

מַגִּיעַ לָנוּ 268

אֲבָל אֲנִי לֹא חַיָּב 269

זֶה לֹא שֶׁלְּךָ 271

תִּבְדֹּק אוֹתִי 273

זֶה כֵּן עוֹבֵד! 275

צָרִיךְ כַּוָּנָה 276

יִתְּנוּ וְיִקָּבְלוּ 279

מחיה מתים במאמרו 280

בְּמַה חָטָאתִי? 280

צַדִּיקִים לֹא מֵתִים 284

לְדַבֵּר אוֹ לְהַכּוֹת 285

סוֹד תְּחִיַּת הַמֵּתִים 288

גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה 291

דָּרוּשׁ מַשְׁגִּיחַ 293

הֵיכָן לְהַשְׁקִיעַ? 294

ויהפוך את הקללה לברכה 298

הַכֹּל דִּבּוּרִים 298

"שְׁעַת רָצוֹן" שְׁלִילִית 301

לְמָה הִתְכַּוַּנְתָּ? 305

עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ 307

דַּף שֶׁל סְפִינָה 309
לֹא מִדּוּבְּשֵׁךְ וְלֹא מֵעוּקְצֵךְ 313
וירד ה׳ בענן 315
שֶׁהֶחֱיָינוּ 315
אֵין פְּשָׁט 316
הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדֶךָ 319
צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ 322
הַכֹּל בָּרֹאשׁ 324
לֹא הִבַּנְתֶּם 326
כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ 329
תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם 332
השלט של היהודי 336
הַחֲנוּת סְגוּרָה 336
לֵךְ לְךָ מִשַּׁבָּתְךָ 338
וּבְכָל מְאֹדֶךָ 342
סְגֻלַּת הַסְּגֻלּוֹת 345
הַמְתָּקַת הַדִּינִים 347
הָעִקָּר הַבְּרִיאוּת 348
לְהָאִיר אֶת הַנְּשָׁמוֹת 349
מִי שׁוֹמֵר עַל מִי? 352
שלושה בתים וגאולה אחת 354
מִשֶּׁנִּכְנַס אָב 354
נוֹפֵל וְקָם 358
שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶחָד 363

אָנֹכִי (אוֹ) עָפָר וָאֵפֶר? 365
עַל קַמְצָא וּבַר קַמְצָא 367
אהבה לשם שמים 370
סִבָּה לִמְסִבָּה 370
אָז מָה הָיָה לָנוּ שָׁם? 371
לִי זֶה לֹא יִקָּרֶה 373
אִישׁ לְמַטֵּה אֲבֹתָיו 375
בְּלִי עֲצַבִּים 376
עַכְשָׁו אֶפְשָׁר לִשְׁמוֹחַ בֶּאֱמֶת 378
נָא לַעֲלוֹת בְּבַקָּשָׁה 379
הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב 380
אַהֲבָה לְשֵׁם שָׁמַיִם 381
אַרְבָּעִים יוֹם לִפְנֵי 383
כָּל הַמְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ 385
תינוקות שנשבו 389
נְאוּמֵי בּוּרֶקָס 389
מָה אֲנִי, דָּתִי? 391
אֵין עִם מִי לְדַבֵּר 395
כָּל עוֹד הַנֵּר דּוֹלֵק 397
אָז מָה זֶה בֶּאֱמֶת תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה? 398
אֵיפֹה טַעִינוּ? 402
באשר הוא שם 405
מָה הַמָּקוֹר? 405
מָה יוֹצֵא לִי מִזֶּה? 410

לְחַיִּים 413
עַל מִי אֲנִי עוֹבֵד? 415
פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ 420
תקון הכללי 423

הקדמה

הוֹדוּ לַה׳ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

אוֹדֶה לְךָ ה׳ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זִכְּתָנִי לִלְמֹד וּלְלַמֵּד מִתּוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, לִמְסֹר שִׁעוּרִים וּלְזַכּוֹת הָרַבִּים. מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹקַי שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, מַשְׁכִּים לְדִבְרֵי תּוֹרָה, עָמֵל וּמְקַבֵּל שָׂכָר, וְרָץ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. עַל שֶׁהִרְעַפְתָּ עָלַי מֵאַהֲבָתְךָ וּמִבִּרְכוֹתֶיךָ, וְלִוִּיתָ אוֹתִי בְּכָל צָעַד וְשַׁעַל בְּחַיַּי, וְזָכִיתִי לַחֲסוֹת בְּצִלְךָ וּבְהַשְׁגָּחָתְךָ הַפְּרָטִית, שָׂמֵחַ וּבָטוּחַ כְּתִינוֹק בְּחֵיק אִמּוֹ.

זְכַנִי ה׳ יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא כָּעֵת מַהֲדוּרָה שְׁנִיָּה שֶׁל סֵפֶר זֶה, שֶׁהִנּוֹ הַשֵּׁנִי בְּסִדְרַת הַסְּפָרִים ״מַחֲשָׁבָה יְהוּדִית חִיּוּבִית״,

שֶׁהֵם עִבּוּד לְשִׂיחוֹת שֶׁזָּכִיתִי לִמְסֹר בְּקְהִלַּת קוֹדֶשׁ "מָגֵן דָּוִד" בְּחוֹלוֹן תובב"א, בְּרָאשׁוּת הרה"ר לְחוֹלוֹן, הַגָּאוֹן הָרַב ר' אַבְרָהָם יוֹסֵף שְׁלִיטָ"א, בְּנוֹ שֶׁל מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ וַעֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ, פְּאֵר הַדּוֹר, הָרִאשׁוֹן לְצִיּוֹן, הַגָּאוֹן הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זַצ"ל, אֲשֶׁר הִנָּה אוֹר גָּדוֹל בְּדוֹר שֶׁחַי בְּחֹשֶׁךְ, וְזִכָּנוּ לַחֲזוֹר לְחַיִּק אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם עִם פְּסָקָיו הַחֲשׁוּבִים שֶׁפָּתְחוּ פֶּתַח לְדוֹר שָׁלֵם לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בְּמִסְגֶּרֶת הַשִּׁעוּרִים שֶׁזִּכַּנִי ה' יִתְבָּרַךְ לִמְסֹר בְּרַחֲבֵי הָאָרֶץ וְאַף בְּחו"ל, כְּכָל שֶׁפָּגַשְׁתִּי וְדִבַּרְתִּי עִם יוֹתֵר אֲנָשִׁים, נִתְקַלְתִּי לֹא פַּעַם בְּחֹסֶר יְכֹלֶת לְסַפֵּק תְּשׁוּבוֹת לִשְׁאֵלָה אַחַת שֶׁחָזְרָה בְּצוּרוֹת שׁוֹנוֹת, וְהִיא "לָמָּה?".

אֲנָשִׁים שׁוֹנִים נִתְקָעוּ מוּל קִירוֹת שֶׁלֹּא הִצְלִיחוּ לַעֲבֹר. מְעֻכְּבֵי זוּוּג וִילָדִים, אֲנָשִׁים שֶׁבֵּיתָם הִתְפָּרֵק לֹא עָלֵינוּ, אֲחֵרִים עִם בְּעָיוֹת בְּרִיאוּת וּפַרְנָסָה. חֶלְקָם זָכְרוּ יָמִים טוֹבִים יוֹתֵר, בָּהֶם עָבְדוּ אֶת ה' בְּמֶרֶץ, וְהִנֵּה הַחַיִּים דָּחֲפוּ אוֹתָם לִפְנָה חֲשׁוּכָה. וְכָךְ מָצְאוּ עַצְמָם נוֹשְׂאִים עֵינַיִם כְּלַפֵּי מַעְלָה וְאֵינָם מְבִינִים, "לָמָּה"? וְכִי טוֹב לַה' יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵם שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים, מֵאֲשֶׁר שְׂמֵחִים וּמְאֻשָּׁרִים וּמְקַיְּמִים מִצְוֹתָיו? אַךְ שׁוּם תְּשׁוּבָה לֹא הִגִּיעָה וְהֵם עָמְדוּ מוּלִי בּוֹכִים וּבְקֹשׁוּ חִזּוּק.

אֶת תְּחִלָּתָהּ שֶׁל הַתְּשׁוּבָה לִשְׁאֵלָתָם, קִבַּלְתִּי לִקְרַאת חַג חֲנֻכָּה תשע"ו, אָז הִתְקָרַרְתִּי קָשׁוֹת וְנֶאֱלַצְתִּי לְבַטֵּל שִׁעוּרִים, וְאַף לֹא יָכֹלְתִּי לִלְמֹד בְּעַצְמִי וּלְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן. פָּנִיתִי אֶל ה' וְשָׁאַלְתִּי "לָמָּה"? וְכִי טוֹב לַה' שֶׁאֲנִי חוֹלֶה וּמִתְבַּטֵּל וְלֹא עוֹזֵר לַאֲחֵרִים? הִתְפַּלַּלְתִּי מִמַּעֲמַקֵּי לִבִּי וּמָצָאתִי רַק הֶחְמִיר, עַד שֶׁמָּצָאתִי עַצְמִי מְאוּשְׁפָּז בְּבֵית חוֹלִים עִם דַּלֶּקֶת רֵאוֹת! גַּם אֲנִי שָׁאַלְתִּי "לָמָּה"? וְעָנוּ לִי "כָּכָה", כְּמוֹ אוֹתָם אֲנָשִׁים רְצוּצִים.

אֲבָל אָדָם הַחַי בֶּאֱמוּנָה חַיָּב לְהִתְבּוֹנֵן וּלְנַסּוֹת לְהָבִין. הָעֲבָדָה כִּי חָלִיתִי דַּוְקָא בַּחֲנֻכָּה, גָּרְמָה לִי לְהִתְבּוֹנֵן עַל הַחַג עַצְמוֹ. כַּמָּה דְּבָרִים "מוּזָרִים" יֵשׁ בְּחַג זֶה, הָרִאשׁוֹן שֶׁיֵּשׁ מִצְוַת הִדּוּר מְהַדְּרִין מִן הַמְהַדְּרִין, מַה שֶּׁלֹּא קַיָּם בְּשׁוּם מָקוֹם אַחֵר (חוץ מִשְּׁלָטִים שֶׁל חֲנֻיּוֹת פָּלָאפֶּל), שֶׁמַּעֲקֵר הַמִּצְוָה הוּא נֵר אֶחָד בְּכָל יוֹם וְאִלּוּ הַהִדּוּר הוּא לְהַדְלִיק בְּכָל יוֹם נֵר נוֹסָף, אֲבָל הַפֶּלֶא הוּא שֶׁהַהִדּוּר נִפְסָק כְּעִקָּר לַהֲלָכָה, וּמִי שֶׁמַּדְלִיק רַק נֵר אֶחָד, שֶׁזּוֹ עִקַּר הַמִּצְוָה, יוֹצֵא רַק בְּדִיעֲבַד ! הֵיכָן שָׁמַעְנוּ שֶׁהִדּוּר הוּא עִקַּר הַמִּצְוָה ?

דָּבָר שֵׁנִי הוּא בִּרְכוֹת הָרְאָיָה. אָדָם הַהוֹלֵךְ בָּרְחוֹב וְאֵין לוֹ חֲנֻכִּיָּה מִשֶּׁלּוֹ, וְרוֹאֶה חֲנֻכִּיָּה שֶׁהִדְלִיק אָדָם אַחֵר, יָכוֹל לְבָרֵךְ עָלֶיהָ מֵרָחוֹק "שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ", וְגַם בִּרְכַּת "שֶׁהֶחֱיָנוּ", בְּמִדָּה וְלֹא אֲמָרָהּ עַד פֹּה. הֵיכָן מָצִינוּ שֶׁאָדָם מְבָרֵךְ עַל מִצְוָה שֶׁמִּישֶׁהוּ אַחֵר עָשָׂה ?

אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִין אֶת מַהוּת הֶחָג. יֶשְׁנוֹ מִשְׁפָּט הָאוֹמֵר שֶׁמַּעַט אוֹר מְסַלֵּק הַרְבֵּה חֹשֶׁךְ, אֲבָל צָרִיךְ לָשִׂים לֵב שֶׁהָאוֹר לֹא מְסַלֵּק אֶת הַחֹשֶׁךְ אִם הָאָדָם עוֹצֵם אֶת הָעֵינַיִם. כְּדֵי שֶׁהָאוֹר יְסַלֵּק אֶת הַחֹשֶׁךְ, צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאוֹר ! גַּם אִם הוּא קָטָן וְהַחֹשֶׁךְ גָּדוֹל, כַּאֲשֶׁר מִתְרַכְּזִים בָּאוֹר, הוּא הוֹלֵךְ וְגָדֵל וְהַחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְנֶעְלָם.

וְזֶה עִנְיָן שֶׁל חֲנֻכָּה, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּחֹשֶׁךְ גָּדוֹל, שֶׁכֵּן מַלְכוּת הָרְשָׁעָה שֶׁל יָוָן נִקְרֵאת מַלְכוּת הַחֹשֶׁךְ. אֲבָל ה' יִתְבָּרַךְ הִדְלִיק הַרְבֵּה אוֹרוֹת קְטַנִּים, עָשָׂה לָהֶם נִסִּים רַבִּים תַּחַת הַכִּבּוּשׁ הַיְוָנִי וּגְזֵרוֹתֵיהֶם, יָצַר לָהֶם מִקְוָאוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת כְּשֶׁהַיְוָנִים אָסְרוּ לָהֶם לִטְבֹּל, הֵבִיא לָהֶם צְבָאִים עַד הַבַּיִת לִשְׁחִיטָה כְּשֶׁהַיְוָנִים אָסְרוּ לָהֶם לִשְׁחֹט, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַכִּבּוּשׁ נִמְשַׁךְ וְהַשִּׁלְיטָה עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה בִּידֵיהֶם,

הָאוֹרוֹת הַקְּטַנִּים הַלָּלוּ עוֹדְדוּ אֶת רוּחָם, עַד שֶׁקָּמוּ וְנִלְחֲמוּ וְנִצְּחוּ וְהָיָה אוֹר גָּדוֹל. לָכֵן הַמִּצְוָה שֶׁל חֲנֻכָּה הִיא **לְרָאוֹת אֶת הָאוֹר**. לְהִסְתַּכֵּל עַל הַנֵּרוֹת. לָשִׂים אֶת הַחֲנֻכִּיָּה בְּמָקוֹם שֶׁיִּרְאוּ אוֹתָהּ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר אֲנָשִׁים. לְבָרֵךְ עָלֶיהָ גַּם אִם מִישֶׁהוּ אַחֵר הִדְלִיק, כִּי אֲנִי מְבָרֵךְ עַל רְאִיַּת הָאוֹר. וְלָכֵן הָפְכוּ אֶת הַהִדּוּר לְעִקַּר הַמִּצְוָה - לְהוֹסִיף בְּכָל יוֹם עַל הָאוֹר, כִּי אִם לֹא עוֹצְמִים אֶת הָעֵינַיִם וּמִסְתַּכְלִים בָּאוֹר אָז הוּא הוֹלֵךְ וְגָדֵל. וְכָל מִי שֶׁשָּׁבוּר וְרָצוּץ וְשׁוֹאֵל "לָמָּה" וְלֹא עוֹנִים לוֹ, סִימָן שֶׁהוּא עוֹצֵם אֶת הָעֵינַיִם, תִּפְתַּח אוֹתָן וְהַכֹּל יִהְיֶה בְּסֵדֶר.

וְכָךְ תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁאֲנִי מִשְׁתָּעֵל וְחוֹלֶה, וְחַלָּשׁ מֵהַכַּדּוּרִים, אֲנִי מְקַבֵּל שִׂיחַת טֶלֶפוֹן מֵאַבְרֶךְ יָקָר מֵחוֹלוֹן שֶׁמְּסַפֵּר לִי כִּי בְּסֵכּוֹת הוּא הָיָה בְּמַשְׁבֵּר, וּכְבָר חָשַׁב לַעֲזֹב אֶת הַלִּמּוּד בַּעֲצַת הַיֵּצֶר, וְאָז הוּא נִתְקַל בְּסִפְרִי "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּיךָ - מַחֲשָׁבָה יְהוּדִית חִיּוּבִית", וְהַסֵּפֶר נָגַע לְלִבּוֹ וְחִזֵּק אוֹתוֹ, וְהוּא חָזַר לְסַפְסֵל הַלִּמּוּדִים. אֶת הַשִּׂיחָה הַזּוֹ ה' יִתְבָּרַךְ שָׁמַר לִי שֶׁאֲקַבְּלָהּ בְּתוֹךְ שִׂיא הַחֹלִי, נֵר קָטָן בַּחֹשֶׁךְ. אֲבָל לֹא עָצַמְתִּי עֵינַיִם וְהָאוֹר נִצַּחַ. בָּרוּךְ ה'.

פַּעַם נִדְבְּרוּ יַחְדָּיו הָרַב הַקָּדוֹשׁ הָרִיי"צ מִלּוּבָּאוִיטְשׁ זי"ע עִם הַגָּאוֹן רַבִּי יְחֶזְקֵאל אַבְרָמְסְקִי זצוק"ל, בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים סִפֵּר ר' יְחֶזְקֵאל: "בְּאַחַד הַיָּמִים בַּהֲקִיצִי מִשְּׁנַת הַלַּיְל בִּשְׁנוֹת גָּלוּתִי בְּסִיבִּיר, הַחְלוֹתִי לוֹמַר כַּנָּהוּג 'מוֹדֶה אֲנִי... שֶׁהֶחֱזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי', אַחַר מַחֲשָׁבָה עָצַרְתִּי, וְהַחְלוֹתִי לְהִתְבּוֹנֵן, מַה יֵּשׁ לִי לְהוֹדוֹת 'שֶׁהֶחֱזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי', הֲרֵי אֵין לִי כָּאן לֹא תּוֹרָה וְלֹא מִצְוָה, לֹא תְּפִלִּין וְלֹא גְּמָרָא, וּמַה טּוֹבָה יֵשׁ בָּזֶה שֶׁלֹּא נִשְׁאַרְתִּי לִישׁוֹן עוֹלָמִית... אָמְנָם, שׁוּב הִתְבּוֹנַנְתִּי בְּהֶמְשֵׁךְ הַ'מוֹדֶה אֲנִי' בַּתְּבוֹת **רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ**, אָמַרְתִּי - אִם כֵּן וַדַּאי טוֹב חַיַּי מִמּוֹתִי, אַף

כָּאן בְּתוֹךְ גּיָא צַלְמָוֶת. שֶׁהֲרֵי אַף כָּאן בְּיָדִי לְהִתְחַזֵּק בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע בֶּאֱמוּנָה תְּמִימָה שֶׁכָּל דַּרְכֵי אֱלֹקִים אֱמֶת וְיָשָׁר הֵם"... מְשֻׁשִׂים אֶת סִפּוּרוֹ, הִתְלַהֵב הָרִיי"צ וְאָמַר לוֹ: "דְּעוּ לָכֶם רַבִּי יְחֶזְקֵאל, כִּי כָּל בְּרִיאַת מְחוֹז סִיבִּיר הָיְתָה כְּדַאי, וַאֲפִלּוּ רַק בִּכְדֵי לְהַשִּׂיג אֱמוּנָה כָּזוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא".

מֵה' יִתְבָּרַךְ יוֹצֵא רַק טוֹב. הַחָכְמָה הִיא לֹא לַעֲצֹם אֶת הָעֵינַיִם וּלְהִתְמַקֵּד בָּאוֹר. יֵשׁ הַרְבֵּה חֹשֶׁךְ מִסָּבִיב, אֲבָל חֹשֶׁךְ לֹא מְכַבֶּה אֶת הָאוֹר, הוּא נָס מִפָּנָיו. כָּכָל שֶׁנִּתְקָרֵב אֶל הָאוֹר, כָּכָל שֶׁנְּבַקֵּשׁ לְהוֹסִיף לוֹ, הַחֹשֶׁךְ יֵעָלֵם מֵחַיֵּינוּ. אֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁאִם יִהְיֶה לָהֶם טוֹב הֵם יִהְיוּ שְׂמֵחִים, אַךְ הָאֱמֶת הִיא שֶׁאִם הֵם יִהְיוּ שְׂמֵחִים יִהְיֶה לָהֶם טוֹב. בְּכֹחַ שֶׁל הָאָדָם לִבְחֹר לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר וְלִשְׂמֹחַ, אוֹ לַעֲצֹם עֵינַיִם וְלִהְיוֹת עָצוּב.

הָרַבִּי מִלּוּבָּאוִויטְשׁ זצוק"ל אָמַר פַּעַם שֶׁאֲנָשִׁים אוֹמְרִים לוֹ כִּי אִם יַרְאוּ לָהֶם אֶת ה' יִתְבָּרַךְ אֲזַי יַאֲמִינוּ בּוֹ, וְהוּא עָנָה בְּחִיּוּךְ כִּי אִם יַאֲמִינוּ בּוֹ, אֲזַי יִזְכּוּ לִרְאוֹתוֹ. רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב זצוק"ל אָמַר הָעַצְבוּת וְהָעִדֵּר הַשִּׂמְחָה הֵם הַשֹּׁרֶשׁ לְכָל הָחֳלָאִים בְּגוּפוֹ וּבְנַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְלָכֵן מִצְוָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. עַל יְדֵי שֶׁאָדָם יִלְמַד לִרְאוֹת וְלַחְשֹׁב טוֹב, יִלְמַד אֵיךְ לִשְׂמֹחַ גַּם בִּזְמַן שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא בִּנְפִילָה אוֹ תַּחַת מְנִיעוֹת קָשׁוֹת, עַל יְדֵי שֶׁיָּבִין כַּמָּה הוּא קָרוֹב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּם בִּרְגָעִים שֶׁנִּרְאֶה לוֹ כִּי הוּא הֶכִי רָחוֹק שֶׁאֶפְשָׁר לִהְיוֹת, אֲזַי הוּא לֹא יִפֹּל לִזְרוֹעוֹת הַיֵּאוּשׁ, וְיַרְגִּישׁ מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא כְּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה.

בְּסֵפֶר זֶה, כְּקוֹדְמָיו, בִּקַּשְׁתִּי לְהַרְאוֹת, עַד הֵיכָן שֶׁיָּדַי מַגִּעוֹת, אֶת הַיְּפִי שֶׁבַּיְּהֲדוּת, הַשִּׂמְחָה בָּהּ וְהַמַּחֲשָׁבָה הַחִיּוּבִית הַיְּהוּדִית שֶׁאֶפְשָׁר וְצָרִיךְ לְהַפְעִיל בְּכָל הַקּוֹרֶה לָנוּ, כֵּיצַד לְהִתְבּוֹנֵן נָכוֹן וּלְזַהוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ מַעֲשֵׂי יָדָיו,

וּמֵעַל לַכֹּל כֵּיצַד לְהַכְנִיס אֶת הָאֹשֶׁר בְּחַיֵּינוּ כְּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁכָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַיִּסּוּרִים יִתְגַּמְּדוּ אֶל מוּל כָּל הַחֲסָדִים וְהַשֶּׂפַע הַמָּרְעָפִים עָלֵינוּ לְלֹא הֶרֶף וּלְלֹא הַבְחָנָה וְהִתְיַחֲסוּת רְאוּיָה מִצִּדֵּנוּ.

בְּמַהֲלַךְ הַשִּׁיעוּרִים שֻׁזְּכִיתִי לְמְסֹר, רָאִיתִי כֵּיצַד בְּכֹחָהּ שֶׁל מִלָּה טוֹבָה וּמַחֲשָׁבָה חִיּוּבִית אֶפְשָׁר לְהַדְלִיק לָאֲנָשִׁים נִיצוֹץ בָּעֵינַיִם, לְהַכְנִיס בָּהֶם רוּחַ חֲדָשָׁה, וּלְחַמֵּשׁ אוֹתָם בְּכֹחוֹת מְחֻדָּשִׁים לְהִלָּחֵם בַּיֵּצֶר הָרָע, לְאַחַר שֶׁהֵם לְמֵדִים לְזַהוֹת אֶת הָאוֹיֵב וְדַרְכֵי פְּעֻלָּתוֹ, וּמַצְלִיחִים סוֹף סוֹף גַּם לְהַכּוֹת בּוֹ בַּחֲזָרָה. יְדִיעָה זוֹ הִיא שֶׁעוֹדְדָה אוֹתִי לְהַעֲלוֹת הַדְּבָרִים עַל הַכְּתָב, עִם שִׁנּוּיֵי עֲרִיכָה מִתְבַּקְּשִׁים, כְּדֵי לְחַזֵּק וְלוּ יְהוּדִי אֶחָד שֶׁיֵּצֵר הָרַע מְבַקֵּשׁ לְהַגְדִּיל לוֹ אֶת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַשְּׁלִילִיּוֹת וְלִגְרֹר אוֹתוֹ לִזְרוֹעוֹת הַיֵּאוּשׁ חַס וְשָׁלוֹם. וְאִם יְהִיֶה יְהוּדִי אֶחָד שֶׁבְּזְכוּת הַנֶּאֱמָר כָּאן יִתְחַזֵּק לְהָשִׁיב מִלְחָמָה שַׁעְרָה, וְגַם אִם הַיְּהוּדִי הַזֶּה יִהְיֶה אֲנִי בְּעַצְמִי, דַּיֵּנוּ, שֶׁכֵּן כָּל יְהוּדִי הוּא עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ עֲבוּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֵין לוֹ תַּחֲלִיף בְּעֵינָיו.

קָרָאתִי לַסֵּפֶר "וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ", בְּתִקְוָה שֶׁסֵּפֶר זֶה יְסַיַּע לָאֲנָשִׁים לִרְאוֹת תָּמִיד אֶת הָאוֹר בְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְלִשְׂמֹחַ תָּמִיד עַד שֶׁהַטּוֹב יְרַדֵּף אַחֲרָיו. וְכַנָּהוּג לִרְמֹז אֶת שֵׁם הַמְחַבֵּר בְּשֵׁם חִבּוּרוֹ, הֲרֵי "וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ" בְּגִימַטְרִיָּא הוּא 800, שֶׁזֶּה גַּם "עַבְדְּךָ יְהוֹשֻׁעַ-שַׁי" (עִם הַכּוֹלֵלִים), וְכֵן "רָפָאֵל כְּפִיר נ. בֶּן מַזָּל", עַל שֵׁם הַחַבְרוּתָא שֶׁלִּי זַצַ"ל, שֶׁעָמַל בַּתּוֹרָה, וְהָיָה דּוּגְמָא לְרַבִּים בְּיִגִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה וּבְהִתְמַסְּרוּתוֹ הָעֲצוּמָה בִּשְׁמִירַת הַסְּדָרִים, עַל אַף הָחֳלָיִים הָרַבִּים שֶׁסְּבָבוּהוּ וְהַמַּפְרִיעִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהִקִּיפוּהוּ, וְלַמְרוֹת כָּל זֹאת זָכִינוּ לִרְאוֹתוֹ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ עוֹמֵד עַל

מִשְׁמַרְתּוֹ, מִשְׁמֶרֶת הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, וִיהִי רָצוֹן שֶׁיַּעֲמֹד בִּתְפִלָּה וְיִהְיֶה מֵלִיץ יֹשֶׁר עַל אַלְמָנָתוֹ וּבְנוֹ הַיְקָרִים הי״ו.

בִּרְצוֹנִי לְהוֹדוֹת לַה׳ יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁזִּכָּה אוֹתִי לְהִתְקָרֵב וְלַקָּרֵב, לְהִתְחַזֵּק וּלְחַזֵּק, לָשׁוּב וּלְהָשִׁיב, לַעֲלוֹת לְהִתְעַלּוֹת וּלְהַעֲלוֹת אֲחֵרִים בַּעֲבוֹדַת ה׳, וְלִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית וּלְהַרְגָּשַׁת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. עַל כָּל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי, וַאֲשֶׁר לָוָה אוֹתִי כָּל חַיַּי, שׁוֹמֵר וְדוֹאֵג לְכָל מַחְסוֹרִי, כְּאָב רַחֲמָן עַל בְּנוֹ הַקָּטָן. וְגַם אִם אֶחְיֶה אֶלֶף שָׁנִים לֹא אוּכַל לְהַתְחִיל לְהוֹדוֹת וְלוּ עַל חֶסֶד אֶחָד מִשְּׁלַל הַחֲסָדִים שֶׁבּוֹרֵא עוֹלָם עָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם. יְהִי רָצוֹן שֶׁאֶזְכֶּה לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לִפְנֵי יוֹצְרִי, וּלְזַכּוֹת יְהוּדִים אֲחֵרִים לְקָרֵב פָּנָיו בְּתוֹדָה עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָאַהֲבָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לָנוּ.

תּוֹדָה מְיוּחֶדֶת לְמֹר אָבִי הַיָּקָר, ר׳ **אֲלִיָּהוּ רָאוּבֵן** הי״ו, אֲשֶׁר הֶעֱנִיק לִי אַהֲבַת תּוֹרָה, אֱמוּנָה תְּמִימָה וְכִבּוּד תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וּלְאִמִּי הַמְּנוּחָה, מָרַת **שׁוּלַמִּית רָאוּבֵן** ז״ל, אֲשֶׁר גִּלְמָה בְּמַהוּתָהּ דּוּגְמָא חַיָּה לְמִדּוֹת טוֹבוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁל הִסְתַּפְּקוּת בַּמּוּעָט, עַיִן טוֹבָה וְחִיּוּךְ נִצְחִי, הַמְלֻוֶּה בִּשְׁתֵּי מִלִּים שֶׁתָּמִיד שָׁרוּ עַל שִׂפְתוֹתֶיהָ ״בָּרוּךְ ה׳״.

כָּאן מָקוֹם אֹתִי לְהוֹדוֹת לְחָמִי הַנִּכְבָּד, הָאָדוֹן סַבִּיחַ הַלְּבוּשׁ ז״ל, שֶׁהִתְקַיֵּם בּוֹ מַאֲמַר חֲזַ״ל (אבות א, יז): ״וְלֹא מָצָאתִי לַגּוּף טוֹב אֶלָּא **שְׁתִיקָה**. וְלֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר, אֶלָּא **הַמַּעֲשֶׂה**״, וְהִנֵּה עֲבוּרֵנוּ הֵגְמָא לַיְּהוּדִים הַתְּמִימִים שֶׁל פַּעַם שֶׁהִתְעַסְּקוּ בָּעִקָּר שֶׁהוּא הַמִּשְׁפָּחָה וְהָעֶזְרָה לַזּוּלָת, וְזָנְחוּ אֶת הַטָּפֵל שֶׁל הֲנָאוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה. יְהִי זִכְרוֹ בָּרוּךְ.

בִּרְכַּת וְהַכָּרַת הַטּוֹב, לַחֲמוֹתִי הַיְקָרָה הַגְּבֶרֶת **בַּרְטִינָה הַלְּבוּשׁ** תְּחִיֶּה, אֲשֶׁר מְסַיַּעַת בְּיָדִי רַבּוֹת עַל מְנָת שֶׁאוּכַל לְפַנּוֹת

אֶת זְמַנִּי וּמִרְצִי לִלְמוּד הַתּוֹרָה וְזִכּוּי הָרַבִּים, וּמְהַוָּה כָּתֵף תּוֹמֶכֶת וּמִשְׁעָנֶת חֲזָקָה. זְכוּת גְּדוֹלָה וְשִׂתָּפוּת מְלֵאָה יֵשׁ לָהּ בְּכָל תּוֹרָתִי וְלִמּוּדִי, בְּזִכּוּי הָרַבִּים וְגַם בַּסֵּפֶר הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא לָאוֹר. ה׳ יְשַׁלֵּם שְׂכָרָהּ מֻשְׁלָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבַבָּא, וּתְבֹרַךְ בְּכָל הַבְּרָכוֹת שְׁבַּתּוֹרָה.

וְאֶקְבַּע בְּרָכָה לְעַצְמָהּ לִנְוֹת בֵּיתִי, מִנָּשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרַךְ, בִּבְחִינַת שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם שֶׁלָּהּ הוּא, אֲשֶׁר מַשְׁקִיעָה יָמִים וְלֵילוֹת עַל מְנָת שֶׁאוּכַל לִשְׁקֹד עַל לִמּוּדַי לְלֹא הַפְרָעָה, כְּשֶׁהִיא נוֹטֶלֶת עַל כְּתֵפָהּ אֶת נִיהוּל הַבַּיִת וְגִדּוּל יְלָדֵינוּ, מְיַעֶצֶת, תּוֹמֶכֶת וְדוֹחֶפֶת אוֹתִי לַעֲלוֹת מַעְלָה בְּמַדְרֵגוֹת עֲבוֹדַת ה׳. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשַׁלֵּם שְׂכָרָהּ מֻשְׁלָם וְיַאֲרִיךְ יָמֶיהָ בַּטּוֹב וּשְׁנוֹתֶיהָ בַּנְּעִימִים. זְכוּת זִכּוּי הָרַבִּים תַּעֲמֹד לָנוּ וּלְזַרְעֵנוּ וְלֹא תָּמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ עַד עוֹלָם, וְיַחַד נִזְכֶּה לְלַוּוֹת אֶת יְלָדֵינוּ לְתוֹרָה וּלְמִצְוֹת וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְנִרְוֶה נַחַת יְהוּדִית אֲמִתִּית מִכָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ, אָמֵן.

יְהוֹשֻׁעַ-שַׁי רְאוּבֵן
דֶּרֶךְ הַיָּשָׁ״ר hayashar.com

עבד עברי
עבד כנעני ועבד ה'

מַה זֶּה דּוֹמֶה?

פָּרָשַׁת "מִשְׁפָּטִים" מַתְחִילָה בַּמִּלִּים "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים", וּפֵּרַשׁ רַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ (שמות כא, א): **"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים**: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר **אֵלֶּה**, פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים, **וְאֵלֶּה**, מוֹסִיף עַל הָרִאשׁוֹנִים, מָה הָרִאשׁוֹנִים מִסִינָי אַף אֵלּוּ מִסִינָי". כְּלוֹמַר כָּל מָקוֹם שֶׁכְּתוּבָה הַמִּלָּה "אֵלֶּה" בְּלִי וַא"ו, הַכָּתוּב בָּא לְהַחְלִיף אֶת הַדִּין שֶׁנֶּאֱמַר קוֹדֶם לָכֵן, וְלֹא לְהִתְיַחֵס אֵלָיו מִכָּאן וָהָלְאָה, אֶלָּא רַק לְמָה שֶׁנֶּאֱמַר עַכְשָׁו. כָּל מָקוֹם שֶׁכְּתוּבָה הַמִּלָּה "וְאֵלֶּה", עִם הָאוֹת וַא"ו, בָּא לְהוֹסִיף עַל הַנֶּאֱמָר קֹדֶם. מָה בָּא לְהוֹסִיף הַכָּתוּב אֶצְלֵנוּ? מָה הָרִאשׁוֹנִים (עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁנֶּאֱמְרוּ בְּתוֹךְ הַפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת) **מִסִינַי אַף אֵלּוּ** (הַדִּינִים בְּפָרָשַׁת מִשְׁפָּטִים) **מִסִינַי.**

עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת הֵם הַמַּפְתֵּחַ לְכָל הַתַּרי״ג מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. תַּחַת ״לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹקִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי״ (שמות כ, ג) נַחְשִׁיב גַּם אֶת הָאִסּוּר לְכְעוֹס, כִּי כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (שבת קה:), תַּחַת ״לֹא תִנְאָף״ (שמות כ, יג) נַחְשִׁיב גַּם הַיִּוּרֶד לְאַמַּנְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, כְּלוֹמַר פּוֹעֵל שֶׁלֹּא כַּהֶגֶן לְנַשֵּׁל אָדָם מִפַּרְנָסָתוֹ, שֶׁכָּל הַיִּוּרֶד לְאַמַּנְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ כְּאִלּוּ בָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ (סנהדרין פא.), וְתַחַת ״לֹא תִרְצָח״ (שמות כ, יג) נִמְצָא גַּם הַמַּלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ בְּצִבּוּר, וְנֶחְשַׁב לְשׁוֹפֵךְ דָּמִים (בבא מציעא נח:). כָּךְ כָּל תַּרי״ג הַמִּצְוֹת נִמְצָאוֹת בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת.

וְיֵשׁ כַּמּוּבָן גַּם אֶת הַפְּשָׁט שֶׁלָּהֶם. עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת הַכְּלָלִיִּים: ״לֹא תִרְצַח״, ״לֹא תִגְנֹב״, ״לֹא תִנְאָף״. כְּשֶׁקּוֹרְאִים אֶת עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת עוֹלָה שְׁאֵלָה מִתְבַּקֶּשֶׁת: מָה הַדִּבֵּר הָרִאשׁוֹן רוֹצֶה שֶׁנַּעֲשֶׂה? ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים״ (שמות כ, ב), מָה הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה? מָה אֲנִי אָמוּר לַעֲשׂוֹת עִם זֶה? יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁזּוֹ מִצְוָה לְהַאֲמִין בַּה׳, בְּאַחְדוּת ה׳, הֵיכָן זֶה כָּתוּב? לֹא כָּתוּב: ״תַּאֲמִין בַּה׳ אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״ אוֹ: ״זָכוֹר אֶת ה׳ אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״, כָּתוּב: ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים״. תּוֹדָה רַבָּה, אֲבָל מָה הַצִּוּוּי? לֹא כָּתוּב.

וּכְשֶׁמַּגִּיעִים לַדִּבֵּר הָעֲשִׂירִי עוֹלָה עוֹד קוּשְׁיָה: ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ״ (שם, יד). מַדּוּעַ כָּתוּב ״לֹא תַחְמֹד״ פַּעֲמַיִם? כְּלוֹמַר ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ״ וְאָז ״לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ, וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמוֹרוֹ״, וּלְבַסּוֹף ״וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ״. אִם אָסוּר לַחְמֹד שׁוּם דָּבָר שֶׁל חֲבֵרִי, מַדּוּעַ הָיָה צָרִיךְ לְפָרֵט דֻּגְמָאוֹת? שֶׁיִּכְתְּבוּ ״לֹא תַחְמֹד כָּל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ״ וְזֶהוּ. וְגַם אִם

נוֹתְנִים דֻּגְמָאוֹת, מַדּוּעַ כּוֹתְבִים ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ״ בְּנִפְרָד, וְ״לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ״ וְכוּ׳ בְּנִפְרָד? מַדּוּעַ לֹא פַּעַם אַחַת וְדַי?

כַּאֲשֶׁר הַנּוֹצְרִים תִּרְגְּמוּ אֶת הַתּוֹרָה לִשְׁפָתָם, גַּם הֵם לֹא הֵבִינוּ מָה הַדִּבֵּר הָרִאשׁוֹן רוֹצֶה, אָז הֵם חִבְּרוּ אוֹתוֹ עִם הַדִּבֵּר הַשֵּׁנִי, כְּלוֹמַר הַדִּבֵּר הָרִאשׁוֹן לְשִׁיטָתָם ״אָנֹכִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״ וְכוּ׳, ״לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנַי״ וְכוּ׳. כָּךְ כָּל הַדִּבְּרוֹת זָוּ מָקוֹם אֶחָד אֲחוֹרָה, ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ״ הָפַךְ לַדִּבֵּר הַשְּׁלִישִׁי, ״כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ״ הָפַךְ לַדִּבֵּר הָרְבִיעִי וְכֵן הָלְאָה. לְאַחַר שֶׁגִּלּוּ כִּי נוֹתְרוּ עִם תִּשְׁעָה דִּבְּרוֹת, וְרָאוּ כִּי בַּדִּבֵּר הָעֲשִׂירִי כָּתוּב פַּעֲמַיִם ״לֹא תַחְמֹד״ אָז הֵם פִּצְלוּ אוֹתוֹ לִשְׁנַיִם... הַדִּבֵּר הַתְּשִׁיעִי, לְשִׁיטָתָם, הוּא ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ״, וְהַדִּבֵּר הָעֲשִׂירִי ״לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ״ וְכוּ׳. וְעַל זֶה הֵעִיר הָאִבְּן-עֶזְרָא[1] (שמות כ, א), כִּי בְּפָרָשַׁת ״וָאֶתְחַנַּן״ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ חוֹזֵר עַל עֶשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וְשָׁם הָפַךְ אֶת הַסֵּדֶר בֵּין ״אֵשֶׁת רֵעֶךָ״ לְ״בֵית רֵעֶךָ״, לְשִׁיטָתָם יָצָא שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא זָכַר אֶת סֵדֶר הַדִּבְּרוֹת... לְצָחוֹק אוֹ לְבְכּוֹת?

---

[1] וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: וַאֲחֵרִים אָמְרוּ כִּי ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ״ דִּבּוּר תְּשִׁיעִי, וְהַדִּבּוּר הָעֲשִׂירִי ״לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ״. וּרְאָיָתָם כִּי ה׳ אָמַר פַּעֲמַיִם ״לֹא תַחְמֹד״ כִּי הַחְמוּד הוּא עַל שְׁנֵי דְּבָרִים: הָאֶחָד יוֹצֵא לְמַעֲשֶׂה כְּמוֹ גֵּזֶל, וְכָמוֹהוּ ״וְלֹא יַחְמֹד אִישׁ אֶת אַרְצֶךָ״, שֶׁאִם זֶה הַחְמוּד בַּלֵּב הָיָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רָעָה. ״וְלֹא תַחְמֹד״ הַשֵּׁנִי הוּא בַּלֵּב עַל כֵּן הֻצְרַךְ מֹשֶׁה לְפָרֵשׁ ״לֹא תִתְאַוֶּה״. גַּם זֶה דִּבְרֵי הָבֶל, כִּי מָה טַעַם יִזְכּוֹר הַגֵּזֶל עִם הַבַּיִת לְבַדּוֹ. וְהִנֵּה לֹא הַזְכִּיר הָאֲחֵרִים עִמּוֹ. וְהִנֵּה אֶתֵּן לְךָ מִדִּבְרֵי מֹשֶׁה רְאֵיָה שֶׁאִלּוּ לֹא דִּבְּרוּ נָכוֹנָה. הִנֵּה ה׳ אָמַר ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ״, וּמֹשֶׁה אָמַר ״לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ״, וּלְפִי דַּעְתָּם שֶׁ״לֹא תַחְמֹד״ הַשֵּׁנִי הַכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה הַזֹּאת הוּא בַּלֵּב, וְהָרִאשׁוֹן גְּזֵלַת הַבַּיִת, וְהִנֵּה מֹשֶׁה הָפַךְ הַדָּבָר כִּי אָמַר עִם ״וְלֹא תִתְאַוֶּה״ בֵּית רֵעֶךָ, וְאָמַר עִם ״לֹא תַחְמֹד״ שֶׁהוּא הַגֵּזֶל אֵשֶׁת רֵעֶךָ, וְהִנֵּה נִשְׁחַת טַעֲמָם. וְהָאֱמֶת כִּי דִּבּוּר ״אָנֹכִי״ הוּא הָרִאשׁוֹן כַּאֲשֶׁר אֲפָרְשֵׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ.

וְלָזֶה נוֹסִיף אֶת דִּבְרֵי רַשִׁ״י הַקָּדוֹשׁ שֶׁהֵבֵאנוּ לְעֵיל, ״מָה הָרִאשׁוֹנִים מִסִּינַי אַף אֵלֶּה מִסִּינַי״. חֲרֵי בְּסִינַי נִתָּנוּ עֲשָׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁהֵן רֹאשׁ כָּל הַמִּצְוֹות (לְצַד כָּל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וְכָל הַתּוֹרָה בִּכְתָב מִפָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית וְעַד מַתָּן תּוֹרָה), כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁתָּמִיד יִהְיוּ קַיָּמוֹת לְעוֹלְמֵי עַד, ״לֹא תִרְצַח״, ״לֹא תִנְאָף״, ״לֹא תִגְנֹב״, ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ״, ״כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ״. וְאִלּוּ פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים מַתְחִילָה עִם דִּינֵי עֶבֶד עִבְרִי וְעֶבֶד כְּנַעֲנִי. דִּין עֶבֶד עִבְרִי וְעֶבֶד כְּנַעֲנִי לֹא קַיָּמִים יוֹתֵר עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ. דִּין עֶבֶד עִבְרִי מוּתְנֶה בְּקִיּוּמָהּ שֶׁל שְׁנַת הַיּוֹבֵל, וְהַיּוֹבֵל קַיָּם רַק כְּשֶׁרֹב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט בִּמְקוֹמוֹ (הרמב״ם ספה״מ, מ״ע קלו), וְאִלּוּ עוֹד לִפְנֵי חֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן גֵּרֵשׁ הַמֶּלֶךְ סַנְחֵרִיב הָרָשָׁע אֶת עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים, וּמֵאָז הַיּוֹבֵל לֹא קַיָּם יוֹתֵר ! דִּין עֶבֶד כְּנַעֲנִי חַל רַק כְּשֶׁיֵּד יִשְׂרָאֵל רָמָה וְיֵשׁ דִּין תּוֹרָה שֶׁשּׁוֹלֵט בָּאָרֶץ מִבְּלִי הִתְעָרְבוּת הָעוֹלָם, וְזֶה בָּטֵל אַחֲרֵי חֻרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי. הַיּוֹם יָד הַגּוֹיִם תְּקֻפָּה בָּעוֹלָם וְהָעַבְדוּת אָסוּרָה. אִי אֶפְשָׁר לִקְנוֹת אִישׁ לְעֶבֶד גַּם אִם יִרְצֶה לִמְכּוֹר אֶת עַצְמוֹ. גַּם בִּמְדִינוֹת חֲשׁוּכוֹת בָּעוֹלָם הַשְּׁלִישִׁי בְּאַפְרִיקָה שֶׁכֵּן קוֹנִים עֲבָדִים, זֶה נֶגֶד הַחֹק הַבֵּינְלְאוּמִי, וְדִינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא (נדרים כח.). אֵין הַיּוֹם דִּין עֶבֶד כְּנַעֲנִי. אָז אֵיךְ רַשִׁ״י הַקָּדוֹשׁ מַשְׁוֶה אֶת דִּינֵי הָעֲבָדִים לַעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁקַּיָּמוֹת לָנֶצַח ? מַדּוּעַ מַתְחִילִים דַּוְקָא עִם דִּינֵי עֲבָדִים ?

חֶשְׁבּוֹן בִּבְקָשָׁה

כְּדֵי לְהָבִין אֶת עוֹמֶק הַדְּבָרִים, קוֹדֶם כָּל יֵשׁ לַעֲצֹר לְהָבִין מָה זֶה בִּכְלָל דִּין עֶבֶד עִבְרִי וְעֶבֶד כְּנַעֲנִי. עֶבֶד עִבְרִי הוּא אָדָם שֶׁגָּנַב כֶּסֶף ״וְנִמְכַּר בִּגְנֵבָתוֹ״ (שמות כב, ב). מָה פֵּרוּשׁ ? לֹא מְדֻבָּר בְּמִסְכֵּן מֵהַ גּוֹרָל שֶׁגָּנַב לֶחֶם לֶאֱכוֹל. הוּא ״נִמְכַּר

בִּגְנֵבָתוֹ״, כְּלוֹמַר הוּא גַּנָּב סְכוּם כֶּסֶף גָּדוֹל מֵאֲנָשִׁים, בִּזְבֵּז הַכֹּל עַל תַּאֲוֹתָיו, וְאָז תָּפְסוּ אוֹתוֹ,

- ״תַּחְזִיר אֶת הַכֶּסֶף״,
- ״אֵין לִי, בִּזְבַּזְתִּי הַכֹּל״,
- ״אֵין בְּעָיָה, נִמְכֹּר אוֹתְךָ תַּחַת הַסְּכוּם שֶׁגָּנַבְתָּ״,

מַגִּיעַ יְהוּדִי מִלְיוֹנֵר שֶׁרוֹצֶה לְהַרְוִיחַ מִצָּוָה, קוֹנֶה אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין וּמְשַׁלֵּם לַגַּנָּב אֶת סְכוּם הַכֶּסֶף שֶׁנִּגְזַל מִמֶּנּוּ. עַכְשָׁו הָעֶבֶד צָרִיךְ לַעֲבוֹד אֶת הָאָדוֹן תְּמוּרַת הַסְּכוּם הַנַּ״ל.

כַּמָּה כֶּסֶף הוּא גָּנַב? כְּשׁוּרֵי הָעֲבוֹדָה שֶׁהוּא נוֹתֵן, שֶׁנֶּאֱמַר ״נִמְכַּר בִּגְנֵבָתוֹ״. כַּמָּה שָׁנִים הוּא עוֹבֵד? 6 שָׁנִים. שְׂכַר מִינִימוּם בַּשּׁוּק הוּא 4,000 שְׁקָלִים. תְּמוּרָתָם הַשָּׂכִיר עוֹבֵד 5 יָמִים בְּשָׁבוּעַ, 8 שָׁעוֹת בְּיוֹם. עֶבֶד עִבְרִי עוֹבֵד 24 שָׁעוֹת בִּימָמָה ! בַּיּוֹם הוּא עוֹבֵד בַּשָּׂדֶה, בַּלַּיְלָה הָאָדוֹן נוֹתֵן לוֹ שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית שֶׁיָּבִיא לוֹ מִמֶּנָּה וְלָדוֹת (קידושין טו.). 24 שָׁעוֹת זֶה פִּי 3 מִשְׁעוֹת עֲבוֹדָה שֶׁל שָׂכִיר רָגִיל, זֶה כְּבָר 12 אֶלֶף שֶׁקֶל בְּחֹדֶשׁ, שֶׁזֶּה 144 אֶלֶף שֶׁקֶל בְּשָׁנָה... 6 שָׁנִים זֶה כְּבָר 864 אֶלֶף שֶׁקֶל ! כָּעֵת נוֹסִיף שַׁבָּתוֹת וְחַגִּים... מִלְיוֹן ! הָעֶבֶד שֶׁלָּנוּ לֹא הָיָה מִסְכֵּן רָעֵב לַלֶּחֶם, הוּא גַּנָּב מִלְיוֹן שֶׁקֶל מֵאֲנָשִׁים ! הַמִּלְיוֹנֵר הַצַּדִּיק הוֹצִיא עָלָיו מִלְיוֹן שֶׁקֶל לִקְנוֹתוֹ לְעֶבֶד, וְכָעֵת זֶה צָרִיךְ לְהַנְפִּיק לוֹ עֲבוֹדָה בְּשׁוּרֵי מִלְיוֹן שֶׁקֶל !

וְאִם הַגַּנָּב שֶׁלָּנוּ הוּא אָדָם נָשׂוּי עִם יְלָדִים, וְלֹא הִתְחַשֵּׁב בָּהֶם מַמָּשׁ כַּאֲשֶׁר רָץ אַחֲרֵי תַּאֲוֹתָיו, מִי יִדְאַג לָהֶם? מָה הֵם אֲשֵׁמִים שֶׁלַּאֲבִיהֶם יֵשׁ עַיִן גְּדוֹלָה וְגַנָּב מִלְיוֹן שֶׁקֶל וּבִזְבֵּז אוֹתָם? הֵם עַכְשָׁו צְרִיכִים לִהְיוֹת רְעֵבִים? מִי דּוֹאֵג לָהֶם? עַל זֶה אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (קידושין כב.): תָּנוּ רַבָּנָן: ״וְיָצָא מֵעִמָּךְ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ״ (ויקרא כה, מא) אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אִם הוּא נִמְכַּר, בָּנָיו וּבְנוֹתָיו מִי

נִמְכָּרִים? מִכָּאן שֶׁרַבּוֹ חַיָּב בִּמְזוֹנוֹת בָּנָיו. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר "אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ" (שמות כא, ג), אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אִם הוּא נִמְכַּר אִשְׁתּוֹ מִי נִמְכְּרָה? מִכָּאן שֶׁרַבּוֹ חַיָּב בִּמְזוֹנוֹת אִשְׁתּוֹ... מִכָּאן לָמְדוּ חֲזַ"ל שֶׁהָאָדוֹן שֶׁקָּנָה אֶת הָעֶבֶד, הוֹאִיל גַּם לְמִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הַגַּנָּב!

וְאִם זֶה לֹא מַסְפִּיק, אָז חֲזַ"ל מוֹסִיפִים (שם): תָּנוּ רַבָּנַן: "כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ" (דברים טו, טז), עִמָּךְ בְּמַאֲכָל, עִמָּךְ בְּמִשְׁתֶּה. שֶׁלֹּא תְּהֵא אַתָּה אוֹכֵל פַּת נְקִיָּה וְהוּא אוֹכֵל פַּת קִבָּר, אַתָּה שׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן וְהוּא שׁוֹתֶה יַיִן חָדָשׁ, אַתָּה יָשֵׁן עַל גַּבֵּי מוֹכִין וְהוּא יָשֵׁן עַל גַּבֵּי תֶּבֶן, מִכָּאן אָמְרוּ כָּל הַקּוֹנֶה עֶבֶד עִבְרִי כְּקוֹנֶה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ...

קָנָה עֶבֶד קָנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ: יֵשׁ לְךָ שְׁתֵּי מִטּוֹת תֵּן לוֹ אַחַת, יֵשׁ לְךָ מִטָּה אַחַת הוּא יִשַּׁן בָּהּ וְאַתָּה תִּשָּׁן עַל הָרִצְפָּה! יֵשׁ לְךָ שְׁתֵּי מָנוֹת אֹכֶל, תֵּן לוֹ אַחַת, יֵשׁ לְךָ רַק מָנָה אַחַת? הוּא יֹאכַל וְאַתָּה תִּשָּׁאֵר רָעֵב! אָדָם קוֹנֶה עֶבֶד, מְשַׁלֵּם מִלְיוֹן שֶׁקֶל, מְפַרְנֵס גַּם אֶת אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו שֶׁל הַגַּנָּב, וּבַסּוֹף הוֹלֵךְ לִישׁוֹן רָעֵב עַל הָרִצְפָּה, מָה קוֹרֶה כָּאן? אֵיזֶה תִּקּוּן זֶה?

וְאִם כָּל זֶה לֹא מַסְפִּיק, בְּסוֹף שֵׁשׁ הַשָּׁנִים, בֵּין אִם הָיָה עֶבֶד טוֹב וּבֵין אִם הָיָה גָּרוּעַ וְעָשָׂה לוֹ רַק נְזָקִים וְהֶפְסֵדִים בַּעֲבוּדָתוֹ, וְיֵצֵר לוֹ חוֹבוֹת, הָאָדוֹן חַיָּב לָתֵת לוֹ מַעֲנָק שִׁחְרוּר! "וְכִי תְשַׁלְּחֶנּוּ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תְשַׁלְּחֶנּוּ רֵיקָם הַעֲנֵיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ תִּתֶּן לוֹ" (שם, יג-יד), וְאָמְרוּ חֲזַ"ל (בבא מציעא לא:) 'הַעֲנֵק תַּעֲנִיק' מִכָּל מָקוֹם, גַּם אִם הוּא הָיָה עֶבֶד גָּרוּעַ! אָז מָה בִּדְיוּק הָעֹנֶשׁ בִּלְהִיוֹת עֶבֶד עִבְרִי?!

הֲרֵי זֶה אָמוּר לִהְיוֹת עֹנֶשׁ, הַגַּנָּב לֹא מֵבִין מָה הָעֹנֶשׁ בִּכְלָל. אַחֲרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים הוּא עוֹד יָכוֹל לָבוֹא לְאָדוֹן וְלוֹמַר "שְׁמַע

טוֹב לִי כָּאן, נָתַתָּ לִי אִשָּׁה כְּנַעֲנִית, יֵשׁ לִי יְלָדִים, יֵשׁ לִי עֲבוֹדָה מְסֻדֶּרֶת, יֵשׁ לִי אֹכֶל, אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת עֶבֶד שֶׁלְּךָ לְעוֹלָם״ ! הוּא לֹא הֵבִין בִּכְלָל שֶׁזֶּה עֹנֶשׁ ! אָז כְּדֵי לְהָפְכוֹ לְעֶבֶד עוֹלָם, אִם לֹא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּחְרֵר אַחֲרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים, רוֹצְעִים לוֹ אֶת הָאֹזֶן עַל מְזוּזַת הַדֶּלֶת, וְהוּא נִהְיָה עֶבֶד עוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר (שמות מ, ו) : ״וְהִגִּישׁוֹ אֲדוֹנָיו אֶל הָאֱלֹקִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדוֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעוֹלָם״.

וְעַל זֶה אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (קידושין כב:) : רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה דּוֹרֵשׁ אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה כְּמִין חוֹמֶר : מָה נִשְׁתַּנָּה אׇזֶן מִכָּל אֵבָרִים שֶׁבְּגוּף ? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אׇזֶן שֶׁשָּׁמְעָה קוֹלִי עַל הַר סִינַי בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי (ויקרא כה, נה) : ״כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים״ וְלֹא עֲבָדִים לַעֲבָדִים, וְהָלַךְ זֶה וְקָנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ יֵרָצַע. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי הָיָה דּוֹרֵשׁ אֶת הַמִּקְרָא הַזֶּה כְּמִין חוֹמֶר : מָה נִשְׁתַּנָּה דַּלֶּת וּמְזוּזָה מִכָּל כֵּלִים שֶׁבַּבַּיִת ? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דַּלֶּת וּמְזוּזָה שֶׁהָיוּ עֵדִים בְּמִצְרַיִם בְּשָׁעָה שֶׁפָּסַחְתִּי עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, וְאָמַרְתִּי : ״כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים״ וְלֹא עֲבָדִים לַעֲבָדִים, וְהוֹצֵאתִים מֵעַבְדוּת לְחֵירוּת, וְהָלַךְ זֶה וְקָנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ, יֵרָצַע בִּפְנֵיהֶם ! כְּלוֹמַר פְּעֻלַּת הָרְצִיעָה הִיא לְבַטֵּא כִּבְיָכוֹל אֶת כַּעֲסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אוֹתוֹ גַּנָּב שֶׁנִּמְכַּר לְעֶבֶד וְחָשַׁב שֶׁהִגִּיעַ לְחֵפְשָׁה וְלֹא רוֹצֶה לְסַיְּמָהּ...

בִּזְמַן שֶׁהָיָה נָהוּג הַיּוֹבֵל, חִלְקוּ אֶת הַשָּׁנִים לְ״שְׁבוּעוֹת״, כָּל שָׁבוּעַ הוּא 7 שָׁנִים, שֶׁהַשְּׁבִיעִית שֶׁבָּהֶן הִיא שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה. לְאַחַר 7 שָׁבוּעוֹת, כְּלוֹמַר לְאַחַר 49 שָׁנִים, מַגִּיעָה שְׁנַת ה־50, הִיא שְׁנַת הַיּוֹבֵל. וְלַמְרוֹת שֶׁהַשָּׁנָה ה־49 הָיְתָה שְׁנַת שְׁמִיטָה, גַּם הַיּוֹבֵל הִיא שְׁנַת שְׁמִיטָה. אַךְ לֹא רַק שְׁמִיטָה שֶׁל עֲבוֹדַת הַקַּרְקָעוֹת, אֶלָּא בְּשָׁנָה זוֹ מְשְׁתַּחְרְרִים כָּל

הָעֲבָדִים הָעִבְרִיִּים, וְכָל הַקַּרְקָעוֹת שֶׁנִּמְכְּרוּ לַאֲחֵרִים חוֹזְרוֹת לְבַעְלֵיהֶן.

אָדָם רָעֵב לְלֶחֶם אוֹ סְתָם עוֹשֶׂה עֲסָקִים וּמָכַר אֶת אַדְמָתוֹ וּמֵת. מָה יַּעֲשׂוּ יְלָדָיו? בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַקַּרְקַע חוֹזֶרֶת אֲלֵיהֶם. מַדּוּעַ? חֲרֵי קָנוּ אוֹתָהּ מֵהֶם בְּכֶסֶף מַלֵּא? אֶלָּא שֶׁהַקַּרְקַע הַזּוֹ לֹא הָיְתָה שֶׁל הָאָדָם לִמְכּוֹר מִלְּכַתְּחִלָּה, הִיא שַׁיֶּכֶת לְבוֹרֵא עוֹלָם, הוּא קוֹבַע מִי גָּר בָּהּ וּמִי לֹא. כָּל מָה שֶׁעָשָׂה הַמּוֹכֵר הוּא רַק "הֶחְכִּיר" אֶת הַקַּרְקַע לְ-49 שָׁנִים לְכָל הַיּוֹתֵר. בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַקַּרְקַע "יוֹצֵאת לְחָפְשִׁי", מֻחְזֶרֶת אֶל הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהּ אֶת הַקַּרְקַע. וּבִשְׁנַת הַיּוֹבֵל גַּם הָעֶבֶד יוֹצֵא לְחֵירוּת.

וְלֹא רַק עֶבֶד עוֹלָם. גַּם עֶבֶד רָגִיל שֶׁנִּמְכַּר לְשֵׁשׁ שָׁנִים בִּלְבַד, אִם יוֹבֵל פּוֹגֵעַ בָּאֶמְצַע הוּא יוֹצֵא לְחָפְשִׁי, כְּלוֹמַר אָדָם שֶׁקָּנָה עֶבֶד שְׁנָתַיִם לִפְנֵי הַיּוֹבֵל, הָעֶבֶד יַעֲבֹד אֶצְלוֹ רַק שְׁנָתַיִם, כִּי הַיּוֹבֵל מְשַׁחְרֵר אֶת כָּל הָעֲבָדִים, גַּם אֶת אֵלֶּה שֶׁלֹּא רוֹצִים לָצֵאת...

בְּיָמֵינוּ אֵין יוֹתֵר יוֹבֵל כֵּיוָן שֶׁרֹב עַם יִשְׂרָאֵל אֵינֶנּוּ יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁחֲרֵי עֲשָׂרָה שְׁבָטִים הָלְכוּ לְאִבּוּד בַּגָּלוּיוֹת וְרַק בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ יַחְזְרוּ, אָז אֵין יוֹבֵל, וְאִם אֵין יוֹבֵל אֵין דִּין עֶבֶד עִבְרִי.

לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ

דִּין עֶבֶד כְּנַעֲנִי הוּא שׁוֹנֶה. עֶבֶד כְּנַעֲנִי הוּא גּוֹי שֶׁנִּמְכַּר לִי עַל יְדֵי גּוֹי אַחֵר אוֹ שֶׁמּוּכָן לִמְכּוֹר לִי אֶת עַצְמוֹ מֵרְצוֹנוֹ. אֶת הָעֶבֶד מַעֲבִירִים דִּין גֵּרוּת מְיֻחָד וְהוּא טוֹבֵל לְשֵׁם עַבְדוּת וְעוֹשֶׂה בְּרִית מִילָה. נִמְצָא שֶׁיָּצָא מִדִּין גּוֹי אַךְ לֹא נִכְנַס לְדִין יְהוּדִי. הוּא מְחֻיָּב לְקַיֵּם רַק הֲלָכוֹת שֶׁמְּקֻיָּמוֹת נָשִׁים יְהוּדִיּוֹת, כְּלוֹמַר הוּא

פָּטוּר מִצִּיצִית וּתְפִילִין וְשָׁלוֹשׁ תְּפִלּוֹת בַּיּוֹם. הוּא חַיָּב רַק בְּמַה שֶּׁאִשָּׁה מְחֻיֶּבֶת, שַׁבָּת, כַּשְׁרוּת וְכוּ'. וְעַד מָתַי הוּא פָּטוּר מִמִּצְוֹת אֵלּוּ? עַד שֶׁיְּשֻׁחְרַר. מֻרְגָּע שֶׁעֶבֶד כְּנַעֲנִי מְשֻׁחְרָר הוּא הוֹפֵךְ לִיהוּדִי גָּמוּר שֶׁיָּכוֹל לָבוֹא בַּקָּהָל.

אֲבָל יֵשׁ מִלְּפוּד קָטָן בַּחוֹזֶה. בַּתּוֹרָה כָּתוּב בְּדִין עֶבֶד כְּנַעֲנִי (ויקרא כה, מו): "לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ", כְּלוֹמַר שֶׁיֵּשׁ אִסּוּר לְשַׁחְרֵר אוֹתוֹ! אָז מַגִּיעַ גּוֹי נָחְמָד, אוֹמֵר "אֲנִי רוֹצֶה לְסַדֵּר אֶת הַיְלָדִים שֶׁלִּי מִבְּחִינָה כַּלְכָּלִית, יֵשׁ לִי אַרְבַּע נָשִׁים, 30 יְלָדִים... תֵּן לִי מִלְיוֹן שֶׁקֶל וַאֲנִי עֶבֶד שֶׁלְּךָ מֵהַיּוֹם וּלְעוֹלָם"! עֶבֶד כְּנַעֲנִי. מְלַמְּדוֹ הֲלָכוֹת, מַטְבִּילוֹ לְעַבְדוּת, וּמָל אוֹתוֹ כַּמּוּבָן. הוּא יָצָא מִדִּין גּוֹי וַעֲדַיִן לֹא נִכְנַס לְדִין יְהוּדִי, מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁמוּשִׁים בְּזוּיִים שֶׁאָסוּר בְּעֶבֶד עִבְרִי, לְצַוּוֹת שֶׁיַּנְעִיל לוֹ אֶת נְעָלָיו, יִשָּׂא אֶת כֵּלָיו לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְכוּ'. כַּאֲשֶׁר הָאָדוֹן מֵת, הָעֶבֶד עוֹבֵר בִּירוּשָׁה לַיְלָדִים יָחַד עִם הַבַּיִת, הַמְכוֹנִית וְהָרְהִיטִים...

אֵיךְ עֶבֶד כְּנַעֲנִי יָכוֹל לְהִשְׁתַּחְרֵר? רַק כַּאֲשֶׁר הָאָדוֹן מְשַׁחְרְרוֹ. אֲבָל אִם הָאָדוֹן מְשַׁחְרְרוֹ הוּא עוֹבֵר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה מֵהַתּוֹרָה? מָה יַּעֲשֶׂה? יֵשׁ שְׁתֵּי דְּרָכִים בָּהֶם יָכוֹל הָעֶבֶד לָצֵאת לְחָפְשִׁי, הָרִאשׁוֹן שֶׁאֲדוֹנוֹ עָשָׂה בּוֹ מוּם בְּאֵיבָרִים מְסֻיָּמִים, כְּגוֹן שֶׁמּוֹצִיא לוֹ שֵׁן אוֹ עַיִן, וַאֲפִילּוּ בְּשׁוֹגֵג, בְּלִי כַּוָּנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא, כו-כז): "וְכִי יַכֶּה אִישׁ אֶת עֵין עַבְדּוֹ אוֹ אֶת עֵין אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לַחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ. וְאִם שֵׁן עַבְדּוֹ אוֹ שֵׁן אֲמָתוֹ יַפִּיל לַחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת שִׁנּוֹ". הַדֶּרֶךְ הַשְּׁנִיָּה הִיא לְשַׁחְרְרוֹ לְצֹרֶךְ מִצְוָה.

וּכְמוֹ שֶׁמְּסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (גיטין לח:) כִּי פַּעַם נִכְנַס רַבִּי אֱלִיעֶזֶר עִם עַבְדּוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וּמָצָא שָׁהֵיוּ שָׁם רַק עוֹד שְׁמוֹנָה יְהוּדִים מִלְּבַדּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהָיָה חָסֵר עֲשִׂירִי, רַבִּי

אֱלִיעֶזֶר שִׁחְרֵר אֶת עַבְדּוֹ שֶׁיִּשָּׂלִים לוֹ מִנְיָן. מִיַּד שֶׁשִּׁחְרַר הָעֶבֶד הָפַךְ לְגֶבֶר יְהוּדִי גָּמוּר לְכָל דָּבָר, וְהִתְפַּלֵּל עִמָּם. לְצֹרֶךְ מִצְוָה נִתַּן לְשַׁחְרֵר עֶבֶד כְּנַעֲנִי. אֲבָל מֵרֹעַ שֶׁיַּד יִשְׂרָאֵל כְּבָר לֹא חֲזָקָה, וְדִין תּוֹרָה לֹא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, אֶלָּא יָד הַגּוֹיִם, וְהֵם בִּטְלוּ דִּינֵי עַבְדוּת, מִמֵּילָא אֵין יוֹתֵר אֶפְשָׁרוּת טֶכְנִית לִקְנוֹת עֶבֶד כְּנַעֲנִי.

טִפּוּל שֹׁרֶשׁ

וְחוֹזֶרֶת הַשְּׁאֵלָה, מַדּוּעַ הַכָּתוּב מַשְׁוֶה אֶת דִּינֵי הָעֲבָדִים שֶׁבָּטְלוּ לַעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת? מָה מְבַקְּשִׁים מִמֶּנִּי לִלְמֹד מֵהֶקֵּשׁ זֶה? הֲרֵי עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת קַיָּמִים לָעַד, וְאִלּוּ דִּינִים אֵלֶּה יְחֻדְּשׁוּ בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ? אֶלָּא, כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר לְעֵיל כִּי עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת מְכִילִים בְּתוֹכָם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה בְּשָׁרְשֵׁיהֶן, אָז כָּל מִצְוָה בְּשָׁרְשָׁהּ קַיֶּמֶת, הַשֹּׁרֶשׁ מֵעוֹלָם לֹא הִתְבַּטֵּל.

שָׁרְשֵׁי הַמִּצְוֹת הָיוּ קַיָּמִים לִפְנֵי שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה לְעַם יִשְׂרָאֵל! עַל אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים נֶאֱמַר כִּי קִיְּמוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ עוֹד לִפְנֵי שֶׁהָיָה מַתָּן תּוֹרָה (קידושין פב.). כְּשֶׁבָּאוּ שְׁלוֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים אֶל אַבְרָהָם אָבִינוּ, הוּא בִּקֵּשׁ לֶאֱפוֹת לָהֶם לֶחֶם, וַחֲזַ"ל אוֹמְרִים כִּי הַכַּוָּנָה לְמַצּוֹת, שֶׁכֵּן הוּא צִיֵּן אָז אֶת חַג הַפֶּסַח (כלי יקר בראשית יח, ו). חַג הַפֶּסַח בִּכְלָל, וּמַצּוֹת בִּפְרָט, הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, יְצִיאָה שֶׁתִּתְרַחֵשׁ 400 שָׁנָה אַחֲרֵי הַגָּעַת הַמַּלְאָכִים לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, מַדּוּעַ הוּא אוֹפֶה מַצּוֹת? כִּי שֹׁרֶשׁ מִצְוַת מַצָּה תָּמִיד הָיָה קַיָּם, גַּם אִם הַטַּעֲמִים שֶׁיֵּחָסוּ לוֹ בַּמִּקְרָא לְאַחַר מִכֵּן לֹא הָיוּ קַיָּמִים עַד אָז.

וְנַעֲנֶה עַל רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן. מָה הַדִּבֵּר הָרִאשׁוֹן מְבַקֵּשׁ מֵאִתָּנוּ לַעֲשׂוֹת? מָה פֵּרוּשׁ "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם"? מָה זֶה אוֹמֵר? בְּלֵיל הַסֵּדֶר כְּשֶׁקּוֹרְאִים אֶת הַהַגָּדָה, יֵשׁ בָּהּ אֶת הַפִּיּוּט "דַּיֵּנוּ". בְּכָל שָׁלָב מֵהַגְּאֻלָּה אָנוּ

אוֹמְרִים שֶׁלּוּ ה׳ הָיָה מַפְסִיק כָּאן וְלֹא עוֹשֶׂה גַּם אֶת הַנֵּס הַבָּא, דַּיֵּנוּ, גַּם זֶה הָיָה מַסְפִּיק כְּדֵי לְהוֹדוֹת לוֹ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְכָל הַשְּׁאָר מִשָּׁלָב זֶה וָהָלְאָה הֵם רַק עוֹד בּוֹנוּסִים וּמַתָּנַת חִנָּם. וְאָז קוֹרְאִים: ״אִלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, דַּיֵּנוּ״. כְּלוֹמַר גַּם אִם לֹא הָיָה מַעֲנִישׁ אֶת הַמִּצְרִים, וְלֹא פּוֹתֵחַ אֶת הַיָּם, וְלֹא הָיָה מֵבִיא אוֹתָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיָה נוֹתֵן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ׳, דַּיֵּנוּ! מַסְפִּיק לָנוּ שֶׁהוֹצִיא אוֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. רַק עַל דָּבָר זֶה לְבַדּוֹ אָנוּ צְרִיכִים לְהַכִּיר טוֹבָה לַה׳ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ.

אוֹמֵר לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה פֵּרוּשׁ הַדִּבֵּר הָרִאשׁוֹן! הַדִּבֵּר הָרִאשׁוֹן הוּא מִצְוַת הַכָּרַת הַטּוֹב! הַכָּרַת הַטּוֹב אֵינָהּ מִצְוָה שֶׁאֶפְשָׁר לְצַוּוֹת עָלֶיךָ ״תַּכִּיר לִי טוֹבָה״! זֶה צָרִיךְ לָבוֹא מֵעַצְמְךָ, אֲנִי רַק מַזְכִּיר לְךָ עַל מָה לְהַכִּיר טוֹבָה. אֲנִי הוֹצֵאתִי אוֹתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים? דַּיֵּנוּ. רַק עַל זֶה בִּלְבַד אַתָּה אָמוּר לְקַבֵּל מֵעַצְמְךָ, עַל עַצְמְךָ, אֶת כָּל שְׁאַר הַמִּצְוֹת! כִּי הַמִּצְוֹת הַלְּלוּ צְרִיכוֹת לָבוֹא מֵהַכָּרַת הַטּוֹב, לֹא כִּי אֲנִי מַכְרִיחַ אוֹתְךָ, אוֹ מַעֲנִישׁ אוֹתְךָ... אֲנִי רַק אוֹמֵר לְךָ: תֵּדַע, אַתָּה בָּא לָעוֹלָם לִהְיוֹת עֶבֶד. הַשְּׁאֵלָה עֶבֶד שֶׁל מִי, עֶבֶד שֶׁלִּי אוֹ עֶבֶד שֶׁל הַיֵּצֶר?

וְזֶה הַהֶבְדֵּל בֵּין עֶבֶד עִבְרִי לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי. עֶבֶד עִבְרִי הָיָה יְהוּדִי כָּשֵׁר שֶׁקִּלְקֵל וְנִמְכַּר כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת מָה שֶׁהוּא קִלְקֵל. כָּךְ הוּא הַיְּהוּדִי שֶׁל יָמֵינוּ, נִשְׁמָתוֹ טְהוֹרָה שֶׁיָּרְדָה לְעוֹלָמֵנוּ מִמְּקוֹמָהּ תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד. כָּאן תָּקַף אוֹתוֹ יֵצֶר הָרַע וְהוּא קִלְקֵל, כָּל אֶחָד בִּדַּרְגָּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז, כ): ״כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא״. הוּא מְקַבֵּל הַזְדַּמְּנוּת בְּגִלְגּוּלוֹ כָּאן לְתַקֵּן מָה שֶׁקִּלְקֵל. שֵׁשׁ שָׁנִים הֵם כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַשְּׁבִיעִית הִיא כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הַבָּא, כְּפִי שֶׁהַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת

(ראש השנה לא.) "מזמור שיר ליום השבת" (תהלים צב, א) לֶעָתִיד לָבוֹא, לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, כְּלוֹמַר לָעוֹלָם הַבָּא. אָז "שֵׁשׁ שָׁנִים" אָדָם עוֹבֵד אֶת ה' בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁ"בַּשְּׁבִיעִית" יֵצֵא לְחָפְשִׁי. בָּעוֹלָם הַבָּא הוּא חָפְשִׁי מִמִּדַּת הַדִּין, תִּקֵּן בְּ"שֵׁשׁ שָׁנִים" מָה שֶׁקִּלְקֵל.

הַחֵטְא וְעָנְשׁוֹ

וְשָׁאַלְנוּ מָה הַתִּקּוּן בְּעֶבֶד עִבְרִי עַל מַעֲשָׂיו? הֲרֵי הָאָדָם הַזֶּה גָּנַב מִלְיוֹן שֶׁקֶל, לָקַחוּ וּמָכְרוּ אוֹתוֹ, וְהִנֵּה הוּא מוֹצֵא שֶׁמְּטַפְּחִים אוֹתוֹ, מְפַנְּקִים אוֹתוֹ יוֹתֵר טוֹב מִבַּעַל הַבַּיִת וּבַסּוֹף גַּם נוֹתְנִים לוֹ מַעֲנָק... אֶלָּא שֶׁהַמַּטָּרָה שֶׁל הָעַבְדוּת הַזּוֹ הִיא לְחַנֵּךְ אוֹתוֹ, עֲבוּדָה עַל הַמִּדּוֹת. בַּיְּהַדוּת אֵין עֲנִישָׁה לְשֵׁם עֲנִישָׁה, זוֹ נְקָמָה וְהִיא אֲסוּרָה. הַיּוֹם בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ, שֶׁלָּמַדְנוּ מֵחֻקֵּי הַגּוֹיִם, אָדָם שֶׁעָשָׂה פֶּשַׁע מְסֻיָּם מַשְׁלִיכִים אוֹתוֹ לַכֶּלֶא כְּדֵי לְסַלְּקוֹ מֵהָרְחוֹב וְשׁוֹכְחִים מִמֶּנּוּ. מָה יֵצֵא מִמֶּנּוּ? לֹא אִכְפַּת לָנוּ, הָעִקָּר שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּרְחוֹב. אֲבָל צָרִיךְ לִהְיוֹת אִכְפַּת לָנוּ. אָדָם פָּרַץ לַחֲנוּת גָּנַב כַּמָּה מֵאוֹת שְׁקָלִים, נִכְלָא בְּתָא עִם רוֹצְחַ, שׁוֹדֵד וְסוֹחֵר סַמִּים, וְנֶהֱנָה מִ"חֹק חִנּוּךְ חוֹבָה חִנָּם" בַּ"פָּקוּלְטָה לִפְשָׁעִים מַחְרִידִים". הִכְנַסְנוּ אוֹתוֹ לַתָּא פּוֹשֵׁעַ קָטָן, וְהוּא יֵצֵא פּוֹשֵׁעַ גָּדוֹל!

מָה הִרְוַחְנוּ? כְּלוּם! זֶה לֹא חִנּוּכִי! זֶה הָיָה סְתָם עֹנֶשׁ שֶׁמִּתְנַקֵּם בַּחֶבְרָה בַּחֲזָרָה. בַּתּוֹרָה אֵין עֹנֶשׁ כְּלִיאָה. אֵין מַטָּרָה בְּעֹנֶשׁ כָּזֶה. אֲבָל בְּדִין עֶבֶד עִבְרִי יֵשׁ הַרְבֵּה מַחֲשָׁבָה מֻשְׁקַעַת. מַדּוּעַ הוּא גָּנַב? זֶה לֹא הָיָה רָעָב לְלֶחֶם. בְּרָעָב לְלֶחֶם גּוֹנְבִים לֶחֶם, לֹא מִלְיוֹן שֶׁקֶל. לְאָדָם זֶה יֵשׁ עַיִן רָעָה וְחַמְדָנִית. הוּא חוֹשֵׁב שֶׁכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלּוֹ, לִמְדוּ אוֹתוֹ לִהְיוֹת אֲנוֹכִי, "הַכֹּל מַגִּיעַ לִי, וּמָה שֶׁאֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁמַּגִּיעַ לִי וַאֲנִי לֹא מַשִּׂיג וְלֹא מְקַבֵּל,

אֲנִי לוֹקֵחַ בְּכֹחַ ! כִּי הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי הוּא לְמִי שֶׁלּוֹקֵחַ, יֵשׁ לְךָ כֹּחַ תִּקַּח״. פִּתְאוֹם הוּא מוֹצֵא עַצְמוֹ עֶבֶד, וְיֵשׁ לוֹ אֲדוֹן, וְהָאָדוֹן רַק נוֹתֵן לוֹ וּמַעֲנִיק לוֹ...

אִם הַלּוֹקֵחַ הוּא עֶבֶד וְהַנּוֹתֵן הוּא הָאָדוֹן, מֵבִין פִּתְאוֹם הַגַּנָּב שֶׁהַכֹּחַ הָאֲמִתִּי הוּא בִּנְתִינָה. וְהוּא מַבְחִין כִּי הָאָדוֹן נוֹתֵן וְנוֹתֵן וְנוֹתֵן, וְהוּא לֹא נֶחְלָשׁ מִכָּךְ אוֹ מַפְסִיד דָּבָר, הוּא נוֹתֵר אֲדוֹן וְזֶה נִשְׁאַר עֶבֶד. וְכָךְ הָאָדוֹן הוֹאֵג לָעֶבֶד שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהוּא מְחַיֵּב בָּהֶן, מְפַרְנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ וִילָדָיו, נוֹתֵן לוֹ ! הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי הוּא בִּנְתִינָה ! וְכָךְ גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי שֶׁלּוֹ מִתְבַּטֵּא בָּזֶה שֶׁהוּא רַק נוֹתֵן, ״וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן״ (תהלים קמה, טז), הוֹאֵג לְכָל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה בָּעוֹלָם מְקַרְנֵי רְאֵמִים וְעַד בֵּיצֵי כִּנִּים (שבת קז:) זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל ! וְהוּא רַק נוֹתֵן וְנוֹתֵן וְנוֹתֵן, זֶה הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי !

הָעֶבֶד עוֹבֵר עַכְשָׁו שִׁנּוּי בִּתְפִיסַת עוֹלָמוֹ. הוּא אוֹמֵר לְעַצְמוֹ: ״אֲנִי חָשַׁבְתִּי שֶׁהַכֹּחַ מִתְבַּטֵּא בְּלָקַחַת, מִי שֶׁיּוֹתֵר חָזָק חוֹטֵף רִאשׁוֹן״. בָּרֶגַע שֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁהַכֹּחַ הָאֲמִתִּי הוּא בְּלָתַת, הוּא רוֹאֶה אֶת הַיְּפִי שֶׁבַּדָּבָר, אֵיזוֹ עֲדִינוּת, אֵיזוֹ קְדֻשָּׁה, הוּא אוֹמֵר לְעַצְמוֹ ״גַּם אֲנִי רוֹצֶה מִזֶּה״ ! כְּשֶׁמַּגִּיעָה הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הוּא אָמוּר לָצֵאת הַחוּצָה, לְהַתְחִיל דַּף חָדָשׁ עִם הַתּוֹבָנוֹת הַחֲדָשׁוֹת שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶן. אֲבָל עַל מָה הוּא יִתְבַּסֵּס ? אֵין לוֹ כְּלוּם. הוּא יִפּוֹל ! אָז הָאָדוֹן נוֹתֵן לוֹ מַעֲנָק, כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּסֵּס מֵחָדָשׁ.

אוֹתוֹ הַדָּבָר קוֹרֶה כָּאן עִם נִשְׁמָתֵנוּ. הַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה לְתַקֵּן. הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא חָמְרָנִי וְחַמְדָנִי, הוּא מְלַמֵּד אוֹתָנוּ ״לָקַחַת״, ״לִגְנֹב״. הַכֹּל מַגִּיעַ לָנוּ ! בָּא הָאָדוֹן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְלַמֵּד אוֹתָנוּ כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה אָנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד

לָתֵת. הוּא מְלַמֵּד אוֹתָנוּ אֶת הַכֹּחַ בִּנְתִינָה, לָכֵן הוּא גַּם נוֹתֵן לָנוּ יְלָדִים.

אֶת מִי אֲנַחְנוּ הֲכִי אוֹהֲבִים בָּעוֹלָם, יוֹתֵר מֵעַצְמֵנוּ? הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ. מַדּוּעַ? הָבָה נִתְבּוֹנֵן. כְּשֶׁהֵם נוֹלְדוּ, הֵם נוֹלְדוּ חַסְרֵי אוֹנִים. הֵם לֹא יָדְעוּ לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. הָאָדָם הוּא הַיְצוּר הֲכִי אִינְטֶלִיגֶנְטִי בָּעוֹלָם, הוּא יָכוֹל לְנַצֵּחַ פִּילִים וְקַרְנָפִים וְגוֹרִילוֹת, אֲשֶׁר בְּקֶרֶב אֶחָד עַל אֶחָד הֵם אֲמוּרִים לְנַצְּחוֹ בְּמַכָּה אַחַת, וּבְכָל זֹאת הֵם בִּכְלוּב וְהוּא חָפְשִׁי, מַדּוּעַ? כִּי יֵשׁ לוֹ בִּינָה. זֶה הַיְצוּר הֲכִי חָזָק, שֶׁכָּבַשׁ אֶת הַיָּם, הָאֲוִיר וְהַיַּבָּשָׁה. וְאַף עַל פִּי כֵן, כְּשֶׁהוּא נוֹלָד, אֲפִילוּ לְנַקּוֹת אֶת עַצְמוֹ הוּא לֹא יוֹדֵעַ.

כַּאֲשֶׁר הַסּוּס נוֹלָד, כְּבָר לְאַחַר מִסְפַּר דַּקּוֹת הוּא הוֹלֵךְ עַל רַגְלָיו. הַתִּינוֹק יִמְשׁוֹךְ לְעִתִּים יוֹתֵר מִשָּׁנָה עַד שֶׁיְּדַדֶּה אֶת צְעָדָיו הָרִאשׁוֹנִים. מַדּוּעַ ה׳ יִתְבָּרַךְ בָּרָא אוֹתוֹ כֹּה חַסַר אוֹנִים? כְּדֵי שֶׁהַהוֹרֶה רַק יִתֵּן לוֹ וְיִתֵּן לוֹ, וְאָז הוּא אוֹהֵב אֶת הַיֶּלֶד יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כִּי הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי שֶׁל אַהֲבָה וַרַחֲמִים בָּא מִנְּתִינָה. וְאָז עַל יְדֵי גִּדּוּלוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד חֲסַר הָאוֹנִים וְהַנְּתִינָה הָאֵינְסוֹפִית שֶׁמַּעֲנִיק הַהוֹרֶה לַיֶּלֶד, יַתְחִיל הַהוֹרֶה לְהָבִין כֵּיצַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַפֵּל בִּבְנֵי הָאָדָם.

כְּשֶׁם שֶׁאָנוּ מְטַפְּלִים בְּתִינוֹקוֹת שֶׁלָּנוּ, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אוֹתָנוּ וּמְטַפֵּל בָּנוּ. כְּשֵׁם שֶׁהַתִּינוֹק שֶׁלָּנוּ מְקַלְקֵל וּמְטַנֵּף, וַאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים לְעַצְמֵנוּ "עָזֹב אוֹתוֹ, תִּינוֹק מִסְכֵּן", וַאֲנַחְנוּ מְרַחֲמִים עָלָיו, וְרַק אִם הוּא עוֹשֶׂה מַשֶּׁהוּ מְסֻכָּן, כְּמוֹ נוֹגֵעַ בִּנְקֻדַּת חַשְׁמַל, אֲנַחְנוּ נוֹתְנִים לוֹ מַכָּה עַל הַיָּד וְאוֹמְרִים "אָסוּר"! כָּךְ גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלַפֵּינוּ, שֶׁאָנוּ מְקַלְקְלִים וּמְטַנְּפִים כְּלַפָּיו, וְהוּא סוֹלֵחַ לָנוּ, כִּי אֲנַחְנוּ תִּינוֹקוֹת. אֲנַחְנוּ לֹא מְבִינִים. וְאִם אָנוּ עוֹשִׂים דָּבָר אָסוּר יוֹתֵר מִדַּי, הוּא נוֹתֵן לָנוּ

מַכָּה כּוֹאֶבֶת, ״אָסוּר! לֹא כְּדַאי״! כִּי הוּא דּוֹאֵג לָנוּ, אָנוּ הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלּוֹ.

וְלָכֵן גַּם כָּל צָעַד קָטָן שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים בְּקֶרֶשָׁה, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מִתְמוֹגֵג, כְּשֵׁם שֶׁאַבָּא מִתְמוֹגֵג מֵחִיּוּךְ קָטָן שֶׁל בְּנוֹ הַתִּינוֹק. הָאָב הִשְׁקִיעַ בּוֹ זְמַן, כֶּסֶף וּמַאֲמָץ, וְהַתִּינוֹק לֹא עוֹשֶׂה עֲבוּרוֹ כְּלוּם, לֹא קָם לְכְבוֹדוֹ, לֹא מְדַבֵּר עִמּוֹ, בְּקִשְׁי פּוֹלֵט עָלָיו אֶת הַדַּיְסָה, לֹא נוֹתֵן לוֹ כְּלוּם! אֲבָל חִיּוּךְ קָטָן זֶהוּ, מַסְפִּיק! כָּךְ גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נוֹתֵן לָנוּ חַיִּים, מִשְׁפָּחָה, פַּרְנָסָה, בְּרִיאוּת. וַאֲנַחְנוּ? בְּקִשְׁי תְּפִלָּה מִסְכֶּנָה, חִיּוּךְ קָטָן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בָּנוּ, כְּמוֹ מִתִּינוֹק. אָנוּ תִּינוֹקוֹת!

נִמְצָאנוּ לְמֵדִים שֶׁהַכֹּחַ הוּא בִּנְתִינָה. כְּשֵׁם שֶׁאָנוּ נוֹתְנִים לַתִּינוֹק, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָנוּ. אָנוּ מְבִינִים מַהוּ כֹּחַ נְתִינָה. וְאָז בָּאָה הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית לָעַבְדוּת, שְׁזוֹ הַמִּיתָה שֶׁל הָאָדָם. הוּא ״מִשְׁתַּחְרֵר״, עוֹלֶה לָעוֹלָם הַבָּא אַחֲרֵי מֵאָה וְעֶשְׂרִים, וְאִם הַיּוֹבֵל פּוֹגֵעַ בְּאֶמְצַע שְׁנוֹת הָעֲבוֹדָה, כְּלוֹמַר אִם אָדָם גּוֹמֵר אֶת תְּקוּנוֹ בְּגִיל צָעִיר, ״הַיּוֹבֵל״ מְשַׁחְרֵר מִיַּד כְּשֶׁהוּא מַגִּיעַ, כִּי זֶה הַזְּמַן שֶׁנִּקְבַּע מִלְּמַעְלָה. וְאָז ״הַעֲנֵק תַּעֲנִיק לוֹ״, הוּא מְקַבֵּל אֶת הַשָּׂכָר שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא עַל שֶׁגָּמַר תְּקוּנוֹ.

אֲבָל מָה קוֹרֶה אִם יֵצֵר הָרַע בִּלְבֵּל אוֹתָנוּ בַּדֶּרֶךְ? הִתְחַלְנוּ טוֹב, אֲבָל הַיֵּצֶר, ״הָאָדוֹן שֶׁלָּנוּ״, הֵבִיא לָנוּ ״שִׁפְחָה״, הֵבִיא לָנוּ תַּאֲוֹת לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת, וְ״הַשִּׁפְחָה״ מְבִיאָה לָעוֹלָם ״וְלָדוֹת״, מַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁיְּצַרְנוּ מֵהָעֲוונוֹת שֶׁלָּנוּ? וְאָנוּ, בִּמְקוֹם לַחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה, מָה אָנוּ אוֹמְרִים? ״וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנָי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי״! (שמות כא, ה), בָּאִים אֶל יֵצֶר הָרַע וְאוֹמְרִים לוֹ ״מְצַיָּן, אֲנִי נֶהֱנָה כָּאן מֵהַמּוֹעֲדוֹנִים, מֵהַסְּרָטִים וְהַמִּסְעָדוֹת, אָהַבְתִּי אֶת ׳אִשְׁתִּי׳, אֲנִי

נֶהֱנֶה לְהִתְבּוֹסֵס מֵהָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשִׂיתִי, אָהַבְתִּי אֶת "יְלָדַי", אֲנִי מְרוֹצֶה מִמַּלְאָכִי הַחַבָּלָה שֶׁיָּצַרְתִּי, אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת עֶבֶד שֶׁלְּךָ לְעוֹלָם"!

אָז אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנִי אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵ"אֶרֶץ מִצְרַיִם" (מֵהָאַרְצִיּוּת שֶׁלְּךָ! מֵהַיְצָרִים שֶׁלְּךָ!) כְּדֵי שֶׁאֲנִי אֶהְיֶה הָאָדוֹן שֶׁלְּךָ, אַתָּה מַחְלִיף אוֹתִי בַּיֵּצֶר הָרַע לְאָדוֹן? אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה "כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" הוֹלֶכֶת וְקוֹנָה אֲדוֹן לְעַצְמוֹ? אַתָּה רוֹצֶה אֶת יֵצֶר הָרַע לְאָדוֹן? תִּרְצֶעוּ אֶת הָאֹזֶן הַזּוֹ! הַאִם לָעֶבֶד הַזֶּה, עֶבֶד **עוֹלָם**, אֵין תְּקוּמָה? יֵשׁ לוֹ! שְׁנֵי דְּרָכִים לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵעַבְדוּת זוֹ. הָרִאשׁוֹנָה הִיא בְּבוֹא שְׁנַת הַיּוֹבֵל, וְהַשְּׁנִיָּה הִיא בְּמוֹת הָאָדוֹן.

אָדָם שֶׁמִּתְחָרֵט לְאַחַר שֶׁגִּלָּה כִּי חָתַם עַל חוֹזֶה לֹא טוֹב וְאוֹמְרִים לוֹ שֶׁיֵּשׁ סְעִיף יְצִיאָה מֵהַחוֹזֶה בְּעוֹד 50 שָׁנָה, אֵיךְ הוּא יַרְגִּישׁ? אֵלּוּ **יִסּוּרִים**! אָז הַדֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹנָה לְתַקֵּן אֶת הַקִּלְקוּל הִיא עַל יְדֵי יִסּוּרִים. הַדֶּרֶךְ הַשְּׁנִיָּה הִיא מוֹת הָאָדוֹן. אִם אָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה מְלֵאָה, לוֹמֵד תּוֹרָה, מִתְפַּלֵּל, פּוֹרֵשׁ מֵהַחֲטָאִים, הוּא הוֹרֵג אֶת יֵצֶר הָרַע שֶׁלּוֹ, וּמִשְׁתַּחְרֵר לְחָפְשִׁי! זֶה דִּין עֶבֶד עִבְרִי.

מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה

מָה זֶה עֶבֶד כְּנַעֲנִי? עֶבֶד כְּנַעֲנִי הוּא זֶה שֶׁמִּלְכַּתְּחִלָּה לֹא קָשׁוּר לְאַף דָּבָר שֶׁבַּקְּדֻשָּׁה. אֵין לוֹ תּוֹרָה וּמִצְוֹת, לֹא מַכִּיר בְּשֵׁם ה', נוֹלָד בְּאֵיזֶה קִבּוּץ, עַל גִּבְעָה בְּהוֹדוּ, גָּדַל לְאִמָּא יְהוּדִיָּה וְאַבָּא עֲרָבִי בִּכְפַר בַּמְּשֻׁלָּשׁ וְהָיָה בָּטוּחַ שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ אַחְמָד בִּכְלָל. וְעַכְשָׁו הוּא מְגַלֶּה שֶׁהוּא יְהוּדִי, וְהוּא רוֹצֶה לַחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה. אֶחָד כָּזֶה שֶׁקִּלְקֵל וְחַי כְּגוֹי מַמָּשׁ, הוּא רוֹצֶה לְתַקֵּן אֲבָל הוּא רָחוֹק. כְּמַעַט רָחוֹק מִדַּי, חָלִילָה.

הֲרֵי עַל עֶבֶד כְּנַעֲנִי נֶאֱמַר ״לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ״. יֵצֵר הָרַע תָּפַס אוֹתוֹ לָנֶצַח! אֵיךְ הוּא יָכוֹל לְהִשְׁתַּחְרֵר? הֲרֵי אֵין שִׁחְרוּר לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי?! אָז זֶהוּ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ! יֵשׁ שִׁחְרוּר לְצֹרֶךְ מִצְוָה. זְכוּת מִצְוָה אַחַת מוֹצִיאָה אוֹתוֹ לְחָפְשִׁי, מִדִּין עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁהוּא בָּזוּי וּבַתַּחְתִּית, לַהֲפֹךְ לִיהוּדִי שָׁלֵם וְכָשֵׁר שֶׁבָּא בַּקָּהָל. זְכוּת מִצְוָה אַחַת יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת זֹאת! כִּי מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה (אבות ד, ב) וּלְכָל מִצְוָה יֵשׁ אוֹר נִצְחִי וְהַשָּׂכָר עַל כָּל מִצְוָה בּוֹדֶדֶת הוּא נִצְחִי, וְיכוֹלָה לַעֲמוֹד מוּל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשָׂה בְּחַיָּיו, וּלְטַהֲרוֹ עַד שֶׁנִּהְיֶה רָאוּי לָבוֹא בַּקָּהָל.

כְּשֶׁאָנוּ רוֹצִים לְחַזֵּק אֲחֵרִים, אָנוּ חוֹשְׁבִים שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁלֹחַ אוֹתוֹ לְסֶמִינָר, נְחַלֵּק לוֹ דִּיסְקִים, נִתֵּן לוֹ סֵפֶר, אֲבָל לִפְעָמִים כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ בַּהַתְחָלָה זֶה לְשַׁכְנֵעַ אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה אַחַת. לְשַׁכְנֵעַ אוֹתוֹ לִקְרֹא שְׁנֵי פִּרְקֵי תְּהִלִּים בְּיוֹם, לְהַדְלִיק נֵרוֹת שַׁבָּת (אֲפִילּוּ שֶׁהוּא נוֹסֵעַ אַחֲרֵי זֶה), לְהָנִיחַ תְּפִלִּין בַּבֹּקֶר, 5 דַּקּוֹת, לַעֲשׂוֹת נְטִילַת יָדַיִם, אֲפִילּוּ בְּלִי בְּרָכָה! בְּרָכָה לֹא מְעַכֶּבֶת. אֲבָל הוּא עוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה. הָאוֹר שֶׁל הַמִּצְוָה יַחְזִיר אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה לְבַד.

וַיְהִי אוֹר

מַעֲשֶׂה בְּרֹאשׁ יְשִׁיבָה בִּבְנֵי בְּרַק שֶׁנָּכַח בְּ״שִׁבְעָה״ שֶׁל מִשְׁפָּחָה חִלּוֹנִית, בָּהּ לַנִּפְטָר הָיוּ אַרְבָּעָה בָּנִים. הֵם מִתְאַבְּלִים עַל אֲבִיהֶם, אֲבָל לֹא מְבִינִים כְּלוּם בְּמֻשָּׂגִים שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, כְּלוּם. אֲפִילּוּ קַדִּישׁ לֹא יוֹדְעִים לִקְרֹא. הָרַב יָדַע שֶׁבְּתֹם הַשִּׁבְעָה הוּא לֹא יִרְאֶה אַף אֶחָד מֵהֶם יוֹתֵר. אוּלַי בְּיוֹם הַשָּׁנָה הֵם יָבִיאוּ כַּמָּה מַאֲפִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְזֶהוּ. וּמִסְכֵּן הָאַבָּא, אֵין מִי שֶׁיֹּאמַר עָלָיו קַדִּישׁ, אֵין כְּלוּם! מָה אֲנִי עוֹשֶׂה אִתָּם, חָשַׁב הָרַב. הוּא תָּפַס אֶת הָאָח הַגָּדוֹל, וְאָמַר לוֹ:

- ״תִּשְׁמַע, רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ בִּשְׁבִיל אַבָּא שֶׁלְּךָ״?
- ״כֵּן״,
- ״מִצְוָה לְעִלּוּי נִשְׁמָתוֹ. אֲנִי אַלְמֵד אוֹתְךָ מִצְוָה אַחַת, וְאַתָּה תַּעֲשֶׂה אוֹתָהּ לְעִלּוּי נִשְׁמַת אַבָּא שֶׁלְּךָ״,
- ״מָה הַמִּצְוָה״?
- ״יֵשׁ מִצְוָה גְּדוֹלָה שֶׁנִּקְרֵאת שַׁבָּת. הִיא מִתְחַלֶּקֶת לְאַלְפֵי חֲלָקִים, אַלְפֵי סְעִיפִים, אֲנִי לֹא ׳אַפִּיל׳ עָלֶיךָ אֶת כָּל הַתִּיק הַזֶּה, אֲבָל כָּל דָּבָר שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה בְּיוֹם שַׁבָּת נִמְדָּד בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אָז בּוֹא אוֹמָר לְךָ דָּבָר קָטָן לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מִצְוֹת מִתּוֹךְ עַצְמוֹ, בְּלִי קֶשֶׁר לְשְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּשַׁבָּת, מֻתָּר אוֹ אָסוּר״,
- ״מָה״?
- ״בְּכָל פַּעַם שֶׁאַתָּה פּוֹתֵחַ אֶת הַמְּקָרֵר בְּשַׁבָּת וְהָאוֹר נִדְלָק, עָבַרְתָּ עַל אִסּוּר שַׁבָּת. מָה אִכְפַּת לְךָ כָּל יוֹם שִׁישִׁי, לְפָנֵי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, תָּבִיא חֲתִיכַת נְיָר דֶּבֶק, תִּסְגֹּר אֶת הַכַּפְתּוֹר וְתֹאמַר: אֲנִי סוֹגֵר אֶת הָאוֹר לִכְבוֹד הַשַּׁבָּת, לְעִלּוּי נִשְׁמַת אַבָּא שֶׁלִּי״,
- ״זוֹ הַבְּעָיָה? אֲנִי אוֹצִיא אֶת הַמְּנוֹרָה״...
- ״לֹא, לֹא, לֹא. אַל תּוֹצִיא אֶת הַמְּנוֹרָה, זוֹ רַק פַּעַם אַחַת. חֲבַל. כָּל יוֹם שִׁישִׁי תַּדְבִּיק, וְכָל מוֹצָאֵי שַׁבָּת תּוֹצִיא, תַּרְוִיחַ הַרְבֵּה מִצְוֹת״,
- ״אֲבָל כְּבוֹד הָרַב, אֲנִי חַיָּב לְהוֹדוֹת, אֲנִי נוֹסֵעַ בְּאוֹטוֹ בְּשַׁבָּת, אֲנִי מְחַלֵּל שַׁבָּת... אֲנִי לֹא שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת״,
- ״מָה אִכְפַּת לְךָ? שְׁכַר מִצְוָה מִצְוָה, וּשְׂכַר עֲבֵרָה עֲבֵרָה, אֵין קֶשֶׁר בֵּין אֶחָד לַשֵּׁנִי. גַּם אִם אָדָם עוֹשֶׂה אֶת כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, עֲדַיִן מְקַבֵּל שָׂכָר עַל הַמִּצְוָה! עָשִׂיתָ מִצְוָה? תֹּאמַר לְעִלּוּי נִשְׁמַת אַבָּא שֶׁלְּךָ״.

הַבֵּן אָמַר לְעַצְמוֹ ״בְּסֵדֶר, יָצָאתִי בְּזוֹל״. וְכָךְ כָּל יוֹם שִׁישִׁי הוּא פָּתַח אֶת הַמְּקָרֵר, הִדְבִּיק אֶת הַכַּפְתּוֹר, אָמַר לְעִלּוּי נִשְׁמַת אָבִיו, וְהוֹצִיא אֶת סֶרֶט הַהַדְבָּקָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. אַחֲרֵי

כַּמָּה שָׁבוּעוֹת, בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה נִכְנָס וַיּוֹצֵא מֵהַמִּטְבָּח, וְהָיָה מַדְלִיק וּמְכַבֶּה אֶת הָאוֹר, עָלָה בּוֹ הִרְהוּר:

- ״אֲנִי מְכַבֶּה אֶת הָאוֹר בַּמִּקְרֵר, וּמַדְלִיק אֶת הָאוֹר בַּמִּטְבָּח, עַל מִי אֲנִי עוֹבֵד״?

אָז הוּא הִפְסִיק לָגַעַת בַּחַשְׁמַל בְּשַׁבָּת. חֲבֵרִים קָרְאוּ לוֹ לִנְסֹעַ עִמָּם לְטִיּוּל וְהוּא מָצָא עַצְמוֹ חוֹשֵׁב,

- ״חַשְׁמַל אֲנִי לֹא מַפְעִיל אֲבָל בִּמְכוֹנִית אֲנִי כֵּן נוֹסֵעַ״?

מֵאָז הִפְסִיק לִנְסֹעַ בְּשַׁבָּת. וְאָז אָמַר לְעַצְמוֹ,

- ״יוֹפִי. אֲנִי לֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּחַשְׁמַל, וְלֹא נוֹסֵעַ בִּמְכוֹנִית. אֲבָל אֲנִי מְעַשֵּׁן סִיגָרִיּוֹת״?

וְכָךְ הִפְסִיק לְעַשֵּׁן בְּשַׁבָּת! הָרַב אָמַר לוֹ רַק לִסְגּוֹר מְנוֹרָה בַּמִּקְרֵר, אֲבָל לְאַט לְאַט הוּא מָצָא עַצְמוֹ חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. מַדּוּעַ? כִּי הוּא עָשָׂה מְאַמָּץ קָטָן, צָעַד קָטָן לִכְבוֹד ה׳, זְכוּת הַמִּצְוָה הִמְלִיצָה בַּעֲדוֹ לְמַעְלָה. כָּךְ מִשְׁתַּחְרֵר עֶבֶד כְּנַעֲנִי[2]. הוּא הָיָה בִּבְחִינַת עֶבֶד כְּנַעֲנִי, רָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִמִּצְוֹת, אֲבָל הוּא עָשָׂה מִצְוָה אַחַת וְהִיא הֵגֵנָּה עָלָיו.

אַל תַּחְשֹׁב עַל זֶה בִּכְלָל...

וְנִשְׁאֲרָה עוֹד שְׁאֵלָה אַחַת, מַדּוּעַ כָּתוּב פַּעֲמַיִם ״לֹא תַחְמֹד״, וּלְשֵׁם מָה פֵּרֵט הַכָּתוּב מָה אָסוּר לַחְמֹד, אִם כָּתוּב בַּסּוֹף ״וְכָל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ״? לְמַעֲשֶׂה הַפֵּרוּט מוּבָן, שֶׁאָדָם שֶׁחוֹמֵד עוֹבֵר עַל כָּל שְׁאָר הַמִּצְוֹת, הַחוֹמֵד אֶת בֵּיתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, יַעֲבוֹר בַּסּוֹף עַל ״לֹא תִגְנֹב״, וְאִם חוֹמֵד אֶת אִשְׁתּוֹ יַעֲבוֹר עַל ״לֹא

---

[2] אָמְנָם יֵשׁ עוֹד דֶּרֶךְ לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי לְהִשְׁתַּחְרֵר, וְזֶה עַל יְדֵי שֶׁהָאָדוֹן ״יוֹצִיא לוֹ שֵׁן וְעַיִן״, אֲבָל מִי רוֹצֶה לָצֵאת בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ?

תִּנְאָף״, וְאִם חוֹמֵד כָּל אֲשֶׁר לְרֵעֵהוּ, יַעֲבוֹר בַּסּוֹף עַל ״לֹא תַרְצַח״!

אֲבָל מַדּוּעַ כָּתוּב פַּעֲמַיִם ״לֹא תַחְמֹד״? אוֹמֵר תַּרְגּוּם יוֹנָתָן: ״עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא **תֶהֱווֹן** חַמִּידִין לָא **חַבְרִין** וְלָא **שׁוּתָּפִין** עִם חַמִּידִין **וְלָא יִתְחַמּוּן בִּכְנִשְׁתְּהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל** עִם חַמּוּדִין״! כְּלוֹמַר הַ״לֹא תַחְמֹד״ הָרִאשׁוֹן, ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ״ זֶה לֹא אִסּוּר בִּכְלָל! אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁלֹּא תַחְמֹד אֶת הַבַּיִת שֶׁל רֵעֶךָ, הָאִסּוּר לַחְמֹד בֵּיתוֹ כָּתוּב תַּחַת הַמִּלִּים ״כָּל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ״, זֶה הַ״לֹא תַחְמֹד״ הַשֵּׁנִי. ״לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ״ הַכַּוָּנָה ״אַל תַּכְנִיס לַבַּיִת שֶׁלְּךָ אֶת **הַמַּשָּׂג** חֶמְדָּה״! שֶׁלֹּא תַּתְחִיל עִם זֶה בִּכְלָל! אַל תִּהְיֶה חַמְדָּן! אַל תִּהְיֶה חָבֵר שֶׁל חַמְדָּן! אַל תִּהְיֶה שֻׁתָּף שֶׁל חַמְדָּן! לֹא יִהְיֶה מֻשָּׂג ״חַמְדָּנוּת״ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל! בָּרֵגַע שֶׁאַתָּה תַחְמֹד אֶת מָה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, תִּגְרֹם לַאֲחֵרִים שֶׁיַּחְמְדוּ אֶת מָה שֶׁלֹּא שֶׁלָּהֶם, וּמָה זֶה? מָה שֶׁשַּׁיָּךְ לְךָ! וְהֵם יָבוֹאוּ וְיִקָּחוּ אוֹתוֹ מִמְּךָ!

הַמֻּשָּׂג ״חַמְדָּנוּת״ הוּא רִקָּבוֹן! הַמִּדָּה הַזּוֹ הִיא בַּמַּחְשָׁבָה, וַהֲרֵי סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחְשָׁבָה תְּחִלָּה! הַמַּתְחִיל עִם הַמַּחְשָׁבָה הַזּוֹ נוֹפֵל בַּסּוֹף בִּשְׁאָר עֲבֵרוֹת. וְכָךְ הַדִּבֵּר הָאַחֲרוֹן מִתְקַשֵּׁר לָרִאשׁוֹן, כִּי כְּשֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר ״אֲנִי ה׳ אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם״, כְּלוֹמַר אֲנִי הָאָדוֹן שֶׁלְּךָ, וְכָל מָה שֶׁקָּנָה עֶבֶד קָנָה רַבּוֹ (פסחים פח:) כְּלוֹמַר כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה מִמֵּילָא הוּא שֶׁל אֲדוֹן עוֹלָם, וְכָל מָה שֶׁשָּׁלָנוּ וְשֶׁלָּנוּ וְשֶׁלָּנוּ. זֶה בְּעֶצֶם הַכֹּל שֶׁלּוֹ! אָז מָה יֵּשׁ לָנוּ לַחְמֹד?

אֲנִי חוֹמֵד כְּשֶׁאֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁאֲנִי הַבְּעָלִים עַל כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ בִּרְשׁוּתִי, וְאַתָּה הַבְּעָלִים עַל הַחֵלֶק שֶׁלְּךָ, וְהַחֵלֶק שֶׁלְּךָ גָּדוֹל מִשֶּׁלִּי. לְדֻגְמָא, אָדָם נִגַּשׁ לְבֵית דִּין:

- ״קָנִיתִי כֶּבֶשׂ בְּכֶסֶף רַב, וְיֵשׁ סָפֵק בַּשְּׁחִיטָה, מָה הַדִּין״?
- ״טָרֵף״,
- ״טָרֵף? לֹא נוֹרָא, הַכֹּל מֵה׳ יִתְבָּרַךְ״,

מִיַּד תּוֹפֵס אֶת הַכֶּבֶשׂ וְזוֹרֵק בַּפָּח, אַלְפֵי שְׁקָלִים הָלְכוּ לְטִמְיוֹן וְהוּא לֹא מְמַצְמֵץ. ה׳ נָתַן ה׳ לָקַח, יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ! לַמָּחֳרָת הוּא מוּבָא לְדִין תּוֹרָה עַל וִכּוּחַ עִם חֲבֵרוֹ עַל 500 שֶׁקֶל. אוֹמְרִים לוֹ הַצָּדָק עִם הַתּוֹבֵעַ, וְהוּא צוֹעֵק:

- ״זֶה צָדָק זֶה? זֶה בֵּית דִּין זֶה״?
- ״אֶתְמוֹל פָּסַקְנוּ לְךָ עַל הַכֶּבֶשׂ שֶׁהוּא טְרֵפָה וְזָרַקְתָּ אַלְפֵי שְׁקָלִים לַפַּח וּבְכָל זֹאת שָׁתַקְתָּ, וְכָאן בִּשְׁבִיל 500 שֶׁקֶל אַתָּה צוֹעֵק״?
- ״אֶתְמוֹל הַכֶּסֶף הָלַךְ לַפַּח, הַיּוֹם הַ-500 שֶׁקֶל עוֹבְרִים אֶל הַשֵּׁנִי״!

כַּאֲשֶׁר אָנוּ חוֹשְׁבִים בְּטָעוּת שֶׁהַכֶּסֶף שַׁיָּךְ לָאָדָם, זוֹ הַתּוֹצָאָה! הַכֹּל שַׁיָּךְ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! אִם נָבִין שֶׁהַכֹּל שַׁיָּךְ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְגַם אָנוּ שַׁיָּכִים, בְּתוֹךְ שְׁאָר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז כְּבָר לֹא יִהְיֶה לָנוּ מֻשָּׂג ״חַמְדָנוּת״ בְּבֵיתֵנוּ וּבְלִבֵּנוּ. אָנוּ לֹא נִקַּנֵּא בְּאַף אֶחָד, לֹא נִהְיֶה צָרֵי עַיִן בְּהַצְלָחָתוֹ שֶׁל אַחֵר וְכוּ׳.

וְזוֹ הַכַּוָּנָה בְּדִבְרֵי רַשׁ״י, מָה הָרִאשׁוֹנִים מִסִּינַי אַף אֵלּוּ מִסִּינַי. מָה עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלָּהֶם תָּמִיד קַיָּם, דִּין עֶבֶד כְּנַעֲנִי וְעֶבֶד עִבְרִי שֹׁרֶשׁ מִצְוֹת אֵלּוּ גַּם תָּמִיד קַיָּם. הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלָּהֶם הוּא הַבְּחִירָה שֶׁלָּנוּ, הַאִם אֲנִי עֶבֶד ה׳ אוֹ עֶבֶד הַיֵּצֶר? וְהַחָכְמָה שֶׁלָּנוּ הִיא לִהְיוֹת עֶבֶד ה׳, כְּדֵי שֶׁ״בַּשְּׁבִיעִית נִשְׁתַּחְרֵר וּנְקַבֵּל אֶת הַמָּעֲנָק שֶׁלָּנוּ״ - שֶׁאַחֲרֵי מֵאָה וְעֶשְׂרִים נִשְׁתַּחְרֵר וּנְקַבֵּל אֶת הַשָּׂכָר עַל הַמִּצְוֹת שֶׁלָּנוּ, הִצְלַחְנוּ לְהִשְׁתַּחְרֵר.

וְגַם אִם חַס וְשָׁלוֹם נָפַלְנוּ לִהְיוֹת "עֶבֶד כְּנַעֲנִי", חָטָאנוּ וְקִלְקַלְנוּ וּפָשַׁעְנוּ, מִצְוָה אַחַת יְכוֹלָה לְהַצִּיל אוֹתָנוּ, וְלָכֵן נָהוּג לְסַיֵּם כָּל שִׁעוּר תּוֹרָה בְּדִבְרֵי הָאַגַּדְתָּא (מכות ג, טז): "רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מב, כא): ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר", כְּלוֹמַר אִם מִצְוָה אַחַת מְשַׁחְרֶרֶת אוֹתָנוּ, אָז נַתְחִיל לְהָבִין מָה הַרְבֵּה מִצְוֹת עוֹשׂוֹת עֲבוּרֵנוּ? וְכָל **מִלָּה** בְּשִׁעוּר תּוֹרָה הִיא מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ!

אָדָם צָרִיךְ לְהִתְעַלּוֹת מִמִּצְוָה לְמִצְוָה, מִצָּעַד רִאשׁוֹן לַהֲלִיכָה, לֹא לְהִשָּׁאֵר בַּמָּקוֹם. אַף אַבָּא לֹא אוֹהֵב לְהַחְלִיף חִתּוּל לַיָּלֶד בֶּן שְׁמוֹנָה... צָרִיךְ לְהַתְחִיל וְאָז לְהַמְשִׁיךְ, לִגְדוֹל וְלִפְרֹחַ. צָרִיךְ לְהִשְׁתַּחְרֵר מֵעַבְדוּת לְחֵירוּת, וְאֵין בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה בִּלְבַד (במדבר רבה י, ח), כְּלוֹמַר מַשְׁקִיעַ בָּהּ וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ "הָעֵסֶק שֶׁלּוֹ", בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם. מִתְמַלֵּא בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, תְּפִלָּה וְתוֹרָה וְעֶזְרָה לַזּוּלַת. זוֹכֶה הוּא שֶׁהָאוֹר יָאִיר בּוֹ וְיִהְיֶה בֶּן חוֹרִין עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה.

יְהִי רָצוֹן שֶׁכֻּלָּנוּ נִתְחַזֵּק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, נָחֵזַק אֲחֵרִים וּנְבַטֵּל הַחֻמְדָּה מִקִּרְבֵּנוּ, וְנַמְלִיךְ עָלֵינוּ אֶת אֱלֹקֵינוּ שֶׁיִּהְיֶה הָאָדוֹן שֶׁלָּנוּ, כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה עַבְדֵי ה' וְלֹא עַבָדִים שֶׁל אֲחֵרִים, אָמֵן.

ועשו לי מקדש

מֵעֲבוֹדָה זָרָה לְתַכְנִיּוֹת בְּנִיָּה

פָּרָשַׁת תְּרוּמָה הִיא הָרִאשׁוֹנָה מֵבִין חָמֵשׁ הַפָּרָשׁוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת בְּסֵפֶר שֵׁמוֹת, הַמְתָאֲרוֹת אֶת בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן, כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ, צוּרָתָם וּמִדּוֹתֵיהֶם. אוֹתָהּ תּוֹרָה שְׁכָּל אוֹת בָּהּ אֵינָהּ מְיֻתֶּרֶת, וְלוֹמְדִים אַף מִיִּתּוּר שֶׁל אוֹת תִּלֵּי תִּלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת, כָּאן בּוֹחֶרֶת לְהַקְדִּישׁ פְּסוּקִים עַל גַּבֵּי פְּסוּקִים, פָּרָשִׁיּוֹת עַל גַּבֵּי פָּרָשִׁיּוֹת, שֶׁל תֵּאוּרִים מְפֹרָטִים עַל הַמִּשְׁכָּן. מָה אֹרֶךְ הַקְּרָשִׁים, מָה מִסְפַּר הַנְּוִים, מָה גּוֹבָה הַמִּזְבֵּחַ וְכוּ׳. וְאַף פְּעָמִים חוֹזֶרֶת עַל הַתֵּאוּר מִפָּרָשָׁה אַחַת בְּפָרָשָׁה אַחֶרֶת.

רוֹב הָאֲנָשִׁים שֶׁקּוֹרְאִים אֶת פָּרָשׁוֹת הַשָּׁבוּעַ עוֹבְרִים עַל הַפָּרָשׁוֹת הַלָּלוּ בִּרְפִרוּף. אַחֲרֵי שֶׁקָּרְאוּ אֶת כָּל הַפָּרָשׁוֹת

מִבְּרֵאשִׁית וְעַד כָּאן, שֶׁהֵכִילוּ אֶת סִפּוּרֵי הָאָבוֹת וְהַגְּאֻלָּה מִמִּצְרַיִם, פִּתְאוֹם נִתְקָלִים בְּמִפְרָט טֶכְנִי שֶׁל תָּכְנִיּוֹת בְּנִיָּה. אֲפִילּוּ הַמְּפָרְשִׁים שֶׁל הַמִּקְרָא, כְּרַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ, הָרַמְבַּ"ן וַאֲחֵרִים, מְמַעֲטִים בְּדִבּוּר, בְּעִקָּר בַּפָּרָשׁוֹת "וַיַּקְהֵל"-"פְּקוּדֵי", שֶׁנִּרְאוֹת כַּחֲזָרָה עַל פָּרָשׁוֹת "תְּרוּמָה"-"תְּצַוֶּה" (אֲמְנָם בְּאֶמְצַע הַפָּרָטִים יֵשׁ בְּפָרָשַׁת "כִּי תִשָּׂא" אֶת מַעֲשֵׂה עֶגֶל הַזָּהָב שֶׁהוּא מְרַתֵּק בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֲבָל לְאַחַר מִכֵּן מִיַּד חוֹזְרִים אֶל הַמִּסְמָרִים וְהַקְּרָשִׁים), מָה אָנוּ אֲמוּרִים לִלְמֹד מִכָּל הַפֵּרוּט הַנַּ"ל?

הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (פסחים ו:) שֶׁאֵין מֻקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁחֵטְא הָעֵגֶל מִתְאָר בְּפָרָשַׁת "כִּי תִשָּׂא", וְאִלּוּ בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן וְתַאוּרוֹ מְפֹרָטִים הֵחֵל מִפָּרָשׁוֹת "תְּרוּמָה" וּ"תְצַוֶּה" הַקּוֹדְמוֹת לָהּ, הֲרֵי שֶׁחֵטְא הָעֵגֶל קָדַם לִבְנִיַּת הַמִּשְׁכָּן. תְּחִלָּה עָלָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַר סִינַי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, לְאַחַר מַעֲמַד הַר סִינַי שֶׁתֵּאָר בְּפָרָשַׁת "יִתְרוֹ". לְאַחַר 40 יוֹם כְּשֶׁיָּרַד בְּי"ז בְּתַמּוּז, הוּא רָאָה כִּי עַם יִשְׂרָאֵל חָטָא בָּעֵגֶל וְשָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים. הוּא עָלָה לְ-40 יוֹם נוֹסָפִים לְבַקֵּשׁ מְחִילָה וְנַעֲנָה, וְיָרַד לְבַשֵּׂר זֹאת לָעָם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל. אֲזַי עָלָה לְעוֹד 40 יוֹם נוֹסָפִים לְקַבֵּל אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים, עִמָּם יָרַד בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. רַק לַמַּחֲרֶת הֵחֵל מֹשֶׁה לַעֲסֹק בִּבְנִיַּת הַמִּשְׁכָּן, כֵּיוָן שֶׁהַמִּשְׁכָּן אָמוּר לְהַוּוֹת תִּקּוּן לְחֵטְא הָעֵגֶל[3].

---

[3] זוֹ הַסִּבָּה שֶׁאָנוּ מְצַיְּנִים אֶת חַג הַסֻּכּוֹת, שֶׁהוּא זֵכֶר לְעַנְנֵי הַכָּבוֹד, דַּוְקָא בְּט"ו בְּתִשְׁרֵי. וַהֲרֵי עַנְנֵי הַכָּבוֹד לִוּוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל עוֹד בִּיצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם בְּט"ו בְּנִיסָן, אֶלָּא שֶׁבְּעִקְבּוֹת חֵטְא הָעֵגֶל בְּי"ז בְּתַמּוּז, הוֹסִרוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד. בְּי' בְּתִשְׁרֵי יָרַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עִם הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים, וּלְמָחֳרַת הִתְחִיל לֶאֱסוֹף אֶת הֶחָמָרִים לַמִּשְׁכָּן. בְּמֶשֶׁךְ שְׁלוֹשָׁה יָמִים נִתְרַם כָּל הַנִּצְרָךְ עַל יְדֵי עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה לָהוּט לְכַפֵּר עַל מַעֲשָׂיו, וְהַכֹּל הָיָה מוּכָן לִבְנִיָּה, וְאָז בְּעֶרֶב ט"ו בְּתִשְׁרֵי חָזְרוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד לְהוֹרוֹת שֶׁתְּשׁוּבָתָן הִתְקַבְּלָה. לָכֵן בְּט"ו בְּתִשְׁרֵי אָנוּ חוֹגְגִים אֶת חַג סֻכּוֹת הַמְסַמֵּל אֶת עַנְנֵי הַכָּבוֹד.

אָז הָאִסּוּף שֶׁל כָּל הֶחָמָרִים לִבְנִיַּת הַמִּשְׁכָּן וּבְנָיָתוֹ עַל כֻּלָּיו, הֵם הַתִּקּוּן וּתְשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל לְחֵטְא הָעֵגֶל. וְלִכְאוֹרָה לֹא מוּבָן, מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין הַחֵטְא לַתִּקּוּן? וְעוֹד קוּשְׁיָה שֶׁעוֹלָה, מָה בְּדִיּוּק הַתִּקּוּן כָּאן בִּכְלָל? וְאִם בְּנִיַּת הַמִּשְׁכָּן הִיא הַתִּקּוּן לַחֵטְא, יָצָא שֶׁלּוּלֵא חֵטְא הָעֵגֶל לֹא הָיוּ בּוֹנִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, אָז אֵיךְ הָיִינוּ עוֹבְדִים אֶת ה׳? וַהֲרֵי הַתּוֹרָה נִכְתְּבָה 2,000 שָׁנָה לִפְנֵי בְּרִיאַת הָעוֹלָם (ויקרא רבה יט, א), וְכָתוּב בָּהּ כָּל הַמִּשְׁכָּן עַל פְּרָטָיו. הַכֹּל יָדוּעַ מֵרֹאשׁ, אָז גַּם לוּלֵא חֵטְא הָעֵגֶל הָיָה נִבְנָה מִשְׁכַּן, אַחֶרֶת אֵיךְ הָיִינוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת?

וְעוֹד שְׁאֵלָה שֶׁעוֹלָה כָּל שָׁנָה בִּקְרִיאַת פָּרָשַׁת ״כִּי תִשָּׂא״. אֲנָשִׁים לֹא מְבִינִים כֵּיצַד אַרַע כָּל מַעֲשֶׂה חֵטְא הָעֵגֶל? כֵּיצַד דּוֹר דֵּעָה, דּוֹר שֶׁרָאָה כָּל כָּךְ הַרְבֵּה נִסִּים, אֶת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחִים וְאֶת כָּל צְבָאוֹת הַמַּלְאָכִים הַנֶּעֱמָדִים לְצַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם דְּגָלִים בִּידֵיהֶם (במדבר רבה ב, ג), כֵּיצַד הַדּוֹר הַזֶּה הוֹלֵךְ אַחֲרֵי חֻתִּיכַת פֶּסֶל מִזָּהָב, וְכִי זֶה יַחְלִיף לָהֶם אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ? זֶה יַחְלִיף לָהֶם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? לֹא מוּבָן.

חַז״ל אוֹמְרִים (תנחומא בשלח, א) כִּי 80 אָחוּז מֵעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם הָיוּ חַסְרֵי תַּקָּנָה וְלֹא רְאוּיִים לִגְאֻלָּה, וְלָכֵן מֵתוּ בְּמַכַּת חֹשֶׁךְ. כְּלוֹמַר יָצְאוּ 20 אָחוּז שֶׁכֵּן מַאֲמִינִים בַּה׳ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן מַאֲמִינִים בְּנִסִּים, הִגִּיעוּ לְ-49 שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה בְּמַעֲמַד הַר סִינַי (זוהר חדש, יתרו), הֵם הָיוּ בַּמַּצָּב שֶׁל הָאָדָם הָרִאשׁוֹן לִפְנֵי הַחֵטְא, הֵם חָזְרוּ לִהְיוֹת בְּנֵי אַל-מָוֶת, כֵּיצַד הֵם עוֹשִׂים עֵגֶל?

לֹא רָאִיתִי לֹא שָׁמַעְתִּי

כְּדֵי לְהָבִין אֶת הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת, צָרִיךְ לְהָבִין תְּחִלָּה אֶת עֹמֶק וּמַהוּת חֵטְא הָעֵגֶל, מָה בְּדִיּוּק הָיְתָה הֶעֱבֵירָה וּמֵהֵיכָן הִיא נָבְעָה אֵצֶל דּוֹר דֵּעָה, וְאָז נוּכַל לְהָבִין גַּם מָה הָעֹמֶק

בַּתְּשׁוּבָה שֶׁנִּתְבַּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת, שֶׁבְּגִנָּה קִבַּלְנוּ מִפְּרָט טֶכְנִי כֹּה אָרוֹךְ.

כֵּיצַד בֶּאֱמֶת נָפְלוּ עַם יִשְׂרָאֵל לִתְהוֹם כֹּה עָמֹק וַעֲשׂוּ אֶת הָעֵגֶל? קֶדֶם לְמַעֲשֶׂה הָעֵגֶל נִסָּיוֹן שֶׁבִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דָּבָר שֶׁלֹּא עָשָׂה עִם אַף עַם וְאֻמָּה מֵאָז בְּרִיאַת הָעוֹלָם, 2,448 שָׁנָה קוֹדֵם לָכֵן. הוּא בִּקֵּשׁ לִיצוֹר הַנְהָגָה שֶׁל עַם שָׁלֵם מִבְּלִי שֶׁאִישׁ מֵהֶם יִרְאֶה אוֹ יִשְׁמַע אֶת מַנְהִיגוֹ יְשִׁירוֹת לְעוֹלָם, וְאַף חַל אָסוּר לִקְרֹא לוֹ בִּשְׁמוֹ הַמְפֹרָשׁ.

תָּאֳרוֹ לְעַצְמְכֶם, לְהַבְדִּיל מִלְיוֹן מִילְיוֹנֵי הַבְדָלוֹת, בְּחִירוֹת לְרֹאשׁ מֻמְשָׁלָה שֶׁלֹּא נֻדַּע אֵיךְ הוּא נִרְאָה אוֹ נִשְׁמַע, וַאֲפִילוּ יֵאָסֵר עָלֵינוּ לְבַטֵּא אֶת שְׁמוֹ בָּרְחוֹב. יָבוֹאוּ לְפָנֵינוּ שָׂרִים וַחֲבֵרִים מִטַּעֲמוֹ שֶׁיִּמְסְרוּ לָנוּ הוֹרָאוֹת בִּשְׁמוֹ, וְיַחְלִיטוּ הַחְלָטוֹת הָרוֹת גּוֹרָל עַל נְהוּל הַמְּדִינָה וַעֲתִידָהּ בְּכָל הַמִּישׁוֹרִים, מִבְּלִי שֶׁנֵּדַע מִי עוֹמֵד בְּרֹאשָׁם, מִי מַנְהִיג אוֹתָנוּ, וְלֹא רַק לְאַרְבַּע שָׁנִים, אֶלָּא לְכָל הַחַיִּים, אוֹתָנוּ וְאֶת בָּנֵינוּ וְאֶת בְּנֵי בָּנֵינוּ... זֶה לֹא נִתְפַּס, בְּמִי אֲנִי בּוֹחֵר לְהַנְהִיג אוֹתִי?

אֶת זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקֵּשׁ מֵעַם יִשְׂרָאֵל! זוֹ הַנְהָגָה שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד לְקַבֵּל. הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים הִגִּיעוּ אֶל הַהַשָּׂגָה הַזּוֹ שֶׁל דְּבֵקוּת בְּמַנְהִיג שֶׁלֹּא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים, וְהַצְלִיחוּ לְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ מִתּוֹךְ הֲבָנָה (קידושין פב.), אֲבָל אֵלּוּ יְחִידֵי סְגוּלָה. לֹא בְּמִקְרֶה אָנוּ קוֹרְאִים לָהֶם הָאָבוֹת **הַקְּדוֹשִׁים**, וְלֹא לְחִנָּם אֲנַחְנוּ מְכַוְּנִים עֲלֵיהֶם בִּתְפִלָּתֵנוּ, בַּבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה (״מָגֵן אַבְרָהָם״ כְּנֶגֶד אַבְרָהָם אָבִינוּ) **הַשֵּׁנִיָּה** (״מְחַיֵּה הַמֵּתִים״ כְּנֶגֶד יִצְחָק אָבִינוּ) **וְהַשְּׁלִישִׁית** (״הָאֵל הַקָּדוֹשׁ״ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב אָבִינוּ). הָאָבוֹת זָכוּ לְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ מִבְּלִי שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ כְּתוּבָה אֶל מוּל עֵינֵיהֶם. הַאִם אָנוּ אֲמוּרִים לִהְיוֹת בְּדַרְגָּה כָּזוֹ?

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים לִרְאוֹת מַשֶּׁהוּ מוּחָשִׁי מוּל עֵינֵיהֶם. הֵם רָאוּ נְסִים וְהֶאֱמִינוּ בַּה׳ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל הֵם הֶאֱמִינוּ גַּם בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כִּי מֹשֶׁה הָיָה מוּל עֵינֵיהֶם, מֹשֶׁה מְדַבֵּר עִמָּם בְּשֵׁם ה׳. כַּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֵם הָיוּ רְגוּעִים. בָּרֵגַע שֶׁמֹּשֶׁה נֶעְלָם הָיָה אִבּוּד עֶשְׁתּוֹנוֹת כְּלָלִי. הֵם הִרְגִּישׁוּ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בְּלִי מַנְהִיג שֶׁיּוֹרֶה אֶת הַדֶּרֶךְ, הֵם הָיוּ צְרִיכִים מַשֶּׁהוּ מוּחָשִׁי שֶׁיּוּכְלוּ לִרְאוֹת וּלְהַרְגִּישׁ...

כַּרְטוֹב שֶׁל כְּדֻשָּׁה

לְצַעֲרֵנוּ הָרַב, רוֹב הָאֲנָשִׁים מַכִּירִים אֶת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם מִסִּרְטֵי הַקּוֹלְנוֹעַ שֶׁל הַגּוֹיִם. מִשָּׁם הִשְׁתָּרְשׁוּ שׁוּרָה שֶׁל טָעֲיוֹת שֶׁנִּתְפְּסוּ בַּתּוֹדָעָה שֶׁלָּנוּ[4]. אַחַת מֵהֶן הִיא תֵּאוּר עֵגֶל הַזָּהָב, שֶׁנִּרְאָה כְּפֶסֶל זָהָב שֶׁל שׁוֹר, גּוּשׁ מַתֶּכֶת שֶׁעִצְּבוּ כְּמוֹ שׁוֹר, עָלָיו אָמְרוּ (שמות לב, ח): ״אֵלֶּה אֱלֹקֶיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם״, וְכֻלָּם רָצִים אַחֲרֵי גּוּשׁ מַתֶּכֶת וְכוֹפְרִים בַּה׳ יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם. בִּשְׁבִיל הַשְּׁטוּת הַזּוֹ שֶׁרָאוּ אֲנָשִׁים בַּסְּרָטִים, הֵם מַקְשִׁים עַל דּוֹר דֵּעָה, אֵיךְ הָלְכוּ אַחֲרֵי גּוּשׁ מַתֶּכֶת בְּצוּרַת שׁוֹר? בָּרוּר כִּי דּוֹר דֵּעָה לֹא יֵלֵךְ שְׁבִי אַחֲרֵי פֶּסֶל. אָז מָה כֵּן הָיָה שָׁם בֶּאֱמֶת?

חַזַ״ל אוֹמְרִים (מדרש תנחומא כי תשא, יט) כִּי בְּעֶרֶב הָעֲרֶב רַב הָיוּ שְׁנֵי מְכַשְּׁפִים גְּדוֹלִים, יוּנוֹס וְיוֹמְבְּרוֹס שֶׁהָיוּ מִתַּלְמִידָיו שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיוּ בָּנָיו (זהר במדבר קצד.), אֲשֶׁר

---

[4] בֵּין הַטָּעֲיוֹת הַמְּכָרוֹת יֵשׁ אֶת צוּרַת הַלּוּחוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּרָאשָׁן צוּרַת קֶשֶׁת, לַמְרוֹת שֶׁהַלּוּחוֹת הָאֲמִתִּיִּים הָיוּ שְׁנֵי מַלְבְּנַיִם שֶׁל שִׁלְשָׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים, שֶׁהִרְכִּיבוּ יָחַד קֻבִּיָּה שֶׁל 6 טְפָחִים עַל 6 טְפָחִים (כַּחֲצִי מֶטֶר עַל חֲצִי מֶטֶר). הַטָּעוּת הַזּוֹ עוֹבֶרֶת מִצִּיּוּרֵי אוּמָנוּת שֶׁל גּוֹיִם וְעַד פָּרוֹכוֹת בְּבָתֵּי כְּנֶסֶת שֶׁלָּנוּ. טָעוּת נוֹסֶפֶת הִיא שֶׁהַיָּם נִקְרָע לִשְׁנַיִם, כַּאֲשֶׁר לְמַעֲשֶׂה הוּא נִקְרָע לְ-12 שְׁבִילִים, שְׁבִיל לְכָל שֵׁבֶט!

הִתְעָרְבוּ בְּתַהֲלִיךְ עֲשִׂיַּת הָעֵגֶל וְהֶעֱרִימוּ עַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וּבְכָךְ הֵבִיאוּ לַמִּכְשׁוֹל הַגָּדוֹל. אַהֲרֹן הַכֹּהֵן בִּקֵּשׁ כַּמֵּיטוֹת אַדִּירוֹת שֶׁל זָהָב לְהָמִיס אוֹתָן לַעֲשׂוֹת אֶת הַפֶּסֶל לְבַדּוֹ. כַּמּוּת כָּזוֹ שֶׁל זָהָב, וְעוֹד כְּשֶׁרַק אָדָם אֶחָד יַעֲסֹק בְּכָךְ, מְדֻבָּר בְּשָׁעוֹת אִם לֹא בְּיָמִים שְׁלֵמִים שֶׁל עֲבוֹדָה. אַהֲרֹן הַכֹּהֵן בִּקֵּשׁ לִמְשׁוֹךְ זְמַן עַד שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יַחְזֹר, כִּי הָיָה בָּרוּר לוֹ שֶׁהָעִכּוּב שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא זְמַנִּי וּבְקָרוֹב הוּא אָמוּר לָשׁוּב, אַךְ לֹא הָיָה מִישֶׁהוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה מוּכָן לִשְׁמוֹעַ עַל כָּךְ.

אֲבָל הַמִּכַשְׁפִים הָאֵלֶּה עָמְדוּ בֵּין אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לְעָם יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְנַדֵּב לְהָבִיא זָהָב, וְהוֹשִׁיטוּ לוֹ אֶת כָּל כְּלֵי הַזָּהָב כְּדֵי שֶׁיַּשְׁלִיכֵם לָאֵשׁ. אִם הַחֵפֶץ הָיָה מֻנָּח עַל הַקַּרְקַע וּמִשָּׁם הָיָה אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מְרִימוֹ לַכִּבְשָׁן, לֹא הָיָה שׁוֹלֵט בַּחֲפָצִים כֹּחַ הַכִּשּׁוּף, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאַהֲרֹן הַכֹּהֵן לָקַח הַכֵּלִים מִיָּדָם יְשִׁירוֹת, הֵם הִצְלִיחוּ לְכַשֵּׁף אֶת אוֹתָם כֵּלִים שֶׁנִּזְרְקוּ אֶל תּוֹךְ הָאֵשׁ (מדרש תנחומא, שם). וְאִם אוֹתָם שְׁנֵי מְכַשְׁפִים הֵכִינוּ אֶת הַקַּרְקַע לְמַעֲרֻבוּת עַל-טִבְעִית בַּהֲכָנַת הָעֵגֶל, הִגִּיעַ מִיכָה לְהַשְׁלִים אֶת הַמְּלָאכָה.

וּמִי הָיָה מִיכָה? הַמִּדְרָשׁ מְסַפֵּר (שם) כִּי מִיכָה הָיָה יֶלֶד שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הוֹצִיא אוֹתוֹ מִתּוֹךְ לִבְנֵי הַפִּירָמִידוֹת. הַמִּצְרִים הָיוּ מַעֲנִישִׁים אֶת הָעֲבָדִים אֲשֶׁר לֹא עָמְדוּ בַּמְּכָסוֹת, כַּאֲשֶׁר הָיוּ דּוֹחֲפִים אֶת יַלְדֵיהֶם אֶל תּוֹךְ לִבְנֵי הַפִּירָמִידָה וְכָךְ מָצְאוּ אֶת מוֹתָם. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִזְדַּעֲזַע, מַדּוּעַ? מָה עָשׂוּ הַתִּינוֹקוֹת? ה׳ יִתְבָּרַךְ רָצָה לְהַרְאוֹת לוֹ כִּי יֵשׁ חֶשְׁבּוֹנוֹת שָׁמַיִם שֶׁהוּא לֹא מֵבִין וְהִתִּיר לוֹ לְהוֹצִיא יֶלֶד אֶחָד מֵהַקִּירוֹת וּלְהַחֲיוֹתוֹ. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוֹצִיא וְהֶחֱיָה אֶת מִיכָה.

כַּאֲשֶׁר כָּל הָעָם הִתְעַסֵּק בַּיּוֹם הָאַחֲרוֹן בְּמִצְרַיִם לָקַחַת זָהָב וְתַכְשִׁיטִים מֵהַמִּצְרִים, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ חִפֵּשׂ אֶת אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף,

לְקַיֵּם אֶת הַהַבְטָחָה שֶׁהִבְטִיחוּ לוֹ לְפָנֵי מוֹתוֹ שֶׁיַּעֲלוּ אֶת עַצְמוֹתָיו לְאֶרֶץ כְּנַעַן. הוּא פּוֹגֵשׁ בְּסָרַח בַּת אָשֵׁר שֶׁהֶאֱרִיכָה יָמִים וְהִיא גִּלְתָה לוֹ כִּי הַמְצָרִים שִׂקְעוּ אֶת אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף עָמוֹק בְּתוֹךְ הַנִּילוּס (סוטה יג.).

מִיַּד לָקַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ טַס כֶּסֶף וְחָקַק עָלָיו שֵׁם קָדוֹשׁ "עֲלֵה שׁוֹר" הַמְרַמֵּז לְיוֹסֵף, עָלָיו נֶאֱמַר (דברים לג, יז): "בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ", וְזָרַק אוֹתוֹ אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם. הַטַּס שָׂקַע וְצָף חֲזָרָה עִם אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִהֵר לָקַחַת אֶת אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וְאִלּוּ מִיכָה שֶׁהָיָה צָמוּד לְמֹשֶׁה, נִגַּשׁ אַחֲרָיו וְלָקַח לְעַצְמוֹ אֶת הַטַּס.

וְכָךְ, בִּזְמַן שֶׁהַמְכַשְּׁפִים נָתְנוּ אֶת הַזָּהָב לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן בִּידֵיהֶם וְהוּא זוֹרְקוֹ לְתוֹךְ הַכִּבְשָׁן, קָפַץ מִיכָה וְזָרַק אֶת הַטַּס לְתוֹךְ הָאֵשׁ. כָּל הַזָּהָב שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מֻמָּס בְּמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת, אִם לֹא יָמִים, הָפַךְ בֵּין רֶגַע לִדְמוּת שֶׁל שׁוֹר. עֵגֶל זָהָב שֶׁקָּפַץ מֵעַצְמוֹ מִתּוֹךְ הַכִּבְשָׁן. הוֹלֵךְ וּמְדַבֵּר ! אִם הָעֵגֶל הַזֶּה הָיָה הַיּוֹם, הוּא עוֹד הָיָה פּוֹתֵחַ חָצֵר וּמַחֲזִיר אֲנָשִׁים בִּתְשׁוּבָה ! בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָלְכוּ אַחֲרֵי פֶּסֶל דּוֹמֵם. הֵם רָצוּ לִרְאוֹת מֹשֶׁהוּ מוּחָשִׁי, וְקִבְּלוּ מֹשֶׁהוּ חַי לַחֲלוּטִין, שֶׁזָּז וּמְדַבֵּר.

שָׁנִים אַחֲרֵי, גַּם נְבוּכַדְנֶאצַּר הָרָשָׁע שֶׁכָּבַשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם וְהֶחֱרִיב אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן, הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָהּ שִׁיטָה לְהָדִיחַ אֲנָשִׁים לַעֲבוֹדָה זָרָה. הוּא בָּנָה פֶּסֶל עֲנָק שֶׁכָּל הָעוֹלָם הִשְׁתַּחֲוָה לוֹ. מַדּוּעַ כָּל הָעוֹלָם הִסְכִּים לְהִשְׁתַּחֲוֹות? סִבָּה רִאשׁוֹנָה הִיא שֶׁהַמֶּלֶךְ מוֹצִיא חוֹק לְהִשְׁתַּחֲוֹות וּמִי שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה כֵּן דִּינוֹ לְמִיתָה, וְזוֹ כְּבָר סִבָּה מַסְפֶּקֶת. אֲבָל הָיְתָה עוֹד סִבָּה שֶׁבְּגִנָּה עָשׂוּ זֹאת רַבִּים מֵרְצוֹן וּמָצְאוּ בַּפֶּסֶל אֱמֶת חַס וְשָׁלוֹם. הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שמות קעה.) מְסַפֵּר כִּי נְבוּכַדְנֶאצַּר שֶׁהֶחְזִיק בְּכָל

אוֹצָרוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנָּפְלוּ לִרְשׁוּתוֹ, לָקַח אֶת הַצִּיץ שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, עָלָיו הָיָה חָקוּק שֵׁם ה׳, וְדָחַף אוֹתוֹ אֶל תּוֹךְ פִּיו שֶׁל הַפֶּסֶל, וְהַפֶּסֶל הֵחֵל לְדַבֵּר, וְזֶה מָה שֶׁהִשְׁפִּיעַ עַל כֻּלָּם, עַד שֶׁבָּא דָּנִיֵּאל הַנָּבִיא וְגָזַר עַל הַצִּיץ לָצֵאת הַחוּצָה וְהַצֶּלֶם נָפַל וְנִשְׁבָּר.

גַּם בָּעֶגֶל וְגַם בִּפְסָלוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶאצַּר הִכְנִיסוּ דָּבָר קָדוֹשׁ בְּתוֹךְ חֵפֶץ מְשֻׁקָּץ, וְהַכֹּלִי הַטָּמֵא נִתְעוֹרֵר לְחַיִּים מִקֶּרֶטוֹב שֶׁל קְדֻשָּׁה שֶׁהֶכְנַס בּוֹ וְגָרַם לַאֲחֵרִים לָלֶכֶת אַחֲרָיו. אֵלּוּ שֶׁעָבְדוּ אֶת הַפֶּסֶל רָצוּ בַּקְדֻשָּׁה שֶׁדִּבְּרָה אֲלֵיהֶם, מִבְּלִי לְהִתְיַחֵס לָעֲבֹדָה כִּי הִיא בּוֹקַעַת מִכְּלִי טָמֵא. וְכָךְ עַד הַיּוֹם, כָּל שֶׁקֶר שֶׁמַּכִּיל בְּתוֹכוֹ בָּסִיס שֶׁל אֱמֶת עָלָיו הוּא נִבְנָה מַחֲזִיק לְשָׁנִים רַבּוֹת וּמוֹלִיךְ רַבִּים שׁוֹלָל, אִם בְּדָתוֹת שֶׁקֶר, אִם בְּהַשְׁקָפוֹת חֻבָּרְתִיּוֹת וְכוּ׳. לַשֶּׁקֶר אֵין רַגְלַיִם, וְלָכֵן כְּדֵי שֶׁיַּעֲמֹד, צָרִיךְ לְהַעֲמִידוֹ עַל מַשֶּׁהוּ אֲמִתִּי, וְאֵין דָּבָר אֲמִתִּי כְּמוֹ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל תּוֹרָתֵנוּ וּמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵינוּ.

אָז עַם יִשְׂרָאֵל פָּנוּ אַחֲרֵי עֵגֶל שֶׁהֵכִיל בְּתוֹכוֹ כֹּחַ קְדֻשָּׁה שֶׁבִּלְבֵּל אוֹתָם וְהוֹבִיל אוֹתָם לַחֲטֹא בָּעֲבוֹדָה זָרָה. מָה הַתִּקּוּן לַעֲבֵרָה זוֹ? מַדּוּעַ בְּנֵית הַמִּשְׁכָּן הִיא תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל? אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ כָּאן בְּעָיָה עֲמוּקָה שֶׁצָּרִיךְ לְפָתְרָהּ מִן הַשֹּׁרֶשׁ. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּתוֹךְ גּוּף גַּשְׁמִי, רוֹאִים מִתּוֹךְ עֵינַיִם בָּשָׂרִיּוֹת, ״מָה שֶׁאֲנִי רוֹאֶה וְתוֹפֵס בַּיָּד, זֶה אֲמִתִּי! מָה שֶׁאֲנִי לֹא רוֹאֶה וְלֹא מַחֲזִיק, אֲנִי לֹא מַאֲמִין בּוֹ״. מִכָּאן יָצָא גַּם הַשֶּׁקֶר הַנִּפּוּץ בָּרְחוֹב שֶׁאֲנָשִׁים אוֹמְרִים, בְּעִקָּר לְעַצְמָם, ״תַּרְאֶה לִי אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז אֲנִי אַאֲמִין בּוֹ״.

כָּךְ גַּם בַּעֲלֵי אִינְטֶרֶסִים וַעֲסָקִים עֲשִׁירִים מְרַמִּים אֶת כָּל הַצִּבּוּר לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנָם. עַל יְדֵי שְׁלִיטָה מֻחְלֶטֶת בְּאֶמְצָעֵי הַתִּקְשֹׁרֶת הָרְחָבִים, הֵם עוֹרְכִים וּלְעִתִּים אַף מְבַיְּמִים אֶת

הַתְּמוּנוֹת שֶׁהֵם מַרְאִים לַצִּבּוּר, וְהָאֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים בְּטָעוּת כִּי זוֹ הַמְצִיאוּת, כְּפִי שֶׁמִּישֶׁהוּ אַחֵר בַּחֲדַר הָעֲרִיכָה מַחְלִיט בִּשְׁבִילָם, בְּמִי וּבְמַה לְהַאֲמִין וְעַל מָה לְדַבֵּר. הָעֵינַיִם יְכוֹלוֹת לְהַטְעוֹת, וְאַף אִם תְּמוּנָה שָׁוָה אֶלֶף מִלִּים, הֲרֵי תְּמוּנָה מְזֻיֶּפֶת שָׁוָה אֶלֶף שְׁקָרִים. הָאֱמוּנָה שֶׁנִּתְבַּקְּשָׁה מֵעַם יִשְׂרָאֵל הָיְתָה דָּבָר עָמוֹק, אֲבָל הֵם עֲדַיִן חָשְׁבוּ שֶׁצָּרִיךְ מַשֶּׁהוּ גַּשְׁמִי, שֶׁדַּרְכּוֹ צָרִיךְ לַעֲבוֹד אֶת ה׳. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר אַתֶּם רוֹצִים מַשֶּׁהוּ מוּחָשִׁי? לְכוּ וּבְנוּ מִשְׁכָּן.

לֹא קָטָן מִדַּי?

אִם כֵּן, הַמִּשְׁכָּן כִּבְיָכוֹל אָמוּר הָיָה לִהְיוֹת הַגִּשְׁמָה שֶׁל הָאֱמוּנָה לָאֲנָשִׁים בְּדַרְגָּה רוּחָנִית נְמוּכָה, חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ לְמַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְמַטָּרָה הֲפוּכָה לְגַמְרֵי, עַל מְנָת לְהַרְאוֹת לָנוּ עַד כַּמָּה הִתָּלוּת וְהַצֹּרֶךְ שֶׁלָּנוּ בַּחֹמֶר כַּדָּבָר בִּפְנֵי עַצְמוֹ הוּא לֹא אֲמִתִּי, שֶׁהֲרֵי הַמִּשְׁכָּן, אִם אֶפְשָׁר לוֹמַר זֹאת, נִרְאָה קָצַת מְגֻחָךְ. הֲרֵי עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶאֱמַר (ישעיה ו, ג): ״מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ״, וְאָנוּ אֲמוּרִים לְהַאֲמִין שֶׁהוּא גָּר בְּתוֹךְ מִבְנֶה קְרָשִׁים שֶׁמִּתְפָּרֵשׁ עַל כְּ-1,250 מֶטְרִים מְרֻבָּעִים (דונם ורבע), שָׁם נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּשְׁכָּן, וְאִלּוּ הַשְׁכִּינָה עַצְמָהּ נִמְצֵאת רַק בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהוּא חֶדֶר קָטָן שֶׁל כַּמָּה מֶטְרִים מְרֻבָּעִים בְּסוֹף הַמִּשְׁכָּן... לֹא נִתְפַּס. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִדַּי פַּעַם גַּם מְפָרְקִים אֶת הַמִּבְנֶה וּמַעֲמִיסִים אוֹתוֹ עַל אַרְבַּע עֲגָלוֹת, כְּדֵי לִבְנוֹתוֹ מֵחָדָשׁ בְּמָקוֹם אַחֵר עַל פִּי ה׳. זֶה בָּיִת זֶה?

וְגַם חֶלְקֵי הַמִּשְׁכָּן וַעֲבוֹדַת ה׳ בָּהֶם אֵינָהּ מוּבָנֶת. הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹנִי הוּא מִזְבֵּחַ עָשׁוּי חוֹל, וְהַכְּהֲנִים מְצֻוִּים לְהָבִיא לְשָׁם שְׁנֵי גְּזֵרֵי עֵצִים כָּל בֹּקֶר לְהַדְלִיק אֵשׁ וּלְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת. רַק בֶּחָג סֻכּוֹת לְבַדּוֹ מַקְרִיבִים 70 פָּרִים עַל שְׁנֵי הַקְּרָשִׁים הַלָּלוּ,

שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל שְׁאָר קָרְבָּנוֹת הֶחָג, וְהָאֵשׁ גַּם לֹא נִדְלֶקֶת מִלְמַטָּה, הֵיא יוֹרֶדֶת מֵהַשָּׁמַיִם בְּצוּרָה שֶׁל אַרְיֵה שֶׁל אֵשׁ שְׁרוּבֵץ עַל הַמִּזְבֵּחַ "וְאוֹכֵל" אֶת הַקָּרְבָּנוֹת (זוהר במדבר רכה:), וְאִם יָבִיאוּ אֵשׁ מִבַּחוּץ יִתְחַיְבוּ מִיתָה, שְׁהֲרֵי בָּנָיו שֶׁל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן בִּקְּשׁוּ "לַעְזוֹר" וְהֵבִיאוּ אֵשׁ מִשֶּׁלָּהֶם וְנֶהֶרְגוּ בַּמָּקוֹם! (ויקרא רבה כ, ח). מָה הַקֶּשֶׁר בַּמְּצִיאוּת בֵּין הַקְרֵבַת כָּל כָּךְ הַרְבֵּה קָרְבָּנוֹת לִשְׁנֵי גְּזִירֵי עֵצִים בּוֹדְדִים שֶׁהֵבִיאוּ בַּבֹּקֶר וְלֹא הִדְלִיקוּ אַף אֶת הָאֵשׁ מֵעַצְמָם... מִישֶׁהוּ מַאֲמִין שֶׁשְּׁנֵי גְּזֵרֵי הָעֵץ תָּרְמוּ בְּמַשֶּׁהוּ? חֲרֵי יֵשׁ כָּאן נֵס גָּלוּי, אָז לָמָּה הַקְּרֻשִׁים?

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַמֵּז לָנוּ "אַל תַּאֲמִינוּ בַּחֹמֶר, הַחֹמֶר הוּא תַּשְׁמִישׁ לִקְדֻשָּׁה, הוּא לֹא הַקְּדֻשָּׁה עַצְמָהּ". כְּשֶׁאֲנִי בּוֹנֶה בִּנְיָן מִפְּאָר אָז אֲנִי, חַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל לְהַאֲמִין בַּבִּנְיָן, שֶׁיֵּשׁ אֵיזוֹ סְגֻלָּה בַּבִּנְיָן עַצְמוֹ. זוֹ הָיְתָה הַטָּעוּת וְהָעַבְרָה שֶׁל אַנְשֵׁי בֵּית רִאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי.

כְּשֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בָּנָה אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן, הוּא רָצָה לִבְנוֹת בַּיִת שֶׁכֻּלָּם יִתְפַּלְּלוּ בּוֹ, לְהַגְדִּיל וּלְהַאֲדִיר אֶת שֵׁם ה' בְּכָל הָעוֹלָם. אֲפִילוּ גּוֹיִם יָכְלוּ לְהִכָּנֵס וּלְהִתְפַּלֵּל. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִתְפַּלֵּל שֶׁאִם גּוֹי יָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית ה', אֲזַי שֵׁה' יִתְבָּרֵךְ יִתֵּן לוֹ אֶת רְצוֹנוֹ אַף אִם לֹא מַגִּיעַ לוֹ עַל פִּי מַעֲשָׂיו (וְאִצְּל גּוֹי כְּמַעַט אַף פַּעַם לֹא שַׁיָּךְ שֶׁמַּגִּיעַ, הוּא בַּדֶּרֶךְ כְּלָל חַיָּב), שֶׁלֹּא יִהְיֶה חִלּוּל ה' כַּאֲשֶׁר הַגּוֹי לֹא יְקַבֵּל אֶת רְצוֹנוֹ וְיֹאמַר הָאֱלֹקִים שֶׁל הַיְּהוּדִים הוּא שֶׁקֶר כְּמוֹ הָאֱלִילִים הָאֲחֵרִים, חַס וְשָׁלוֹם. הוּא בָּנָה בִּנְיָן מִפְּאָר וַעֲנָק, קִירוֹת מְצֻפֵּי זָהָב, רִצְפַּת שַׁיִשׁ, מִבְנֶה מַדְהִים וּמַרְשִׁים בְּמַרְאֵהוּ. עַל בַּיִת שֵׁנִי שֶׁבָּנָה הוֹרְדוֹס הַמֶּלֶךְ נֶאֱמַר: מִי שֶׁלֹּא רָאָה בִּנְיָן הוֹרְדוֹס לֹא רָאָה בִּנְיָן נָאֶה מִיָּמָיו (בבא בתרא ד.). אָז אֲנָשִׁים הִתְחִילוּ

לְהַאֲמִין בַּבִּנְיָן עַצְמוֹ, בַּמִּזְבֵּחַ שֶׁבּוֹ, לְהַאֲמִין בַּקָּרְבָּנוֹת שֶׁהֵן יַעֲשׂוּ אֶת הָעֲבוֹדָה עֲבוּרָם.

יֵשׁ שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת תָּמִיד הַמֻּקְרָבִים בְּכָל יוֹם, אֶחָד בַּבֹּקֶר וְאֶחָד בָּעֶרֶב. קָרְבַּן הַבֹּקֶר מְכַפֵּר עַל חֵטְאֵי הָעֶרֶב הַקּוֹדֵם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, גַּם כְּשֶׁעָשׂוּ בְּמֵזִיד, וְהַקָּרְבָּן שֶׁל הָעֶרֶב מְכַפֵּר עַל הָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשׂוּ בַּיּוֹם מֵהַבֹּקֶר וְעַד עַתָּה. כֵּינָן שֶׁסָּמְכוּ עַל הַבִּנְיָן, הַמִּזְבֵּחַ, הַקָּרְבָּנוֹת וְהַכֹּהֲנִים, אָמְרוּ נוֹכַל לַעֲשׂוֹת מָה שֶּׁנַּחְפֹּץ, הַבִּנְיָן יְתַקֵּן. זֶה הַבַּיִת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא יַחְרִיב אוֹתוֹ? לֹא. אֶפְשָׁר "לַחְגֹּג", תָּבִיא קָרְבָּן אֶחָד בַּבֹּקֶר עַל הַמּוֹעֲדוֹן שֶׁבַּלַּיְלָה, תָּבִיא קָרְבָּן אֶחָד בָּעֶרֶב עַל הַבַּדּוּרְגֶל בַּיּוֹם, וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ חָפְשִׁיִּים! הַקָּרְבָּן מְכַפֵּר עַל הַכֹּל! וְשׁוֹאֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵיכָן שִׁבְרוֹן הַלֵּב? הֵיכָן הַבּוּשָׁה וְהַהַכָּאָה עַל חֵטְא? הֵיכָן הַחֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה? אֵין כַּפָּרָה אֲמִתִּית בְּלִי תְּשׁוּבָה. מַדּוּעַ לֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה? כִּי רָאוּ בִּנְיָן שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה בִּשְׁבִילָם. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶחְרִיב אֶת הַבִּנְיָן!

צוּרַת הַמִּשְׁכָּן נֶעֱשְׂתָה עַל מְנַת שְׁנִלְמַד מִצִּוָּרְתוֹ מָה ה׳ בְּאֱמֶת רוֹצֶה. הַמִּשְׁכָּן עָשׂוּי מֵעֵץ, כָּל הַכֵּלִים בִּפְנִים הֵם מְזֻהָב, בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים יֵשׁ זָהָב אָדֹם (במדבר רבה יד, ט) שֶׁהוּא הַזָּהָב הֲכִי יָקָר, שָׁם בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אֲמוּרָה לִהְיוֹת הַשְּׁכִינָה, שָׁם הַזָּהָב הֲכִי יָקָר. וּמִי רוֹאֶה אוֹתוֹ? אַף אֶחָד לֹא יָכוֹל לְהִכָּנֵס לְשָׁם, חוּץ מֵהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לַעֲבוֹדוֹת הַיּוֹם שֶׁמְּחַיְּבוֹת אוֹתוֹ רְכוּז מֻחְלָט בָּעֲבוֹדָה אַחֶרֶת הוּא יָמוּת בַּמָּקוֹם! לֹא הָיָה לוֹ זְמַן "לֵהָנוֹת מֵהַמַּרְאוֹת".

וְגַם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל כְּשֶׁנִּכְנַס לְשָׁם, הוּא לֹא אָדָם בְּאוֹתָם רְגָעִים. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא טז, יז): "וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבוֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ", אַף אָדָם לֹא יָכוֹל לְהֵרָאוֹת בַּמִּשְׁכָּן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כַּאֲשֶׁר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל נִכְנַס אֶל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְלָמְדוּ

חַז״ל (ירושלמי יומא פ״א, ה״ה) ״וְכָל אָדָם״ לְרַבּוֹת מַלְאָכִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם פְּנֵי אָדָם; ״וְכָל אָדָם״ הַכַּוָּנָה **כָּל** אָדָם, כּוֹלֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַצְמוֹ; (אַחֶרֶת הָיָה כָּתוּב ״כָּל אָדָם מִלְּבַדּוֹ״). כְּדֵי שֶׁהוּא יִכָּנֵס אֶל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אָסוּר לוֹ לִהְיוֹת לֹא אָדָם וְלֹא מַלְאָךְ. אָז מָה הוּא יִהְיֶה? וְתֵרְצוּ חַז״ל (ויקרא רבה כא, יב) כְּשֶׁהוּא נִכְנָס אֶל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, הוּא הִגִּיעַ לַדַּרְגָּה כָּזוֹ בַּעֲבוֹדַת ה׳, שֶׁפָּנָיו בָּעֲרוּ כְּלַפִּידִים וְהָיָה כְּמַלְאָךְ בְּהִכָּנְסוֹ לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וַעֲדַיִן קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי גַּם לְמַלְאָךְ אָסוּר לְהִכָּנֵס? וְתֵרֶץ רַבִּי צָדוֹק הַכֹּהֵן זַצַ״ל (פרי צדיק ליום הכיפורים, ג) שֶׁהוּא הָיָה פּוֹשֵׁט עַצְמוֹ מִגּוּפוֹ וּמַגִּיעַ לְהִתְפַּשְׁטוּת הַנִּשְׁמִיּוֹת עַד שֶׁהָיָה כְּאַיִן מַמָּשׁ, לֹא אָדָם וְלֹא מַלְאָךְ, אֶלָּא בָּטֵל וּמְבֻטָּל בִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזוֹ מַעֲלָה מֵעַל לַמַּלְאָךְ; בְּדַרְגָּה כָּזוֹ הוּא עָמַד מוּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשִׁירוֹת, זֶה הָיָה הַמַּעֲמָד בְּתוֹךְ קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, אֵין שָׁם גּוּף חָמְרִי בִּכְלָל.

לְהַגִּיעַ לְדַרְגָּה כָּזוֹ יָכוֹל רַק אָדָם אֶחָד, בְּיוֹם מְסֻיָּם אֶחָד בַּשָּׁנָה, הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. אֲבָל שְׁאָר הַזְּמַן? לַכֹּהֵן יֵשׁ גּוּף גַּשְׁמִי מְגֻבָּל וּמְגֹחָךְ קִמְעָא. הַגּוּף ״הַמְגֹחָךְ״ מֵכִיל בְּתוֹכוֹ דְּבָרִים יְקָרִים. אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ״שִׂים לֵב, מַדּוּעַ יָצַרְתִּי גּוּף? אִם אֲנִי רוֹצֶה הַנְהָגָה שֶׁל רוּחַ, מַדּוּעַ יָצַרְתִּי גּוּף? מַדּוּעַ בָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה? מַדּוּעַ בָּרָאתִי לְךָ יָדַיִם וְרַגְלַיִם, בָּרָאתִי לְךָ גּוּף חַלָּשׁ, שֶׁבְּכָל שִׁנּוּי מֻזָּג אֲוִיר פִּתְאוֹמִי הוּא נוֹפֵל לְמִשְׁכָּב״? אִם ה׳ לֹא רוֹצֶה בַּגּוּף, שֶׁיִּתֵּן לָנוּ לִהְיוֹת לְמַעְלָה, נִהְיֶה מַלְאָכִים, נִתְפַּלֵּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ?

אֲבָל עַל יְדֵי בְּרִיאַת הַחֹמֶר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה רִכּוּז שֶׁל כֹּחוֹת עֲצוּמִים, עַל מְנָת לְהַפְעִילָם בְּקַלּוּת יַחְסִית וּבִמְהִירוּת רַבָּה. כְּשֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְהַחְלִיף אוֹכְלוֹסְיָה אַדִּירָה שֶׁל מִלְיוֹן אִישׁ מֵעִיר עֲנָק אַחַת עִם אוֹכְלוֹסְיָה דּוֹמָה מֵעִיר שְׁנִיָּה,

חֲרֵי זֶה פְּרוּיֵקְט שֶׁיָּכוֹל לָקַחַת שָׁנִים, עַד שֶׁמְּזִיזִים אֶת כֻּלָּם וּמְמַקְמִים אוֹתָם בַּמְּקוֹמוֹת הַחֲדָשִׁים. לְעֻמַּת זֹאת אִם הָיוּ לִי שְׁנֵי כַּפְתּוֹרִים, אֶחָד לְעִיר א׳ וְאֶחָד לְעִיר ב׳, אִם הָיִיתִי יָכוֹל לְרַכֵּז אֶת כָּל הַמִּלְיוֹן אִישׁ שֶׁל עִיר א׳ תַּחַת כַּפְתּוֹר אֶחָד, וְאֶת כָּל מִלְיוֹן אִישׁ שֶׁל עִיר ב׳ תַּחַת כַּפְתּוֹר שֵׁנִי, וּבִלְחִיצָה עַל שְׁנֵיהֶם מִיָּד הָיוּ מִתְחַלְּפִים, חֲרֵי זֶה הָיָה חוֹסֵךְ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה זְמַן, כֹּחַ וּמַשְׁאַבִּים. זֶה הָיָה הַרְבֵּה יוֹתֵר יָעִיל.

בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים יֵשׁ כֹּחוֹת רוּחָנִיִּים אַדִּירִים אֵינְסוֹפִיִּים מַמָּשׁ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָקַח מְעַט מֵהַכֹּחַ הָאַדִּיר הָאֵינְסוֹפִי הַזֶּה, וְצִמְצֵם אוֹתוֹ וְהִגְשִׁים אוֹתוֹ, עַד שֶׁהוּא רֵכַז בְּתוֹךְ פָּקִיד אַפְרוּרִי עִם מִשְׁקָפַיִם בְּגֹבַהּ מֶטֶר שִׁבְעִים שֶׁמַּרְוִיחַ מַשְׂכֹּרֶת מִינִימוֹם. הָאִישׁ הַקָּטָן הַזֶּה, הַפָּקִיד הָאַפְרוּרִי שֶׁחָשׁ שֶׁהוּא ״בִּזְבֵּז״ אֶת חַיָּיו, מֵכִיל בְּתוֹכוֹ כֹּחַ אֵינְסוֹפִי שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ! בְּאֶמְצָעוּת הַכֹּחַ הַזֶּה הוּא מֵזִיז מַהֲלָכִים אַדִּירִים בַּמָּרוֹם, שָׁם נֶחְצְבָה נִשְׁמָתוֹ.

מַה כְּבָר עָשִׂינוּ?

וְכָךְ בְּכָל דָּבָר בַּחֹמֶר שֶׁבַּקְּדֻשָּׁה. יֶשְׁנָם כֹּחוֹת אַדִּירִים בַּשָּׁמַיִם, שֶׁצָּרִיךְ אֵינְסוֹף שֶׁל זְמַן לְהָזִיזָם וּלְהַפְעִילָם, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַמְצֵם וּמַגְשִׁים אוֹתָם וּמְרַכֵּז אוֹתָם, עַד שֶׁהֵם הוֹפְכִים לִשְׁתֵּי קֻפְסָאוֹת קְטַנּוֹת שְׁחוֹרוֹת שֶׁל עוֹר שֶׁל בְּהֵמָה, שֶׁשָּׂמִים אַחַת עַל הַיָּד וְאַחַת עַל הָרֹאשׁ. וְכַמָּה זְמַן מְנִיחָם ? בְּזְמַן הַגְּמָרָא כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. הַיּוֹם שָׂמִים אוֹתָם בְּקִשְׁרֵי בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, וְכָתוּב בַּסִּדּוּר מֵעַל כָּל עַמּוּד ״תְּפִלִּין״, שֶׁלֹּא נִשְׁכַּח שֶׁהֵם עָלֵינוּ בִּזְמַן הַתְּפִלָּה, מֵרֹב שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מְרֻכָּזִים בְּמַה שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים.

וְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית עִם הַתְּפִלִּין אוֹמֵר לְעַצְמוֹ: ״מָה כְּבָר עָשִׂיתִי״? יֶשְׁנָם כָּאֵלֶּה שֶׁלֹּא זָכוּ עֲדַיִן

לְהִתְפַּלֵּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית, הֵם מְנִיחִים אֶת הַתְּפִלִּין בַּבַּיִת, קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע וּמוֹרִידִים אוֹתָם. עַל זֶה נֶאֱמַר אֲפִילוּ רֵיקָנִין שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מִצְוֹת כְּרִמּוֹן (חגיגה כז.). אָמְנָם רֵיקִים מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וּבְכָל זֹאת הֵם מַחְזִיקִים בְּמִצְוַת הֲנָחַת תְּפִלִּין. וְאוֹתוֹ מֵנִיחַ יָקָר שֶׁלָּנוּ אוֹמֵר: "טוֹב, אֲנִי לֹא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה, לְפָחוֹת יֵשׁ לִי קְרִיאַת שְׁמַע עִם תְּפִלִּין". מָה זֹאת אוֹמֶרֶת "לְפָחוֹת"?

אִם נִסְתַּכֵּל עַל הַפְּעֻלָּה הַגּוּפָנִית לֹא רַק שֶׁזֶּה לֹא נִרְאָה הַרְבֵּה, זֶה נִרְאָה מַצְחִיק. אָדָם בּוֹגֵר קוֹשֵׁר עַל עַצְמוֹ שְׁתֵּי קֻפְסָאוֹת שֶׁל עוֹר, מָה הוּא עוֹשֶׂה? מִבְּחִינָה חִיצוֹנִית, אָדָם שֶׁמְּנִיחַ תְּפִלִּין נִרְאָה מַמָּשׁ מְגֻחָךְ בְּעֵין לֹא מְבִינָה. אֲבָל כַּאֲשֶׁר הוּא מֵבִין שֶׁהוּא לֹא "מֵנִיחַ תְּפִלִּין", אֶלָּא יֵשׁ כֹּחַ אֱלֹקִי אַדִּיר שֶׁמְּצַמְצָם וְנִמְצָא בְּתוֹכוֹ, וְיֶשְׁנָם כֹּחוֹת שְׁמִימִיִּים שֶׁמְּצַמְצְמִים וּמַנְהָגִים עַל יְדֵי הַקֻּפְסָאוֹת הַקְּטַנּוֹת הַלָּלוּ, וְכַאֲשֶׁר הוּא מֵנִיחַ אֶת "הַקֻּפְסָאוֹת" עָלָיו וְלוּ לְכַמָּה דַּקּוֹת, הוּא עוֹשֶׂה פְּעֻלָּה, שֶׁבַּכֹּחוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַמַּפְשָׁטִים הָיָה לוֹקֵחַ מִילְיָארְדֵי שָׁנִים רַק לְהָזִיזָם, אָז הוּא מֵבִין בְּעֶצֶם מָה הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי שֶׁלּוֹ, וּמָה ה' יִתְבָּרַךְ מְצַפֶּה מִמֶּנּוּ בֶּאֱמֶת.

הַנֶּשֶׁק הַקָּטְלָנִי בְּיוֹתֵר בָּעוֹלָם הוּא פְּצָצַת אָטוֹם. אֵיךְ הוּא עוֹבֵד? יֵשׁ לָנוּ טִיל עֲנָקִי שֶׁשּׁוֹקֵל כַּמָּה וְכַמָּה טוֹנוֹת, זוֹ לֹא הַפְּצָצָה. בְּרֹאשׁ הַטִּיל יֵשׁ קֶפְסַת מַתֶּכֶת, רֹאשׁ הַטִּיל הִנּוֹ מַחְשֵׁב בְּגֹדֶל שֶׁל אֲבַטִּיחַ. גַּם זוֹ לֹא הַפְּצָצָה! זֶה הַכֹּל מַנְגָּנוֹן לְהַפְעִיל אֶת הַפִּצוּץ. בְּתוֹכוֹ יֵשׁ חֹמֶר שֶׁנִּקְרָא אָטוֹם, שֶׁהוּא לֹא נִרְאָה בְּעֵין אֲפִילוּ, וְכָל הַמַּנְגָּנוֹן הוּא כְּדֵי לְפַצֵּל אֶת הָאָטוֹם, וְהַכֹּחַ שֶׁצָּרִיךְ כְּדֵי לְפַצֵּל אֶת הָאָטוֹם יוֹצֵר אֶת הַהֶדֶף שֶׁהוֹרֵג מִילְיוֹנֵי אֲנָשִׁים

וּמוֹחֵק עָרִים שְׁלֵמוֹת; וְאֶת הַנָּזֵק הַזֶּה עָשָׂה מַשֶּׁהוּ קָטָן שֶׁלֹּא נִרְאָה בַּעַיִן בִּכְלָל.

כְּלוֹמַר יֵשׁ כֹּחַ אַדִּיר שֶׁיָּכוֹל לַהֲרֹס וּלְהַחֲרִיב כָּל כָּךְ, וְהוּא מְצַמְצֵם בְּמַשֶּׁהוּ כֹּה קָטָן שֶׁאָנוּ לֹא רוֹאִים בַּעַיִן; וְזֶה בְּעֶצֶם אֲנַחְנוּ. אֲנַחְנוּ שֶׁהוֹלְכִים לְחַמֵּנוּ בָּרְחוֹב, אֲנַחְנוּ בְּעֶצֶם פְּצָצוֹת אָטוֹם מְהַלְּכוֹת. בְּתוֹךְ הַגּוּף הַקָּטָן, שֶׁכִּמְעַט וְלֹא נִרְאָה וְלֹא נֶחְשָׁב בִּכְלָל, גּוּף חוֹלֶה שֶׁמְּבַזְבֵּז חֲצִי מֵהַזְּמַן בְּקֻפַּת חוֹלִים, בְּתוֹכוֹ יֵשׁ "אָטוֹם", אֶנֶרְגְיָה עֲצוּמָה שֶׁל עוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים. וְכָל מִצְוָה קְטַנָּה שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים, כָּל הֲנָחַת תְּפִלִּין, הִתְעַטְּפוּת בְּצִיצִית, שֶׁאָדָם לֹא מֵבִין שׁוֹאֵל: "מָה כְּבָר עָשִׂיתִי"? אֲנַחְנוּ מְטִילִים פְּצָצוֹת אָטוֹם בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים.

וְכֵן, לְהַבְדִּיל, גַּם בַּעֲשִׂיַּת עֲבֵרוֹת. אָדָם אוֹכֵל גְּבִינָה צְהֻבָּה עִם פְּרוּסַת נַקְנִיק, "מָה כְּבָר עָשִׂיתִי"? הוּא רוֹאֶה בַּחֲדָשׁוֹת כֵּיצַד מַנְהִיגֵי הַגּוֹיִם הוֹרְגִים עֲשָׂרוֹת אַלְפֵי אֲנָשִׁים מֵהָאֻזְרָחִים שֶׁלָּהֶם עַצְמָם כִּי הֵם מִתְקוֹמְמִים עֲלֵיהֶם, שׁוֹחֲטִים נָשִׁים זְקֵנִים וְטָף, וְכִי הַנַּקְנִיק עִם הַגְּבִינָה שֶׁהוּא אוֹכֵל יוֹתֵר גָּרוּעַ מִמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל אוֹתָם מְרַצְּחִים? אֶלָּא מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל הַגּוֹיִם לֹא מַשְׁפִּיעִים עַל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, לֹא מְרֻכָּזִים בָּהֶם שׁוּם כֹּחוֹת שְׁמֵימִיִּים, הַיְהוּדִי הוּא כֹּחַ מְרֻכָּז, כָּל פְּעֻלָּה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הוּא יוֹרֶה פְּצָצוֹת אָטוֹם, וּכְשֶׁיּוֹרִים פְּצָצוֹת אָטוֹם צָרִיךְ מְאֹד מְאֹד לְדַיֵּק הֵיכָן מְטִילִים אוֹתָן.

לָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּישׁ בָּמָה כֹּה רְחָבָה לְפָרָט אֶת פְּרָטֵי הַמִּשְׁכָּן לָעֹמֶק, לְמִדּוֹת. הַכֹּל מְדֻיָּק. ה' יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר: "אַל תְּבַטֵּל אֶת הַחֹמֶר, תְּקַדֵּשׁ אֶת הַחֹמֶר". כְּמוֹ שֶׁהַמִּשְׁכָּן הַזֶּה הוּא כֹּה חָשׁוּב אַף בַּגְּדֶל "הַקָּטָן" שֶׁלּוֹ וּבְמִבְנֶה הַמְאֹד מְסֻיָּם שֶׁלּוֹ, בְּצוּרָה וּבְמִדּוֹת שֶׁנִּבְחְרוּ עֲבוּרוֹ, כָּךְ גַּם אָנוּ חֲשׁוּבִים,

בַּגַּבַּהּ שֶׁלָּנוּ, בַּצּוּרָה הַפִּיזִית שֶׁנִּתְּנָה לָנוּ, עִם הַמִּשְׁקָל שֶׁעָלָה וְהַשֹּׁעָר שֶׁנָּשַׂר. אָנוּ פְּצָצַת אָטוֹם ! כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת מִשְׁכַּן, הַרְבֵּה רוּחַ שֶׁמֶּרְכַּז בְּמִעַט חֹמֶר.

וְזֶה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות כה, ח): "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", לֹא נֶאֱמַר "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכוֹ", בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, אֶלָּא "שָׁכַנְתִּי **בְּתוֹכָם**" בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּתוֹךְ כָּל יְהוּדִי. הַיְהוּדִי הוּא הַמִּקְדָּשׁ ! הַגּוּף שֶׁלִּי עָשׂוּי מֵחֹמֶר מִתְכַּלֶּה, כְּמוֹ הָעֵצִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן. בִּפְנִים צָרִיךְ לִהְיוֹת זָהָב, חֹמֶר שֶׁלֹּא מִתְכַּלֶּה.

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (בבא מציעא כט:) כִּי אָדָם שֶׁמּוֹצֵא אֲבֵדָה שֶׁל מִישֶׁהוּ, אָמוּר לִשְׁמוֹר עָלֶיהָ עַד שֶׁיָּבוֹאוּ הַבְּעָלִים אוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלָיהוּ, מִי שֶׁמַּגִּיעַ קֹדֶם. מָה עוֹשִׂים עִם דְּבַר הָאֲבֵדָה שֶׁלֹּא יִתְקַלְקֵל מֵחֹסֶר שִׁמּוּשׁ? מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצֹרֶךְ הַחֵפֶץ אֲבָל לֹא לְצָרְכּוֹ שֶׁלּוֹ. אִם זֶה סֵפֶר תּוֹרָה, יִפְתַּח וְיִגְלֹל אוֹתוֹ פַּעַם בְּחֹדֶשׁ, אַחֶרֶת הַכְּתָב נִפְגָּם[5], אִם הָאֲבֵדָה הִיא כְּלֵי נְחֹשֶׁת, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לִקַּר וְלֹא לְחַם, וְכֵן הָלְאָה. וְאִם זֶה כְּלֵי זָהָב? יֵשׁ לְקַבּוֹר אוֹתוֹ בָּאֲדָמָה, אֵין צֹרֶךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּלָל. וּמָה עִם בְּלַאי? אֵין בְּלַאי לְזָהָב ! הַזָּהָב לֹא מִתְעַפֵּשׁ ! (רש"י בבא מציעא כט: ד"ה לא יגע בהן). זָהָב תָּמִיד נִשְׁאַר זָהָב ! הַמִּשְׁכָּן מִבַּחוּץ עָשׂוּי מֵעֵץ, חֹמֶר מִתְכַּלֶּה, אֲבָל בִּפְנִים זָהָב, דָּבָר שֶׁלֹּא מִתְכַּלֶּה לְעוֹלָם.

וְזֶה אֲנַחְנוּ ! בַּחוּץ הַגּוּף שֶׁלָּנוּ עֲצָמוֹת וּבָשָׂר, זֶה "עֵץ", זֶה מִתְכַּלֶּה. הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ זֶה "זָהָב", זָהָב לֹא מִתְכַּלֶּה. אֲרוֹן הַבְּרִית מְיַצֵּג אֶת הַיְהוּדִי כְּפִי שֶׁהוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת. אֲרוֹן שֶׁל עֵץ

---

[5] אָדָם מֵנִיחַ אֶת הַתְּפִלִּין בָּאָרוֹן, מוֹצִיא אַחֲרֵי שְׁנָתַיִם שָׁלוֹשׁ וְשׁוֹלֵחַ לִבְדִיקָה, אוֹמְרִים לוֹ "הַתְּפִלִּין פְּסוּלוֹת". וְהוּא כּוֹעֵס, אֵיךְ סִדֵּר אוֹתוֹ הַמּוֹכֵר... לֹא עָבְדוּ עָלָיו, הוּא לֹא הֵנִיחַ כָּל יוֹם אָז הֵם לֹא הִתְאַוְּרְרוּ וְהִתְקַלְקְלוּ !

הַמְצֻפֶּה בְּזָהָב מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ. "הָעֵץ" זֶה הַגּוּף. "הַזָּהָב" מִבִּפְנִים זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ, "הַזָּהָב" מִבַּחוּץ זוֹ הָרוּחָנִיּוּת שֶׁל הָאָדָם הַיּוֹצֵאת הַחוּצָה וּמִתְבַּטֵּאת בְּמַעֲשָׂיו וְהַנְהָגוֹתָיו, וְכוֹבֶשֶׁת אֶת הַגּוּף, וְכָךְ גַּם הָעֵץ מִבִּפְנִים לֹא נִרְקָב: זֶה קְדוּשׁ הַגּוּף וְזֶה קְדוּשׁ הַחֹמֶר:

זֶה כָּל מָה שֶׁה' רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ, וְלָכֵן זוֹ גַּם תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל לָעֶגֶל. אָנוּ לֹא צְרִיכִים "לִרְאוֹת" אוֹתוֹ, יֵשׁ לָנוּ חֹמֶר. הַחֹמֶר הוּא לֹא מִגְבָּלָה, הַחֹמֶר הוּא לֹא דָּבָר לְהַאֲמִין בּוֹ, הַחֹמֶר הוּא אֶמְצָעִי לַעֲבֹד אִתּוֹ אֶת ה' יִתְבָּרַךְ. עָלֵינוּ לְהָבִין שֶׁאָנוּ "מְקֻדָּשׁ", שֶׁאָנוּ "פְּצָצַת אָטוֹם", שֶׁנִּבְרָא שֶׁבִּבְרָכָה שֶׁלָּנוּ עַל הַנַּחַת תְּפִלִּין, עַל הִתְעַטְּפוּת בְּצִיצִית, עַל שְׁתִיַּת כּוֹס מַיִם, אָנוּ בְּעֶצֶם מְטִילִים פְּצָצוֹת אָטוֹם שְׁמֵימִיּוֹת וּמְזַיְּזִים כֹּחוֹת עֶלְיוֹנִים עֲצוּמִים שֶׁה' צִמְצֵם אוֹתָם בְּצוּרָה כָּזוֹ, שֶׁנִּבְרָא שֶׁאָנוּ חִיּוּנִיִּים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוּא צָרִיךְ אוֹתָנוּ כִּי אַף אֶחָד אַחֵר לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁלָּנוּ.

לֹא נֶאֱמַר "אֲנִי אִישׁ קָטָן, מָה אֲנִי חָשׁוּב"? לֹא! מְרֻכָּזִים בָּנוּ כֹּחוֹת אַדִּירִים! אֵין סוֹף כֹּחוֹת שֶׁה' יִתְבָּרַךְ פִּזַּר בְּמִסְפָּר אֲנָשִׁים מְאֹד קָטָן וּמְצֻמְצָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל אֶחָד מֵהֶם הוּא חִיּוּנִי לְתַפְקִידוֹ! לֹא נֶאֱמַר "מִי אֲנִי"? אֶלָּא נִשְׁאָל: "מָה אֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת"? אֵין לָנוּ זְמַן לְהִכָּנֵס לְעַצְבוּת, לְהַרְכִּין רֹאשׁ, לְהִתְלוֹנֵן וּלְהִתְבַּכְיֵין! יֵשׁ לָנוּ הַרְבֵּה עֲבוֹדָה. כָּל תְּזוּזָה שֶׁלָּנוּ לְשֵׁם מִצְוָה הִיא עֲבוֹדָה אַדִּירָה. כָּל בְּרָכָה שֶׁלָּנוּ זוֹ עֲבוֹדָה אַדִּירָה, כָּל תְּפִלָּה שֶׁלָּנוּ זוֹ עֲבוֹדָה אַדִּירָה. כְּשֶׁמְּבִינִים זֹאת, כְּבָר לֹא צָרִיךְ מְתֻוָּךְ בֵּינֵינוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לֹא צָרִיךְ עֶגֶל! יֵשׁ לָנוּ אֶת הָאֱמוּנָה הֲכִי קְדוֹשָׁה.

כַּאֲשֶׁר אָדָם לוֹמֵד לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, הוּא לוֹמֵד לְהַאֲמִין בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹכוֹ. זֶה: "עֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי **בְּתוֹכָם**". כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּעַצְמֵנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ חֲשׁוּבִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זוֹ הָאֱמוּנָה שֶׁעִמָּהּ אֲנַחְנוּ דְּבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַל יְדֵי שֶׁנְּקַדֵּשׁ אֶת עַצְמֵנוּ בְּצוּרַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנְּחַבֵּר אֶת הַגּוּף עִם הָרוּחַ, וְכָךְ נַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּפִי שֶׁהוּא רוֹצֶה בֶּאֱמֶת, נִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיֵּרֵד מֵהַשָּׁמַיִם כֻּלּוֹ עָשׂוּי מֵאֵשׁ, כְּלוֹמַר לְלֹא חֹמֶר, כִּי נִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁבְּכָל דָּבָר.

עד דלא ידע

אֵין יוֹתֵר...

פָּרָשַׁת "תְּצַוֶּה" נִקְרֵאת כָּל שָׁנָה בַּשָּׁבוּעַ שֶׁחָל בּוֹ הַתַּאֲרִיךְ ז׳ בַּאֲדָר (וּבַשָּׁנָה מְעֻבֶּרֶת ז׳ בַּאֲדָר א׳), הוּא תַּאֲרִיךְ פְּטִירָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ (מגילה יג:). בְּפָרָשָׁה הַזּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לֹא מֻזְכָּר אֲפִילוּ פַּעַם אַחַת, וְיֵשׁ הָאוֹמְרִים שֶׁהִסְתַּלְקוּת שְׁמוֹ מֵהַפָּרָשָׁה הִיא רֶמֶז לְהִסְתַּלְקוּתוֹ מֵהָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ שָׁבוּעַ בַּשָּׁנָה. אֲבָל לֹא רַק מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִסְתַּלֵּק בְּז׳ בַּאֲדָר, גַּם תַּאֲרִיךְ הַפְּטִירָה שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם בַּשָּׁבוּעַ כְּבָר לֹא קַיָּם יוֹתֵר.

וְכָתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ[6] (שמות קנו.) כִּי שְׁלוֹשָׁה צַדִּיקִים נִפְטְרוּ בִּזְמַן מִנְחָה בְּשַׁבָּת, וְהֵם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ (שֶׁנִּפְטַר בְּז׳ בַּאֲדָר), דָּוִד

---

[6] וְזֶה תִּרְגּוּם לְשׁוֹן הַזֹּהַר: מֹשֶׁה הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ שְׁעַת תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצֵאת עֵת רָצוֹן. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה רָצוֹן הָיָה לְמַעְלָה, וְצַעַר

הַמֶּלֶךְ (שֶׁנִּפְטַר בִּוֹ' בְּסִיוָן, הָיָה זֶה אָז גַּם חַג הַשָּׁבוּעוֹת), **וַיּוֹסֶף הַצַּדִּיק** (שֶׁנִּפְטַר בְּא' בְּתַמּוּז). **לָכֵן בִּתְפִלַּת מִנְחָה בַּצָּהֳרַיִם נוֹהֲגִים לוֹמַר אֶת שְׁלוֹשֶׁת פְּסוּקֵי "צִדְקָתְךָ": "צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה'" (תהלים לו, ז), "וְצִדְקָתְךָ אֱלֹקִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְּדֹלוֹת אֱלֹקִים מִי כָמוֹךָ" (תהלים עא, יט), "צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת" (תהלים קיט, קמב), וְהֵם רֶמֶז לְצַדּוּק הַדִּין לִנְשָׁמוֹת שְׁלוֹשֶׁת הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּפְטְרוּ בְּשִׁשָּׁה מִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת.**

מִסְפָּר שָׁנִים לְאַחַר שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִפְסִיקוּ לְקַדֵּשׁ אֶת הַחֹדֶשׁ עַל פִּי הַלְּבָנָה, וְקָבְעוּ לוּחַ שָׁנָה מְסֻדָּר לְכָל הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת, עַד שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְיַחְזֹר הַדָּבָר

לְמַטָּה, וְעַל זֶה נִנְעֲלוּ הַשְּׁעָרִים בְּשַׁבָּת מִשְּׁעַת הַמִּנְחָה וָמַעְלָה. אֵילוּ שְׁעָרִים נִנְעֲלוּ? שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, כְּדֵי לְהַזְכִּיר אֶת מֹשֶׁה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁהַתּוֹרָה הִתְבַּטְּלָה בִּגְלָלוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן בֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בָּטֵל, כָּל שֶׁכֵּן הָאֲחֵרִים. מִי רוֹאֶה אֶת שַׁעֲרֵי בֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁנִּנְעֲלוּ, וְשֶׁלֹּא יִנָּעֲלוּ כָּל הָאֲחֵרִים? כְּשֶׁהַתּוֹרָה שֶׁל מֹשֶׁה עֲצוּבָה עָלָיו בְּאוֹתוֹ זְמַן, מִי לֹא עָצוּב? מִשּׁוּם כָּךְ כָּל שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ נִנְעֲלוּ, וְהִצְטָרְכוּ כֻּלָּם לְצַדֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִבְרֵךְ שֶׁבַח, וְהֵינוּ (תהלים לו, ז) **צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל**. שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם בַּזְּמַן הַזֶּה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בְּמֹשֶׁה. אֶחָד מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן, וְאֶחָד יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְאֶחָד דָּוִד הַמֶּלֶךְ. מִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ כָּאן שְׁלֹשָׁה צַדּוּקֵי דִּין. אֶחָד הוּא שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק קוֹדֶם לְכָל אֵלֶּה, וְזֶהוּ **צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה** וְגוֹ'. זֶה יוֹסֵף, שֶׁהוּא לְבַדּוֹ כְּהַרְרֵי אֵל, כְּמוֹ כָּל הֶהָרִים הָעֶלְיוֹנִים. וְאֶחָד מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עא, יט) **וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְּדֹלוֹת**, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל לְכָל הַצַּדִּיקִים, יָמִין וּשְׂמֹאל. וְאֶחָד הוּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קיט, קמב) **צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת**. לְעוֹלָם זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ. אָז מִתְכַּנֵּס הַכֹּל בַּזְּמַן הַזֶּה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְעַל זֶה בַּזְּמַן הַזֶּה נִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי תּוֹרָה, וְנִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי כָּל הָעוֹלָם בַּזְּמַן הַזֶּה. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יוֹסֵף הַצַּדִּיק, יָבְשׁוּ הַמְּקוֹרוֹת וְהַמַּעְיָנוֹת, וְכָל הַשְּׁבָטִים נָפְלוּ בַּגָּלוּת. פָּתְחוּ הָעֶלְיוֹנִים וְאָמְרוּ, **צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה** וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת מֹשֶׁה, נֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְנִנְעֲלָה תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הָאוֹר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְאִירָה. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כָּנְסָה הַלְּבָנָה אֶת אוֹרָהּ, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה כָּנְסָה אֶת אוֹרָהּ. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן נִגְנְזוּ אוֹרוֹת הַתּוֹרָה, וְהִתְרַבְּתָה הַמַּחֲלֹקֶת עַל הַמִּשְׁנָה, וְהַחֲכָמִים בְּמַחֲלֹקֶת, וְכָל חִזְקֵי הַלֵּב בְּעִרְבּוּבְיָה. וְעַל זֶה אֵין שִׂמְחַת הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּכָל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם.

עַל תְּקוּנוֹ וְיַקְדִּישׁוּ שׁוּב עַל פִּי עֵדִים. בְּמִסְגֶּרֶת תִּקּוּן הַלּוּחַ קָבְעוּ שְׁנֵי כְּלָלִים מוֹבִילִים הַיְדוּעִים בְּסִימָנָם "לֹא אד"ו רֹאשׁ וְלֹא בד"ו פֶּסַח", שֶׁפֵּרוּשָׁם הוּא כִּי הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, א׳ בְּתִשְׁרֵי, לְעוֹלָם לֹא יָחוּל בַּיָּמִים רִאשׁוֹן, רְבִיעִי אוֹ שִׁישִׁי בַּשָּׁבוּעַ (לֹא אד"ו רֹאשׁ), וְאִלּוּ הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח (ט"ו בְּנִיסָן) לְעוֹלָם לֹא יָחוּל בַּיָּמִים שֵׁנִי, רְבִיעִי אוֹ שִׁישִׁי בַּשָּׁבוּעַ (לֹא בד"ו פֶּסַח).

שְׁתֵּי הַקְּבִיעוּת הָאֵלֶּה הִשְׁפִּיעוּ גַּם עַל תַּאֲרִיכִים אֲחֵרִים בַּשָּׁנָה שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יָחוּלוּ בְּיָמִים מְסֻיָּמִים בַּשָּׁבוּעַ, בְּהֶתְאֵם לְמֶרְחַקָּם מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּמִפֶּסַח. וְכָךְ לְדֶגְמָא, כִּיּוֹן שֶׁפֶּסַח לְעוֹלָם לֹא חַל בְּיוֹם שֵׁנִי, הֲרֵי הַתַּאֲרִיךְ י"ד בַּאֲדָר שֶׁלִּפְנֵי זֶה לֹא יָחוּל לְעוֹלָם בְּיוֹם שַׁבָּת. זֹאת אוֹמֶרֶת שִׁפּוּרִים לְעוֹלָם לֹא חַל בְּשַׁבָּת, וְרַק שׁוֹשַׁן פּוּרִים (אוֹתָהּ חוֹגֶגֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּט"ו בַּאֲדָר) יָכוֹל לִפּוֹל בְּשַׁבָּת אִם י"ד חַל בְּשִׁשִּׁי. וְכֵיוָן שֶׁי"ד בַּאֲדָר לְעוֹלָם לֹא נוֹפֵל בְּשַׁבָּת, הֲרֵי שֶׁגַּם ז׳ בַּאֲדָר שֶׁהוּא בְּדִיּוּק שָׁבוּעַ לְפָנָיו, גַּם הוּא לְעוֹלָם לֹא יָחוּל בְּשַׁבָּת קוֹדֶשׁ. כְּלוֹמַר מֵאָז הַתְקָנַת הַלּוּחַ וְעַד שֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ, תַּאֲרִיךְ הַפְּטִירָה הַמְיֻחָד שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, ז׳ בַּאֲדָר שָׁחַל בְּיוֹם שַׁבָּת, לְעוֹלָם לֹא יִתְקַיֵּם. וְיָדוּעַ שֶׁתַּאֲרִיךְ פְּטִירָתוֹ שֶׁל צַדִּיק הוּא יוֹם מְסֻגָּל, אֲבָל לְהַגִּיעַ לַתַּאֲרִיךְ עִם הַיּוֹם בַּשָּׁבוּעַ שֶׁל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, זֶה כְּבָר לֹא יִהְיֶה בְּיָדֵינוּ[7].

---

[7] וְכֵן עִם שְׁנֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲחֵרִים שֶׁנִּפְטְרוּ בְּשָׁעַת רָצוֹן זוֹ, דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק. דָּוִד הַמֶּלֶךְ נִפְטַר בֶּחָג הַשָּׁבוּעוֹת בְּיוֹם שַׁבָּת בִּזְמַן מִנְחָה. חַג הַשָּׁבוּעוֹת חַל תָּמִיד 50 יוֹם אַחֲרֵי פֶּסַח, וְאִם פֶּסַח לְעוֹלָם לֹא חַל יוֹתֵר בְּיוֹם שִׁישִׁי, הֲרֵי שָׁבוּעוֹת לֹא יָחוּל בְּיוֹם שַׁבָּת. גַּם הַתַּאֲרִיךְ הַזֶּה עִם הַיּוֹם בַּשָּׁבוּעַ הָלַךְ מֵאִתָּנוּ. וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּפְטַר בְּמִנְחָה בְּשַׁבָּת הוּא יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁעַל פִּי הַמָּסֹרֶת נִפְטַר בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּמּוּז. וְשׁוּב, בְּגִלַּל שֶׁחַג פֶּסַח לֹא חַל יוֹתֵר בִּימֵי שֵׁנִי, הֲרֵי שֶׁרֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּמּוּז מֻשְׁפָּע בְּשֶׁל כָּךְ וְלֹא חַל יוֹתֵר בְּיוֹם שַׁבָּת.

ופתאום נכנס עמלק...

אבל לא רק פרשת תצוה נקראת בשבוע שחל בו ז׳ באדר, אלא בכל שנה רגילה (לא מעוברת), יש גם את קריאת המפטיר של ״זכור״, בה יש מצוה מהתורה לכל בני ישראל להתכפף בבתי כנסת ולשמע את הצווי של המלחמה למחות את זכר עמלק (דברים כה, יז-יט): ״זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אשר קרך בדרך וינזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים. והיה בהניח ה׳ אלקיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר ה׳ אלקיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח״.

את הקריאה המיוחדת הזו אנו קוראים בשבת שלפני חג הפורים. מה הקשר בין הסתלקותו של משה רבנו למחית זכר עמלק?

המן הרשע היה מזרעו של אגג מלך עמלק. לאחר שארא כי מרדכי היהודי אינו משתחוה לו, החליט להרוג, להשמיד ולאבד את כל עם ישראל, חס ושלום. אף כינון שהוא היה גם מתעסק בכשוף, ולמד גם דבר או שנים בדת ובהסטוריה של העם היהודי, הוא הבין כי צריך למצוא את הזמן הנכון בו עם ישראל יכול, כביכול, לפול בידיו.

אף בעוד שכל אמות העולם כפופים אל גלגל המזלות, חרי כשעם ישראל עוסקים בתורה הקדושה הם מעל למזל. כעת שחרב הבית, 66 שנים עברו עליהם בגלות, הדור החדש שנולד בגלות כבר רבו לא דובר עברית, חלקם נשאו נשים גויות, חלק אחר כבר לא לומד בתורה ומבקש להתבולל בגוים, חרי כעת הם שוב מתחת למזל, ולכן צריך למצוא ״יום רע״ לישראל, יום שמזלם יורד.

כַּמּוּבָן שֶׁהַבְּחִירָה הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה לִבְחֹר תַּאֲרִיכִים הַקְּשׁוּרִים לְחֶרְבַּן הַבַּיִת כְּמוֹ י״ז בְּתַמּוּז אוֹ ט׳ בְּאָב, אֲבָל יָדוּעַ שֶׁאוֹתוֹ תַּאֲרִיךְ בַּשָּׁנָה מוֹשֵׁךְ אֵלָיו כָּל שָׁנָה אֶת אוֹתָהּ אֶנֶרְגְיָה, שְׁלִילִית אוֹ חִיּוּבִית, וְלָכֵן תַּאֲרִיכִים אֵלּוּ הָיוּ עֲדַיִן חֲדָשִׁים בִּזְמַנּוֹ, הוּא חִפֵּשׂ ״יוֹם רַע״ יָשָׁן, תַּאֲרִיךְ שֶׁאֵרַע בּוֹ דָּבָר רַע לְיִשְׂרָאֵל לִפְנֵי שָׁנִים, וְרַק הָלַךְ וְהִתְחַזֵּק מִדֵּי שָׁנָה עַד לְאוֹתוֹ יוֹם. וְכָךְ, כְּשֶׁהִגִּיעַ לַחֹדֶשׁ אַדָּר שָׂמַח כָּל כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁבְּז׳ בַּאֲדָר נִפְטַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ[8] (אסתר רבה ז, א). אֲבָל הוּא לֹא בָּחַר בְּתַאֲרִיךְ הַזֶּה. הָמָן בָּחַר דַּוְקָא בְּי״ג בַּאֲדָר. אִם הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הִיא זְמַן שֶׁל מַזַּל רַע לְיִשְׂרָאֵל, לָמָּה לִבְחֹר תַּאֲרִיךְ שָׁבוּעַ אַחֲרֵי?

כַּאֲשֶׁר הָרִיד

הָמָן הָיָה מִזֶּרַע עֲמָלֵק, שֶׁהָיָה נֶכְדּוֹ שֶׁל עֵשָׂו הָרָשָׁע. הָמָן יָדַע יְסוֹד חָשׁוּב מִבֵּית אֲבִי אַבָּא עֵשָׂו, רֶמֶז מָתַי נֶחְשָׁב זְמַן רַע בֶּאֱמֶת לְעַם יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר יַעֲקֹב אָבִינוּ לָקַח אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁל יִצְחָק אָבִיו בִּמְקוֹם עֵשָׂו, יִצְחָק אָבִינוּ לֹא רַק שֶׁנָּתַן לוֹ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, הוּא נָתַן לוֹ גַּם אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי כָּל עוֹד הוּא חַי בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַפְּעֻלּוֹת הַנִּדְרָשׁוֹת לְתַקֵּן וּלְהַתְקִין אֶת הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא לֹא רַק עוֹלָם שֶׁל שֶׁקֶר

---

[8] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: כְּשֶׁאָמַר הָמָן הָרָשָׁע לְאַבֵּד אֶת יִשְׂרָאֵל, אָמַר הֵיאַךְ אֲנִי שׁוֹלֵט בָּהֶן, חֲרִישִׁי מַפִּיל גּוֹרָלוֹת. הִתְחִיל בְּחֹדֶשׁ נִיסָן, וְעָלָה בּוֹ זְכוּת פֶּסַח וגו׳, עָלָה רֹאשׁ חֹדֶשׁ אַדָּר, וְלֹא מָצָא בּוֹ שׁוּם זְכוּת. הִתְחִיל הָרָשָׁע לְשַׂמֵּחַ, חָזַר וּבָדַק בַּמַּזָּלוֹת, טָלֶה, זְכוּת פֶּסַח וגו׳, בָּא לוֹ מַזָּל דָּגִים שֶׁהוּא מְשַׂמֵּשׂ בְּחֹדֶשׁ אֲדָר, וְלֹא נִמְצָא לוֹ זְכוּת, וְשָׂמַח מֵיָּד וְאָמַר אֲדָר אֵין לוֹ זְכוּת, וּמַזָּלוֹ אֵין לוֹ זְכוּת, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבַּאֲדָר מֵת מֹשֶׁה רַבָּן. וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁבִּשְׁבָעָה בַּאֲדָר מֵת מֹשֶׁה וּבְשִׁבְעָה בַּאֲדָר נוֹלַד מֹשֶׁה, וְאָמַר כְּשֵׁם שֶׁהַדָּגִים בּוֹלְעִין כָּךְ אֲנִי בּוֹלֵעַ אוֹתָן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רָשָׁע, דָּגִים פְּעָמִים נִבְלָעִין וּפְעָמִים בּוֹלְעִין, וְעַכְשָׁיו אוֹתוֹ הָאִישׁ נִבְלַע מִן הַבּוֹלְעִין. אָמַר רַבִּי חָנָן הַדָּא הוּא דִכְתִיב ״וְנַהֲפֹךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים הֵמָּה בְּשׂנְאֵיהֶם״, אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא ״וְלֹא דִבֶּר ה׳ לְמְחוֹת אֶת שֵׁם יִשְׂרָאֵל״, אֶלָּא כָּךְ דִּבֵּר ״כִּי מָחֹה אֶמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק״.

וְגֵיהִנֹּם, חַס וְשָׁלוֹם, הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא מְצַיָּן! כָּל עוֹד מְנַצְּלִים אוֹתוֹ לְמַטָּרָה רוּחָנִית. כַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא אֶמְצָעִי וְלֹא מַטָּרָה, שֶׁהוּא פְּרוֹזְדּוֹר שֶׁאָנוּ מַתְקִינִים בּוֹ אֶת עַצְמֵנוּ לִפְנֵי שֶׁנִּכָּנְסִים לַטְּרַקְלִין (אבות ד, טז), אָז הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא הַמָּקוֹם הֲכִי טוֹב שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת בִּשְׁבִילֵנוּ כָּל עוֹד אָנוּ חַיִּים.

כַּאֲשֶׁר עֵשָׂו הָרָשָׁע הִתְלוֹנֵן אֵצֶל אָבִיו, הָפַךְ יִצְחָק אָבִינוּ אֶת הַבְּרָכָה לְיַעֲקֹב בְּנוֹ עַל תְּנַאי, שֶׁנֶּאֱמַר "וְעַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה וְאֶת אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ" (בראשית כז, מ), וּמַסְבִּיר תַּרְגּוּם אוּנְקְלוֹס, כַּאֲשֶׁר עַם יִשְׂרָאֵל יַעַזְבוּ אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה וְלֹא יִלְמְדוּ אוֹתָהּ, בְּחִינַת "כַּאֲשֶׁר תָּרִיד", אָזַי מַזָּלָם יֵרֵד וְשֶׁלְּךָ עֵשָׂו יַעֲלֶה, בְּחִינַת "וּפָרַקְתָּ עוּלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ". ה' נָתַן לָעָם יִשְׂרָאֵל אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה עַל תְּנַאי שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּאֶמְצָעִי לְהַגִּיעַ לָעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל אִם הוּא יְבַקֵּשׁ לֵהָנוֹת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בִּשְׁבִיל תַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, מִיָּד יַעַבְרוּ הַמּוֹשְׁכוֹת אֶל עֵשָׂו. וְאָז עֵשָׂו הוּא מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל!

וְלָכֵן כְּשֶׁעֵשָׂו בִּקֵּשׁ לַהֲרוֹג אֶת יַעֲקֹב, רָאֲתָה רִבְקָה אִמּוֹ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע: "וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי" (בראשית כז, מא). מַדּוּעַ דַּוְקָא צָרִיךְ לְחַכּוֹת שֶׁאָבִיו יִצְחָק יִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְלַהֲרֹג אֶת יַעֲקֹב בְּמַהֲלַךְ "הַשִּׁבְעָה"? מַדּוּעַ לֹא יַהֲרֹג אוֹתוֹ עַכְשָׁו? כִּי כַּאֲשֶׁר יוֹשְׁבִים "שִׁבְעָה" אָסוּר לִלְמֹד תּוֹרָה! וְכֵיוָן שֶׁכּוֹחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הוּא בִּזְכוּת לִמּוּד הַתּוֹרָה, בְּתוֹךְ הַשִּׁבְעָה שֶׁהוּא לֹא לוֹמֵד, אֶפְשָׁר יִהְיֶה לִתְפֹּס אוֹתוֹ.[9]

---

9 לִכְאוֹרָה קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי גַּם בִּזְמַן אֲבֵלוּת מֻתָּר לִלְמֹד דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם אֶפְשָׁרוּת לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחָה, כְּגוֹן הֲלָכוֹת אֲבֵלוּת וְאַגָּדוֹת עַל הַחֻרְבָּן, וְאִם כֵּן מַדּוּעַ לֹא פָּחַד עֵשָׂו מֵהַתּוֹרָה שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ כֵּן יָכֹל לִלְמֹד בִּזְמַן אֲבֵלוּת שֶׁכֵּן תָּגֵן עָלָיו? וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם **חִדּוּשֵׁי הָרִי"ם**, כִּי מִכָּאן מוּכָח שֶׁמָּה שֶׁאָמְרוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא

אָמַר הָמָן לְעַצְמוֹ, הֲבָה נְחַפֵּשׂ זְמַן בּוֹ הָיָה בְּטוּל תּוֹרָה הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר לְעָם יִשְׂרָאֵל בְּכַמּוּת וּבְאֵיכוּת וְזֶה הַזְּמַן בּוֹ מַזָּלָם הוּא הַנָּמוּךְ בְּיוֹתֵר. לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה הָיוּ הָרְבֵּה יָמִים בְּלִי תּוֹרָה, 26 דּוֹרוֹת עַל פְּנֵי 2,448 שָׁנִים, אֲבָל זֶה לֹא נֶחְשָׁב, כִּי הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם אָז עַל עַל הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל חֶסֶד. לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה הָעוֹלָם הִתְקַיֵּם בִּזְכוּת "דֶּרֶךְ אֶרֶץ" שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא רבה ט, ג): "דֶּרֶךְ אֶרֶץ קַדְמָה לַתּוֹרָה". מָה הַכַּוָּנָה? הָרְבֵּה חוֹשְׁבִים שֶׁהַכַּוָּנָה שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת מְנֻמָּסִים לִפְנֵי שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה, וְרַבָּם חוֹשְׁבִים שֶׁזֶּה מַסְפִּיק גַּם כְּדֵי לִפְטֹר אוֹתָם מִלִּלְמֹד (וְהָאֱמֶת שֶׁגַּם הַנִּימּוּס רָחוֹק מֵהֶם וְהַלְאָה), אֲבָל הָאֱמֶת הִיא שֶׁ"דֶּרֶךְ אֶרֶץ" הַכַּוָּנָה הִיא לְמִסְחָר, הַדֶּרֶךְ בָּהּ נוֹהֶגֶת כָּל הָאָרֶץ. לָכֵן הַפֵּרוּשׁ שֶׁל עַם הָאָרֶץ הוּא לֹא תָּמִיד בּוּר, אֶלָּא אָדָם שֶׁעוֹבֵד וְסוֹחֵר, עוֹסֵק בְּיִשּׁוּבָהּ שֶׁל הָאָרֶץ[10]. כֵּיוָן שֶׁעוֹד לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה, נִמְדְּדוּ הַדּוֹרוֹת הָהֵם בַּהֲגִינוּת בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, הַאִם הֵם מְרַמִּים זֶה אֶת זֶה, הַאִם הֵם גּוֹנְבִים, גּוֹזְלִים, מְשַׁקְּרִים? מֵרֹעַ שֶׁיָּרְדָה הַתּוֹרָה לָעוֹלָם, הַיְהוּדִי נִשְׁפָּט קוֹדֶם כָּל עַל חֻקֵּי הַתּוֹרָה וְלָכֵן עַל לִמּוּדָהּ, שֶׁאִם לֹא יִלְמַד אֵיךְ יֵדַע מָה לַעֲשׂוֹת?

לָכֵן עַד מַתַּן תּוֹרָה, הַשְּׁאֵלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּשְׁאֲלוּ הַנְּשָׁמוֹת בַּשָּׁמַיִם לְאַחַר הַפְּטִירָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה "נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה"? אֵיךְ הָיָה הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁלְּךָ, הַדֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלְּךָ? לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה, הוֹפִיעָה שְׁאֵלָה חֲדָשָׁה "קָבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה"? (שבת לא.), כְּלוֹמַר הַאִם לָמַדְתָּ בְּכָלָל אֶת הַחֻקִּים שֶׁתּוּכַל לָדַעַת אִם

מַגָּנָא וּמְצַלָּא (מְגִינָה וּמַצִּילָה), זוֹ דַּוְקָא תּוֹרָה הַנִּלְמֶדֶת בְּשִׂמְחָה וְלֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת. וְזוֹ עוֹד רְאָיָה כַּמָּה חָשׁוּב לָאָדָם לַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲשָׂיו מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, וְהִיא הַמְסֻגֶּלֶת לְהָגֵן עָלָיו מִפְּנֵי כָּל פֶּרֶעָנוּת.

10 וְכָךְ פֵּרֵשׁ רַבִּי עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא (אבות ה, י): "וְזֶהוּ לָשׁוֹן **עַם הָאָרֶץ** הָאָמוּר בְּכָל מָקוֹם, שֶׁרוֹצֶה בְּ**תִקּוּנָהּ שֶׁל הָאָרֶץ**, אֲבָל אֵין בּוֹ חָכְמָה לְהַבְדִּיל בַּתִּיקוּנִין הָרְאוּיִין".

אַתָּה עוֹסֵק בְּמַעֲשֶׂיךָ בֶּאֱמוּנָה? וְכִי אַתָּה מַחְלִיט עַל דַּעַת עַצְמְךָ מָה מֻתָּר וּמָה אָסוּר? יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן. יֵשׁ דֶּרֶךְ לָאָרֶץ!

אָז צָרִיךְ יוֹם שֶׁל בִּטּוּל תּוֹרָה גָּדוֹל. הַתּוֹרָה יָרְדָה לָעוֹלָם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, י׳ בְּתִשְׁרֵי, בִּשְׁנַת 2,449. הָמָן עָמַד כְּרַגַּע קָרוֹב לְחַג הַפֶּסַח, בִּשְׁנַת 3,404 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, כִּמְעַט 956 שָׁנִים אַחֲרֵי! צָרִיךְ לִמְצוֹא יוֹם בְּתוֹךְ אֶלֶף הַשָּׁנִים הַלָּלוּ בָּהֶם הָיָה בִּטּוּל תּוֹרָה כֹּה גָּדוֹל, שֶׁיַּסְפִּיק לְהַפִּיל אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּיָדָיו.

אֲבָל גַּם בַּיָּמִים הַשְּׁחוֹרִים בְּיוֹתֵר שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל חָטְאָה בָּעֲבוֹדָה זָרָה תַּחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן בְּצִוּוּי הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל יָרְבָעָם בֶּן נְבָט וְאַחְאָב בֶּן עָמְרִי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, וּמְנַשֶּׁה בֶּן חִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, וְאַף הִכְנִיסוּ צֶלֶם לַהֵיכָל(!), עֲדַיִן תָּמִיד נִמְצְאוּ יְהוּדִים שֶׁלָּמְדוּ תּוֹרָה וְלֹא עָזְבוּ אֶת ה׳ יִתְבָּרַךְ.

הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה

אֶלָּא שֶׁבַּגְּמָרָא כָּתוּב (מועד קטן כב:) כִּי כַּאֲשֶׁר נִפְטַר הַנָּשִׂיא, הוּא גְּדוֹל הַדּוֹר, חֲרֵי כָּל עַם יִשְׂרָאֵל אֲבֵלִים עָלָיו שִׁבְעָה. בַּתְּקוּפָה הַזּוֹ לֹא רַק שֶׁלֹּא לוֹמְדִים וְסוֹגְרִים אֶת בָּתֵּי הַמִּדְרָשׁ, אֶלָּא אַף אֶת בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת! אֵין תְּפִלּוֹת בְּמִנְיָן! בְּשַׁבָּת הִתְכַּנְּסוּ לִשְׁמוֹעַ קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה וְחָזְרוּ הַבָּיְתָה לְהִתְפַּלֵּל בְּיָחִיד! שָׁבוּעַ שָׁלֵם!

וְכִי הָיָה לְיִשְׂרָאֵל נָשִׂיא גָּדוֹל יוֹתֵר מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ? וּמִי הָאֲנָשִׁים שֶׁהִתְאַבְּלוּ עָלָיו? הַדּוֹר שֶׁלּוֹ הָיָה דּוֹר דֵּעָה שֶׁקִּבֵּל אֶת הַתּוֹרָה יְשִׁירוֹת מֵהַמָּקוֹר! לֹא הָיְתָה מַחְלֹקֶת אַחַת בַּהֲלָכָה! לֹא הָיָה סָפֵק אֶחָד! הַתּוֹרָה בָּרָמָה וּבָאֵכוּת הַגְּבוֹהִים בְּיוֹתֵר בְּכָל יָמוֹת הַהִיסְטוֹרְיָה. כָּל שְׁאֵלָה שֶׁלֹּא יָדְעוּ אֶת הַתְּשׁוּבָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה שׁוֹאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מֵאָז בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְעַד

שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ מֵעוֹלָם לֹא יָדְעוּ אֶת הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ כְּמוֹ בַּדּוֹר הַהוּא, לָכֵן הוּא נִקְרָא דּוֹר דֵּעָה ! זוֹ תּוֹרָה בְּרָמוּת שֶׁאָנוּ לֹא מְבִינִים בִּכְלָל, וְדָוְקָא הֵם, אִם הֵם הִתְבַּטְלוּ מִתּוֹרָה לְמֶשֶׁךְ שָׁבוּעַ שָׁלֵם, זֶה זְמַן "טוֹב" !

כָּתוּב בַּתַּנַ"ךְ (יהושע ה, יג) כִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן, יוֹרְשׁוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, פָּגַשׁ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַלְאַךְ ה' עִם חֶרֶב שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (מגילה ג.) כִּי הוּא בָּא לְתִבַּע אֶת עַם יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁבִּטְלוּ תּוֹרָה לְלַיְלָה אֶחָד, בּוֹ הֵם אָרְבוּ לְאוֹיֵב בְּמִלְחֶמֶת מִצְוָה. רַק שֶׁנָּבִין מָה הַחוּמְרָא שֶׁל בִּטּוּל תּוֹרָה הֲמוֹנִי, בְּיִחוּד שֶׁל אוֹתוֹ דּוֹר. אָז אִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִפְטַר בְּז' בַּאֲדָר, יֵשׁ לָנוּ כָּאן תַּאֲרִיךְ טוֹב בּוֹ לֹא לָמְדוּ תּוֹרָה, נַפְיל הַפּוּר בַּיּוֹם הַזֶּה.

וְאָז אָמַר הָמָן לְעַצְמוֹ, כָּל יוֹם נוֹסָף שֶׁעָבַר לְלֹא תּוֹרָה מַזָּלוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָלַךְ וְיָרַד, וַהֲרֵי הֵם יָשְׁבוּ שִׁבְעָה יָמִים בְּלִי תּוֹרָה, מַדּוּעַ נִבְחָר אֶת הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַאֲבֵלוּת, הָבָה נִבְחָר אֶת הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי ! מֵאַחַר וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִפְטַר בְּשַׁבָּת, מִן הַסְּתָם הַשִּׁבְעָה הֻחֲלָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן, שֶׁכֵּן הַהֲלָכָה אוֹמֶרֶת כִּי לֹא מַתְחִילִים בַּשִּׁבְעָה עַד שֶׁיִּסָּתֵם הַגּוֹלֶל (שו"ע יו"ד שעה, א), כְּלוֹמַר עַד שֶׁיִּקָּבֵר הַמֵּת, וּמֵאַחַר וְלֹא קוֹבְרִים בְּשַׁבָּת, אָז הָאֲבֵלוּת הֻחֲלָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן וְהִסְתַּיְמָה בְּשַׁבָּת י"ד בַּאֲדָר. אָז נִבְחָר בְּי"ד בַּאֲדָר.

מִצַּד שֵׁנִי, יֵשׁ עוֹד הֲלָכָה בָּאֲבֵלוּת (שם שצה, א), שֶׁבַּיּוֹם הָאַחֲרוֹן אוֹמְרִים מִקְצָת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ, וְלָכֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מַסְפִּיק לָשֶׁבֶת בַּאֲבֵלוּת שָׁעָה קַלָּה וּשְׁאָר הַיּוֹם כְּבָר יָשְׁבוּ לִלְמֹד תּוֹרָה. אָז נִבְחָר אֶת הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, י"ג בַּאֲדָר. שִׁשָּׁה יָמִים שֶׁל בִּטּוּל תּוֹרָה שֶׁל דּוֹר דֵּעָה, זֶה יוֹם "טוֹב" לִגְזוֹר עַל עַם יִשְׂרָאֵל כְּלָיָה, חַס וְשָׁלוֹם.

אֲבָל לְהָמָן הָיְתָה טָעוּת בַּחֶשְׁבּוֹן. שֶׁהֵרֵי אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לָקַח וְקָבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ (סוטה ט:). וְאוֹמֶרֶת הַהֲלָכָה (שו״ע יו״ד שעה, ב) שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם נִלְקָח לְהִקָּבֵר בִּמְדִינָה אַחֶרֶת וּקְרוֹבָיו לֹא הוֹלְכִים עִמּוֹ, הֵרֵי הֵם לֹא מְחַכִּים לַקְּבוּרָה כְּדֵי לָשֶׁבֶת שִׁבְעָה, אֶלָּא מַתְחִילִים מִיַּד עִם יְצִיאָתוֹ מִתְּחוּמָם. וְכֵן אוֹמֶרֶת הַהֲלָכָה (שם, ז) לְגַבֵּי אָדָם שֶׁלֹּא יָדוּעַ מָקוֹם קְבוּרָתוֹ וְנִתְיָאֲשׁוּ מִלְּבַקְּשׁוֹ, הָאֲבֵלוּת מַתְחִילָה מֵרֶגַע קַבָּלַת הַשְּׁמוּעָה עַל מוֹתוֹ. וּמִכָּיוָן שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ נִלְקָח עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשַׁבָּת בַּמִּנְחָה מִחוּץ לִתְחוּמָם וְאֶל מָקוֹם לֹא יָדוּעַ, הֵם הֵחֵלּוּ אֶת הַשִּׁבְעָה בְּיוֹם שַׁבָּת ז׳ בַּאֲדָר ! וְאִם הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיָה בְּז׳, הֵרֵי הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הָיָה בְּי״ג בַּאֲדָר וְלֹא בְּי״ד כְּפִי שֶׁחָשַׁב הָמָן !

כֵּיוָן שֶׁי״ג בַּאֲדָר הָיָה הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְאָמְרִינַן מִקְצָת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ, הֵרֵי לְאַחַר שָׁעָה קָלָה שֶׁל אֲבֵלוּת בַּבֹּקֶר יוֹצְאִים מֵהַשִּׁבְעָה וְאֶפְשָׁר לַחְזוֹר לִלְמֹד תּוֹרָה. וְכָךְ בְּי״ג בַּאֲדָר, בִּשְׁנַת 2,488 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, יָשְׁבוּ 60 רִבּוֹא, 600 אֶלֶף גְּבָרִים שֶׁלָּמְדוּ תּוֹרָה בָּרָמָה הַגְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר מֵאָז וְעַד הַיּוֹם, וְעוֹד לְאַחַר הִשְׁתּוֹקְקוּת וְצָמָא שֶׁל שָׁבוּעַ שֶׁלֵּם שֶׁהִרְעִיבוּ אוֹתָם וְלֹא נָתְנוּ לָהֶם לִלְמֹד, וְעוֹד בְּעֶרֶב שַׁבָּת, שֶׁנִּכְנְסוּ אֶל תּוֹךְ הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה עִם לִמּוּד תּוֹרָה לְלֹא הַפְסָקָה, מֵעוֹלָם לֹא הָיָה יוֹם כָּזֶה טוֹב לְעָם יִשְׂרָאֵל ! וְזוֹ הָיְתָה הַטָּעוּת שֶׁל הָמָן ! הַמַּזָּל שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִתְהַפֵּךְ בַּיּוֹם הַהוּא. הַיּוֹם הִתְחִיל בָּאֲבֵלוּת וְהִסְתַּיֵּם בְּלִמּוּד תּוֹרָה מְשֻׂמְחָה, בְּכַמּוּת וּבְאֵיכוּת שֶׁלֹּא חָזְרָה עַל עַצְמָהּ עַד הַיּוֹם.

בְּיוֹם הַזֶּה אָנוּ מְצַיְּנִים אֶת ״תַּעֲנִית אֶסְתֵּר״. רַבִּים חוֹשְׁבִים בִּגְלַל הַשֵּׁם הַמַּטְעֶה, שֶׁזֶּהוּ זֵכֶר לַצּוֹם שֶׁצָּמָה אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה לְבִטּוּל הַגְּזֵרָה, וּבְקָשָׁה מִמָּרְדֳּכַי שֶׁיּוֹרֶה לְכָל יְהוּדֵי שׁוּשַׁן לָצוּם עִמָּהּ (אסתר ד, טז). אֲבָל הַצּוֹם הַהוּא הָיָה צוֹם שֶׁל

שְׁלוֹשָׁה יָמִים בֶּחָג הַפֶּסַח בְּחֹדֶשׁ נִיסָן, וְכָלַל רַק אֶת יְהוּדֵי שׁוּשַׁן בִּלְבַד. הֲצוֹם בְּי״ג בַּאֲדָר הוּא הֲצוֹם שֶׁצָּמוּ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּ-127 הַמְּדִינוֹת בָּעוֹלָם עֲלֵיהֶם מָלַךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְשֶׁעֲלֵיהֶם הָיְתָה גְּזֵירַת שְׁמָד. בְּאוֹתוֹ יוֹם הֵם נִלְחָמוּ עַל חַיֵּיהֶם מוּל הַגּוֹיִם שֶׁחָפְצוּ לְהוֹרְגָם יוֹתֵר מִ-11 חֳדָשִׁים, מֵאָז שֶׁהִגִּיעוּ הָאִגְּרוֹת שֶׁנָּשְׁאוּ אֶת הַתַּאֲרִיךְ הַמְיֻחָל בְּעֵינֵיהֶם.

כֵּיוָן שֶׁחֹק הַמַּלְכוּת מוֹרֶה כִּי כָּל דָּבָר שֶׁיּוֹצֵא בְּחוֹתֶמֶת הַמֶּלֶךְ לֹא מוּשָׁב (אסתר ח, ח), לֹא בִּטֵּל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁאָפְשָׁר לָקוּם עַל הַיְּהוּדִים בְּי״ג בַּאֲדָר. אֲבָל כְּדֵי שֶׁיָּבִינוּ אֶת הָרֶמֶז, הוֹצִיא אִגְּרוֹת חֲדָשׁוֹת בָּהֶם כָּתוּב כִּי לַיְּהוּדִים תִּנָּתֵן הָאֶפְשָׁרוּת לְהַחְזִיר. וּבֵין הַשּׁוּרוֹת הֵבִינוּ כִּי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ גַּם יְסַפֵּק לָהֶם אֶת הַנֶּשֶׁק. אָז גַּם הַגּוֹי ״הַתָּמִים״ בְּיוֹתֵר הֵבִין מֵהָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁאֵין טָעַם לְהִלָּחֵם, כִּי הַמֶּלֶךְ הֶחְלִיף צַד, אַחֲרֵי הַכֹּל אִשְׁתּוֹ יְהוּדִיָּה.

עַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה

אָז מִי נִלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל בְּי״ג בַּאֲדָר, אַחֲרֵי שֶׁרָאוּ כִּי הַמֶּלֶךְ עָבַר צַד? הַתְּשׁוּבָה הִיא, עֲמָלֵק! הַמִּלְחָמָה שֶׁל עֲמָלֵק הִיא לֹא בְּיִשְׂרָאֵל, הִיא בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. גַּם כְּשֶׁבָּאוּ לְהִלָּחֵם בְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, לֹא הָיְתָה לָהֶם שׂוּם סִבָּה לְהִלָּחֵם. הֵם לֹא הָיוּ מִשְׁבָּעָה עֲמָמִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל אֲמוּרִים לָשֶׁבֶת בִּמְקוֹמָם, וּבְעוֹד כָּל הַגּוֹיִם רָעֲדוּ מִפַּחַד מִנִּפְלָאוֹת ה׳ יִתְבָּרַךְ, וְאֶחָד מִשִּׁבְעַת הָעַמָּמִים, הָעָם הַגִּרְגָּשִׁי עָזַב מֵרְצוֹנוֹ לְאַפְרִיקָה וּבָכָךְ נִצַּל (רש״י שמות לג, ב), הִגִּיעוּ עֲמָלֵק מִצָּדָהּ הַשֵּׁנִי שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהִלָּחֵם בָּעָם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר! מַדּוּעַ? לְהַכְרִיז מִלְחָמָה עַל ה׳! זוֹ הַמַּהוּת שֶׁל עֲמָלֵק! וְזוֹ הָיְתָה הַמִּלְחָמָה בְּי״ג בַּאֲדָר.

עַם יִשְׂרָאֵל לֹא רָצָה לְהִלָּחֵם. מְדֻבָּר הָיָה בְּסַנְדְּלָרִים, חַיָּטִים וְחֻנְוָנִים, שֶׁמְּפַחֲדִים רַק מִצּוּרָה שֶׁל נֶשֶׁק, בֶּטַח שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לֹא סִפֵּק לָהֶם חַיָּלִים אֶלָּא רַק תַּחְמֹשֶׁת. מָה יֵּעָשׂוּ אִתָּהּ?

כְּשֶׁפָּרְצָה מִלְחֶמֶת הָעַצְמָאוּת בִּשְׁנַת התש״ח, מֶמְשֶׁלֶת יִשְׂרָאֵל בְּקֹשֶׁה לְגַיֵּס כָּל חַיָּל אֶפְשָׁרִי לַמִּלְחָמָה בְּשֶׁל מַחְסוֹר בְּכֹחַ אָדָם. וְכָךְ מָצְאוּ עַצְמָם נְצוֹלֵי שׁוֹאָה שֶׁהִגִּיעוּ בָּאֳנִיּוֹת מִמַּחֲנוֹת בֵּינַיִם בְּקַפְרִיסִין שָׁם הָיוּ כְּלוּאִים לְאַחַר מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה זֶה שָׁלוֹשׁ שָׁנִים, וּמִיַּד כְּשֶׁהוּרְדוּ קִבְּלוּ רוֹבִים לַיָּדַיִם וְנִשְׁלְחוּ לְעֵבֶר הֶעָרִים הָעַרְבִיּוֹת הַבְּצוּרוֹת בַּחוֹמוֹת. וְכָךְ עָמְדוּ נְצוֹלֵי שׁוֹאָה שֶׁשָּׁקְלוּ פַּחוֹת מֵהָרוֹבֶה, אֶל מוּל צָלָפִים רוֹצְחִים יִשְׁמְעֵאלִים שֶׁטָּבְחוּ בָּהֶם לְלֹא רַחֶם. רֻבָּם כְּכֻלָּם נִמְצְאוּ מֵתִים עִם נֶשֶׁק נָצוּר, הֵם אֲפִילוּ לֹא יָדְעוּ לְהַפְעִיל אוֹתוֹ. הֵם נִמְנִים עִם 6,000 הֲרוּגֵי הַמִּלְחָמָה, אֲבָל לְמַעֲשֶׂה הֵם נִרְצְחוּ בְּדָם קַר.

מָה יֵּעָשׂוּ יְהוּדֵי הָעוֹלָם עִם הַנֶּשֶׁק שֶׁל אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ? מָה יֵּעָשׂוּ הַחֻנְוָנִי וְהַסַּנְדְּלָר שֶׁרַק אֶתְמוֹל קִבְּלוּ אֶת הַנֶּשֶׁק, אֶל מוּל הָעַמָּלֵקִים שֶׁכְּבָר 11 חֳדָשִׁים רַק מִתְאַמְּנִים וּמַשְׁחִיזִים סַכִּינִים וְחָרְבוֹת, אֲנָשִׁים זֶרַע לַעֲמָלֵק, זֶרַע לְעֵשָׂו, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר ״**עַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה**״?!

אִמָּא שֶׁלִּי עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, נוֹלְדָה בְּעִירָאק, בַּחֲנֻכָּה התש״א (1941 לְמִנְיָנָם). כַּמָּה חֳדָשִׁים לִפְנֵי כֵן, הָיוּ מְאֹרָעוֹת ״הַפַּרְהוּד״, אֲשֶׁר תַּחַת הַשְׁפָּעַת מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה וְהַשִּׂנְאָה לַיְּהוּדִים, קָמוּ הָעֲרָבִים עַל שְׁכֵנֵיהֶם הַיְּהוּדִים וְטָבְחוּ וְרָצְחוּ אוֹתָם בַּמַּאוֹת וּבָאֲלָפִים. אִמָּא שְׁלָהּ, סָבְתִּי עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, סִפְּרָה לָהּ לְאַחַר מִכֵּן כִּי לֹא הֵבִינָה עַד כַּמָּה הַשִּׂנְאָה שֶׁל הַיִּשְׁמְעֵאלִים יָקְדָה בְּלִבָּם. הַשְׁכֵּנָה שְׁלָהּ אֲשֶׁר גָּרָה מוּלָהּ בְּמֶשֶׁךְ

שָׁנִים, הִתְלָהֲבָה מִדִּווּחֵי הָרַדְיוֹ בָּהֶם סִפְּרוּ הַנִּצְחוֹנוֹת שֶׁל הַצָּבָא הַגֶּרְמָנִי וְהִתְפַּשְׁטוּתוֹ לְאַפְרִיקָה, בְּמַטָּרָה לְהַגִּיעַ לַמִּזְרָח הַתִּיכוֹן. הִיא אָמְרָה כִּי הִיא מְיַחֶלֶת לַיּוֹם בּוֹ הוּא יַגִּיעַ וַיְהַרֹג אֶת כָּל הַיְהוּדִים. סָבְתִי שֶׁהֵפְתִּיעָה מִמִּי שֶׁהָיְתָה שְׁכֵנְתָּהּ "הַנַּחְמָדָה" מִזֶּה שָׁנִים, צִיְּנָה בְּאָזְנֶיהָ כִּי גַּם אֶת הָעֲרָבִים הִיטְלֶר לֹא מְחַבֵּב בְּמְיֻחָד, וְכִי כָּתַב בְּסִפְרוֹ שֶׁהֵם שִׁלּוּב שֶׁל עַכְבָּרִים וְקוֹפִים... וְאָז עָנְתָה לָהּ הַשְּׁכֵנָה אֶת הַמִּשְׁפָּט הַמַּחְרִיד הַבָּא: "אֲנִי מוּכָנָה לִשְׁחוֹט עֲבוּרוֹ אֶת שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁלִּי, הָעִקָּר שֶׁיַּהַרֹג אֶתְכֶם"! זוֹ הַשִּׂנְאָה שֶׁהִיא מֵעֵבֶר לְחֻקֵּי הִגָּיוֹן וְהִשְׁרְדוּת! וְזוֹ הַשִּׂנְאָה שֶׁל עַמָּלֵק לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְעַמּוֹ!

הֵם חִכּוּ 11 חֹדֶשׁ לָרֶגַע הַזֶּה. לֹא הָיָה אִכְפַּת לָהֶם שֶׁהַמֶּלֶךְ הֶחְלִיף צַד, שֶׁהַמַּלְכָּה יְהוּדִיָּה, שֶׁאִם יְבַצְּעוּ זְמָמָם תֵּצֵא אַגֶּרֶת שְׁלִישִׁית שֶׁתְּדַרֹּשׁ אֶת רֹאשָׁם שֶׁלָּהֶם. זֶה לֹא עִנְיֵן אוֹתָם! יֵשׁ לָהֶם הִזְדַּמְּנוּת פָּז לָצֵאת לִקְרַב מְזַיֵּן מוּל חֲבוּרָה שֶׁל אֲנָשִׁים קְשֵׁי יוֹם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְהַפְעִיל נֶשֶׁק, הֵם לֹא הִתְכַּוְּנוּ לְוַתֵּר. לֹא הָיָה אִכְפַּת לָהֶם אִם בְּעִקְבוֹת הַמַּעֲשֶׂה יִתָּכֵן וְיִשְׁחֲטוּ אוֹתָם וְאֶת יַלְדֵיהֶם, הָעִקָּר לַהֲרוֹג אֶת הַיְהוּדִים! הָעִקָּר לְהַתְרִיס כְּלַפֵּי שָׁמַיִם.

עַם יִשְׂרָאֵל יָדַע שֶׁהַיְשׁוּעָה לֹא תַגִּיעַ מֵהַנֶּשֶׁק, וּבֶטַח לֹא מֵאֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. כָּתוּב בְּפָרָשַׁת "בְּשַׁלַּח" כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָלוּ חֲמוּשִׁים מִמִּצְרַיִם (שמות יג, יח). מַדּוּעַ יָצְאוּ עִם נֶשֶׁק, אִם הֵם לֹא יָדְעוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ? חֲרֵי כְּשֶׁרָאוּ 600 מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה אַחֲרֵיהֶם הֵם נִכְנְסוּ לְפַאניקָה וּפָחֲדוּ (שם יד, ז-יב) לַמְרוֹת שֶׁהֵם הָיוּ 600 אֶלֶף אֲנָשִׁים חֲמוּשִׁים, יַחַס שֶׁל אֶלֶף יְהוּדִים לְמֶרְכָּבָה? הַנֶּשֶׁק הָיָה אָמוּר לְהָיוֹת מֵעֵין הַרְגָּעָה פְּסִיכוֹלוֹגִית זְמַנִּית, כְּפִי שֶׁחִלְקוּ לְאֶזְרְחֵי יִשְׂרָאֵל מַסֵּכוֹת אַבַ"כ בְּמִלְחֶמֶת הַמִּפְרָץ, לַמְרוֹת שֶׁלֹּא

הָיוּ מְסַיְּעוֹת לְאַף אֶחָד אִם הָיָה נוֹפֵל כָּאן טִיל כִּימִי אוֹ בִּיוֹלוֹגִי חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל לְהַרְגִּיעַ אֶת הַצִּבּוּר זְמַנִּית, שֶׁיַּרְגִּישׁוּ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדָם לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ[11].

וְכֵן בִּימֵי הָמָן הָרָשָׁע. בִּי״ג בַּאֲדָר שָׂיְצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה, הֵבִינוּ כִּי אֵין קֶשֶׁר בֵּין הַנֵּשֶׁק שֶׁהֵפְקַד בְּיָדָם לְבֵין הַיְכֹלֶת לַעֲמֹד מוּל מְרַצְּחִים בְּמִלְחֶמֶת גּ׳יהָאד מְטֹרֶפֶת כְּנֶגְדָּם. אָז הֵם צָמוּ ! מִלְחָמָה שֶׁל אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְהִלָּחֵם, אֶל מוּל רוֹצְחִים צְמֵאֵי דָּם, וְעוֹד בְּלִי לֶאֱכוֹל ? לֹא אָכְלוּ וְלֹא שָׁתוּ וּבָכוּ לַה׳ יִתְבָּרַךְ, וּבְמַצָּב כָּזֶה הֵם נִצְּחוּ בְּכָל הַ-127 מְדִינוֹת וְלֹא הָיָה לָהֶם הָרוֹג אֶחָד ! זֶה הַנֵּס שֶׁל הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ! י״ד בַּאֲדָר הָפַךְ לַחֲגִיגוֹת שֶׁל הַנֵּס, וְזֶהוּ חַג הַפּוּרִים, הַנֵּס בְּעַצְמוֹ הָיָה בִּי״ג בַּאֲדָר, הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל גְּאֻלַּת ה׳ הוּא בִּי״ג בַּאֲדָר, כִּי יוֹם שֶׁל הַרְבֵּה תּוֹרָה, בְּכַמּוּת וּבְאֵיכוּת, הֵבִיא לְאוֹר מְיֻחָד שֶׁמֵּרִים אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַל לַמַּזָּל לְתָמִיד.

מְפוּרִים לְכִפּוּרִים

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (מגילה ב.) שֶׁחֲכָמִים הִתְקִינוּ לִבְנֵי הַכַּפָּרִים, שֶׁלֹּא יָדְעוּ קְרֹא וּכְתֹב, כִּי יִקְרְאוּ לָהֶם אֶת הַמְּגִלָּה בֶּעָרִים הַגְּדוֹלוֹת. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא רָצוּ לְהַטְרִיחַ אֶת בְּנֵי הַכַּפָּרִים לַעֲלוֹת בְּמִיֻּחָד לָעִיר בִּי״ד בַּאֲדָר רַק כְּדֵי לִשְׁמוֹעַ קְרִיאַת מְגִלָּה, הִקְדִּימוּ אֶת הַקְּרִיאָה לְיָמִים שֵׁנִי אוֹ חֲמִישִׁי שֶׁקָּדְמוּ לְי״ד. מַדּוּעַ דַּוְקָא בְּיָמִים אֵלּוּ? שֶׁכֵּן עֶזְרָא הַסּוֹפֵר הִתְקִין שֶׁבְּיוֹת הַדִּין יִהְיֶה פְּתוּחַ בִּימֵי שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי (בבא קמא פב.) שֶׁכָּל הַנִּזְקָקִים לוֹ יַעֲלוּ לָעִיר

---

[11] וְזֶה לֹא עוֹזֵר בָּאֱמֶת, הָעֶזְרָה הָאֲמִתִּית מַגִּיעָה, כְּמוֹ תָּמִיד, מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ בְּמִלְחֶמֶת הַמִּפְרָץ כָּל הַטִּילִים הָיוּ בַּעֲלֵי רֹאשׁ נָפֵץ רָגִיל, וְאֶת רֻבָּם הִכְלָם הִפִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַחֶק מִבָּנָיו הַיְקָרִים, וְלֹא הָיָה אַף הָרוּג אֶחָד מֵהֶם ! וְכֵן בִּיצִיאַת מִצְרַיִם לֹא נִלְחֲמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ״הַחֲמֻשִׁים״ בְּמִצְרַיִם, אֶלָּא ה׳ יִתְבָּרַךְ הִטְבִּיעַם בַּיָּם.

הַגְּדוֹלָה, וּמִמֵּילָא יִכָּנְסוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת לִשְׁמוֹעַ קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה, מָה שֶׁלֹּא הָיוּ טוֹרְחִים לַעֲשׂוֹת לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אִם אוֹתוֹ כַּפְּרִי פָּשׁוּט כְּבָר עָלָה לַעֲשׂוֹת עֲסָקִים, אָז הוּא כְּבָר יִכָּנֵס גַּם לִשְׁמוֹעַ קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה. וְכָךְ נִמְצָא שֶׁהַמְּגִלָּה הָיְתָה נִקְרֵאת לִבְנֵי הַכְּפָרִים לְעִתִּים בְּי״ג, לְעִתִּים בְּי״ב וּלְעִתִּים אַף בְּי״א בַּאֲדָר (כְּגוֹן שֶׁי״ד בַּאֲדָר חַל בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אָז יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלְּפָנָיו כֵּן הוּא י״א בַּאֲדָר).

וְשׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא, מֵאַחַר שֶׁאוֹתָם אַנְשֵׁי הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה כָּתְבוּ אֶת מְגִלַּת אֶסְתֵּר בַּתַּנַ״ךְ, וְצִיְּנוּ בָּהּ רַק אֶת י״ד וְט״ו בַּאֲדָר כִּימֵי חַג, וְהֵם גַּם אֵלֶּה שֶׁחִבְּרוּ אֶת הַתַּקָּנָה שֶׁמְּגִלָּה יְכוֹלָה לְהִקָּרֵא גַּם בְּי״א וּבְי״ג, הֵיכָן יֵשׁ רֶמֶז לִשְׁלֹשֶׁת תַּאֲרִיכִים אֵלּוּ בַּמְּגִלָּה עַצְמָהּ? וְעוֹנָה הַגְּמָרָא כִּי כָּתוּב בַּפָּסוּק ״זְמַנִּיהֶם״ וְלֹא ״זְמַנָּם״, וְאִם ״זְמַנָּם״ זֶה רַבִּים וּמְעוּט שֶׁל רַבִּים הוּא שְׁנַיִם, כְּלוֹמַר י״ד וְט״ו בַּאֲדָר, הֲרֵי הַיִּתּוּר שֶׁל ״זְמַנִּיהֶם״ בָּא לְרַבּוֹת עוֹד יוֹמַיִם כְּמוֹתָם, וְהֵם י״א וְי״ב בַּאֲדָר. וְשׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא וְלָמָּה לֹא לְרַבּוֹת אֶת י״ב וְאֶת י״ג בַּאֲדָר? וְעוֹנָה, כֵּיוָן שֶׁלְּמֵדִים שֶׁאֶפְשָׁר לְרַבּוֹת עַל י״ד וְט״ו שֶׁכְּתוּבִים בְּפֵרוּשׁ, י״ג מִתְרַבֶּה מֵעַצְמוֹ וְהָרִבּוּי הוֹלֵךְ לִשְׁנֵי יָמִים נוֹסָפִים. וּמַדּוּעַ הוּא מִתְרַבֶּה מֵעַצְמוֹ? כִּי זֶה הָיָה עִקַּר הַנֵּס; י״ג בַּאֲדָר הוּא יוֹם מְאֹד מְסֻגָּל, לִתְפִלּוֹת, לְרַחֲמִים, לַגְּאֻלָּה. זֶהוּ הֲצוֹם הַיָּחִיד שֶׁאֵינוֹ מִדִּבְרֵי נְבִיאִים, אֶלָּא מִנְהָג שֶׁיִּשְׂרָאֵל לָקְחוּ עַל עַצְמָם; הֵם רָצוּ בַּצּוֹם הַזֶּה!

יוֹם שֶׁהִתְחִיל בְּצוֹם וּפַחַד מִשּׁוֹאָה כְּלָלִית נִגְמָר בַּחֲגִיגוֹת שֶׁהָפְכוּ לְחַג לְדוֹרוֹת. יוֹם בּוֹ חָזְרוּ לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֶת הַתּוֹרָה בְּשִׂמְחָה, בְּדִיּוּק כְּמוֹ דּוֹר דֵּעָה בְּתֹם הַשִּׁבְעָה עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְזֶה הָעִנְיָן שֶׁל פּוּרִים, שֶׁשּׂוֹתִים וּשְׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגּוּף, וּמְשַׂמְּחַת הַגּוּף אֲמוּרִים לְהַגִּיעַ לְשִׂמְחַת הַנֶּפֶשׁ.

בִּזְמַנָּם, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ אֲנָשִׁים מְאֹד רוּחָנִיִּים, וְגַם הַתְּבִיעָה מִשָּׁמַיִם כְּלַפֵּיהֶם הָיְתָה מְאֹד גְּבוֹהָה וַחֲזָקָה. כֹּה גְּבוֹהָה עַד שֶׁהַגְּמָרָא מְסַפֶּרֶת (סנהדרין צד.) עַל חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָיָה רָאוּי לִהְיוֹת מָשִׁיחַ, וּבִזְכוּתוֹ לֹא הָיוּ בְּיָמָיו יֶלֶד וְיַלְדָּה בְּנֵי שֵׁשׁ שֶׁלֹּא יָדְעוּ אֶת כָּל הַשַּ״ס בְּעַל פֶּה, לֹא זָכָה לִהְיוֹת הַמָּשִׁיחַ, כִּי כַּאֲשֶׁר ה׳ עָשָׂה לוֹ נֵס, הוּא לֹא חִבֵּר בִּשְׁבִיל זֶה מִזְמוֹר תְּהִלִּים. זֶה מָה שֶּׁהָיָה חָסֵר, שִׁירָה. וְעַל זֶה לֹא נִגְאַלְנוּ, וְחָרַב בַּיִת רִאשׁוֹן וּשְׁנִי, וְגָלוּיוֹת וְהַשּׁוֹאָה, וּמָה תָּבְעוּ מִמֶּנּוּ, שִׁיר? הוּא הָיָה בְּכָזוֹ דַּרְגָּה רוּחָנִית, שְׁזוֹ הָיְתָה הַתְּבִיעָה מִמֶּנּוּ.

אֲבָל בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ, שֶׁאָנוּ קְבוּרִים עָמוֹק בְּתוֹךְ הַחֹמֶר, כָּל זַרְזִיף שֶׁל מְצָוָה עוֹשֶׂה רַעַשׁ עָצוּם בַּשָּׁמַיִם. בִּתְקוּפָה שֶׁל בַּצֹּרֶת, לֹא מְדַקְדְּקִים בָּאֵיכוּת שֶׁל הַמּוּצָרִים, לוֹקְחִים מָה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לָתֵת, וּבְהִתְלַהֲבוּת. אָדָם שֶׁקָּם בַּבֹּקֶר וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין, יֵשׁ מִמֶּנּוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בַּשָּׁמַיִם כְּאִלּוּ הָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ הָעֵקֶד אֶת בְּנוֹ יִצְחָק **בַּבֹּץ** (מִכָּאן נָבִין מָה תִּהְיֶה הַתְגּוּבָה בַּשָּׁמַיִם לְמִי שֶׁיָּקוּם וְיַנִּיחַ תְּפִלִּין בַּבֹּץ, וְיִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן בַּזְּמַן). וְהָאָדָם מַרְגִּישׁ עִם עַצְמוֹ לֹא טוֹב, מָה הוּא כְּבָר עוֹשֶׂה, אוּלַי יִשָּׂאֵר בַּבַּיִת וְיַנִּיחַ אֶת הַתְּפִלִּין בַּחֶדֶר וְיַרְוִיחַ עוֹד חֲצִי שָׁעָה שֵׁינָה, לְמִי זֶה כְּבָר מְשַׁנֶּה? הוּא לֹא יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם אוֹתוֹ בְּדוֹר כָּזֶה גַּשְׁמִי, כְּדֵי שֶׁלְּכָל מִצְוָה וּמַעֲשֶׂה רוּחָנִי שֶׁלּוֹ תִּהְיֶה מַשְׁמָעוּת אַדִּירָה שֶׁתְּזַרֵז אֶת הַגְּאוּלָה בְּצַעֲדֵי עָנָק, מָה שֶׁלֹּא יָכְלוּ הַצַּדִּיקִים לַעֲשׂוֹת בַּדּוֹרוֹת הָרוּחָנִיִּים שֶׁדִּקְדְּקוּ עִמָּם עַל כָּל צָעַד וְשַׁעַל.

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (תיקוני הזוהר נז:) ״כְּפוּרִים״ **כְּפוּרִים**, זֶה כְּמוֹ פּוּרִים... בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אָנוּ מִתְחַבְּרִים אֶל ה׳ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל מְמָקוֹם שֶׁל יִרְאָה, יוֹם הַדִּין. בְּפוּרִים מִתְחַבְּרִים אֶל ה׳ מִשִּׂמְחָה, זֶה מָקוֹם יוֹתֵר גָּבוֹהַּ, כִּי רַק אָז הַיִּשְׂרָאֵל מַתְחִיל לְהָבִין

וּלְהַעֲרִיךְ מִי הוּא בֶּאֱמֶת וְכַמָּה הוּא שָׁוֶה שָׁם לְמַעְלָה. וְזֶה פֵּרוּשׁ "מְגִלַּת אֶסְתֵּר", "אֶסְתֵּר" מִלְּשׁוֹן הֶסְתֵּר, לְגַלּוֹת אֶת הַנִּסְתָּר שֶׁבְּתוֹכֵנוּ. זֶה מָה שֶׁפּוּרִים דּוֹרֵשׁ מֵאִתָּנוּ, כִּי כְּשֶׁנִּכְנַס יַיִן יוֹצֵא סוֹד (עירובין סה.), לָכֵן הַמַּשְׁמָעוּת שֶׁל לִשְׁתּוֹת עַד-דְּלֹא-יָדַע, הִיא לֹא עַד שֶׁמְּקִיאִים וּמִתְעַלְּפִים כְּמוֹ בִּימֵי אֱידָם שֶׁל הַגּוֹיִם, אֶלָּא קָצַת יַיִן כְּדֵי לְהַרְחִיב אֶת הַדַּעַת, לְהַרְגִּישׁ נוֹחַ וּלְהַתְחִיל לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמֵנוּ אֶת מְגִלַּת אֶסְתֵּר שֶׁלָּנוּ, לְגַלּוֹת הַנִּסְתָּר בְּתוֹכֵנוּ, אֵיזֶה כֹּחַ יֵשׁ לָנוּ, עַד שֶׁנַּגִּיעַ לְמָה שֶׁלֹּא יָדָעְנוּ עַד כֹּה עַל עַצְמֵנוּ וַחֲשִׁיבוּתֵינוּ.

חַז"ל הָיוּ שׁוֹתִים יַיִן כַּאֲשֶׁר יָשְׁבוּ לִלְמֹד סִתְרֵי תּוֹרָה (סנהדרין לח.), כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה לָהֶם הַרְחָבַת הַדַּעַת. וְזוֹ הַכַּוָּנָה שֶׁיִּשְׁתֶּה עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אָרוּר הָמָן לְבָרוּךְ מָרְדְּכַי (מגילה ז:), לֹא שֶׁיִּשְׁתֶּה עַד שֶׁלֹּא יַבְדִּיל בֵּין טוֹב לְרָע, אֶלָּא שֶׁיִּשְׁתֶּה לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ וְיִלְמַד תּוֹרָה, וְאָז יָבִין כִּי גִּבּוֹרֵי הַמְּגִלָּה הֵם לֹא הָמָן וְלֹא מָרְדְּכַי, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא זֶה שֶׁמַּחְלִיט מָה יִקָּרֶה בְּכָל רֶגַע נָתוֹן, לְבַדּוֹ!

לְהַסְמִיךְ גְּאוּלָה לִגְאוּלָה

וַאֲסַיֵּם בִּשְׁאֵלַת הַגְּמָרָא (מגילה ו:), מָתַי מְצַיְּנִים אֶת פּוּרִים בְּשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת בַּאֲדָר א' אוֹ בַּאֲדָר ב'? הַאִם נֹאמַר בַּאֲדָר א', כִּי בְּכָל שָׁנָה (רְגִילָה) פּוּרִים תָּמִיד בַּחֹדֶשׁ שֶׁאַחֲרֵי שְׁבָט, וְלָכֵן בְּשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת זֶה אֲדָר א', אוֹ כְּמוֹ בְּכָל שָׁנָה (רְגִילָה) פּוּרִים חַל בַּחֹדֶשׁ שֶׁלִּפְנֵי נִיסָן, וּבְשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת זֶה אֲדָר ב'? וְאוּלַי נָגִיד בַּאֲדָר א', כִּי אֵין מַעֲבִירִים עַל הַמִּצְווֹת, וְכֵיוָן שֶׁי"ד בַּאֲדָר א' מַגִּיעַ לִפְנֵי י"ד בַּאֲדָר ב', נִזְדָּרֵז וְנַחְגּוֹג? וְעוֹנָה הַגְּמָרָא נַחְגּוֹג בַּאֲדָר ב', וְכָךְ נִקְבָּע לַהֲלָכָה, וּמַדּוּעַ? כְּדֵי לְהַסְמִיךְ גְּאוּלָה לִגְאֻלָּה, לְהַסְמִיךְ אֶת גְּאֻלַּת פּוּרִים לִגְאֻלַּת פֶּסַח וִיצִיאַת מִצְרַיִם.

כְּשֶׁאֲנִי נִכְנָס לְעִנְיָן שֶׁל שִׂמְחָה בַּעֲבוֹדַת ה׳, כְּשֶׁנִּכְנַס יַיִן יוֹצֵא סוֹד, וּמָה הַסּוֹד שֶׁיּוֹצֵא? מִי אֲנִי בְּאֱמֶת וְכַמָּה אֲנִי שָׁוֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאִם אֲנִי מִתְבַּטֵּל בְּפָנָיו וּמְאַמֵּץ אֶת תּוֹרָתוֹ, הוּא נִלְחָם עֲבוּרִי. וּמִשָּׁם הַדֶּרֶךְ קְצָרָה לִגְאֻלַּת מִצְרַיִם הַפְּרָטִית שֶׁלִּי, לָצֵאת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁלִּי, מֵהַיְצָרִים שֶׁלִּי וּמֵהָאַרְצִיּוּת שֶׁלִּי, לְגַלּוֹת אֶת הַחֵלֶק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹכִי, וְזֶה מָה שֶּׁה׳ יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ.

אָז אָמְנָם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִסְתַּלֵּק מֵעִמָּנוּ וְלָקַח אֶת שְׁמוֹ מֵהַפָּרָשָׁה וְאֶת תַּאֲרִיךְ הַפְּטִירָה עִם הַיּוֹם בַּשָּׁבוּעַ עִמּוֹ, אֲבָל בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה אָנוּ מִתְחַיְּבִים לִזְכֹּר אֶת מְחִיַּת עֲמָלֵק, כִּי הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יְצָרָהּ גַּם אֶת הַפֹּחַ שֶׁל י״ג בַּאֲדָר, וְאֶת הַנֶּשֶׁק הָאֲמִתִּי לְמִגּוּרוֹ שֶׁל עֲמָלֵק וְשֶׁל כָּל שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל הַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית לְדוֹרוֹת, לִמּוּד תּוֹרָה בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה, אֲזַי ה׳ יִתְבָּרַךְ שְׁמַח בָּנוּ וְדָבֵק בָּנוּ, וְאָנוּ זוֹכִים לִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר לָנוּ אַל תִּבְכּוּ עַל לֶכְתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, לִמְדוּ תּוֹרָה וִהְיוּ צַדִּיקִים בְּעַצְמְכֶם, וַאֲנִי אֲלַחֵם בִּשְׁבִילְכֶם וְאֶגְאָל אֶתְכֶם.

יתגבר כארי

אֵיךְ מְתַקְּנִים?

כַּאֲשֶׁר מְסַפְּרִים לָנוּ עַל פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא, רוֹב הָעִנְיָן וְרוֹב הַבִּנְיָן הוּא סְבִיב חֵטְא הָעֵגֶל. רוֹב הַמְּפָרְשִׁים שֶׁל הַמִּקְרָא מְנַסִּים לְהַסְבִּיר כֵּיצַד חֵטְא עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה בִּמ״ט שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה בְּחֵטְא כֹּה חָמוּר שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וְעוֹד בְּאוֹתוֹ מָקוֹם בּוֹ עָמְדוּ בְּמַעֲמַד הַר סִינַי וְשָׁמְעוּ אֶת הַדִּבְּרוֹת מִפִּי הַגְּבוּרָה. אֲבָל יֵשׁ חֵלֶק מְעַנְיֵן אַחֵר שֶׁצָּרִיךְ לָשִׂים עָלָיו אֶת הַדָּגֶשׁ, מָה הָיְתָה הַתְּשׁוּבָה עַל מַעֲשֶׂה זֶה.

לְאַחַר שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יָרַד מֵהָהָר אַחֲרֵי אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה שֶׁלָּמַד תּוֹרָה וְהֵבִיא עִמּוֹ אֶת הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים, הוּא שָׁבַר אוֹתָם בְּעִקְבוֹת מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל. אָז עָלָה

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶל הָהָר לְאַרְבָּעִים יוֹם שְׁנִיִּים, כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל בִּפְנֵי ה׳ שֶׁיִּסְלַח לָהֶם עַל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ. לְאַחַר שֶׁאָמַר לוֹ ה׳ כִּי הוּא סוֹלֵחַ, יָרַד לְבַשֵּׂר לְעָם שֶׁיָּכִינוּ אֶת עַצְמָם לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ, וְעָלָה לְאַרְבָּעִים יוֹם שְׁלִישִׁיִּים לְהָבִיא אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים. מָה הִתְרַחֵשׁ בְּאַרְבָּעִים הַיָּמִים הַשְּׁנִיִּים, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הִצְלִיחַ לְפַיֵּס אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִתְחִיל בְּרָצוֹן לִמְחוֹת אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, וּמִסְתַּיֵּם בִּסְלִיחָה וּבְנְכוֹנוּת לִמְסֹר אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים בְּאוֹתָהּ שִׂמְחָה וּרְצוֹן שֶׁנִּתְּנוּ הָרִאשׁוֹנִים? מָה הַטְּעוּנִים שֶׁיְּכֹל כְּבָר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְטָעֵן?

כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִבְּשֵׂר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּתֹם הָאַרְבָּעִים יוֹם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל חָטָא, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב, ז): ״רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ״, וְאוֹמֵר לוֹ כִּי עַם יִשְׂרָאֵל קַלְקְלוּ בָּעֲבוֹדָה זָרָה, מֹשֶׁה לוֹקֵחַ אֹתוֹ אֶת לוּחוֹת הַבְּרִית וְיוֹרֵד. מַדּוּעַ הוּא לוֹקֵחַ אֶת הַלּוּחוֹת עִמּוֹ? הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל חוֹטֵא שָׁם לְמָטָּה, מָה כְּבָר יַעֲשֶׂה עִם הַלּוּחוֹת?

אָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְעַצְמוֹ, אִם עַם יִשְׂרָאֵל עָשָׂה עֲבֵרָה שֶׁכָּזוֹ, בֶּטַח הוּא מְבֻלְבָּל, מִסְכֵּן, בִּמְצוּקָה, הֵם לֹא רָאוּ אוֹתִי אַרְבָּעִים יוֹם, הֵם מְפַחֲדִים בַּמִּדְבָּר, הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת אֵין אָדָם עוֹשֶׂה עֲבֵרָה אֶלָּא אִם נִכְנְסָה בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת (סוטה ג.), אִם יִרְאוּ אוֹתִי וְעוֹד עִם הַתּוֹרָה בִּידֵי, יָשָׁר תִּתְיַשֵּׁר דַּעְתָּם, יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה מִיַּד. וְכָךְ יָרַד לְמָטָּה עִם הַלּוּחוֹת אֶל מוּל פְּנֵיהֶם.

יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן תַּלְמִידוֹ הַנֶּאֱמָן הָיָה כָּל הָאַרְבָּעִים יוֹם הַלָּלוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לְמַרְגְּלוֹת הָהָר, לִרְאוֹת אֶת רַבּוֹ מִיַּד כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד, לִשְׁמוֹעַ רִאשׁוֹן מִתּוֹרַת יִשְׂרָאֵל שְׁזֶּה עַתָּה נִתְּנָה. כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יוֹרֵד מֵהָהָר, יְהוֹשֻׁעַ מִיַּד מִתְלַוֶּה אֵלָיו וְהֵם מִתְקָרְבִים אֶל הַמַּחֲנֶה. רַק אָז יְהוֹשֻׁעַ מַתְחִיל לִשְׁמוֹעַ אֶת הַקּוֹלוֹת שֶׁל

הַמְּחוֹלוֹת סְבִיב עֵגֶל הַזָּהָב, אַךְ הוּא לֹא יָדַע מָה פֵּשֶׁר הָרַעַשׁ וְהַהֲמֻלָּה שֶׁמַּגִּיעַ אֶל אָזְנָיו. הוּא מְפַחֵד שֶׁמָּא קָרָה אָסוֹן אוֹ פָּרְצָה מִלְחָמָה, וּפוֹנֶה אֶל מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב, יז-יח): וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה: "קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה". וַיֹּאמֶר: "אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חֲלוּשָׁה, קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי שֹׁמֵעַ".

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שׁוֹמֵעַ קוֹל "עַנּוֹת אָנֹכִי", קוֹל שֶׁל אֲנָשִׁים הַמְּעַנִּים וּמְצַעֲרִים אָדָם אֶת רֵעֵהוּ מִתּוֹךְ אֱגוֹכְיוּתָם, קוֹל שֶׁל אֲנָשִׁים הַחוֹשְׁבִים רַק עַל עַצְמָם וְעַל תַּאֲוֹתֵיהֶם, מִבְּלִי לִרְאוֹת מִי נִפְגַּע בַּדֶּרֶךְ. וּבְכָל זֹאת, זוֹ עֵדוּת שְׁמִיעָה, הוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת.

כַּאֲשֶׁר הוּא יוֹרֵד לְמַרְגְּלוֹת הָהָר וְנֶחְשַׁף אֶל הָאֲנָשִׁים, הֵם לֹא פּוֹסְקִים מִיָּד, לֹא מִתְרַשְּׁמִים מֵחֲזָרָתוֹ שֶׁל נְבִיאָם. הַמִּדְרָשׁ אוֹמֵר כִּי בְּאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁעָמַד מוּלָם עִם הַלּוּחוֹת, הָאוֹתִיּוֹת פָּרְחוּ מֵהַלּוּחוֹת (תנחומא עקב, יא), וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֵבִין וְהֶחְלִיט מֵעַצְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְשָׁבְרָם. הָיְתָה זוֹ אַחַת הַהַחְלָטוֹת שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֶחְלִיט עַל דַּעַת עַצְמוֹ מִבְּלִי שֶׁיְּקַבֵּל הוֹרָאָה עַל כָּךְ, וּבְכָל זֹאת ה' יִתְבָּרַךְ הִסְכִּים עִמּוֹ (שבת פז., יבמות סב., בבא בתרא יד:, מנחות צט:).

וְאָז צוֹעֵק מֹשֶׁה לַקָּהָל (שמות לב, כו): "מִי לַה' אֵלָי"? ! כָּל שֵׁבֶט לֵוִי לְלֹא יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, קוֹפֵץ מִמְּקוֹמוֹ יָשָׁר אֶל הַמָּקוֹם בּוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָמַד. שְׁאָר הַשְּׁבָטִים עוֹד הִסְּסוּ לְרֶגַע בְּטֶרֶם נִגְּשׁוּ אֶל מֹשֶׁה, חֵלֶק קָטָן מֵהֶם אַף הֶעְדִּיף לְהִשָּׁאֵר מֵאָחוֹר...

הֶחָפֵץ חַיִּים, רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר כֹּהֵן מֵרָאדִין, פָּגַשׁ פַּעַם בִּיהוּדִי יָרֵא שָׁמַיִם, שֶׁהִרְגִּישׁ לֹא פַּעַם כְּבֵדוּת בַּעֲבוֹדַת ה', לְעֻמַּת הֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁחַי וְנָשַׁם אֶת הַתּוֹרָה בְּכָל צַעַד. חֵיֵּךְ אֵלָיו הֶחָפֵץ חַיִּים וְאָמַר: "אַתָּה יוֹדֵעַ מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינִי וּבֵינְךָ? אֲנִי כֹּהֵן וְאַתָּה

יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁאָבוֹת אֲבוֹתֵינוּ הָיוּ בַּמִּדְבָּר וּמֹשֶׁה צָעַק ״**מִי לַה׳ אֵלָי**״, אָז סַבָּא שֶׁל סַבָּא שֶׁל סַבָּא שֶׁל סַבָּא שְׁלִי יָשָׁר רָץ אֵלָיו, וְאִלּוּ סַבָּא שֶׁל סַבָּא שֶׁל סַבָּא שֶׁל סַבָּא שֶׁלְּךָ הִתְמַהְמַהּ כַּמָּה שָׁנִיּוֹת וְחָכַךְ בְּדַעְתּוֹ, וְזֶה הַהֶבְדֵּל שֶׁיָּצָא״. כְּשֶׁה׳ קוֹרֵא לְךָ צָרִיךְ לָרוּץ מִיַּד. אָז שֵׁבֶט לֵוִי רָץ מִיַּד. אֲבָל כָּל שְׁאַר הַשְּׁבָטִים הִפְסִדוּ.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מוֹרֶה לִשְׁבֶט לֵוִי לַהֲרוֹג אֶת אֵלּוּ שֶׁחָטְאוּ וְהֶחְטִיאוּ בָּעֵגֶל (שמות לב, כז), וּפָנָה לַעֲלוֹת לָהָר לְבַקֵּשׁ שֶׁה׳ יִסְלַח לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אֵין לוֹ מַשָּׂג מֵהֵיכָן לְהַתְחִיל. מָה אוֹמְרִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִנֵּה יָרַד עִם הַלּוּחוֹת וְשָׁבַר אוֹתָם! אֵלּוּ לֹא הָיוּ סְתָם לוּחוֹת. אוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה (אבות ה, ו) שֶׁהַלּוּחוֹת הָאֵלֶּה הָיוּ מוּכָנִים מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ מֵעַל הַטָּבַע! הָאוֹתִיּוֹת סָמ״ךְ וּמֵ״ם בְּנֵס הָיוּ עוֹמְדוֹת[12] (שבת קד., מגילה ב:), הֵם הָיוּ נִקְרָאִים מִלְּפָנִים וּמֵאָחוֹר! אֶת הַלּוּחוֹת הָאֵלֶּה הוּא שָׁבַר בִּגְלַל הַחֵטְא שֶׁלָּהֶם. מָה הוּא יֹאמַר לַה׳ יִתְבָּרַךְ? הוּא לֹא יָדַע מָה לוֹמַר, וְלָכֵן הוּא שָׁתַק. מֹשֶׁה נָתַן לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדַבֵּר רִאשׁוֹן.

וּמָה הַדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? ״וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי וְיִחַר אַפִּי בָהֶם וַאֲכַלֵּם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל״ (שמות לב, י). בְּמִלִּים אֲחֵרוֹת, תָּזוּז הַצִּדָּה, אַל תַּפְרִיעַ לִי, אַל תַּעֲצֹר אוֹתִי... מֹשֶׁה שׁוֹמֵעַ ״אַל תַּעֲצֹר אוֹתִי״, וְשׁוֹאֵל וְכִי אֲנִי יָכוֹל לַעֲצֹר אוֹתוֹ? מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לִי לֹא לַעֲצֹר אוֹתוֹ? אִם הוּא רוֹצֶה לְמַחֵק אוֹתָם, חַס וְשָׁלוֹם, אֲנִי יָכוֹל לְמָנוֹעַ בַּעֲדוֹ? אֶלָּא אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר ״אַל תַּעֲצֹר אוֹתִי״, סִימָן שֶׁאֲנִי כֵּן יָכוֹל לַעֲצֹר אוֹתוֹ! וְאָז מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מֵבִין שֶׁאִם הוּא יַאֲזִין טוֹב

---

[12] הָרֵי כָּל הַכְּתוּב הָיָה חָרוּט מִצַּד אֶחָד שֶׁל הַלּוּחַ לְצַד הַשֵּׁנִי, וְאִם כָּךְ הַמִּלּוּי שֶׁל הַסָּמָךְ וְהַמִּלּוּי שֶׁל הַמֵּם צְרִיכִים הָיוּ לִפּוֹל, אֲבָל הֵם עָמְדוּ בָּאֲוִיר בְּנֵס! הֵם הָיוּ נִקְרָאִים מִלְּפָנִים וּמֵאָחוֹר!

לְדִבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא יִמָּצֵא שָׁם אֶת הַטְּעוּנִים לַהֲצָלַת עַם יִשְׂרָאֵל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ מוֹסֵר לוֹ אֶת הַטְּעוּנִים.

חֲזוֹר אַחֲרָי

הַדָּבָר נִרְאָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ קָצַת מוּזָר. מָה קוֹרֶה כָּאן? הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבְיָכוֹל כּוֹעֵס, הָעָם עָשׂוּ חֵטְא גָּדוֹל כָּךְ, וְעַכְשָׁו הוּא רוֹמֵז לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁיַּעֲצֹר אוֹתוֹ. וְאִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא יוֹדֵעַ מָה לוֹמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ תַּקְשִׁיב לִדְבָרַי וְתָבִין.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מְנַסֶּה תְּחִלָּה לְשַׁכְנֵעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׁמֹר עַל שְׁמוֹ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם. שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הוֹצִיא אוֹתָם מֵהַמִּדְבָּר אֲבָל לֹא יָכֹל לְהַכְנִיסָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלָכֵן הֶחְלִיט לְהוֹרְגָם (שם, יב). אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְקַבֵּל אֶת הַטַּעֲנָה הַזּוֹ, מַשֶּׁהוּ אַחֵר וְגָדוֹל יוֹתֵר מַפְרִיעַ לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "רָאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עַם **קְשֵׁה עֹרֶף** הוּא" (שם, ט). הֵם לֹא מְקַבְּלִים וְלֹא נִכְנָעִים, זוֹ לֹא תַּקָּלָה חַד-פַּעֲמִית, זֶה אַפִּי עַקְשָׁן וְאֵין עִם מִי לַעֲבוֹד. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מַקְשִׁיב לְטַעֲנָה, וְאָז הוּא מֵבִיא טִעוּן חָדָשׁ לַהֲגָנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יֵלֶךְ נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבֵּנוּ כִּי עַם **קְשֵׁה עֹרֶף** הוּא וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ" (שם לד, ט), בְּמִלִּים אֲחֵרוֹת, תִּסְלַח לָהֶם כִּי הֵם עַם קְשֵׁה עֹרֶף...

אֵיזוֹ מִין טַעֲנָה זוֹ? תַּאֲרוּ לָכֶם מִשְׁפָּט בּוֹ הַמִּדִינָה תּוֹבַעַת גַּנָּב כְּפִיתִי שֶׁפּוֹרֵץ לְבָתִּים וַחֲנֻיּוֹת, וְהַסָּנֵגוֹר עוֹמֵד מוּל הַשּׁוֹפֵט וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיְּרַחֵמוּ עַל מַרְשׁוֹ כִּי הוּא גַּנָּב כְּפִיתִי... הֲרֵי עַל זֶה תּוֹבְעִים אוֹתוֹ! ה' יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר לְכַלּוֹתָם כִּי הֵם עַם קְשֵׁה עֹרֶף, וּמֹשֶׁה מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים בְּדִיּוּק מֵאוֹתָהּ סִבָּה? אֵיךְ הֵבִין מֹשֶׁה מֵהַטְּעָנָה שֶׁזּוֹ צְרִיכָה לִהְיוֹת טַעֲנַת הַהֲגָנָה?

מַעֲשֶׂה בְּכַפְתּוֹר

כְּשֶׁפָּרְצָה מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן הי״ד הָיָה בָּעַל דַּרְכּוֹן אֲמֶרִיקָאִי וְיָכֹל לָצֵאת מֵאֵירוֹפָּה מִבְּלִי שֶׁהַגֶּרְמָנִים יַעַצְרוּ אוֹתוֹ, מֵאַחַר וַאֲרָצוֹת הַבְּרִית עֲדַיִן לֹא נַטְלָה חֵלֶק בַּמִּלְחָמָה. כְּשֶׁהוּא שָׁמַע שֶׁהַנָּאצִים נִכְנְסוּ לְמִדִינָתוֹ וּכְבָשׁוּהָ, וְכָל בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה יְפִלּוּ בִּידֵיהֶם, הֶחְלִיט לְהִשָּׁאֵר עִמָּם. הוּא הֶחְלִיט שֶׁאִם צָרִיךְ לָמוּת עַל קִדּוּשׁ ה׳ הוּא מוּכָן, אֲבָל הוּא לֹא מוּכָן לַעֲזֹב אֶת הַבַּחוּרִים שֶׁלּוֹ. וְכָךְ נוֹתַר עִם חֲנִיכָיו בַּיְשִׁיבָה, וּבְעוֹד הֵם מְחַכִּים לְמוֹתָם עַל יְדֵי הַחַיָּלִים הַנָּאצִים הָאֲרוּרִים שֶׁכָּבְשׁוּ הַבִּנְיָן וְהֶחֱזִיקוּ רְשִׁימוֹת מְדֻיָּקוֹת, שֶׁלֹּא יְדַלְּגוּ עַל אַף אֶחָד, יָשַׁב הָרַב וַסֶּרְמָן עִם כָּל הַתַּלְמִידִים וּמָסַר לָהֶם שִׁיחַת חִזּוּק עַל מְסִירוּת נֶפֶשׁ בַּעֲבוּרַת ה׳ וְלָמוּת עַל קִדּוּשׁ ה׳, וְכָךְ מָצְאוּ אוֹתָם קְדוֹשִׁים אֶת מוֹתָם בִּידֵי הַמִּפְלֶצֶת הַנָּאצִית, מִתּוֹךְ נְכוֹנוּת לְקַבֵּל גְּזֵירַת ה׳ בְּרֹאשׁ מוּרָם וְלָמוּת עַל קִדּוּשׁ ה׳ כִּיהוּדִים גֵּאִים.

מֵהֵיכָן מָצָא הָרַב וַסֶּרְמָן אֶת הַכֹּחוֹת הַלָּלוּ, וְעוֹד הִצְלִיחַ לְהַנְחִיל אוֹתוֹ לְתַלְמִידָיו בִּרְגָעֵיהֶם הָאַחֲרוֹנִים? מֵהֵיכָן מָצָא אֶת הַכֹּחַ לָשׁוּב חֲזָרָה לְתוֹךְ הַמִּלְחָמָה אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר הָיָה בְּתוֹךְ מִבְטָחִים, עַל מְנָת לָמוּת עַל קִדּוּשׁ ה׳ יָחַד עִם תַּלְמִידָיו? אֶת הַתְּשׁוּבָה אֶפְשָׁר אוּלַי לִמְצוֹא בְּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה עִם אוֹתוֹ רַב, כַּמָּה שָׁנִים קוֹדֶם לָכֵן.

לָרַב וַסֶּרְמָן הָיָה בִּישִׁיבָה בָּחוּר מַצְלִיחַ שֶׁתּוֹרָתוֹ אֻמַּנְתּוֹ. לְאַחַר שֶׁזָּכָה לְהָקִים בַּיִת בְּיִשְׂרָאֵל וְנוֹלְדוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה יְלָדִים, הֶחְלִיט אוֹתוֹ אַבְרֵךְ לַעֲבוֹד מְעַט מִחוּץ לַלִּמּוּדִים עַל מְנָת לְהִתְפַּרְנֵס עֵקֶב מַצָּבוֹ הַכַּלְכָּלִי הַדָּחוּק. הוּא בָּחַר בָּעֲבוֹדָה קָלָה שֶׁל תְּפִירָה וְתִקּוּן בְּגָדִים, אֲבָל לְאַט לְאַט מָצָא אֶת עַצְמוֹ הוֹלֵךְ

מֵחַיִל אֶל חָיִל, עַד שֶׁעָבַר לָעִיר הַגְּדוֹלָה וְהָיָה לְבַעַל מִפְעָל לְמְעִילִים; אַךְ כְּכָל שֶׁהַהַכְנָסוֹת עָלוּ הַתּוֹרָה יָרְדָה, וְיָמָיו בַּיְשִׁיבָה הָלְכוּ וְנִשְׁכְּחוּ מִלִּבּוֹ.

וְהִנֵּה בְּיוֹם בָּהִיר אֶחָד הוּא שׁוֹמֵעַ דְּפִיקוֹת עַל דַּלְתוֹת מִשְׂרָדוֹ. בַּפֶּתַח עָמַד, לֹא פַּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, רַבּוֹ וּמוֹרוֹ, הָרַב אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן הי״ד. בִּזְמַנָּם נְסִיעָה בַּדְּרָכִים הָיְתָה מַסָּע שֶׁל כַּמָּה יָמִים אִם לֹא שָׁבוּעוֹת, בְּכִרְכָּרוֹת וְרַכָּבוֹת שְׁנוֹסְעוֹת פַּעַם בְּיוֹם לְכָל כִּוּוּן. חִשּׁוּב מָהִיר שֶׁל הַתַּלְמִיד לְשֶׁעָבַר הֶעֱלָה כִּי הָרַב נִמְצָא לְפָחוֹת שָׁבוּעַ בַּדְּרָכִים כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֵלָיו. וְכָל זֹאת מִבְּלִי לְהוֹדִיעַ עַל בּוֹאוֹ. הַתַּלְמִיד הִסְתַּקְרֵן לָדַעַת מָה רָצָה רַבּוֹ.

- ״מַדּוּעַ הָרַב הָיָה צָרִיךְ לְהַטְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ עַד לְכָאן? מָה כְּבוֹדוֹ צָרִיךְ מִמֶּנִּי שֶׁלֹּא הָיָה מַסְפִּיק לְבַקְּשֵׁנִי בְּמִבְרָק״,
- ״זֶה עִנְיָן חָשׁוּב מְאֹד שֶׁהָיִיתִי חַיָּב לָבוֹא לְכָאן בְּעַצְמִי. אֲנִי זָקוּק לְעֶזְרָתְךָ״,
- ״בְּוַדַּאי הָרַב, אֲנִי לְשֵׁרוּת כְּבוֹדוֹ, כֵּיצַד אֲנִי יָכוֹל לַעְזוֹר״?

הָרַב הוֹשִׁיט אֶת קִדְמַת מְעִילוֹ שֶׁהָיָה לָבוּשׁ בּוֹ, וְהִצְבִּיעַ לוֹ עַל הַכַּפְתּוֹר הָאֶמְצָעִי מִבֵּין הַשְּׁלוֹשָׁה,

- ״אַתָּה רוֹאֶה, הַכַּפְתּוֹר הָאֶמְצָעִי רָפוּי, אֲנִי צָרִיךְ שֶׁתְּחַזֵּק לִי אוֹתוֹ״,
- ״כַּמּוּבָן כְּבוֹד הָרַב, אֲבָל מָה כְּבוֹדוֹ צָרִיךְ?״,
- ״לֹא, לֹא, זֶה מָה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ. שֶׁתְּחַזֵּק לִי אֶת הַכַּפְתּוֹר!״,
- ״כְּבוֹדוֹ הִסְתּוֹבֵב שָׁבוּעַ בַּדְּרָכִים בִּשְׁבִיל חִזּוּק כַּפְתּוֹר?״,

הַתַּלְמִיד חָשַׁב אוּלַי רַבּוֹ צָרִיךְ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה לַיְשִׁיבָה וּמִתְבַּיֵּשׁ, אוֹ שֶׁמָּא הִתְחָרֵט עַל הַסְּבָּה שֶׁנִּשְׁלַח אֵלֶיהָ לְאַחַר שֶׁרָאָה אוֹתוֹ בַּפַּעַל, אֲבָל דָּבָר אֶחָד הוּא יָדַע, שֶׁהַטַּעֲנָה שֶׁבָּא לְתַקֵּן כַּפְתּוֹר הִיא מְגֹחֶכֶת וְלֹא אֲמִתִּית, וְלָכֵן הִתְעַקֵּשׁ לָדַעַת אֶת הָאֱמֶת.

- "אֹמַר לִי כְּבוֹדוֹ מָה הוּא בָּאֱמֶת צָרִיךְ, לְמָה הוּא בָּא?",
- " אֲנִי זָקוּק לְחִזּוּק הַכַּפְתּוֹר".
- "יֵשׁ לִי מִפְעָל לִמְעִילִים, אֲנִי יָכוֹל לָתֵת לִכְבוֹד הָרַב עֲשָׂרָה מְעִילִים חֲדָשִׁים בְּמָקוֹם הַמְּעִיל שֶׁלּוֹ",
- "לֹא תּוֹדָה, חִזּוּק הַכַּפְתּוֹר יַסְפִּיק לִי".

הַתַּלְמִיד רָאָה כִּי הָרַב מִתְעַקֵּשׁ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לַסִּבָּה הָאֲמִתִּית שֶׁהוּא בָּא אֵלָיו, לָכֵן הוּא סִמֵּן בְּיָדוֹ לְפוֹעֵל פּוֹלָנִי, וְזֶה זִנֵּק וְתָפַר אֶת הַכַּפְתּוֹר בַּמָּקוֹם. הָרַב חִיֵּךְ מֵרוֹצֶה, וְלָחַץ לְתַלְמִידוֹ לְשֶׁעָבַר אֶת הַיָּד.

- "כַּמָּה מַגִּיעַ לְךָ?",
- "שׁוּם דָּבָר, זֶה רַק חִזּוּק כַּפְתּוֹר",
- "תּוֹדָה רַבָּה".

וְאָז קָם הָרַב וְהָלָךְ, לֹא מַבִּיט לַאֲחוֹרָיו, לֹא מוֹסִיף מִילָה. כְּלוּם. הַתַּלְמִיד הַמֻּפְתָּע חָזַר לַעֲבוֹדָתוֹ וְלֹא הִצְלִיחַ לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ. בַּתְּחִלָּה קִוָּה כִּי הָרַב יַחְזֹר עַל עִקְבוֹתָיו וְיִשְׁפֹּךְ אוֹר עַל מַעֲשָׂיו, אַךְ מִשֶּׁזֶּה לֹא אֵרַע, מַחְשְׁבוֹתָיו הִתְחִילוּ לִטְרֹד אוֹתוֹ. מָה הָיָה כָּאן? מָה הָרַב וַסֶּרְמָן רָצָה מִמֶּנּוּ? הוּא נָסַע שָׁבוּעַ בַּדְּרָכִים בִּשְׁבִיל חִזּוּק כַּפְתּוֹר? זֶה לֹא הֶגְיוֹנִי! הָיָה כָּאן וֶרֶמז? סוֹד שֶׁלֹּא הֵבִין? הוּא יוֹשֵׁב וּמְנַסֶּה לִפְתֹּר אֶת הַתַּעֲלוּמָה, וְלֹא עוֹלֶה לוֹ כְּלוּם בָּרֹאשׁ.

לְבַסּוֹף כְּשֶׁהִגִּיעַ הָעֶרֶב וּכְבָר עָמַד לִסְגּוֹר אֶת הַמִּפְעָל, הוּא יָדַע כִּי הוּא לֹא יָכוֹל לַחְזֹר לְבֵיתוֹ וּלִישׁוֹן בְּשַׁלְוָה. כֵּיוָן שֶׁיָּדַע כִּי אֵין רַכֶּבֶת חֲזָרָה עַד מָחָר בַּבֹּקֶר, מִן הַסְּתָם הָרַב שׁוֹכֵן בָּאַכְסַנְיָא הַמְּקוֹמִית. הָלַךְ הַתַּלְמִיד וּבֵרֵר, וּמָצָא שֶׁאָכֵן הָרַב שָׂכָר שָׁם חֶדֶר. וְכָךְ הַתַּלְמִיד מָצָא עַצְמוֹ מִתְדַּפֵּק עַל דֶּלֶת חַדְרוֹ שֶׁל הָרַב בְּשָׁעָה מְאֻחֶרֶת. הָרַב וַסֶּרְמָן פָּתַח אֶת הַדֶּלֶת, וְהַתַּלְמִיד הִבְחִין כִּי הוּא יָשַׁב וְלָמַד עַד עַתָּה.

- ״כְּבוֹד הָרַב, מְחִילָה עַל שֶׁהִפְרַעְתִּי בִּלְמוּדוֹ שֶׁל כְּבוֹדוֹ, אַךְ אֲנִי כְּבָר לֹא מְסֻגָּל יוֹתֵר, אֲנִי חַיָּב לְהָבִין מָה כְּבוֹדוֹ רָצָה מִמֶּנִּי? מַדּוּעַ הִגִּיעַ לַמִּפְעָל שֶׁלִּי הַיּוֹם?״.
- ״מָה אַתָּה רוֹצֶה מִמֶּנִּי? אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁבָּאתִי לְחַזֵּק כַּפְתּוֹר בַּמְּעִיל״.
- ״אֲנִי לֹא יָכוֹל לִשְׁמוֹעַ יוֹתֵר עַל הַכַּפְתּוֹר הַזֶּה! לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת! כְּבוֹד הָרַב, לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁזּוֹ הַסִּבָּה. יֹאמַר לִי כְּבוֹדוֹ אֶת הָאֱמֶת״,
- ״אֱמֹר לִי אַתָּה. מָה עָשִׂיתִי אוֹ אָמַרְתִּי שֶׁהִצְבִּיעַ כִּי רָצִיתִי מַשֶּׁהוּ אַחֵר? הִגַּעְתִּי, תִּקַּנְתִּי אֶת הַכַּפְתּוֹר וְהָלַכְתִּי. לֹא פָּנִיתִי אֵלֶיךָ מֵאָז וְלֹא חִפַּשְׂתִּי אוֹתְךָ בַּשֵּׁנִית, אֶלָּא אַתָּה חִפַּשְׂתָּ אוֹתִי. מַדּוּעַ אַתָּה לֹא מַאֲמִין לִי שֶׁרָצִיתִי בְּחִזּוּק הַכַּפְתּוֹר בַּמְּעִיל?״,
- ״כְּבוֹד הָרַב, לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאָדָם יָבוֹא מִמֶּרְחָק כָּזֶה גָּדוֹל בִּשְׁבִיל כַּפְתּוֹר כָּזֶה קָטָן, זֶה לֹא הֶגְיוֹנִי, אֲפִילּוּ יֶלֶד קָטָן יָבִין זֹאת״.

חִיֵּךְ הָרַב וַסֶּרְמָן וְאָמַר,

- ״יִשְׁמְעוּ אָזְנֶיךָ מָה שֶׁפִּיךָ מְדַבֵּר. לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאָדָם יִסַּע מֶרְחָק שֶׁל שָׁבוּעַ לְחִזּוּק כַּפְתּוֹר. תֵּדַע לְךָ שֶׁלֹּא יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרִיד נְשָׁמָה גְּדוֹלָה מִמֶּרְחָק כֹּה גָּדוֹל כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה בָּעַל מִפְעָל לְכַפְתּוֹרִים וּמְעִילִים! בִּשְׁבִיל זֶה הוֹרִידוּ אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ לְכָאן״?!

אומר הַמִּדְרָשׁ (תנחומא תרומה, ט) **:**

- אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רְאוּ כַּמָּה חִבַּבְתִּי אֶתְכֶם. מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וּמִן הָרָקִיעַ הָרִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעָבְיוֹ שֶׁל כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. נִמְצְאוּ כֻּלָּם מַהֲלַךְ שִׁבְעַת אֲלָפִים שָׁנָה. וְטַלְפֵי הַחַיּוֹת מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. אֵין צָרִיךְ לְשַׁעֵר לְמַעְלָה מִטַּלְפֵי הַחַיּוֹת. וְהַכֹּשֵׁא לְמַעְלָה מִכֻּלָּם.

יֵשׁ שִׁבְעָה רְקִיעִים בַּשָּׁמַיִם. הַמֶּרְחָק לָרָקִיעַ הָרִאשׁוֹן הוּא מֶרְחָק שֶׁל חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעָבְיוֹ עוֹד חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וּמִמֶּנּוּ לָרָקִיעַ הַשֵּׁנִי עוֹד חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעָבְיוֹ עוֹד חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה... וְכֵן עַד לַשְּׁבִיעִי וְעָבְיוֹ, וּמִמֶּנּוּ לְרַגְלֵי הַמַּלְאָכִים חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְרַגְלֵיהֶם עַצְמָם חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְכֵן הָלְאָה... אֶת הַמְּרֻחָקִים כְּבָר לֹא אוֹמְדִים בְּקִילוֹמֶטְרִים אוֹמְדִים אוֹתָם בְּשָׁנִים, וְעַל זֶה אָמַר הָרַב לְתַלְמִידוֹ,

- "כָּל הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ עָבַרְתָּ לְהַגִּיעַ לְעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לִפְתֹּחַ מִפְעָל מְעִילִים? זֶה כֵּן נִרְאָה לְךָ הֶגְיוֹנִי"?

זֶה מָה שֶׁרָצָה הָרַב וַסָּרְמָן לְהַעֲבִיר לְתַלְמִידוֹ. וְזֶה מָה שֶׁעָבַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּרֹאשׁוֹ כְּשֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַם יִשְׂרָאֵל. בְּמַעֲמַד הַר סִינַי עַם יִשְׂרָאֵל קָבָל אֶת הַתּוֹרָה, הוּא גַּם קִבֵּל נְשָׁמָה אֱלֹקִית. הֵם יָצְאוּ מִגֶּדֶר בְּנֵי נֹחַ וְנִכְנְסוּ לְגֶדֶר יְהוּדִים, וְהַנְּשָׁמָה הָאֱלֹקִית שֶׁקִּבְּלוּ אָז וְעַד אַחֲרִית יְמֵי הַמָּשִׁיחַ עוֹבֶרֶת רַק אֶצֶל יְהוּדִים. גּוֹי שֶׁרוֹצֶה נְשָׁמָה אֱלֹקִית צָרִיךְ לְהִתְגַּיֵּר וְלַהֲפֹךְ לִיהוּדִי, וְאִלּוּ יְהוּדִי מִלֵּדָה מְקַבֵּל אוֹתָהּ מֵיַּד, הַנְּשָׁמָה הִיא הַמַּתָּנָה שֶׁקִּבְּלוּ בְּסִינַי.

אוֹמֵר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָעָם הַזֶּה הוּא קְשֵׁה עֹרֶף, זוֹ הַטַּעֲנָה נֶגְדּוֹ, אֲבָל אַתָּה ה' יָדַעְתָּ זֹאת וּמִכֹּל הָעַמִּים בָּעוֹלָם בָּחַרְתָּ דַּוְקָא אֶת הָעָם הַכִּי קְשֵׁה עֹרֶף שֶׁיֵּשׁ, וְלוֹ הוֹרַדְתָּ נְשָׁמָה מִמְּרֻחָק כָּזֶה גָּדוֹל, מִתּוֹךְ יְדִיעָה שֶׁעַם קְשֵׁה עֹרֶף וַדַּאי יְקַלְקֵל, אָז מַדּוּעַ הוֹרַדְתָּ נְשָׁמוֹת לְעָם שֶׁוַּדַּאי יְקַלְקֵל? זֶה לֹא הֶגְיוֹנִי... אֶלָּא מָה, דַּוְקָא בִּגְלַל שֶׁהֵם עַם קְשֵׁה עֹרֶף. כִּי בְּעַם כָּזֶה יֵשׁ גַּם תְּכוּנָה מְאֹד חִיּוּבִית שֶׁאֵין בְּאַף עַם אַחֵר.

יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ

אוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה (אבות ה, יב): "אַרְבַּע מִדּוֹת בַּתַּלְמִידִים. מַהֵר לִשְׁמוֹעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד, יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ. קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד, יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ. מַהֵר לִשְׁמוֹעַ וְקָשֶׁה לְאַבֵּד, חָכָם. קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד, זֶה חֵלֶק רָע". הַמִּדָּה הָרִאשׁוֹנָה בַּתַּלְמִידִים הִיא "מַהֵר לִשְׁמוֹעַ וּמַהֵר לְאַבֵּד". הַתַּלְמִיד קוֹרֵא וְלוֹמֵד מַהֵר וּמֵבִין הַכֹּל מִיָּד, אֲבָל הוּא "מַהֵר לְאַבֵּד", תָּבוֹא מָחָר וְתִשְׁאַל מָה לָמַדְתָּ אֶתְמוֹל? הוּא לֹא זוֹכֵר. תָּבִיא לוֹ שׁוּב אֶת הַסֵּפֶר, יִלְמַד הַכֹּל מַהֵר וְיַסְבִּיר לְךָ. תָּבוֹא מָחָר וְתִשְׁאַל, וְשׁוּב יַעֲנֶה "לֹא זוֹכֵר". עָלָיו נֶאֱמַר: "יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ", עִם תְּכוּנָה כָּזוֹ אַתָּה יוֹתֵר מַפְסִיד מִמְּרוּוִיחַ, אַתָּה לוֹמֵד יוֹתֵר מַהֵר וְהִרְבֵּה יוֹתֵר חֹמֶר, אֲבָל אַתָּה לֹא זוֹכֵר כְּלוּם. יֵשׁ אַחֵר שֶׁ"קָשֶׁה לִשְׁמוֹעַ", בִּזְמַן שֶׁחֲבֵרוֹ מְסַיֵּם שְׁמוֹנָה מַסֶּכְתּוֹת הוּא גָּמַר דַּף אֶחָד, אֲבָל גַּם "קָשֶׁה לְאַבֵּד", אֶת הַדַּף הַזֶּה הוּא זוֹכֵר. עָלָיו נֶאֱמַר: "יָצָא הֶפְסֵדוֹ בִּשְׂכָרוֹ", הָרֶוַח בְּשׁוּרָה הַתַּחְתּוֹנָה גָּדוֹל מֵהַהֶפְסֵד.

אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה עַם יִשְׂרָאֵל הוּא קָשֶׁה עֹרֶף "קָשֶׁה לוֹ לִשְׁמוֹעַ", הוּא לֹא מְקַבֵּל! אוֹמֵר לוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, נָכוֹן אֲבָל הוּא גַּם עַם קְשֵׁה עֹרֶף, "קָשֶׁה לוֹ לְאַבֵּד", בָּרֵגַע שֶׁתַּכְנִיס לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה לָרֹאשׁ וְלַלֵּב, תַּרְאֶה לִי מִישֶׁהוּ בָּעוֹלָם שֶׁיּוֹצִיא אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ בַּחֲזָרָה! יוֹתֵר מִשְּׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה חָלְפוּ מֵאָז, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֻמּוֹת הָעוֹלָם מְנַסִּים לְהַחְזִיר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לַמַּצָּב שֶׁלִּפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה, לִשְׁכֹּחַ אֶת ה' יִתְבָּרַךְ וְאֶת תּוֹרָתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, הֵם לֹא מַצְלִיחִים. הַתּוֹרָה לֹא תִּשְׁתַּכַּח מֵהֶם לְעוֹלָם! מַדּוּעַ? כִּי הֵם עַם קְשֵׁה עֹרֶף!

אֵיךְ נָפְלוּ גִּבּוֹרִים?

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא[13] (עבודה זרה, ד:) עַם יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה רָאוּי לַעֲשׂוֹת אֶת אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וְזֶה גַּם מָה שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ הֵבִין. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יָגֵן עֲלֵיהֶם וְיִגְרֹם לוֹ לִסְלוֹחַ לָהֶם. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שׁוֹאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַדּוּעַ יֵחָרֶה אַפּוֹ עַל הָעָם שֶׁהוֹצִיא מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה (שמות לב, יא), וְלִכְאוֹרָה הֲרֵי זוֹ סִבָּה טוֹבָה מְאֹד לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְעוֹס עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי מָה שֶׁעָשׂוּ מִתְפָּרֵשׁ כִּכְפִיּוּת טוֹבָה לְמִי שֶׁהוֹשִׁיעָם? אֶלָּא הוּא הַזְכִּיר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵיזֶה מַצָּב הוֹצִיא אוֹתָם. הֵם הָיוּ בְּמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה! (אור החיים שמות ג, ז) ה׳ זֵרֵז אוֹתָם שֶׁלֹּא יִשְׁאֲרוּ שְׁנִיָּה אַחַת יוֹתֵר מֵעֵבֶר לַזְּמַן, הַבָּצֵק לֹא הִסְפִּיק לְהַחְמִיץ! (שמות יב, לד) כָּל שְׁנִיָּה חֲשׁוּבָה!

וְהִנֵּה כָּאן עָבְרוּ עֶשְׂרִים שָׁעוֹת מֵרֶגַע שֶׁפָּנוּ לְאַהֲרֹן שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הָעֵגֶל וְעַד לַעֲשִׂיָתוֹ! הֵם בָּאוּ בַּחֲצוֹת הַיּוֹם, נִדְחוּ לַלַּיְלָה וּמִשָּׁם לַבֹּקֶר לַמָּחֳרָת. מַדּוּעַ ה׳ לֹא הוֹרִיד אֶת מֹשֶׁה? מַדּוּעַ חִכָּה שֶׁיִּגְמְרוּ אֶת כָּל עֲשִׂיַּת הָעֵגֶל וְיֶחֱטְאוּ בּוֹ, וְרַק אָז שָׁלַח אֶת מֹשֶׁה? כְּשֶׁזֶּה הָיָה חָשׁוּב לַה׳, הוּא הוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם לְלֹא עִכּוּב שֶׁל שְׁנִיָּה נוֹסֶפֶת, וְכָאן שֶׁיָּדַע שֶׁיִּפְלוּ בְּחֵטְא כֹּה חָמוּר, מַדּוּעַ לֹא שָׁלַח אֶת מֹשֶׁה בַּזְּמַן לִפְנֵי שֶׁיִּגְמְרוּ אֶת הָעֵגֶל, כְּדֵי שֶׁיּוֹכִיחַ אוֹתָם וְיַעֲצֹר אוֹתָם, שֶׁיִּתֵּן לָהֶם אֶפְשָׁרוּת לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַחֵטְא?

---

13 וְזוֹ לְשׁוֹנָהּ: וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל אֶלָּא לִיתֵּן פִּתְחוֹן פֶּה לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁנֶּאֱמַר ״מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים״, וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי לֹא דָּוִד רָאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְלֹא יִשְׂרָאֵל רְאוּיִן לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה. לֹא דָּוִד רָאוּי לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה דִּכְתִיב ״וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי״, וְלֹא יִשְׂרָאֵל רְאוּיִן לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה דִּכְתִיב ״מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים״ אֶלָּא לָמָּה עָשׂוּ? לוֹמַר לְךָ שֶׁאִם חָטָא יָחִיד אוֹמְרִים לוֹ כְּלָךְ אֵצֶל יָחִיד, וְאִם חָטְאוּ צִבּוּר אוֹמְרִים לָהֶם לְכוּ אֵצֶל צִבּוּר. וּצְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן יָחִיד מִשּׁוּם דְּלֹא מְפַרְסַם חֵטְאֵיהּ אֲבָל צִבּוּר דְּמְפַרְסַם חֵטְאֵיהוּ אֵימָא לֹא? וְאִי אַשְׁמוּעִינַן צִבּוּר מִשּׁוּם דִּנְפִישֵׁי רַחֲמֵייהוּ אֲבָל יָחִיד דְּלֹא אַלִּימָא זְכוּתֵיהּ, אֵימָא לֹא? צְרִיכָא.

אֶלָּא הֵבִין מֹשֶׁה וְטָעַן בִּפְנֵי ה׳, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְעַנְיֵן שֶׁלֹּא לְהַפְרִיעַ לָהֶם בַּבְּחִירָה הָרָעָה שֶׁלָּהֶם וְלָתֵת לָהֶם לְסַיֵּם אֶת חֶטְאָם, שֶׁיִּחַיֵּב אוֹתָם בְּעֹנֶשׁ חָמוּר וּבְקָשַׁת סְלִיחָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְזֶה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ״סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ״,

- ״אֲנִי סוֹלֵחַ כִּי דִּבָּרֶיךָ נְכוֹנִים, אֲנִי נָתַתִּי לְשָׂטָן לְבַלְבְּלָם, וַאֲנִי לֹא מָנַעְתִּי מֵהֶם לִטְעוֹת וְלַחְטֹא, וְלֹא עָצַרְתִּי אוֹתָם עַד שֶׁיִּפְּלוּ עִם בְּחִירָתָם הָרָעָה לִשְׁאוֹל תַּחְתִּית, וְלֹא יְדַעְתִּי אוֹתְךָ כְּדֵי שֶׁתַּעֲצֹר אוֹתָם״,
- ״אֲבָל מַדּוּעַ״?
- ״כְּדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה. יָבוֹא יוֹם וְיִהְיֶה יְהוּדִי בְּתַחְתִּית שְׁאוֹל, יַעֲשֶׂה עֲבֵרוֹת קָשׁוֹת וְיֹאמַר שֶׁהוּא כְּבָר לֹא שַׁיָּךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, וְאָז יָרְאוּ לוֹ מָה דּוֹר הַמִּדְבָּר עָשָׂה, עָשׂוּ לִי עֵגֶל זָהָב מוּל פָּנַי, בְּזְמַן שֶׁהֵם רוֹאִים אוֹתִי! וְעַכְשָׁו שֶׁסָּלַחְתִּי לָהֶם, יֹאמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁנָּפַל, אֲנִי שִׁקַּרְתִּי, גָּנַבְתִּי, חִלַּלְתִּי שַׁבָּתוֹת, אֵין לִי תִּקּוּן, יֵשׁ לִי רַק גִּלְגּוּלִים אוֹ שְׂרֵפָה בַּגֵּיהִנֹּם... תֹּאמַר לוֹ וְכִי זֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מֵעֵגֶל הַזָּהָב? לֹא, זֶה לֹא יוֹתֵר גָּרוּעַ. וְה׳ סָלַח״.

וְאִם יֹאמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, טוֹב זוֹ הָיְתָה תְּשׁוּבָה שֶׁל צִבּוּר שָׁלֵם, וְיָדוּעַ כֹּחוֹ שֶׁל צִבּוּר שֶׁתְּפִלָּתוֹ לֹא שָׁבָה רֵיקָם (דברים רבה ואתחנן ב, יב), אֲבָל יָחִיד שֶׁחָטָא, מִי אָמַר שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ יְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתוֹ? בְּשֶׁל כָּךְ ה׳ זִמֵּן לְפִתְחוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ נָסִיוֹן וְלֹא מָנַע מִמֶּנּוּ לִפּוֹל בּוֹ, שֶׁאִם צִבּוּר יָבוֹא וְיַגִּיד חָטָאנוּ יִשְׁלְחוּ אוֹתוֹ לְדוֹר הַמִּדְבָּר וְעֵגֶל הַזָּהָב, וְאִם יָחִיד יָבוֹא וְיֹאמַר חָטָאתִי, נִשְׁלַח אוֹתוֹ אֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (עבודה זרה ד:) גַּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא הָיָה רָאוּי לְאוֹתוֹ חֵטְא, וּבֶאֱמֶת הוּא לֹא חָטָא כִּי בַּת שֶׁבַע הָיְתָה גְּרוּשָׁה לְמַפְרֵעַ (גיטין עג:), אֲבָל עַם הָאָרֶץ לֹא מֵבִין דִּינִים כְּמוֹ גֵּרוּשִׁין

לְמַפְרֵעַ, אַחֲרֵי הַכֹּל בַּעְלָהּ, אוּרְיָה הַחִתִּי, הָיָה בַּחַיִּים כַּאֲשֶׁר דָּוִד הָיָה עִם בַּת שֶׁבַע, מַדּוּעַ זֶה לֹא נֶחְשָׁב אֵשֶׁת אִישׁ? אֲמְנָם הָיָה בְּיָדָהּ גֵּט עִם תְּנַאי שֶׁאִם בַּעְלָהּ לֹא יַחְזֹר אֶל בֵּיתָם מִשְּׁדֵה הַמִּלְחָמָה יִתְבָּרֵר כִּי הִיא גְּרוּשָׁה מִיּוֹם שֶׁנִּתַּן לָהּ הַגֵּט, אֲבָל עַמֵּי אֲרָצוֹת לֹא עוֹשִׂים חֶשְׁבּוֹנוֹת כָּאֵלֶּה, זֶה רַק תַּלְמִיד חָכָם מְפַלְפֵּל כָּךְ... מִבְּחִינַת הָעָם הִיא הָיְתָה נְשׂוּאָה ! וְלָכֵן בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים דִּבְּרוּ בִּגְנוּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְהוֹצִיאוּ עָלָיו שֵׁם רַע וְרִכְלוּ עָלָיו וּבִזּוּ אוֹתוֹ. וְגַם שָׁנִים אַחֲרֵי שֶׁהוּא מֵת עֲדַיִן לֹא טֻהַר שְׁמוֹ עַד לַיּוֹם בּוֹ בְּנוֹ, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, חָנַךְ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ[14]. מַדּוּעַ ה׳ יִתְבָּרַךְ לֹא עָצַר אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ מִלַּעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים שֶׁבְּגִינָם יִסְבֹּל כָּל כָּךְ ? בִּשְׁבִיל הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַיָּחִיד, שֶׁיַּחְשֹׁב אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָכָה לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה עַל חֵטְא כָּל כָּךְ גָּדוֹל, גַּם אֲנִי יָכוֹל.

מִכָּאן נִלְמַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְכָל דּוֹר דֵּעָה לְהַשְׁלִים אֶת חֶטְאָם בְּעֵגֶל הַזָּהָב בִּשְׁבִיל שֶׁאִם צִבּוּר יֶחֱטָא בְּעָתִיד יֵדַע כִּי יֵשׁ לוֹ תְּשׁוּבָה, וְנָתַן לְדָוִד הַמֶּלֶךְ לִבְחֹר לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה שֶׁיִּתְרַגֵּם בְּעֵינֵי רַבִּים כְּחֵטְא חָמוּר וְחִלּוּל ה׳, בִּשְׁבִיל הַיָּחִיד שֶׁיֶּחֱטָא וְיַחְשֹׁב שֶׁאֵין לוֹ תַּקָּנָה. שֶׁלֹּא יִהְיֶה אַף פַּעַם מִקְרֶה בּוֹ יְהוּדִי אֶחָד אוֹ קְבוּצָה שֶׁיֹּאמְרוּ לָנוּ אֵין תְּשׁוּבָה !

לְחִיּוֹת עַל קִדּוּשׁ ה׳

אֶת פָּרָשַׁת ״כִּי תִשָּׂא״ קוֹרְאִים בְּדֶרֶךְ כְּלָל קָרוֹב לְפֶסַח, פְּעָמִים בְּ״שַׁבָּת פָּרָה״, בָּהּ הַמַּפְטִיר קוֹרֵא אֶת פָּרָשַׁת פָּרָה אֲדֻמָּה, וְעַל זֶה מָשְׁלוּ מָשָׁל עַל בֶּן שֶׁל שִׁפְחָה שֶׁטִּנֵּף אַרְמוֹן

---

[14] בְּאוֹתוֹ בֹּקֶר שֶׁהָיוּ אֻמּוּרִים לַחֲנוֹךְ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַשָּׁעָרִים סֵרְבוּ לְהִפָּתַח לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ. כָּל הַתְּחִנּוֹת וְהַתְּפִלּוֹת לֹא הוֹעִילוּ, עַד שֶׁבִּקֵּשׁ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁיִּפָּתְחוּ בִּזְכוּת דָּוִד עַבְדּוֹ וְרַק אָז הֵם נִפְתְּחוּ מֵעַצְמָן. הָיְתָה זוֹ הַהוֹכָחָה הַנִּצַּחַת לְכָל המלעיזים כִּי לֹא הָיָה חֵטְא בְּיֵדֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ (שבת ל.. מ״ק ט.. סנהדרין קז:).

הַמֶּלֶךְ בְּצוֹאָה, וְאָמְרוּ תָּבוֹא הָאֵם וּתְקַנֵּחַ צֹאַת בְּנָהּ (רש״י במדבר יט, ו), הַפָּרָה הָאֲדֻמָּה הִיא תִּקּוּן לְחֵטְא הָעֵגֶל. חֵטְא הָעֵגֶל הוּא כְּפִירָה בַּה׳, פָּרָה אֲדֻמָּה הוּא אֱמוּנָה תְּמִימָה בַּה׳, גַּם מִבְּלִי לְהָבִין אֶת הַהֶגְיוֹן שֶׁל הַצִּוּוּי. אֵפֶר הַפָּרָה הָאֲדֻמָּה מְטַהֵר אֶת הָאָדָם מִטֻּמְאַת הַמֵּת שֶׁהִיא הַטֻּמְאָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר. אֵין דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה!

אָמְנָם כָּתוּב כִּי חִלּוּל ה׳ הִיא הָעֲבֵרָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר, בָּהּ תְּשׁוּבָה, יוֹם הַכִּפּוּרִים וְהַיִּסּוּרִים תּוֹלִין וְרַק מִיתָה מְמָרֶקֶת וּמְכַפֶּרֶת (יומא פו.), אַךְ ה׳ בְּרַחֲמָיו הָרַבִּים גַּם כָּאן יָצָר לָנוּ תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל, וְתִקּוּן בַּחַיִּים לַעֲבֵרָה הַחֲמוּרָה הַזּוֹ. מָה תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל לְחִלּוּל ה׳? קִדּוּשׁ ה׳! אִם אֲנִי חַי עַל קִדּוּשׁ ה׳!

לָמוּת עַל קִדּוּשׁ ה׳, זֶה הָיָה בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן הי״ד, שֶׁלֹּא בָּרַח לְאַמֶּרִיקָה, כִּדֵי שֶׁבִּזְמַן שֶׁהַגֶּרְמָנִים יַהַרְגוּ אוֹתוֹ, הוּא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע עִם הַבַּחוּרִים, שֶׁחָלִילָה אֶחָד מֵהֶם לֹא יִפָּגַע בֶּאֱמוּנָתוֹ מֵהַפַּחַד בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן, וְיִזְכּוּ כֻּלָּם לָמוּת עַל קִדּוּשׁ ה׳. לַדּוֹר שֶׁלָּנוּ יֵשׁ מִשִּׁימָה יוֹתֵר קָשָׁה, לִחְיוֹת עַל קִדּוּשׁ ה׳! זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר קָשֶׁה! אֲבָל זֶה הַתִּקּוּן לְכָל הָעֲבֵרוֹת! לֹא מִשֻּׁנָּה כַּמָּה אָדָם נוֹפֵל, כַּמָּה אָדָם מִתְקַלְקֵל, אִם הוּא מַמְשִׁיךְ לָקוּם וְלִצְעֹד, זֶה הַנִּצָּחוֹן הֶכִי גָּדוֹל שֶׁלּוֹ! אוֹתוֹ יֵצֶר הָרַע שֶׁהִצְלִיחַ לְהַכְשִׁיל אֶת הָאָדָם הָרִאשׁוֹן כַּמָּה שָׁעוֹת לְאַחַר שֶׁנִּבְרָא, לַמְרוֹת שֶׁהָיָה בְּמַעֲלָה שֶׁמַּעַל לְמַלְאָךְ, וְאֶת דּוֹר דֵּעָה שֶׁהָיוּ בְּמַעֲמַד הָאָדָם הָרִאשׁוֹן וְרָחֲקוּ שֵׁשׁ שָׁעוֹת מִירִידָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ וְלִזְכוֹת לִכְנִיסָה לָאָרֶץ וּלְחַיֵּי נֶצַח, וְהַיֵּצֶר הַכְשִׁילֵם, אַחֲרֵי כָּל הַנִּסִּים שֶׁרָאוּ...

וְאִלּוּ אִתָּנוּ הַיֵּצֶר נִלְחָם כְּבָר שְׁלוֹשִׁים וְאַרְבָּעִים שָׁנָה, וַעֲדַיִן אֲנַחְנוּ בָּאִים כָּל בֹּקֶר לְבֵית הַכְּנֶסֶת! אָז אֲנַחְנוּ הַמְנַצְּחִים

הַגְּדוֹלִים ! נִצַּחְנוּ אֶת אוֹתוֹ יֵצֶר שֶׁהִטְעָה וְגָבַר עַל הָאָדָם הָרִאשׁוֹן וְעַל דּוֹר הַמִּדְבָּר ! וַאֲנַחְנוּ מְזַלְזְלִים בְּעַצְמֵנוּ, אֲנַחְנוּ לֹא גְּדוֹלִים כְּמוֹתָם, וְלֹא יוֹדְעִים תּוֹרָה כְּמוֹתָם, אַתָּה קָם בַּבֹּקֶר לְעוֹד יוֹם בּוֹ תְּנַסֶּה לַעֲבוֹד אֶת ה׳, לַמְרוֹת שֶׁאֶתְמוֹל הָיָה יוֹם גָּרוּעַ בְּמֻיָּחָד ? זֶה הַנִּצָּחוֹן שֶׁלְּךָ !

הֲהֲלָכָה הָרִאשׁוֹנָה בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (או״ח סי׳ א סע׳ א) הִיא ״יִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי לַעֲמֹד בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ, שֶׁיְּהֵא הוּא מְעוֹרֵר הַשַּׁחַר״. מַדּוּעַ הוּא לֹא אוֹמֵר שֶׁיָּקוּם מֻקְדָּם בַּבֹּקֶר ? מָה זֶּה ״יִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי״ ? זֶה שֻׁלְחָן עָרוּךְ לַהֲלָכוֹת לֹא לְמָשָׁלִים. אוֹמֵר לָנוּ מָרָן רַבִּי יוֹסֵף קָארוֹ זְצוּק״ל, חֵלֶק עִקָּרִי בַּמִּלְחָמָה שֶׁלָּנוּ עִם הַיֵּצֶר הָרַע מַתְחִיל כְּבָר בַּצְּוָרָה בָּהּ אָנוּ קָמִים בַּבֹּקֶר !

כְּשֶׁאַתָּה קָם לַעֲשׂוֹת אֶת עֲבוֹדַת בּוֹרְאֶךָ, גַּם אִם הַיֵּצֶר הִרְדִּים אוֹתְךָ וְקַמְתָּ בְּעֶשֶׂר בַּבֹּקֶר, הִצְלַחְתָּ לָקוּם אִם אַתָּה מַתְחִיל לִבְכּוֹת ״וָואה ! הָלַךְ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע ! הִפְסַדְתִּי שַׁחֲרִית ! זֶה הַכֹּל בְּדִיעֲבַד עַכְשָׁו ! לֹא שָׁוֶה כְּלוּם״, וְאָז אַתָּה רוֹצֶה לְוַתֵּר וְלַחֲזוֹר לִישׁוֹן, הוּא נִצַּח. אַךְ אִם בְּמָקוֹם זֹאת אַתָּה קָם וּמַתְחִיל לַעֲבוֹד מֵעַכְשָׁו בְּמֶרֶץ וּבְהִתְלַהֲבוּת. מַדּוּעַ ? כְּמוֹ אַרְיֵה ! כִּי כְּשֶׁאַרְיֵה מִתְעוֹרֵר, לֹא מְשַׁנֶּה בְּאֵיזוֹ שָׁעָה, עַכְשָׁו הִתְחִיל הַיּוֹם שֶׁלּוֹ. הוּא לֹא חַיָּב דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לְאַף אֶחָד, הוּא מֶלֶךְ ! הַיּוֹם מַתְחִיל כְּשֶׁהוּא קָם. בָּרֶגַע שֶׁקַּמְתָּ הָעֲבוֹדָה מַתְחִילָה. אִם כָּךְ בָּחַרְתָּ, אַתָּה הַמְּנַצֵּחַ !

כְּשֶׁאַתָּה עוֹבֵד אֶת בּוֹרְאֶךָ, תַּעֲבֹד כְּמוֹ אַרְיֵה. אָמְנָם רָצִיתָ לָקוּם בְּנֵץ וְהִתְעוֹרַרְתָּ בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה בַּצָּהֳרַיִם... עָבַר זְמַן שַׁחֲרִית, תִּתְפַּלֵּל מִנְחָה שְׁתַּיִם ! אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס לְיֵאוּשׁ וְלִשְׁרֹף אֶת כָּל שְׁאָר הַיּוֹם, אוֹ אֶפְשָׁר לְהִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי. אָנוּ צְרִיכִים לִשְׁאֹף לָקוּם מֻקְדָּם בַּבֹּקֶר, לְהִתְפַּלֵּל בַּזְּמַן וְלוֹמַר קְרִיאַת שְׁמַע בְּעִתָּהּ.

צָרִיךְ מְנֻנָּן, צָרִיךְ תְּפִלִּין וְצִיצִית. אֲבָל אִם קָרָה שֶׁנֶּאֱנַסְנוּ, אוֹ אֲפִילוּ "פָּשַׁעְנוּ", צָרִיךְ יָשָׁר לְהִתְיָאֵשׁ? לִבְכּוֹת "אֵין לִי סִפּוּי! אֵין לִי תַּקָּנָה! אֵין לִי תְּשׁוּבָה"?

הָיָה מִשְׁתַּלֵּם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא לִמְנוֹעַ מִדּוֹר דֵּעָה וּמִדָּוִד הַמֶּלֶךְ לִבְחֹר לֹא נָכוֹן וְלִטְעוֹת בִּבְחִירָתָם עַד לְחִלּוּל ה׳ מַמָּשׁ, רַק כְּדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ לֹא נִתְיָאֵשׁ. כִּי לָנוּ הוֹתִירוּ אֶת הַמְשִׂימָה הֲכִי חֲשׁוּבָה, לְהָבִיא אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, מָה שֶׁלֹּא עָשׂוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס, וְרַבִּי עֲקִיבָא! לַדּוֹר שֶׁלָּנוּ נָתְנוּ אֶת הַמְשִׂימָה. כֵּיצַד? כְּשֶׁאָנוּ חַיִּים מִתּוֹךְ תְּשׁוּבָה וְעַל קִדּוּשׁ ה׳, וְגַם כְּשֶׁאָנוּ נוֹפְלִים, אָנוּ מִתְגַּבְּרִים כַּאֲרִי! אֲנַחְנוּ קָמִים עוֹד פַּעַם! וּכְשֶׁאֲנַחְנוּ קָמִים, אָנוּ הוֹרְגִים אֶת הַיֵּצֶר הָרַע, עוֹד חֵלֶק מִמֶּנּוּ, וְעוֹד חֵלֶק, וְעוֹד חֵלֶק, עַד שֶׁנְּכַלֶּה אוֹתוֹ לְגַמְרֵי! וְאָז ה׳ יִשְׁלַח לָנוּ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

הפסח של רבי עקיבא

מָה כֻּלָּם עוֹשִׂים בִּבְנֵי בְּרַק?

כַּאֲשֶׁר אָנוּ קוֹרְאִים בְּפֶסַח אֶת הַמַּעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְרַבִּי טַרְפוֹן, שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בִּבְנֵי בְּרַק, אָנוּ עֲלוּלִים לַעֲבוֹר עָלָיו בְּחִפָּזוֹן, בַּהֲרֵךְ הַמְיֻחֶלֶת אֶל "הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ" וּמַטְעַמֵּי הֶחָג. בְּמַבַּט רִאשׁוֹן לֹא נִמְצָא סִבָּה לְהִתְעַכֵּב עַל כַּמָּה דּוֹסִים שֶׁיָּשְׁבוּ בִּבְנֵי בְּרַק וְדִבְּרוּ כָּל הַלַּיְלָה עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם. אָז הֵם גָּמְרוּ לֶאֱכוֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמָן וְלֹא הָיוּ עֲיֵפִים וְדִבְּרוּ כָּל הַלַּיְלָה עַד שֶׁמִּישֶׁהוּ בַּבֹּקֶר טָרַח לְהַזְכִּיר לָהֶם כִּי הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, שֶׁיִּזְדָּרְזוּ כְּדֵי לֹא לְפַסְפֵּס אֶת הַתְּפִלָּה[15].

---

[15] וְזוֹ לְשׁוֹן הַהַגָּדָה: "מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְרַבִּי טַרְפוֹן, שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בִּבְנֵי בְּרַק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת

מִי שֶׁקּוֹרֵא קְצָת יוֹתֵר לָעֹמֶק (וְאֵין הַרְבֵּה כָּאֵלֶּה בְּלֵיל הַסֵּדֶר עַצְמוֹ, וְלָכֵן כְּדַאי לַעֲבוֹר עַל הַהַגָּדָה כַּמָּה יָמִים לִפְנֵי כֵן), וְיֵשׁ לוֹ קְצָת רֶקַע לְגַבֵּי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הַמְּזָכָרִים כָּאן, וְעַל הַתְּקוּפָה בָּהּ הֵם חָיוּ, מִיָּד עוֹלוֹת לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה קֻשְׁיוֹת עַל הַסִּפּוּר.

קוּשְׁיָה רִאשׁוֹנָה הִיא לְגַבֵּי הַהֶרְכֵּב שֶׁל הַחֲבוּרָה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת לָהּ בְּנִיחוּתָא לְסַפֵּר סִפּוּרִים. כָּל אֶחָד מֵהֶם הָיָה "מָרָא דְּאַתְרָא", שֶׁפִּרוּשׁוֹ "אֲדוֹן הָאֵזוֹר". כְּלוֹמַר כָּל אֶחָד לֹא הָיָה רַק רַב הָעִיר שֶׁלּוֹ, אֶלָּא גַּם הַשּׁוֹפֵט, רֹאשׁ הָעִיר, רֹאשׁ הַמִּשְׁטָרָה... אֲדוֹן הָאֵזוֹר. עַל פִּיו יִשַּׁק דָּבָר. כְּשֶׁבָּאִים אַנְשֵׁי הַמִּמְשָׁל שֶׁל רוֹמִי, הוּא מְדַבֵּר בְּשֵׁם כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר. מִי שֶׁמִּתְנַגֵּד לְהַחְלָטוֹתָיו, יֵשׁ לוֹ הַסַּמְכוּת לְהַחֲרִים אוֹתוֹ, מִי שֶׁמִּתְמָרֵד, יֵשׁ לוֹ הַסַּמְכוּת לְהוֹרוֹת לְהַלְקוֹת אוֹתוֹ בְּשׁוֹט עַד שֶׁיַּחְזֹר בּוֹ אוֹ לְהַעֲבִיר אוֹתוֹ מִתַּפְקִידוֹ.

אֲבָל הֵם הָיוּ גַּם מָרָא דְּאַתְרָא מִבְּחִינַת שָׁמַיִם. מִשֶּׁחָרְבָה הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְהִתְפָּרְקָה, כְּבָר לֹא הָיְתָה הֲלָכָה אַחַת בָּאָרֶץ. בִּזְמַן אַנְשֵׁי הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, כֵּיוָן שֶׁהַתּוֹרָה נִלְמְדָה בְּעַל פֶּה, פְּעָמִים שֶׁנָּפְלוּ טָעֲיוֹת וְשִׁנּוּיִים בַּלִּמּוּדִים שֶׁל הַתַּלְמִידִים, עַד שֶׁיָּצְאוּ לָהֶם הֲלָכוֹת הֲפוּכוֹת מָה מֻתָּר וּמָה אָסוּר, מָה כָּשֵׁר וּמָה טָרֵף. לְעִתִּים שְׁנֵי תַּלְמִידִים אָמְרוּ דְּבָרִים הֲפוּכִים בְּשֵׁם אוֹתוֹ רַב ! אָז הָיוּ עוֹלִים אֶל אַנְשֵׁי הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה בִּירוּשָׁלַיִם, שָׁם דָּנוּ בַּנּוֹשֵׂא עַד שֶׁיָּצְאָה מִשָּׁם רַק הֲלָכָה אַחַת. אֵין אַשְׁכְּנַזִּים, סְפָרְדִים, תֵּימָנִים, יֵשׁ הֲלָכָה אַחַת.

מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַּלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. עַד שֶׁדָּרָשָׁה בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר: לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: יְמֵי חַיֶּיךָ - הַיָּמִים, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ - הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ - הָעוֹלָם הַזֶּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ - לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ".

אַחַת מִתּוֹצָאוֹת הַגָּלוּת שֶׁפָּזְרָה הַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וְאָז פָּרְצוּ מַחֲלוֹקוֹת בִּלְמוּד הַהֲלָכוֹת שֶׁלֹּא בָּאוּ לְגַבֵּי הַכְּרָעָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁעִקַּר שַׁבָּת יֵשׁ רַק אַחַת, וְעִקָּר נִדָּה וְטָהֳרַת הַבַּיִת יֵשׁ רַק אַחַת, אֲבָל חִילּוּקִים, חוּמְרוֹת וְאִסּוּרִים, בְּאֵלּוּ נִהְיוּ דֵּעוֹת לְכָאן וּלְכָאן מָה מֻתָּר וּמָה אָסוּר.

וְלֹא הָיוּ אֵלּוּ מַחֲלוֹקוֹת בִּדְבָרִים זוֹטָרִים. יְדוּעָה מַחְלֹקֶת בֵּין בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל לְגַבֵּי צָרַת חֲלוּצָה (יבמות יג.) הַאִם הִיא מֻתֶּרֶת אוֹ לֹא? אָדָם שֶׁנִּפְטַר לְלֹא יְלָדִים וְיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים. שְׁתֵּי הַנָּשִׁים נוֹפְלוֹת לִפְנֵי הָאַחִים שֶׁל הַנִּפְטָר לְמִצְוַת יִבּוּם. אֶחָד הָאַחִים יָכוֹל לִבְחֹר לְיַבֵּם אִשָּׁה אַחַת (כְּלוֹמַר לָשֵׂאת אוֹתָהּ וּלְהוֹלִיד מִמֶּנָּה יֶלֶד שֶׁיְּמַשֵּׁשׁ זַרְעוֹ שֶׁל אָחִיו הַמֵּת) אוֹ לַחְלֹץ לָהּ וּלְהַתִּיר אוֹתָהּ לִשְׁאָר הָעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר הוּא חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם אֶת אוֹתָהּ אִשָּׁה, צָרָתָהּ, הָאִשָּׁה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הָאָח שֶׁנִּפְטַר, מֻתֶּרֶת אַף הִיא לִשְׁאָר הָעוֹלָם, וְאֵין לָהּ קֶשֶׁר יוֹתֵר לְמִשְׁפַּחַת הַנִּפְטָר.

אֲבָל אוֹתָהּ צָרָה שֶׁמֻּתֶּרֶת לִשְׁאָר הָעוֹלָם, הַאִם זֶה כּוֹלֵל גַּם אֶת שְׁאָר אֶחָיו שֶׁל הַנִּפְטָר? לְפִי בֵּית הִלֵּל הִיא אֲסוּרָה עַל הָאַחִים שֶׁל הַנִּפְטָר, מִטַּעַם אִסּוּר אֵשֶׁת אָח שֶׁמֻּתֶּרֶת רַק בְּיִבּוּם, וְכֵינָן שֶׁהָאִשָּׁה הַשְּׁנִיָּה הִתְיַבְּמָה אוֹ קִבְּלָהּ חֲלִיצָה, אִסּוּר אֵשֶׁת אָח חוֹזֵר עַל הַצָּרָה שֶׁנִּפְטְרָה מֵהַחֲלִיצָה וּמֵהַיִּבּוּם. קָמוּ בֵּית שַׁמַּאי וְאָמְרוּ שְׁצָרַת הַיְּבָמָה מֻתֶּרֶת לִשְׁאָר הָאַחִים, וְזוֹ הָיְתָה מַחְלֹקֶת עִם נָפְקָא מִינָא לַהֲלָכָה. שֶׁהֲרֵי לְבֵית שַׁמַּאי הִיא מֻתֶּרֶת לִשְׁאָר הָאַחִים וּלְפִי בֵּית הִלֵּל הִיא אֲסוּרָה מִטַּעַם אֵשֶׁת אָח. לְפִי בֵּית הִלֵּל אִם אֶחָד הָאַחִים הָאֲחֵרִים יִשָּׂא אֶת צָרַת הַיְּבָמָה, הֲרֵי הוּא עוֹבֵר עַל אִסּוּר אֵשֶׁת אָח וְהַיְלָדִים הֵם **מַמְזֵרִים**!

אַחֲרֵי שֶׁיָּצְאָה בַּת קוֹל שֶׁהֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל כְּבָר לֹא הָיְתָה מַחְלֹקֶת (עירובין יג:), אֲבָל לִפְנֵי שֶׁיָּצְאָה הַבַּת קוֹל הַמְּצִיאוּת בַּשָּׁמַיִם הֻכְרְעָה עַל יְדֵי מָרָא דְּאַתְרָא בְּכָל מָקוֹם. יֵשׁ לָנוּ בְּעִיר

אַחַת אֶת בֵּית הַדִּין שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס שֶׁהוּא מִבֵּית שַׁמַּאי (שבת קל:, נדה ז:), וְיֵשׁ לָנוּ בְּעִיר אַחֶרֶת אֶת בֵּית הַדִּין שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפִי בֵּית הִלֵּל. יִרְצוּ זוּג כָּזֶה לְהִתְחַתֵּן בָּרַבָּנוּת שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הוּא יֹאמַר לָהֶם שֶׁאָסוּר, הַיְלָדִים יִהְיוּ מַמְזֵרִים. הוֹלְכִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְהוּא אוֹמֵר מְצֻיָּן, אֲנִי אֲקַדֵּשׁ אֶתְכֶם ! וּשְׁנֵיהֶם הֲלָכָה בַּשָּׁמַיִם ! כִּי זֶה הַפְּרוּשׁ הֶעָמֹק שֶׁל מָרָא דְּאַתְרָא, שֶׁמַּה שֶׁהוּא פּוֹסֵק בָּאֲזוֹר שֶׁלּוֹ זוֹ הֲהֲלָכָה בַּשָּׁמַיִם לָאֲזוֹר שֶׁלּוֹ ! וְכָךְ אָדָם עִם אוֹתָהּ חֲתִיכַת בָּשָׂר שֶׁיֹּאכַל בְּעִיר אַחַת יֶחְשַׁב לוֹ שֶׁאָכַל טָרֵף כִּי מָרָא דְּאַתְרָא מַטְרִיף אֶת הַבְּהֵמָה עַל אוֹתוֹ מוּם, וְאִם יֵלֵךְ אֶל עִיר אַחֶרֶת, שָׁם הַמָּרָא דְּאַתְרָא מַכְשִׁיר אֶת הַשְּׁחִיטָה, הַבָּשָׂר יִהְיֶה כָּשֵׁר. כָּכָה בַּשָּׁמַיִם, זֶה הַפֹּחַ שֶׁל מָרָא דְּאַתְרָא !

אָז בַּהַגָּדָה שֶׁלָּנוּ יֶשׁ מַעֲשֶׂה בַּחֲמִשָּׁה מָרֵי דְּאַתְרָא, כָּל אֶחָד שֶׁעוֹזֵב אֶת הָעִיר שֶׁלּוֹ וְלוּ לְשָׁעָה קָלָה, הָעִיר מַרְגִּישָׁה זֹאת הֵיטֵב. הָרֵי זֶה הָרַב הַפּוֹסֵק וְרֹאשׁ בֵּית הַדִּין, רֹאשׁ הָעִיר וְרֹאשׁ הַמִּשְׁטָרָה. וְכָאן כֻּלָּם יוֹשְׁבִים לָהֶם כָּל הַלַּיְלָה בֶּחָג. הָלְכוּ לִבְנֵי בְּרַק ? כָּךְ מַפְקִירִים אֶת הֶעָרִים שֶׁלָּהֶם בְּלִי רַב ? וּלְכַמָּה זְמַן יָצְאוּ ? הָרֵי זֶה לֹא כְּמוֹ בְּיָמֵינוּ שֶׁבְּמוֹצָאֵי הֶחָג כָּל אֶחָד נִכְנַס לְרִכְבּוֹ וְנוֹסֵעַ לְבֵיתוֹ. מְדֻבָּר בִּיצִיאָה אֲרוּכָה בַּמִּדְבָּרִיּוֹת בֵּין עִיר לָעִיר, וְאִם הָרְחוֹקִים גָּרִים מֶרְחָק שֶׁל שְׁמוֹנָה עַד עֲשָׂרָה יָמִים, הֵם לֹא יֵצְאוּ בְּמוֹצָאֵי הֶחָג וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל חוֹל הַמּוֹעֵד וּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח בַּמִּדְבָּר ? אָז מִן הַסְּתָם נִשְׁאֲרוּ בִּבְנֵי בְּרַק כָּל הֶחָג, חוֹל הַמּוֹעֵד וּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, וְרַק אַחֲרֵי זֶה יָצְאוּ. בְּמִקְרֶה הַטּוֹב הֵם יַגִּיעוּ שָׁבוּעַ אַחֲרֵי לֵיל הַסֵּדֶר לָעִיר שֶׁלָּהֶם בַּחֲזָרָה. שְׁלוֹשָׁה שָׁבוּעוֹת שֶׁהָעִיר נִשְׁאֲרָה עַל כָּל אֲנָשֶׁיהָ בְּלִי רַב ! מָה כֻּלְּכֶם עוֹשִׂים בִּבְנֵי בְּרַק ?

וּמַדּוּעַ דָּוְקָא בְּנֵי בְּרַק מִכָּל הֶעָרִים? חָסֵר? מָה עִם יְרוּשָׁלַיִם? טְבֶרְיָה וַחֲכָמֶיהָ? צְפַת? בְּאֵר שֶׁבַע?

מָה עִם כְּבוֹד הָרַב?

וּשְׁאֵלָה גְּדוֹלָה עוֹד יוֹתֵר עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהוּא הָיָה מָרָא דְּאַתְרָא שֶׁל לוֹד (סוכה כז:), וְהוּא זֶה שֶׁאָמַר "מְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הָעַצְלָנִין שֶׁאֵין יוֹצְאִין מִבָּתֵּיהֶן בָּרֶגֶל" (שם), אֵין כְּמוֹ לִהְיוֹת בַּבָּיִת. אָז מָה אַתָּה קָם וְהוֹלֵךְ לִבְנֵי בְּרַק? אַתָּה סוֹתֵר אֶת הַדְּבָרִים שֶׁל עַצְמְךָ?

וְעוֹד שְׁאֵלָה, שֶׁכָּתוּב שֶׁהָיוּ **מְסַבִּין** בִּבְנֵי בְּרַק. אֵיךְ רַבִּי עֲקִיבָא מֵסֵב בַּחֲבוּרָה הַזּוֹ? חֵלֶק מֵהָרְשִׁימָה הַזּוֹ הֵם הָרַבָּנִים שֶׁלּוֹ, כְּגוֹן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (נדרים נ.), וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ (ראש השנה כה.), וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף רַבִּי טַרְפוֹן (כתובות פד:). לְהָסֵב פְּרוּשׁוֹ לָשֶׁבֶת בְּצוּרָה שֶׁל בֶּן חוֹרִין, וְאָסוּר לְתַלְמִיד לְהָסֵב לִפְנֵי רַבּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן רַבּוֹ מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ (פסחים קח.) וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא הָיָה מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ עֲבוּר רַבִּי עֲקִיבָא (לְטוֹבָתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, כַּמֻּסְבָּר לְהַלָּן).

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (ירושלמי נזיר פ״ז, ה״א) שֶׁפַּעַם אַחַת רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה בְּדַרְכּוֹ אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְהִתְעַכֵּב בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַדּוּעַ הִתְעַכֵּב כָּל כָּךְ, אָמַר לוֹ שֶׁרָאָה מֵת מְצָוֶה. מֵת מְצָוֶה הוּא אָדָם שֶׁנִּפְטַר וְאֵין מִי שֶׁיִּקְבֹּר אוֹתוֹ, כִּי לֹא הָיוּ חֶבְרָה קַדִּישָׁא, וְאִם אֵין לוֹ מִשְׁפָּחָה שֶׁתִּקְבֹּר אוֹתוֹ אוֹ שֶׁהָיוּ עֲנִיִּים מִלְּקָנוֹת לוֹ חֶלְקָה, הָיָה פְּעָמִים מוּטָל לְלֹא מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ בּוֹ. לָכֵן מְצָוַת קְבוּרָתוֹ הִיא חֲמוּרָה מְאֹד, עַד שֶׁלַּכֹּהֵן גָּדוֹל מֻתָּר לְהִטַּמֵּא לוֹ לְקוֹבְרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלְּאוֹתוֹ כֹּהֵן אֵין הֶתֵּר לְהִטַּמֵּא אֲפִילוּ לַהוֹרִים שֶׁלּוֹ! (ברכות יט:, מגילה ג:). כָּל הָרוֹאֶה אוֹתוֹ חַיָּב לְקָבְרוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא מָצָא מֵת מְצָוֶה מֻנָּח בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ, הֵרִים אוֹתוֹ עַל גַּבּוֹ וְהָלַךְ עִמּוֹ כָּךְ אַרְבָּעָה קִילוֹמֶטְרִים עַד שֶׁהִגִּיעַ לְבֵית עָלְמִין

וְטָמַן אוֹתוֹ שָׁם. הוּא מַגִּיעַ אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְזוֹכֶה לְמִקְלָחַת צוֹנְנִים מֵרַבּוֹ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר:

- ״הֵיכָן אַתָּה, אַתָּה לֹא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ כָּאן סְדָרִים״?
- ״מָצָאתִי מֵת מִצְוָה וְהָיִיתִי חַיָּב לְקוֹבְרוֹ״.
- ״כַּמָּה זְמַן לוֹקֵחַ לִקְבּוֹר מֵת מִצְוָה״?
- ״מָצָאתִי אוֹתוֹ מֻנָּח בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ, הָיִיתִי צָרִיךְ לִסְחֹב אוֹתוֹ כַּמָּה קִילוֹמֶטְרִים עַל גַּבִּי עַד שֶׁמָּצָאתִי בֵּית עָלְמִין לִקְבּוֹר אוֹתוֹ״.
- ״מִשָּׁמַיִם יִתְבָּעוּ אוֹתְךָ! עַל כָּל צַעַד וְצַעַד שֶׁעָשִׂיתָ עִמּוֹ נֶחְשָׁב לְךָ שֶׁשָּׁפַכְתָּ דָּמִים! הָרֵי מֵת מִצְוָה קוֹנֶה אֶת מְקוֹמוֹ״!

רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיָה תַּלְמִיד אָז, לֹא יָדַע אֶת הַהֲלָכָה שֶׁמֵּת מִצְוָה קוֹנֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְקוֹבְרִים אוֹתוֹ הֵיכָן שֶׁהוּא נִמְצָא. בִּמְקוֹם לְהַסְבִּיר לוֹ אֶת הַטָּעוּת בְּנֹעַם, וּלְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ מֵאִידָךְ שֶׁהֵבִיאוֹ לִקְבוּרָה, הִסְבִּיר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כִּי יִתְבָּעוּ אוֹתוֹ בַּשָּׁמַיִם עַל כָּל צַעַד!

וְאִם תֹּאמַר שֶׁזֶּה הָיָה רַק כְּשֶׁהָיָה תַּלְמִיד צָעִיר, הָרֵי שֶׁהַגְּמָרָא (סנהדרין סח.) מְסַפֶּרֶת כִּי בְּיוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בָּא רַבִּי עֲקִיבָא לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, וְאָז כְּבָר הָיָה יָדוּעַ כְּרַבִּי עֲקִיבָא הַגָּדוֹל שֶׁהֶעֱמִיד עֲשָׂרוֹת אַלְפֵי תַּלְמִידִים וּבָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְרַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס, וְהִנֵּה רַבּוֹ מַבִּיט בּוֹ וְכוֹעֵס עָלָיו וְעַל חֲבֵרָיו שֶׁבָּאוּ עִמּוֹ, מַדּוּעַ לֹא בִּקְרוּ אוֹתוֹ עַד עַתָּה לִלְמֹד מִמֶּנּוּ.

- ״הֵיכָן הָיִיתֶם עַד עַתָּה, מַדּוּעַ לֹא בָּאתֶם לִלְמֹד מִמֶּנִּי? הָרֵי מָה שֶׁקִּבַּלְתִּי מֵרַבּוֹתָיי יֵלֵךְ עַכְשָׁו לְאִבּוּד״!
- ״מְחִילָה, אֲבָל הָיִינוּ עֲסוּקִים בְּעִסְקֵי שָׂמִים אֲחֵרִים״,
- ״תְּמַהֲנִי אִם לֹא תָּמוּתוּ כֻּלְּכֶם מִיתָה לֹא טִבְעִית״!
- שָׁאַל רַבִּי עֲקִיבָא:

- ״גַּם אֲנִי״?
- ״שֶׁלְּךָ תִּהְיֶה הַגְּרוּעָה וְהַקָּשָׁה מִכֻּלָּן״!

לְמֵדִים עַד כַּמָּה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִקְפִּיד עַל רַבִּי עֲקִיבָא. מַדּוּעַ? כִּי רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה עִלּוּי, נְשָׁמָה מְיֻחֶדֶת. בְּגִיל 40 עֲדַיִן לֹא יָדַע קְרֹא וּכְתוֹב, וּבְגִיל 64 כְּבָר הָיוּ לוֹ 24 אֶלֶף תַּלְמִידִים! (כתובות סג:). הוּא הִתְחִיל לִלְמֹד א׳ ב׳ בַּתַּלְמוּד תּוֹרָה עִם הַבֵּן שֶׁלּוֹ, כְּשֶׁהוּא מִצַּד אֶחָד שֶׁל הַלּוּחַ וְהַבֵּן הַקָּטָן מֵהַצַּד הַשֵּׁנִי (אבות דרבי נתן, פ״ו), וְתוֹךְ 24 שָׁנָה הוּא מַעֲמִיד 24 אֶלֶף תַּלְמִידִים, וּבֵין תַּלְמִידָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְרַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס! כֻּלָּה עִלּוּי, הָעַיִן הָרַע יְכוֹלָה לִשְׁלוֹט בּוֹ, יֵצֶר הַגַּאֲוָה, חַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל לְכַרְסֵם בּוֹ. לָכֵן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִקְפִּיד. אָז אֵיךְ רַבִּי עֲקִיבָא מֵסֵב בִּפְנֵי רַבּוֹ שֶׁלֹּא נָהַג לִמְחוֹל עַל כְּבוֹדוֹ?

הֵיכָן כֻּלָּם?

וְעוֹד שְׁאֵלָה, כָּל הָרַבָּנִים הַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה נִפְגָּשִׁים יַחְדָּיו, זֶה אֵרוּעַ חַד-פַּעֲמִי. הַמָּקוֹם הַיָּחִיד שֶׁרָאִינוּ בְּיַחַד אֶת הָרַב קַנְיֶבְסְקִי זָצוּק״ל וְאֶת הָרַב שְׁטַיְינְמַן זָצוּק״ל וְאֶת הָרַב אֶלְיָשִׁיב זָצוּק״ל יוֹשְׁבִים יַחְדָּיו סְבִיב שֻׁלְחַן אֶחָד זֶה בְּמוֹדָעָה שֶׁל ״קֶפֶת הָעִיר״. הֵם לֹא יָצְאוּ כְּמַעַט מִבֵּיתָם, לֹא נִפְגְּשׁוּ אֶלָּא לְעִתִּים רְחוֹקוֹת, וְהֵם הָיוּ מִשְׁפָּחָה! וְאִלּוּ כָּאן כָּל אֶחָד עָזַב אֶת הָעִיר שֶׁלּוֹ וּבָאוּ לָשֶׁבֶת יָחַד, מִפְגָּשׁ שֶׁל אַחַת לְכַמָּה דּוֹרוֹת... וְאַף עַל פִּי כֵן הַתַּלְמִידִים מַגִּיעִים אֲלֵיהֶם בַּבֹּקֶר לְדַפֹּק בַּדֶּלֶת וּלְהַזְכִּיר לָהֶם עַל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית? סְלִיחָה אֵיפֹה הָיִיתֶם כָּל הַלַּיְלָה? יוֹשְׁבִים פֹּה כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר בְּמִפְגַּשׁ חַד-פַּעֲמִי לְדוֹרוֹת, וְאַתֶּם לֹא בָּאִים לִשְׁמוֹעַ?

אִם הָיוּ כָּאן שְׁנֵי גְּדוֹלֵי דּוֹר, רַק שְׁנַיִם, מָרָן הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זָצוּק״ל וְהָרַב חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי זָצוּק״ל, שֶׁהָיוּ בָּאִים לְבֵית

כְּנֶסֶת לְיַד בֵּיתָנוּ לִלְמֹד חַבְרוּתָא כָּל הַלַּיְלָה, מִישֶׁהוּ הָיָה הוֹלֵךְ לִישׁוֹן? אֲנָשִׁים הָיוּ נִדְבָּקִים לַשְּׁמָשׁוֹת לְהַצִּיץ. וְהִנֵּה יוֹשְׁבִים חֲמִשָּׁה עֲנָקִים שֶׁחִדְּשׁוּ חֻדּוּשֵׁי תּוֹרָה, לֹא פָּתְחוּ סִפְרֵי קְצוּרִים וְלִקּוּטִים שֶׁל יָמֵינוּ, הֵם חִדְּשׁוּ בְּעַצְמָם חִדּוּשֵׁי אַגָּדָה שֶׁיָּצְאוּ מֵהֵן הֲלָכוֹת... רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁבָּא בֶן זוֹמָא וְדָרַשׁ ׳כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ׳ - ׳יְמֵי חַיֶּיךָ׳ זֶה הַיָּמִים, ׳כָּל׳ לְרַבּוֹת הַלֵּילוֹת, כְּלוֹמַר שֶׁנִּקְרָא אֶת פָּרָשַׁת צִיצִית גַּם בְּקִרְיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית.

עַד אוֹתוֹ לַיְלָה הָיְתָה מַחְלֹקֶת, חֲכָמִים אָמְרוּ בְּקִרְיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית לֹא קוֹרְאִים אֶת הַפָּרָשָׁה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל צִיצִית כִּי צִיצִית מִצְוָתָהּ בַּיּוֹם, בִּזְכוּת הַחִדּוּשׁ שֶׁל בֶּן זוֹמָא יָצְאָה הֲלָכָה שֶׁכֵּן אוֹמְרִים, אַתֶּם מְבִינִים מָה הָיָה בַּלַּיְלָה הַהוּא? אֵין לַלַּיְלָה הַזֶּה תִּעוּד, זֶה לֹא הֻקְלַט עַל דִּיסְקִים וְלֹא צָלַם לְשִׁדּוּר בַּיּוּ-טִיוּב, מִי שֶׁלֹּא בָּא מַפְסִיד! אָז אֵיפֹה כֻּלָּם? רַק כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר נִזְכָּרִים כֻּלָּם לָבוֹא לְהַפְסִיק אוֹתָם?

סוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא

אֲבָל יֵשׁ תְּשׁוּבָה אַחַת שֶׁמַּסְבִּירָה הַכֹּל. כִּי יֵשׁ עוֹד שְׁאֵלָה אַחַת שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁאוֹל, מָתַי הָיָה הַסִּפּוּר הַזֶּה? עַל צִיר הַזְּמַן מָתַי הָיָה הַסֵּדֶר הַזֶּה? לֵיל הַסֵּדֶר שֶׁל אֵיזוֹ שָׁנָה? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁהָיָה זֶה לֵיל הַסֵּדֶר שֶׁאַחֲרֵי חֻרְבַּן הַבַּיִת הַשֵּׁנִי עַל יְדֵי טִיטוּס הָרָשָׁע. אַחֲרֵי חֻרְבַּן הַבַּיִת, כֻּלָּם עוֹשִׂים סֵדֶר בִּבְנֵי בְּרַק.

מַדּוּעַ דַּוְקָא בִּבְנֵי בְּרַק? מִי הַמָּרָא דְּאַתְרָא שֶׁל בְּנֵי בְּרַק? רַבִּי עֲקִיבָא (סנהדרין לב:). וְזֶה מַסְבִּיר אֵיךְ רַבִּי עֲקִיבָא מֵסֵב בִּפְנֵי רַבּוֹתָיו כִּי הוּא מָרָא דְּאַתְרָא וּבָאֲזוֹר שֶׁלּוֹ אֲפִילוּ הָרַבָּנִים שֶׁלּוֹ חוֹלְקִים לוֹ כָּבוֹד. וּמַדּוּעַ כֻּלָּם בָּאוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא? הֲרֵי מָה הַמְּצָוָה הַכִּי חֲשׁוּבָה וּגְדוֹלָה בְּפֶסַח? רָמוּז בַּשֵּׁם שֶׁל הֶחָג פֶּה-

סָח, לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, לְחַדֵּשׁ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. אַחֲרֵי חֻרְבַּן הַבַּיִת נָפְלוּ עַצְבוּת וְיָגוֹן עַל עַם יִשְׂרָאֵל, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁיָּצְאָה תַּקָּנָה כִּי בְּעֵת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לֹא יִהְיוּ סַכִּינִים עַל הַשֻּׁלְחָן, כִּי בַּתְּקוּפָה הַהִיא מִישֶׁהוּ בֵּרַךְ אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְבִרְכַּת 'בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם' נִזְכָּר בַּחֻרְבָּן, תָּפַס אֶת הַסַּכִּין הַמֻּנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן וְנָעֲצָה בְּעַצְמוֹ ! וְלָכֵן הִתְקִינוּ כִּי בְּעֵת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לֹא יִהְיוּ סַכִּינִים עַל הַשֻּׁלְחָן ! עַד כְּדֵי כָּךְ הֵם חָיוּ אֶת הַחֻרְבָּן ! אֲבָל ! לָבְשׁוּ שַׂקִּים.

בְּמָקוֹם שֶׁל עֶצֶב לֹא שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה (ברכות לא.), וְאִם הַשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, הֵם לֹא יְכוֹלִים לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים. וְחַג הַפֶּסַח, עִקַּר הַמְּצָוָה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְאֵין לָהֶם... הַמֹּחַ מְצַמְצֵם.

חוּץ מִלְּאָדָם אֶחָד ! רַבִּי עֲקִיבָא. הוּא הַיָּחִיד שֶׁהַחֻרְבָּן לֹא בִּלְבֵּל אוֹתוֹ. כָּתוּב בַּגְּמָרָא (מכות כד.) : וּכְבָר הָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁמְעוּ קוֹל הֲמוֹנָהּ שֶׁל רוֹמִי מִפְּלָטָהּ (כִּפְרָה שֶׁל רוֹמִי) בְּרִחוּק מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִיל וְהִתְחִילוּ בּוֹכִין וְרַבִּי עֲקִיבָא מְשַׂחֵק (צוחק). אָמְרוּ לוֹ "מִפְּנֵי מַה אַתָּה מְשַׂחֵק"? אָמַר לָהֶם "וְאַתֶּם, מִפְּנֵי מַה אַתֶּם בּוֹכִים"? אָמְרוּ לוֹ: "הַלָּלוּ כּוּשִׁיִּים שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לָעֲצַבִּים וּמְקַטְּרִים לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים יוֹשְׁבִין בְּטַח וְהַשְׁקֵט, וְאָנוּ בֵּית הַדּוֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ (בֵּית הַמִּקְדָּשׁ) שָׂרוּף בָּאֵשׁ וְלֹא נִבְכֶּה"? אָמַר לָהֶן: "לְכָךְ אֲנִי מְצַחֵק, וּמַה לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ כָּךְ, לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה".

שׁוּב פַּעַם אַחַת הָיוּ עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַצּוֹפִים קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת רָאוּ שׁוּעָל שֶׁיָּצָא מִבֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין וְרַבִּי עֲקִיבָא מְצַחֵק. אָמְרוּ לוֹ: "מִפְּנֵי מַה אַתָּה מְצַחֵק"? אָמַר לָהֶם: "מִפְּנֵי

מַה אַתֶּם בּוֹכִים״? אָמְרוּ לוֹ ״מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר א, נא): ׳וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׳, וְעַכְשָׁיו שׁוּעָלִים הָלְכוּ בּוֹ וְלֹא נִבְכֶּה״? אָמַר לָהֶן: ״לְכָךְ אֲנִי מְצַחֵק, דִּכְתִיב (ישעיה ח, ב) ׳וְאָעִידָה לִי עֵדִים נֶאֱמָנִים אֶת אוּרִיָּה הַכֹּהֵן וְאֶת זְכַרְיָהוּ בֶּן יְבֶרֶכְיָהוּ׳, וְכִי מַה עִנְיַן אוּרִיָּה אֵצֶל זְכַרְיָה? אוּרִיָּה בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וּזְכַרְיָה בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי. אֶלָּא תָּלָה הַכָּתוּב נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה בִּנְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה, בְּאוּרִיָּה כְּתִיב (מיכה ג, יב) ׳לָכֵן בִּגְלַלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ׳, בִּזְכַרְיָה כְּתִיב (זכריה ח, ד) ׳עֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחֹבוֹת יְרוּשָׁלָיִם׳. עַד שֶׁלֹּא נִתְקַיְּימָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה הָיִיתִי מִתְיָירֵא שֶׁלֹּא תִתְקַיֵּים נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה. עַכְשָׁיו שְׁנִתְקַיְּימָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה מִתְקַיֶּימֶת״. בְּלָשׁוֹן הַזֶּה אָמְרוּ לוֹ: ״עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ, עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ״.

אָמְרוּ לוֹ חֲבֵרָיו: ״אַתָּה רוֹאֶה מָה שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא רוֹאִים. אֲנַחְנוּ רוֹאִים לַטָּוָח הַקָּצָר. כְּרֶגַע כְּבָיְכוֹל רַע לָנוּ. כֵּיוָן שָׁאַתָּה רוֹאֶה אֶת הָעוֹלָם עַד סוֹפוֹ, וְהַסּוֹף טוֹב, אַתָּה חַי אֶת זֶה וָטוֹב לְךָ כְּבָר עַכְשָׁו. אַתָּה חַי אֶת זֶה שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה״. וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁאָמְרוּ פַּעֲמַיִים ״עֲקִיבָא נִחַמְתָּנוּ״, שֶׁלֹּא רַק נִחַמְתָּנוּ לֶעָתִיד לָבוֹא שֶׁתִּהְיֶה גְּאוּלָה, אֶלָּא נִחַמְתָּ אוֹתָנוּ כְּבָר עַכְשָׁו, שֶׁאָנוּ חָשִׁים אֶת הַתִּקְוָה בַּהֹוֶה בִּזְכוּתְךָ, וּמִמֵּילָא טוֹב לָנוּ כְּבָר עַכְשָׁו (ערוך לנר מכות כד:).

רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה תַּלְמִידוֹ שֶׁל נַחוּם אִישׁ גַּמְזוֹ (בראשית רבה א, יד), שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁקָּרָה לוֹ הָיָה אוֹמֵר: ״גַּם זוֹ לְטוֹבָה״ (תענית כא.), כָּךְ חַי וְהִרְגִּישׁ וְכָךְ לִמֵּד אֶת תַּלְמִידוֹ רַבִּי עֲקִיבָא לִחְיוֹת וּלְהַרְגִּישׁ, וְלָכֵן עַל לְשׁוֹנוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא הָיְתָה מְצוּיָה הַמִּימְרָא הַמְּזוּהָה עִמּוֹ ״כָּל דַּעֲבִיד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵיד״ (ברכות ס:): כָּל מָה שֶׁה׳ עוֹשֶׂה הוּא עוֹשֶׂה לְטוֹבָה. אַף בְּיוֹם הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַיָּיו שֶׁפָּרְקוּ בְּשָׂרוֹ עִם מַסְרֵקוֹת שֶׁל בַּרְזֶל הוּא כְּלָל לֹא הִרְגִּישׁ זֹאת

וְהִתְרַכֵּז בִּקְרִיאַת שְׁמַע (שם סא:). אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו: עַד כְּדֵי כָּךְ? עַכְשָׁו זְמַן לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע? תַּגִּיד אֵיזֶה שֵׁם קָדוֹשׁ, תִּשְׁרֹף אוֹתָם! זֶה חִלּוּל ה׳ מָה שֶׁהֵם עוֹשִׂים, כָּכָה מְעַנְּים צַדִּיק? הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (מנחות כט:) שֶׁאַחֲרֵי מוֹתוֹ גַּם חָתְכוּ אֶת בְּשָׂרוֹ וּמָכְרוּ בָּאִטְלִיז בְּמִשְׁקָל! אֵיזֶה חִלּוּל ה׳ גָּדוֹל זֶה! עַל דְּבָרִים פְּחוּתִים מֵאֵלּוּ שֶׁהָיוּ בַּשּׁוֹאָה הָאֲרוּרָה אֲנָשִׁים עָזְבוּ אֶת דָּתָם וּפָרְקוּ עֹל, שֶׁאָמְרוּ אִם כָּךְ קוֹרֶה לָרַבָּנִים וְצַדִּיקִים אָז אֵין אֱלֹקִים, חַס וְשָׁלוֹם. רַבֵּנוּ אָסוּר לְךָ, מָה עִם חִלּוּל ה׳ שֶׁיּוֹצֵא מִזֶּה? תַּגִּיד שֵׁם קָדוֹשׁ וּשְׂרֹף אוֹתָם, ״רַבֵּנוּ, עַד כָּאן״?!

אָמַר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא ״הַכֹּל לְטוֹבָה. כָּל חַיַּי חִכִּיתִי לָרֶגַע הַזֶּה, לָתֵת אֶת נַפְשִׁי עֲבוּר ה׳״, וְלֹא סְתָם יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בִּקְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהֲרֵי הַפְּרוּשׁ הוּא ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳ אֶחָד, **ה׳** שֶׁהוּא רַחֲמִים וֵאלֹקֵינוּ שֶׁהוּא הַדִּין זֶה הַכֹּל אֶחָד, זֶה הַכֹּל **ה׳**, זֶה הַכֹּל רַחֲמִים! וּבְ״אֶחָד״ יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ. אָדָם שֶׁחַי כָּךְ לֹא שׁוֹרֶה בְּעַצְבוּת לְעוֹלָם. הוּא רוֹאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּם בַּתַּחְתִּית. לֹא כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא מֵהַתַּחְתִּית וּמִסְתַּכֵּל אֲחוֹרָה, כֻּלָּנוּ גִּבּוֹרִים לְהִסְתַּכֵּל אֲחוֹרָה.

וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ

כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ״תַּסְבִּיר לִי אֵיךְ הָעוֹלָם עוֹבֵד, אֲנִי רוֹאֶה כָּל כָּךְ הַרְבֵּה רְשָׁעִים וְטוֹב לָהֶם צַדִּיקִים וְרַע לָהֶם, אֵיךְ הָעוֹלָם עוֹבֵד, ׳הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבֹדֶךָ׳ (שמות לג, יח), תַּסְבִּיר לִי אֶת הַחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁלְּךָ״. אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ״הִנֵּה מָקוֹם אִתִּי וְנִצַּבְתָּ עַל הַצּוּר וְהָיָה בַּעֲבֹר כְּבֹדִי וְשַׂמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר וְשַׂכֹּתִי כַפִּי עָלֶיךָ עַד עָבְרִי וַהֲסִרֹתִי אֶת כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ״ (שם, כא-כג). כְּלוֹמַר אֲנִי אֶעֱבוֹר מֵעָלֶיךָ, אָשִׂים אֶת כַּפִּי עַל פָּנֶיךָ, אֶת פָּנַי לֹא תִּרְאֶה,

וּכְשֶׁאֲבוֹר אַסִּיר אֶת כַּפִּי וְתִרְאֶה אֶת אֲחוֹרָי. מָה הַפְּרוּשׁ? וְכִי יֵשׁ לַה׳ כַּף יָד אוֹ פָּנִים וְאָחוֹר? אֶלָּא זוֹ הָיְתָה הַמַּשְׁמָעוּת הָאֲמִתִּית שֶׁל הַשִּׂיחָה:

- ״תַּסְבִּיר לִי אֵיךְ הָעוֹלָם עוֹבֵד, אֲנִי רוֹצֶה לָדַעַת״,
- ״תֵּדַע לְךָ, כְּשֶׁאַתָּה בְּתוֹךְ הַנִּסָּיוֹן, כְּשֶׁאֲנִי עוֹבֵר מֵעָלֶיךָ, אֲנִי שָׂם כַּף יָד עַל פָּנֶיךָ, אַתָּה לֹא רוֹאֶה אוֹתִי. כְּשֶׁהַנִּסָּיוֹן נִגְמָר וַאֲנִי עוֹבֵר, אַתָּה רוֹאֶה אֶת אֲחוֹרָי, כְּלוֹמַר אַתָּה מִסְתַּכֵּל אֲחוֹרָה וְאַתָּה אוֹמֵר אֵלּוּ נִסִּים ה׳ עָשָׂה לִי. תָּמִיד בְּמַבָּט לְאָחוֹר אַתָּה תָּבִין. בִּזְמַן הַנִּסָּיוֹן אַתָּה לֹא תָּבִין, אַתָּה צָרִיךְ לְהַאֲמִין שֶׁזֶּה טוֹב עַד שֶׁתַּעֲבֹר אֶת זֶה, וְתִרְאֶה אוֹתִי מֵאֲחוֹרַי״.

רַבִּי עֲקִיבָא חַי אֶת חַיָּיו עִם הַהַשְׁקָפָה הַזּוֹ, גַּם כְּשֶׁנִּרְאָה רַע וְהָיָה בְּאֶמְצַע נִסָּיוֹן, הוּא הֵבִין וְהֶאֱמִין שֶׁהַכֹּל טוֹב וְהָיָה שָׂמֵחַ. אָז הַשְׁכִינָה שָׁרְתָה עָלָיו, כִּי אֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה (ברכות לא.), וְלָכֵן רַק הוּא יָכוֹל הָיָה לְחַדֵּשׁ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם גַּם אַחֲרֵי הַחֻרְבָּן.

עִקַּר הַמִּצְוָה

וַעֲדַיִן צָרִיךְ לְהָבִין, הֵיכָן הָיוּ כָּל הַתַּלְמִידִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה? כָּל הַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה בָּאוּ לִבְנֵי בְּרַק, חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁלֹּא שְׁמָעָתָן אֹזֶן, הֵיכָן כֻּלָּם? וְהִתְשׁוּבָה, כֻּלָּם בְּבֵיתָם, מְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוָה, מְסַפְּרִים עַל נִסֵּי יְצִיאַת מִצְרַיִם לַיְלָדִים. אֵלּוּ חִדּוּשִׁים יְכוֹלִים כְּבָר לְסַפֵּר? כְּלוּם! אִם הַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה לֹא יָכְלוּ לְחַדֵּשׁ כִּי הַמֹּחַ שֶׁלָּהֶם הִצְטַמְצֵם, מָה הַתַּלְמִידִים יְכוֹלִים לְסַפֵּר? אָדָם פָּשׁוּט יוֹשֵׁב עִם יַלְדּוֹ וּמַתְחִיל לְסַפֵּר לוֹ עַל הַמַּכּוֹת, דָּם, צְפַרְדֵּעַ, כִּנִּים, כָּכָה ה׳ עָשָׂה, כָּכָה ה׳ הֶעֱנִישׁ, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, דְּבָרִים פְּשׁוּטִים. לֹא שָׁוֶה יוֹתֵר לְהַפְסִיד פַּעַם אַחַת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלָבוֹא לִשְׁמוֹעַ חִדּוּשִׁים שֶׁלֹּא שְׁמָעָתָן אֹזֶן?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא "לֹא"! כִּי עִקַּר הַמִּצְוָה הִיא לָשֶׁבֶת עִם הַיְלָדִים וּלְסַפֵּר לָהֶם עַל נֵס יְצִיאַת מִצְרַיִם! שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל דּוֹר כְּדֵי שֶׁנַּאֲמִין בּוֹ, אֶלָּא נַנְחִיל אֶת זֶה בִּילָדֵינוּ כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים וְהֵם יַעֲבִירוּ הָלְאָה לִילָדֵיהֶם, זֶה עִקַּר הַמִּצְוָה.

אָז מִי שֶׁעֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, בִּזְמַן שֶׁמְּסַפֵּר אֶת הַהַגָּדָה בְּלֵיל הַסֵּדֶר, יְקַצֵּר קִמְעָא בְּסִפּוּרִים וּבְשִׁירִים כַּאֲשֶׁר כֻּלָּם מְעֻנְיָנִים לְהַגִּיעַ אֶל הָאֹכֶל, וְאַחֲרֵי שֶׁאָכְלוּ וְנִרְגְּעוּ, וְכֻלָּם מְחַכִּים לְמָקוֹם שֶׁיִּתְפַּנֶּה לָאֲפִיקוֹמָן, עַכְשָׁו תַּרְבֶּה בַּסִּפּוּרִים עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם כָּל הַלַּיְלָה. אָדָם לָמַד וּמֵבִיא חִדּוּשִׁים שֶׁהֵכִין לְסַפֵּר עַל הַשֻּׁלְחָן בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּם לֹא טָעֲמוּ כְּלוּם וּמְזִילִים רִיר, אַף אֶחָד לֹא מַקְשִׁיב לוֹ, "תְּזַדְּרֵז, תְּזַדְּרֵז". וְאָז כֻּלָּם אוֹכְלִים מַהֵר וְהַרְבֶּה, מִתְעַיְּפִים וְנִרְדָּמִים, וְלֹא הָיְתָה יְצִיאַת מִצְרַיִם וְנִשְׁאַרְנוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה! הָעִקָּר הוּא אַחֲרֵי. **כָּל הַלַּיְלָה** יָשְׁבוּ וְסִפְּרוּ, הֶעֱדִיפוּ לָשֶׁבֶת עִם הַיֶּלֶד וּלְהַסְבִּיר לוֹ מָה זֶה דצ"כ עד"ש באח"ב, מֵאֲשֶׁר לָבוֹא וְלִשְׁמֹעַ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וַחֲבֵרָיו. זֶה עִקַּר הַמִּצְוָה.

וְהָרְשִׁימָה הַזּוֹ רַבּוֹתַי גַּם הִיא קְצָת מוּזָרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָיָה כֹּהֵן (ברכות כז:), וְכֵן רַבִּי טַרְפוֹן (קידושין עא.). רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה הָיָה לֵוִי (ערכין יא:), וְכֵן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס (תנחומא חקת, ח) וְאִלּוּ רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה בֶּן גֵּרִים (ברכות כז:). וְהֵם מְסַפְּרִים עַל "אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהָיוּ עֲבָדִים בְּמִצְרַיִם"? עַל כָּךְ שֶׁהֵם צְרִיכִים לִרְאוֹת אֶת עַצְמָם כְּאִלּוּ הָיוּ עֲבָדִים אִם ה' לֹא הָיָה עוֹשֶׂה נֵס וּמוֹצִיאֵנוּ מִשָּׁם? הָרֵי גַּם אִם לֹא הָיָה נֵס, אַף אֶחָד מֵהֶם לֹא הָיָה עֶבֶד בְּמִצְרַיִם. כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם הָרֵי לֹא הִשְׁתַּעְבְּדוּ. אֲבוֹתָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא בְּכְלָל הָיוּ גּוֹיִם! הֵם מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם?

אֲבָל זֶה הָעִנְיָן, כָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ חֵלֶק מֵעַם יִשְׂרָאֵל חַיָּב בַּמִּצְוָה הַזּוֹ, שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב אָדָם שֶׁהוּא פָּטוּר מִמֶּנָּה,

גַּם אִם הוּא לֵוִי אוֹ בֶּן גֵּרִים, יֵשֵׁב וִיסַפֵּר כָּל הַלַּיְלָה לַיְלָדִים הַקְּטַנִּים, יַנְחִיל לָהֶם אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם. זֶה הַסּוֹד וְזֶה הָעִקָּר, לְהַכְנִיס לָנוּ בַּלֵּב אֶת הַנֵּס הַגָּדוֹל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה. וּמַדּוּעַ?

בְּחֹדֶשׁ נִיסָן לֹא אוֹמְרִים תַּחֲנוּן כָּל הַחֹדֶשׁ. בַּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ לֹא אוֹמְרִים בִּגְלַל הֶעָבָר. מִיּוֹם א׳ עַד י״ב בַּחֹדֶשׁ, הַנְּשִׂיאִים בַּמִּדְבָּר הֵבִיאוּ קָרְבָּנוֹת לַחֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן (במדבר ז, יב-פח), וְיוֹם י״ג הָיָה אִסְרוּ חַג שֶׁלָּהֶם. 13 יָמִים רִאשׁוֹנִים בְּחֹדֶשׁ נִיסָן אֵין תַּחֲנוּן, עַל הֶעָבָר. מִיּוֹם י״ד וְעַד כ״א בְּחֹדֶשׁ לֹא אוֹמְרִים תַּחֲנוּן עַל הַהוֹוֶה, שֶׁהֲרֵי חוֹגְגִים אֶת פֶּסַח. וּמִיּוֹם כ״ב וְעַד סוֹף הַחֹדֶשׁ לֹא אוֹמְרִים תַּחֲנוּן בִּגְלַל הֶעָתִיד.

כְּשֶׁיָּבוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְתַגִּיעַ הַגְּאוּלָה הַשְּׁלֵמָה וְיִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי זֶה יִהְיֶה בְּפֶסַח, אֲבָל צָרִיךְ לַחְגֹּג לַמִּקְדָּשׁ וְצָרִיךְ לַחְגֹּג אֶת פֶּסַח, וְאֵין מְעָרְבִין שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה? אָז נִדְחֶה אֶת שִׂמְחַת הַמִּקְדָּשׁ, קוֹדֵם נַחְגּוֹג אֶת הַשָּׁבוּעַ שֶׁל הֶחָג וְאַחֲרֵי זֶה אֶת הַשָּׁבוּעַ שֶׁל הַמִּקְדָּשׁ (מס׳ סופרים כא, ב), יוֹצֵא שֶׁמְּצֻאת פֶּסַח עַד סוֹף הַחֹדֶשׁ לֹא אוֹמְרִים תַּחֲנוּן בִּגְלַל הֶעָתִיד, חֹדֶשׁ נִיסָן מֵכִיל בְּתוֹכוֹ אֶת הֶעָבָר, אֶת הַהוֹוֶה וְאֶת הֶעָתִיד, הַכֹּל בְּיַחַד בִּנְשִׁימָה אַחַת.

כָּתוּב שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא כָּל הַמּוֹעֲדִים יִתְבַּטְּלוּ (ילקוט שמעוני משלי תתקמ״ד). מָה פֵּרוּשׁ יִתְבַּטְּלוּ? הֲרֵי הֵם הָיוּ קַיָּמִים עוֹד לִפְנֵי שֶׁהָיְתָה הַסִּבָּה לַחְגֹּג אוֹתָם. הֲרֵי אֲפִילּוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ חָגַג פֶּסַח וְעָשָׂה מַצּוֹת (דברים רבה א, כה), זֶה לֹא קָשׁוּר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. אֶלָּא מָה, יְבֻטְּלוּ כָּל הַטְּעָמִים שֶׁחִבַּרְנוּ לִיצִיאַת מִצְרַיִם, וּלְסַפֵּר עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי הַנִּסִּים שֶׁאֲנַחְנוּ נִרְאֶה כְּשֶׁהַמָּשִׁיחַ יָבוֹא, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, יִהְיוּ גְּדוֹלִים בְּאַלְפֵי מוֹנִים, עַד שֶׁיְּצִיאַת מִצְרַיִם תֵּרָאֶה כְּמוֹ אֵרוּעַ זוּטָר וְזָנִיחַ.

וְזוֹ עוֹד סִבָּה לָשֶׁבֶת וּלְהַסְבִּיר וּלְפָרֵט לַבֵּן שֶׁלְּךָ כַּמָּה הַנִּסִּים הָיוּ גְּדוֹלִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי אָז אַתָּה מַתְחִיל לְהָבִין מָה מְצַפֶּה לָנוּ, שֶׁיִּהְיוּ לָנוּ דְּבָרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים מֵאֵלֶּה, וּבְעֶזְרַת ה׳ בְּפֶסַח הַבָּא כְּבָר נְסַפֵּר לַיְלָדִים עַל הַנִּסִּים שֶׁרָאִינוּ בַּגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה.

.

נוח לו לאדם שנברא

קָרָאתָ לִי?

פָּרָשַׁת "וַיִּקְרָא" מַתְחִילָה בִּפְנִיָּה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא א, א): "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר". עִם סִיּוּם בָּנְיַת הַמִּשְׁכָּן, יָחֵד ה' אֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְמָקוֹם בּוֹ ה' מִתְגַּלֶּה אֶל מֹשֶׁה וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ אֶת כָּל הַצִּוּוּיִים וְהַלִּמּוּדִים שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲבִיר לְעַם יִשְׂרָאֵל.

בְּכָל הַפְּעָמִים בַּתּוֹרָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹנֶה אֶל מֹשֶׁה, הַתּוֹרָה כּוֹתֶבֶת "**וַיֹּאמֶר** ה' אֶל מֹשֶׁה" אוֹ "**וַיְדַבֵּר** ה' אֶל

מֹשֶׁה", אֲבָל הַלָּשׁוֹן "**וַיִּקְרָא**" מוֹפִיעָה בַּתּוֹרָה רַק ג' פְּעָמִים, בַּסְּנֶה הַבּוֹעֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ג, ד): "וַיַּרְא ה' כִּי סָר לִרְאוֹת **וַיִּקְרָא** אֵלָיו אֱלֹקִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי", בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כד, טז): "וַיִּשְׁכֹּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיְכַסֵּהוּ הֶעָנָן שֵׁשֶׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הֶעָנָן", וּבְפָרָשַׁת וַיִּקְרָא, כְּשֶׁהוּא מְיַחֵד עִמּוֹ אֶת הַדִּבּוּר בְּאֹהֶל מוֹעֵד.

רַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ מְפָרֵשׁ (ויקרא א, א): "**וַיִּקְרָא** - לָשׁוֹן חִבָּה, לָשׁוֹן שֶׁמַּלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מִשְׁתַּמְּשִׁין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, **וְקָרָא** זֶה אֶל זֶה". אִם כֵּן, זוֹ לָשׁוֹן שֶׁל חִבָּה וְקִרְבָה, וְיֵשׁ לְהָבִין מַדּוּעַ דַּוְקָא בִּשְׁלֹשֶׁת הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ הָיָה חָשׁוּב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַרְאוֹת חִבָּה וְקִרְבָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

אִם נִתְבּוֹנֵן עַל מַעֲמָד הַסְּנֶה, כֵּן מוּבָן הַצֹּרֶךְ בְּהַבָּעַת חִבָּה וְקִרְבָה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּחַר לְהִתְגַּלּוֹת בִּפְנֵי אָדָם, מָה שֶׁלֹּא הָיָה נָפוּץ בְּדִיּוּק בְּיָמָיו שֶׁל מֹשֶׁה... ה' מִתְגַּלֶּה אֵלָיו בַּשֵּׁם הַוָי"ה י-ק-ו-ק, מָה שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה אַף לָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, כְּדִכְתִיב "וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי י-ק-ו-ק לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם[16]" (שמות ו, ג), כְּלוֹמַר אֶת פְּנִימִיּוּת שֵׁם ה', שֶׁיּוּכַל לְשַׁנּוֹת וּלְהַשְׁפִּיעַ עַל הָעוֹלָמוֹת וּלְחוֹלֵל אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים (אבן עזרא שמות ו, ג). אֶת הַמַּרְאֶה שֶׁל הַסְּנֶה הַבּוֹעֵר יָצַר מַלְאַךְ אֱלֹקִים לְמִשּׁוֹךְ אֶת תְּשׂוּמַת לִבּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וּכְשֶׁזֶּה

---

[16] בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים מְבֹאָר כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם אֶלָּא הַקּוֹל שֶׁהֵם שׁוֹמְעִים הוּא קוֹלוֹ שֶׁל הַמַּלְאָךְ **מטטרו"ן** שֹׂר הַפָּנִים שֶׁשְּׁמוֹ בְּגִימַטְרִיָּא הוּא **שַׁדַּ"י** (314), וְזֶה הַקּוֹל שֶׁשָּׁמְעוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכָל הַנְּבִיאִים, אֲבָל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא הַיָּחִיד שֶׁשָּׁמַע אֶת בּוֹרֵא עוֹלָם עַצְמוֹ, וְזֶה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק: "וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל **שַׁדָּי** וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם" - שֶׁשָּׁר הַפָּנִים דִּבֵּר עִמָּם וְלֹא אֲנִי כְּמוֹ שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר עִמְּךָ.

הִתְקָרֵב, ה׳ בְּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ דִּבֵּר אֵלָיו. הַקּוֹל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִשְׁמַע אֵלָיו וְקָרָא לוֹ, מְבַקֵּשׁ לָתֵת בְּיָדוֹ תַּפְקִיד אַדִּיר, לְהוֹצִיא עַם שָׁלֵם מֵעַבְדוּת מִמִּצְרַיִם שֶׁהָיְתָה הַמַּמְלָכָה הַמְכֻשֶּׁפֶת וְהַחֲזָקָה בְּיוֹתֵר בָּאָזוֹר, שֶׁמִּשֶּׁה רַבֵּנוּ הָיָה הַיָּחִיד שֶׁהִצְלִיחַ לִבְרֹחַ מִמֶּנָּה קוֹדֶם לָכֵן. וְהִנֵּה הוּא רוֹעֶה צֹאן, כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, וּמִתְבַּקֵּשׁ לִהְיוֹת הַגּוֹאֵל שֶׁל כָּל אוֹתָם מִילְיוֹנֵי אֲנָשִׁים שֶׁמַּחְכִּים לַגְּאוּלָה עַשְׂרוֹת שָׁנִים... מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה עָנָו מְאֹד, הָיָה בָּטוּחַ כִּי הוּא לֹא הָאִישׁ הַמַּתְאִים לַמְּשִׁימָה וְסֵרַב לְקַבְּלָהּ. ה׳ יִתְבָּרַךְ הִפְצִיר וּפִיֵּס אוֹתוֹ בְּמֶשֶׁךְ שָׁבוּעַ שָׁלֵם(!) בְּטֶרֶם הִסְכִּים לְקַבְּלָהּ (רש״י שמות ד, י). לָכֵן הָיָה צָרִיךְ לָשׁוֹן ״וַיִּקְרָא״ שֶׁל חִבָּה וְקִרְבָה.

גַּם בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה שְׁנֶּאֱמַר ״וַיִּקְרָא״, בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, מוּבָן הַצֹּרֶךְ בִּלְשׁוֹן חִבָּה וְקִרְבָה. בַּתְּחִלָּה בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְסֹר לְעַם יִשְׂרָאֵל אֶת עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, אַךְ כֻּלָּם פָּרְחָה נִשְׁמָתָם בַּדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי (שיר השירים רבה ו, ג), וְהָיָה צָרִיךְ ה׳ לְהַחֲיוֹתָם. לָכֵן מָסַר לְמֹשֶׁה אֶת שְׁאָר הַדִּבְּרוֹת וְהוּא מְסָרָם לְעַם יִשְׂרָאֵל. אַךְ כַּאֲשֶׁר הִתְבַּקֵּשׁ לַעֲלוֹת אֶל הָהָר לְקַבֵּל פְּרוּשׁ הַתּוֹרָה, אָזַי גַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עַצְמוֹ לֹא הָיָה רָאוּי, מִבְּחִינָה גַּשְׁמִית, לְהִכָּנֵס חֻצְיוֹ אֶל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְקַבֵּל אוֹתָהּ. הַמִּדְרָשׁ (אבות דרבי נתן א, א) אוֹמֵר כִּי שִׁבְעָה יָמִים רִאשׁוֹנִים מִתּוֹךְ הָאַרְבָּעִים יוֹם שֶׁהָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עַל הָהָר, כִּסָּה אוֹתוֹ עָנָן שֶׁשִּׁנָּה אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּבָּטֵל מִמֶּנּוּ כָּל צֹרֶךְ גַּשְׁמִי שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁהֵעִיד עַל עַצְמוֹ שֶׁכָּל הָאַרְבָּעִים יוֹם הָאֵלֶּה הוּא לֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה וְלֹא יָשָׁן (דברים ט, ט), כִּי הָפַךְ לְיֵשׁוּת רוּחָנִית כְּמַלְאַךְ. כָּךְ יָכֹל גַּם לַעֲמוֹד מוּל הַמַּלְאָכִים וּלְהִתְעַמֵּת עִמָּם עַל הִתְנַגְּדוּתָם לְמְסִירַת הַתּוֹרָה לַתַּחְתּוֹנִים (שבת פח:). אָז מוּבָנֶת לְשׁוֹן הַחִבָּה ״וַיִּקְרָא״, שֶׁקָּרָא לוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הֶעָנָן עַל הָהָר, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר לָצֵאת הַחוּצָה וּלְהִתְעַמֵּת עִם הַמַּלְאָכִים וּלְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה מַטָּה.

הַפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית שֶׁמּוֹפִיעָה הַלָּשׁוֹן "וַיִּקְרָא", הִיא בְּפָרָשָׁה הַנִּקְרֵאת כְּךָ, הַמְּדַבֶּרֶת עַל חֲנֻכַּת אֹהֶל מוֹעֵד. וְגַם כָּאן הָיָה צָרִיךְ לָשׁוֹן שֶׁל חִבָּה וְקִרְבָה, כִּי בְּנֵית הַמִּשְׁכָּן הָיְתָה תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל לְחֵטְא הָעֵגֶל. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ חָשַׁשׁ כִּי אֵין כַּפָּרָה לְחֵטְא כֹּה גָּדוֹל, וְאַף שֶׁהִתְפַּלֵּל וְה' גִּילָה לוֹ אֶת י"ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים וְסָלַח לָהֶם (ראש השנה יג:) וְהוֹרִיד לָהֶם לוּחוֹת שְׁנִיִּים, עֲדַיִן הָיָה חָשַׁשׁ כִּי חֵטְא הָעֵגֶל לֹא נִסְלַח בִּמְלוֹאוֹ. בְּשִׁבְעַת הַיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל חֹדֶשׁ אַדָּר, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֵקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּכָל יוֹם וּפֵרֵק אוֹתוֹ בָּעֶרֶב, כִּי עֲדַיִן לֹא יָרְדָה הַשְּׁכִינָה לִשְׁכוֹן בְּיִשְׂרָאֵל. בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מָשַׁח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת אָחִיו אַהֲרֹן לַכֹּהֵן, וּכְשֶׁזֶּה נִכְנַס פְּנִימָה, עֲדַיִן לֹא יָרְדָה הַשְּׁכִינָה, וְנֶעֱצָב אַהֲרֹן, כִּי חָשַׁשׁ שֶׁלֹּא נִסְלַח לָהֶם עַל חֵטְא הָעֵגֶל, עַד שֶׁהִתְפַּלְּלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל ה' וְהַשְּׁכִינָה יָרְדָה וְשָׁכְנָה בַּמִּשְׁכָּן (רש"י ויקרא ט, כג). מִכָּאן לְמֵדִים כַּמָּה חָשְׁשׁוּ כֻּלָּם שֶׁיִּתָּכֵן וְאֵין מְחִילָה שְׁלֵמָה עַל חֵטְא הָעֵגֶל. אָז כַּאֲשֶׁר ה' מְבַקֵּשׁ מִמֹּשֶׁה לְהִכָּנֵס אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, הוּא נוֹקֵט בִּלְשׁוֹן "וַיִּקְרָא" לָשׁוֹן שֶׁל חִבָּה וְקִרְבָה, לְהַרְגִּיעוֹ כִּי חָפֵץ ה' בְּקָרְבָתָם גַּם לְאַחַר שֶׁחָטְאוּ וַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה.

וְזֶה רַק מִקְרֶה...

אֲבָל מַדּוּעַ כָּאן כָּתוּב "וַיִּקְרָא" עִם אָלֶ"ף זְעִירָא? כִּי גַּם אַחֲרֵי שֶׁה' קָרָא לוֹ בַּסְּנֶה וְיִחֵד עִמּוֹ דִּבּוּר בַּשֵּׁם הוי"ה, מָה שֶׁהוּא לֹא עָשָׂה עִם כָּל הָאָבוֹת הַקּוֹדְמִים, וְאַחֲרֵי שֶׁהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְהַר סִינַי וְעִמֵּת אוֹתוֹ עִם מַלְאָכִים וְנָתַן לוֹ לְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְאַחֲרֵי שֶׁנָּתַן לוֹ לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן (תנחומא פקודי יא)[17],

---

[17] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: כֵּיוָן שֶׁגָּמְרוּ מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, הָיוּ יוֹשְׁבִין וּמְצַפִּין אֵימָתַי תָּבֹא שְׁכִינָה וְתִשְׁרֶה בּוֹ, וְהָיוּ מִצְטַעֲרִין הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׁרְתָה שְׁכִינָה עֲלֵיהֶן. מֶה עָשׂוּ. הָלְכוּ לָהֶם אֵצֶל חַכְמֵי לֵב, אָמְרוּ לָהֶן, וּמָה אַתֶּם יוֹשְׁבִין, הַעֲמִידוּ אַתֶּם אֶת הַמִּשְׁכָּן וְתִשְׁרֶה שְׁכִינָה בֵּינוֹתֵינוּ. הָיוּ מְבַקְּשִׁים לְהַעֲמִידוֹ, וְלֹא הָיוּ

אַחֲרֵי כָּל זֹאת, כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא לוֹ בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כּוֹתֵב בַּתּוֹרָה "וַיִּקְרָא" עִם א' זְעִירָא, שֶׁכֵּן הוּא לֹא רָצָה לַכָּתוּב אֶת הָא' כְּלָל, אֶלָּא רָצָה שֶׁיִּהְיֶה כָּתוּב "וַיִּקֶר", "הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא **בְּמִקֶּרֶה** בָּחַר לְדַבֵּר עִמִּי, שֶׁחֲרֵי כֻּלָּם טוֹבִים וִרְאוּיִים מִמֶּנִּי" ! וּמִכַּיָּן שֶׁצִּוּוּ אוֹתוֹ לִכְתֹּב "וַיִּקְרָא", וְהוּא לֹא יְשַׁנֶּה מִצִּוּוּי ה', הוּא הִקְטִין אוֹתָהּ. עַד כָּאן הִגִּיעָה עֲנָוְתָנוּתוֹ !

יוֹדְעִין וְלֹא יְכוֹלִין לְהַעֲמִידוֹ. וּכְשֶׁהֵן חוֹשְׁבִין לְהַעֲמִידוֹ, הוּא נוֹפֵל. מִיָּד הָלְכוּ לָהֶם אֵצֶל בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב, אָמְרוּ לָהֶם, בּוֹאוּ אַתֶּם וְהַעֲמִידוּ הַמִּשְׁכָּן שֶׁאַתֶּם עֲשִׂיתֶם אוֹתוֹ, שְׁמָא עַל יְדֵכֶם רָאוּי לַעֲמֹד. מִיָּד הִתְחִילוּ לְהַעֲמִידוֹ וְלֹא יָכְלוּ. הִתְחִילוּ מְסִיחִין וּמְרַנְּנִין וְאוֹמְרִים: רְאוּ מָה עָשָׂה לָנוּ בֶּן עַמְרָם שֶׁהוֹצִיא אֶת מָמוֹנֵנוּ בַּמִּשְׁכָּן הַזֶּה וְהִכְנִיס אוֹתָנוּ לְכָל הַטָּרַח הַזֶּה וְאָמַר לָנוּ כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד מִן הָעֶלְיוֹנִים וְשׁוֹרֶה בְּתוֹךְ יְרִיעוֹת עִזִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם (שמות כה, ח). וְלָמָּה לֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְהַעֲמִידוֹ. אֶלָּא שֶׁהָיָה מֹשֶׁה מֵצַר עַל שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתֵּף הוּא עִמָּהֶן בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן. כֵּיצַד, הַנְּדָבָה נִתְּנָה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַמְּלָאכָה נַעֲשִׂית עַל יְדֵי בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְחַכְמֵי לֵב. וּלְפִי שֶׁהָיָה מֹשֶׁה מֵצַר, הֶעֱלִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהֶם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְהַעֲמִידוֹ. כֵּיוָן שֶׁהֵטִיחוּ פְּנֵיהֶם מִכָּל מָקוֹם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְהַעֲמִידוֹ, נִכְנְסוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֵצֶל מֹשֶׁה, אָמְרוּ, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כָּל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ לָנוּ עָשִׂינוּ, וְכָל מַה שֶּׁצִּוִּיתָנוּ לִתֵּן וּלְהוֹצִיא נָתַנּוּ הַכֹּל, וַהֲרֵי כָּל הַמְּלָאכָה לְפָנֶיךָ, שֶׁמָּא חִסַּרְנוּ שׁוּם דָּבָר אוֹ וִתַּרְנוּ עַל כָּל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ לָנוּ, רְאֵה הַכֹּל לְפָנֶיךָ. וְהָיוּ מַרְאִין לוֹ כָּל דָּבָר וְדָבָר, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. וּכְתִיב: וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְגוֹ'. אָמְרוּ לוֹ: לֹא כָךְ וְכָךְ אָמַרְתָּ לָנוּ לַעֲשׂוֹת. אָמַר לָהֶם: חַי. וְכֵן עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. אָמְרוּ לוֹ: וְאִם כֵּן לָמָּה אֵינוֹ עוֹמֵד, שֶׁחֲרֵי כְּבָר נִצְטַעֲרוּ בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל חַכְמֵי לֵב לְהַעֲמִידוֹ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין. וְהָיָה מֹשֶׁה מֵצַר עַל דָּבָר זֶה, עַד שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, לְפִי שֶׁהָיִיתָ מֵצַר שֶׁלֹּא הָיָה לְךָ עֲשִׂיָּה וְלֹא חֵלֶק בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, לְפִיכָךְ לֹא יָכְלוּ אוֹתָן חֲכָמִים לְהַעֲמִידוֹ, בִּשְׁבִילְךָ, כְּדֵי שֶׁיִּדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאִם עַל יָדְךָ אֵינוֹ עוֹמֵד, שׁוּב אֵינוֹ עוֹמֵד לְעוֹלָם, וְאֵינִי כוֹתֵב לוֹ הֲקָמָה אֶלָּא עַל יָדֶיךָ, שֶׁנֶּאֱמַר: **וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן**. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, בְּיוֹם הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תָּקִים אֶת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד. אָמַר מֹשֶׁה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵינִי יוֹדֵעַ לְהַעֲמִידוֹ. אָמַר לוֹ: **עֲסֹק בְּיָדֶיךָ וְאַתָּה מַרְאֶה לְהַעֲמִידוֹ וְהוּא עוֹמֵד מֵאֲלָיו, וַאֲנִי כוֹתֵב עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה הֲקֵמְתּוֹ**, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן. וּמִי הֱעֱמִידוֹ. מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן.

זוֹ גַּם הַסִּבָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אֶת מֹשֶׁה לִכְתֹּב כָּל הַזְּמַן "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה", "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה". הֲרֵי פְּסוּקִים אֵלּוּ לֹא מְחַדְּשִׁים דָּבָר בִּפְנֵי עַצְמָם, אֶלָּא בְּכָל פַּעַם שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר לְעַצְמוֹ שֶׁזֶּה הַדִּבּוּר הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ, כִּי רַבִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי שֶׁיְּדַבְּרוּ עִמּוֹ וְהַקָּבָ"ה יִתְפַּנֶּה לְדַבֵּר עִם מִישֶׁהוּ טוֹב מִמֶּנּוּ, מֵרֹב עַנְוְתָנוּתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכְרִיחַ אוֹתוֹ לִכְתֹּב בַּתּוֹרָה כִּי הוּא מְדַבֵּר דַּוְקָא אִתּוֹ.

וְכֵן אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (ויקרא רבה א, ה):

אַתָּה מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, הָיָה מַסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ג, ו): "וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו" וְגוֹ', אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שם, י): "וְלֵכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֶל פַּרְעֹה" וְגוֹ', אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הֵי"א בְּסוֹף תֵּיבוּתָא, לוֹמַר שֶׁאִם אֵין אַתָּה גּוֹאֲלָם **אֵין אַחֵר גּוֹאֲלָם**. בַּיָּם עָמַד לוֹ מִן הַצַּד, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שם יד, טז): "וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וּבְקָעֵהוּ", לוֹמַר שֶׁאִם אֵין אַתָּה בּוֹקְעוֹ **אֵין אַחֵר בּוֹקְעוֹ**. בְּסִינַי עָמַד לוֹ מִן הַצַּד, אָמַר לוֹ (שם כד, א): "עֲלֵה אֶל ה'", לוֹמַר שֶׁאִם אֵין אַתָּה עוֹלֶה **אֵין אַחֵר עוֹלֶה**. בְּאֹהֶל מוֹעֵד עָמַד לוֹ מִן הַצַּד, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "עַד מָתַי אַתָּה מַשְׁפִּיל עַצְמְךָ, אֵין הַשָּׁעָה מְצַפָּה אֶלָּא לָךְ", תֵּדַע לְךָ שֶׁהוּא כֵּן, שֶׁמִּכֶּלָּן לֹא קָרָא הַדִּבּוּר אֶלָּא לְמֹשֶׁה "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה".

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: תִּכְתֹּב 'וַיְדַבֵּר ה' אֶל **מֹשֶׁה**', וְלֹא 'וַיְדַבֵּר ה' **אֲלֵיהוּ**', תִּכְתֹּב 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל **מֹשֶׁה**', וְלֹא 'וַיֹּאמֶר ה' **אֲלֵיהוּ**', לַמְרוֹת שֶׁבָּרוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה. הַדִּבּוּר וְהָאֲמִירָה הֵם **דַּוְקָא** לְמֹשֶׁה, וְלֹא לְכָל מִי שֶׁעוֹבֵר בְּמִקְרֶה וְשׁוֹמֵעַ, לְהַרְאוֹת כִּי בָּהַר בּוֹ בְּכַוָּנָה תְּחִלָּה וְאֵין רָאוּי מִמֶּנּוּ. וְכָל זֹאת כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְפַּעֵל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ מֵעֹמֶק הָעֲנָוָה שֶׁל

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁאֵכֶן יְלוּד אִשָּׁה יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְכָזוֹ דַּרְגָּה בָּעוֹלָם שְׁלָנוּ.

אֲבָל יֵשׁ עוֹד עִנְיָן שֶׁל "וַיִּקְרָא" בְּא' זְעִירָא. מֻרְחוֹק זֶה נִרְאָה "וַיִּקָּר", וְרַק כְּשֶׁמִּתְקָרְבִים אֶל הַסֵּפֶר רוֹאִים אֶת הָא' בְּסוֹף הַמִּילָה. הַלָּשׁוֹן שֶׁל "וַיִּקָּר" הוּא לָשׁוֹן "מִקְרֶה". כָּךְ הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל בִּלְעָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקָּר אֱלֹקִים אֶל בִּלְעָם" (במדבר כג, ד), "וַיִּקָּר ה' אֶל בִּלְעָם" (שם, טז). זוֹ תְּפִיסַת הַמַּחְשָׁבָה שֶׁל גּוֹי, יֵשׁ אוֹתָנוּ בְּנֵי הָאָדָם בָּאָרֶץ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּשָּׁמַיִם. הַגּוֹיִם לֹא מִתְכַּחֲשִׁים לְקִיּוּמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא רַק לְרַעְיוֹן הַהַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹעֵל כִּבְיָכוֹל בְּמַעֲרֶכֶת נִפְרֶדֶת מֵאִתָּנוּ, עֶלְיוֹנָה וַחֲשׁוּבָה מְאֹד, כְּשֶׁמִּדֵּי פַּעַם הוּא נִזְכָּר לְהַצִּיץ לְמָטָּה בָּנוּ הַקְּטַנִּים... הוּא לֹא מַשְׁגִּיחַ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, יֵשׁ לוֹ שָׂרִים שֶׁעוֹשִׂים אֶת זֶה, אֶלָּא מִדֵּי פַּעַם הוּא מִסְתַּכֵּל לְמָטָּה וְרוֹאֶה אוֹתָנוּ בְּעַצְמוֹ, וְהוּא מִתְעַצְבֵּן, אָז צָרִיךְ לַחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה! כָּךְ הַגּוֹיִם חוֹשְׁבִים, וְלָכֵן מָצִינוּ שֶׁהֵם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה מִפַּחַד, כִּי הֵם מַאֲמִינִים שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים וְשֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם עֹנֶשׁ אִם תּוֹפְסִים אוֹתָם....

אָדָם שֶׁעוֹבֵד בַּדַּאַר בְּחֶבְרַת חַיִּי-טֶק עֲנָקִית, לֹא חוֹשֵׁב שֶׁהַמַּנְכָּ"ל עוֹקֵב אַחֲרָיו, אוֹ בִּכְלָל יוֹדֵעַ שֶׁהוּא קַיָּם. הוּא מִתְיַחֵס רַק לְמְנַהֵל הַמַּחְלָקָה בָּהּ הוּא עוֹבֵד, הוּא עוֹקֵב אַחֲרָיו... מָה יֵשׁ לְמַנְכָּ"ל לְחַפֵּשׂ בַּדַּאַר? אֲבָל אִם יוֹם אֶחָד, **בְּמִקְרֶה**, הַמַּנְכָּ"ל יִכָּנֵס וְיִתְפֹּס אֶת אוֹתוֹ פּוֹעֵל עוֹשֶׂה דָּבָר לֹא כְּשׁוּרָה... זֶה פַּחַד פְּחָדִים! כָּךְ הַמַּחְשָׁבָה שֶׁל הַגּוֹי. יֵשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא הַמַּנְכָּ"ל הַגָּדוֹל. הוּא לֹא נִמְצָא כָּאן בַּמַּחְלָקָה הָעֲלוּבָה בָּהּ אֲנִי עוֹבֵד וָחַי, יֵשׁ לוֹ סְגָנִים וּמְנַהֲלִים... אֲבָל אִם הוּא יַעֲבוֹר כָּאן אָז אֵיזֶה עֲצָבִים הוּא יַחְטֹף עָלַי...

אֶת "הָאֱמוּנָה" הַמְעֻוֶּתֶת הַזּוֹ שֶׁל הַגּוֹיִם יָדַע גַּם יוֹנָה הַנָּבִיא, וְלָכֵן לֹא רָצָה לָלֶכֶת לְהִתְנַבֵּא לְאַנְשֵׁי נִינְוֵה שֶׁיַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, שֶׁאִם יָבוֹא וְיֹאמַר לָהֶם שֶׁבְּעוֹד 40 יוֹם נִינְוֵה נֶהֱרֶסֶת, מֵרֹב פַּחַד יַחְזְרוּ כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְאָז תִּהְיֶה לָהֶם זְכוּת לַעֲלוֹת עַל יְרוּשָׁלַיִם! וְאֵיךְ הוּא יָדַע בְּוַדָּאוּת שֶׁהֵם יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, כְּפִי שֶׁאָכֵן קָרָה? כִּי הַגּוֹיִם כֵּן מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכֵן מְפַחֲדִים מִמֶּנּוּ, אֲבָל רַק אִם **בְּמִקָּרֶה** הוּא יָבוֹא, אָז הֵם יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה.

אֲבָל הָאֱמֶת, כַּאֲשֶׁר אָדָם מִתְבּוֹנֵן בַּדְּבָרִים לְעֻמְקָם, הוּא מְגַלֶּה כִּי אֵין "מִקָּרֶה". כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִסְתַּכְּלִים בַּפְּרָטִים הַקְּטַנִּים, אָנוּ רוֹאִים אֹ' זְעֵירָא, אֹ' שֶׁהִיא אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא מֵאָחוֹרֵי כָּל "הַמִּקָּרִים" הָאֵלֶּה. אֵין "צַיְּקָר", יֵשׁ "זַיְּקָרָא". הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹנֶה אֵלַי דֶּרֶךְ כָּל הַמִּתְרַחֵשׁ עִמִּי וּסְבִיבִי, הַכֹּל מְכֻוָּן וְהַכֹּל מְתֻכְנָן.

מֵהַסּוֹף לַהַתְחָלָה

כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר עִם צְעִירִים בְּנֵי דּוֹרֵנוּ הַפּוֹנִים אֵלַי, אֲנִי מֵפְתָּע בְּכָל פַּעַם מֻחְדָּשׁ לִרְאוֹת אֶת מַסֶּכֶת הַיְּסוּרִים שֶׁיְּכוֹלָה לַעֲבוֹר עַל אָדָם כֹּה צָעִיר. אָנוּ עֲלוּלִים לִטְעוֹת וְלַחְשֹׁב וְכִי אֵלּוּ צָרוֹת יְכוֹלוֹת לִהְיוֹת לְבָחוּר בֶּן עֶשְׂרִים, שֶׁהוּא רַוָּק שֶׁגָּר אֵצֶל הַהוֹרִים? אֲבָל בְּדוֹר הַתַּהְפּוּכוֹת שֶׁלָּנוּ, כְּבָר בִּשְׁנוֹת הָעֶשְׂרִים לְחַיֵּיהֶם הֵם יְכוֹלִים לְקַבֵּל תּוֹבָנוֹת שֶׁל בְּנֵי אַרְבָּעִים פְּלוּס, עִם יְסוּרֵי הַנֶּפֶשׁ הַפּוֹקְדִים אוֹתָם. וְכָךְ שׁוֹאֲלִים רַבִּים שֶׁחָשִׁים שֶׁהַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם לֹא נִגְמָרִים, וְאַף לֹא נִרְאָה סִיּוּמָם בָּאֹפֶק... שָׁנָה, שְׁנָתַיִם, שָׁלוֹשׁ... כָּל הַזְּמַן הַכֹּל קָשֶׁה! כַּמָּה בֶּן אָדָם יָכוֹל לִשְׂרֹד תַּחַת נִסְיוֹנוֹת נַפְשִׁיִּים כְּאֵלּוּ? וְהַשְּׁאֵלָה שֶׁל כֻּלָּם, מַדּוּעַ? מָה ה' רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ?

וְאִם נִתְבּוֹנֵן בַּהַתְחָלָה, תַּעֲלֶה שְׁאֵלָה גְּדוֹלָה עוֹד יוֹתֵר. הִסְבִּירוּ חֲזַ״ל (החיי אדם, הקדמה) כִּי בַּתְּחִלָּה כָּל הַנְּשָׁמוֹת הָיוּ לְמַעְלָה תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, נֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. אֶלָּא שֶׁלַּמְרוֹת שֶׁנֶּהֱנוּ מִכָּל הַשֶּׁפַע הָאֱלֹקִי שֶׁנִּתַּן לָהֶן, הָיְתָה לָהֶם הַרְגָּשָׁה רָעָה, הַנִּקְרֵאת ״נַהֲמָא דְּכִיסּוּפָא״, כְּלוֹמַר ״לֶחֶם הַבּשֶׁת״, הֵן מְקַבְּלוֹת צְדָקָה וּנְדָבָה מֵה׳ יִתְבָּרַךְ כְּקַבְּצָנִים הַפּוֹשְׁטִים יָד. כַּמָּה אֶפְשָׁר לְחָיוֹת עַל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אַחֵר מִבְּלִי לָתֵת דָּבָר בִּתְמוּרָה? זוֹ בוּשָׁה נוֹרָאִית לְהַרְגִּישׁ נִזְקָק.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִבְחִין בְּמִצּוּקָתָם הִצִּיעַ פִּתָּרוֹן, שֶׁיָּרִוִיחוּ אֶת מְקוֹמָם עַל שֻׁלְחָנוֹ. עַל יְדֵי שֶׁיִּבְרָא עוֹלָם שֶׁיִּתְקַיֵּם שִׁשֶּׁת אֲלָפִים שָׁנָה, בּוֹ יַעַבְרוּ נִסְיוֹנוֹת וּמִלְחָמוֹת מוּל יֵצֶר הָרַע, וְגַם גִּלְגּוּלִים וְגֵיהִנֹּם כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְתַקֵּן בְּמִקֶּרֶה שֶׁנִּכְשְׁלוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה וְהַשְּׁנִיָּה וְהָעֲשִׂירִית... וְעוֹלָה הַשְּׁאֵלָה, מַדּוּעַ זֶה הַפִּתָּרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הֲרֵי הוּא כָּל יָכוֹל! וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ פִּתָּרוֹן הַרְבֵּה יוֹתֵר קַל, אִם יֵשׁ לַנְּשָׁמוֹת תְּחוּשָׁה שֶׁל בּוּשָׁה, ה׳ יָכוֹל לִמְחֹק לָהֶם אֶת הַבּוּשָׁה בְּהֶרֶף עַיִן וְשָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל! מִי צָרִיךְ לָבוֹא לָעוֹלָם שֶׁלָּנוּ, וְלַעֲבֹר אֶת כָּל מָה שֶׁהוּא עוֹבֵר? הֲרֵי אֲפִילּוּ חֲזַ״ל (עירובין יג:) הִגִּיעוּ לַמַּסְקָנָה שֶׁנּוֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא מֵאֲשֶׁר שֶׁנִּבְרָא! אָז לָמָּה צָרִיךְ אֶת כָּל הַמַּסָּע הַזֶּה? שֶׁיִּמְחַק אֶת הַבּוּשָׁה וְזֶהוּ.

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא, שֶׁאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מֵסִיר לָנוּ אֶת הַבּוּשָׁה, כְּפִי שֶׁבְּוַדַּאי יָכוֹל הָיָה לַעֲשׂוֹת, וְהָיִינוּ נִשְׁאָרִים בָּעוֹלָם הַהוּא לְקַבֵּל אֶת כָּל הַמַּנְעָמִים, וְנֶהֱנִים מֵהֶם לְלֹא בוּשָׁה, הָיִינוּ מְפַסְפְּסִים מַתָּנָה הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לָתֵת לָנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. יֵשׁ דָּבָר אֶחָד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַאֲצִיל עָלֵינוּ מִתּוֹכוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם עוֹלָם אַחֵר. כֹּחַ

אֱלֹקִי שֶׁבָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים רַק לוֹ יֵשׁ אוֹתוֹ, אֲבָל בָּעוֹלָם הַזֶּה שָׁלָנוּ, וְרַק כָּאן, גַּם לָנוּ יֵשׁ אֶפְשָׁרוּת לַחֲוֹוֹת אוֹתוֹ. כֹּחַ הַנְּתִינָה.

הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ הֵן חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁנָּפַח נְשָׁמָה בָּאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּכְבָר אָמְרוּ חַכְמֵי הַסּוֹד (התניא, ספר של בינונים, פרק ב) מֵאֵן דְּנָפַח מִתּוֹכֵיהּ נָפַח (מָה שֶּׁנָּפַח בָּאָדָם, מִתּוֹךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַצְמוֹ נָפַח בּוֹ). יֶשׁ בָּנוּ נִיצוֹץ אֱלֹקִי, וְהַנִּיצוֹץ הָאֱלֹקִי הַזֶּה לֹא יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְשִׂיא הַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ וּלְשִׂיא הַשִּׂמּוּשׁ שֶׁלּוֹ עַל יְדֵי כֹּחַ הַקַּבָּלָה, אֶלָּא אַךְ וְרַק עַל יְדֵי כֹּחַ הַנְּתִינָה, וְאֵין כֹּחַ נְתִינָה בָּעוֹלָם הַבָּא, רַק לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, הַנְּשָׁמוֹת, הַמַּלְאָכִים, הָאוֹפַנִּים, כֻּלָּם רַק מְקַבְּלִים. הָיָה צָרִיךְ לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי רַק כָּאן יֵשׁ לָנוּ יְכֹלֶת לַעֲשׂוֹת מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְזֶה לָתֵת. בָּרֵעַ שֶׁהָאָדָם נוֹתֵן, הוּא מַתְחִיל לְהָבִין וּלְהַרְגִּישׁ מָה הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּית שֶׁלּוֹ, מָה הַיְכוֹלוֹת הָאֲמִתִּיוֹת שֶׁלּוֹ, מָה הֵם הַכֹּחוֹת הָאֲמִתִּיִּים שֶׁלּוֹ.

נוֹחַ לְךָ?

אִם אָדָם יִתְבּוֹנֵן, יְגַלֶּה כִּי הָאֲנָשִׁים הֲכִי אֲהוּבִים עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַף יוֹתֵר מֵעַצְמוֹ, אֵלֶּה הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ. זֶה נוֹבֵעַ מִכֹּחַ הַנְּתִינָה, שֶׁהֲרֵי מֵרֵעַ שֶׁנּוֹלַדְתָּ הוּא נוֹתֵן וּמוֹסֵר מֵעַצְמוֹ, מִבְּלִי לְקַבֵּל תְּמוּרָה וּלְצַפּוֹת לְשָׂכָר. יְלָדִים כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים רוֹאִים הֵם בַּאֲבִיהֶם אֶת הַדְּמוּת הָרוּחָנִית וְהַגַּשְׁמִית הַחָכְמָה וְהַחֲזָקָה בָּעוֹלָם. אַבָּא יוֹדֵעַ הַכֹּל, אַבָּא יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל, לִבְנוֹת הַכֹּל, לַעֲשׂוֹת הַכֹּל... מַדּוּעַ הוּא מַרְגִּישׁ כָּךְ? כִּי הָאָב רַק נוֹתֵן לוֹ, זוֹ תְּחוּשָׁה אֱלֹקִית שֶׁמַּקְרִינָה הַחוּצָה וְהַיֶּלֶד חָשׁ בָּהּ. אֶת הַתְּחוּשָׁה הַזּוֹ אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לְהַרְגִּישׁ רַק בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֶה "הָרֵוַח הִנָּקִי" שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵבִיא אוֹתָנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה,

הוּא הֵבִיא אוֹתָנוּ לְטוֹבָתֵנוּ, שֶׁגַּם אָנוּ נִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ מֵהַכֹּחַ הָאֱלֹקִי הַזֶּה.

וְאוּלַי כָּךְ אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר אֶת הַמַּחְלֹקֶת הַיְדוּעָה בֵּין בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל[18] (עירובין יג:), הַאִם נוֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁבָּא לְעוֹלָם הַזֶּה אוֹ הָיָה עָדִיף שֶׁלֹּא נִבְרָא בִּכְלָל, וְקִבְּעוּ לְבַסּוֹף, שֶׁנּוֹחַ לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁהוּא כְּבָר כָּאן, יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו (יְתִבּוֹנַן עַל מָה שֶׁעָשָׂה בֶּעָבָר, וְיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה אִם צָרִיךְ) וְיִמַּשְׁמֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו (יְתִבּוֹנַן לְפָנַי שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּעָתִיד, אִם רָאוּי לַעֲשׂוֹתוֹ אוֹ לֹא). וְקָשֶׁה, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה רַק טוֹב, וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה רַק טוֹב, הֲרֵי שֶׁאִם הָאֶפְשָׁרוּת הַיּוֹתֵר טוֹבָה הִיא שֶׁלֹּא הָיִינוּ בָּאִים לָעוֹלָם, אָז מַדּוּעַ הוּא כֵּן הֵבִיא אוֹתָנוּ? אֶלָּא שֶׁבֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל הִסְתַּכְּלוּ מִתּוֹךְ עֵינֵי בְּנֵי הָאָדָם. לְפִי הֲבָנַת אָדָם, אִם הַנְּשָׁמוֹת הָיוּ לְמַעְלָה, וַעֲכְשָׁו שֶׁהֵן בָּאוֹת לְכָאן הֵן יְכוֹלוֹת לְקַלְקֵל כָּל כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה אֲנָשִׁים נִמְצָאִים כָּאן בַּגִּלְגּוּל הַמִּי יוֹדֵעַ כַּמָּה שֶׁלָּהֶם... בָּאִים, חוֹזְרִים, מְקַלְקְלִים... נוֹחַ יוֹתֵר שֶׁהָיוּ נִשְׁאָרִים שָׁם לְמַעְלָה. אֲבָל מִבְּחִינַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה לֹא נָכוֹן, כִּי בַּיּוֹם שֶׁנַּגִּיעַ לְתַכְלִית הָאֲמִתִּית שֶׁלָּנוּ, שֶׁנָּבִין אֶת הַמְּתָנָה שֶׁל כֹּחַ הַנְּתִינָה, נְעוֹרֵר אֶת הַנִּיצוֹץ הָאֱלֹקִי שֶׁבְּתוֹכֵנוּ, שֶׁנִּהְיֶה חֵלֶק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶה יִהְיֶה הַדָּבָר הֲכִי טוֹב שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת... רַק בִּשְׁבִיל זֶה ה׳ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם.

כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, הוּא הִבִּיט שֵׁשֶׁת אַלְפֵי שָׁנָה קָדִימָה, וְרָאָה הַכֹּל מִתְחִלָּתוֹ עַד סוֹפוֹ, כָּל הַנְּפִילוֹת

---

[18] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: תָּנוּ רַבָּנָן: שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל, הַלָּלוּ אוֹמְרִים: נוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא יוֹתֵר מִשֶּׁנִּבְרָא, וְהַלָּלוּ אוֹמְרִים: נוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁנִּבְרָא יוֹתֵר מִשֶּׁלֹּא נִבְרָא. נִמְנוּ וְגָמְרוּ: נוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא יוֹתֵר מִשֶּׁנִּבְרָא, עַכְשָׁיו שֶׁנִּבְרָא - יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְאָמְרֵי לָהּ: יְמַשְׁמֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו.

וְכָל הָעֲלִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם, שָׂקַל הַכֹּל בְּמֹאזְנַיִם וּמָצָא שֶׁנּוֹחַ לִבְרֹא מֵאֲשֶׁר לֹא לִבְרֹא. אִם אֲנַחְנוּ מִסְתַּכְּלִים מִנְּקוּדַּת הַזְּמַן שֶׁל יָמֵינוּ אֲחוֹרָה, הֲרֵי שֶׁחָוִינוּ חֻרְבָּן שֶׁל שְׁנֵי בָּתֵּי מִקְדָּשׁ, גָּלוּת שֶׁל אַלְפַּיִם שָׁנָה, הִתְבּוֹלְלוּת, שׁוֹאָה וּפֶרְעָנוּיוֹת, שֶׁכִּלּוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה אָמוּר לַעֲמוֹד עַל מִלְיָארְד אִישׁ בְּרִבּוּי טִבְעִי, וְהַרְבָּה יוֹתֵר בְּרִבּוּי לֹא טִבְעִי שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נֶחְן בּוֹ, וַאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים עַל כַּמָּה מִלְיוֹנִים בּוֹדְדִים, וְכָל הָאֲסוֹנוֹת שֶׁמִּתְרַחֲשִׁים בְּיָמֵינוּ, הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים... אִם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּשּׁוּרָה הַתַּחְתּוֹנָה כָּל זֶה מִשְׁתַּלֵּם, סִימָן שֶׁהַחֵלֶק הַטּוֹב שֶׁיְּכִירִיעַ אֶת הַמֹּאזְנַיִם עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ... הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְתַּכֵּל קָדִימָה וְרָאָה שֶׁהַטּוֹב מְנַצֵּחַ, וְאִם זֶה לֹא נִרְאָה לָנוּ כָּךְ, סִימָן שֶׁרֹב הַטּוֹב הָאֲמִתִּי עֲדַיִן בְּדַרְכּוֹ אֵלֵינוּ.

רַק שֶׁקָּשֶׁה לָנוּ לְהָבִין זֹאת מִנְּקוּדַּת הַמַּבָּט הָאִישִׁית שֶׁלָּנוּ, בָּהּ כָּל אֶחָד מַבִּיט עַל עַצְמוֹ וְעַל צָרוֹתָיו, כִּי "כָּרֵעַ" זֶה לֹא נִרְאָה טוֹב, "כָּרֵעַ" קָשֶׁה לוֹ וְרַע לוֹ, וְהוּא לֹא מֵבִין מַדּוּעַ הַיִּסּוּרִים לֹא נִגְמָרִים... אֲבָל אִם נִסְתַּכֵּל בַּתְּמוּנָה הַגְּדוֹלָה, שֶׁכָּל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ מְהַוֶּה חֵלֶק מִמַּהֲלַךְ אֶחָד גָּדוֹל מְאֹד, וְשֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר הַכֹּל יִשְׁתַּלֵּם, כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁל שֵׁשֶׁת אַלְפֵּים שָׁנָה, נָבִין שֶׁמַּשֶּׁהוּ אָמוּר לְהִתְרַחֵשׁ בְּקָרוֹב מְאֹד, בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ, לִקְרַאת סוֹף הַתְּקוּפָה הַזּוֹ, וְהוּא יַכְרִיעַ אֶת כַּף הַמֹּאזְנַיִם הָאֵלֶּה... אוּלַי נַתְחִיל לְהָבִין מְעַט מִמַּה שֶׁמְּצַפָּה לָנוּ.

לִזְכֹּר

וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁאָנוּ מְצַיְּנִים בְּכָל שָׁנָה, כָּל הַשָּׁנָה, אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם. זוֹ הַסִּבָּה שֶׁבְּחַג הַפֶּסַח, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַחַגִּים לְחַגֵּי הַשָּׁנָה (ראש השנה ד.), אָנוּ מְסַפְּרִים שׁוּב וְשׁוּב אֶת הַהַגָּדָה עַל הַנֵּס שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם זֶה אַלְפֵּי שָׁנִים. הָיוּ הַרְבֵּה נִסִּים לְעַם יִשְׂרָאֵל עִם הַדּוֹרוֹת, כָּל נֵס גַּם קִבֵּל אֶת כְּבוֹדּוֹ הַמַּגִּיעַ לוֹ בִּזְמַנּוֹ, וְיֶשְׁנָם

אַף חַגִּים מִדְּרַבָּנָן כְּמוֹ פּוּרִים וַחֲנֻכָּה לְזֵכֶר אוֹתָם נִסִּים, אֲבָל עִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם גּוֹבֵר עַל כֻּלָּם. מַזְכִּירִין אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם בִּקְרִיאַת שְׁמַע, בַּתְּפִלָּה, בִּבְרְכַּת הַמָּזוֹן... יֵשׁ מִצְוָה מֵהַתּוֹרָה לְהַזְכִּיר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם כָּל יוֹם (ספר החינוך מצוה כא), וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁהִתְקִינוּ אֶת פָּרָשַׁת צִיצִית גַּם בִּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית, שֶׁמֵּזְכֶּרֶת בָּהּ יְצִיאַת מִצְרַיִם (ברכות יב:). מָה כָּל כָּךְ חָשׁוּב בִּיצִיאַת מִצְרַיִם?

הַדָּבָר הַחָשׁוּב בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ שֶׁנַּזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ בְּכָל יוֹם, לֹא רַק מִי גָּאַל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בְּאֵיזֶה מַצָּב. עַד שֶׁמְּשַׁבְּחִים אֶת הַגּוֹאֵל עַל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה לָנוּ, נָשִׂים לֵב מִי הַנִּגְאָל, הַנִּגְאָל זֶה עַם שֶׁיָּשַׁב בְּתוֹךְ 49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה; כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְחַפֵּשׂ לָהֶם זְכוּת עַל מְנָת לְהוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, לֹא מָצָא כָּזוֹ; גַּם זְכוּת אָבוֹת לֹא הִסְפִּיקָה לָהֶם; לֹא הָיְתָה לָהֶם זְכוּת לְהִגָּאֵל; מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

כָּךְ כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (שמות רבה יט, ה):

וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ, לֹא בִּקְּשׁוּ יִשְׂרָאֵל לָמוּל בְּמִצְרַיִם, אֶלָּא כֻּלָּם בִּטְּלוּ הַמִּילָה בְּמִצְרַיִם חוּץ מִשִּׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי... וְהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ לְגָאֳלָן וְלֹא הָיָה לָהֶם זְכוּת, מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְמֹשֶׁה וְאָמַר לוֹ לֵךְ וּמְהוֹל אוֹתָם... וְהַרְבֵּה מֵהֶן לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם לָמוּל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּעֲשׂוּ הַפֶּסַח, וְכֵיוָן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה אֶת הַפֶּסַח גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְנוֹשְׁבוֹת בַּגַּן עֵדֶן מִן הָרוּחוֹת שֶׁבַּגַּן עֵדֶן הָלְכוּ וְנִדְבְּקוּ בְּאוֹתוֹ הַפֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד, טז): עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן, וְהָיָה רֵיחוֹ הוֹלֵךְ מַהֲלַךְ אַרְבָּעִים יוֹם, נִתְכַּנְסוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֵצֶל מֹשֶׁה אָמְרוּ לוֹ בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ הַאֲכִילֵנוּ מִפִּסְחָךְ, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ עֲיֵפִים מִן הָרֵיחַ, הָיָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם אֵין אַתֶּם נִמּוֹלִין אֵין אַתֶּם אוֹכְלִין,

שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח וְגוֹ', מִיָּד נָתְנוּ עֲצָמָן וּמָלוּ, וְנִתְעָרֵב דַּם הַפֶּסַח בְּדַם הַמִּילָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹבֵר וְנוֹטֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְנוֹשְׁקוֹ וּמְבָרְכוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז, ו): וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ וְגוֹ', חֲיִי בְּדַם הַפֶּסַח, חֲיִי בְּדַם מִילָה.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶחְלִיט לְזַכּוֹתָם בְּמִצְוֹות, מִצַוַת בְּרִית מִילָה וּמִצַוַת קָרְבָּן הַפֶּסַח. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא רָצוּ לַעֲשׂוֹת מִילָה, וְה' צִוָּה אֶת מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת אֶת קָרְבָּן הַפֶּסַח שֶׁלוֹ. כְּשֶׁהֵרִיחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת רֵיחַ הַצְּלִיָּה בִּקְשׁוּ גַּם הֵם לֶאֱכוֹל מִמֶּנּוּ, וְאָז אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כִּי מִי שֶׁלֹּא מָהוּל אָסוּר בְּקָרְבָּן פֶּסַח, רַק אָז בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מָלוּ עַצְמָם! שְׁתֵּי מִצְוֹות עָשׂוּ, וּשְׁתֵּיהֶן לֹא לִשְׁמָן! מָלוּ עַצְמָם כְּדֵי לֶאֱכוֹל עַל הָאֵשׁ!

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרָה לָהֶם לִקְשֹׁר אֶת הַטָּלֶה שֶׁל קָרְבָּן הַפֶּסַח לְמִטָּתָם אַרְבָּעָה יָמִים לִפְנֵי פֶּסַח, וְכָל מִצְרַיִם שָׁמְעוּ אֶת קוֹלוֹת הַכְּבָשִׂים. בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעָבְדָה שֶׁהַטָּלֶה הָיָה הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל הַמִּצְרִים, אֵלֶּה הִגִּיעוּ לְהִלָּחֵם בָּהֶם, לְאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרָה לַיְּהוּדִים לַעֲנוֹת לַמִּצְרִים שְׁשׁוֹאֲלִים לְפֶשֶׁר הַקּוֹלוֹת, שֶׁבְּעוֹד אַרְבָּעָה יָמִים ה' יַהֲרֹג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זְמַן יַהַרְגוּ אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְיַעֲשׂוּ אוֹתָם עַל הָאֵשׁ! וְהֵם אַף מָלוּ אֶת עַצְמָם בִּשְׁבִיל הַתַּעֲנוּג הַזֶּה! כַּמּוּבָן שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָעֲדוּ מִפַּחַד כְּשֶׁאָמְרוּ זֹאת לַמִּצְרִים, אַךְ ה' יִתְבָּרַךְ עָשָׂה לָהֶם נֵס בַּיּוֹם הַהוּא, שֶׁהָיָה יוֹם שַׁבָּת י' בְּנִיסָן, וְהַמִּצְרִים לֹא הִצְלִיחוּ לִפְגֹּעַ בְּיִשְׂרָאֵל, וּלְבַסּוֹף נִלְחָמוּ הַבְּכוֹרוֹת הַמִּצְרִים בְּהוֹרֵיהֶם וְהָיָה קֶרֶב בּוֹ נָפְלוּ יוֹתֵר מִצְרִים מֵאֲשֶׁר בְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת שֶׁהָיְתָה אַרְבָּעָה יָמִים לְאַחַר מִכֵּן. וְעַל זֹאת אָנוּ מְצַיְּנִים עַד הַיּוֹם אֶת "הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל", הַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח, זֵכֶר לַנֵּס. כְּלוֹמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּפָה עַל עַם יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי מִצְוֹות שֶׁלֹּא לִשְׁמָן,

תִּרְגֵּם אוֹתָם לְמִצְווֹת אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן וְגָאַל אוֹתָם בִּזְכוּתָן ! זֶה מָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְצַיְּנִים כְּבָר יוֹתֵר מִ-3,330 שָׁנָה...

וְלָכֵן ה׳ יִתְבָּרַךְ מְצַוֶּה עָלֵינוּ ״תַּזְכִּירוּ דַּוְקָא אֶת הַנֵּס הַזֶּה מִכָּל שְׁאָר הַנִּסִּים בִּשְׁאָר הַדּוֹרוֹת״, כִּי זֶה חָשׁוּב לָדוֹר הָאַחֲרוֹן, כִּי בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, אוֹמְרִים אֲנָשִׁים ״אֵין לִי זְכֻיּוֹת, אֲנִי מַלֵּא בַּעֲוונוֹת, אֵין לִי מִצְווֹת, אֵין לִי שַׁבָּת, אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְהִגָּאֵל״? כֻּלָּם מַרְגִּישִׁים רֵיקִים שֶׁאֵין בָּהֶם כְּלוּם, אֲבָל אִם רַק מְדוֹבְבִים אוֹתָם, אֵלֶּה שֶׁפּוֹתְחִים בְּשִׂיחָה בְּמִלִּים: ״אֲנִי חִלּוֹנִי״, וְאָז מִתְגַּלֶּה שֶׁהֵם מְלֵאִים מִצְווֹת כְּרִמּוֹן, מַנִּיחִים תְּפִלִּין, קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, מַשְׁלִימִים מִנְיָן, לֹא אוֹכְלִים בָּשָׂר עִם חָלָב, לֹא אוֹכְלִים חֲזִיר, צָמִים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, לֹא אוֹכְלִים חָמֵץ בְּפֶסַח, וְעִם כָּל זֹאת הֵם לֹא מַכִּירִים בַּטּוֹב שֶׁבָּהֶם עִם כָּל הַנִּסָּיוֹנוֹת שֶׁהֵם עוֹבְרִים, וְלֹא מְבִינִים עַד כַּמָּה הֵם קְרוֹבִים לַגְּאוּלָה בֶּאֱמֶת.

יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ, תַּאֲמִין

מְסֻפָּר עַל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִּיטֶשֶׁב, ״סָנֵגוֹרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל״, שֶׁהָיָה לוֹ שִׁעוּר תּוֹרָה בָּעֲיָרָה, שֶׁהוּא לֹא הָיָה מַתְחִיל בּוֹ, עַד שֶׁסָּקַר אֶת כָּל הַקָּהָל בָּאֵי הַשִּׁעוּר וּמָצָא בְּכָל אֶחָד נְקוּדַת זְכוּת, דָּבָר שֶׁבּוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי טוֹב יוֹתֵר אַף מֵהָרַב עַצְמוֹ. וְהִנֵּה יוֹם אֶחָד הִגִּיעַ לָרַאשׁוֹנָה לַשִּׁעוּר אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הַלֹּא טוֹבִים שֶׁל הָעֲיָרָה, בִּלְשׁוֹן הַמְעָטָה. הָרַב הֵחֵל לְחַפֵּשׂ בְּרֹאשׁוֹ נְקוּדַת זְכוּת לְאוֹתוֹ יְהוּדִי עַל מְנָת שֶׁיּוּכַל לִפְתֹּחַ בַּשִּׁעוּר, אַךְ הוּא לֹא הִצְלִיחַ ! הַדַּקּוֹת נוֹקְפוֹת וְהָרַב מַתְחִיל לְהִלָּחֵץ, יִתָּכֵן שֶׁיֵּשׁ יְהוּדִי שֶׁאֵין בּוֹ דָּבָר טוֹב? תַּלְמִידָיו שֶׁל הָרַב שֶׁנִּכְחוּ בַּשִּׁעוּר וְיָדְעוּ עַל מִנְהָגוֹ, תְּמָהוּ הַאִם הָרַב יַצְלִיחַ לְמְצוֹא מַשֶּׁהוּ בְּאוֹתוֹ יְהוּדִי, שֶׁחֲרֵי לָהֶם אֵין מֵשָׂג...

לְאַחַר שֶׁהַזְּמַן הִמְשִׁיךְ לַחֲלֹף וְשׁוֹם פִּתָּרוֹן לֹא עָלָה בָּאֹפֶק, קָם הָרַב מִכְּסְאוֹ וְיָצָא מֵהַמָּקוֹם. הוּא צָעַד הָלוֹךְ וָשׁוֹב מִחוּץ לַחֶדֶר וְהֵחֵל לְדַבֵּר עִם עַצְמוֹ בְּנוֹקְשׁוּת ״מָה זֶּה לֵוִי יִצְחָק? אַתָּה לֹא יָכוֹל לִמְצוֹא נְקוּדַת זְכוּת לִיהוּדִי? אֵיךְ זֶה יִתְכֵּן״?! לְפֶתַע נֶעְצַר, אֲרֻשַּׁת שֶׁל חִיּוּךְ הִתְפַּשְּׁטָה עַל פָּנָיו, וְהוּא חָזַר אֶל הַשִּׁעוּר, מוֹסֵר אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוּת כְּהֶרְגֵּלוֹ. בְּתֹם הַשִּׁעוּר פָּנוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו שֶׁלֹּא עָמְדוּ יוֹתֵר בְּסַקְרָנוּתָם, מָה מָצָא הָרַב בְּאוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁנֶּעֱלַם מֵעֵינֵיהֶם?

עָנָה הָרַב, ״יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ תַּאֲמִין״ (מגילה ו:). אָמַרְתִּי לְעַצְמִי כִּי כֻּלָּנוּ מַכִּירִים אֶת הָאָדָם הַזֶּה וְאֶת מַעֲשָׂיו. כֻּלָּנוּ גַּם מַכִּירִים לְאֵיזוֹ מִשְׁפָּחָה הוּא נוֹלָד, בְּאֵילוּ תְּנָאִים הוּא גָּדַל וְאֵלּוּ חַיִּים הוּא עָבַר. וְאָז אָמַרְתִּי לְעַצְמִי, שֶׁאִם אֲנִי הָיִיתִי גַּדֵּל בְּאוֹתָם תְּנָאִים, אֲנִי לֹא הָיִיתִי בָּא לְשִׁעוּר תּוֹרָה הַיּוֹם בִּכְלָל... וְזֶה שֶׁהוּא כֵּן בָּא לְשִׁעוּר, זוֹ נְקוּדַת הַזְּכוּת שֶׁלּוֹ!

יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל אָדָם מֵהַנְּקֻדָּה בָּהּ הוּא נִמְצָא, מֵהָעִינַיִם שֶׁלּוֹ. לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ, אֵין ״רַיִּקְר״, יֵשׁ ״רַיִּקְרָא״, כְּשֶׁאָנוּ מִסְתַּכְּלִים בְּפָנִים מְקֻרוֹב, אָנוּ רוֹאֶה אֶת אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. הָאוֹת א׳ נִמְצֵאת בְּסוֹף הַמִּילָה, דַּוְקָא בַּסּוֹף, אַחֲרֵי שֶׁעָבַרְנוּ אֶת כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת, מְבִינִים בַּסּוֹף מַדּוּעַ וְכַמָּה זֶה הִשְׁתַּלֵּם. וּבֵינְתַיִם? אֱמוּנָה. לָדַעַת שֶׁהַכֹּל מְכֻוָּן, וְהַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה לְהַגִּיעַ, גַּם כְּשֶׁאָנוּ חוֹשְׁבִים שֶׁאָנוּ לֹא רְאוּיִים לַגְּאוּלָה, הִיא לִזְכֹּר שֶׁגַּם הַדּוֹר שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם לֹא הָיָה רָאוּי לַגְּאוּלָה, הָיוּ בְּ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, אֶלָּא מָה? זְכוּת מִצְוָה הַצִּילָה אוֹתָם, מִצְוָה שֶׁה׳ הִכְרִיחַ אוֹתָם לַעֲשׂוֹתָהּ רַק כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִגְאוֹל אוֹתָם מֵאַהֲבָתוֹ.

אֲנַחְנוּ לֹא נְחַכֶּה שֶׁה׳ יַכְרִיחַ אוֹתָנוּ, אָנוּ נֵצֵא לְרִדְּף אַחֲרֵי הַמִּצְוֹות בְּעַצְמֵנוּ. מִצְוָה בּוֹדֶדֶת יְכוֹלָה לְחַלֵּץ אוֹתָנוּ מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁלָּנוּ. הַמִּצְוָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר הִיא לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ ה׳

וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹחַ הָאֱלֹקִי שֶׁבְּתוֹכֵנוּ - **לָתֵת**!!! גְּמִילוּת חֲסָדִים, צְדָקָה, עֶזְרָה לְמִישֶׁהוּ... נְתִינָה לֹא חַיֶּבֶת לִהְיוֹת בְּכֶסֶף, פְּעָמִים מַסְפִּיק מִילָה טוֹבָה, חִיּוּךְ, אֹזֶן קַשֶּׁבֶת, יָד תּוֹמֶכֶת, **לָתֵת**!! כְּשֶׁנִּתֵּן לַאֲחֵרִים, נַרְגִּישׁ פִּתְאוֹם אֶת הַזְּכוּת לְנַצֵּל אֶת הַכֹּחַ וּלְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁיְּכוֹלָה לִהְיוֹת, וְעַד כַּמָּה הַמִּצְוָה הַזֹּאת תְּרוֹמֵם אוֹתָנוּ. זוֹ הַזְּכוּת שֶׁלָּנוּ, שֶׁבְּזְכוּתָהּ נִגָּאֵל מֵהַצָּרוֹת הָאִישִׁיוֹת שֶׁלָּנוּ וְנִזְכֶּה גַּם לִגְאֻלָּה כְּלָלִית לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל.

.

המפתח לחירות

הָא לַחְמָא עַנְיָא

מִצְוַת בִּעוּר הֶחָמֵץ בְּיָמֵינוּ נִרְאֵית קָצָת מַצְחִיקָה לְמִי שֶׁלֹּא מֵבִין אֶת עוֹמֶק הָעִנְיָן. הֲרֵי הָאִשָּׁה הַמִּסְכֶּנֶת כְּבָר הָפְכָה לְקָרְבַּן פֶּסַח שְׁבוּעַיִם לִפְנֵי, כָּל הֶחָמֵץ בֶּעָר וְחֻסַּל. אֲפִילוּ הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים אוֹכְלִים בַּיּוֹמַיִם הָאַחֲרוֹנִים בַּחֲדַר הַמַּדְרֵגוֹת... כַּאֲשֶׁר הַבַּעַל עוֹבֵר עִם הַגֶּר לְחַפֵּשׂ חָמֵץ, וְנִזְהָר לֹא לְטַנֵּף אֶת הָרִצְפָּה הַמַּבְרִיקָה בְּשַׁעֲוָה, הוּא מוֹצֵא עֲשָׂרָה פִּתֵּיתֵי לֶחֶם שֶׁאִשְׁתּוֹ פִּזְּרָה בְּשַׁקִּיּוֹת נַיְלוֹן, כִּי אֵין חָמֵץ אַחֵר... אֲבָל יְהוּדִים נֶאֱמָנִים וִיקָרִים לֹא נוֹתְנִים לָעֲבֵדוֹת הָאֵלֶּה לְקַלְקֵל לָהֶם אֶת שִׂמְחַת הַמִּצְוָה, וְהֵם תָּרִים אַחַר אוֹתָן שַׁקִּיּוֹת, לְבַצַּע בִּעוּר חָמֵץ בַּבַּיִת שֶׁכְּבָר אֵין בּוֹ חָמֵץ. לַמָּחֳרָת בַּבֹּקֶר הוֹלְכִים לִשְׂרֹף אֶת שְׁאֵרִיּוֹת הֶחָמֵץ שֶׁאֵין

לָנוּ... וְכָכָה רוֹאִים אֲנָשִׁים עוֹמְדִים בַּתּוֹר עִם הַלּוּלָב שֶׁשָּׁמְרוּ מִסֻּכּוֹת, וּמְבַצְּעִים מִצְוַת בִּעוּר אַרְבַּעַת הַמִּינִים...

וּמִשָּׁם מַתְחִיל הַמֵּרוֹץ לַהֲכָנוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת עַד לְלֵיל הַסֵּדֶר עַצְמוֹ. אָז מַגִּיעִים כֻּלָּם עֲיֵפִים וּרְעֵבִים, וּמְגַלִּים כִּי הֵם צְרִיכִים לְחַכּוֹת עַכְשָׁו אֶת כָּל הַהַגָּדָה עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לַמָּנָה הָעַקָּרִית... וְהִנֵּה מַתְחִילִים לִקְרֹא אֶת הַהַגָּדָה וְשׁוֹאֲלִים אֶת עַצְמָנוּ, מָה רוֹצִים מֵאִתָּנוּ? חֵלֶק מֵהַהַגָּדָה בַּאֲרָמִית בִּכְלָל, מִישֶׁהוּ יָכוֹל לְהַסְבִּיר לָנוּ מָה זֶה "הָא לַחְמָא עַנְיָא"[19]?

יֵשׁ מִנְהָגִים גַּם אֵיךְ לִקְרֹא, הַאִם נֹאמַר "הָא לַחְמָא עַנְיָא" בְּקָמַץ, אוֹ "הֵא לַחְמָא עַנְיָא" בְּצֵירֶה כְּמִנְהַג הַבַּבְלִיִּים, אוֹ אוּלַי בִּכְלָל "כְּהָא לַחְמָא עַנְיָא" כְּמִנְהַג יְהוּדֵי חָאלֵב. אֲבָל מָה זֶה "הָא לַחְמָא עַנְיָא"? מִישֶׁהוּ עָצַר לְהָבִין מָה אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים? קֶטַע קָטָן בַּאֲרָמִית שֶׁחוֹזְרִים עָלָיו שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים וּמְרִימִים אֶת הַמַּצָּה הַשְּׁבוּרָה בָּאֲוִיר, מָה זֶה אוֹמֵר? פֵּרוּשׁ הַמִּלִּים שֶׁל קְרִיאַת "הָא לַחְמָא עַנְיָא" הוּא "זֶה לֶחֶם הָעֹנִי שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם, כָּל מִי שֶׁרָעֵב יָבוֹא וְיֹאכַל, כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ יָבוֹא וְיִפְסַח (יִשְׁתַּתֵּף בְּקָרְבָּן הַפֶּסַח שֶׁלָּנוּ), הַשָּׁנָה כָּאן (בַּגָּלוּת) לַשָּׁנָה הַבָּאָה בְּיִשְׂרָאֵל, הַשָּׁנָה (אֲנַחְנוּ עֲדַיִן) עֲבָדִים, לַשָּׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין". זֶה מָה שֶׁאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים.

לִפְנֵי כְּ-30 שָׁנָה זָמַן רַב אֶחָד לְבָסִיס חֵיל הָאֲוִיר, לַעֲרֹךְ אֶת לֵיל הַסֵּדֶר כְּהֶלְכָתוֹ לְטַיָּסִים וּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם הַגָּרִים בַּבָּסִיס. הָרַב נִכְנַס לְאוּלָם עָנָק מַלֵּא אֲנָשִׁים מִקִּיר לְקִיר. אַנְשֵׁי הַצָּבָא,

---

[19] וְזֶה נֶפַח הַהַגָּדָה: **הָא לַחְמָא עַנְיָא** דִּי אֲכָלוּ אֲבָהָתָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם. כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵיכֹל, כָּל דְּצָרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח. הָשַׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הָשַׁתָּא עַבְדֵי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין [תַּרְגּוּם: זֶה לֶחֶם הָעֹנִי שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. כָּל רָעֵב יָבוֹא וְיֹאכַל, כָּל הַצָּרִיךְ יָבוֹא וְיִפְסַח (יִשְׁתַּתֵּף בְּקָרְבָּן הַפֶּסַח). הַשָּׁנָה כָּאן, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הַשָּׁנָה עֲבָדִים, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין].

נְשׁוֹתֵיהֶם וְהַיְלָדִים, בַּלַּגָּן שָׁלֵם. כַּאֲשֶׁר לָנוּ יֵשׁ יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה אוֹרְחִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֲנַחְנוּ כְּבָר מִסְתַּבְּכִים בְּנֹהוּל הָעֶרֶב, וְהִנֵּה הוּא מוֹצֵא עַצְמוֹ מוּל 500 אִישׁ! כְּשֶׁהִגִּיעַ לְ"הָא לַחְמָא עַנְיָא", הֶחְלִיט שֶׁיִּתְרַגֵּם לָהֶם אֶת מָה שֶׁהֵם אוֹמְרִים כְּדֵי שֶׁיִּתְחַבְּרוּ אֶל הַהַגָּדָה, וְכָךְ עָשָׂה.

לְפֶתַע הִתְרוֹמֵם טַיְס אֶחָד מִשֻּׁלְחָנוֹ וְאָמַר: "סְלַח לִי, יֵשׁ לִי שְׁאֵלָה". הָרַב הָיָה קָצַת מֻפְתָּע, לְהַתְחִיל לַעֲנוֹת עַל שְׁאֵלוֹת בְּאֶמְצַע לֵיל הַסֵּדֶר לְ-500 אִישׁ לֹא הָיָה מְלַבֵּב בְּעֵינָיו בְּמְיֻחָד, אֲבָל הוּא הֶחְלִיט שֶׁלֹּא לְהִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וּלְקַבֵּל אֶת שְׁאֵלָתוֹ. שְׁאָר הָאֲנָשִׁים הִבִּיטוּ בָּאֵרוּעַ שֶׁקָּטַע בְּבַת אַחַת אֶת הַטֶּקֶס, לִרְאוֹת מָה הַשְּׁאֵלָה הַדְּחוּפָה כָּל כָּךְ, שֶׁבִּגְלָלָהּ הֵם יִצְטָרְכוּ לֶאֱכוֹל יוֹתֵר מְאֻחָר...

- "בְּכָבוֹד, מָה הַשְּׁאֵלָה?",
- "תַּגִּיד לִי, אַתָּה לֹא חוֹשֵׁב שֶׁהַהַגָּדָה קְצָת לֹא רֶלֶוַנְטִית? שֶׁצָּרִיךְ לְעַדְכֵּן אוֹתָהּ לְיָמֵינוּ?",
- "לָמָּה אַתָּה מַתְכּוֹן שֶׁהִיא לֹא רֶלֶוַנְטִית?",
- "אַתָּה קָרָאתָ 'הַשָּׁנָה אֲנַחְנוּ בַּגָּלוּת, לַשָּׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם, הַשָּׁנָה אֲנַחְנוּ עֲבָדִים, לַשָּׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין'... **אֲנִי** לֹא בַּגָּלוּת, **וַאֲנִי** לֹא עֶבֶד. **אֲנִי** נוֹלַדְתִּי בָּאָרֶץ. **אֲנִי** צַבָּר. **אֲנִי** בַּחִיִּים שֶׁלִּי לֹא הָיִיתִי בְּמִצְרַיִם, רַק מֵהָאֲוִיר. **אֲנִי** לֹא עֶבֶד, אַף פַּעַם לֹא הָיִיתִי עֶבֶד. אָז לָמָּה **אֲנִי** צָרִיךְ לִקְרֹא שֶׁהַשָּׁנָה **אֲנִי** עֶבֶד וּבַגָּלוּת? זֶה לֹא רֶלֶוַנְטִי, לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן לְעַדְכֵּן קְצָת"?
- "אֲנִי מַקְשִׁיב לַשְּׁאֵלָה שֶׁלְּךָ, וַאֲנִי שׁוֹמֵעַ שְׁמוֹנָה פְּעָמִים אֶת הַמִּילָה 'אֲנִי'. אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָנוּ דִּין שֶׁל עֲרָבִים זֶה לָזֶה. אָמְנָם אֲנַחְנוּ כָּאן, אֲבָל יֵשׁ לָנוּ אַחִים יְקָרִים מֵאֲחוֹרֵי מָסָךְ הַבַּרְזֶל (בְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת הַקּוֹמוּנִיסְטִית), וְשָׁם יֵשׁ חֻקִּים שֶׁאָסוּר לַחְגֹּג אֶת לֵיל הַסֵּדֶר, פַּחַד פְּחָדִים. הֵם בְּנֵי

חוֹרִין? הֵם עוֹשִׂים אֶת הַסֵּדֶר בַּמַּחְתֶּרֶת וְאוֹמְרִים אֶת זֶה, אָז אַתָּה צָרִיךְ לְהַגִּיד גַּם כֵּן, כִּי כֻּלָּנוּ אוֹתוֹ עָם״.

וְגַם בְּיָמֵינוּ עֲדַיִן יֵשׁ יְהוּדִים בְּרַחֲבֵי הָעוֹלָם בִּמְדִינוֹת אוֹיֵב, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לָצֵאת מִשָּׁם וְנִמְצָאִים תַּחַת מִשְׁטָרִים עוֹיְנִים וּבְסַכָּנַת חַיִּים, וְגַם הֵם חַיִּים בְּכָל רֶגַע אֶת ״הָא לַחְמָא עַנְיָא״.

עֲשָׂרָה נִסִּים עָשָׂה עַל הַיָּם...

אֲבָל אִם נִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, נִגְלֶה עוֹד עֹמֶק בָּעִנְיָן זֶה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה עֲשָׂרָה נִסִּים לְעָם יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם (אבות ה, ד). אֶחָד מֵהַנִּסִּים הָיָה שֶׁהוּא קָרַע אֶת הַיָּם לִ-12 גְּזָרִים, שְׁבִיל לְכָל שֵׁבֶט (תנחומא בשלח, י). כָּל שֵׁבֶט הָיָה עִם נָשִׂיא מִשֶּׁלּוֹ, דֶּגֶל מִשֶּׁלּוֹ, מְנַהֵגִים מִשֶּׁלּוֹ, חֲלוֹן תְּפִלָּה מִשֶּׁלּוֹ בַּשָּׁמַיִם... מַמָּשׁ 12 עַמִּים קְטַנִּים בְּנִפְרָד. הַדָּבָר הַיָּחִיד שֶׁמִּשֻּׁתָּף לַאֲנָשִׁים מֵאוֹתוֹ שֵׁבֶט לָאֵלֶּה מֵהַשְּׁבָטִים הָאֲחֵרִים הוּא שֶׁהֵם מִשְׁתַּיְכִים לְאוֹתוֹ עָם. וְאַף עַל פִּי כֵן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה נֵס אַחַר בַּיָּם, שֶׁהַקִּירוֹת שֶׁנּוֹצְרוּ מִמֵּי הַיָּם שֶׁנֶּחְצָה וְהִבְדִּילוּ בֵּין הַשְּׁבָטִים הָיוּ שְׁקוּפִים וּצְלוּלִים כִּזְכוּכִית (שם), וְכָל שֵׁבֶט יָכֹל לִרְאוֹת דֶּרֶךְ הַקִּירוֹת אֶת הַשְּׁבָטִים הָאֲחֵרִים...

לְכְאוֹרָה אֵיזֶה צֹרֶךְ הָיָה לַנֵּס הַזֶּה? אֶלָּא מִכָּאן רוֹאִים, כִּי לַמְרוֹת שֶׁכָּל שֵׁבֶט הָיָה עִם קָטָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ, עִם נָשִׂיא וְדֶגֶל וּמִנְהָגִים מִשֶּׁלּוֹ, הֵם לֹא הָיוּ רְגוּעִים עַד שֶׁרָאוּ כִּי אֲחֵיהֶם מֵהַשְּׁבָטִים הָאֲחֵרִים גַּם נִצְּלוּ. גַּם יְהוּדִים רְחוֹקִים שֶׁאֵין לָהֶם בְּמִשֻּׁתָּף עִם שִׁבְטָם וּמִנְהָגָם, רַק הִשְׁתַּיְכוּת כְּלָלִית לָעָם הַיְּהוּדִי.

אִם כָּךְ, מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרַע אֶת הַיָּם לִ-12 גְּזָרִים? הֲרֵי אִם אִכְפַּת לְכֻלָּם זֶה מִזֶּה בֶּאֱמֶת, הָיָה חוֹצֶה אֶת הַיָּם לִשְׁנַיִם וְכֻלָּם הָיוּ יוֹצְאִים יַחְדָּיו? מִכָּאן רוֹאִים שֶׁאַחְדוּת אֲמִתִּית לֹא חַיֶּבֶת לִהְיוֹת תְּלוּיָה בְּכָךְ שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ אוֹתוֹ דָּבָר. גַּם אִם הַשֵּׁנִי

שׁוֹנֶה מִמְּךָ, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בִּשְׁבִיל מִשֶּׁלּוֹ, זֶה לֹא אוֹמֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִהְיוֹת לְךָ אִכְפַּת מִמֶּנּוּ וּמִמַּה שֶׁקּוֹרֶה לוֹ. וְאִם פַּעַם הָיוּ 12 שְׁבָטִים, הַיּוֹם הִתְחַלַּקְנוּ לַ-50 ! יֵשׁ שְׁמֹאלָנִים וִימָנִים, חִילּוֹנִים דָּתִיִּים וַחֲרֵדִים, אַשְׁכְּנַזִּים וּסְפָרַדִים וְתֵימָנִים... אֲבָל הָ״אִכְפַּת לִי מֵהַשֵּׁנִי״, זֶה אָסוּר שֶׁיֵּעָלֵם.

אַף עַל פִּי שֶׁהַשֵּׁנִי הוֹלֵךְ בִּשְׁבִיל אַחֵר מִשֶּׁלִּי, וְיֵשׁ לוֹ אֶת הַחֲבֵרִים שֶׁלּוֹ וְאֶת הַתַּרְבּוּת שֶׁלּוֹ וְאֶת הַדֶּגֶל שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא וּמַאֲמִין בּוֹ, הוּא עֲדַיִן אָח שֶׁלִּי, צָרִיךְ לִהְיוֹת אִכְפַּת לִי שֶׁכְּשֶׁאֲנִי נִגְאָל, שֶׁגַּם הוּא יִגָּאֵל. אֶת הַנֵּס הַזֶּה אָנוּ מְצַיְּנִים בִּיצִיאָה מֵעַבְדוּת לְחֵירוּת, עַל יְדֵי הָאַחְדוּת אֲנַחְנוּ נִגְאָלִים, לֹא עַל יְדֵי הַפִּיכַת הַשּׁוֹנֶה מִמֶּנִּי לִהְיוֹת כָּמוֹנִי, אֶלָּא לֶאֱהֹב אוֹתוֹ אֲפִילּוּ שֶׁהוּא עֲדַיִן שׁוֹנֶה מִמֶּנִּי, אַחֲרֵי הַכֹּל כֻּלָּנוּ עַם אֶחָד, כֻּלָּנוּ מַאֲמִינִים וְעוֹבְדִים אֶת אוֹתוֹ הָאֵל. אֶת הָאַחְדוּת הַזּוֹ אֲנַחְנוּ כָּל הַזְּמַן מְאַבְּדִים וּמַחְזִירִים תַּחַת עֹל הַגָּלוּת, וְלָכֵן גַּם הַשָּׁנָה צְרִיכִים לוֹמַר ״הָא לַחְמָא עַנְיָא״, שֶׁלַּשָּׁנָה הַבָּאָה נִהְיֶה בְּנֵי חוֹרִין כֻּלָּם.

הִזְמִינוּ אוֹתָךְ?

אֲבָל כְּשֶׁאֲנִי קוֹרֵא אֶת ״הָא לַחְמָא עַנְיָא״, אֲנִי מְחַפֵּשׂ בָּהּ אֶת הַחֵלֶק הָאִישִׁי שֶׁלִּי בְּתוֹךְ הַסִּפּוּר שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם. מַהִי הַהַזְמָנָה הַזּוֹ ״כָּל מִי שֶׁרָעֵב יָבוֹא וְיֹאכַל״ ? אֶת מִי אַתָּה מַזְמִין ? פַּעַם הָיוּ מַזְמִינִים אֶת הָעֲנִיִּים אַחֲרֵי תְּפִילַת עַרְבִית לָבוֹא לַבָּתִּים, לֹא כְּשֶׁאַתָּה וְהַמִּשְׁפָּחָה כְּבָר יוֹשְׁבִים לֶאֱכוֹל ! מָה זֶה ״כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ יָבוֹא וְיִפְסַח״ ? הָרֵי בִּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ צְרִיכִים לְהַמָּנוֹת קְבוּצָה עַל כָּל קָרְבָּן פֶּסַח לְפִנֵי שֶׁהוּא נִשְׁחַט, כְּדֵי לֶאֱכוֹל מִמֶּנּוּ צְלִי בָּעֶרֶב, אֲבָל אַחֲרֵי הַשְׁחִיטָה כְּבָר אִי אֶפְשָׁר לַצֹּרֶךְ חֲבֵרִים חֲדָשִׁים לְאוֹתָהּ קְבוּצָה (פסחים פט.), אָז אֶת מִי אֲנִי

מַזְמִין לְהִצְטָרֵף לְקָרְבַּן פֶּסַח שֶׁלִּי אַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁחַט, וּבְכָלָל הַיּוֹם אֵין לִי קָרְבָּן פֶּסַח לְהַזְמִין אֲנָשִׁים לְהִצְטָרֵף לְאָכְלוֹ, כִּי זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה שֶׁאֵין בֵּית מִקְדָּשׁ!

מִסֵּפֶר עַל רַב בָּעַיָּרָה קְטַנָּה שֶׁהָיָה דּוֹאֵג לַעֲנְיֵי הָעִיר שֶׁיִּתְאָרְחוּ אֵצֶל הָעֲשִׁירִים בֶּחָג הַפֶּסַח. אֲבָל מִסְפַּר הָעֲנִיִּים גָּדַל וְהַבְּעָיָה הָפְכָה לְקָשָׁה יוֹתֵר מִדֵּי שָׁנָה. בָּעַיָּרָה הָיָה גְּבִיר גָּדוֹל שֶׁיָּכוֹל הָיָה לְאָרֵחַ אֶת כֻּלָּם לְבַדּוֹ, אַךְ כְּגֹדֶל עוֹשְׁרוֹ כָּךְ גֹּדֶל קַמְצָנוּתוֹ, וְיָדוֹ נִסְגְּרָה כְּאֶגְרוֹף בִּפְנֵי כָּל נִזְקָק. אוֹתוֹ גְּבִיר הִגִּיעַ בְּעֶרֶב פֶּסַח אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית שֶׁל חַג, וְהִנֵּה הוּא מַבְחִין כִּי הָרַב צוֹעֵד לְקָרָאתוֹ. הוּא הֵחֵל לְהַזִּיעַ בְּמַחְשָׁבָה כִּי זֶה בֶּטַח יְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עֶזְרָה לַאֲחֵרִים, וְאֵיךְ יוּכַל לְסָרֵב לָרַב?

הָרַב חִיֵּךְ אֵלָיו בַּחֲבִיבוּת וּבֵרְכוֹ בְּבִרְכַּת חַג שָׂמֵחַ, וְאָז בִּקֵּשׁ,

- "יְהוּדִי יָקָר, אֲנִי רוֹצֶה מִמְּךָ שֶׁתִּסַּח עָלֶיךָ רַק קַבָּלָה אַחַת בַּחַג הַזֶּה",
- "כֵּן, מָה כְּבוֹדוֹ רוֹצֶה"?
- "אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּהְיֶה בְּרָכָה הַשָּׁנָה לְכָל יְהוּדִי בִּקְהִלָּה שֶׁלִּי. בְּפֶסַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עִם כָּל הַפָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה לְכָל בַּיִת וּבַיִת. וְהַקֻּבָ"ה הַחוֹתָם שֶׁלּוֹ הוּא 'אֱמֶת'. אֲנָשִׁים שֶׁמְּדַבְּרִים אֶחָד בַּפֶּה וְאַחַד בַּלֵּב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר שָׁם, וְנִמְצָא שֶׁאֲנָשִׁים שֶׁמְּשַׁקְּרִים, מַגְזִימִים וּמְעַקְּמִים אֶת הָאֱמֶת, מְסַלְּקִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִבֵּיתָם. לָכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ שֶׁתִּסַּח עָלֶיךָ קַבָּלָה, שֶׁמֵּעַכְשָׁו, לְפָחוֹת לְאֹרֶךְ כָּל הֶחָג, לֹא תּוֹצִיא שָׁקֶר מִפִּיךָ בְּכָל מָה שָׁאַתָּה אוֹמֵר, וְלֹא שֶׁאֲנִי חוֹשֵׁד אוֹתְךָ בִּשְׁקָרִים חָלִילָה, אֶלָּא אֲפִילּוּ לֹא הַגְזָמוֹת אוֹ אִי דִּיּוּקִים, מָה שָׁאַתָּה אוֹמֵר שֶׁיִּהְיֶה אֱמֶת לַאֲמִתָּה. זֶה כָּל מָה שֶׁאֲנִי רוֹצֶה, שֶׁתִּהְיֶה עָלֶיךָ הַבְּרָכָה",
- "אִם זֶה מָה שֶׁכְּבוֹדוֹ רוֹצֶה, לְכָבוֹד הוּא לִי".

הֶעָשִׁיר נָשַׂם לִרְוָחָה. זֶה הַכֹּל... בָּעֶרֶב הִתְיַשְּׁבוּ הֶעָשִׁיר וּמִשְׁפַּחְתּוֹ סָבִיב הַשֻּׁלְחָן הַגָּדוֹל, אָז הֵרִים הֶעָשִׁיר אֶת הַמַּצָּה הַחֲצוּיָה וְהִכְרִיז: "הָא לַחְמָא עַנְיָא... כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֹאכַל, כָּל דְּצָרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח", מִיָּד נִפְתְּחָה הַדֶּלֶת וְנִכְנַס הָרַב עִם עֲשָׂרָה עֲנִיִּים וְהוֹשִׁיבָם סָבִיב שֻׁלְחָנוֹ.

- "מָה זֶּה כְּבוֹד הָרַב?",
- "אַתָּה אָמַרְתָּ 'כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֹאכַל', כָּל מִי שֶׁרָעֵב יָבוֹא וְיֹאכַל, וַהֲרֵי הִבְטַחְתָּ לִי שֶׁכָּל מָה שֶׁתֹּאמַר זוֹ אֱמֶת לַאֲמִתָּה, אָז אָמַרְתִּי וַדַּאי כְּבוֹדוֹ לֹא מְשַׁקֵּר מוּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּפָמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, וְרוֹצֶה הוּא לִזְמַן לְשֻׁלְחָנוֹ כָּל מִי שֶׁרָעֵב, אָז בְּבַקָּשָׁה"...

אָז אֶת מִי אֲנַחְנוּ מַזְמִינִים בֶּאֱמֶת? אֶלָּא "הָא לַחְמָא עַנְיָא" הִיא הַצָּהָרָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַהִי הַהַצָּהָרָה?

מִי זֶה "עַנְיָא"?

הָאוֹתִיּוֹת בְּעִבְרִית מִתְחַלְּקוֹת לְמוֹצָאוֹת הַפֶּה, **אהח"ע** מוֹצָאָן בַּגָּרוֹן, **גיכ"ק** מוֹצָאָן בַּחֵךְ, **זסשר"צ** מוֹצָאָן בַּשִּׁנַּיִם, **דטלנ"ת** מוֹצָאָן בַּלָּשׁוֹן, **בומ"פ** מוֹצָאָן בַּשְּׂפָתַיִם. כָּל אוֹת שֶׁנִּתְקָעַת בְּמוֹצָא שֶׁלָּהּ בְּטֶרֶם יוֹצֵאת הַחוּצָה מֵהַפֶּה, הָעַי"ן תַּתְחִיל עוֹד בַּגָּרוֹן, הַגִּימ"ל תִּתָּפֵס בַּחֵךְ, הַלָּמֶ"ד תִּתְגַּלְגֵּל עַל הַלָּשׁוֹן, הַשִּׁי"ן תְּדַלֵּג עַד הַשִּׁנַּיִם, וְהַפֵּ"א שֶׁתַּעֲבֹר אֶת כָּל הַמַּחְסוֹמִים הַנַּ"ל, תֵּעָצֵר בַּשְּׂפָתַיִם. יֶשׁ רַק אוֹת אַחַת שֶׁיְּכוֹלָה לַעֲבוֹר אֶת כָּל הַמַּחְסוֹמִים הָאֵלֶּה. הָאוֹת הֵ"א. וְאַף עַל פִּי שֶׁמּוֹצָאָהּ בַּגָּרוֹן, אִם אוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּנִיחוּתָא, הִיא תֵּצֵא מְחַלֵּל הַבָּטֶן וְעַד חָלָל הָעוֹלָם מִחוּץ לַשְּׂפָתַיִם מִבְּלִי לְהַתְקַע בְּכְלוּם. הַהֵ"א מְיַצֶּגֶת אֶת נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְלָכֵן הִיא לֹא מֻגְבֶּלֶת בְּאַף מַעְצוֹר גַּשְׁמִי.

אִם אָדָם אוֹמֵר אֶת הַהֵ״א בְּנִיחוּתָא, כְּלוֹמַר אִם אָדָם נִנּוֹחַ בְּדִבּוּרוֹ, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁקֵּר אוֹ מְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע, אֲזַי הַ״הֵא״ — הַנְּשָׁמָה - ״לַחְמָא עַנְיָא״ הִיא נִלְחֶמֶת בְּעַנְיָ״א. וּמִיהוּ עַנְיָ״א? עַנְיָ״א בְּגִימַטְרִיָּא הוּא 131 כְּמִנְיַן שְׁמוֹ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁאָסוּר לוֹמַר אֶת שְׁמוֹ וְלַהֲגוֹתוֹ (סמא״ל) וְלָכֵן אָדָם שֶׁמְּקַדֵּשׁ פִּיו, הַנְּשָׁמָה נִלְחֶמֶת בְּיֵצֶר הָרַע. אֲבָל אִם אָדָם מְטַמֵּא אֶת נִשְׁמָתוֹ, אֶת הַהֵ״א שֶׁלּוֹ, עַל יְדֵי שְׁקָרִים וּלְשׁוֹן הָרַע שֶׁמַּרְחִיקִים אֶת ה׳ מִמֶּנּוּ, אֲזַי ״לַחְמָא עַנְיָא״ הוּא מַגִּישׁ לֶחֶם לְעַנְיָ״א, הוּא זָן וּמְפַרְנֵס וּמְחַזֵּק אֶת יֵצֶר הָרַע...

וְזֶה ״לֶחֶם הָעֹנִי״ שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם! זֶה מָה שֶׁעָשָׂה אוֹתָם עֲבָדִים לְפַרְעֹה, הוּא יֵצֶר הָרַע. הַמִּדְרָשׁ מְסַפֵּר שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יָצָא מֵהָאַרְמוֹן בְּמִצְרַיִם בּוֹ הָיָה חַי, אֶל רְחוֹבוֹת מִצְרַיִם שָׁם רָאָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים מֵעַבְדוּת וְיָצָא לִבּוֹ אֲלֵיהֶם. הוּא הֵרִים רֹאשׁוֹ לַשָּׁמַיִם וְשָׁאַל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַדּוּעַ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִסְבֹּל כָּכָה, בְּמַה חָטְאוּ? פַּעַם אַחַת רָאָה מִצְרִי מַכֶּה יְהוּדִי בַּחֲמַת זַעַם לְהוֹרְגוֹ, הִתְעָרֵב מֹשֶׁה וְהָרַג אֶת אוֹתוֹ מִצְרִי וְטָמְנוֹ בַּחוֹל. לַמָּחֳרָת כְּשֶׁרָאָה שְׁנֵי יְהוּדִים אֲחֵרִים רָבִים בֵּינֵיהֶם וְהִתְעָרֵב לְהַפְרִיד, צָעַק הַמַּכֶּה (שמות ב, יד): ״מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת הַמִּצְרִי״! וְלֹא הִסְתַּפְּקוּ בַּדָּבָר אֶלָּא רָצוּ לְפַרְעֹה לְהַלְשִׁין עָלָיו! וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ״אָכֵן נוֹדַע הַדָּבָר״ (שם), ״אֲנִי תָּהִיתִי לָמָּה הֵם נֶעֱנָשִׁים כָּךְ וְעַתָּה אֲנִי יוֹדֵעַ, כִּי יֵשׁ בָּהֶם מַלְשִׁינוּת וּלְשׁוֹן הָרַע״ (רש״י, שם). זֶה הַ״הֵא לַחְמָא עַנְיָא״, זֶה ״הַלֶּחֶם עֹנִי״ שֶׁיֵּשׁ בָּעָם יִשְׂרָאֵל.

וְהַתִּקּוּן? אַחְדוּת. שֶׁנְּקַדֵּשׁ אֶת עַצְמֵנוּ. וְזֶה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל פֶּסַח, שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּיַחַד. כְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר כָּל ״דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֹאכַל, כָּל

דְּצָרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח", הָרֵי כָּל אֶחָד כְּבָר יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, אֲנִי לֹא מַזְמִין אוֹרְחִים הַבָּיְתָה מֵהַכִּסֵּא בּוֹ כְּבָר הִתְיַשַּׁבְתִּי לִפְנֵי שֶׁמַּתְחִילִים לֶאֱכוֹל. זוֹ הַצָּהָרָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "הִסְתַּפֵּל, כֻּלָּנוּ עַכְשָׁו יוֹשְׁבִים וְחוֹגְגִים אֶת הַפֶּסַח, מֵהַכִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ׳ לְהָכִי ׳רָחוֹק מִמְּךָ׳, מֵהֶעָנִי בְּיוֹתֵר לְעָשִׁיר מִכֻּלָּם, כָּל אֶחָד כְּבָר מָצָא סִדּוּר לְסֵדֶר פֶּסַח מִבְּעוֹד יוֹם, מִי שֶׁלֹּא מָצָא סִדּוּר, מָצְאוּ לוֹ סִדּוּר בִּשְׁבִילוֹ יְהוּדִים טוֹבִים אֲחֵרִים. כֻּלָּם יוֹשְׁבִים עַתָּה וּמְצַיְּנִים אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כֻּלָּם דְּבֵקִים בְּךָ, אֲפִילוּ שֶׁהֵם שׁוֹנִים אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, אֲפִילוּ שֶׁלְּכָל אֶחָד יֵשׁ שְׁבִיל אַחֵר, אֲפִילוּ הַמִּנְהָגִים שׁוֹנִים, אֲבָל פֶּסַח זֶה פֶּסַח, אֲנַחְנוּ עַם אֶחָד". כְּשֶׁאֲנַחְנוּ עַם אֶחָד, אָז ה׳ מְרַחֵם עָלֵינוּ וּמְבָרֵךְ אוֹתָנוּ.

בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי

אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְבְהוֹק עוֹד דָּגֵשׁ אֶחָד, מָה זֶה ׳בֶּן חוֹרִין׳, וּמָה זֶה ׳עֶבֶד׳. עֶבֶד, בְּמַשְׁמָעוּת הָרְגִילָה שֶׁלּוֹ, הוּא מֵשֶׂג שֶׁשַּׁיָּךְ לַעָבָר הָרָחוֹק שֶׁל הָאֱנוֹשׁוּת. אֵין יוֹתֵר עַבְדוּת בָּעוֹלָם. אוּלַי נִמְצָא עֲבָדִים בִּמְדִינוֹת הָעוֹלָם הַשְּׁלִישִׁי, אֲבָל גַּם הֵם נֶגֶד הַחֹק שֶׁגָּדְרוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּעַצְמָם לְבַטֵּל אֶת מוֹסָד הָעַבְדוּת וּלְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם.

אֲבָל יֵשׁ עֲבָדִים רוּחָנִיִּים, וְזוֹ עַבְדוּת קָשָׁה הַרְבֵּה יוֹתֵר. אֲנַחְנוּ מְשַׁעְבְּדִים לַתַּאֲוֹוֹת שֶׁלָּנוּ. אָנוּ לֹא חָפְשִׁיִּים לַעֲשׂוֹת אֶת עֲבוֹדַת ה׳. עֶבֶד ה׳ הוּא הַיָּחִיד שֶׁבֶּאֱמֶת מְשֻׁחְרָר, שֶׁנֶּאֱמַר עַל לוּחוֹת הַבְּרִית "חָרוּת עַל הַלּוּחוֹת" (שמות לב, טז) וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲזַ"ל "אַל תִּקְרָא חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת, שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה" (אבות ו, ב). זֶה הַמַּפְתֵּחַ הָאֲמִתִּי וְהַיָּחִיד לְחֵרוּת, לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁלָּנוּ.

מְסַפֵּר עַל אָדָם שֶׁנִּזְקַק לַטִּפּוּל פְּסִיכוֹלוֹגִי לְהִגָּמֵל מֵהִתְמַכְּרוּת לֹא בְּרִיאָה, הוּא הָיָה מָכוּר לְ... עוּגוֹת גְּבִינָה ! וְאַף עַל פִּי שֶׁעָלָה בַּמִּשְׁקָל וּבְדִיקוֹת הַדָּם הוֹרוּ לוֹ שֶׁהוּא מְסַכֵּן אֶת עַצְמוֹ, הוּא לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִגָּמֵל וּבִקֵּשׁ עֶזְרָה מִקְצוֹעִית. הַפְּסִיכוֹלוֹג הִתְחִיל אִתּוֹ סִדְרָה שֶׁל טִפּוּלִים, יְקָרִים מְאֹד כַּמּוּבָן, וְאָמַר לוֹ כִּי בִּשְׁעוֹת מַשְׁבֵּר שֶׁיִּתְקַשֵּׁר אֵלָיו, וְגַם עַל זֶה הֵם יִתְחַשְּׁבְנוּ בַּסּוֹף, כַּמּוּבָן...

אַחֲרֵי שָׁבוּעוֹת שֶׁל טִפּוּלִים וְהַלְוָאוֹת מֵהַבַּנְק לְשַׁלֵּם עֲלֵיהֶם, מִתְקַשֵּׁר הַמְטַפֵּל בְּדְמָעוֹת לָרוֹפֵא שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ.

- "מָה קָרָה"?
- "אִשְׁתִּי הִכְרִיחָה אוֹתִי לְמְצוֹא עוֹד עֲבוֹדָה בַּבֹּקֶר לְשַׁלֵּם עַל הַטִּפּוּלִים, אָז מָצָאתִי סִדּוּר שֶׁל מִשְׁלוֹחִים",
- "מָה הַבְּעָיָה"?
- "אֲנִי עוֹשֶׂה מִשְׁלוֹחִים לקונדיטוריה שֶׁל עוּגוֹת גְּבִינָה, מָה אֲנִי אֶעֱשֶׂה"?
- "אַל תִּדְאַג, אֲנִי אֶעֱזֹר לְךָ. תִּזָּכֵר בְּכָל הַשִּׁיטוֹת שֶׁלָּמַדְנוּ בַּטִּפּוּלִים, דַּמְיֵין שֶׁזֶּה מַאֲכָל שָׂאַתָּה לֹא אוֹהֵב, וְשֶׁאַתָּה בְּכָלָל שָׁבֵעַ... תֹּאמַר לְעַצְמְךָ אֵין כְּלוּם בַּמּוֹשָׁב הָאֲחוֹרִי..."

בַּצָּהֳרַיִם מְקַבֵּל הָרוֹפֵא שִׂיחַת טֶלֶפוֹן נוֹסֶפֶת,

- "נוּ, אָכַלְתָּ מֵהָעוּגוֹת"?
- "לֹא",
- "אָמַרְתִּי לְךָ, אַתָּה רוֹאֶה שֶׁהַטִּפּוּל עוֹזֵר",
- "אֵיזֶה עוֹזֵר?! אַחֲרֵי שְׁתֵּי דַּקּוֹת כְּבָר רָצִיתִי לִטְרֹף אֶת כָּל הַמִּשְׁלוֹחִים",
- "אָז אֵיךְ הִצְלַחְתָּ לַעֲמוֹד בָּזֶה"?
- "עָשָׂר סוֹבַבְתִּי אֶת הַמְכוֹנִית לְבֵיתִי, פָּתַחְתִּי אֶת הַמְּקֻרָר, הוֹצֵאתִי חֲתִיכַת נַקְנִיק בְּשָׂרִי, נָתַתִּי בִּיס שְׁנַיִם, וְזֶהוּ, הָיִיתִי שָׂקֵט לְשֵׁשׁ שָׁעוֹת"...

מַדּוּעַ? כִּי הוּא הָיָה מְשֻׁעְבָּד לַתּוֹרָה! כְּשֶׁהוּא מְשֻׁעְבָּד לַתּוֹרָה הוּא בֶּן חוֹרִין מֵהַתַּאֲווֹת שֶׁלּוֹ. אֲפִילוּ חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּעֲנַּת גְּבִינָה, בָּרֵגַע שֶׁאָכַל בָּשָׂר, יָדַע שֶׁלֹּא אוֹכְלִים מוּצְרֵי חָלָב שֵׁשׁ שָׁעוֹת וְנִרְגַּע. עָבַר לוֹ... זֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי! כְּשֶׁאַתָּה מְשֻׁעְבָּד לַדָּבָר הָאֱמִתִּי, אַתָּה לֹא מְשֻׁעְבָּד לַתַּאֲווֹת שֶׁלְּךָ.

הָעִנְיָן שֶׁל גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הוּא מֵעֵין הַדְּרָכָה כֵּיצַד לְהַגִּיעַ לַגְּאוּלָה הָאַחֲרוֹנָה הָעֲתִידָה לָבוֹא. נִגְאַלְנוּ כִּי הָיִינוּ כֻּלָּנוּ מְאֻחָדִים, אַחֲרֵי גָּלוּת וְעַבְדוּת שֶׁל 210 שָׁנִים לְפַרְעֹה, שֶׁמִּמֶּנָּה סָבָלְנוּ כִּי הָיִינוּ מְפֹרָדִים קוֹדֵם לָכֵן. וְכָךְ גַּם הַיּוֹם. לְצַעֲרֵנוּ יֵשׁ פֵּרוּד בָּעָם וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּחֵשׂ אֵלָיו. יֵשׁ קְבוּצוֹת בָּעָם שֶׁהֵן עוֹינוֹת זוֹ לַזּוֹ. הֵן לֹא שׂוֹנְאוֹת אַחַת אֶת הַשְּׁנִיָּה, חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא הֵן לֹא מַכִּירוֹת אַחַת אֶת הַשְּׁנִיָּה וְשׂוֹנְאוֹת רַק דְּמְיוֹנוֹת בְּרָאשָׁן. אָדָם יָכוֹל לַחֲצוֹת אֶת הַכְּבִישׁ מֵרֹמַת גַּן לִבְנֵי בְּרַק אוֹ הָפוּךְ, וּלְהַרְגִּישׁ שֶׁהוּא הִגִּיעַ לְאֶרֶץ אַחֶרֶת. שְׁנֵי עַמִּים שׁוֹנִים לְגַמְרֵי, לֹא מַכִּירִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי. אֵיךְ הוּא נִרְאֶה, אֵיךְ הוּא מְדַבֵּר, אֵיךְ הוּא חוֹשֵׁב, מָה בֶּאֱמֶת נֶחְשָׁב חָשׁוּב בְּעֵינָיו וּמָה לֹא? לְהַגִּיעַ לְמַצָּב כָּזֶה זֶה כְּאֵב לֵב, אֵיךְ הִגַּעְנוּ לְכָךְ שֶׁלֹּא מַכִּירִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי?

קוֹל עַנּוֹת אָנֹכִי

כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יָרַד מִן הָהָר עִם הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים, הַקּוֹלוֹת שֶׁל מְחוֹלוֹת עֵגֶל הַזָּהָב הִגִּיעוּ עַד אֵלָיו וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁחָכָה כָּל הָאַרְבָּעִים יוֹם לְמַרְגְּלוֹת הָהָר וְלֹא יָדַע מָה קוֹרֶה בַּמַּחֲנֶה. יְהוֹשֻׁעַ נִבְהַל מֵהַקּוֹלוֹת וְחָשַׁב שֶׁמָּא אֵלּוּ קוֹלוֹת מִלְחָמָה, וּפָנָה לְמֹשֶׁה בִּדְאָגָה (שמות לב, יז-יח):

וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעֹה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה: "קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה".

וַיֹּאמֶר (מֹשֶׁה): "אֵין קוֹל עַנּוֹת **גְּבוּרָה**, וְאֵין קוֹל עַנּוֹת **חֲלוּשָׁה**, קוֹל עַנּוֹת **אָנֹכִי** שׁוֹמֵעַ".

עוֹנָה לוֹ מֹשֶׁה כִּי אֵין אֵלֶּה קוֹלוֹת מִלְחָמָה אֶלָּא חֵרוּפִין וְגִדּוּפִין שֶׁהֵן עִנּוּי לָנֶפֶשׁ (רש"י שם). וְעַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ נָתַן לוֹמַר, קוֹל עַנּוֹת "אָנֹכִי" שׁוֹמֵעַ. הַקּוֹלוֹת הָאֵלֶּה הֵן קוֹלוֹת שֶׁל אֱנוֹכִיּוּת, שֶׁל אֲנָשִׁים שֶׁחוֹשְׁבִים רַק עַל עַצְמָם וְעַל הַתַּאֲוֹת שֶׁלָּהֶם, עַד שֶׁמּוּכָנִים לַעֲבוֹד אֶת הָעֶגֶל עַל מְנָת שֶׁיִּתְאַפְשֵׁר לָהֶם לְבַצַּע אֶת זְמָמָם הָאֲמִתִּי לְלֹא נְקִיפוֹת מַצְפּוּן, שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חֲזַ"ל לֹא עָבְדוּ יִשְׂרָאֵל עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת בְּפַרְהֶסְיָא (סנהדרין סג:). כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב רַק עַל עַצְמוֹ, יָכוֹל הוּא לִפּוֹל לַתַּאֲוֹת הֲכִי גְּדוֹלוֹת שֶׁיָּבִיאוּ אוֹתוֹ לַשֶּׁפֶל הֲכִי גָּדוֹל וּלְהֶרֶס עַצְמִי שֶׁלּוֹ וְשֶׁל כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ וּסְבִיבָתוֹ הַקְּרוֹבָה וְהָאוֹהֶבֶת.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַר סִינַי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה כָּתוּב: "וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר **וַיִּחַן** שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר" (שמות יט, ב). כְּשֶׁעָמְדוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, לֹא כָּתוּב "וַיַּחֲנוּ" בִּלְשׁוֹן רַבִּים כְּמוֹ בְּכָל הַמַּסָּעוֹת הַקּוֹדְמִים, אֶלָּא "וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל" בִּלְשׁוֹן יָחִיד, שֶׁהָיוּ כֻּלָּם מְאֻחָדִים בְּלֵב אֶחָד (רש"י, שם), וְאָז גַּם הַמַּלְאָכִים לֹא יָכְלוּ לְעַכֵּב אֶת הוֹרָדַת הַתּוֹרָה אֲלֵיהֶם לְאַחַר שֶׁהָיְתָה שְׁמֵרָה לַמַּלְאָכִים בַּשָּׁמַיִם כָּל הַשָּׁנִים, זֶה כֹּחָהּ שֶׁל הָאַחְדוּת.

זוֹ הַסִּבָּה שֶׁיֵּצֶר הָרַע עוֹבֵד קָשׁוֹת לַעֲשׂוֹת פִּלּוּג בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן שֶׁהָאַחְדוּת הִיא סוֹד כֹּחָם. אֶת שִׁיטַת עֲבוֹדָתוֹ נָתַן לְהַמְשִׁיל לִזְאֵב שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִטְרֹף כֶּבֶשׂ. כַּאֲשֶׁר אַרְיֵה מְבַקֵּשׁ לִטְרֹף, הוּא נִכְנָס אֶל הָעֵדֶר, צַד אֶת הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּדַעְתּוֹ לֶאֱכוֹל, וּמִתְיַשֵּׁב לְאָכְלוֹ בְּמָקוֹם, כְּשֶׁכָּל שְׁאָר הָעֵדֶר, כּוֹלֵל הָרוֹעֶה, בּוֹרְחִים עַל נַפְשָׁם. אֲבָל זְאֵבִים הֵם קְטַנִּים מֵהַכֶּבֶשׂ, וְגַם הָרוֹעֶה מְיֻמָּן

לְהִלָּחֵם בָּהֶם. הֵם מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּחָכְמָה. וְכָךְ הֵם מְזַנְּבִים בַּעֲדֶר, מְחַפְּשִׂים אַחַת שֶׁמְּעַט הִתְרַחֲקָה, מֵיַד נִכְנָסִים בֵּינָהּ לְבֵין הַשְּׁאָר וּמַפְרִידִים אוֹתָהּ, נוֹשְׁכִים אוֹתָהּ כַּמָּה נְשִׁיכוֹת לְהָמֵם אוֹתָהּ וְגוֹרְרִים אוֹתָהּ מִשָּׁם הַרְחֵק, לְסַיֵּם אֶת מְלַאכְתָּם בְּמָקוֹם אַחֵר לְלֹא מַפְרִיעַ. זְאֵב לֹא יָכוֹל לְהִתְמוֹדֵד מוּל עֵדֶר, וְלֹא מוּל רוֹעֶה, אֲבָל עַל כִּבְשָׂה אַחַת הוּא יָכוֹל.

כָּךְ יֵצֶר הָרַע מְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת לָנוּ, לְהַפְרִיד בֵּינֵינוּ. עַם יִשְׂרָאֵל, מָשׁוּל לְכִבְשָׂה בֵּין 70 זְאֵבִים, שֶׁהֵן אֻמּוֹת הָעוֹלָם, אֲבָל יֶשׁ עוֹד זְאֵב אֶחָד, יֵצֶר הָרַע, וְהוּא מְבַקֵּשׁ לָצוּד אֶת כָּל הָעֵדֶר כִּבְשָׂה כִּבְשָׂה. כִּי יוֹתֵר קַל לִתְפֹּס אָדָם לְבַדּוֹ. כַּמָּה אֲנָשִׁים הִכְּרָנוּ בְּמַהֲלַךְ חַיֵּינוּ שֶׁלָּמְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ וְשָׁמְרוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וּלְבַסּוֹף נָפְלוּ. אֲנָשִׁים נוֹפְלִים. מַדּוּעַ? כִּי בְּרֶגַע שֶׁהַיֵּצֶר בִּדֵּד אוֹתָם מִשְּׁאָר הַסְּבִיבָה, הָיָה לָהֶם קַל מְאֹד לְהִשָּׁבֵר, וְלַיֵּצֶר קַל לִנְעֹץ בָּהֶם אֶת שִׁנָּיו.

יֶשׁ מָשָׁל מְפֹרְסָם עַל אַב שֶׁרָצָה לְלַמֵּד אֶת בָּנָיו מוּסָר לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב. הוּא קָרָא אֶת כֻּלָּם לְמִטָּתוֹ וְהוֹשִׁיט לְכָל אֶחָד מֵהֶם קֵיסָם וּבִקֵּשׁ שֶׁיִּשְׁבְּרוּ אוֹתוֹ. לְאַחַר שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם חָצָה אֶת הַקֵּיסָם לִשְׁנַיִם בְּקַלּוּת יְתֵרָה, הוֹשִׁיט לָהֶם חֲבִילַת קֵיסָמִים צְרוּרָה, וּבִקֵּשׁ שֶׁיִּשְׁבְּרוּ אֶת כָּל הַצְּרוֹר בְּבַת אַחַת. כְּכָל שֶׁהִתְאַמְּצוּ לֹא עָלָה הַדָּבָר בְּיָדָם. אָמַר לָהֶם אֲבִיהֶם, כִּי כָּל עוֹד הֵם יִשָּׁאֲרוּ מְאֻחָדִים אִי אֶפְשָׁר יִהְיֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶם דָּבָר רַע, אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁיִּתְרַחֲקוּ זֶה מִזֶּה, יִהְיֶה קַל לְשָׁבְרָם בְּמִחְי יָד. זֶה הַסּוֹד הָאֲמִתִּי שֶׁל "הָא לַחְמָא עַנְיָא", הַסּוֹד שֶׁל הַגְּאוּלָה.

בְּעוֹר חָמֵץ לְכָל הַשָּׁנָה

בְּטֶרֶם יֵלֵךְ כָּל אִישׁ לְבֵיתוֹ בְּלֵיל י"ד בְּנִיסָן לְחַפֵּשׂ אַחַר הֶחָמֵץ בַּבַּיִת שֶׁבְּיָדוֹ, וְיִשְׂרֹף הַשְּׁאֵרִיּוֹת לַמָּחֳרָת, לְקַיֵּם מִצְוַת בִּעוּר

חָמֵץ בְּהִדּוּר, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְבָעֵר אֶת הֶחָמֵץ שֶׁבַּלֵּב, כִּי חָמֵץ בַּלֵּב אִי אֶפְשָׁר לְמִכּוֹר לְגוֹי. לָכֵן נְנַצֵּל אֶת פֶּסַח לִפְתֹּחַ דַּף חָדָשׁ, שֶׁחֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עִם פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה לְכָל בַּיִת וּבַיִת, כְּשֶׁמַּגִּיעַ אֵלֵינוּ שֶׁלֹּא יִמְצָא חָמֵץ. גַּם רוּחָנִי.

יֶשׁ מַחְלֹקֶת (כִּבְיָכוֹל) בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעָם יִשְׂרָאֵל, לְאַחַר שֶׁהִתְרַחֲקָנוּ זֶה מִזֶּה בְּעִקְבוֹת חֻרְבַּן הַבַּיִת וְרוֹצִים אָנוּ לְהִתְקָרֵב מֵחָדָשׁ, לְחַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם, אֲבָל הַשְּׁאֵלָה מִי יַעֲשֶׂה אֶת הַצַּעַד הָרִאשׁוֹן? אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "אַתֶּם רִאשׁוֹנִים", שֶׁנֶּאֱמַר "שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם" (מלאכי ג, ז), וְאִלּוּ אָנוּ עוֹנִים לוֹ: "אַתָּה רִאשׁוֹן", שֶׁנֶּאֱמַר: "הֲשִׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה" (איכה ה, כא). אָז מִי יִהְיֶה הָרִאשׁוֹן? בְּכָל הַשָּׁנָה אֲנַחְנוּ נִהְיֶה רִאשׁוֹנִים, הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַטָּה תְּעוֹרֵר אֶת הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַעְלָה. אֲבָל בְּפֶסַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה רִאשׁוֹן, הוּא יוֹרֵד לְמָטָּה אֵלֵינוּ, הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַעְלָה בָּאָה לִפְנֵי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַטָּה.

זוֹ הִזְדַּמְּנוּת לִפְתֹּחַ דַּף חָדָשׁ, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים אֶת 10 הַמַּכּוֹת וּמְטִיפִים אֶת טִפּוֹת הַיַּיִן לִקְעָרָה, נִשְׁפֹּךְ לְשָׁם גַּם אֶת כָּל הָרִיבִים שֶׁלָּנוּ, הַכְּעָסִים שֶׁלָּנוּ, הַשִּׂנְאוֹת וְהַנְּטִירוֹת, הַכֹּל לִשְׁפּוֹךְ בַּכִּיּוֹר עִם הַכּוֹס הַזּוֹ. לִפְתֹּחַ דַּף חָדָשׁ. נִבְחָר בְּאַחְדוּת. אוֹתִי לֹא מְעַנְיֵן אֵיךְ הַשָּׁנִי נִרְאָה, חוֹשֵׁב אוֹ מִתְנַהֵג כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אִכְפַּת לִי מִמֶּנּוּ, גַּם כְּשֶׁיֵּלֵךְ בַּשְּׁבִיל הַשָּׁנִי אֲנִי רוֹצֶה לִרְאוֹת אוֹתוֹ מֵהַשְּׁבִיל שֶׁלִּי.

אִם נַחְשֹׁב כָּךְ עַל כָּל "הַשְּׁבָטִים" בָּעָם שֶׁלָּנוּ, נִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה אֲמִתִּית. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָנוּ מֵעַבְדוּת, הוּא הוֹצִיא אוֹתָנוּ מִמִּצְרַיִם, אֲבָל הוּא לֹא הוֹצִיא אֶת מִצְרַיִם מֵאִתָּנוּ. אֲנַחְנוּ מְצַיְּנִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם אֲבָל שׁוֹכְחִים פְּרָט

קָטָן, שֶׁכָּל הַדּוֹר הַזֶּה שֶׁאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים עָלָיו אֶת כָּל הַהַגָּדָה, שֶׁעָשׂוּ לוֹ נִסִּים רַבִּים וְנָתַנּוּ לוֹ אֶת הַתּוֹרָה, בַּשּׁוּרָה הַתַּחְתּוֹנָה הוּא לֹא זָכָה לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ. אֲנַחְנוּ שָׁרִים שִׁירִים וְחוֹגְגִים, וְהֵם לֹא זָכוּ לִגְאֻלָּה שְׁלֵמָה בִּכְלָל. לֹא נִגְמְרָה הֲעֲבוֹדָה שֶׁלָּהֶם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, אֲבָל הוּא לֹא הוֹצִיא אֶת מִצְרַיִם מִתּוֹכָם. לְהוֹצִיא אוֹתָנוּ מֵעֲבדוּת זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עֲבוּרֵנוּ, לְהוֹצִיא אֶת הָעֲבְדוּת מִתּוֹכֵנוּ זוֹ הַבְּחִירָה הַחוֹפְשִׁית שֶׁלָּנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְעָרֵב בַּבְּחִירָה הַחוֹפְשִׁית.

מִכָּאן שֶׁה׳ עָשָׂה כְּבָר אֶת הַצַּעַד הָרִאשׁוֹן בְּפֶסַח, הוּא הוֹצִיא אוֹתָנוּ מֵעֲבְדוּת, וְכָל פֶּסַח הוּא מַזְכִּיר לָנוּ שֶׁכָּעֵת עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַצַּעַד הַשֵּׁנִי לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, לְהוֹצִיא אֶת הָעֲבְדוּת מֵאִתָּנוּ. וְזוֹ הַכַּוָּנָה שֶׁבְּפֶסַח ה׳ מַתְחִיל, הוּא מַזְכִּיר לָנוּ: ״אֲנִי עוֹשֶׂה אֶת הַצַּעַד הָרִאשׁוֹן, אֲנִי מוֹצִיא אֶתְכֶם מֵעֲבְדוּת (שֶׁזֶּה מָה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁבְּכָל דּוֹר צָרִיךְ הָאָדָם לוֹמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם), עַכְשָׁו תַּמְשִׁיכוּ מִכָּאן וְתוֹצִיאוּ הָעֲבְדוּת מִכֶּם, שֶׁאֵין בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה״. וְאוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא שֶׁגַּם תּוֹרָה צְרִיכָה לְהַלָּמֵד בְּחֶבְרוּתָא (מכות י.) וְאַל לְאָדָם לִלְמֹד לְבַדּוֹ אִם יָכוֹל לִלְמֹד עִם אֲחֵרִים, כִּי הָאַחְדוּת וְהַתּוֹרָה הֵם סוֹד גְּאֻלָּתֵנוּ. יָצָאנוּ מֵעֲבְדוּת, נוֹצִיא הָעֲבְדוּת מִתּוֹכֵנוּ, מִתּוֹךְ אַחְדוּת, אַהֲבָה, אַחְוָה וְתוֹרָה, אָז תָּבוֹא הַגְּאוּלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה, וְכוּלָּנוּ נִזְכֶּה לַחְגֹּג פֶּסַח בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה.

וספרתם לכם

לִצְחוֹק אוֹ לִבְכּוֹת?

הַתְּקוּפָה בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת מְבַלְבֶּלֶת אֶת הַיְּהוּדִי הַמַּאֲמִין מִבְּחִינָה רִגְשִׁית. הַאִם אֵלֶּה יָמִים בָּהֶם אֲמוּרִים לִשְׂמוֹחַ אוֹ לִנְהֹג בְּכֹבֶד רֹאשׁ? אֵלֶּה זְמַנִּים שֶׁל שִׂמְחָה וְעֶצֶב מְהוּלִים יַחְדָּיו. חֹדֶשׁ נִיסָן הוּא חֹדֶשׁ שֶׁל נִסִּים, חֹדֶשׁ שֶׁל גְּאוּלָה וְשִׂמְחָה, אֵין בּוֹ תַּחֲנוּנִים, לֹא פּוֹקְדִים אֶת בָּתֵּי הָעָלְמִין לְאַזְכָּרוֹת, וּמְחַכִּים בְּסַבְלָנוּת לְחֹדֶשׁ אִיָּר. יָחַד עִם זֹאת מַתְחִילִים לִסְפֹּר אֶת סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁיֵּשׁ בְּיָמִים אֵלּוּ מִנְהֲגֵי אֲבֵלוּת, שֶׁלֹּא מִתְגַּלְּחִים וְלֹא שׁוֹמְעִים כְּלֵי נְגִינָה. אָז קָצַת מִתְבַּלְבְּלִים, לִשְׂמוֹחַ אוֹ לְהִתְאַבֵּל?

כַּאֲשֶׁר אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִסְתַּכְּלִים עָלֵינוּ הֵם לֹא מְבִינִים, אֵיךְ מַסְמִיכִים תַּעֲנִיּוֹת לְחַגִּים (תַּעֲנִית אֶסְתֵּר לִפְנֵי פּוּרִים, תַּעֲנִית בְּכוֹרוֹת לִפְנֵי

פֶּסַח), אֵיךְ הָעָם הַזֶּה מְסַדֵּר לְעַצְמוֹ אֶת הַחַגִּים וְהַמּוֹעֲדִים שֶׁלּוֹ יוֹם עָצוּב וּלְמָחָרָת יוֹם שָׂמֵחַ, בְּהֶבְדֵּל שֶׁל שְׁנֵיָה אַחַת. זֶה לֹא מוּבָן לָהֶם. אֲבָל בְּעֶצֶם זֶה הַסִּפּוּר שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, הַגְּאוּלָה שֶׁלּוֹ הִיא תָּמִיד בִּשְׁנֵיָה אַחַת, הַמַּעֲבָר מֵהַתַּחְתִּית לַעֲלִיָּה הוּא בְּדִיּוּק שַׁבְּרִיר שֶׁל שְׁנֵיָה. זֶה הָיָה בְּעֶצֶם חַג הַפֶּסַח, שְׁנֵיָה אַחַת לִפְנֵי הָיִינוּ עָמוֹק בְּתוֹךְ 49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וּשְׁנֵיָה אַחַת אַחֲרֵי נִגְאַלְנוּ, וְזָכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה.

וְאַחֲרֵי פֶּסַח חַל חוֹל הַמּוֹעֵד שֶׁמִּסְתַּיֵּם בַּשְּׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, הַשִּׁיא שֶׁל הֶחָג, כִּי נֵס יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיָה שֶׁהוֹצִיא עֲבָדִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲבָל בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא קָרַע אֶת הַיָּם לִ**בְנֵי** יִשְׂרָאֵל, הָיִינוּ כְּבָר בְּמַעֲמַד שֶׁל בָּנִים לַה׳. תּוֹךְ שִׁבְעָה יָמִים מֵעֲבָדִים שֶׁל עֲבָדִים, לְבָנִים שֶׁל ה׳. בְּעוֹלָם הַחֲסִידוּת יֵשׁ רַבִּים שֶׁנּוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל יוֹם טוֹב בַּשְּׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח. יֵשׁ מַחְלֹקֶת רִאשׁוֹנִים הַאִם עוֹשִׂים סְעוּדָה שְׁלִישִׁית גַּם בְּיוֹם טוֹב כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים בְּשַׁבָּת אוֹ לֹא, רוֹב הַפּוֹסְקִים אוֹמְרִים שֶׁאֵין חִיּוּב סְעוּדָה שְׁלִישִׁית בְּיוֹם טוֹב, רַק בְּשַׁבָּת, לְמַעֵט הָרַמְבַּ״ם שֶׁפּוֹסֵק שֶׁסְּעוּדָה שְׁלִישִׁית הִיא חִיּוּב גַּם בְּיוֹם טוֹב. אֲבָל בַּשְּׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח יֵשׁ הַרְבֵּה חֲסִידוּיוֹת שֶׁכֵּן נוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, וְנוֹתְנִים לָהּ שֵׁם מְיֻחָד. בַּחֲסִידוּת חַבַּ״ד קוֹרְאִים לָהּ סְעוּדַת הַמָּשִׁיחַ, בַּחֲסִידוּת בְּרֶסְלֶב קוֹרְאִים לָהּ סְעוּדַת הַבַּעַל שֵׁם-טוֹב, שֶׁכֵּן זוֹ סְעוּדָה שֶׁהִתְקִין הַבַּעַל שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ, בָּהּ מְחַכִּים לַמָּשִׁיחַ. אוֹכְלִים מַצָּה, אַרְבַּע כּוֹסוֹת יַיִן. אִם בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן עָשִׂינוּ סֵדֶר עַל הַגְּאוּלָה שֶׁהָיְתָה, בַּלַּיְלָה הַשְּׁבִיעִי עוֹשִׂים סְעוּדָה עַל הַגְּאוּלָה שֶׁתָּבוֹא. מְחַכִּים לַמָּשִׁיחַ.

הִגִּיעַ מוֹצָאֵי הֶחָג, לְצַעֲרֵנוּ לֹא זָכִינוּ שֶׁמָּשִׁיחַ יַגִּיעַ, אַךְ עַם יִשְׂרָאֵל לֹא נִכְנָסִים לְיֵאוּשׁ, מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים. מִכָּאן

יָצָא חַג הַמִּימוּנָה, מִלְּשׁוֹן אֱמוּנָה. הוּא נָחוֹג בְּמוֹצָאֵי חֻלְיָן וּמְצַיֵּן אֶת הָאֱמוּנָה שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַמָּשִׁיחַ לֹא הִגִּיעַ בַּשְּׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, לֹא הִתְיָאַשְׁנוּ שֶׁאָכֵן הוּא בּוֹא יָבוֹא. עַם יִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת הֶחָג הַזֶּה שֶׁמְּקוֹרוֹ בְּעִדּוּת צְפוֹן-אַפְרִיקָה וְאִמֵּץ אוֹתוֹ, וַאֲפִילוּ בָּתֵּי הַסֵּפֶר כִּבֵּר לָמְדוּ לָצֵאת לְחֹפֶשׁ. וְאַחֲרֵי כָּל הַחֲגִיגוֹת, יָצָאנוּ מֵהָאוֹרוֹת שֶׁל הַחַגִּים, הָאוֹרוֹת שֶׁל הַמָּשִׁיחַ, יָשָׁר לְתוֹךְ מִנְהֲגֵי הָאֲבֵלוּת שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר.

הַשֵּׁם "סְפִירַת הָעֹמֶר" קָצַת מַטְעֶה, כִּי לִכְאוֹרָה נִרְאָה שֶׁאֵין קֶשֶׁר בֵּין הַסְּפִירָה עַצְמָהּ לְקָרְבַּן הָעֹמֶר שֶׁמֻּקְרָב בְּט"ז בְּנִיסָן, וְעַל שְׁמוֹ נִקְרֵאת הַסְּפִירָה. בְּמוֹצָאֵי הֶחָג הָיוּ קוֹצְרִים שְׂעוֹרִים לְקָרְבַּן הָעֹמֶר שֶׁקָּרֵב לְמָחֳרַת בַּיּוֹם. הַקָּרֻבַת קָרְבָּן הָעֹמֶר הִתִּירָה לֶאֱכוֹל אֶת הַחִטָּה הַחֲדָשָׁה, שֶׁכֵּן יֵשׁ בַּתּוֹרָה אִסּוּר "חָדָשׁ", שֶׁאָסוּר לֶאֱכוֹל חִטָּה שֶׁל הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה עַד הַקָּרֻבַת קָרְבָּן הָעֹמֶר. בְּט"ז בְּנִיסָן בַּלַּיְלָה הָיוּ קוֹצְרִים אֶת הַשִּׁבּוֹלִים, וּבַיּוֹם הָיוּ מְכִינִים מִמֶּנּוּ מִנְחָה הַמֻּקְרֶבֶת בִּשְׁעוֹת הַבֹּקֶר הַמֻּקְדָּמוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאָז אֶפְשָׁר לֶאֱכוֹל "חָדָשׁ".

עוֹד דָּבָר שֶׁהִתְחִיל בְּט"ז בַּלַּיְלָה, זוֹ הַסְּפִירָה. חַג הַשָּׁבוּעוֹת הוּא הֶחָג הַיָּחִיד שֶׁאֵין לוֹ תַּאֲרִיךְ קָבוּעַ בַּחֹדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה. אַחֲרֵי שֶׁהִתְקִינוּ אֶת הַלּוּחַ, לְעוֹלָם נִיסָן הוּא חֹדֶשׁ מֹלֵא שֶׁל 30 יוֹם וְאִיָּר חֹדֶשׁ חָסֵר שֶׁל 29 יוֹם, אָז לְעוֹלָם שָׁבוּעוֹת יָחוּל בְּוֹ' בְּסִיוָן. אֲבָל בִּזְמַן הַתּוֹרָה וּבִזְמַן הַגְּמָרָא, כְּשֶׁהָיוּ מְקַדְּשִׁים עֲדַיִן עַל פִּי הַלְּבָנָה, פְּעָמִים שֶׁגַּם נִיסָן וְגַם אִיָּר הָיוּ חֲדָשִׁים חֲסֵרִים, וּפְעָמִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם הָיוּ מְלֵאִים. אִם שְׁנֵיהֶם הָיוּ מְלֵאִים שָׁבוּעוֹת הָיָה חַל בְּה' בְּסִיוָן, וְאִם שְׁנֵיהֶם הָיוּ חֲסֵרִים, הֶחָג הָיָה חַל בְּז' בְּסִיוָן. אָז אֵיךְ יוֹדְעִים מָתַי לַחְגֹּג? סוֹפְרִים 50 יוֹם

מִפֶּסַח. לָכֵן בְּמוֹצָאֵי חֶחָג שֶׁל פֶּסַח, בְּלֵיל ט״ז בְּנִיסָן, מַתְחִילִים לִסְפּר, שֶׁזֶּה גַּם הַיּוֹם שֶׁל קָרְבַּן הָעֹמֶר, וְזוֹ ״סְפִירַת הָעֹמֶר״.

חֲכְמֵי הַקַּבָּלָה מַסְבִּירִים, שֶׁכְּפִי שֶׁיֵּשׁ לָנוּ חַג ״שְׁמִינִי עֲצֶרֶת״ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שֶׁל סֻכּוֹת, וְכָל הַיָּמִים בֵּין הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַשְּׁמִינִי הֵם יְמֵי חוֹל הַמּוֹעֵד, כָּךְ חַג הַשָּׁבוּעוֹת, הַנִּקְרָא בַּתּוֹרָה ״עֲצֶרֶת״, הוּא ״הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת״ שֶׁל פֶּסַח, וְכָל הַיָּמִים בֵּינֵיהֶם הֵם מֵעֵין יְמֵי חוֹל הַמּוֹעֵד, שֶׁהֵם שֶׁל שִׂמְחָה וְלֹא שֶׁל אֲבֵלוּת (אָמְנָם הַמְקֻבָּלִים נוֹהֲגִים לֹא לְהִתְגַּלֵּחַ וּלְהִסְתַּפֵּר עַד עֶרֶב שָׁבוּעוֹת, בְּמֶשֶׁךְ 49 יָמִים, אַךְ לְדִידָם אִסּוּר הַתִּסְפֹּרֶת לֹא נוֹבֵעַ מִמִּנְהָגֵי אֲבֵלוּת, אֶלָּא מִטַּעַם שֶׁהַלֵּלוּ זְמַנִּים שֶׁל דִּינִים).

רַבֵּנוּ שֶׁלֹּא הוֹלְכִים עַל פִּי הַקַּבָּלָה, הָאִסּוּר לְהִסְתַּפֵּר וּלְהִתְגַּלֵּחַ מְקֻשָּׁר לַאֲבֵלוּת עַל מוֹתָם שֶׁל תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (יבמות סב:) כִּי 12 אֶלֶף זוּגוֹת תַּלְמִידִים הָיוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא (וּבְמִדְרָשׁ קֹהֶלֶת רַבָּה הַגְּרָסָא 12 אֶלֶף תַּלְמִידִים)[20], וְכֻלָּם נִפְטְרוּ מִפֶּסַח וְעַד פְּרוֹס הָעֲצֶרֶת, כֵּיוָן שֶׁלֹּא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה בָּזֶה[21].

---

[20] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: שְׁנַיִם עָשָׂר אֲלָפִים תַּלְמִידִים הָיוּ לִי מֵגֶּבֶת וְעַד אַנְטִיפְּרָס וְכֻלָּן מֵתוּ בְּחַיֵּי בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת, וּבַסּוֹף הֶעֱמִידוּ לִי שִׁבְעָה, וְאֵלּוּ הֵן: רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי נְחֶמְיָה, וְרַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, וְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר. אָמַר לָהֶם הָרִאשׁוֹנִים לֹא מֵתוּ אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה עֵינֵיהֶם צָרָה בַּתּוֹרָה זֶה לָזֶה, אַתֶּם לֹא תִּהְיוּ כֵן, מֵיד עָמְדוּ וּמִלְּאוּ כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה.

[21] אַף עַל פִּי שֶׁהַמָּסֹרֶת הִיא שֶׁכָּל הַתַּלְמִידִים נִפְטְרוּ בְּמֶשֶׁךְ 33 יָמִים, יֵשׁ מַחְלֹקֶת מָתַי הֵם חָלוּ בַּתְּקוּפָה שֶׁבֵּין פֶּסַח לְשָׁבוּעוֹת. הַסְּפָרַדִּים נוֹהֲגִים לִסְפֹּר אֶת הַיָּמִים בְּ-33 הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, עַד ל״ד בָּעֹמֶר, וְאֵלּוּ הָאַשְׁכְּנַזִּים טוֹעָנִים כִּי הַתַּלְמִידִים לֹא מֵתוּ בַּשַּׁבָּתוֹת וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, וּלְמַעֲשֶׂה מִיתָתָן נִמְשְׁכָה עַד א׳ בְּסִיוָן. וְכָךְ הָאַשְׁכְּנַזִּים לֹא נוֹהֲגִים מִנְהֲגֵי אֲבֵלוּת בְּל״ג בָּעֹמֶר, בֶּהְלוּלָא שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, וּמַמְשִׁיכִים בְּמִנְהֲגֵי הָאֲבֵלוּת אַחַר כָּךְ עַד א׳ בְּסִיוָן (לֹא כּוֹלֵל שַׁבָּתוֹת), וְאֵלּוּ הַסְּפָרַדִּים (שֶׁגַּם הֵם חוֹגְגִים אֶת הַהִלּוּלָא עִם מוּזִיקָה וְרִקּוּדִים), אֶת הַתִּסְפֹּרֶת דּוֹחִים לְיוֹם ל״ד, וּמִסְתַּפְּרִים כְּבָר בְּבֹקֶר ל״ד.

עַל מָה יֵשׁ לְהִתְאַבֵּל?

וְעוֹלָה קוּשְׁיָה, שֶׁכֵּן מִנְהֲגֵי הָאֲבֵלוּת הָאֵלֶּה דּוֹרְשִׁים הֶסְבֵּר. מָה שַׁיָּךְ לִנְהֹג מִנְהֲגֵי אֲבֵלוּת עַל 24 אֶלֶף תַּלְמִידִים, שֶׁלֹּא יָדוּעַ לָנוּ עֲלֵיהֶם דָּבָר לְמַעֵט שֶׁלֹּא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה בָּזֶה? אִם לֹא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה בָּזֶה, מַדּוּעַ אֲנִי מִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם?

וְעוֹד שְׁאֵלָה, אִם הָאַשְׁמָה הִיא שֶׁלֹּא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה בָּזֶה, מַדּוּעַ מֻתַּי חֹסֶר כָּבוֹד הוּא עֲבֵרָה הַמְחַיֶּבֶת עֹנֶשׁ מִיתָה כְּמוֹ רֶצַח אוֹ חִלּוּל שַׁבָּת? אִם כָּךְ, גָּזַרְנוּ מִיתָה עַל רוֹב הַיִּשְׂרְאֵלִים בַּפְּקָקִים אוֹ בַּתּוֹר בַּסּוּפֶּר...

וּשְׁאֵלָה אַחֲרוֹנָה, הֲרֵי עָבְרוּ כְּמַעַט 2,000 שָׁנָה מֵאָז שֶׁהֵם נִפְטְרוּ, הַאִם יֵשׁ עֲדַיִן חִיּוּב לְהִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם? אָדָם הַמִּתְאַבֵּל עַל קְרוֹבָיו, הָאֲבֵלוּת נִמְשֶׁכֶת חֹדֶשׁ, לְמַעֵט עַל הוֹרָיו שֶׁנִּמְשֶׁכֶת שָׁנָה. אַחַר כָּךְ בְּכָל שָׁנָה בְּתַאֲרִיךְ הַפְּטִירָה, יֵשׁ עִנְיַן לְצַיֵּן אֶת הַיּוֹם בְּתוֹרָה, תְּפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַנִּפְטָר. מְעַטִּים עוֹד זוֹכְרִים תַּאֲרִיכִים שֶׁל הַסַּבָּא וְהַסַּבְתָּא וּמְבִיאִים כִּבּוּד קַל לְבֵית הַכְּנֶסֶת לִבְרָכוֹת, מִישֶׁהוּ מִתְאַבֵּל עַל אַבָּא שֶׁל סַבָּא שֶׁלּוֹ? מִישֶׁהוּ יוֹדֵעַ אֶת הַתַּאֲרִיךְ? וְכָאן נוֹהֲגִים שָׁבוּעוֹת בְּמִנְהֲגֵי הָאֲבֵלוּת, מַיִד מְצֵאת הֶחָג. לֹא שׁוֹמְעִים כְּלֵי נְגִינָה, לֹא מִתְגַּלְּחִים, לֹא מִסְתַּפְּרִים, לֹא מִתְחַתְּנִים, נוֹהֲגִים לֹא לִקְנוֹת דְּבָרִים חֲדָשִׁים שֶׁאֵין בָּהֶם צֹרֶךְ חִיּוּנִי, וְעַל מִי? עַל אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הִכַּרְנוּ שֶׁנִּפְטְרוּ לִפְנֵי 2,000 שָׁנָה?

הָאֱמֶת הִיא שֶׁבְּכָל הַשַּׁ"ס כֻּלּוֹ יֵשׁ רַק סִפּוּר אֶחָד, שֶׁיִּתָּכֵן וְקָשׁוּר לְ-24 אֶלֶף הַתַּלְמִידִים, שֶׁאוּלַי יִתֵּן לָנוּ קְצָת אוֹר, מָה בְּדִיּוּק הָיְתָה "הַבְּעָיָה" שֶׁלָּהֶם... וְכָךְ מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (מנחות סח:):

יְתֵיב רַבִּי טַרְפוֹן וְקָא קַשְׁיָא לֵיהּ: "מָה בֵּין קוֹדֶם לָעֹמֶר לְקוֹדֶם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם"? אָמַר לְפָנָיו יְהוּדָה בַּר נְחֶמְיָה:

״לֹא, אִם אָמַרְתָּ קוֹדֶם לָעֹמֶר, שֶׁכֵּן לֹא הֻתַּר מִכְּלָלוֹ אֲצֶל הֶדְיוֹט, תֹּאמַר קוֹדֶם לִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁהֻתַּר מִכְּלָלוֹ אֲצֶל הֶדְיוֹט״? שָׁתַק רַבִּי טַרְפוֹן, **צָהֲבוּ פָנָיו** שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן נְחֶמְיָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: ״יְהוּדָה, צָהֲבוּ פָנֶיךָ שֶׁהֵשַׁבְתָּ אֶת הַזָּקֵן? תְּמֵהַנִי אִם תַּאֲרִיךְ יָמִים״! אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְעַאי: ״אוֹתוֹ הַפֶּרֶק פִּרוֹס הַפֶּסַח הָיָה, כְּשֶׁעָלִיתִי לַעֲרֶת שָׁאַלְתִּי אַחֲרָיו: יְהוּדָה בֶּן נְחֶמְיָה הֵיכָן הוּא? וְאָמְרוּ לִי: נִפְטַר וְהָלַךְ לוֹ״.

רַבִּי טַרְפוֹן, מִגְּדוֹלֵי הַתַּנָּאִים, הִתְקַשָּׁה בְּשִׁעוּר שֶׁהֶעֱבִיר, מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין קָרְבָּן הָעֹמֶר, שֶׁכָּל הַמֵּבִיא מִנְחַת בִּכּוּרִים וּמִנְחַת בְּהֵמָה לִפְנֵי שֶׁהֻקְרַב הֵם פְּסוּלִים, לְבֵין קָרְבָּן שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁגַּם שָׁם לֹא מְבִיאִים מִנְחַת בִּכּוּרִים וּבְהֵמָה לִפְנֵי, אַף אִם הֵבִיא, אֵינָם פְּסוּלִים. יָשַׁב יְהוּדָה בֶּן נְחֶמְיָה וְתֵרֵץ בְּפַשְׁטוּת אֶת הַקֻּשְׁיָא שֶׁל הָרַב. רַבִּי טַרְפוֹן שָׁתַק לְמִשְׁמַע הַתְּשׁוּבָה. רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁיָּשַׁב שָׁם בַּשִּׁעוּר, הִבְחִין כִּי צָהֲבוּ פָנָיו שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדָה, כְּלוֹמַר הוּא לֹא הִסְתִּיר שִׂמְחָתוֹ עַל שֶׁהִצְלִיחַ לַעֲנוֹת בְּקַלּוּת עַל קֻשְׁיַת הָרַב, עַד שְׁזֵה נוֹתַר לְלֹא מַעֲנֶה. עֲבוּר רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה זֶה כְּאִלּוּ יֵשׁ כָּאן מַמָּשׁ שִׂמְחָה לְאֵידוֹ שֶׁל הָרַב, שֶׁהַתַּלְמִיד הִצְלִיחַ ״לְהַתְקִיל״ אוֹתוֹ, בַּלָּשׁוֹן שֶׁלָּנוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: ״עַל הִתְנַהֲגוּת כָּזוֹ, אֲנִי לֹא בָּטוּחַ שֶׁתִּסַּיֵּם אֶת שְׁנָתְךָ״! הַמִּקְרֶה הָיָה בְּפָרָשַׁת פֶּסַח, כְּשִׁבּוּעַיִם לִפְנֵי הֶחָג. בֶּחָג הַשָּׁבוּעוֹת חֵפֶשׁ אַחֲרָיו רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אִלְעַאי וְנֶאֱמַר לוֹ שֶׁאוֹתוֹ יְהוּדָה בֶּן נַחֲמָנִי כְּבָר לֹא בֵּין הַחַיִּים.

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּתְכֵּן וְאוֹתוֹ יְהוּדָה בֶּן נַחֲמָנִי הָיָה אֶחָד מִ-24 אֶלֶף הַתַּלְמִידִים שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, הֵן עַל פִּי הַמַּעֲשֶׂה, וְהֵן מִבְּחִינַת הַזְּמַנִּים שֶׁנִּפְטַר בֵּין פֶּסַח לְשָׁבוּעוֹת. אִם כֵּן יִתָּכֵן וְיֵשׁ לָנוּ מֵעֵין הֲצָצָה מָה הָיְתָה צוּרַת ״הַחֵטְא״ שֶׁל אוֹתָם תַּלְמִידִים.

אֲבָל אִם אָכֵן הָיָה אוֹתוֹ יְהוּדָה אֶחָד הַתַּלְמִידִים, עוֹלָה קֻשְׁיָא אַחֶרֶת.

כָּל יְהוּדֵי מְחֻיָּב לְקַיֵּם כָּל הַמִּצְוֹוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, אַךְ מָצִינוּ הַרְבֵּה צַדִּיקִים שֶׁבָּחֲרוּ מִצְוָה אַחַת שְׁבָה הִדְּרוּ בְּצוּרָה יוֹצֵאת דֹּפֶן, בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, וְיָדְעוּ כִּי בִּזְכוּתָהּ יְקַבְּלוּ שָׂכָר מֻשְׁלָם (שבת קיח:):

אָמַר רַב נַחְמָן: ״תֵּיתֵי לִי (מַגִּיעַ לִי) דְּקַיְּימִית שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת״. אָמַר רַב יְהוּדָה: ״תֵּיתֵי לִי דְּקַיְּימִית עִיּוּן תְּפִלָּה״. אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: ״תֵּיתֵי לִי דְּלֹא סַגְיָא (שֶׁאֵינִי לֹא הוֹלֵךְ) אַרְבַּע אַמּוֹת בְּגָלוּי רֹאשׁ״. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: ״תֵּיתֵי לִי דְּקַיְּימִית מִצְוַת תְּפִלִּין״. וְאָמַר רַב נַחְמָן: ״תֵּיתֵי לִי דְּקַיְּימִית מִצְוַת צִיצִית״. וְאָמַר אַבַּיֵי: ״תֵּיתֵי לִי, דְּכִי חֲזֵינָא צוּרְבָּא מֵרַבָּנָן דְּשָׁלִים מַסֶּכְתֵּיהּ, עֲבִידְנָא יוֹמָא טָבָא לְרַבָּנָן (כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה תַּלְמִיד חָכָם שֶׁסִּיֵּם מַסֶּכֶת, אֲנִי עוֹשֶׂה סְעוּדָה לַחֲכָמִים)״.

יֵשׁ רַבָּנִים שֶׁשִּׁמְּרַת הָעֵינַיִם שֶׁלָּהֶם הָיְתָה בְּדַרְגָּה כְּמַעַט לֹא אֱנוֹשִׁית. מְסֻפָּר עַל רַב שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הִבִּיט מֵעֵבֶר לְאַרְבַּעַת אַמּוֹתָיו! כַּאֲשֶׁר תַּלְמִידָיו רַב יוֹסֵף וָרָב שֵׁשֶׁת בִּקְּשׁוּ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו, לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד בְּקִבָּלָה זוֹ וּבִקְּשׁוּ לְהִתְעַוֵּר, כִּי רַק כָּךְ יָכְלוּ לַעֲמֹד בְּקִבָּלָתָם לֹא לְהַבִּיט מֵעֵבֶר לְאַרְבַּע אַמּוֹת כְּמוֹ רַבָּם! (רבינו גרשום, מנחות קט:). רַבִּי מֵאִיר אַבּוּחֲצִירָא זָצוּק״ל, בְּנוֹ שֶׁל הַבָּבָא סָאלִי, רַבִּי יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֲצִירָא זָצוּק״ל, הָיָה יָדוּעַ בִּשְׁמִירַת עֵינַיִם, עַד שֶׁכְּמַעַט לֹא יָצָא מִבֵּיתוֹ, וְגַם אָז הוּסַע בְּמְכוֹנִית עִם חַלּוֹנוֹת שְׁחוֹרִים. פַּעַם אַחַת הִגִּיעַ אֶל שְׂדֵה הַתְּעוּפָה לְקַבֵּל אֶת אָבִיו, וְהַטִּיסָה הִתְעַכְּבָה. אַף עַל פִּי שֶׁתַּלְמִידָיו הִקִּיפוּ אוֹתוֹ וְעָצַם עֵינָיו בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַזְּמַן, אָמַר רַבִּי מֵאִיר שָׁנִים אַחֲרֵי, כִּי הוּא עֲדַיִן צָם לְתַקֵּן פְּגִימַת הָעֵינַיִם שֶׁהָיְתָה לוֹ בְּאוֹתָהּ פַּעַם.

וּמָה הָיְתָה ״הַמִּצְוָה״ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא? כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (בראשית רבה כד, ז): ״רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר ׳וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ׳ (ויקרא יט, יח), זֶה כְּלַל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, שֶׁלֹּא תֹּאמַר הוֹאִיל וְנִתְבַּזֵּיתִי יִתְבַּזֶּה חֲבֵרִי עִמִּי, הוֹאִיל וְנִתְקַלַּלְתִּי יִתְקַלֵּל חֲבֵרִי עִמִּי״. אָז אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁלְּרַבִּי עֲקִיבָא יֵשׁ 24 אֶלֶף תַּלְמִידִים שֶׁלֹּא נוֹהֲגִים כָּבוֹד זֶה בָּזֶה, עוֹבְרִים עַל הַמִּצְוָה שֶׁהָכִי יְקָרָה לְרַבָּם, וְהוּא לֹא שָׂם לֵב? הֲרֵי בַּמִּקְרֶה שֶׁל יְהוּדָה בֶּן נַחֲמָנִי, רַבִּי עֲקִיבָא הִבְחִין מִיָּד. אָז מָה קָרָה שָׁם בְּאוֹתָהּ יְשִׁיבָה, בָּהּ תַּלְמִידָיו לֹא קִיְּמוּ אֶת הַמִּצְוָה הַמְיֻחֶדֶת שֶׁל רַבָּם, וְהוּא לֹא מַבְחִין עַד שֶׁכֻּלָּם מֵתִים?

צָרִיךְ לְהָבִין אֶת הַדַּקּוּיוֹת שֶׁל ״לֹא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה בָּזֶה״, מַדּוּעַ הִתְחַיְּבוּ עַל כָּךְ מִיתָה, מַדּוּעַ אָנוּ מִתְאַבְּלִים עַל כָּךְ 2,000 שָׁנָה, וְכֵיצַד רַבָּם לֹא הִבְחִין שֶׁהֵם עוֹבְרִים עַל הַמִּצְוָה הֲכִי יְקָרָה לְלִבּוֹ?

יְמֵי סְפִירַת הָעֹמֶר הֵם יָמִים בָּהֶם אָנוּ מִתְבַּקְּשִׁים לָשִׂים דָּגֶשׁ יוֹתֵר מֵהָרָגִיל עַל עֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת שֶׁלָּנוּ. בְּשֵׁשׁ הַשַּׁבָּתוֹת הָאֵלּוּ שֶׁבֵּין פֶּסַח לְשָׁבוּעוֹת, נוֹהֲגִים לִקְרֹא בְּבָתֵּי הַכְּנֶסֶת פִּרְקֵי אָבוֹת, הַמּוּסָר שֶׁל רַבָּנָן הַקְּדוֹשִׁים. יֵשׁ שֶׁמְּמַהֲרִים וְגוֹרְסִים אֶת פִּרְקֵי אָבוֹת כְּאֵלּוּ הָיוּ מִזְמוֹר בִּתְהִלִּים, וּמְסַמְּנִים בַּיּוֹמָן שֶׁבִּצְעוּ עוֹד מַטָּלָה. וְיֵשׁ שֶׁיּוֹשְׁבִים וְלוֹמְדִים. אוּלַי לֹא מַסְפִּיקִים לִקְרֹא הַכֹּל, אֲבָל גַּם אִם יִקְחוּ וְלוּ דָּבָר אֶחָד לְלִבָּם לְשַׁפֵּר, הִרְוִיחוּ אֶת עוֹלָמָם. מַדּוּעַ שִׂימַת הַדָּגֶשׁ עַל עֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת הִיא דַּוְקָא בַּתְּקוּפָה הַזּוֹ?

מָה כְּבָר עָשִׂיתִי?

אֵין לָנוּ הַשָּׂגָה בְּגַדְלוּתָם שֶׁל תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, אַךְ נִתֵּן לְשַׁעֵר בְּמֻשָּׂגִים וְהַהֶבְנָה שֶׁלָּנוּ, דֻּגְמָאוֹת כֵּיצַד יְכוֹלִים שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, אַךְ הַמַּחְשָׁבָה הַשּׁוֹנָה

שֶׁעוֹמֶדֶת מֵאֲחוֹרָיו הוֹפֶכֶת מַעֲשֶׂה אֶחָד לְמִצְוָה וְלַשֵּׁנִי לַעֲבֵרָה! אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָרַב רוֹאֶה, אֶת הַמַּחְשָׁבָה מֵאֲחוֹרֶיהָ לֹא תָּמִיד יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֲנָשִׁים, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

לְדֻגְמָא, יְדוּעָה הַהֲלָכָה כִּי מִפְּאַת כְּבוֹד הָרַב יֵשׁ לַעֲמֹד בְּפָנָיו כְּשֶׁהוּא עוֹבֵר בְּאַרְבַּע אַמּוֹתֵינוּ, וְאִם הוּא רַבֵּנוּ הַמְּבָהָק, אוֹ גְּדוֹל הדּוֹר, אוֹ מָרֵא דְּאַתְרָא (הָרַב הַגָּדוֹל שֶׁל הָאֵזוֹר) יֵשׁ לַעֲמֹד בְּפָנָיו מֵרֶגַע שֶׁמַּבְחִינִים בּוֹ אַף מֵרָחוֹק. אֲבָל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא מְחֻיָּבִים מֵעִקַּר הַדִּין לַעֲמֹד בִּפְנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֲחֵרִים בְּרָמָתָם שֶׁלָּהֶם. אַךְ מִכֵּיוָן שֶׁעֲמִידָה בִּפְנֵי תַּלְמִיד חָכָם אֵינָהּ לִכְבוֹד הַתַּלְמִיד, הִיא לִכְבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁהוּא לוֹמֵד, וְלָכֵן נָהֲגוּ בְּכֻלָּל לַעֲמֹד זֶה בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ, כְּדִין תַּלְמִיד בִּפְנֵי רַבּוֹ (בבא מציעא לג.).

הִתְפַּנְּסוּ תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, וְדָנוּ בְּעִנְיַן זֶה. אִם נִזְכֹּר כִּי לְאַחַר מוֹתָם, לְרַבִּי עֲקִיבָא הָיוּ חֲמִשָּׁה תַּלְמִידִים אֲחֵרִים, בֵּינֵיהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, רַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס, רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲלַפְתָּא וְרַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי, שֶׁכָּל הַהֲלָכוֹת וְהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה כִּמְעַט כֻּלָּן הִיא עַל פִּיהֶם, נָבִין מָה הָיְתָה הַתּוֹרָה שֶׁהֵכִילוּ 24 אֶלֶף הַתַּלְמִידִים הָהֵם. בִּפְנֵי תּוֹרָה כָּזוֹ רָאוּי לַעֲמֹד. הֵם הֶחְלִיטוּ שֶׁאִם בְּכָל פַּעַם שֶׁיַּעֲבֹר תַּלְמִיד אֶחָד, יַעַמְדוּ 24 אֶלֶף הָאֲחֵרִים, הֲרֵי זֶה בִּטּוּל תּוֹרָה מְשֻׁוָּע! לָכֵן הִכְרִיזוּ כִּי כְּבוֹד הַתּוֹרָה יִהְיֶה לָשֶׁבֶת וּלְהַמְשִׁיךְ לִלְמֹד, וְהֵם יַעַמְדוּ רַק בִּפְנֵי רַבָּם, כְּפִי שֶׁהֲלָכָה מְחַיֶּבֶת.

נִגְּשׁוּ הַתַּלְמִידִים לְרַבִּי עֲקִיבָא וְאָמְרוּ "מֵהַיּוֹם אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים רַק מִפָּנֶיךָ, לֹא אֶחָד מִפְּנֵי הַשֵּׁנִי, כְּבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּטּוּל תּוֹרָה". הַחְלָטָה טוֹבָה אוֹ לֹא טוֹבָה? הַחְלָטָה טוֹבָה! שָׁמַע זֹאת רַבִּי עֲקִיבָא וְשָׂמַח. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא מַחְשָׁבוֹת, כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד חָשַׁב "אֲנִי מְוֻתָּר עַל הַכְּבוֹד

שֶׁיַּעַמְדוּ בְּפָנַי, מַדּוּעַ? כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶצְטָרֵךְ לַעֲמֹד בִּפְנֵי חֲבֵרַי״! אֶת זֶה רַבִּי עֲקִיבָא לֹא יָכוֹל הָיָה לִרְאוֹת.

שִׁיטַת הַלִּמּוּד הַבַּבְלִי הִיא בַּקָּשְׁיוֹת וּמַעֲנוֹת. צַד אֶחָד אוֹמֵר הֲלָכָה, הַשֵּׁנִי מַקְשֶׁה עָלָיו קֻשְׁיוֹת וְהָרִאשׁוֹן צָרִיךְ לְהָשִׁיב עַל כֻּלָּן וּלְהַעֲמִיד אֶת שִׁיטָתוֹ. אִם לֹא הִצְלִיחַ, סְבָרָתוֹ נִדְחֵית, וְאִם הִצְלִיחַ הָרֵי נִקְבַּעַת הֲלָכָה. פְּעָמִים רַבּוֹת הַמַּקְשֶׁה סָבַר כְּמוֹ אוֹמֵר הֲלָכָה, וּמַטָּרַת הַקֻּשְׁיוֹת הָיְתָה לְחַדֵּד אֶת הַהֲלָכָה וּלְהַעֲמִידָהּ עַל בּוּרְיָהּ. שִׁיטַת הַלִּמּוּד הַיְרוּשַׁלְמִי הָיְתָה נְנוּחָה יוֹתֵר, בָּהּ בִּקְּשׁוּ הַלּוֹמְדִים לִמְצוֹא סִיּוּעַ לִטְעָנוֹת חַבְרֵיהֶם. מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (בבא מציעא פה.) שֶׁכַּאֲשֶׁר עָלָה רַבִּי זֵירָא מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָלְמֹד תּוֹרָה, הוּא עָשָׂה מֵאָה תַּעֲנִיּוֹת כְּדֵי לִשְׁפֹּחַ אֶת שִׁיטַת הַלִּמּוּד הַבַּבְלִית, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא עַצְמוֹ מִתְנַצֵּחַ כָּל הַזְּמַן עִם חֲבֵרָיו הַחֲדָשִׁים לַלִּמּוּד שֶׁאֵינָם מֻרְגָּלִים בְּכָךְ. אֲבָל הַשִּׁיטָה הַבַּבְלִית נֶחְשֶׁבֶת לְטוֹבָה יוֹתֵר, כִּי כָּךְ הִתְחַדְּדוּ הַהֲלָכוֹת, וְלָכֵן יֵשׁ כְּלָל שֶׁבְּמַחֲלֹקֶת בֵּין תַּלְמוּד הַבַּבְלִי לַיְרוּשַׁלְמִי, הַהֲלָכָה תָּמִיד עַל פִּי הַתַּלְמוּד הַבַּבְלִי.

גַּם תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא לָמְדוּ בַּשִּׁיטָה הַבַּבְלִית, אֲפִילּוּ שֶׁהָיוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כָּל דָּבָר הֲלָכָה שֶׁאָמַר אֶחָד הַתַּלְמִידִים, חֲבֵרוֹ מִיָּד הִתְיַצֵּב עִם דֵּעָה הֲפוּכָה וְהֵחֵל לְהַקְשׁוֹת בְּמֶרֶץ עַל סְבָרַת חֲבֵרוֹ, כְּשֶׁהוּא לֹא נִכְנַע וּמַכֶּה בּוֹ לְלֹא הֶרֶף. הָרַב רוֹאֶה וּמִתְמוֹגֵג, כָּךְ מְחַדְּדִים הֲלָכָה בְּיִשְׂרָאֵל! אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב. יֵשׁ שֶׁהִתְנַגְּדוּ כִּי לֹא רָצוּ שֶׁסְּבָרַת חֲבֵרָם תַּעֲמֹד וְהוּא יְקַבֵּל אֶת הַכָּבוֹד עַל כָּךְ... בִּגְלַל שֶׁהוּא חָשַׁב עָלֶיהָ לְפָנָיו, הֵם הִתְוַכְּחוּ וְהִתְנַצְּחוּ כִּי לֹא רָצוּ ״לְהַפְסִיד״ בְּוִכּוּחַ לְחֶבְרוּתָא... אֶת זֶה רַבִּי עֲקִיבָא לֹא יָכוֹל הָיָה לִרְאוֹת.

כַּמּוּבָן שֶׁאַף אֶחָד מֵאִתָּנוּ לֹא הָיָה שָׁם וְלֹא יָכוֹל לָדַעַת מָה בְּדִיּוּק עָשׂוּ תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, וְקָרוֹב לְוַדַּאי שֶׁהִקְצַנְתִּי בַּדְּבָרִים, וּכְבוֹדָם שֶׁל אוֹתָם תַּנָּאִים בִּמְקוֹמָם מֻנָּח, אַךְ הַלִּמּוּד הוּא בִּשְׁבִילֵנוּ. בְּמַעֲשִׂים וּמִדּוֹת לֹא טוֹבוֹת שֶׁרַק ה׳ הִבְחִין בָּהֶם, בָּהֶם טְמוּנָה הַסַּכָּנָה שֶׁחִיְּבָה אוֹתָם מִיתָה. 24 אֶלֶף הַתַּלְמִידִים הָאֵלֶּה הָיוּ הַמּוֹרִים לֶעָתִיד שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְאִם כָּל אֶחָד יַעֲמִיד רַק עֲשָׂרָה תַּלְמִידִים, בַּדּוֹר אַחֲרֵי כְּבָר יִהְיוּ רֻבַּע מִלְיוֹן תַּלְמִידִים, שֶׁאִם יַעֲמִידוּ כָּל אֶחָד עֲשָׂרָה תַּלְמִידִים, יָבִיאוּ אַחֲרֵי שְׁנֵי דּוֹרוֹת בִּלְבַד לְכִמְעַט שְׁנַיִם וַחֲצִי מִלְיוֹן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים עִם מִדּוֹת רָעוֹת! וְיָדוּעַ בִּירִידַת הַדּוֹרוֹת, שֶׁכָּל דּוֹר יֵדַע פַּחוֹת תּוֹרָה מִקּוֹדְמוֹ, אֲבָל אֶת הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת יֵדַע לְשַׁפֵּר.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים בְּעִקְבוֹת חֵטְא הָעֵגֶל. עִם כָּל גְּדֻלָּתָם שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא וְתַלְמִידֵיהֶם, אֵין לְהַשְׁווֹת כְּלָל בֵּינָם לְבֵין דּוֹר דֵּעָה, אֲנָשִׁים שֶׁרָאוּ אֶת הַפַּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה וְלָמְדוּ אֶת הַתּוֹרָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשִׁירוֹת, דֶּרֶךְ תִּוּוּכוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ! אֲבָל אִם הֵם לֹא עָבְדוּ מַסְפִּיק עַל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁלָּהֶם שֶׁדָּבְקוּ בָּהֶם בְּמִצְרַיִם, עַד שֶׁיָּכְלוּ לִרְאוֹת בְּנֵית עֵגֶל זָהָב וְלֹא לִמְחוֹת, הֲרֵי שֶׁבִּנְתִינַת הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיָה נַעֲשֶׂה אָסוֹן גָּדוֹל. יְחוּדָם שֶׁל הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁפְּסָלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁכָּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה מְבִינָה בִּלְמוּד רִאשׁוֹן וְזָכְרָה לְעוֹלָם, וְאִם תּוֹרָה כָּזוֹ תִּפּוֹל בִּידֵי אֵלֶּה שֶׁלֹּא עָבְדוּ עַל מִדּוֹתֵיהֶם, יִהְיֶה חִלּוּל ה׳ נוֹרָאִי! וְחִלּוּל ה׳ מִתְכַּפֵּר אַךְ וְרַק בְּמִיתָה (יומא פו.), זוֹ עֲבֵרָה שֶׁמְּחַיֶּבֶת מִיתָה!

וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁנִּגְזְרָה מִיתָה עַל תַּלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא עַל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת בַּהֲוֶה, כִּי אִם עַל חִלּוּל ה׳ הַנּוֹרָאִי שֶׁהָיָה יוֹצֵא מֵהֶם וּמִתַּלְמִידֵיהֶם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת. וְאִם כֵּן, עַל מָה עָלֵינוּ

לְהִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם? יֵשׁ כַּמּוּבָן לִבְכּוֹת עַל הַתּוֹרָה שֶׁהָלְכָה לְאִבּוּד, אִם נִסְתַּכֵּל עַל הַתּוֹרָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְרַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס, נָבִין מָה הִפְסַדְנוּ מֵעַשְׂרוֹת הָאֲלָפִים הָאֲחֵרִים? זוֹ תּוֹרָה שֶׁלֹּא עָלְתָה עַל הַכְּתָב, מִי יַשְׂלִים אֶת אָבְדָנָהּ? אֲבָל יֵשׁ לְהִתְאַבֵּל גַּם עַל כָּךְ שֶׁהֵם הוּמְתוּ בִּגְלָלֵנוּ, כִּדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא נִלְמַד מֵהֶם וְנִצְמַח עָקוּם.

וְהֶחָשׁוּב מִכָּל, אָנוּ צְרִיכִים לִלְמֹד מִכָּאן עַד כַּמָּה חֲשׁוּבָה עֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת, אַף יוֹתֵר מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁתַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם (שבת קכז.), תּוֹרָה לְלֹא מִדּוֹת אֵינָהּ נֶחְשֶׁבֶת לְתוֹרָה אֶלָּא לַעֲבָרָה! אָדָם צָרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר וְלַעֲבֹד עַל עַצְמוֹ בַּזְּמַן.

הָאוֹטוֹ שֶׁלָּנוּ נוֹסֵעַ רָחוֹק...

פַּעַם נָסַעְתִּי עִם מַר אֲבִי שֶׁיְּחָיֶה בְּמוֹנִית, וּבְאֶמְצַע הַנְּסִיעָה עַל כְּבִישׁ אַיָּלוֹן הִתְחַלְנוּ לְהַרְגִּישׁ רֵיחַ רַע הַמַּגִּיעַ מִבַּחוּץ. רֵיחוֹת שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל מְרִיחִים בִּנְסִיעוֹת לַדָּרוֹם וְלַצָּפוֹן, שָׁם יֵשׁ שְׁטָחִים שְׁלֻמִּים שֶׁל בִּיובִים, בְּרֵכוֹת דָּגִים, אֲרֻבּוֹת וְכַדּוֹמֶה. אֲבָל בְּאֶמְצַע אַיָּלוֹן? עֲשָׂרוֹת מֶטְרִים לְפָנֵינוּ הָיְתָה שָׁם מְכוֹנִית אֲשֶׁר יָצָא מֵהָאֶגְזוֹז שֶׁלָּהּ עָשָׁן שָׁחוֹר כַּאֲרֻבָּה מַמָּשׁ! מַר אֲבִי הִתְפַּלֵּא, זוֹ מַמָּשׁ עֲבֵרָה לִנְסֹעַ עִם מְכוֹנִית כָּזוֹ עַל הַכְּבִישׁ. לֹא עָבְרוּ מִסְפַּר דַּקּוֹת, וְאוֹתוֹ נֶהָג עָצַר עַל הַפַּסִּים הַלְּבָנִים הָרְחָבִים עַל הַכְּבִישׁ, וְהִבִּיט בִּרְכְבּוֹ שֶׁשָּׁבַק חַיִּים לְפָנָיו.

הִמְשַׁכְנוּ לִנְסֹעַ וְאָז נֶהָג הַמּוֹנִית פָּנָה אֵלַי וְאֶל מַר אֲבִי וְאָמַר: "מִי שֶׁדּוֹאֵג לָאוֹטוֹ שֶׁלּוֹ, הָאוֹטוֹ שֶׁלּוֹ דּוֹאֵג לוֹ. מִי שֶׁלֹּא דּוֹאֵג לוֹ, הָאוֹטוֹ שֶׁלּוֹ לֹא דּוֹאֵג לוֹ". מֵהַמִּשְׁפָּט הַיָּפֶה הַזֶּה לָקַחְתִּי מוּסָר חָשׁוּב עַל עֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת שֶׁלָּנוּ.

מָתַי בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה שְׁמָעֲנוּ עַל מִישֶׁהוּ שֶׁקָּנָה רֶכֶב חָדָשׁ, מֵילָא אוֹתוֹ בַּדֶּלֶק הַנָּכוֹן, נָסַע עִמּוֹ בְּדֶרֶךְ אַחֲרַאִית וְעַל פִּי הַהוֹרָאוֹת, וְאַחֲרֵי נְסִיעָה אַחַת הוּא עוֹצֵר וְנֶעֱמַד לְלֹא שׁוּם סִבָּה נִכֶּרֶת לָעַיִן? הַסִּכּוּי לְכָךְ הוּא אַפְּסִי! אַחַת לְמִלְיוֹן שֶׁרֶכֶב יוֹצֵא מִפַּס הַיְצוּר עִם לִקּוּי כֹּה חָמוּר שֶׁהָרֶכֶב יִשְׁבּוֹת בַּנְּסִיעָה רִאשׁוֹנָה. זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁכָּל הַמְּכוֹנִיּוֹת הָעוֹצְרוֹת עַל הַכְּבִישׁ, חוּץ מֵאוֹתָהּ אַחַת לְמִלְיוֹן, הָיָה בָּהֶן לִקּוּי שֶׁהִזְנִיחוּ, הָיָה בָּהֶן נוּרָה אֲדוּמָה דּוֹלֶקֶת, וְאַחֲרֵי זֶה שִׁתַּיִם, וְאַחֲרֵי כֵּן שָׁלוֹשׁ. וְהַנֶּהָג חוֹשֵׁב לְעַצְמוֹ "הָאוֹטוֹ 'סוֹחֵב', אֵין לִי זְמַן לְבִדּוֹק עַכְשָׁו, בְּהִזְדַּמְּנוּת"... הָרֶכֶב מַתְחִיל כְּבָר לַעֲשׂוֹת רַעֲשִׁים, "זֶה בְּסֵדֶר, הָאוֹטוֹ 'סוֹחֵב'". וְאָז עָשָׁן שָׁחוֹר יוֹצֵא מֵאָחוֹר וְרֵיחַ רַע בְּכָל מָקוֹם, וְהַנֶּהָג? "זֶה בְּסֵדֶר, הָאוֹטוֹ 'סוֹחֵב'".

וְאָז יוֹם בָּהִיר אֶחָד הָאוֹטוֹ 'לֹא סוֹחֵב'. וְהוּא מַכְנִיס אוֹתוֹ לַמּוּסָךְ, וְהַמּוּסַכְנִיק אוֹמֵר לוֹ "שְׁמַע, הָלַךְ לְךָ הַמָּנוֹעַ, וְהָלַךְ לְךָ הָאֶגְזוֹז, וְהָלַךְ לְךָ הַמַּצְבֵּר, וְכוּ' וְכוּ', עֶשְׂרִים אֶלֶף שֶׁקֶל". וְהַנֶּהָג מִתְפַּלֵּץ וְזוֹעֵם עַל "הַשּׁוֹד לְאוֹר יוֹם" שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ, הָרֶכֶב כֻּלּוֹ לֹא שָׁוֶה אֶת הַסְּכוּם הַזֶּה: "כֻּלְּכֶם גַּנָּבִים! כֻּלְּכֶם שַׁקְרָנִים! הֲרֵי זֶה הָיָה 'אַחְלָה' אוֹטוֹ"! מָה הַמַּדַּד שֶׁלּוֹ שֶׁזֶּה 'אַחְלָה' אוֹטוֹ? שֶׁאֶתְמוֹל הוּא עוֹד נָסַע, זֶה הַמַּדַּד!

מָה עִם כָּל הַנּוּרוֹת הָאֲדֻמּוֹת? אֶת זֶה הוּא לֹא זוֹכֵר, הָעִקָּר שֶׁהָ'אוֹטוֹ סָחַב'. אָמַר לוֹ הַמּוּסַכְנִיק "שְׁמַע, אַתָּה יָכוֹל לָשֶׂבֶת פֹּה לִבְכּוֹת, לִצְעֹק, לְהַאֲשִׁים אוֹתִי וְאֶת כָּל הָעוֹלָם, זֶה לֹא יַחְזִיר אוֹתְךָ לַכְּבִישׁ! כְּדֵי לַחְזוֹר לַכְּבִישׁ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי דְּבָרִים: קוֹדֶם כָּל, אַתָּה צָרִיךְ לַחְזוֹר לַכְּבִישׁ בְּלִי הָאוֹטוֹ! כִּי הָאוֹטוֹ שֶׁלְּךָ מֻשְׁבָּת. זֶה שָׁאַתָּה מִבֵּין שֶׁטָּעִיתָ וְרוֹצֶה 'לַחְזוֹר בִּתְשׁוּבָה' לְגַבֵּי הָאוֹטוֹ שֶׁלְּךָ זֶה נֶחְמָד וְיָפֶה, זֶה לֹא מְתַקֵּן לְךָ אֶת

הָאוֹטוֹ בֵּין רֶגַע. לְקַלְקֵל אֶפְשָׁר מַהֵר מְאֹד, לְתַקֵּן לוֹקֵחַ זְמַן. אָז קוֹדֶם כָּל צֵא לַכְּבִישׁ בְּלִי אוֹטוֹ. טְרֶמְפִּים, תַּחְבּוּרָה צִבּוּרִית. אַתָּה תָּלוּי בַּאֲחֵרִים וְלֹא נָעִים, אֲבָל אֵין מָה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו. דָּבָר שֵׁנִי, אַתָּה מַתְחִיל לַחֲסֹךְ וּלְהַזְרִים כֶּסֶף בְּתַשְׁלוּמִים לַמּוֹסָךְ, וַאֲנִי אֲתַקֵּן לְךָ בִּשְׁלַבִּים. לֹא צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת כָּל הָאוֹטוֹ כְּדֵי שֶׁיַּחְזֹר לִנְסֹעַ בַּכְּבִישׁ, קוֹדֶם כָּל נְתַקֵּן אֶת הַחֲלָקִים הַחִיּוּנִיִּים שֶׁיַּשְׁמִישׁוּ אֶת הָרֶכֶב לַעֲלוֹת עַל הַכְּבִישׁ, וְתוֹךְ כְּדֵי שֶׁתִּסַּע, תַּחְזֹר וְנַעֲשֶׂה לְךָ אֶת שְׁאָר הַתִּקּוּנִים״.

הַנֶּהָג מַסְכִּים בְּלִית בְּרֵירָה. לְמֶשֶׁךְ זְמַן מְסֻיָּם הוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִנְסֹעַ בְּתַחְבּוּרָה צִבּוּרִית, וְחוֹסֶךְ. אָז הוּא מְתַקֵּן עוֹד חֵלֶק וְעוֹד חֵלֶק, וְהָרֶכֶב חוֹזֵר לַכְּבִישׁ. אַךְ מִיַּד כְּשֶׁהוּא נוֹסֵעַ בָּרֶכֶב בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, מִיַּד חוֹזֵר לְסוּרוֹ ״כְּרֶגַע הוּא ׳סוֹחֵב׳״, וְלֹא מַחְזִיר אוֹתוֹ לְסִיּוּם הַתִּקּוּנִים. הוּא לֹא מַמְשִׁיךְ לְתַקֵּן, וּבְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר מוֹצֵא עַצְמוֹ שׁוּב עִם רֶכֶב מְקֻלְקָל וּטְעָנוֹת לַמּוֹסָכְנִיק.

רַבּוֹתַי הַנֶּהָג הַזֶּה זֶה אֲנַחְנוּ. תִּשְׁאַל בֶּן אָדָם אֵיךְ הַחַיִּים? ״סוֹחֲבִים״! כָּל הַזְּמַן ׳סוֹחֲבִים׳. אַתָּה בָּא אֵלָיו אַחֲרֵי שָׁנָה, ״אֵיךְ הַחַיִּים, אָחִי״? וְהוּא בּוֹכֶה: ״אֲנִי בְּתִקּוּן! אֵיזֶה תִּקּוּנִים יֵשׁ לִי״! מֵהֵיכָן בָּא ׳הַתִּקּוּן׳? מֵהַנּוּרוֹת הָאֲדֻמּוֹת שֶׁהִבְהֲבוּ לוֹ וְהִתְעַלֵּם מֵהֶם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח לוֹ מְסָרִים, עוֹד מְנוֹרָה וְעוֹד מְנוֹרָה. יֵשׁ לְךָ נוֹרָה מְהַבְהֶבֶת? יוֹצֵא לְךָ עָשָׁן מֵהַמָּנוֹעַ? כַּנֵּס לַמּוֹסָךְ! תִּשְׁאַל מָה זֶה?! תִּשְׁאַל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָה עָשִׂיתִי לֹא בְּסֵדֶר, כִּי סְתָם לֹא דּוֹלְקוֹת הַנּוּרוֹת! אֵין סְתָם. אֲבָל אֲנַחְנוּ? ״הָאוֹטוֹ סוֹחֵב. יֵשׁ לִי חֶשְׁבּוֹנוֹת עַכְשָׁו, יֵשׁ לִי עֲבוֹדָה עַכְשָׁו, יֵשׁ לִי יוֹם הֻעֲצָמָאוּת לַעֲשׂוֹת עַל הָאֵשׁ, אֵין לִי זְמַן לַחְשֹׁב״. אֵין לְךָ זְמַן? בַּסּוֹף תִּכָּנֵס בַּקִּיר! יִתָּקַע לְךָ הָאוֹטוֹ בָּאֶמְצַע!

מוֹצֵא אָדָם עַצְמוֹ עוֹמֵד מוּל "קִיר" כָּזֶה, וְעוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ. פִּתְאוֹם יֵשׁ לוֹ מַחֲלָה, לֹא עָלֵינוּ, פִּטְרוֹ אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדָה, נוֹצְרוּ לוֹ בְּעָיוֹת שְׁלוֹם בָּיִת חֲמוּרוֹת... הָאוֹטוֹ לֹא סוֹחֵב! הוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ קַבָּלוֹת, הָעִקָּר "לַחְזוֹר לַכְּבִישׁ". 'אֲנִי אֶקַּח עָלַי' תְּפִלּוֹת בְּמִנְיָן, 'אֲנִי אֶקַּח עָלַי' צִיצִית, וְהוּא 'לוֹקֵחַ'! הוּא מַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, לְהָנִיחַ תְּפִלִּין, לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, וְגַם הַצָּרוֹת בַּהַיִּים מַתְחִילוֹת לְהִסְתַּדֵּר "בְּצָרוּף מִקְרִים". וְאָז, כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁהַכֹּל מַתְחִיל לְהִסְתַּדֵּר, מַיָּד חוֹזֵר לְסוּרוֹ "הָרֶכֶב סוֹחֵב, נוֹסְעִים". מָה עִם כָּל מָה שֶׁקִּבַּלְנוּ עַל עַצְמֵנוּ? נַמְשִׁיךְ לִנְסֹעַ עַד שֶׁנִּתָּקַע עוֹד פַּעַם? זֶה לֹא עוֹבֵד כָּךְ! אָדָם צָרִיךְ לָדַעַת לָקַחַת אַחֲרָיוּת עַל מַעֲשָׂיו. אֵין 'סְתָם' אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין טָעֲיוֹת, רֶכֶב חָדָשׁ לֹא נִתָּקַע בְּאֶמְצַע הַכְּבִישׁ, אָדָם לֹא מְקַבֵּל נְסִיוֹנוֹת וְיִסּוּרִים בִּגְלַל שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁעֲמֵם, חַס וְשָׁלוֹם. הַכֹּל נוֹעָד לְטוֹבָתוֹ הָאִישִׁית. בַּתְּקוּפָה הַזֹּאת, בְּשֵׁשֶׁת הַשָּׁבוּעוֹת הָאֵלֶּה אֲנַחְנוּ נִכְנָסִים לַמּוּסָךְ.

אִם רוֹב הָאֲנָשִׁים מַזְנִיחִים אֶת רִכְבָּם, אֵיךְ יֵשׁ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה מְכוֹנִיּוֹת שֶׁכֵּן מִתַּפְקְדוֹת עַל הַכְּבִישׁ? אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ זְמַנִּים שֶׁהַמְּדִינָה מַכְרִיחָה אוֹתְךָ לִבְדּוֹק אֶת הָרֶכֶב. אַתָּה רוֹצֶה חִדּוּשׁ רִשָּׁיוֹן? תִּבְדֹּק! גַּם כָּאן מִי שֶׁרוֹצֶה לְרַמּוֹת הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ, אֶפְשָׁר לְשַׁחֵד וּלְתַגְמֵל אֶת אַנְשֵׁי הַמָּכוֹן, לְהַכְנֵס וְלָצֵאת מֵהַמּוּסָךְ עִם מַכְשִׁיר הֲרִיגָה עַל אַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים בְּאִשּׁוּר הַמְּדִינָה! (עַד שֶׁיִּקָּרֶה לוֹ אָסוֹן וְהוּא יְשַׁלֵּם אֶת מְלוֹא הַמְּחִיר, פְּצָצָה מְתַקְתֶּקֶת עַל הַכְּבִישׁ, סוֹפָהּ לְהִתְפּוֹצֵץ). וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁאוֹמְרִים לוֹ "זֶה לָקוּי, וְזֶה לָקוּי"... הוּא לוֹקֵחַ לַלֵּב וּמְתַקֵּן. כָּךְ גַּם אֲנַחְנוּ. נָתְנוּ לָנוּ זְמַן "לְהִכָּנֵס לַמּוּסָךְ". בְּשֵׁשֶׁת הַשָּׁבוּעוֹת נִקָּרֵא פְּרָקֵי אֲבוֹת. יֵשׁ מִי שֶׁגּוֹרֵס לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה, נִכְנַס לַמּוּסָךְ מִכָּאן וַיּוֹצֵא מִשָּׁם, וְנִשְׁאַר עִם אוֹתוֹ רֶכֶב מְקֻלְקָל, לֹא תִּקֵּן כְּלוּם. מִי יְשַׁלֵּם אֶת הַמְּחִיר? הוּא! הוּא 'יִתָּקַע בְּאֶמְצַע

הַכְבֵּישׁ׳ בַּהֶמְשֵׁךְ. אֲבָל מִי שֶׁבּוֹדֵק אֶת עַצְמוֹ, לוֹקֵחַ אַחֲרָיוּת וּמְתַקֵּן אֶת מָה שֶׁלַּקּוּי, מֻבְטָחַת לוֹ נְסִיעָה חֲלָקָה.

מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁהָיָה לָהּ יֶלֶד שֶׁעַד גִּיל חָמֵשׁ לֹא אָמַר מִילָּה, הָיָה בָּרִיא וְשָׂלֵם, צוֹחֵק וּמְשַׂחֵק, מְצַיֵּר וְכוֹתֵב בַּגָּן. הַכֹּל בְּסֵדֶר. רַק לֹא מְדַבֵּר! יוֹם אֶחָד, בְּגִיל חָמֵשׁ, הֵבִיאָה לוֹ הָאֵם בַּחֹרֶף כּוֹס תֵּה חָם. הוּא לוֹגֵם לְגִימָה וְאוֹמֵר: ״אִמָּא, חָסֵר סֻכָּר״. הָאֵם הַמֻּפְתַּעַת שׁוֹאֶלֶת ״אַתָּה מְדַבֵּר? מַדּוּעַ לֹא דִּבַּרְתָּ עַד עַכְשָׁו״? הִבִּיט בָּהּ הַיֶּלֶד מֻפְתָּע ״עַד עַכְשָׁו, הַכֹּל הָיָה בְּסֵדֶר״!

מַדּוּעַ אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לוֹמַר מִילָּה טוֹבָה? בְּרֶגַע שֶׁיֵּשׁ לָנוּ תְּלוּנָה רְאשׁוֹנָה, מִיָּד נִפְתָּח פִּינוּ וּמְשֻׁחְרָרוֹת חַרְצֻבּוֹת לְשׁוֹנֵנוּ. בָּזֶה אֲנַחְנוּ טוֹבִים, כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים לְהִתְלוֹנֵן בַּבַּיִת, ״מַדּוּעַ הָאֹכֶל לֹא מוּכָן? מַדּוּעַ הַבַּיִת מְבֻלְגָּן״? מִילָּה טוֹבָה, כְּשֶׁהַמַּצָּב כֵּן טוֹב בָּרוּךְ ה׳, אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים לְהוֹצִיא מֵהַפֶּה? שִׂימוּ לֵב, תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא הָיוּ תַּנָּאִים קְדוֹשִׁים שֶׁיָּדְעוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה בְּעַל פֶּה, אֲבָל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה בָּזֶה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עִם כָּל הַכָּבוֹד לְתוֹרָתְכֶם, עָדִיף לִי לְגַנּוֹז אוֹתָהּ מֵאֲשֶׁר שֶׁיִּלְמְדוּ תּוֹרָה כָּזֹאת גְּדוֹלָה עִם פֶּגֶם בַּמִּדּוֹת! קוֹדֶם כָּל תִּהְיֶה בֶּן אָדָם.

טִפּוּל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים לַנְּשָׁמָה

בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אֵין הֲלָכוֹת ״כֵּיצַד לִהְיוֹת בֶּן אָדָם״. אֵין שׁוּם מִצְוָה ״אַל תִּהְיֶה כַּעֲסָן״, אֵין כָּזֶה דָּבָר. לַמְרוֹת שֶׁמִּדּוֹת אֵלּוּ הֵן קָשׁוֹת וְחֶלְקָן הֵשִׁוּוּ לְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אַף עַל פִּי כֵן אֵין אִסּוּר מִפֹּרָשׁ בַּתּוֹרָה עַל מִדּוֹת רָעוֹת. מַדּוּעַ? כִּי פָּשׁוּט לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁאַתָּה צָרִיךְ לַעֲבוֹד עַל הַמִּדּוֹת שֶׁלְּךָ לִפְנֵי שָׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ לִלְמֹד אֶת הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. אִם אֵין לְךָ מִדּוֹת, מָה אַתָּה עוֹשֶׂה כָּאן? וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁהַתּוֹרָה מַתְחִילָה בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית

לַמְרוֹת שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת כְּתוּבוֹת מִסֵּפֶר שְׁמוֹת וָהָלְאָה, כִּי אִם מִסֵּפֶר שְׁמוֹת וָהָלְאָה אַתָּה לוֹמֵד כֵּיצַד לִהְיוֹת יְהוּדִי, וְזוֹ "הַתּוֹרָה" מִלְּשׁוֹן הוֹרָאָה, סֵפֶר בְּרֵאשִׁית מְלַמֵּד אוֹתְךָ כֵּיצַד לִהְיוֹת בֶּן אָדָם, וְלָכֵן נִקְרָא גַּם "סֵפֶר הַיָּשָׁר". אֲבָל לֹא עַל יְדֵי הוֹרָאוֹת וְצִוּוּי, אֶלָּא עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה רַב, שֶׁתִּתְבּוֹנֵן עַל מַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵינוּ מוּל מַעֲשֵׂי אַנְשֵׁי דּוֹרָם, לְאָן מִדּוֹת רָעוֹת מְבִיאוֹת (וַיֵּצֵא-אָח, עֲרָיוֹת שֶׁל אַב עִם בְּנוֹתָיו), וּלְאָן מִדּוֹת טוֹבוֹת מְבִיאוֹת (בְּרֵכַּת ה' בִּילָדִים וּפְקִידַת עֲקָרִים, סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא בְּזִווּג, בְּרָכָה בְּעֹשֶׁר וּבִמְלוֹכָה וְכוּ').

לָכֵן הַדָּגֵשׁ עַל עֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת הוּא דַּוְקָא בַּתְּקוּפָה הַזֹּאת בֵּין פֶּסַח לְשָׁבוּעוֹת, מֵהַיּוֹם שֶׁנִּגְאָלְנוּ מִ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, עִם כָּל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת שֶׁדָּבְקוּ בָּנוּ מֵאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּמִצְרַיִם, וְעַד לְשָׁבוּעוֹת בָּהּ הָיִינוּ כְּמַלְאָכִים וּרְאוּיִם לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה יְשִׁירוֹת. כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה צָרִיךְ לְשַׁפֵּר אֶת הַמִּדּוֹת. וְדָבָר זֶה לֹא יִקָּרֶה מִלִּגְרֹס פִּרְקֵי אֲבוֹת, אֶלָּא מֵאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ סֵדֶר מוּסַר יוֹם יוֹם.

פַּעַם הָיָה דָּגֵשׁ עַל לִמּוּדַת מוּסַר וַעֲרָכִים. הַיּוֹם לֹא מְלַמְּדִים אֶת הַיְלָדִים כְּלוּם בְּבָתֵּי הַסֵּפֶר הָרְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת. בְּמָקוֹם לְלַמֵּד אֶת הַיֶּלֶד הַקָּטָן "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ", מְלַמְּדִים אוֹתוֹ שֶׁיְּבַקֵּשׁ מֵהֶם כֶּסֶף לְמוֹפָעִים וְהַצָּגוֹת. זוֹ פְּשִׁיטַת רֶגֶל מוּסָרִית וְעֶרְכִּית. גָּדֵל דּוֹר שָׁלֵם שֶׁל אֲנִי וַאֲפְסִי עוֹד. לְמִדּוּ אֶת הַיֶּלֶד מִגִּיל אֶפֶס כִּי הוּא מֶרְכָּז הָעוֹלָם וְכֻלָּם צְרִיכִים לְשָׁרֵת אֶת רְצוֹנוֹתָיו וְתַאֲווֹתָיו, מָה יַּעֲשֶׂה הַנַּעַר וְלֹא יֵחֵטָא? אָז מִי שֶׁזּ זָכָה אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, מַתְחִיל לְגַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ כָּזֶה דָּבָר שֶׁנִּקְרָא "מוּסָר", וְזוֹ תּוֹרָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. לִפְנֵי שֶׁאַתָּה מְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בְּשָׁבוּעוֹת, מִצְווֹת שַׁבָּת, כְּשֵׁרוּת וְטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה. קַבֵּל עָלֶיךָ לִלְמֹד מוּסַר, שֶׁתִּהְיֶה בֶּן אָדָם וְאָז תִּהְיֶה רָאוּי לְקַבֵּל אֶת

שְׂאָר הַתּוֹרָה, וְעַל יְדֵי הַמּוֹסֵר תָּבִין גַּם כִּי הַתּוֹרָה הִיא זְכוּת גְּדוֹלָה שֶׁמַּרְכָּה מִתְקָרְבִים וּדְבֵקִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא אֹסֶף שֶׁל אֲסוּרִים וְחִיּוּבִים, חַס וְשָׁלוֹם.

הַמִּשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה בְּמַסֶּכֶת אֲבוֹת אוֹמֶרֶת "מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים" וְכוּ'. לָמָּה אֲנִי צָרִיךְ אֶת כָּל הַשַּׁרְשֶׁרֶת הַזּוֹ? תֹּאמַר מַיָּד אֶת דְּבַר הַמּוּסָר הָרִאשׁוֹן וְזֶהוּ. אֶלָּא כְּדֵי לוֹמַר לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁקִּבַּלְנוּ בְּסִינַי אֶת הַצִּוּוּי "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ", כָּכָה קִבַּלְנוּ גַּם בְּסִינַי אֶת הַצִּוּוּי הַמּוּסָרִי "הֱיוּ מְתוּנִים בַּדִּין", "סְיָג לַחָכְמָה שְׁתִיקָה" וְכוּ'. קִבַּלְנוּ גַּם מוּסַר מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. גַּם זֶה תּוֹרָה מִסִּינַי.

בִּתְקוּפָה זוֹ אָנוּ נִכְנָסִים לַ"טִּפּוּל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים" לַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִדְאֹג לִלְמֹד מוּסַר וְלַעֲבֹד עַל הַעֹרְכִים שֶׁל עַצְמֵנוּ כָּל הַשָּׁנָה, אֲבָל כְּמוֹ שֶׁגַּם בְּרֶכֶב רַבֵּנוּ מַזְנִיחִים עַד שֶׁמַּכְרִיחִים אוֹתָנוּ, גַּם כָּאן "מַכְרִיחִים" אוֹתָנוּ. אַתָּה יָכוֹל לְרַמּוֹת אֶת הַמּוֹסָכְנִיק, לְרַמּוֹת אֶת עַצְמְךָ, לִגְרֹס אֶת פִּרְקֵי אֲבוֹת, אֲבָל אַתָּה יָכוֹל גַּם לִלְמֹד מוּסַר בִּשְׁבִילְךָ. לֹא בִּשְׁבִיל אַף אֶחָד אַחֵר. כִּי אִם לֹא, בַּסּוֹף הָרֶכֶב שֶׁלְּךָ יִתָּקַע, לֹא שֶׁל אַף אֶחָד אַחֵר. מִי שֶׁעָבַד עַל עַצְמוֹ, מִי שֶׁדּוֹאֵג לָ"רֶכֶב" שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לִי אוֹתוֹ נֶהָג מוֹנִית, הָ"רֶכֶב" דּוֹאֵג לוֹ. אִם נִטְפַּל בְּעַצְמֵנוּ וּנְנַצֵּל אֶת הַתְּקוּפָה הַזֹּאת כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, הַדָּבָר יַחְזֹר אֵלֵינוּ בַּחֲזָרָה, וְהָרֶוַח יִהְיֶה כֻּלּוֹ שֶׁלָּנוּ..

מה רוצים ממני

מָה הַהֶבְדֵּל?

כַּאֲשֶׁר מַשְׁוִים אֶת הַפְּתִיחָה שֶׁל פָּרְשַׁת "תַּזְרִיעַ" לְזוֹ שֶׁל פָּרָשַׁת "מְצוֹרָע", אֲזַי עוֹלָה שְׁאֵלָה לְגַבֵּי הַהֶבְדֵּל בֵּין הַמְּצֹרָע לַיּוֹלֶדֶת. פָּרָשַׁת "תַּזְרִיעַ" מַתְחִילָה בְּדִינֵי הַיּוֹלֶדֶת, שָׁם נֶאֱמַר (ויקרא יב, א-ח):

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא ... וְאִם נְקֵבָה תֵּלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָהּ. וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת תָּבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן, וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֵרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ

זֹאת תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה. וְאִם לֹא תִמְצָא דָּהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה.

אִשָּׁה שֶׁזָּכְתָה לְהִפָּקֵד וּלְהָבִיא יֶלֶד לָעוֹלָם, מִשְּׁעַת הַלֵּידָה יֵשׁ לָהּ דִּין כְּנִדָּה, וְהִיא אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ, אִם יָלְדָה בֵּן אָז אֲסוּרָה עָלָיו לְשָׁבוּעַ, וְאִם בַּת אָז לִשְׁבוּעַיִם. גַּם לְאַחַר זְמַן זֶה כְּשֶׁתִּטְבֹּל וְתִהְיֶה מֻתֶּרֶת לְבַעֲלָהּ, הִיא עֲדַיִן אֲסוּרָה לָבוֹא לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אִם יָלְדָה בֵּן אֲסוּרָה 40 יוֹם מִיּוֹם הַלֵּידָה, וְאִם בַּת אֲסוּרָה 80 יוֹם מִיּוֹם הַלֵּידָה. בְּסוֹף הַזְּמַן הַזֶּה הִיא מֻתֶּרֶת לָבוֹא, וְאָכֵן הִיא עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם וּמְבִיאָה קָרְבָּן תּוֹדָה. הַתּוֹרָה מְצַוָּה שֶׁהִיא תָּבִיא שֶׂה, וּמְסַיֶּמֶת "זֹאת תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת". כְּלוֹמַר כָּל יוֹלֶדֶת לְכַתְּחִלָּה צְרִיכָה לְהָבִיא שֶׂה לְאַחַר כָּל לֵידָה.

אַחֲרֵי שֶׁנִּחְתַּם "זֹאת תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת", כָּתוּב בַּהֶמְשֵׁךְ דִּין יוֹלֶדֶת שֶׁיָּדָהּ לֹא מַשֶּׂגֶת לְהָבִיא שֶׂה, וְהִיא מִתְבַּקֶּשֶׁת לְהָבִיא בִּמְקוֹם הַשֶּׂה, שְׁנֵי תּוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה. זֶה לֹא נִכְנַס תַּחַת הַקָּטֶגוֹרְיָה "תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת", תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת זֶה שֶׂה. מָה שֶּׁהָעַנְיָה מְבִיאָה זֶה נִרְאָה כִּבְדִיעֲבַד, אֵין לָךְ ? נוּ, טוֹב תָּבִיאִי שְׁנֵי תּוֹרִים, וְתַגִּידִי תּוֹדָה שֶׁלּוֹקְחִים אוֹתָם.

וְהִנֵּה בַּפָּרָשָׁה הַבָּאָה דָּנִים עַל דִּינֵי מְצוֹרָע. וְאָמְרוּ חֲזַ"ל כִּי אַחַת הַסִּבּוֹת שֶׁאָדָם מְקַבֵּל צָרַעַת הִיא בִּגְלַל שֶׁדִּבֵּר לָשׁוֹן הָרַע (ערכין טז.). בַּתְּחִלָּה קִבֵּל צָרַעַת עַל קִירוֹת הַבַּיִת. הַכֹּהֵן טָמֵא אֶת בֵּיתוֹ, שָׁבַר אוֹתוֹ לִרְסִיסִים, וְהָאִישׁ עֲדַיִן בְּשֶׁלּוֹ "זֶה בַּיִת שֶׁקָּנִיתִי, הַלָּשׁוֹן הָרַע שֶׁל הַדַּיָּר הַקּוֹדֵם". אַחַר כָּךְ קִבֵּל צָרַעַת עַל הַבְּגָדִים. הֵם נִקְרָעִים וְנִשְׂרָפִים וְהוּא עֲדַיִן בְּשֶׁלּוֹ, "זֶה בְּגָדִים מְשׁוּפִים הַפְּשְׁפְּשִׁים, בֶּטַח הַקּוֹדֵם כָּל הַזְּמַן רִיכֵּל". וְאָז כְּשֶׁהוּא לֹא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, פּוֹרַחַת צָרַעַת בַּגּוּף. אֶת זֶה הוּא לֹא יְגַלְגֵּל עַל מִישֶׁהוּ אַחֵר. וְכָךְ הוּא יוֹצֵא אֶל מִחוּץ לַחוֹמָה, בּוֹדֵד וּפָרוּעַ שֵׂעָר, צוֹעֵק

"טָמֵא! טָמֵא"! לְכָל מִי שֶׁמִּתְקָרֵב אֵלָיו. בַּסּוֹף, כְּשֶׁלִּבּוֹ נִשְׁבַּר וְהוּא נִזְכָּר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, הַצָּרַעַת נֶעֱלֶמֶת וְהוּא צָרִיךְ לְהָבִיא כַּפָּרָה. וְכָךְ נֶאֱמַר (ויקרא יד, א-לב):

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן ... וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כְבָשִׂים תְּמִימִים וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן וְלֹג אֶחָד שָׁמֶן ... וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם לִתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשָּׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שָׁמֶן ... **זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר בּוֹ נֶגַע צָרָעַת** אֲשֶׁר לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ בְּטָהֳרָתוֹ.

אָדוֹן מְצוֹרָע יָקָר, אַחֲרֵי שְׁדִבַּרְתָּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה לָשׁוֹן הָרַע וְחָטַפְתָּ שָׁלוֹשׁ מַכּוֹת, תּוֹדָה רַבָּה לְךָ שֶׁנִּזְכַּרְתָּ לְהִתְעוֹרֵר וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. אִם כֵּן, תָּבִיא לָנוּ כֶּבֶשׂ טוֹב. אֵין לְךָ? מִסְכֵּן, לֹא נוֹרָא, יֵשׁ לָנוּ מַסְלוּל מְהַדְּרִין גַּם לְמִעוּטֵי יְכֹלֶת, תָּבִיא מִנְחָה, קֶצֶת סֹלֶת בְּשֶׁמֶן, לֹא צָרִיךְ לִקְרוֹעַ לְךָ אֶת הַכִּיס, אַחֲרֵי הַכֹּל עָשִׂיתָ תְּשׁוּבָה, לֹא? לָכֵן לְבַסּוֹף כָּתוּב: "זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר בּוֹ נֶגַע צָרָעַת", כְּלוֹמַר לְכַתְּחִלָּה יֵשׁ מַסְלוּל לַעֲנִיִּים וּמַסְלוּל לַעֲשִׁירִים.

וּמִיָּד קוֹפֶצֶת הַשְּׁאֵלָה הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת. מַדּוּעַ בְּיוֹלֶדֶת הֶחְשַׁבְנוּ אֶת קָרְבָּן הָעֲנִיָּה שֶׁל בֶּן-יוֹנָה אוֹ תּוֹר כִּדְיֶעְבַד? אָפְתָּ תָּבִיאִי שֶׂה, זֹאת תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת. אֵין לָךְ, נַעֲשֶׂה לָךְ טוֹבָה, תָּבִיאִי תּוֹר וְתַגִּידִי תּוֹדָה. זֹאת לֹא תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת. וְאִלּוּ בִּמְצֹרָע מְנַחֲמִים אוֹתוֹ, מִסְכֵּן אַתָּה דָל? אֵין לְךָ? לֹא נוֹרָא תָּבִיא מִנְחַת סֹלֶת, לֹא, לֹא צָרִיךְ יוֹנָה זֶה יָקָר, מַסְפִּיק אֵיזוֹ חַלָּה קְטַנָּה. זֶה לְכַתְּחִלָּה, אַל תִּדְאַג, זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר יֵשׁ בּוֹ נֶגַע צָרָעַת.

בָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ

מָה בֵּין הַמְצֹרָע לְיוֹלֶדֶת? הַמְצֹרָע עָשָׂה עֲבֵרָה. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, עֲשָׂיַת הָעֲבֵרוֹת נֶחְשְׁבָה נֶגֶד הַטֶּבַע שֶׁבָּרָא. אָדָם אָמוּר לִהְיוֹת צַדִּיק. הוּא אֲפִילוּ מֻשְׁבָּע בְּבֶטֶן אִמּוֹ בְּטֶרֶם יֵצֵא לָעוֹלָם (נדה ל:): "הֱיֵה צַדִּיק וְלֹא רָשָׁע"! אֲבָל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הֶחָכָם מִכָּל אָדָם, כְּבָר הִקְדִּים וְאָמַר (קהלת ז, כ): "כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא". יֵשׁ יֵצֶר הָרַע וְהוּא עוֹבֵד מִצְטַיֵּן. ה' יָדַע עִם מִי יֶשׁ לוֹ עֵסֶק, וּבָרָא אֶת הַתְּשׁוּבָה עוֹד לִפְנֵי שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם (נדרים לט:). וְכָךְ הַמְצֹרָע עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה.

הַצָּרַעַת הִיא מַחֲלָה רוּחָנִית שֶׁמְּקַבֶּלֶת סַמְמָנִים גַּשְׁמִיִּים. אֵין זוֹ מַחֲלַת הָעוֹר הַמֻּכֶּרֶת הַיּוֹם כְּצָרַעַת. הַמַּחֲלָה הַזּוֹ כְּשֶׁהָיְתָה מוֹפִיעָה בָּאָדָם, לֹא הָיְתָה עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי מִשְׁחוֹת אוֹ הַקְרָנוֹת, וְלֹא בַּבְּרֵכָה בְּיָם הַמֶּלַח. צָרַעַת עוֹבֶרֶת רַק אִם הַמְצֹרָע עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה מְלֵאָה. כְּדֵי לְסַיֵּעַ לוֹ לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה, צָרִיךְ לִשְׁפֹּר לוֹ אֶת הַגַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְשַׁחְרֵר אֶת לְשׁוֹנוֹ מִלְכַתְּחִלָּה, לִשְׁבֹּר אֶת לִבּוֹ. הַמְצֹרָע יוֹצֵא אֶל מִחוּץ לְחוֹמוֹת הָעִיר לְבַדּוֹ. אָז הוּא בּוֹכֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "אֲנִי מְצֹטָעַר, לֹא אֶעֱשֶׂה זֹאת יוֹתֵר", וְהִנֵּה הוּא מַבְחִין כִּי נִגְעֵי הַמַּחֲלָה מַתְחִילִים לְהֵעָלֵם כִּי תְּשׁוּבָתוֹ הִתְקַבְּלָה. הוּא נוֹקֵשׁ עַל שַׁעֲרֵי הָעִיר שֶׁיֵּצֵא כֹּהֵן לִבְדּוֹק אוֹתוֹ וְלַאֲשֶׁר כִּי הוּא טָהוֹר.

ה' רִחֵם עָלָיו, שֶׁאָמְנָם הַמְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע חוֹטֵא בְּסֵתֶר וְנִפְרָעִים מִמֶּנּוּ בְּגָלוּי, אֲבָל גַּם הָרִפּוּי בְּגָלוּי, כִּי לִפְעָמִים אֲנָשִׁים חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה וְכֻלָּם אוֹמְרִים "זֶה נִהְיָה דָּתִי? זֶה הָפַךְ לְרַב? הֲרֵי הוּא עָשָׂה כָּכָה וְכָכָה... זוֹ עֲבוֹדָה בָּעֵינַיִם! עַל מִי הוּא עוֹבֵד"? אֲבָל כָּאן רוֹאִים אֶת הָאֱמֶת, שֶׁאִם הַתְּשׁוּבָה לֹא הָיְתָה

אֲמִתִּית הוּא לֹא הָיָה מַבְרִיא. הוּא חָזַר בִּתְשׁוּבָה, אָסוּר לְדַבֵּר עָלָיו וְעַל מַעֲשָׂיו, זֶה יִהְיֶה לָשׁוֹן הָרַע! הַכֹּל מְחֻשָּׁב בָּרַחֲמִים שֶׁל ה׳.

אָז הַמְּצֹרָע דּוֹפֵק בְּשַׁעֲרֵי הָעִיר, הַכֹּהֵן יוֹצֵא הַחוּצָה וּמֵאֲשֶׁר שֶׁהִבְרִיא. הוּא עוֹבֵר טֶקֶס טָהוֹר שֶׁנִּמְשָׁךְ שָׁבוּעַ נוֹסָף, וְרַק לְבַסּוֹף מֵבִיא קָרְבָּן כַּפָּרָה אֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מָה יָבִיא? לְפִי מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, עֲשִׁירִים חוֹטְאִים וַעֲנִיִּים חוֹטְאִים. חַטַּאת? הָבֵא כַּפָּרָה בְּהֶתְאֵם לַיְכוֹלוֹת שֶׁלְּךָ. ה׳ לֹא מְבַקֵּשׁ מַשֶּׁהוּ שָׁאַתָּה לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת. אִם אַתָּה עָנִי תָּבִיא מִנְחַת סֹלֶת, אִם אַתָּה עָשִׁיר תָּבִיא כֶּבֶשׂ. זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר בּוֹ נֶגַע צָרָעַת. בָּא לְטָהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ (יומא לח:), מוּבָן.

אֲבָל מָה אֲנִי עָשִׂיתִי?

אִשָּׁה שֶׁיָּלְדָה לֹא עָשְׂתָה שׁוּם עֲבֵרָה. לְהֵפֶךְ, הִיא סִיְּעָה לְבַעֲלָהּ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה בַּתּוֹרָה "פְּרוּ וּרְבוּ" (בראשית א, כח). מַגִּיעַ לָהּ צָל"ש. הִיא זוֹ שֶׁסָּחֲבָה אוֹתוֹ בְּתוֹכָהּ תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים וְאַחַר כָּךְ גַּם סִכְּנָה חַיֶּיהָ בְּלִדָתוֹ. הַקָּרְבָּן שֶׁהִיא מְבִיאָה הוּא לֹא קָרְבָּן עַל חֵטְא, אֶלָּא קָרְבָּן תּוֹדָה. אָז מַדּוּעַ מְחַיְּבִים אוֹתָהּ בְּשֶׂה? וְאִם הִיא עֲנִיָּה עִם 14 יְלָדִים, מֵאֵיפֹה הִיא תָּבִיא 14 כְּבָשִׂים? וְאִם יָלְדָה תְּאוֹמִים, זוֹ גְּזֵרָה כְּפוּלָה! אָז מַדּוּעַ אוֹתָהּ עֲנִיָּה מְסַכָּנָה לֹא נֶחְשֶׁבֶת בְּתוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת? הָרֵי לֵידָה אֵינָהּ לָשׁוֹן הָרַע, הִיא כֵּן חֵלֶק מֵהַטֶּבַע שֶׁה׳ בָּרָא, מָה רוֹצִים מִמֶּנָּה?

לְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם זֶה כֵּן טִבְעִי, כָּל אַחַת צְרִיכָה לְהָבִיא יְלָדִים לְעוֹלָם, וְכַמָּה שֶׁיּוֹתֵר. וְאִם עַל כָּל אֶחָד מֵהֶם ה׳ דּוֹרֵשׁ לְהָבִיא שֶׂה, וַהֲרֵי ה׳ לֹא נוֹתֵן לְאָדָם מַטָּלָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד בָּהּ (בראשית רבה נה, ב), הָרֵי שֶׁאִם ה׳ אוֹמֵר שֶׁהַחוֹבָה לְהָבִיא שֶׂה עַל כָּל יֶלֶד, סִימָן שֶׁמִּי שֶׁהֵבִיא לָהּ אֶת הַיֶּלֶד, יָבִיא לָהּ גַּם

אֶת הַשֶּׂה. זֶה לֹא קָשׁוּר לַמַּצָּב הַכַּלְכָּלִי שֶׁל הָאֵם. הִיא יְכוֹלָה לִהְיוֹת מֻבְטָלַת מְרֻבַּת יְלָדִים שֶׁאֵין לָהּ אֹכֶל בַּמְקָרֵר, וְהִנֵּה נוֹלַד לָהּ בֵּן, וְהִנֵּה בְּדִיּוּק שָׁבוּעַ אַחֲרֵי, בְּדֶרֶךְ לֹא דֶּרֶךְ מִתְגַּלְגֵּל שֶׂה לְיָדֶיהָ, קָרוֹב מִשְׁפָּחָה מֵאַמְרִיקָה שָׁלַח לָהּ מַתָּנָה, הַשָּׂכָר זָכָה בַּלּוֹטוֹ וְנִדַּב לָהּ אֶחָד, הַשָּׂכָר הַגּוֹי מֵת וְכָל הַכְּבָשִׂים בָּרְחוּ אֵלֶיהָ, לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַפִּתְרוֹנוֹת. הַשֶּׂה שֶׁל הַיּוֹלֶדֶת לֹא קָשׁוּר לַמַּצָּב הַכַּלְכָּלִי שֶׁלָּהּ, **זֹאת תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת**.

אִם לְכֻלָּן צָרִיךְ לִהְיוֹת שֶׂה, אֵיךְ יֵשׁ כְּאֵלֶּה שֶׁאֵין לָהֶן? שִׁימוּ לֵב לַדִּיּוּק בַּכְּתוּבִים. בַּיּוֹלֶדֶת כָּתוּב: "**וְאִם לֹא תִמְצָא** יָדָהּ דֵּי שֶׂה", וְאִלּוּ בִּמְצֹרָע כָּתוּב: "**וְאִם דַּל הוּא** וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת". לֹא כָּתוּב בַּיּוֹלֶדֶת שֶׁהִיא דָּלָה כְּמוֹ בִּמְצֹרָע, אֶלָּא שֶׁאֵין יָדָהּ מַשֶּׂגֶת. הָעֲבָדָה שֶׁאֵין יָדָהּ מַשֶּׂגֶת לֹא קְשׁוּרָה לְמַצָּבָהּ הַכַּלְכָּלִי, שֶׁכֵּן תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת שְׁצְרִיכָה לְהָבִיא שֶׂה, גַּם אִם הִיא עֲנִיָּה, אֲמוּרִים לִהְיוֹת לָהּ הָאֶמְצָעִים לְהָבִיא שֶׂה אַחֲרֵי כָּל לֵידָה. אִם בְּכָל זֹאת הִיא לֹא מַצְלִיחָה, הִיא צְרִיכָה לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשֶׂיהָ, זֶה לֹא קָשׁוּר לְמַצָּבָהּ הַכַּלְכָּלִי, לָכֵן זוֹ לֹא תּוֹרַת הַיּוֹלֶדֶת.

מִתּוֹךְ הַהַשְׁוָאָה הַזּוֹ אָנוּ לְמֵדִים מוּסָר נֶהְדָּר. ה' יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה שֶׁנַּעֲבֹד אוֹתוֹ בְּכָל רֵגַע, וְלָכֵן בְּכָל רֵגַע הוּא מְסַפֵּק לָנוּ אֶת **כָּל הַכֵּלִים** שֶׁאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לַעֲבוֹד אוֹתוֹ כְּפִי **שֶׁהוּא רוֹצֶה** מֵאִתָּנוּ בְּאוֹתוֹ רֵגַע, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים וּמְצַפִּים מֵעַצְמֵנוּ. אֲבָל יֵשׁ גַּם יֵצֶר הָרַע וְיֵשׁ לוֹ תָּכְנִיּוֹת אֲחֵרוֹת. הַיֵּצֶר מְבַלְבֵּל אוֹתָנוּ, פּוֹתֵחַ לְפָנֵינוּ מַסְלוּל דּוּ נְתִיבִי בְּהֶתְאֵם לְמִי שֶׁאֲנַחְנוּ. אִם אֲנִי אֶחָד שֶׁרוֹצֶה לַעֲלוֹת וְלִגְדֹּל בַּתּוֹרָה, אָז הוּא יִתֵּן לִי לִשְׁאֹף לַעֲלוֹת עֲשָׂרָה שְׁלַבִּים קְדִימָה בְּכֵלִים שֶׁאֵין בִּרְשׁוּתִי, וְיַבְטִיחַ בְּכָךְ שֶׁאֶתְרַסֵּק. זֶה לֹא רְצוֹן ה'. וְאִם אֲנִי אֶחָד שֶׁמַּרְגִּישׁ קְצָת נוֹחַ עִם הַמִּצְוָה וַחֲצִי שֶׁאֲנִי אוֹחֵז בָּהּ, הוּא מְשַׁכְנֵעַ אוֹתִי שֶׁאֲנִי צַדִּיק

הַדּוֹר, שֶׁאֶסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁכֵן מִמּוּל שֶׁאֲפִילוּ שַׁבָּת לֹא שׁוֹמֵר אוֹ לֹא מֵנִיחַ תְּפִלִּין, וּמְשַׁכְנֵעַ אוֹתִי לָנוּחַ וּלִישׁוֹן, גַּם זֶה לֹא רָצוֹן ה׳.

מָתוֹן מָתוֹן

הָבָה נְנַסֶּה לְהָבִין מָה כֵּן רָצוֹן ה׳. אָדָם שֶׁרוֹצֶה לִגְדּוֹל וּלְהִתְקַדֵּם, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת בִּשְׁלַבִּים, בְּחָכְמָה. כַּאֲשֶׁר מוֹבִילִי רָהִיטִים צְרִיכִים לְהַעֲלוֹת תְּכוּלָה שְׁלֵמָה שֶׁל דִּירָה לְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנוֹת בְּלִי מַעֲלִית וּלְלֹא יְכֹלֶת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמָנוֹף, מָה יֵעָשׂוּ? קוֹדֵם כָּל פּוֹרְקִים אֶת הַדְּבָרִים הַכְּבֵדִים וּמַעֲלִים אוֹתָם אֶחָד אֶחָד, שֶׁכֵּן בַּהַתְחָלָה עֲדַיִן כֹּחָם בְּמָתְנֵיהֶם. אַחֲרֵי כֵּן נֶחְלָשׁ הַגּוּף, אֲבָל גַּם הַדְּבָרִים שְׁנִשְׁאָרִים קְטַנִּים יוֹתֵר, כַּמָּה עֲלִיּוֹת וְהַסְּחוֹרָה נִמְצֵאת בִּמְקוֹמָהּ. אָדָם אַחֵר רוֹאֶה אֶת כָּל תְּכוּלַת הַמַּשָּׂאִית בְּבַת אַחַת, מַבִּיט לְמַעְלָה לְקוֹמָה רְבִיעִית וְאוֹמֵר אֲנִי לֹא יָכוֹל!

הָיָה לִי חָבֵר שֶׁהִזְמִין הוֹבָלָה לְבֵיתוֹ הֶחָדָשׁ בְּקוֹמָה רְבִיעִית לְלֹא מַעֲלִית. הַמּוֹבִילִים הִגִּיעוּ עִם מָנוֹף אֲבָל הַדִּירָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה בְּעֹרֶף הַפּוֹנֶה לַגִּנָּה וְאֵין גִּישָׁה לָרֶכֶב. הַפּוֹעֲלִים הֵבִינוּ כִּי צָרִיךְ לְהָרִים אֶת כָּל הַסְּחוֹרָה עַל גַּבָּם, וּבָרְחוּ מֵהַמָּקוֹם. הַמּוֹבִיל הִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי חֲבֵרַי וְהָיָה צָרִיךְ לִנְסֹעַ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה לְתֵל אָבִיב לְחַפֵּשׂ אַחַר כַּמָּה גּוֹיִם שֶׁיַּסְכִּימוּ לְהַעֲלוֹת אֶת הַסְּחוֹרָה שְׁנוֹתְרָה פְּרוּקָה בַּחֲנָיָה.

כְּשֶׁרוֹאִים אֶת כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ לְהַשִּׂיג כְּבָר בַּהַתְחָלָה, נִשְׁבָּרִים. זֶה נִרְאָה יוֹתֵר מִדַּי! הֵיכָן כָּתוּב שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּבַת אַחַת? אָדָם רָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת, נִקְלַע "בְּטָעוּת" לְבֵית כְּנֶסֶת, שׁוֹמֵעַ דְּרָשָׁה שֶׁנָּגְעָה לְלִבּוֹ וּמַחְלִיט לְהִתְחַזֵּק. מִיַּד מַגִּיעַ יֵצֶר הָרַע וְאוֹמֵר: "מְצֻיָּן, כָּל הַכָּבוֹד, הִגִּיעַ הַזְּמַן, מִמָּחָר תִּלְבַּשׁ צִיצִית, שָׁלוֹשׁ תְּפִלּוֹת בְּמִנְיָן, שִׁעוּרֵי תּוֹרָה כָּל עֶרֶב, מִקְוֶה טָהֳרָה כָּל בֹּקֶר, תַּכְשִׁיר אֶת כָּל הַמִּטְבָּח, תַּטְבִּיל אֶת כָּל הַכֵּלִים, תַּחְלִיף

אֶת כָּל הַבְּגָדִים״. זֶה לֹא עוֹבֵד כָּךְ. קוֹדֶם כָּל מַעֲלִים אֶת הַפְּסַנְתֵּר, אַחֲרֵי זֶה מַעֲלִים אֶת הַמְּקָרֵר, אַחֲרֵי זֶה מַעֲלִים אֶת הַתַּנּוּר, לְאַט לְאַט מַעֲלִים אֶת כָּל הַבַּיִת. יֵצֶר הָרַע רוֹצֶה שֶׁנַּעֲמִיס עוֹד וְעוֹד, מַדּוּעַ? כִּי אִם נִנָּשֵׂא לְהַעֲלוֹת אֶת כָּל תְּכוּלַת הַמַּשָּׂאִית בְּבַת אַחַת, אֲנַחְנוּ נִפּוֹל. וְאִם נִפּוֹל מִיָּד בַּהַתְחָלָה, כְּבָר לֹא נִנָּשֵׂא עוֹד פַּעַם! זוֹ הַתַּכְנִית שֶׁלּוֹ.

אֲבָל יֶשׁ תָּכְנִית יוֹתֵר מְתֻחְכֶּמֶת, לְזֶה שֶׁכֵּן רוֹצֶה לְהִתְקַדֵּם וְעוֹשֶׂה הַכֹּל בְּצוּרָה מְתוּנָה. הַיֵּצֶר בָּא וּמַרְדִּים אוֹתוֹ: ״הִגַּעְתָּ אֶל הַמְּנוּחָה וְהַנַּחֲלָה. אַתָּה צַדִּיק אַתָּה! יֶשׁ לְךָ 3 תְּפִלּוֹת בְּמִנְיָן. יֶשׁ לְךָ עִתִּים לַתּוֹרָה, דְּרָשָׁה שֶׁל רֶבַע שָׁעָה בֵּין מִנְחָה לְעַרְבִית. אַתָּה אָמְנָם נִרְדָּם, אֲבָל הַנְּשָׁמָה שׁוֹמַעַת, אַתָּה עוֹשֶׂה קִדּוּשׁ, אוֹכֵל סְעוּדָה רִאשׁוֹנָה, שְׁנִיָּה, שְׁלִישִׁית, רְבִיעִית, אַתָּה מְהַדֵּר! מָה אַתָּה רוֹצֶה? אַתָּה צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם! מָה חָסֵר לְךָ? תִּסְתַּכֵּל כַּמָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים מָה זוֹ שַׁבָּת, לֹא יוֹדְעִים מָה זוֹ כַּשְׁרוּת, לֹא יוֹדְעִים מָה זוֹ טָהֳרָה. אַתָּה תַּעֲלֶה לְמַעְלָה אַחֲרֵי מֵאָה וְעֶשְׂרִים, בָּטוּחַ יְקַבְּלוּ אוֹתְךָ עִם חֲצוֹצְרוֹת. מָה אַתָּה רוֹצֶה מֵעַצְמְךָ עוֹד? תֵּרָגַע״. אָז הוּא נִרְדָּם. וְהוּא לֹא קוֹלֵט שֶׁהוּא 30 שָׁנָה דּוֹרֵךְ בַּמָּקוֹם בּוֹ הָיָה בְּשָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְאַחַר שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה. הוּא נִרְדָּם 30 שָׁנָה! גַּם זֶה תַּרְגִּיל שֶׁל יֵצֶר הָרַע.

וְלָכֵן רַבּוֹתֵינוּ בָּאִים לְהַזְהִיר אוֹתָנוּ (אבות ב, טז): ״לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר, וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לִיבַטֵּל מִמֶּנָּה״. כְּלוֹמַר, ״לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר״ - לְזֶה שֶׁרוֹצֶה לְהַעֲמִיס אֶת כָּל הַמַּשָּׂאִית בְּבַת אַחַת, ״וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לִיבַטֵּל מִמֶּנָּה״ - לְמִי שֶׁבּוֹרֵחַ וּמַשְׁאִיר אֶת הַמַּשָּׂאִית בַּחֲנָיָה.

הַמֵּרוֹץ אַחֲרֵי עַצְמְךָ

יֵשׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁתָּמִיד מַרְגִּישִׁים שֶׁהֵם חַיָּבִים לְהַסְפִּיק וְהֵם בְּפִגּוּר, בִּיחוּד אִם הֵם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה. אָדָם שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, כָּל הַזְּמַן הַמַּחְשָׁבָה הַחוֹסֶמֶת אוֹתוֹ הִיא "הַזְּמַן שֶׁבִּזְבַּזְתִּי לִפְנֵי שֶׁחָזַרְתִּי. אִם חָזַר בְּגִיל 30, הוּא כָּל הַזְּמַן יַרְגִּישׁ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְפַצּוֹת עַל 30 שָׁנָה שֶׁלֹּא הָיוּ "בְּסֵדֶר". וְאִם חָזַר בְּגִיל 40 אָז הוּא בְּפִגּוּר שֶׁל 40 שָׁנָה. אָז הוּא כָּל הַזְּמַן בְּלַחַץ.

זוֹ תוֹפָעָה שֶׁמַּרְגִּישִׁים הַרְבֵּה צְעִירִים שֶׁסִּיְּמוּ שֵׁרוּת צְבָאִי, וּמַרְגִּישִׁים שֶׁחַיִּים שֶׁלָּהֶם קָפְאוּ לְ-3 שָׁנִים. אָז הֵם מַתְחִילִים בְּמֵרוֹץ מְטֹרָף "לִסְגּוֹר אֶת הַפַּעַר". הֵם לוֹמְדִים תּוֹאַר, וְעוֹבְדִים, וְקוֹנִים בַּיִת עִם מַשְׁכַּנְתָּא וּפוֹתְחִים עֵסֶק. הַצָּעִיר הָאֵרוֹפְּאִי אוֹ הָאֲמֶרִיקָאִי הִתְחִילוּ אָמְנָם לִלְמֹד בְּגִיל 18 בַּאוּנִיבֶרְסִיטָה אוֹ מִכְלָלָה, אֲבָל הַיִּשְׂרְאֵלִי לֹא רַק שֶׁמִּדַּבֵּק אוֹתָם, אֶלָּא הַלַּחַץ שֶׁל "פִּסְפַּסְתִּי 3 שָׁנִים" גּוֹרֵם לוֹ דְּחִיפָה שֶׁהוּא כְּבָר עוֹקֵף אֶת חֲבֵרָיו מְעֻבָּר לַיָּם בְּכַמָּה דַּרְגּוֹת וּבְכַמָּה שָׁנִים, וְהוּא עֲדַיִן לַחוּץ. הַבָּחוּר הָאֵרוֹפְּאִי אוֹ הָאֲמֶרִיקָאִי לֹא עָשָׂה רֶבַע מֵהַדְּבָרִים שֶׁיִּשְׂרְאֵלִי יַעֲשֶׂה עַד גִּיל 25, וְלֹא יַגִּיעַ אֲלֵיהֶם עַד גִּיל 40, אֲבָל לַיִּשְׂרְאֵלִי עֲדַיִן הַמַּחְשָׁבָה בָּרֹאשׁ שֶׁהוּא פִּסְפֵּס 3 שָׁנִים מֵהַחַיִּים שֶׁעֲדַיִן צָרִיךְ לְהַשְׁלִים.

כָּךְ, לְהַבְדִּיל, גַּם הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה. הוּא חָשׁ שֶׁבִּזְבֵּז 30 שָׁנָה מֵהַחַיִּים! וְהוּא בָּא עַכְשָׁו לְבֵית מִדְרָשׁ, וְרוֹאֶה אֶת הָרַב הַזֶּה דּוֹרֵשׁ, וְאֶת הָרַב הַהוּא מְלַמֵּד, וְהֵם בֶּטַח נִכְנְסוּ לְתַלְמוּד תּוֹרָה מִגִּיל 3, וְלָמְדוּ חֻמָּשׁ, וּמִשְׁנָה וּגְמָרָא, וְאֵלּוּ הוּא רָאָה סְרָטִים מְצֻיָּרִים, הִסְתּוֹבֵב בְּקֶנְיוֹנִים וְשִׂחֵק בַּפֶּלְאֶפוֹן כָּל הַיּוֹם, וְהוּא כָּל הַזְּמַן מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא חַיָּב לְהַשְׁלִים אֶת הַזְּמַן הַזֶּה שֶׁבִּזְבֵּז לָרִיק. וְאָז בָּא יֵצֶר הָרַע וְאוֹמֵר: "בּוֹא תַּשְׁלִים בְּבַקָּשָׁה. תִּרְאֶה

כַּמָּה סְפָרִים יֵשׁ לְךָ כָּאן״. וְהוּא מִתְיָאֵשׁ, הוּא לְעוֹלָם לֹא יַסְפִּיק לְסַיֵּם הַכֹּל. אֲבָל מִי בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ? לָכֵן מַזְהִירִים אוֹתוֹ חֲז״ל: ״לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר״, אַל תַּעֲמִיס יוֹתֵר מִדַּי.

גַּם הַגָּאוֹן הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זָצוּק״ל לֹא הִסְפִּיק לִלְמֹד הַכֹּל. לַתּוֹרָה אֵין סוֹף. אֲנַחְנוּ לֹא נִמְדָּדִים כְּאִלּוּ יֵשׁ נְקוּדַת גְּמַר שֶׁאֵלֶיהָ צָרִיךְ לְהַגִּיעַ. כָּל הַזְּמַן יֵשׁ רַק דָּבָר אֶחָד שֶׁמְּבַקְּשִׁים מֵאִתָּנוּ: שְׁאִיפָה, רָצוֹן לְהִתְקַדֵּם, לֹא לִדְרֹךְ בַּמָּקוֹם. זֶה הַכֹּל. אֵין ״סוֹף מַסְלוּל״ שֶׁאֵלָיו צָרִיךְ לְהַגִּיעַ.

בָּעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל נִמְדָּד לְפִי הַסִּיּוּם. אִם יָבוֹא שְׁרַבְרָב וְיֹאמַר לְאָדָם שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ לִמְצוֹא אֶת הַתַּקָּלָה וְהַבִּיּוּב עֲדַיִן זוֹרֵם בַּסָּלוֹן וְיִדְרֹשׁ כֶּסֶף עַל הַמַּאֲמָץ, הוּא יְקַבֵּל הַזְמָנָה נִמּוּסִית לַעֲזֹב אֶת הַשֶּׁטַח כָּל עוֹד רַגְלָיו שְׁלֵמוֹת. אֶת ״הַכֶּסֶף״ נוֹתְנִים עַל גְּמַר עֲבוֹדָה. אֲבָל בָּרוּחָנִיּוּת לֹא כָּךְ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ״מְשַׁלֵּם״ עַל הַדֶּרֶךְ, עַל הַמַּאֲמָץ, עַל הַנְּסָיוֹן, עַל הַשְּׁאִיפָה. כְּשֶׁנַּעֲלֶה לְמַעְלָה בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יֹאמַר מַדּוּעַ לֹא הָיִינוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲבָל הוּא כֵּן יִשְׁאַל מַדּוּעַ לֹא שָׁאַפְנוּ?

וְכִי אִם אֲנִי אֶשְׁאַף לִהְיוֹת כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶה יוֹעִיל לִי לִהְיוֹת כְּמוֹתוֹ? מִן הַסְּתָם כָּל הַצַּדִּיקִים בְּכָל הַדּוֹרוֹת שָׁאֲפוּ לִהְיוֹת כְּמוֹתוֹ, וְעִם כָּל גְּדֻלָּתָם הֵם לֹא הִגִּיעוּ לְאֶפֶס קָצֵהוּ. אָז מָה רוֹצִים מִמֶּנִּי? וְאָז יִגְלוּ לִי שֶׁאִם הָיִיתִי שׁוֹאֵף לִהְיוֹת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הָיִיתִי מְמַצֶּה אֶת הַמֵּאָה אָחוּז שֶׁל עַצְמִי וְכָךְ הַצַּדִּיקִים נִהְיוּ צַדִּיקִים. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁלֹּא שָׁאַפְתִּי לִהְיוֹת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֲפִילּוּ אֲנִי עַצְמִי לֹא הָיִיתִי! צָרִיךְ לִשְׁאֹף. צָרִיךְ גַּם לָדַעַת כִּי בְּכָל רֶגַע נָתוֹן, לִפְנֵי שֶׁאֲנִי מַגִּיעַ לְמַטָּרָה אֵלֶיהָ שָׂאַפְתִּי, שֶׁיֵּשׁ תַּחֲנוֹת בֵּינַיִם. וּבְתַחֲנוֹת הַבֵּינַיִם הָאֵלּוּ בֵּינְתַיִם, אֲנִי צָרִיךְ לָדַעַת מָה לַעֲשׂוֹת בָּהֶן. מָה ה׳ מְצַפֶּה מִמֶּנִּי לַעֲשׂוֹת בָּהֶן?

מָה בֵּן רְצוֹן ה׳?

כְּדַאי שֶׁנֵּדַע כִּי ה׳ רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ שְׁנֵי דְּבָרִים. הָרִאשׁוֹן, שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶת כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁאֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כָּרֶגַע. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁיִּבָּצֵר מֵאִתָּנוּ. כָּל אֶחָד בַּמַּצָּב הַכַּלְכָּלִי שֶׁלּוֹ, הַבְּרִיאוּתִי שֶׁלּוֹ, הַמִּשְׁפַּחְתִּי שֶׁלּוֹ. כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶת הַתִּיק שֶׁלּוֹ. אָמְרוּ חֲזַ״ל (אבות ב, ד): ״וְאַל תָּדִין (תְּדוֹן) אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ״. אָדָם לֹא יָכוֹל לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ מַדּוּעַ אַתָּה לֹא שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵר? וְכִי הוּא יוֹדֵעַ אֵלּוּ בְּעָיוֹת יֵשׁ לָעוֹמֵד מוּלוֹ. הוּא נִמְצָא הֵיכָן שֶׁהוּא נִמְצָא, וְכָל אֶחָד עִם ״הַתִּיק״ שֶׁלּוֹ. אֲבָל לָדַעַת כִּי אֲנִי תָּמִיד יָכוֹל לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר. אָז כָּל אֶחָד יִסְתַּכֵּל טוֹב טוֹב עַל עַצְמוֹ וְיִתְבּוֹנֵן, מָה אֲנִי כֵּן יָכוֹל לַעֲשׂוֹת. וְלִפְנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ מְאַמְּצִים עוֹד מִצְוֹות וְעוֹד מִצְוֹות, נִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁאָנוּ מַחְזִיקִים, אִם לְפָחוֹת אֶת זֶה אָנוּ עוֹשִׂים טוֹב. לְלַטֵּשׁ אֶת הַמִּצְוֹות קָצָת יוֹתֵר, אֶת מָה שֶּׁכְּבָר מַחְזִיקִים. בָּרֶגַע שֶׁנְּלַטֵּשׁ יוֹתֵר, וּמִתּוֹךְ הַפֶּחָם נִרְאֶה יַהֲלוֹמִים מְבַצְבְּצִים, אָז כְּבָר יִהְיֶה לָנוּ חֵשֶׁק לְחַפֵּשׂ יַהֲלוֹמִים אֲחֵרִים.

אִם הַבְּרָכוֹת שֶׁלָּנוּ הֵן ״כָּכָה כָּכָה״, וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּנוּ הֵן ״כָּכָה כָּכָה״, וְהַכֹּל אֶצְלֵנוּ ״כָּכָה כָּכָה״, מִי יִרְצֶה לְהוֹסִיף עוֹד מִצְוֹות עֲלֵיהֶן? גַּם מָה שֶּׁכְּבָר בְּיָדוֹ נִרְאָה יוֹתֵר מִדַּי ״כָּבֵד״. אָדָם צָרִיךְ לְחַדֵּד מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ. אָז קוֹדֵם כָּל, לֹא לְהֶרְדֵּם.

דָּבָר שֵׁנִי, לִשְׁאֹף - כֵּן! לִקְפֹּץ - לֹא! לֹא יָשָׁר לַעֲבוֹר לְבִצּוּעַ, אֶלָּא קוֹדֵם לְתַכְנֵן. יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ שׁוֹאֲפִים לְמַשֶּׁהוּ מְאֹד גָּדוֹל וְזֶה טוֹב מְאֹד, אֲבָל זֶה לֹא מָה שֶׁה׳ מְצַפֶּה מֵאִתָּנוּ בְּרֶגַע זֶה, וְלָכֵן אֵין לָנוּ כֵּלִים מַתְאִימִים. צָרִיךְ לְהַגְדִּיל אֶת הַכֵּלִים הַקַּיָּמִים. כֵּיצַד? לִשְׁאֹף תָּמִיד לְהִתְקַדֵּם, לֹא לְהֶרְדֵּם בַּמָּקוֹם! הַתַּרְגִּיל הַכִּי גָּדוֹל שֶׁל יֵצֶר הָרַע הוּא לְהַרְדִּימֵנוּ

בְּמִקוֹמֵנוּ, לְהַרְגִּישׁ "אֲנִי בְּסֵדֶר". אֲנַחְנוּ לֹא נִמְדָּדִים בְּהַשְׁוָאָה לַאֲחֵרִים.

בְּעִנְיְנֵי רוּחָנִיּוּת אָדָם רָגִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל מִי שֶׁמִּתַּחְתָּיו וּלְהַרְגִּישׁ נָנוּחַ כְּלַפֵּי עַצְמוֹ וְלֹא לְהִתְקַדֵּם, וְאֵילָו בְּגַשְׁמִיּוּת הוּא מִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה עַל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר, וְעֵינָיו מִתְפּוֹצְצוֹת מִקִּנְאָה וְהוּא מַתְחִיל בִּמְרֵדֶף לְהַדְבִּיק אֶת חֶשְׁבּוֹן הַבַּנְק שֶׁל הַשָּׁכֵן וְהַתְּכוּלָה שֶׁלּוֹ בֶּחָצֵר. וְהָאֱמֶת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת הָפוּךְ. בְּגַשְׁמִיּוּת נִסְתַּכֵּל לְמָטָּה: "הַבַּיִת שֶׁלִּי קָטָן? בָּרוּךְ ה', יֵשׁ לִי בַּיִת וַאֲנִי לֹא כְּמוֹ הַהוּא הַמִּסְכֵּן שֶׁיֵּשֵׁן עַל הַסַּפְסָל בַּגָּן הַצִּבּוּרִי. הַבּוֹס עוֹשֶׂה לִי פַּרְצוּפִים? בָּרוּךְ ה' יֵשׁ לִי עֲבוֹדָה וַאֲנִי יָכוֹל לְפַרְנֵס אֶת הַבַּיִת בְּכָבוֹד. הַיְלָדִים מְבַלְגְּנִים אֶת הַבַּיִת? בָּרוּךְ ה' יֵשׁ לִי יְלָדִים בְּרִיאִים וְשׁוֹבָבִים וְלֹא חוֹלִים בְּמַחֲלָה שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לָזוּז". נִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁיֵּשׁ לָנוּ, בָּרוּךְ ה'. יֵשׁ כְּאֵלֶּה שֶׁאֵין לָהֶם גַּם אֶת זֶה, לֹא עָלֵינוּ.

אֲבָל בְּרוּחָנִיּוּת תִּסְתַּכֵּל לְמַעְלָה. תַּתְחִיל עִם מִישֶׁהוּ יָרֵא שָׁמַיִם בִּסְבִיבָתְךָ, לֹא נִסְתַּכֵּל יָשָׁר עַל גְּדוֹל הַדּוֹר, כִּי אָז יָבוֹא הַיֵּצֶר וְיַגִּיד "זֶה צַדִּיק, זֶה מַלְאָךְ, אַתָּה לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת כָּמוֹהוּ, הוּא גָּמַר אֶת הַשַּׁ"ס בְּגִיל שֵׁשׁ". תִּסְתַּכֵּל דַּרְגָּה אַחַת מֵעַל. עַל זֶה שֶׁמִּתְפַּלֵּל לְיָדְךָ, וּמִשּׁוּם מָה תְּפִילַת הָעֲמִידָה שֶׁלּוֹ לֹא נִגְמֶרֶת אַחֲרֵי דַּקָּה וַחֲצִי, וְהוּא גַּם מְזִיז אֶת הַשְּׁפָתַיִם, וְהָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ לֹא מִסְתַּכְּלוֹת לַצְּדָדִים, אֲפִילּוּ הַפֶּלְאפוֹן שֶׁלּוֹ כָּבוּי, לֹא עַל שֶׁקֶט אוֹ עַל רֶטֶט, אֶלָּא כָּבוּי לְגַמְרֵי! אֵיךְ הוּא קוֹרֵא בְּמַסֶּכֶת אֲבוֹת בְּשַׁבָּת, יוֹשֵׁב חֲצִי שָׁעָה עַל פֶּרֶק אֶחָד, וַאֲנִי גָּרַסְתִּי הַכֹּל בְּשִׁתֵּי דַּקּוֹת. אֲנִי מְפַסְפֵּס פֹּה מַשֶּׁהוּ. תִּרְאֶה אֵיזֶה יוֹפִי הוּא אוֹכֵל, תִּרְאֶה אֵיזֶה יוֹפִי הוּא יוֹשֵׁב, הוּא לֹא מְבָרֵךְ בַּעֲמִידָה אוֹ בַּדֶּרֶךְ לָאוֹטוֹ. "עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ" זוֹ לֹא תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ. הוּא אָדָם כָּמוֹנִי,

וּבְכָל זֹאת הוּא לֹא. גַּם אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת כָּזֶה. עַל זֶה נֶאֱמַר "קִנְאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה" (בבא בתרא כב.). תִּסְתַּכֵּל לְמַעְלָה, זֶה מָה שֶׁצָּרִיךְ.

אַף אֶחָד לֹא יָבוֹא אֵלֶיךָ בְּטַעֲנָה "מַדּוּעַ לֹא נָתַתָּ 110 אָחוּז"? 110 אָחוּז זֶה נָתוּן בְּתַרְגִּיל חֶשְׁבּוֹן, אוֹ עֲלָיָה בִּמְחִירֵי שְׂכַר הַדִּירָה כָּל חָדְשַׁיִם, אֲבָל לְגַבֵּי הַיְכֹלֶת שֶׁל אָדָם לְהָפִיק תְּפוּקָה, אֵין מְצִיאוּת שֶׁל מֵעַל לְמֵאָה אָחוּז. וְהָאֱמֶת, שֶׁגַּם לְמֵאָה אָחוּז לֹא מְצַפִּים מֵאִתָּנוּ כָּל הַזְּמַן, כִּי יֵשׁ לָנוּ יֵצֶר הָרַע, וְהוּא תָּמִיד מֵאָה אָחוּז כִּי הוּא מַלְאָךְ, הוּא לֹא מִתְעַיֵּף, אֵין לוֹ הַפְסָקוֹת, אֵין לוֹ חֻפְשׁוֹת, תָּמִיד מֵאָה! וַאֲנַחְנוּ לֹא תָּמִיד... אֲנַחְנוּ עֲיֵפִים, רְעֵבִים, צְמֵאִים, נֶחְלָשִׁים, וְאָז הוּא בָּא וְדוֹרֵךְ עָלֵינוּ. ה' יוֹדֵעַ כָּל זֹאת. אָז מָה הוּא כֵּן מְצַפֶּה? שֶׁנִּשְׁאַף לְמֵאָה אָחוּז כָּל הַזְּמַן. לִשְׁאֹף אֶפְשָׁר. זֶה הַכֹּל.

עַל הַדֶּרֶךְ

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא לֹא מַסְלוּל עִנּוּיִים וְלֹא מַסְלוּל תַּחֲרוּת. אֲנִי מוֹסֵר שְׁעוֹרִים בִּמְקוֹמוֹת רַבִּים, וְשׁוֹמֵעַ סִפּוּרִים מֵאֲנָשִׁים שֶׁיְּכוֹלִים לִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַסִּדְרוֹת בַּטֶּמְבֶּלְוִיזְיָה, וּלְהוֹכִיחַ כִּי הַמְּצִיאוּת עוֹלָה עַל כָּל דִּמְיוֹן. כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶת הַתִּקּוּן שֶׁלּוֹ וְאֶת הַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ, לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַדְּרִישׁוֹת שֶׁלּוֹ מֵהַמָּקוֹם בּוֹ הוּא נִמְצָא. רַק שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ, סְתָם לֹא קוֹרִים דְּבָרִים. אִם קִבַּלְנוּ כָּל מִינֵי מַכּוֹת, זֶה כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָאֲנָשִׁים מַכּוֹת מִשְּׁנֵי כִּוּוּנִים - אִם נִנְסֶה לָרוּץ יוֹתֵר מִדַּי קָדִימָה, אָז הוּא דּוֹחֵף אוֹתָנוּ שֶׁנִּרְגַּע, וְאִם נַעֲמֹד בַּמָּקוֹם יוֹתֵר מִדַּי זְמַן, הוּא יִתֵּן לָנוּ מַכָּה מֵאָחוֹר שֶׁנִּתְקַדֵּם קְצָת. אֲנַחְנוּ חוֹטְפִים מַכּוֹת מִלְּפָנִים וּמֵאָחוֹר וְלֹא

מְחַבְּרִים אֶת זֶה לְשׁוּם דָּבָר כִּי לֹא מִתְבּוֹנְנִים, וְרַק בּוֹכִים מַדּוּעַ מַרְבִּצִים לָנוּ כָּל הַזְּמַן?

אֲבָל אִם אָדָם חוֹשֵׁב קְצָת בְּהֶגְיוֹן, מְחַפֵּשׂ אֶת הַטַּעַם, יֵשׁ עוֹד עֵצָה שֶׁל חֲז"ל עֲבוּרוֹ: "עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק" (אבות א, טז). אֲנַחְנוּ נְגוּעִים, אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לְהָבִין. הֲרֵי גַּם בַּהֲלָכוֹת שֶׁל בְּדִיקַת צָרַעַת נִקְבָּע שֶׁאֵין אָדָם רוֹאֶה אֶת נִגְעֵי עַצְמוֹ (נגעים ב, ה), מַדּוּעַ? כִּי הוּא "נָגוּעַ" בָּעִנְיָן. כְּשֶׁאַתָּה נָגוּעַ בָּעִנְיָן, אַתָּה לֹא יָכוֹל לִבְדּוֹק אֶת עַצְמְךָ. לָכֵן צְרִיכִים מִישֶׁהוּ מֻהַצַּד. אֲבָל לֹא הַשָּׁכֵן שֶׁלָּנוּ, הַדּוּד אוֹ הַבּוֹס. צָרִיךְ דַּעַת תּוֹרָה! מִישֶׁהוּ חִיצוֹנִי שֶׁיּוֹדֵעַ מָה ה' רוֹצֶה, וְיִתֵּן לָנוּ לִרְאוֹת כִּוּוּנִים מַדּוּעַ כָּאן אֲנִי מַרְגִּישׁ תָּקוּעַ, וְשָׁם אֲנִי מַרְגִּישׁ שַׁאֲנָן מִדַּי, וּמַדּוּעַ כָּל הַמַּכּוֹת הָאֵלּוּ בָּאוֹת. הוּא יְסַדֵּר לָנוּ אֶת הַדְּבָרִים בָּרֹאשׁ, שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כִּוּוּן, וְנוּכַל סוֹף סוֹף לִבְחֹר אֶת הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן. לֹא לָרוּץ מַהֵר מִדַּי, לֹא לְהִסָּחֵב לְאַט מִדַּי, לְהִתְקַדֵּם בַּקֶּצֶב הַנָּכוֹן.

אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָנוּ לֹא נִמְדָּדִים עַל הַתּוֹצָאָה, אֶלָּא עַל הַנְּקֻדּוֹת שֶׁצָּבַרְנוּ בַּדֶּרֶךְ. מָה שֶׁאָסַפְנוּ שֶׁלָּנוּ לְנֶצַח נְצָחִים. וְעִם מוֹרֶה דֶּרֶךְ טוֹב, נוּכַל לֶאֱסוֹף בַּדֶּרֶךְ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר עַד שֶׁיִּקְרְאוּ לָנוּ לַעֲצֹר וְיִבְדְּקוּ מָה הִשַּׂגְנוּ. וְאִם פָּעַלְנוּ בְּחָכְמָה, וְלֹא רָצְנוּ מַהֵר מִדַּי וּפִסְפַּסְנוּ אֶת הַנְּקֻדּוֹת בַּצְּדָדִים, אוֹ שֶׁנִּתְקָעְנוּ וְזָחַלְנוּ בַּמַּסְלוּל וְלֹא הִגַּעְנוּ לִנְקֻדּוֹת שֶׁמֵּעֵבֶר לַפִּנָּה, הֲרֵי שֶׁנָּבוֹא עִם סַל נָאֶה לִפְנֵי ה', וְתִתְקַבֵּל עֲבוֹדָתֵנוּ בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

איך להיות קדוש

מָבוֹא לַקְּדֻשָּׁה

פָּרָשַׁת "קְדוֹשִׁים" מַתְחִילָה בַּצִּוּוּי שֶׁעַל פָּנָיו נִרְאָה לֹא מוּבָן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר "דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם **קְדֹשִׁים תִּהְיוּ** כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם" (ויקרא יט, ב). כְּשֶׁצִּוָּה אוֹתָנוּ ה' בַּמִּצְווֹת הַשּׁוֹנוֹת עַד כֹּה, אָמַר לָנוּ גַּם מָה לַעֲשׂוֹת. וּמָה שֶׁלֹּא פֹּרַט בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, פֵּרְטוּ לָנוּ חֲז"ל בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. מָה בְּדִיּוּק לַעֲשׂוֹת: כֵּיצַד עוֹשִׂים סֻכָּה כְּשֵׁרָה, כֵּיצַד מַנִּיחִים תְּפִלִּין, כֵּיצַד מִתְפַּלְּלִים, הַכֹּל מְפֹרָט וּמֻסְבָּר. אֲנִי יוֹדֵעַ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה. אֲבָל מָה זֶּה "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ"? מָה אֲנִי אָמוּר לַעֲשׂוֹת עִם הַצִּוּוּי הַזֶּה? אִם אֲנִי אָמוּר לִהְיוֹת קָדוֹשׁ, שֶׁיַּסְבִּירוּ לִי מָה זֶה, כֵּיצַד לִהְיוֹת קָדוֹשׁ.

קָדְמוּ לַצַּוּוִי זֶה שְׁתֵּי פַּרְשִׁיּוֹת חֲשׁוּבוֹת, הַפָּרָשָׁה מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרִים וּמֵעָרְיוֹת. שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עֲדַיִן לֹא עוֹשִׂים אֶת הָאָדָם לְקָדוֹשׁ, הֵם רַק הַמָּבוֹא, שֶׁאִם אָדָם לֹא מַשְׁגִּיחַ עַל מָה שֶׁהוּא אוֹכֵל וְעִם מִי הוּא מִתְחַבֵּר, הֲרֵי שֶׁמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרִים וּבִיאוֹת אֲסוּרוֹת אוֹטְמִים אֶת מֹחוֹ שֶׁל הָאָדָם לְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְלָכֵן אֵין טַעַם לְצַוּוֹת עַל אָדָם לִהְיוֹת קָדוֹשׁ כְּשֶׁהוּא אוֹכֵל טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וְשָׁקוּעַ בְּטֻמְאַת הָעֲרָיוֹת.

אָדָם יָכוֹל לָלֶכֶת לְשִׁעוּרֵי תּוֹרָה בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים, אַךְ אִם הוּא לֹא נִזְהָר מָה הוּא מַכְנִיס לְפִיו וְעִם מִי הוּא נִמְצָא, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יַכְבִּידוּ וְיַעְכְּבוּ אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁסָּבִיר לְהָנִיחַ שֶׁהוּא יִשָּׁבֵר וְיִתְיָאֵשׁ בָּאֶמְצַע. כַּמּוּבָן שֶׁאִם הוּא יַמְשִׁיךְ, גַּם מֵהַמָּקוֹם הֲכִי טָמֵא שֶׁהוּא יִפּוֹל אֵלָיו, אִם הוּא כָּל הַזְּמַן אוֹחֵז בַּתּוֹרָה, סוֹפוֹ שֶׁהִיא תְּטַהֵר אוֹתוֹ, אֲבָל יֵשׁ מִי שֶׁעוֹבֵר אֶת הַתַּהֲלִיךְ בְּדֶרֶךְ קָצָרָה, וְיֵשׁ שֶׁעוֹשֶׂה זֹאת בַּדֶּרֶךְ הָאֲרֻכָּה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם לֹא נִזְהָר בַּעֲרָיוֹת וּבְמַאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, הוּא נֶאֱטָם רוּחָנִית וְהַדֶּרֶךְ שֶׁלּוֹ לֹא מִסְתַּיֶּמֶת.

כָּל יְהוּדִי יוֹדֵעַ לְמִתְּחַ קַו אָדוֹם כְּלַפֵּי עֲרָיוֹת וּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרִים בְּרוּרִים, כְּגוֹן בָּשָׂר עִם חָלָב, אוֹ בָּשָׂר חֲזִיר, וְכֵן בַּעֲרָיוֹת כְּגוֹן אִמּוֹ אוֹ אֲחוֹתוֹ, וְאֵשֶׁת אִישׁ. קַו אָדוֹם. בָּרוּר שֶׁכָּל עַם ישראל קְדוֹשִׁים מִטִּבְעָם. אֲבָל אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַזְהֵר גַּם בַּדְּבָרִים שֶׁנִּרְאִים קְטַנִּים הַקְּשׁוּרִים לְמַאֲכָלוֹת וַעֲרָיוֹת, כִּי הֵם אוֹטְמִים אֶת הַלֵּב. צָרִיךְ לְהַזְהֵר בְּמַאֲכָלוֹת, גַּם בְּחוּץ לָאָרֶץ. לְצַעֲרֵנוּ נָפוֹץ מְאֹד לְמָצוֹא אֲנָשִׁים שֶׁטַּסִּים לְחוּץ לָאָרֶץ, וְהֵם מַחְלִיטִים שֶׁהֵם לֹא אוֹכְלִים שָׁם בָּשָׂר כִּי זֶה טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וְאוֹכְלִים רַק "פַּרְוֶה", רַק "סְפָגְטִי", לֹא מִסְתַּבְּכִים עִם בָּשָׂר אוֹ חָלָב. וּמִי אָמַר שֶׁסְּפָגְטִי מֻתָּר לֶאֱכוֹל? הֲרֵי אֶת הַסְּפָגְטִי הַזֶּה

בִּשְׁלוּ בְּאוֹתָם כֵּלִים שֶׁהֵם מְבַשְּׁלִים טְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת וַחֲזִיר, וְגַם אִם הָאֹכֶל הוּא "פַּרְוָה" הוּא טָרֵף! זֶה אוֹטֵם לְאָדָם אֶת הַמֹּחַ, הוּא חוֹזֵר לָאָרֶץ וְלֹא מֵבִין מַדּוּעַ הוּא כָּבֵד יוֹתֵר רוּחָנִית.

גַּם בַּעֲרָיוֹת צָרִיךְ לְהִזָּהֵר. יֵשׁ פְּעָמִים שֶׁאִשְׁתּוֹ שֶׁל הָאָדָם אֲסוּרָה עָלָיו! מִי שֶׁלֹּא שׁוֹמֵר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה וְאִשְׁתּוֹ לֹא טוֹבֶלֶת בְּמִקְוֶה, הֲרֵי הִיא טְמֵאַת נִדָּה, וְכָךְ אָדָם יָכוֹל לְטַמֵּא וּלְטַמְטֵם אֶת עַצְמוֹ גַּם עִם אִשְׁתּוֹ! וְאָמְנָם יְהוּדִים קְדוֹשִׁים פּוֹרְשִׁים מֵאֵשֶׁת אִישׁ, אֲבָל גַּם הַפְּנוּיוֹת הֵן טְמֵאוֹת נִדָּה, שֶׁהֲרֵי הֵן לֹא טוֹבְלוֹת. וְיֵשׁ מְצִיאוּת חֲדָשָׁה וּמְזַעְזַעַת שֶׁל "פְּרוּדוֹת". הָאִשָּׁה לֹא מִתְגָּרֶשֶׁת מִבַּעֲלָהּ אֶלָּא חַיִּים בְּנִפְרָד, וְהִיא הוֹלֶכֶת עִם אֲחֵרִים... הִיא אֵשֶׁת אִישׁ לְכָל דָּבָר!

פַּעַם אַחַת הָיִיתִי צָרִיךְ לְשַׁכְנֵעַ יְהוּדִי יָקָר בְּמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת שֶׁ"פְּרוּדָה" הִיא לֹא "פְּנוּיָה". שֶׁכֵּן הוּא כַּמּוּבָן לֹא מוּכָן לָלֶכֶת עִם אֵשֶׁת אִישׁ, אֲבָל לֹא הֵבִין בְּתְמִימוּתוֹ כִּי אֵין כָּזֶה דָּבָר "פְּרוּדָה" מִבְּחִינַת שָׁמַיִם, יֵשׁ נְשׂוּאָה וְיֵשׁ גְּרוּשָׁה. הָאִישׁ חוֹטֵא בַּחֵטְא הַחָמוֹר בְּיוֹתֵר, עָלָיו הַגְּמָרָא אָמְרָה (בבא מציעא נח:) כֻּלָּם יוֹרְדִים לַגֵּיהִנֹּם וְעוֹלִים, חוּץ מֵהַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁיּוֹרֵד וְלֹא עוֹלֶה!

נִמְצָא שֶׁאָדָם אוֹכֵל לֹא כָּשֵׁר וְנִטְמָא בַּעֲרָיוֹת מִבְּלִי לָדַעַת, וּמַגִּיעַ לְבֵית הַכְּנֶסֶת 20 שָׁנָה בָּרָצוֹן טוֹב לְהִתְקָרֵב וּכְלוּם לֹא נִכְנַס לָרֹאשׁ! אָטוּם! וְהוּא לֹא מֵבִין מַדּוּעַ, כִּי אַף אֶחָד לֹא הִסְבִּיר לוֹ, כִּי מַאֲכָלוֹת אֲסוּרִים זֶה לֹא רַק בָּשָׂר וְחָלָב, וַעֲרָיוֹת זֶה לֹא רַק אֵשֶׁת אִישׁ.

מָה עוֹשִׂים עַכְשָׁו?

אָז בָּרוּךְ ה', אַחֲרֵי שֶׁהֵבַנּוּ וְלָקַחְנוּ עַל עַצְמֵנוּ לְהִתְחַזֵּק בְּעִנְיַן מַאֲכָלוֹת וַעֲרָיוֹת, אִמַּצְנוּ לְעַצְמֵנוּ אֶת הֲלָכוֹת טָהֳרַת

הַמִּשְׁפָּחָה, וּמַשְׁגִּיחִים הֵיטֵב לְגַבֵּי מָה אָנוּ אוֹכְלִים, וְהַמֹּחַ נִפְתָּח יוֹתֵר לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַכְשָׁו תַּסְבִּירוּ לִי מָה זֶה "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ". אֲנִי רוֹצֶה לָדַעַת. אֶת הַמַּפְתֵּחַ לַהֲבָנָה אֶפְשָׁר לְמְצוֹא בְּהֶמְשֵׁךְ הַפָּרָשָׁה (ויקרא כ, א-ז):

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָאָבֶן. וַאֲנִי אֶתֵּן אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמֹּלֶךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת מִקְדָּשִׁי וּלְחַלֵּל אֶת שֵׁם קָדְשִׁי. וְאִם הַעְלֵם יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ אֶת עֵינֵיהֶם מִן הָאִישׁ הַהוּא בְּתִתּוֹ מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ לְבִלְתִּי הָמִית אֹתוֹ. וְשַׂמְתִּי אֲנִי אֶת פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת כָּל הַזֹּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֹּלֶךְ מִקֶּרֶב עַמָּם. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל הָאֹבֹת וְאֶל הַיִּדְּעֹנִים לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת פָּנַי בַּנֶּפֶשׁ הַהִוא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ. **וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים** כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה לְפָרוּשׁ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּמִלְּלֶכֶת לְכָל מִינֵי מְכַשְּׁפִים טְמֵאִים וּמְגַלֵּי עֲתִידוֹת, וּמְסַיֵּם "וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים", וְרַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ מַסְבִּיר (שם, ז): "**וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם**: זוֹ פְּרִישׁוּת עֲבוֹדַת אֱלִילִים". זֶה הַפֵּרוּשׁ שֶׁל לִהְיוֹת קָדוֹשׁ: אַל תַּעֲבֹד עֲבוֹדַת אֱלִילִים. אִם כָּךְ, כֻּלָּנוּ קְדוֹשִׁים! אֲנַחְנוּ לֹא מִשְׁתַּחֲוִים לְשׁוּם פֶּסֶל, לֹא הוֹלְכִים לִכְנֵסִיּוֹת, אֲנַחְנוּ קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹן!

אֲבָל כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ לְגַבֵּי עֲרָיוֹת וּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, שֶׁמָּצָאנוּ עַצְמֵנוּ נִכְשָׁלִים מֵחֹסֶר יְדִיעָה וַהֲבָנָה מָה הֵן כָּל הָעֲרָיוֹת הָאֲסוּרוֹת וּמָה הֵם כָּל הַמַּאֲכָלִים הָאֲסוּרִים, גַּם בַּעֲבוֹדַת אֱלִילִים יֵשׁ דְּקְדּוּקִים שֶׁנֶּעֱלָמִים מֵעֵינֵינוּ. יֵשׁ שְׁנֵי סוּגֵי עֲבוֹדָה זָרָה, יֵשׁ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֲנָשִׁים עוֹבְדִים אֶל אַחֵר בִּמְקוֹם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא. הֵם מַאֲמִינִים בְּכָל מִינֵי אֱלִילִים וְכוֹחוֹת וְאוֹתָם וְאֶת צַלְמֵיהֶם הֵם עוֹבְדִים. וְיֵשׁ עֲבוֹדָה זָרָה דַּגְמַת הַנַּצְרוּת, שֶׁהִיא נִקְרֵאת "שִׁתּוּף". הֵם מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל לֹא רַק... יֶשׁ לוֹ "עוֹזֵר", יֶשׁ לוֹ "בֵּן", יֶשׁ עוֹד מִישֶׁהוּ לְצִדּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא... אָז אֲנַחְנוּ לֹא מַאֲמִינִים בַּשִּׁטּוּיוֹת הַנַּ"ל, וְכַמּוּבָן שֶׁאֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, אֲבָל צְרִיכִים אָנוּ לִבְדּוֹק אֶת עַצְמֵנוּ עַד כַּמָּה אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ בְּלִבֵּנוּ, וְהָאֵם אָנוּ לֹא סוֹמְכִים עַל עוֹד מַשֶּׁהוּ.

הַמִּילָה "קָדוֹשׁ" בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ פֵּרוּשָׁהּ "מְיֻחָד". בֵּין לְטוֹב וּבֵין לְרָע. אִשָּׁה שֶׁיְּחִדָהּ עַצְמָהּ לַעֲבֵרָה נִקְרֵאת "**קְדֵשָׁה**", מִשֹּׁרֶשׁ ק.ד.ש., שֶׁכֵּן הִיא "מְיֻחֶדֶת" לַעֲבֵרָה. אָדָם שֶׁמִּתְאָרֵס וְשָׂם טַבַּעַת עַל יָד אֲרוּסָתוֹ, אוֹמֵר "הֲרֵי אָתְּ **מְקֻדֶּשֶׁת** לִי כְּדָת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל", וְהַכַּוָּנָה "הֲרֵי אֶת מְיֻחֶדֶת לִי", הִיא נֶאֱסָרָה עַל כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם, מְיֻחֶדֶת רַק לְבַעֲלָהּ.

קָדוֹשׁ פֵּרוּשׁוֹ "מְיֻחָד". כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי", אֵין הַכַּוָּנָה "תִּהְיוּ כָּמוֹנִי", אֵין דְּרִישָׁה כָּזֹאת מֵאִתָּנוּ לִהְיוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַף הַמִּדְרָשׁ שׁוֹאֵל (ויקרא רבה כד, ט): "וְהָדִין: **קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ**, יָכוֹל כָּמוֹנִי? תַּלְמוּד לוֹמַר: **כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי**, קְדֻשָּׁתִי לְמַעְלָה מִקְּדֻשָּׁתְכֶם". אָנוּ לֹא יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְדַרְגַּת הַקְּדוּשָׁה שֶׁל ה', אָז מָה הַצִּוּוּי? תִּהְיוּ מְיֻחָדִים כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְיֻחָד. וְכֵיצַד אֲנִי יָכוֹל לִהְיוֹת "מְיֻחָד"? לִפְרֹשׁ מֵעֲבוֹדַת אֱלִילִים, כְּלוֹמַר לִפְרֹשׁ מִמַּחְשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁמַּפְרִיעוֹת לִי לָאֱמוּנָה שֶׁלִּי, אֲנִי מַאֲמִין בַּה' וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, אֲבָל אֲנִי מַאֲמִין גַּם קְצָת בְּכֹחִי וְעֹצֶם יָדִי. קְצָת בַּהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה... זוֹ עֲבוֹדָה שֶׁל שִׁתּוּף!

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אוֹתָנוּ שֶׁנַּעֲשֶׂה הִשְׁתַּדְּלוּת, אֲבָל מִבְחָן הָאֱמוּנָה הוּא שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת וְלֹא נַאֲמִין בָּהּ. אִם אָדָם יֵשֵׁב בַּבַּיִת וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּלוּם וְיַגִּיעַ אֵלָיו כָּל יוֹם כֶּסֶף הַבָּיְתָה מֵהָעֲנָנִים, בֶּטַח שֶׁהוּא "יַאֲמִין" בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל אִם הוּא יֵצֵא וְיַעֲשֶׂה פְּעֻלָּה, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁ"בִּגְלַל" פְּעֻלָּה זוֹ הוּא מְקַבֵּל כֶּסֶף, וּבְכָל זֹאת הוּא יִתְבַּקֵּשׁ לְהַאֲמִין שֶׁאֵין קֶשֶׁר בֵּין הַכֶּסֶף לַפְּעֻלָּה שֶׁעָשָׂה, זֶה כְּבָר יוֹתֵר קָשֶׁה. מִבְחַן הָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּי שֶׁל הָאָדָם הוּא עַד כַּמָּה הוּא מִתְקַדֵּשׁ לַעֲבוֹד אֶת ה'. לְהַאֲמִין שֶׁאֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ וְכִי כָּל הַהִשְׁתַּדְּלוּת וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁהוּא נוֹקֵט בָּהֶם אֵינָם אֶלָּא תַּעְתּוּעַ עֵינַיִם, וְכִי הַכֹּל כְּבָר נִקְבָּע עַל יְדֵי ה', כַּמָּה יַרְוִיחַ וְכַמָּה יַפְסִיד וְאֵין בְּיָדוֹ לְהַעֲלוֹת וּלְהוֹרִיד, גַּם לֹא בְּשָׁעוֹת נוֹסָפוֹת.

יֵשׁ מַחְלֹקֶת תַּנָּאִים (ביכורים ב, ח) לְגַבֵּי בָּעַל חַיִּים הַנִּקְרָא "כּוֹי", הַאִם הוּא חַיָּה אוֹ בְּהֵמָה אוֹ בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. יֵשׁ חָיוֹת כְּשֵׁרוֹת שֶׁמּוּתָּר לֶאֱכוֹל (צְבִי, אַיָּל), וְכֵן יֵשׁ בְּהֵמוֹת כְּשֵׁרוֹת לַאֲכִילָה (פָּרָה, כִּבְשָׂה), אַךְ יֵשׁ הֶבְדֵּל בַּהֲלָכוֹת. לְדֻגְמָא, כְּשֶׁשּׁוֹחֲטִים חַיָּה וְעוֹף יֵשׁ מִצְוָה לְכַסּוֹת אֶת הַדָּם, בִּבְהֵמָה אֵין חִיּוּב. יֵשׁ חֵלֶק הַנִּקְרָא "חֵלֶב" שֶׁהוּא שֻׁמָּן שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה בִּבְהֵמָה, אַךְ מֻתָּר בְּחַיָּה וְעוֹף. וְלָכֵן לְגַבֵּי כּוֹי חֲכָמִים לֹא הִצְלִיחוּ לְהַכְרִיעַ אִם הוּא חַיָּה אוֹ בְּהֵמָה, וּמַחְמִירִים עָלָיו אֶת חוּמְרוֹת שְׁנֵיהֶם.

דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ אֶפְשָׁר לוֹמַר כִּי כוֹ"י הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל "**כֹּ**חִי **וָ**עוֹצֶם **יָ**דִי". אָדָם שֶׁמַּאֲמִין כִּי "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה" (דברים ח, יז) הוּא סָפֵק חַיָּה סָפֵק בְּהֵמָה וְלֹא הִכְרִיעוּ בּוֹ רַבָּנָן, וְלָכֵן מַחְמִירִים אִתּוֹ מִשָּׁמַיִם.

בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ

צָרִיךְ לָדַעַת אֶת הָעִקָּר. אָדָם צָרִיךְ לְיַחֵד וּלְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ. הַדָּבָר מִתְבַּטֵּא בַּגִּישָׁה שֶׁלּוֹ לְכָל עֲבוֹדַת ה׳ שֶׁלּוֹ. אָדָם שֶׁאוֹמֵר כָּל הַזְּמַן ״קָשֶׁה לִי לְהִתְפַּלֵּל״, ״קָשֶׁה לִי לִלְמֹד״, קָשֶׁה, קָשֶׁה. מַדּוּעַ הַכֹּל קָשֶׁה לוֹ? כִּי הוּא לוֹקֵחַ אֶת זֶה קָשֶׁה. בֶּן אָדָם שֶׁאוֹהֵב אֶת מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לֹא קָשֶׁה לוֹ. כָּתוּב בַּחַזַ״ל (אבות דרבי נתן פרק ד) שֶׁאֶחָד מֵרַחֲמֵי ה׳ עָלֵינוּ הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה שֶׁכָּל אָדָם יֹאהַב אֶת הַמְּלָאכָה שֶׁלּוֹ, אַחֶרֶת כֻּלָּם הָיוּ מְחַפְּשִׂים עֲבוֹדוֹת ״נְקִיּוֹת״ עִם רֶוַח רַב, וְאָז מִי הָיָה עוֹבֵד בְּדָגִים? מִי הָיָה מוּכָן לִהְיוֹת אִינְסְטָלָטוֹר וְלִשְׁהוֹת בַּבִּיּוּב וּבַשּׁוּפְכִין? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ כָּךְ, אַחֶרֶת מִי יִטַּפֵּל לְךָ בַּבִּיּוּב אִם כֻּלָּם יִשְׂנְאוּ אֶת זֶה? וְכָךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת הָעֲבוֹדָה וְלֹא מִתְיַחֵס לָמָּה שֶׁאֲחֵרִים חוֹשְׁבִים עָלָיו וְעַל עֲבוֹדָתוֹ וּמָה אוֹמְרִים עָלָיו, זוֹ הַפַּרְנָסָה שֶׁלּוֹ.

כָּךְ גַּם בַּעֲבוֹדַת ה׳. אֲנַחְנוּ מִתְיַחֲסִים יוֹתֵר מִדַּי לַאֲנָשִׁים סְבִיבֵנוּ. אֵיךְ אֲנַחְנוּ נִרְאִים, אֵיךְ אֲנַחְנוּ מִתְנַהֲגִים, אֵיךְ אֲנַחְנוּ מְדַבְּרִים. אֲנַחְנוּ מְבַזְבְּזִים אֶת הַזְּמַן לֹא נָכוֹן, אֲנַחְנוּ לֹא מִסְתַּכְּלִים עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מָה הוּא חוֹשֵׁב, רַק מָה הַסְּבִיבָה חוֹשֶׁבֶת. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מַתְחִיל אֶת סֵפֶר קֹהֶלֶת בַּמִּלִּים ״הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל״ (קהלת א, ב), שֶׁבַּע פְּעָמִים ״הָבֶל״, וּמְסַיֵּם אֶת הַסֵּפֶר ״סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע, אֶת הָאֱלֹקִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם״ (שם יב, יג). זֶה כְּנֶגֶד זֶה. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מַרְאֶה לָנוּ מָה קוֹרֶה כְּשֶׁאַתָּה עוֹבֵד אֶת ה׳, וּמָה קוֹרֶה כְּשֶׁאַתָּה עוֹבֵד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה.

מַדּוּעַ שֶׁבַּע פְּעָמִים ״הָבֶל״? חַזַ״ל אוֹמְרִים (ילקוט שמעוני קהלת, רמז תתקסו):

רַבִּי יוּדָא בַּר סִימוֹן תָּנֵי לֵהּ בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֵלּוּ שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁאָמַר כָּאן קֹהֶלֶת כְּנֶגֶד שִׁבְעָה עוֹלָמוֹת שֶׁאָדָם רוֹאֶה, כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִמְּעֵי אִמּוֹ וְעַד שָׁנָה הַכֹּל מְחַבְּקִין אוֹתוֹ וּמְנַשְּׁקִין אוֹתוֹ. בֶּן שְׁתַּיִם בֶּן שְׁלָשׁ כַּחֲזִיר בּוֹלֵשׁ כּוּכִין, כָּל מָה שֶׁהוּא מוֹצֵא נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו. בֶּן עֶשֶׂר גְּדִי מְקַפֵּץ כְּגַדְיָא. בֶּן עֶשְׂרִים כַּסּוּס מְשַׁפֵּר גַּרְמֵיה מֵהָנֵי גַּרְמֵיה מֵחָמֵי מָתְיָא לֵיהּ אִתְּתָא. נְשֵׂא אִשָּׁה נוֹתֵן עָלָיו אֵכֶף נַעֲשָׂה חֲמוֹר נַעֲשָׂה בָּעַל מוּם לַתּוֹרָה. רָאָה לוֹ בָּנִים נַעֲשָׂה לוֹ כְּכֶלֶב מְצַרַּח כְּכַלְבָּא בִּשְׁבִיל מְזוֹנוֹתָיו וּמָזוֹן בָּנָיו וְנַעֲשָׂה בָּעַל מוּם לְמִצּוֹת. הִזְקִין נַעֲשָׂה קוֹף, הָדָא דְּאִתְּמַר בָּרְשָׁעִים, אֲבָל בַּצַּדִּיקִים וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן אֲפִילּוּ זָקֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

שִׁבְעָה גִּלְגּוּלִים עוֹבֵר הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּגִיל שָׁנָה הוּא **מֶלֶךְ**, כֻּלָּם מְנַשְּׁקִים וּמְחַבְּקִים אוֹתוֹ. בְּגִיל שְׁנָתַיִם הוּא כְּמוֹ **חֲזִיר**, כָּל הַיּוֹם מְלַכְלֵךְ וּמִתְגַּלְגֵּל וְדוֹחֵף הַכֹּל לַפֶּה. בְּגִיל 10 הוּא נִהְיֶה **גָּדִי**, רָץ, מִשְׁתּוֹלֵל, מְקַפֵּץ, שׁוֹבֵר אֶת הַכֹּל וְלֹא אִכְפַּת לוֹ. בְּגִיל 20 הוּא נִהְיֶה **סוּס**, כֻּלּוֹ גַּאֲוָה, מְחַזֵּר אַחֲרֵי בַּת זוּג. בְּגִיל 30 מִתְחַתֵּן וְצָרִיךְ פַּרְנָסָה וְנִהְיָה **לַחֲמוֹר**, צָרִיךְ לְהָבִיא עֲבוֹדָה. בְּגִיל 40 יֵשׁ לוֹ כְּבָר יְלָדִים, הוּא נִהְיֶה **כֶּלֶב**, הוּא מֵעֵז אֶת פָּנָיו כְּכֶלֶב לְהָבִיא אֹכֶל לַיְלָדִים. בְּגִיל 70 כְּשֶׁכָּל הַגּוּף שָׁבוּר, וְהַמֹּחַ בּוֹגֵד בּוֹ, הוּא נִהְיֶה **קוֹף** שֶׁכֻּלָּם מְלַגְלְגִים עָלָיו, כָּךְ נִרְאָה מִי שֶׁחַי עִם ה״הֶבֶל הֲבָלִים״. אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי ״סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹקִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר״, מִי שֶׁחַי כָּךְ וְלֹא אַחַר הַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, נִשְׁאַר בֶּן מֶלֶךְ מִתְּחִלָּה עַד סוֹף.

מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת זֶה לָרֹאשׁ, לֹא עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן לְאַף אֶחָד. מַדּוּעַ אֲנִי מִסְתּוֹבֵב עִם חֲלִיפָה בְּאֶמְצַע הַקַּיִץ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? מֵילָא בְּאֵירוֹפָּה הַקָּרָה, אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל? כִּי זֶה מְכֻבָּד! אָדָם פָּשׁוּט לֹא לוֹבֵשׁ חֲלִיפוֹת בַּיּוֹם יוֹם, רַק כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַחֲתֻנָּה,

אוֹ לֹא עָלֵינוּ לְבֵית מִשְׁפָּט. מִי לוֹבֵשׁ חֲלִיפוֹת? שָׂרִים! מְלָכִים! אֲנִי בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ, צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בְּהֶתְאֵם. יֵשׁ לִי חָבֵר קַבְּלָן שֶׁעוֹבֵד כָּל הַיּוֹם בְּשִׁפּוּצִים, בְּשָׁעָה חָמֵשׁ הוֹלֵךְ הַבָּיְתָה, מִתְקַלֵּחַ, עוֹבֵר לְשָׁחוֹר לָבָן וְחָלְצָה מְכֻפְתֶּרֶת, מִכְנָסַיִם, חֲלִיפָה. לִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ עִתִּים לַתּוֹרָה בְּבֵית כְּנֶסֶת, לִפְעָמִים לוֹמֵד בַּבָּיִת. שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ פַּעַם:

- אַתָּה לוֹבֵשׁ שָׁחוֹר לָבָן וּמְכֻפְתַּר?, יֵשׁ לְךָ כַּמָּה שָׁעוֹת מֵרֶגַע שֶׁבָּאתָ הַבָּיְתָה וְעַד שֶׁתֵּלֵךְ לִישׁוֹן, לֹא נוֹחַ יוֹתֵר לִלְבֹּשׁ בִּגְדֵי בָּד? מֵילָא אִם הָלַכְתָּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲבָל מַדּוּעַ כְּשֶׁאַתָּה לוֹמֵד בַּבַּיִת גַּם שָׁם אַתָּה לוֹבֵשׁ שָׁחוֹר לָבָן וּמְכֻפְתַּר?",
- "מָה זֹאת אוֹמֶרֶת? בִּשְׁבִילִי! אֲנִי בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ! אַתָּה רָאִיתָ פַּעַם אֶת הָרַב קַנְיֶבְסְקִי עִם מִכְנָסַיִם קְצָרִים וְסַנְדָּלִים? לֹא! אַתָּה גַּם לֹא תִּרְאֶה אוֹתוֹ כָּךְ! הוּא בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ, וּבֶן שֶׁל מֶלֶךְ לֹא הוֹלֵךְ עִם סַנְדָּלִים וְכַפְכַּפִים. בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בְּהֶתְאֵם".

כַּמּוּבָן מִי שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּכָל הַסַּמְמָנִים הַחִיצוֹנִים שֶׁל אָדָם יֵרֵא שָׁמַיִם וְהוּא רָקוּב בְּמִדּוֹתָיו מִבִּפְנִים הָרֵי שֶׁחֲזוּתוֹ לֹא מוֹעִילָה לוֹ וְהוּא רַק מְחַלֵּל ה'. אֲבָל מִי שֶׁעוֹבֵד בְּלִבּוֹ אֶת ה' וְהַדָּבָר לֹא מִתְבַּטֵּא בְּשׁוּם צוּרָה בְּחִיצוֹנִיּוּתוֹ, סִימָן שֶׁהוּא עֲדַיִן לֹא שָׁלֵם מִבִּפְנִים, כִּי אִם הָיָה שָׁלֵם מִפָּנִים זֶה הָיָה חַיָּב לְהִתְפָּרֵץ הַחוּצָה מָתַי שֶׁהוּא, חַיָּב הָיָה לְהֵרָאוֹת עַל הַפָּנִים שֶׁלּוֹ, הוּא לֹא יָכוֹל לִשְׁמוֹר אֶת זֶה, הוּא מִתְפּוֹצֵץ מֵאַהֲבַת ה'.

מָה יַגִּידוּ הַשְּׁכֵנִים?

יֵשׁ שֶׁחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם אוֹהֲבִים אֶת ה' בַּלֵּב, אַךְ בַּחוּץ הֵם מְפַחֲדִים מִצַּו הָאָפְנָה, מִדִּבּוּרִים וְהֶעָרוֹת שֶׁל אֲחֵרִים. אֵין לְאַף

אֶחָד בְּעָיָה לְהִסְתַּפֵּר תִּסְפֹּרֶת אֲיוּמָה שֶׁהִמְצִיא אֵיזֶה גּוֹי בַּטְּלְוִיזְיָה, לִצְבֹּעַ אֶת הַשֵּׂעָר בִּצְבָעִים מְזַעְזְעִים וְלִתְקוֹעַ עֲגִילִים וּנְזָמִים בְּכָל אֵיבָר פָּנוּי בַּפָּנִים, וְאַף אֶחָד מֵהֶם לֹא חָשׁ צֹרֶךְ לְהִתְנַצֵּל אוֹ לְהַסְבִּיר אֶת עַצְמוֹ. "כָּכָה בָּא לִי". אָדָם מִתְחַזֵּק שָׁם כִּפָּה עַל רֹאשׁוֹ וּמַיָּד צָרִיךְ לְנַפֵּק הֶסְבֵּרִים, תֵּרוּצִים וְהִתְנַצְּלוּיוֹת לְכָל מִי שֶׁדּוֹרֵשׁ. "מָה קָרָה"? "מִי מֵת"?

בָּרוּךְ ה׳ אַף אֶחָד לֹא מֵת, אוּלַי יֵצֶר הָרַע. אֲנִי בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ, אָז אֲנִי שָׂם כֶּתֶר עַל הָרֹאשׁ. אַתָּה רוֹצֶה גַּם לִהְיוֹת בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ? שִׂים גַּם אַתָּה כֶּתֶר עַל הָרֹאשׁ. אֲנִי לֹא חַיָּב לְהַסְבִּיר, לְהִצְטַדֵּק, לְהִתְנַצֵּל עַל שֶׁאֲנִי יְהוּדִי.

אָדָם הַמִּתְקָרֵב לַיַּהֲדוּת תָּמִיד נִכְנָס לְעֶמְדַּת נְחִיתוּת, תָּמִיד מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְעַמֵּת עִם מִישֶׁהוּ, לְהִצְטַדֵּק אוֹ לְנַסּוֹת לְשַׁכְנֵעַ אוֹתוֹ "תִּהְיֶה גַּם אַתָּה". אֲנִי לֹא חַיָּב לְהַחְזִיר אֶת כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה, אֲנִי לֹא צָרִיךְ לְהִצְטַדֵּק וּלְהִתְנַצֵּל, אֲנִי אָמוּר לַעֲבוֹד אֶת ה׳. כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה אֶת זֶה מֵאַהֲבָה וּשְׁלֵמוּת, הַסְּבִיבָה שֶׁלִּי מִתְאַזֶּנֶת סְבִיבִי מִכֹּחַ עַצְמָהּ, כְּשֶׁאֲנִי מַרְגִּישׁ שֶׁמַּה שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה הוּא דָּבָר חָשׁוּב, גַּם הַסְּבִיבָה תַּרְגִּישׁ כָּךְ.

כְּשֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל ה׳, אֲנִי מִשְׁתַּנֶּה. הַסְּבִיבָה לֹא אוֹהֶבֶת שִׁנּוּיִים, אַף אָדָם לֹא. אֲנָשִׁים אוֹהֲבִים יְצִיבוּת, לֹא אוֹהֲבִים זַעֲזוּעִים. כְּשֶׁאֲנִי מִשְׁתַּנֶּה וּמִתְקָרֵב לַה׳, זֶה כְּמוֹ לִזְרֹק אֲבָנִים לַמַּיִם. אֲנִי יָכוֹל לְהִתְקַדֵּשׁ וּפַעַם אַחַת לִזְרֹק אֶבֶן גְּדוֹלָה, וְאֶעֱשֶׂה שְׁלוּלִית גְּדוֹלָה, וְאַחֲרֵי זֶה הַמַּיִם יִרְגְּעוּ וְיִתְרַגְּלוּ.

וַאֲנִי יָכוֹל לָקַחַת אֶלֶף אֲבָנִים קְטַנּוֹת, וּבְכָל פַּעַם זוֹרֵק אַחַת וְעוֹשֶׂה שְׁלוּלִית קְטַנָּה, וְכָל פַּעַם צוֹעֲקִים עָלַי, וְאָז אֲנִי עוֹצֵר, וְזוֹרֵק עוֹד פַּעַם אֶבֶן אַחַת, וְעוֹד פַּעַם עוֹצֵר, וְזֶה לֹא נִגְמָר. קָשֶׁה לִי, קָשֶׁה לַסְּבִיבָה, וּלְכֻלָּם נִהְיָה רַע. פַּעַם אַחַת הָיִיתִי

עוֹשֶׂה זַעֲזוּעַ, כֻּלָּם הָיוּ מִתְרַגְּלִים וְזֶהוּ, יֵשׁ מְצִיאוּת חֲדָשָׁה. אֲנִי בְּשֶׁלִּי, וְהֵם בְּשֶׁלָּהֶם. אִם יִרְאוּ שֶׁאֲנִי מְאֻשָּׁר, לֹא הִשְׁתַּנְּתִי לְרָעָה, לֹא קָרָה שׁוּם דָּבָר רַע, יַשְׁלִימוּ אִתִּי. זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר טוֹב מִלְּהִכָּנֵס לְמִלְחָמוֹת, לֹא צָרִיךְ לְהוֹכִיחַ לְאַף אֶחָד, אֲנִי לֹא מַסְבִּיר. "מַדּוּעַ חֲזָרַת בִּתְשׁוּבָה"? כִּי טוֹב לִי!!!

טוֹב לִי עִם זֶה

יֶשׁ לִי תַּלְמִיד בְּשִׁעוּר גְּמָרָא שֶׁאֲנִי מוֹסֵר, וַאֲנִי רוֹאֶה כֵּיצַד הוּא מִתְחַזֵּק וּבְכָל פַּעַם לוֹקֵחַ עַל עַצְמוֹ עוֹד מִצְוָה וְעוֹד אַחַת. אֲנִי לֹא מְשַׂכְנֵעַ לְשׁוּם דָּבָר וְלֹא מַכְרִיחַ אַף אֶחָד, אֲנִי רַק מְלַמֵּד אֶת הַתּוֹרָה וּמֵהַיּפִי שֶׁלָּהּ הֵם מֵקְסִמִים וּמִתְחַזְּקִים. אוֹתוֹ תַּלְמִיד הֵחֵל לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, שָׁם עַל עַצְמוֹ צִיצִית קָטָן וְכִפָּה, וְכַמּוּבָן שַׁבָּת וְטָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה. הוּא עוֹבֵד בְּחֶבְרָה תֵּל אָבִיבִית שֶׁאֲנָשֶׁיהָ רְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְוֹות, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהוּא מַגִּיעַ לַעֲבוֹדָה, יָשָׁר שׁוֹאֲלִים "לָמָּה כִּפָּה"? "לָמָּה צִיצִית"? וְהוּא עוֹנֶה לָהֶם רַק אֶת הַמִּשְׁפָּט הַבָּא: "כִּי טוֹב לִי עִם זֶה".

לֹא "ה' מְצַוֶּה, ה' מַכְרִיחַ, זוֹ הוֹרָאָה מִסִּינַי, תַּעֲשׂוּ אֶת זֶה גַּם אַתֶּם אַחֶרֶת יֵשׁ לָכֶם גֵּיהִנֹּם"! לֹא, רַק "טוֹב לִי עִם זֶה". הוּא בֶּאֱמֶת מַרְגִּישׁ כָּךְ. עִם זֶה אֵין וִכּוּחַ. אִם טוֹב לְךָ עִם עֲבוֹדַת ה', לֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם וִכּוּחַ עִם אַף אֶחָד. כִּי כְּמוֹ אוֹתוֹ אִינְסְטָלָטוֹר שֶׁה' נוֹתֵן לוֹ חֵן בַּעֲבוֹדָתוֹ, מָה שָׁאַתָּה אוֹהֵב ה' יִתֵּן לְךָ בְּזֶה חֵן וְהַצְלָחָה, וְכֻלָּם יְקַבְּלוּ אוֹתְךָ כְּמוֹ שָׁאַתָּה. אִם אַתָּה רוֹאֶה מְנִיעוֹת וְהַפְרָעוֹת, אַתָּה צָרִיךְ לַעֲבוֹד קוֹדֶם כָּל עַל עַצְמְךָ.

וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם פְּרוּשׁוֹ פְּרִישׁוּת מֵעֲבוֹדַת אֱלִילִים. פְּרִישׁוּת מֵהַשִּׁתּוּף שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם הַסְּבִיבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהָעֲבוֹדָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַכֶּסֶף. יֵשׁ רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּל הַמַּהוּת שֶׁל הַיַּהֲדוּת עוֹמֶדֶת עַל "אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ". יֵשׁ סְגוּלָה

כָּזֹאת, אָדָם נִמְצָא בִּמְצוּקָה יַחְשֹׁב "אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ", זוֹ הַמַּחְשָׁבָה שְׁצָרִיךְ לַחְשֹׁב, וְזֶה מוֹצִיא אוֹתוֹ מִתּוֹךְ הַצָּרָה, סְגוּלָה מֻבְטַחַת.

מְסֻפָּר עַל הָרַב מִבְּרִיסְק שֶׁעָלָה לָאָרֶץ, וּבַדֶּרֶךְ הָיוּ בּוֹדְקִים אֶת הַגְּבוּלוֹת לִרְאוֹת שֶׁאֵין מַבְרִיחִים, שֶׁעָנְשָׁם הָיָה עֹנֶשׁ מָוֶת! קָרוֹב מִשְׁפָּחָה הִתְחַנֵּן בִּפְנֵי הָרַב שֶׁיַּעֲבִיר לוֹ שְׁעוֹן זָהָב בַּגְּבוּל וְהֶחְבִּיא לוֹ אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַתִּיק. כְּשֶׁהִגִּיעַ הָרַב קָרוֹב לַגְּבוּל, הִתְחִילוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו כַּמָּה שׁוֹטְרִים וְהוֹרוּ לוֹ לַעֲצֹר, כִּי רָצוּ לִבְדּוֹק בְּתִיקָיו. לְאַחַר כַּמָּה שְׁנִיּוֹת הוֹפִיעַ קָצִין וְהוֹרָה לָהֶם לַעֲזֹב אֶת הָרַב וּלְהִצְטָרֵף אֵלָיו לְמִשִּׂימָה חֲשׁוּבָה, וְלָקַח אוֹתָם עִמּוֹ. הָרַב סָגַר אֶת הַתִּיק וְהִמְשִׁיךְ עַד שֶׁחָצָה אֶת הַגְּבוּל.

הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁנִּשְׁמְתָה נֶעֱתְקָה מִמְּקוֹמָהּ, הַבִּיטָה בָּרַב שֶׁשָּׁמַר עַל קֹר רוּחַ וְשַׁאֲלוּ מָה קָרָה כָּאן? עָנָה לָהֶם הָרַב "כָּל הַדֶּרֶךְ הָלַכְתִּי וְחָשַׁבְתִּי 'אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ', אֵין כָּאן כְּלוּם לְמַעֵט ה'. כַּאֲשֶׁר הִתְעַיַּפְתִּי מֵהַדֶּרֶךְ וְהִפְסַקְתִּי לְהַרְהֵר עַל כָּךְ, מִיַּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אֶת הַשּׁוֹטְרִים, וְזֶה הָיָה הַמִּבְחָן, הַאִם אֲנִי מַאֲמִין בָּהֶם אוֹ מַאֲמִין בּוֹ? יָכֹלְתִּי לְהִצְטַדֵּק, לְדַבֵּר עִמָּם וּלְנַסּוֹת לְפַיְּסָם, אֲבָל הֵבַנְתִּי שֶׁכָּל זֶה קוֹרֶה כִּי הִסַּחְתִּי דַּעְתִּי מֵהַמַּחְשָׁבָה, אָז חָזַרְתִּי לַחְשֹׁב 'אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ', הַשּׁוֹטְרִים הָאֵלֶּה עָפָר וָאֵפֶר וְה' קוֹבַע הַכֹּל. רַק חָשַׁבְתִּי כָּךְ וּמִיַּד הִגִּיעַ הַקָּצִין וְלָקַח אוֹתָם". לְהַרְאוֹת לָנוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר אָנוּ מְחֻבָּרִים וּמְיֻחָדִים לַה', שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹד מַשֶּׁהוּ, אָז כָּל הַצָּרוֹת מִסְתַּלְּקוֹת מֵעַצְמָן.

הַלְּבֵנָה בְּמִלּוּאָהּ

אָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה, וְדָבָר כָּזֶה הוּא לֹא קַל. הַדְּרִישָׁה "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ" אֵינָהּ דָּבָר שֶׁל מָה בְּכָךְ, זוֹ עֲבוֹדָה

לְכָל הַחַיִּים. אֲבָל אֲנַחְנוּ אֲמוּרִים לִשְׁאֹף לְהַגִּיעַ לַדַּרְגָּה הַזֹּאת, אֲמוּרִים לְהַמְשִׁיךְ לַעֲבוֹד, וּכְכָל שֶׁנִּתְחַזֵּק בַּדַּרְגָּה הַזֹּאת אֲנַחְנוּ נִרְאָה תּוֹצָאוֹת בַּשָּׂטַח. אָדָם צָרִיךְ כָּל הַזְּמַן לָדַעַת שֶׁכְּשֶׁהוּא מְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ וּמִתְחַבֵּר אֶל ה׳, הוּא רוֹאֶה הַרְבֵּה יְשׁוּעוֹת, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא הַמָּקוֹר לְכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בַּחַיִּים. הוּא מְקוֹר הַכֹּחַ, הוּא הַמָּנוֹעַ הַמַּפְעִיל אוֹתָנוּ, וְכַאֲשֶׁר אָנוּ מִתְנַתְּקִים מֵהַמָּקוֹר וּמְנַסִּים לַעֲבוֹד אֶת עַצְמֵנוּ, אָנוּ נִדְמִים לְאוֹתוֹ טַיָּס בְּמַסּוֹק שֶׁנִּתֵּק אֶת הַמָּנוֹעַ שֶׁל הַפְּרוֹפְּלוֹרִים וְאוֹמֵר ״מִכָּאן אֶסְתַּדֵּר לְבַד״.

עַם יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁל לַלְּבָנָה. לַלְּבָנָה אֵין אוֹר מִשֶּׁלָּהּ. כְּשֶׁהִיא עוֹמֶדֶת קָרוֹב לַשֶּׁמֶשׁ אָז הִיא נִרְאֵית וְזוֹהֶרֶת בִּמְלֹאָהּ. כְּשֶׁהִיא מִתְרַחֶקֶת, הִיא הוֹלֶכֶת וּמִתְמַעֶטֶת, עַד שֶׁהִיא רְחוֹקָה לְגַמְרֵי וְלֹא רוֹאִים אוֹתָהּ כְּלָל, שֶׁזֶּה סוֹף הַחֹדֶשׁ. אָז הִיא מַתְחִילָה לְהִתְקָרֵב מֵחָדָשׁ וּלְהִתְמַלֵּא מֵחָדָשׁ. כָּךְ גַּם עַם יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁאֲנִי עוֹמֵד מְבֻטָּל בִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹמֵר לוֹ ״אֵין לִי אוֹר מִשֶּׁלִּי, מָה שֶׁתִּתֵּן לִי אַתָּה הַיּוֹם לְבַדְּךָ, זֶה מָה שֶׁיֵּשׁ לִי״, אָז אֲנִי דּוֹלֵק וְזוֹהֵר וְכֻלָּם רוֹאִים אֶת הַלְּבָנָה, אֶת גְּדֻלַּת עַם יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר ״אֲנִי יָכוֹל לְהִסְתַּדֵּר לְבַד, אֲנִי יָכוֹל לִפְעֹל לְבַדִּי״, כָּךְ הַיֵּצֶר מַרְחִיק אוֹתָנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁכְּבָר לֹא רוֹאִים אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי, וְהַגּוֹיִם מַשְׁרִים אֶת חֹשֶׁךְ הַגָּלוּת עָלֵינוּ. אֲבָל כְּשֶׁאָנוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, אָנוּ מַשְׁלִימִים אֶת הַסִּבּוּב חֲזָרָה, אֶת הַהִתְקָרְבוּת לָאוֹר, לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשׁוּב זוֹהֲרִים.

לָכֵן אֲנַחְנוּ מְבָרְכִים אֶת בִּרְכַּת הַלְּבָנָה בַּחֲצִי הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ, כְּשֶׁאֲנַחְנוּ בְּמַצָּב שֶׁל עֲלִיָּה, אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים וּמִתְקָרְבִים אֶל ה׳. בַּחֲצִי הַשֵּׁנִי שֶׁל הַחֹדֶשׁ הַלְּבָנָה מִתְמַעֶטֶת, וְזֶה מְסַמֵּן הִתְרַחֲקוּת מֵה׳, אִי אֶפְשָׁר לְבָרֵךְ, זֶה סִימָן קָלָלָה. אֲנַחְנוּ

רוֹצִים לְהִתְקָרֵב אֶל ה׳ כָּל הַזְּמַן, לִדְלוֹק כָּל הַזְּמַן. זוֹ עֲבוֹדָה קָשָׁה. מַדּוּעַ? כִּי יֵשׁ לָנוּ יוֹעֵץ רָשָׁע, יֵצֶר הָרַע שֶׁאָנוּ אוֹהֲבִים לְהַפְעִיל עָלָיו אֶת הַכֹּל, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה וְהוּא שׁוֹלֵט וְהוּא מַחְלִיט, אֲבָל לְמַעֲשֶׂה הוּא לֹא שׁוֹלֵט וְלֹא מַחְלִיט, אֶלָּא רַק יוֹעֵץ, אֵין לוֹ סַמְכוּת לְהַכְרִיחַ אוֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר וַחֲצִי דָּבָר. אָז מַדּוּעַ אֲנַחְנוּ נִכְשָׁלִים? אִם הוּא רַק יוֹעֵץ אָז אֲנִי לֹא אֶשְׁמַע לְעֵצוֹת שֶׁלּוֹ.

דָּבָר דּוֹמֶה אֶפְשָׁר לִרְאוֹת הַיּוֹם בַּמֶּמְשָׁלָה. כָּל כּוֹכָב לֶרֶגַע מְיַצֵּר כּוֹתָרוֹת, כְּשֶׁיִּבְחֲרוּ בּוֹ הוּא יַעֲשֶׂה כָּךְ וְכָךְ, וּכְשֶׁהוּא נִבְחָר לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר. כִּי מִי מְנַהֵל אֶת הַמְּדִינָה? מִי מְנַהֵל אֶת הָאוֹצָר, הַחִנּוּךְ, הַתַּעֲרוּכוֹת? הַבְּרִיאוֹת? הַפְּקִידִים שֶׁיּוֹשְׁבִים שָׁם. אֵיךְ שֶׁמַּגִּיעַ אוֹתוֹ כּוֹכָב עִם תָּכְנִיּוֹת מַהֻפְכָה, יֵשׁ שָׁם סוֹלְלָה שֶׁל יוֹעֲצִים שֶׁמְּדַבְּרִים יָפֶה וּבְבִטָּחוֹן וּבְמֻשָּׂגִים שֶׁכְּאִלּוּ מְבִינִים מָה הֵם אוֹמְרִים וְהוּא לֹא. וּמַתְחִילִים לְפָרֵק לוֹ אֶת כָּל הַתּוֹכְנִיּוֹת ״מָה שָׁאַתָּה רוֹצֶה, זֶה וְזֶה, אִי אֶפְשָׁר! צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּךְ וְכָךְ וְכָךְ״. וְהוּא בְּתָמִימוּתוֹ בּוֹכֶה ״אֲבָל אֲנִי הַבְטָחְתִּי לַעֲשׂוֹת״, וְהֵם מַסְבִּירִים: ״אֵין מָה לַעֲשׂוֹת, אַתָּה לֹא יָדַעְתָּ״, מוֹרִידִים לוֹ אֶת כָּל הַבִּטָּחוֹן, הוּא מַתְחִיל לְהִתְעַרְעֵר, אוֹמֵר לְעַצְמוֹ הֵם מְבִינִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי, הֵם הַיּוֹעֲצִים. וְאָז לַמָּחֳרָת רוֹאִים אוֹתוֹ בַּחֲדָשׁוֹת מַזִּיעַ וּמְגַמְגֵּם וּמַסְבִּיר שֶׁדְּבָרִים שֶׁרוֹאִים מִכָּאן לֹא רוֹאִים מִשָּׁם, וְחוֹזֵר עַל אוֹתוֹ פִּזְמוֹן שֶׁל הַהוּא לְפָנָיו, וְהַהוּא לְפָנָיו, וְהַהוּא לְפָנָיו. כָּךְ עוֹבֵד יֵצֶר הָרַע.

הַיֵּצֶר מְפַתֶּה אוֹתָנוּ, הַיּוֹעֵץ הַזֶּה הוּא חָכָם עִם בִּטָּחוֹן, וְגַם כְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה אֶת אוֹתָן טָעֲיוֹת כְּמוֹ הַקּוֹדְמִים שֶׁלְּךָ, הוּא נוֹתֵן לְךָ לְהַרְגִּישׁ שָׁאַתָּה אָשֵׁם וְזֶה לֹא מֵהֶעָצָה שֶׁלּוֹ בִּכְלָל. יֵצֶר הָרַע מְדַבֵּר אִתְּךָ בְּבִטָּחוֹן וּמַסְבִּיר לְךָ יָפֶה יָפֶה לָמָּה לַעֲשׂוֹת א׳ ב׳ ג׳ וְלֹא ד׳ ה׳ ו׳, וְאַחֲרֵי שָׁאַתָּה עוֹשֶׂה וְנוֹפֵל, הוּא מַסְבִּיר לְךָ

הֵיכָן אַתָּה טָעִית וּמַדּוּעַ זֶה לֹא קָשׁוּר אֵלָיו, כְּדֵי שֶׁתָּבוֹא לִשְׁמוֹעַ מִמֶּנּוּ עוֹד עֲצוֹת. כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים לְהֶאָבֵק עִם יֵצֶר הָרַע הַזֶּה, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִדְבֹּק בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֵיךְ נִדְבָּקִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁאִיר לָנוּ דֶּרֶךְ עֲבוֹדָה, הִשְׁאִיר לָנוּ סֵפֶר הַדְּרָכָה, וְנָתַן לָנוּ חֲכָמִים שֶׁמַּסְבִּירִים לָנוּ אֶת הַסֵּפֶר. הוּא הִשְׁאִיר קֶבֶץ הוֹרָאוֹת וַאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהִתְקַדֵּשׁ.

וְזֶה אוֹמֵר שֶׁצָּרִיךְ לַעֲבוֹר אֶת כָּל הַשְׁלַבִּים שֶׁל הַהִתְקַדְּשׁוּת. לְהִזָּהֵר מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, מֵעֲרָיוֹת, מִדְּבָרִים הַמְּטַמְטְמִים אֶת הַשֵּׂכֶל, לְהִתְלַבֵּשׁ וּלְדַבֵּר כְּבֶן מֶלֶךְ, לִהְיוֹת שְׁלֵמִים עִם הַהַחְלָטוֹת שֶׁלָּנוּ, חֲזַ"ל אָמְרוּ "עֲשֵׂה לְךָ רַב וְהִסְתַּלֵּק מִן הַסָּפֵק" (אבות א, טז). הָרַב אוֹמֵר לְךָ "תַּעֲשֶׂה כָּךְ וְכָךְ", וּכְבָר אֵין סְפֵקוֹת וּשְׁאֵלוֹת, מִי אָמַר וְלָמָּה, וְכַמָּה. הָרַב אָמַר? הָרַב אָמַר. נִגְמָר הַסִּפּוּר[22]. וְאָז יֵשׁ לָנוּ גַּם רִגַּע וּבִטָּחוֹן, שַׁלְוָה. כְּשֶׁיִּרְאוּ אוֹתָנוּ עִם בִּטָּחוֹן, שַׁלְוָה, רִגַּע וְשִׂמְחָה, אַף אֶחָד לֹא יִלָּחֵם בָּנוּ.

אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְחַבֵּר לְבִטָּחוֹן בַּעֲבוֹדַת ה' שֶׁלָּנוּ, לֹא לִהְיוֹת "כּוּי", סָפֵק חַיָּה סָפֵק בְּהֵמָה שֶׁסּוֹמֵךְ עַל **פִּחִי וְעוֹצֶם יָדִי**. לֹא לַעֲבוֹד שִׁתּוּף - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁלָּנוּ, אֶלָּא

---

[22] כַּמּוּבָן רַק לְאַחַר שֶׁאָדָם בָּחַר וּבָרַר אֶת רַבּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת תּוֹרָה וְיָנַק מִגְּדוֹלִים וְכָל רְצוֹנוֹ הוּא לַעֲזוֹר לְלֹא תְּמוּרָה וּבַקָּשָׁה. לְצַעֲרֵנוּ הָרַב יֵשׁ הַרְבֵּה רַמָּאִים הַמַּטְעִים אֶת הַצִּבּוּר וּפוֹתְחִים לְעַצְמָם כַּתּוֹת כְּנֶגֶד דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, כְּשֶׁהֵם מְבַקְּשִׁים לְשַׁעְבֵּד אֶת קְהַל מַאֲמִינֵיהֶם לַעֲבוֹד אוֹתָם לְצַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבְעֶצֶם מַחְטִיאִים אוֹתָם בְּשִׁתּוּף! לָכֵן יֵשׁ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַגִּיעַ אֶל רַב נָכוֹן שֶׁרוֹצֶה לַעֲזוֹר וּמַשְׁפִּיעַ מִיִּדִיעָתוֹ בְּרָצוֹן לַעֲזוֹר, שֶׁמַּכִּיר אוֹתָנוּ עַל בָּסִיס אִישִׁי וְלֹא רַק שֶׁנִּגְשִׁים אֵלָיו פַּעַם בְּשָׁנָה לִבְרָכָה, וּמַעַל לְכָל שֶׁלּוֹמֵד חָסִידוּת וּמַלֵּא בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וְאֵינוֹ פּוֹסֵל יְהוּדִים אֲחֵרִים בַּאֲשֶׁר הֵם, כִּי מִי שֶׁלֹּא אוֹהֵב כָּל יְהוּדִי בַּאֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שָׁלִיחַ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁאוֹהֵב אֶת כֻּלָּנוּ.

לִזְכֹּר כִּי אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ. נְבַקֵּשׁ לִשְׁמוֹר עַל עַצְמֵנוּ, לְטַהֵר עַצְמֵנוּ, מָה אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים, מָה אֲנַחְנוּ לוֹבְשִׁים, אֵיךְ אֲנַחְנוּ מִתְנַהֲגִים. לְהַרְגִּישׁ שֶׁאֲנַחְנוּ בְּנֵי מְלָכִים, לְהַרְאוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ בְּנֵי מְלָכִים. אָז אֲנַחְנוּ בֶּאֱמֶת נִהְיֶה בְּנֵי מְלָכִים !

האור של רשב"י

תִּסְמְכוּ עָלַי

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (מעילה יז.:) שֶׁפַּעַם אַחַת גָּזְרָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה בְּרוֹמִי שְׁלוֹשׁ גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ בְּרִית מִילָה, שֶׁלֹּא יִשְׁמְרוּ עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וְשֶׁלֹּא יִשְׁמְרוּ שַׁבָּת. קָפַץ יְהוּדִי בְּשֵׁם רְאוּבֵן בֶּן אִסְטְרוּבָּלִי, שֶׁהִכִּיר בְּנִבְכֵי הַדִּפְלוֹמַטְיָה וְהַפּוֹלִיטִיקָה הָרוֹמִית וְאָמַר שֶׁהוּא יְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה.

הָלַךְ אוֹתוֹ רְאוּבֵן, הִתְלַבֵּשׁ וְהִסְתַּפֵּר כְּמוֹתָם, נִדְחַף אֶל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׁאַל:

- "מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹיֵב יַעֲנִי אוֹ יַעֲשִׂיר"?
- "יַעֲנִי",

- "אִם כֵּן, לֹא יַעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת - כְּדֵי שֶׁיֵּעָנוּ",

אוֹיֵב, עָדִיף שֶׁיִּהְיֶה עָשִׁיר אוֹ עָנִי? עָנִי. אָז תַּחֲזִירוּ לָהֶם אֶת הַשַּׁבָּת. בְּשַׁבָּת הֵם מַרְוִיחִים הַכֹּל כָּפוּל, אַתֶּם יוֹדְעִים כַּמָּה עוֹלָה מוֹנִית בְּשַׁבָּת? שֶׁיִּשְׁמְרוּ שַׁבָּת, שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ כֶּסֶף. הָרוֹמָאִים לֹא יָדְעוּ שֶׁשַּׁבָּת הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה. נַהֲפֹךְ הוּא, מִי שֶׁעוֹבֵד בְּשַׁבָּת רַק מַפְסִיד. הוּא רוֹאֶה אֶת הַכֶּסֶף הַמָּהִיר, אֲבָל הוּא לֹא יוֹדֵעַ שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה גּוֹזְרִים לוֹ אֶת הַנֶּטוֹ שֶׁיִּרְוִיחַ, וְכַמָּה שֶׁיַּכְנִיס יוֹתֵר הוּא יוֹצִיא יוֹתֵר, וְיִשָּׁאֵר רַק עִם הַנֶּטוֹ בַּיָּד, הוּא לֹא מַרְוִיחַ כְּלוּם. רַק שֶׁאִם הָיָה פּוֹרֵס אֶת זֶה לְאַט וְלֹא עוֹבֵד בַּשַּׁבָּתוֹת, אָז גַּם הַבְּרוּטוֹ הָיָה מִתְפָּרֵס עַל פְּנֵי הַשָּׁנִים וְאָז הַנֶּטוֹ וְהַבְּרוּטוֹ הָיוּ קְרוֹבִים זֶה לָזֶה וְהַהוֹצָאוֹת שֶׁלּוֹ הָיוּ קְטַנּוֹת. אֲבָל הוּא מְבַזְבֵּז אֶת כָּל הַהַכְנָסוֹת שֶׁלּוֹ בַּשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת, וְאַחֲרֵי עֶשֶׂר שָׁנִים כָּל מָה שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בּוֹ לֹא מַצְלִיחַ. מַדּוּעַ? הַשַּׁבָּת הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה. אֲבָל הַגּוֹיִם לֹא הֵבִינוּ אֶת זֶה, וּבִטְּלוּ אֶת גְּזֵירַת הַשַּׁבָּת.

- "מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹיֵב יַכְחִישׁ אוֹ יַבְרִיא"?
- "יַכְחִישׁ",
- "אִם כֵּן, יָמוּלוּ בְּנֵיהֶם לִשְׁמוֹנָה יָמִים - וְיַכְחִישׁוּ",

אוֹיֵב צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה חָזָק אוֹ שֶׁיִּהְיֶה חַלָּשׁ? חַלָּשׁ, אָז תְּנוּ לָהֶם לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה, בְּרִית מִילָה זֶה מוּם יִהְיוּ חַלָּשִׁים. מִישֶׁהוּ אָמַר לִי פַּעַם הַסְּבָּה שֶׁיֵּשׁ פְּרוֹפִיל 97 בַּצָּבָא וְאֵין 100 כִּי הֵם מוֹרִידִים 3 נְקוּדוֹת עַל הַמִּילָה. כָּךְ הֵם רָאוּ זֹאת, מִילָה זֶה מוּם. כְּדֵי לְהִתְקַבֵּל לַצָּבָא שֶׁל בַּר כּוֹכְבָא לְמָשָׁל, מִבְחַן הַקַּבָּלָה הָיָה לִרְכַּב עַל סוּס וְתוֹךְ כְּדֵי רְכִיבָה לַעֲקוֹר אֶרֶז גָּדוֹל עַל שָׁרָשָׁיו בְּיַד אַחַת (איכה רבה ב, ד), לֹא נִרְאָה שֶׁהַבְּרִית פְּגָעָה בָּהֶם כָּל כָּךְ. אֲבָל הַגּוֹיִם הֶאֱמִינוּ, שֶׁיַּאֲמִינוּ. אָמְרוּ צוֹדֵק, שֶׁיִּהְיוּ חַלָּשִׁים תְּנוּ לָהֶם לַעֲשׂוֹת בְּרִית מִילָה.

- "מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹיֵב יִרְבֶּה אוֹ יִתְמַעֵט"?

- "יִתְמַעֵט",
- "אִם כֵּן - לֹא יִבְעֲלוּ נְדוֹת, שֶׁכֵּן פְּעָמִים אִשָּׁה אֲסוּרָה עַל בַּעְלָהּ שָׁבוּעַ וּפְעָמִים שְׁבוּעַיִם, וְאִם לֹא יִשְׁמְרוּ עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, יִפְרוּ וְיִרְבּוּ כָּל הַזְּמַן".

אוֹיֵב, עָדִיף שֶׁיִּהְיֶה מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה אוֹ מְעַט? מְעַט! אָז אַשְׁרוּ לָהֶם טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה. בִּמְקוֹם שֶׁיִּהְיֶה עִם אִשְׁתּוֹ כָּל הַחֹדֶשׁ וְיִתְרַבּוּ, נְצַמְצֵם לוֹ אֶת הַזְּמַן שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לוֹ וְזֶה יוֹרִיד אֶת מִסְפַּר הַיְלָדִים. הֵם כַּנִּרְאֶה לֹא הִסְתּוֹבְבוּ בִּבְנֵי בְּרַק. וְזוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁל שְׁטוּת שֶׁכֵּן אֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת בִּימֵי נִדּוּתָהּ, וְכֵן אָז הִיא חֲשׁוּפָה גַּם לְמַחֲלוֹת כֵּיוָן שֶׁהָרֶחֶם שֶׁלָּהּ שְׁנִבְנָה לִקְלֹט וָלָד שֶׁלֹּא נִקְלָט, הֵחֵל לִפְלֹט אֶת כָּל "הַתּוֹסָפוֹת" שֶׁבָּנָה, וְאֵלֶּה דַּמִּים עֲכוּרִים, וּבַזְּמַן הַזֶּה שֶׁהִיא מִתְרַחֶקֶת מִבַּעְלָהּ, הַגּוּף מִתְרַפֵּא.

יֶשׁ קְבוּצָה שֶׁל פְּרוֹפְסוֹרִים גּוֹיִם בְּחוּץ לָאָרֶץ שֶׁעָשׂוּ מֶחְקָר עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, וּשְׁנֵי פְּרוֹפְסוֹרִים וּנְשׁוֹתֵיהֶם הֵחֵלּוּ לִנְהֹג בְּדִינֵי טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה, לֹא מִטַּעֲמֵי דָת אֶלָּא מִסִּבָּה רְפוּאִית, שֶׁרָאוּ כִּי זֶה הַדָּבָר הִבְרִיא וְהַנָּכוֹן לַעֲשׂוֹתוֹ. אֲבָל הָרוֹמָאִים לֹא הֵבִינוּ, אָמְרוּ פַּחוֹת זְמַן עִם אִשְׁתּוֹ שָׁוֶה פַּחוֹת יְלָדִים, בִּטְלוּ אֶת גְּזֵירַת הַמְּקֻוָּאוֹת.

חָזַר רְאוּבֵן בֶּן אִסְטְרוּבְּלִי לִירוּשָׁלַיִם בְּחָשְׁבוֹ שֶׁהִצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל. אַךְ נִכְנְסוּ הַיּוֹעֲצִים אֶל הַמֶּלֶךְ וְהֵבִינוּ כִּי יָד יְהוּדִי הָיְתָה בַּדָּבָר וְהֶחֱזִירוּ אֶת הַגְּזֵרוֹת עַל כַּנָּם. אָמְרוּ רַבָּנָן מָה נַעֲשֶׂה עַכְשָׁו? נִשְׁלַח פּוֹלִיטִיקַאי יוֹתֵר מְשֻׁפְשָׁף? עוֹרֵךְ דִּין? לֹא! נִשְׁלַח חָכָם מְלֻמָּד בְּנִסִּים. וְכָךְ שָׁלְחוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, מִתּוֹךְ מַחֲשָׁבָה שֶׁהוּא יִזְכֶּה לְנֵס וִיבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה. וְכָךְ יָצָא רַשְׁבִּ"י לְרוֹמִי בְּלִי שׁוּם תָּכְנִית בְּיָדוֹ וְרַק אֱמוּנָתוֹ בַּה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּמְצִיא לוֹ יְשׁוּעָה. אֵלָיו הִצְטָרֵף רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי.

עַכְשָׁו תּוֹרִי

בַּהֶרֶךְ פָּגְשׁוּ בְּשֵׁד בְּשֵׁם בֶּן תֵּמַלְיוֹן, וְהוּא שָׁאַל אוֹתָם אִם הֵם רוֹצִים שֶׁיָּבוֹא עִמָּם וְיסַיֵּעַ לָהֶם? בָּכָה רַשְׁבִּ״י, שֶׁהֲרֵי שִׁפְחַת אָבִיו (הַכַּוָּנָה לְהָגָר שִׁפְחַת אַבְרָהָם אָבִינוּ) זָכְתָה לִרְאוֹת שְׁלוֹשָׁה מַלְאָכִים בַּמִּדְבָּר שֶׁבָּאוּ לִקְרָאתָהּ, וַאֲנִי זוֹכֶה רַק לְשֵׁד? אַךְ כֵּיוָן שֶׁזֶּה מָה שֶׁנִּשְׁלַח מִשָּׁמַיִם, גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה.

קָפַץ בֶּן תֵּמַלְיוֹן לְרוֹמִי וְנִכְנַס בְּתוֹךְ בַּת הַקֵּיסָר וּמִיָּד זוֹ הִשְׁתַּגְּעָה. וְכָךְ הַקֵּיסָר רוֹאֶה אֶת בִּתּוֹ קוֹרַעַת בְּגָדֶיהָ, מוֹשֶׁכֶת בְּשַׂעֲרוֹתֶיהָ וְמַזִּילָה רִיר, וְכֻלּוֹ דְּמָעוֹת. הָרוֹפְאִים לֹא יוֹדְעִים מָה לַעֲשׂוֹת עִמָּהּ. וּבֵין לְבֵין הִיא צוֹרַחַת: ״הָבִיאוּ לִי אֶת בֶּן יוֹחַאי״. כְּשֶׁהִגִּיעוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וַחֲבֵרוֹ לְאַרְמוֹן, הוֹדִיעוּ לַמֶּלֶךְ כִּי יֵשׁ יְהוּדִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו מִיְּרוּשָׁלַיִם. מִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע אֶת שְׁמוֹ הִכְנִיסוֹ פְּנִימָה, וְאָמַר לוֹ כִּי אִם יוּכַל לְהַצִּיל אֶת בִּתּוֹ הוּא יִתֵּן לוֹ כָּל מָה שֶׁיִּרְצֶה מֵאוֹצַר גְּנָזָיו.

יָצְאוּ כֻּלָּם מֵהַחֶדֶר, וְנִשְׁאֲרוּ רַק רַשְׁבִּ״י וּבַת הַקֵּיסָר. מִיָּד אָמַר רַשְׁבִּ״י לְבֶן תֵּמַלְיוֹן לָצֵאת מִמְּנָּה וְזֶה קָפַץ הַחוּצָה וְנֶעְלַם וְהַבַּת הִבְרִיאָה וְחָזְרָה לִשְׁפִיוּתָהּ. הַקֵּיסָר שָׂמַח כָּל כָּךְ וּפָתַח אֶת אוֹצַר גְּנָזָיו בִּפְנֵי רַשְׁבִּ״י וְרַבִּי אֶלְעָזָר. הֵם רָאוּ אֶת כָּל אוֹצְרוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּבְזְזוּ, אֶת הַמְּנוֹרָה וְאֶת נֵזֶר צִיץ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל.

יֵשׁ מַחְלֹקֶת בַּגְּמָרָא (סוכה ה.) הַאִם עַל הַצִּיץ שֶׁל הַכֹּהֵן, הַמִּלִּים ״קֹדֶשׁ לַה׳״ הָיוּ כְּתוּבִים בְּשׁוּרָה אַחַת אוֹ שֶׁהָיָה כָּתוּב ״**קֹדֶשׁ לַ**״ בְּשׁוּרָה אַחַת וְשֵׁם **ה׳** בְּשׁוּרָה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אֲנִי הָיִיתִי בְּגִנְזָךְ קֵיסָר רוֹמִי וְרָאִיתִי אֶת הַצִּיץ וְכָתוּב שָׁם **קֹדֶשׁ לַה׳** בְּשׁוּרָה אַחַת. כָּל אוֹצְרוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ לִפְנֵיהֶם, וְיָכְלוּ לָקַחַת דָּבָר אֶחָד כִּרְצוֹנָם. רַשְׁבִּ״י לָקַח אֶת

הָאִגֶּרֶת עִם הַגְּזֵרוֹת שֶׁגַּם הִיא הָיְתָה מֻנַּחַת שָׁם וְקָרַע אוֹתָהּ לַחֲתִיכוֹת וּבְכָךְ בֵּטְלוּ הַגְּזֵרוֹת.

מִתּוֹךְ הַסִּפּוּר עוֹלוֹת שְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת, הָרִאשׁוֹנָה הִיא מַדּוּעַ גִּלְגֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הַסִּפּוּר עִם רְאוּבֵן בֶּן אִסְטְרוּבְּלִי שֶׁיֵּלֵךְ וְיִפְעַל, וַיַּצְלִיחַ בַּתְּחִלָּה וְאָז הַכֹּל יִכָּשֵׁל? הֲרֵי ה' יוֹדֵעַ הַכֹּל מֵרֹאשׁ, שֶׁיִּגְרֹם לַחֲכָמִים לִשְׁלֹחַ אֶת רַשְׁבִּ"י לְכַתְּחִלָּה? וְדָבָר שֵׁנִי, מַדּוּעַ רַשְׁבִּ"י בּוֹכֶה כְּשֶׁהוּא מְקַבֵּל עֶזְרָה מַשְׁמִים בְּצוּרַת שֵׂד? מָה אִכְפַּת לְךָ אִם זֶה שֵׂד אוֹ מַלְאָךְ אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר? עֶצֶם זֶה שֶׁ' יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה לְךָ נֵס וְשׁוֹלֵחַ לְךָ עֶזְרָה עַל-טִבְעִית, זוֹ סִבָּה לִפְתֹּחַ בְּרִקּוּדִים. עֲבָדָה, בִּזְכוּת הַשֵּׂד הִצְלִיחַ רַשְׁבִּ"י בִּשְׁלִיחוּתוֹ.

רָאִיתִי בְנֵי עֲלִיָּה וְהֵם מוּעָטִין

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (סוכה מה:) "וְאָמַר חִזְקִיָּה אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: רָאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵן מוּעָטִין, אִם אֶלֶף הֵן - אֲנִי וּבְנִי מֵהֶן, אִם מֵאָה הֵן - אֲנִי וּבְנִי מֵהֶן, אִם שְׁנַיִם הֵן - אֲנִי וּבְנִי הֵן". רַשְׁבִּ"י אָמַר כִּי לְמַעֲלַת 'בְּנֵי עֲלִיָּה' לֹא מַגִּיעִים רַבִּים, אִם יֵשׁ אֶלֶף כָּאֵלֶּה בְּכָל הָעוֹלָם, הוּא וּבָנוּ אֶלְעָזָר בְּתוֹכָם, וְכֵן אִם יֵשׁ מֵאָה, אוֹ עֲשָׂרָה, וְאִם שְׁנַיִם בְּכָל הָעוֹלָם זֶה הוּא וּבְנוֹ. מַדּוּעַ עָצַר כָּאן? מַדּוּעַ לֹא הִמְשִׁיךְ וְאִם יֵשׁ רַק אֶחָד כָּזֶה, אֲנִי הוּא? רַשְׁבִּ"י עוֹצֵר בִּשְׁנַיִם, מַדּוּעַ?

וְעוֹד שְׁאֵלָה. כַּאֲשֶׁר גְּזֵרָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה גְּזַר דִּין מָוֶת עַל רַשְׁבִּ"י שֶׁדִּבֵּר בִּגְנוּתָהּ (שבת לג:) הוּא בָּרַח עִם בְּנוֹ לְבֵית כְּנֶסֶת, שָׁם אִשְׁתּוֹ הֵבִיאָה לָהֶם מְזוֹנוֹת. וּכְשֶׁהֶחְלִיט רַשְׁבִּ"י שֶׁזֶּה מְסֻכָּן, בָּרַח עִם בְּנוֹ מִבְּלִי לוֹמַר לָהּ לְאָן וְהִתְחַבְּאוּ בַּמְּעָרָה בְּמֶשֶׁךְ 13 שָׁנָה, כְּשֶׁהֵם מִתְקַיְּמִים עַל מַיִם וַחֲרוּבִים בִּלְבַד. מַדּוּעַ לָקַח רַשְׁבִּ"י אֶת בְּנוֹ עִמּוֹ? הֲרֵי הַגְּזֵרָה הִיא עָלָיו? הַאִם פָּחַד שֶׁיִּפְגְּעוּ

בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ? הֲרֵי עֲבָדָה שֶׁלֹּא פָּגְעוּ בְּאִשְׁתּוֹ, הֵם רָצוּ אוֹתוֹ בִּלְבַד. אָז מַדּוּעַ שֶׁהַבֵּן יִסְבֹּל עִמּוֹ לְלֹא צֹרֶךְ?

לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים

הַתְּשׁוּבָה נִמְצֵאת בְּפָרָשַׁת "אֱמֹר". הַפָּרָשָׁה מַתְחִילָה בַּצִּוּוּי (ויקרא כא, א): "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה **אֱמֹר** אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן **וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם** לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו". בְּתוֹךְ הַצִּוּוּי הָאוֹסֵר עַל הַכֹּהֲנִים לְהִטַּמֵּא לַמֵּתִים כְּמוֹ שְׁאָר יִשְׂרָאֵל, חוֹזֵר ה' עַל הַמִּלִּים "אֱמֹר" וְ"אָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם", חֲזָרָה הַנִּרְאֵית לִכְאוֹרָה מְיֻתֶּרֶת. מִכָּאן לָמְדוּ חֲזַ"ל (יבמות קיד.) שֶׁיֵּשׁ צִוּוּי עַל הַגְּדוֹלִים לְהַזְהִיר אֶת הַקְּטַנִּים. הַגָּדוֹל צָרִיךְ לְחַנֵּךְ אֶת הַקָּטָן לְמִצְוֹת. אֲבָל מַדּוּעַ בָּחַר ה' לְלַמֵּד אֶת הַכְּלָל הַזֶּה דַּוְקָא בְּמִצְוָה הַזֹּאת שֶׁשַּׁיֶּכֶת לַכֹּהֲנִים בִּלְבַד? גָּדוֹל צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ קָטָן מִכָּל הָעֲבֵרוֹת, יֶלֶד שֶׁמַּגִּיעַ לְגִיל שֵׁשׁ שֶׁבַע וְיֵשׁ לוֹ בִּינָה, חַיָּב בְּכָל הַמִּצְוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה מִדְּרַבָּנָן, מִטַּעַם מִצְוַת חִנּוּךְ. אָז אֶת הַכְּלָל שֶׁהַגָּדוֹל חַיָּב לְלַמֵּד אֶת הַקָּטָן נִלְמַד דַּוְקָא מִצִּוּוּי עַל הַכֹּהֲנִים לְהַפְרִישׁ אֶת יַלְדֵיהֶם מִטֻּמְאַת מֵתִים?

וּתְשׁוּבָה אַחַת לְכָל הַשְּׁאֵלוֹת. רַשְׁבַּ"י מְלַמֵּד אוֹתָנוּ יְסוֹד גָּדוֹל, הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר שֶׁעַל הַיְהוּדִי לַעֲשׂוֹת זֶה לִדְאֹג שֶׁדּוֹר הַהֶמְשֵׁךְ שֶׁלּוֹ יֵלֵךְ בְּעִקְבוֹתָיו וְיִהְיֶה גַּם הוּא יְרֵא שָׁמַיִם וְשׁוֹמֵר מִצְוֹות. לָכֵן אִם הָיָה בּוֹרֵחַ בְּלִי בָּנוֹ, לֹא עָשָׂה בְּכָךְ דָּבָר. הוּא לֹא בּוֹרֵחַ בִּשְׁבִיל לִשְׁמוֹר עַל חַיָּיו, הוּא פָּחַד שֶׁאִם יִפְגְּעוּ בּוֹ, מִי יְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ? וְלָכֵן לָקַח אוֹתוֹ עִמּוֹ לִלְמֹד תּוֹרָה.

וְלָכֵן גַּם בַּתּוֹרָה בָּחַר ה' לְלַמֵּד שֶׁהַגְּדוֹלִים מְצֻוִּים עַל הַקְּטַנִּים דַּוְקָא בְּאִסּוּר הַכֹּהֲנִים לְהִטַּמֵּא לַמֵּתִים. כָּל גָּדוֹל מְלַמֵּד אֶת הַקָּטָן עַל הַשַּׁבָּת, אוֹ עַל כַּשְׁרוּת, וְהַיֶּלֶד מְקַבֵּל כִּי כֻּלָּם עוֹשִׂים זֹאת. אֲבָל לְהִטַּמֵּא לָמֵת אָסוּר רַק לַכֹּהֲנִים. גָּדוֹל הַדּוֹר

נִפְטָר, מֵאוֹת אֲלָפִים יוֹצְאִים לְלַוּוֹתוֹ, עוֹלִים עַל הַצִּיּוּן, וְרַק הַכֹּהֵן לֹא. שׁוֹאֵל הַיֶּלֶד אֶת אָבִיו: "אַבָּא אֲנִי גַּם רוֹצֶה לַעֲלוֹת לַצִּיּוּן כְּמוֹ כָּל הַחֲבֵרִים, זֶה גְּדוֹל הַדּוֹר, מַדּוּעַ אָנוּ נִשְׁאָרִים בַּבַּיִת"? וְעוֹנֶה לוֹ אָבִיו "אַתָּה לֹא יָכוֹל, אַתָּה כֹּהֵן". הַיֶּלֶד מֻשְׁפָּע מִכֹּהַ הֶהָמוֹן, אִם כֻּלָּם הוֹלְכִים זֶה כַּנִּרְאֶה בְּסֵדֶר. אֲבָל הָאָב מְצֻוֶּה לְהַסְבִּיר לִבְנוֹ "אֲפִילוּ שֶׁכֻּלָּם עוֹשִׂים, אַתָּה לֹא כְּמוֹ כֻּלָּם, אַתָּה שׁוֹנֶה. אַתָּה קָדוֹשׁ".

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ" (שמות יט, ו), כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בִּבְחִינַת כֹּהֲנִים לַה' יִתְבָּרַךְ. וְעָלֵינוּ צִוָּה "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ". קָדוֹשׁ הוּא מְיֻחָד, הוּא לֹא כְּמוֹ כֻּלָּם, וְגַם כְּשֻׁכֻּלָּם עוֹשִׂים מַשֶּׁהוּ זֶה לֹא אוֹמֵר שֶׁלְּךָ מֻתָּר (וּפְעָמִים שֶׁגַּם לָהֶם אָסוּר), אֶלָּא צָרִיךְ לְבָרֵר כָּל מִקְרֶה לְגוּפוֹ מָה מֻתָּר, מָה אָסוּר וּמָה רָאוּי. שֶׁכֵּן גַּם לֹא כָּל מָה שֶׁמּוּתָּר, רָאוּי לַעֲשׂוֹתוֹ.

רָאוּבֵן בֶּן אִסְטְרוּבְּלִי פָּעַל לְטוֹבַת עַם יִשְׂרָאֵל. אֲבָל הַפְּעֻלָּה שֶׁהוּא עָשָׂה הָיְתָה כְּרוּכָה לְהִדָּמוֹת לַגּוֹיִם וּלְדַרְכָּם. לְהִתְלַבֵּשׁ כְּמוֹתָם, לְהִסְתַּפֵּר כְּמוֹתָם, לְדַבֵּר כְּמוֹתָם, "נַשְׁפִּיעַ מִבִּפְנִים". הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִבֵּב אֶת כָּל הָעִנְיָן שֶׁלֹּא יַצְלִיחַ, כְּדֵי לְלַמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁאִם אָנוּ רוֹצִים לְהַשִּׂיג אֶת הַמַּטָּרָה שֶׁלָּנוּ, אָסוּר שֶׁזֶּה יִהְיֶה כָּרוּךְ בְּוִתּוּר עַל הָעֶקְרוֹנוֹת שֶׁלָּנוּ הַמַּגְדִּירִים אוֹתָנוּ. יֵשׁ לָנוּ תּוֹרָה, יֵשׁ לָנוּ דֶּרֶךְ, הַמַּטָּרָה לֹא מְקַדֶּשֶׁת אֶת הָאֶמְצָעִים. אֲנַחְנוּ לֹא מַתְאִימִים אֶת הַדֶּרֶךְ לַבְּעָיוֹת, אֶלָּא אֶת הַבְּעָיוֹת לַדֶּרֶךְ. כְּשֶׁנִּלְךְ בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, הַכֹּל יִסְתַּדֵּר, וְנִרְאֶה נִסִּים אִם צָרִיךְ. כִּי זֹאת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה.

וְלָכֵן רַשְׁבַּ"י בָּכָה כְּשֶׁפָּגַשׁ אֶת הַשֵּׂד. הוּא לִמֵּד אוֹתָנוּ, לִפְנֵי שֶׁאֲנִי מְלַמֵּד אֶת הַבֵּן, אֲנִי צָרִיךְ לְבִדּוֹק אֶת עַצְמִי מָה לֹא בְּסֵדֶר בַּעֲבוֹדַת ה' שֶׁלִּי. רַשְׁבַּ"י הָיָה בַּמְּעָרָה, גִּילָה סוֹדוֹת

עֲלִיוֹנִים, הָפַךְ לִמְלַמֵּד בְּנִסִּים, הָיָה תַּלְמִיד חָכָם אַדִּיר, מִנּוּ אוֹתוֹ לַתַּפְקִיד מִתּוֹךְ יְדִיעָה שֶׁוַּדַּאי יִתְרַחֵשׁ לוֹ נֵס! יְכוֹלָה הָיְתָה לְהִכָּנֵס בּוֹ מַחֲשָׁבָה שֶׁהִנֵּה אָכֵן הוּא מַשֶּׁהוּ מְיֻחָד וּבִזְכוּתוֹ יִנָּצְלוּ יִשְׂרָאֵל. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ שֵׁד, לוֹמַר לוֹ "אַפִּילוּ לַדַּרְגָּה שֶׁל הַשִּׂפְחָה שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא הִגַּעְתָּ".

אָדָם כָּל הַזְּמַן צָרִיךְ לְהַגִּיד "מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשַׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתַי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב" (תנא דבי אליהו רבה פרק כג), וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי עָנוּ, לֹא רַק שֶׁלֹּא הִגַּעְתָּ לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֶיךָ, לֹא הִגַּעְתָּ גַּם לְמַעֲשֵׂי הַשִּׂפְחָה שֶׁל אֲבוֹתֶיךָ, שֶׁהִיא רָאֲתָה כַּמָּה וְכַמָּה מַלְאָכִים וְאַתָּה מְקַבֵּל שֵׁד. אָז הוּא הִתְחִיל לִבְכּוֹת, בֶּכִי שֶׁל אָדָם שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק לְהִטָּהֵר יוֹתֵר, וּלְהִתְקַדֵּשׁ יוֹתֵר, וּלְהִתְקָרֵב יוֹתֵר אֶל ה', לִהְיוֹת רָאוּי יוֹתֵר בִּפְנֵי ה'.

אֵיפֹה הַיֶּלֶד?

אֲנַחְנוּ נִמְצָאִים בְּדוֹר תַּהְפּוּכוֹת. יֵשׁ הַרְבֵּה הַשְׁפָּעוֹת רָעוֹת בַּסְּבִיבָה שֶׁרוֹצוֹת לְהַרְעִיל וּלְקַלְקֵל אוֹתָנוּ מִגִּיל אֶפֶס, וְהֵן מִתְלַבְּשׁוֹת עַל הַיְלָדִים, כִּי מָה שֶׁנִּשְׁתַּל עָקוּם צוֹמֵחַ עָקוּם, וּכְשֶׁנִּהְיָה כְּבָר עֵץ כִּמְעַט בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי לְיַשֵּׁר אוֹתוֹ. רַשְׁבַּ"י הֶעְדִּיף לָקַחַת אֶת הַבֵּן שֶׁלּוֹ לַמְּעָרָה עִמּוֹ שֶׁיֹּאכַל חֲרוּבִים 13 שָׁנָה וְיִלְמַד תּוֹרָה, מֵאֲשֶׁר שֶׁיִּסְתּוֹבֵב בְּרוֹמָא בְּעֹשֶׁר וְיִתְקַלְקֵל. כַּמָּה אָדָם טוֹרֵחַ בְּחַיָּיו עֲבוּר יְלָדָיו. אָדָם עוֹבֵד שָׁעוֹת רַבּוֹת כָּל יוֹם כְּדֵי לִקְנוֹת לַיְלָדִים מָה שֶׁהֵם צְרִיכִים, לְסַפֵּק לָהֶם אֹכֶל וְקוֹרַת גַּג. וְאַחַר כָּךְ מַשְׁקִיעַ גַּם בַּחוּגִים וּבְגָדִים וּמוֹתָרוֹת וְצַעֲצוּעִים, שֶׁיִּהְיוּ שְׂמֵחִים. כַּמָּה שָׁעוֹת הוּא מַשְׁקִיעַ, כַּמָּה מֵהַכְנָסוֹת שֶׁלּוֹ, וּמֵהַבְּרִיאוּת שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל מָה שֶׁהֵם צְרִיכִים לָעוֹלָם הַזֶּה.

וְכַמָּה הוּא מַשְׁקִיעַ שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא? הָרֵי בָּעוֹלָם הַזֶּה, בַּמִּקְרֶה הַטּוֹב יִהְיוּ לוֹ 70 שָׁנָה לִחְיוֹת בּוֹ וְלָתֵת. אָז קָנָה לַיָּלֶד בָּיִת וּמְכוֹנִית, וְשָׁמַר לוֹ עַל הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁהוּא יַעֲבֹד עוֹד שָׁעוֹת לִדְאֹג לַצְּרָכִים הַגַּשְׁמִיִּים שֶׁל הַנֶּכֶד, וַאֲחָרֵי 70 שָׁנָה אָדָם הוֹלֵךְ לְעוֹלָמוֹ. מָה נִשְׁאַר לָעוֹלָם הַבָּא, הַנִּצְחִי?

מְסֵפֶּר בַּזֹּהַר (זהר חדש רות מב.) **סִפּוּר עַל רַבִּי זְמִירָאָה**[23] (וְיֵשׁ אוֹמְרִים בַּגְּמָרָא סִפּוּר דּוֹמֶה עִם רַבִּי עֲקִיבָא), **שֶׁפַּעַם אַחַת פָּגַשׁ בְּעַרְבִי** (יֵשׁ אוֹמְרִים

---

[23] וְזוֹ לְשׁוֹן הַזֹּהַר: רַבִּי זְמִירָאָה יָצָא לִשְׂדֵה אוֹנוֹ, רָאָה אֶת אוֹתָם הַבְּקִיעִים שֶׁבְּקִמְטֵי הַבְּלִיטוֹת שֶׁמַּעֲלוֹת שַׁלְהֲבוֹת. הִרְכִּין אָזְנוֹ, וְשָׁמַע קוֹלוֹת. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָעַרְבִי: לְךָ עִמִּי, וְאַרְאֶה לְךָ פְּלִיאוֹת נִסְתָּרוֹת מִבְּנֵי אָדָם. הָלַךְ עִמּוֹ אֲחוֹרֵי הַסֶּלַע, וְרָאָה בְּקִיעִים אֲחֵרִים וְשַׁלְהֲבוֹת שֶׁעוֹלוֹת לְמַעְלָה. שָׁמְעוּ קוֹלוֹת אֲחֵרִים. אָמַר לוֹ: הָרְכֵן אָזְנְךָ לְכָאן. הִרְכִּין אֶת אָזְנוֹ, וְשָׁמַע קוֹלוֹת שֶׁאוֹמְרִים יַי יַי. אָמַר: וַדַּאי, זֶהוּ מָקוֹם מֵאוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם כָּאן. וְעָבַר אוֹתוֹ הָעַרְבִי, וְהוּא נִשְׁאַר. בֵּינְתַיִם גָּחַן לְתוֹךְ מָקוֹם אַחֵר, וְרָאָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מֻרִים קוֹלוֹת, וְהָיוּ לוֹקְחִים אוֹתוֹ, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לָעֹמֶק שֶׁל מָדוֹר אַחֵר, וְנִתְכַּבָּה, וְלֹא רָאָה יוֹתֵר. נִרְדַּם, וְרָאָה בַּחֲלוֹם אוֹתוֹ הָאִישׁ. אָמַר לוֹ: מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ: יְהוּדִי רָשָׁע אֲנִי, שֶׁלֹּא הִשְׁאַרְתִּי רָעוֹת וַחֲטָאִים בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי. אָמַר לוֹ בְּתוֹךְ הַחֲלוֹם: מַה שִׁמְךָ? אָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהָרְשָׁעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם לֹא זוֹכְרִים שְׁמָם. אָמַר לוֹ: שֵׁם מְקוֹמְךָ מַהוּ? אָמַר לוֹ: בַּגָּלִיל הָעֶלְיוֹן הָיִיתִי קָצָב, וּמִתּוֹךְ הָרָעוֹת הָרַבּוֹת שֶׁעָשִׂיתִי שָׁם, דָּנִים אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם וְשֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּלַּיְלָה. קָם מִשָּׁם, וְהָלַךְ לוֹ לַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן. שָׁמַע קוֹל תִּינוֹק שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אִם תִּבַּקְשֶׁנּוּ כַּכֶּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנּוּ אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳. הָלַךְ לְבֵית מִדְרָשׁ אַחֵר, שָׁמַע קוֹל תִּינוֹק אַחֵר שֶׁהָיָה אוֹמֵר: בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה וּשְׁלֵי תִּסָּתְרוּ וְגוֹ׳. הָלַךְ וְחִפֵּשׂ אַחַר אוֹתוֹ הָאִישׁ הָרָשָׁע. וְאֶל תִּינוֹק אֶחָד שָׁאַל. אָמַר לוֹ: רַבִּי, יָבֹא כָּךְ וְכָךְ לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר רָעוֹת וַחֲטָאִים בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשָׂה! כָּךְ וְכָךְ יִהְיֶה לְאוֹתוֹ הָאִישׁ הָרָשָׁע, וּלְאוֹתָהּ שֶׁהֵינִיקָה אוֹתוֹ! אָמַר לוֹ: הַאִם הִשְׁאִיר בֵּן בָּעוֹלָם? אָמַר לוֹ: כֵּן, בֵּן אֶחָד הוּא הִשְׁאִיר, וְהוּא רָשָׁע כְּמוֹ אָבִיו, וְהוּא הַיֶּלֶד שֶׁהוֹלֵךְ בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם. חִפֵּשׂ אַחֲרָיו, וְלָקַח אוֹתוֹ וְלִמֵּד אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁלִּמְּדוֹ מִקְרָא וּתְפִלָּה וּקְרִיאַת שְׁמַע. אַחַר כָּךְ לִמֵּד אוֹתוֹ מִשְׁנָה וְתַלְמוּד וַהֲלָכוֹת וַהֲגָדוֹת, עַד שֶׁהִתְחַכֵּם יוֹתֵר, וְהֵינוּ רַבִּי נַחוּם הַפַּקוּלִי. וְלָמָּה קָרְאוּ לוֹ הַפַּקוּלִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: פָּקוּ פְּלִילִיָּה. שֶׁהוֹצִיא אֶת אָבִיו מֵהַדִּין שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְכַמָּה חֲכָמֵי הַדּוֹר שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ נִקְרְאוּ פָּקוּלִי. אוֹתוֹ הָאִישׁ בָּא לוֹ בַּחֲלוֹם, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, כְּמוֹ שֶׁנִּחַמְתַּנִי, כָּךְ יְנַחֵם אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי מִן הַיּוֹם שֶׁיָּדַע בְּנֵי פָּסוּק אֶחָד, הוֹצִיאוּ

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא בְּתַחְפֹּשֶׂת) שֶׁהֶרְאָה לוֹ אֶת אֶחָד מִפִּתְחֵי הַגֵּיהִנֹּם. בַּלַּיְלָה חָלַם עַל אִישׁ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם. שְׁאָלוֹ רַבִּי זְמִירָאָה לִשְׁמוֹ וַעֲנָה לוֹ כִּי הוּא לֹא זוֹכֵר, שֶׁכֵּן רְשָׁעִים שׁוֹכְחִים אֶת שְׁמָם בַּגֵּיהִנֹּם.

יֵשׁ מִנְהָג יְפֵה לוֹמַר בְּכָל יוֹם בְּסוֹף תַּתְפִּלָּה פָּסוּק הַמַּתְחִיל בָּאוֹת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁמֵנוּ וּמִסְתַּיֵּם בָּאוֹת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל שְׁמֵנוּ, סְגוּלָה שֶׁנִּזְכֹּר אֶת שְׁמֵנוּ בָּעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכֵּן גַּם אִם בְּשֶׁל הַמַּעֲמָד הַמַּפְחִיד יִשְׁתַּכַּח מֵאִתָּנוּ הַכֹּל, כּוֹלֵל שְׁמֵנוּ, הַתּוֹרָה לֹא תִּשְׁתַּכַּח וְנִזְכֹּר אֶת הַפָּסוּק וּמִמֵּילָא נִזָּכֵר בִּשְׁמֵנוּ. אֲבָל אוֹתוֹ אָדָם הָיָה רָשָׁע, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא אָמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְלָכֵן לֹא זָכָר אַף אֶת שְׁמוֹ.

אָמַר לוֹ אוֹתוֹ רָשָׁע כִּי לֹא הָיְתָה עֲבֵרָה שֶׁלֹּא עָשָׂה, וְלָכֵן דָּנִים אוֹתוֹ שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם וְשָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּלַּיְלָה, כָּךְ כָּל יוֹם. שָׁאַל אוֹתוֹ אִם הוּא זוֹכֵר מֵהֵיכָן הוּא וַעֲנָה לוֹ כִּי הָיָה קָצָב בְּעִיר פְּלוֹנִית בַּגָּלִיל. שָׁאַל אוֹתוֹ אִם הוֹתִיר אַחֲרָיו בֵּן וַעֲנָה לוֹ שֶׁכֵּן. חֵפֶשׂ אוֹתוֹ רַבִּי זְמִירָאָה וּמָצָא שֶׁהַבֵּן מְקַלְקֵל כְּאָבִיו, מְסִתּוֹבֵב כָּל הַיּוֹם בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם. לָקַח אוֹתוֹ וְלִמֵּד אוֹתוֹ לִקְרֹא, תּוֹרָה וּתְפִלָּה. עַד שֶׁהָפַךְ לַתָּנָא רַבִּי נַחוּם הַפָּקוּלִי. לַיְלָה אֶחָד הוֹפִיעַ הָאָב בַּחֲלוֹם אֵצֶל רַבִּי זְמִירָאָה וְאָמַר לוֹ:

- ״רַבִּי, כְּמוֹ שֶׁנִּחַמְתָּנִי, כָּךְ יְנַחֵם אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהָרֵי מִן הַיּוֹם בְּנִי פָּסוּק אֶחָד, הוֹצִיאוּ אוֹתִי מִן הַדִּין. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא קְרִיאַת שְׁמַע, הֶעֱלוּ הַדִּין שֶׁלִּי בֵּין בַּיּוֹם

אוֹתִי מִן הַדִּין. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא קְרִיאַת שְׁמַע, הֶעֱלוּ הַדִּין שֶׁלִּי בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה פַּעַם אַחַת. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא בּוֹ הָרֹב, הֶעֱבִירוּ אֶת דִּינִי מִכֹּל וְכֹל. הַיּוֹם שֶׁנִּהְיָה חָכָם וְקָרָאוּ לוֹ רַבִּי, הִתְקִינוּ אֶת כִּסְאִי בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁמִּתְחֵדֶּשֶׁת תּוֹרָה בִּשְׁמוֹ, מְעַטְּרִים אוֹתִי בַּעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהַצַּדִּיקִים מִתְעַטְּרִים. בִּגְלָלְךָ זָכִיתִי בְּכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה. אַשְׁרֵי הוּא חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמַּשְׁאִיר בֵּן שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, כְּמוֹ זֶה אֵרַע לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא.

וּבֵין בַּלַּיְלָה פַּעַם אַחַת. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא בּוֹ הָרַב, הֶעֱבִירוּ אֶת דִּינִי מִכָּל וָכָל. בַּיּוֹם שֶׁנִּהְיָה חָכָם וְקָרְאוּ לוֹ רַבִּי, הִתְקִינוּ אֶת כִּסְאִי בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וּבְכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁמִּתְחַדֶּשֶׁת תּוֹרָה בִּשְׁמוֹ, מְעַטְּרִים אוֹתִי בָּעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהַצַּדִּיקִים מִתְעַטְּרִים. בִּגְלָלְךָ זָכִיתִי בְּכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה. אַשְׁרֵי הוּא חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמַּשְׁאִיר בֵּן שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה״.

זוֹ הַחֲשִׁיבוּת שֶׁל חִנּוּךְ הַיֶּלֶד. כָּל מָה שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִטְעָה לַחֲשֹׁב שֶׁנֶּהֱנִינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַכֹּל לֹא שָׁוֶה כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם, אִם יָלַדְנוּ לֹא הוֹלְכִים בְּדַרְכֵי ה׳. יֵשׁ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה פְּתוּיִים בַּחוּץ, וְצָרִיךְ לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר, לוֹמַר לַיֶּלֶד ״אַתָּה לֹא כְּמוֹ כֻּלָּם, אַתָּה מְיֻחָד״. זֹאת עֲבוֹדָה קָשָׁה, וְלִפְעָמִים אָנוּ מַרְגִּישִׁים כִּי אֵין לָנוּ כּוֹחַ. אֲנַחְנוּ עֲמֻלִּים כָּל הַיּוֹם לְסַפֵּק אֶת כָּל מָה שֶׁהֵם צְרִיכִים לָעוֹלָם הַזֶּה, מַגִּיעִים הַבַּיְתָה עֲיֵפִים וְנִרְדָּמִים עַל הַסַּפָּה מוּל הַטֶּמְבְּלְוִיזְיָה. אֵין לָנוּ כֹּחַ לָתֵת לַיֶּלֶד אֶת הַחִנּוּךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ, וְזֶה הָעִקָּר. כָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁכָּל הַמְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ הוּא קִבְּלָהּ בְּהַר סִינַי מִפִּי הַגְּבוּרָה[24] (קידושין ל.), זוֹ הַחֲשִׁיבוּת שֶׁה׳ נָתַן לְחִנּוּךְ הַיְלָדִים. אֲנַחְנוּ עֲמֻלִּים כָּל הַזְּמַן לִדְאֹג לַגּוּף שֶׁל הַיְלָדִים, מִי הוֹאֵג לָנֶפֶשׁ?

---

[24] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הַמְלַמֵּד אֶת בֶּן בְּנוֹ תּוֹרָה, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ קִבְּלָהּ מֵהַר סִינַי, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְהוֹדַעְתָּם לִבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ״, וְסָמִיךְ לֵיהּ: ״יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב״. רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּשָׁדֵי דִּיסְנָא אֲרִישֵׁיהּ וְקָא מַמְטֵי לֵיהּ לִינוּקָא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא, אָמַר לֵיהּ: ״מַאי כּוּלֵי הַאי״? אָמַר לֵיהּ: ״מִי זוּטָר מַאי דִּכְתִיב ׳וְהוֹדַעְתָּם לִבָנֶיךָ׳, וְסָמִיךְ לֵיהּ ׳יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב׳״? מִכָּאן וְאֵילָךְ, רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא לֹא טָעִים אוּמְצָא, עַד דְּמַיְיתֵי לִינוּקָא וּמוֹסְפֵיהּ. רַבָּה בַּר רַב הוּנָא לֹא טָעִים אוּמְצָא, עַד דְּמַיְיתֵי לִינוּקָא לְבֵית מִדְרְשָׁא.

מִי אָשֵׁם?

הָיָה פַּעַם אֶחָד נֶהָג אוֹטוֹבּוּס שֶׁעָצַר בְּתַחֲנָה אַחַת, בָּהּ אַבָּא חֲרֵדִי הֶעֱלָה אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן וְנָשַׁק לוֹ לְרֹאשׁוֹ. הוּא פָּנָה לַנֶּהָג וְאָמַר:

- "תִּשְׁמֹר עָלָיו טוֹב מְאֹד".
- "זֶה הַבֵּן שֶׁלְּךָ"?
- " זֶה הַקַּדִּישׁ שֶׁלִּי! תִּשְׁמֹר עָלָיו"!

הַנֶּהָג הִתְחִיל לִנְסֹעַ, וּפִתְאוֹם כְּשֶׁעָצַר בָּרָמְזוֹר, הוּא הִתְחִיל לִבְכּוֹת. הוּא פָּנָה לַיֶּלֶד וְאָמַר לוֹ:

- "אַתָּה לֹא יוֹדֵעַ מָה אַבָּא שֶׁלְּךָ עָשָׂה לִי עַכְשָׁו עִם הַמִּשְׁפָּט הַזֶּה. תַּגִּיד לְאַבָּא שֶׁלְּךָ שֶׁהוּא הָרַג אוֹתִי! שְׁלוֹשָׁה בָּנִים יֶשׁ לִי בַּבַּיִת, הוֹצֵאתִי אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי בִּשְׁבִילָם, עוֹבֵד מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב, אַךְ לֹא מֵרִיחַ מֵהֶם שׁוּם רֵיחַ שֶׁל קְדֻשָּׁה וּמִצְוָה. לַכָּל דַּאֲגָתִי לָהֶם, אֹכֶל טוֹב, בְּגָדִים טוֹבִים, אֲבָל כְּשֶׁאֲנִי אֵלֶךְ אַחֲרֵי 120, מִישֶׁהוּ מֵהֶם יֹאמַר עָלַי קַדִּישׁ? הֵם אֲפִילוּ לֹא יוֹדְעִים מָה זֶה! לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ בֵּית כְּנֶסֶת נִרְאָה מִבִּפְנִים"!

וּמִי אָשֵׁם? אָדָם צָרִיךְ לָדַעַת לְהַשְׁקִיעַ הֵיכָן שֶׁחָשׁוּב. זֶה הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל רַשְׁבִּ"י שֶׁהִשְׁאִיר כָּאן. לִמּוּד תּוֹרָה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ, לִמּוּד לַיְלָדִים. אַתָּה לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת בֵּן עֲלִיָּה אִם בִּנְךָ לֹא הוֹלֵךְ בְּעִקְבוֹתֶיךָ, לָכֵן אָמַר אִם יֵשׁ שְׁנַיִם אֲנִי וּבְנֵי הֵם, כִּי אִם בְּנִי לֹא הָיָה בֵּן עֲלִיָּה, אָז גַּם אֲנִי לֹא. מָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד עִם בְּנוֹ נִשְׁאַר לוֹ לְכָל חַיָּיו. יֵשׁ סִפּוּרִים רַבִּים עַל אֲנָשִׁים שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה אַחֲרֵי שָׁנִים, שֶׁלֹּא בָּאוּ מִבַּיִת דָּתִי אֲבָל הָיוּ בַּבַּיִת סַמְמָנִים יְהוּדִים, הֵם זוֹכְרִים קִדּוּשׁ בְּלֵיל שַׁבָּת, חַג בְּבֵית הַכְּנֶסֶת.

הָיָה נִצּוּל שׁוֹאָה מִסְכֵּן שֶׁעָבַר אֶת הַשְׁוָאָה כְּיֶלֶד וְאִבֵּד אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתּוֹ, וּכְשֶׁיָּצָא מִן הַתֹּפֶת, הִתְרַחֵק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת לֹא עָלֵינוּ, וְאֵין לָנוּ לִשְׁפּוֹט אֶת אוֹתָם מִסְכְּנִים. אֲבָל דָּבָר אֶחָד כֵּן הִפְתִּיעַ אֶת הַשְּׁכֵנִים, שֶׁאוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁלֹּא שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְווֹת אַחֲרֵי מָה שֶׁעָבַר, כְּשֶׁמַּגִּיעַ פֶּסַח הוּא מַבְרִיק אֶת הַבַּיִת בְּטֵרוּף מַמָּשׁ. וּפַעַם כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ מָה שׁוֹנֶה פֶּסַח מִכָּל שְׁאָר הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת, עָנָה לָהֶם שֶׁהוּא זוֹכֵר כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד קָטָן לִפְנֵי הַמִּלְחָמָה, אֵיךְ אִמָּא הָיְתָה מִתְכּוֹנֶנֶת לְפֶסַח. עוֹבֶרֶת וּמַבְרִיקָה אֶת הַשֻּׁלְחָנוֹת, אֶת הַחַלּוֹנוֹת, הַכֹּל. זֶה הַזִּכָּרוֹן הַיָּחִיד שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאִמּוֹ, הַנִּקָּיוֹנוֹת לְפֶסַח, וְעַל זֶה הוּא לֹא מְוַתֵּר.

כָּל מַעֲשֶׂה קָטָן שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים, כָּל מַאֲמָץ וְהַשְׁקָעָה קְטַנָּה שֶׁאָנוּ נוֹתְנִים וּמַשְׁקִיעִים בְּיַלְדֵנוּ בַּעֲבוֹדַת ה', זֶה נֶחֱרָט לוֹ בְּלִבּוֹ, וְזֶה יָכוֹל גַּם לְהַחְזִיר אוֹתוֹ מִתְּהוֹמֵי הַנִּשְׁיָה, גַּם עִם כָּל הַפִּתּוּיִים שֶׁיִּקְפְּצוּ עָלָיו וְיַדִּיחוּ אוֹתוֹ, יִהְיֶה לוֹ לְאָן לַחְזֹר.

וְכַמָּה פִּתּוּיִים וְרַעַל יֵשׁ בַּחוּץ. וּבְפָנִים. בַּמַּחְשְׁבִים וּבָאִינְטֶרְנֶט. בְּאַנְגְּלִיָה בִּקְּשׁוּ לַחְקוֹר אֶת הַהַשְׁפָּעָה שֶׁל סְרָטִים מְלֻכְלָכִים עַל יְלָדִים בְּגִיל עֶשֶׂר שֶׁנֶּחְשָׂפִים אֲלֵיהֶם דֶּרֶךְ הַמַּחְשֵׁב. הֵם בִּקְּשׁוּ לָקַחַת קְבוּצָה שֶׁל יְלָדִים בְּגִיל עֶשֶׂר שֶׁלֹּא נֶחְשְׂפוּ לְסְרָטִים מְלֻכְלָכִים, וּלְעֻמָּתָם יְלָדִים שֶׁכֵּן נֶחְשְׂפוּ לְסְרָטִים כָּאֵלֶּה וּלְהַשְׁווֹת, אַךְ לֹא מָצְאוּ קְבוּצָה שֶׁל יְלָדִים שֶׁלֹּא נֶחְשְׂפוּ לְסְרָטִים מְלֻכְלָכִים ! לֹא מָצְאוּ ! בְּגִיל עֶשֶׂר ! הַזְּמִינוּת שֶׁל כָּל הָרִשְׁעוּת בָּאִינְטֶרְנֶט הִיא מַפְחִידָה. הַיֶּלֶד הַקָּטָן מִסְתַּגֵּר בַּחֶדֶר וְהַהוֹרֶה אוֹמֵר "טוֹב, לְפָחוֹת הוּא לֹא מִסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹב". לָמָּה הוּא צָרִיךְ לְהִסְתּוֹבֵב בָּרְחוֹב ? הוּא מֵבִיא אֶת כָּל הָרְחוֹב לַחֲדָר, וְלֹא רַק אֶת הָרְחוֹב הָרָאשִׁי, אֶלָּא גַּם אֶת הַסִּמְטָאוֹת הָאֲפֵלוֹת שֶׁהוּא לֹא הָיָה מְהַלֵּךְ בָּהֶן בַּחוּץ !

אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים מָה הַיֶּלֶד שֶׁלָּנוּ רוֹאֶה? הֵיכָן הַיֶּלֶד שֶׁלָּנוּ גּוֹלֵשׁ? הַיּוֹם זֶה אֲפִילוּ בַּפְּלֶאפוֹן שֶׁלּוֹ. הוּא כְּבָר לֹא צָרִיךְ לְהִתְחַבֵּא בַּחֶדֶר, יֵצֶר הָרַע הוֹלֵךְ אִתּוֹ לְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ, לְבֵית הַסֵּפֶר, לָאוֹטוֹבּוּס, לַשֵּׁרוּתִים, לְכָל מָקוֹם. פֶּשַׁע, עֲרָיוֹת, וּשְׁאָר מַרְעִין בִּישִׁין, וְהַהוֹרִים הַתְּמִימִים בְּסָלוֹן לֹא יוֹדְעִים עַד שֶׁזֶּה יִתְפָּרֵץ וְיִהְיֶה מְאֻחָר מִדַּי.

הַהוֹרֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת מְעוּרֶה בְּמַה שֶׁהַיֶּלֶד שֶׁלּוֹ עוֹשֶׂה, מִי הֵם הַחֲבֵרִים שֶׁלּוֹ, הֵיכָן הוּא מִסְתּוֹבֵב וְהֵיכָן הוּא נִמְצָא בְּכָל רֶגַע נָתוּן. הַהוֹרֶה הוּא זֶה שֶׁיְּקַטֵּף אֶת הַפְּרוֹת אַחַר כָּךְ. הוּא לֹא רוֹאֶה אֶת זֶה בִּזְמַן אֱמֶת, הַיֵּצֶר נוֹתֵן לוֹ לְזַלְזֵל, זֶה סַךְ הַכֹּל יְלָדִים מָה הֵם מְבִינִים? אֲבָל כְּשֶׁאָדָם לֹא מַקְשִׁיב לַיֵּצֶר וְלֹא מְזַלְזֵל, אֶלָּא מְלַמֵּד וּמְקַדֵּשׁ אֶת יְלָדָיו, פִּתְאוֹם הוּא יִרְאֶה גֶּבֶר בֶּן עֶשְׂרִים, בַּחוּרָה בַּת עֶשְׂרִים, צְנוּעִים, בַּעֲלֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת, יִרְאַת שָׁמַיִם, עוֹזְרִים לַהוֹרִים וּמְכַבְּדִים אוֹתָם. רַק מִי שֶׁזּוֹרֵעַ הוּא זֶה שֶׁקּוֹצֵר.

הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל רַשְׁבִּ״י הוּא שֶׁכְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת עַם קָדוֹשׁ, צְרִיכִים לַעֲבוֹד. דְּבָרִים טוֹבִים לֹא בָּאִים בְּקַלּוּת אֶלָּא בַּעֲמַל. לֹא יָגַעְתָּ וּמָצָאתָ אַל תַּאֲמִין (מגלה ו:). נַשְׁקִיעַ בַּיְלָדִים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עוֹלָם הַבָּא, וּמִמֵּילָא יִהְיֶה לָהֶם גַּם עוֹלָם הַזֶּה אֲמִתִּי (וְגַם לָנוּ). וְגַם אִם הִתְבַּגַּרְתָּ, יֶשׁ לְךָ נֶכֶד? תַּשְׁקִיעַ בַּנֶּכֶד. אֲפִילוּ אִם הוּא בָּא פַּעַם בְּשָׁבוּעַ, קַח אוֹתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, תֵּן לוֹ שֶׁיִּטְעַם מֵהַדָּבָר הָאֲמִתִּי, וְתִרְאֶה מִזֶּה רַק אוֹרוֹת וּבְרָכָה. הַזּוֹרְעִים בְּדִמְעָה, בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ (תהלים קכו, ה).

הספירה לאחור

מִי מוּכָן לָאוֹר הַגָּדוֹל?

כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מִתְקָרְבִים אֶל חַג הַשָּׁבוּעוֹת, חַג מַתַּן תּוֹרָה, צְרִיכִים אָנוּ לִשְׁאוֹל אֶת עַצְמֵנוּ עַד כַּמָּה הֵכַנּוּ אֶת עַצְמֵנוּ לַיּוֹם הַגָּדוֹל? הֲרֵי הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ מַעֲמָד חוֹזֵר כָּל שָׁנָה בְּאוֹתוֹ תַּאֲרִיךְ. הַאִם אָנוּ מַרְגִּישִׁים בּוֹ? הַאִם אָנוּ מוּכָנִים לִקְרָאתוֹ?

מַעֲמָד הַר סִינַי הָיָה מַעֲמָד מְיֻחָד בּוֹ הַשְּׁכִינָה יָרְדָה לְמָטָה עַל הַר סִינַי. כֻּלָּם שָׁמְעוּ אֶת שְׁנֵי הַדִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים מִפִּי הַגְּבוּרָה (מכות כד.). שִׁשִּׁים אֶלֶף מַלְאָכִים יָרְדוּ וְשָׁמוּ שְׁנֵי כְּתָרִים עַל רֹאשׁ שֶׁל כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי (תנחומא תצוה, יא). הַחֻרְשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעִוְרִים רָאוּ, וַאֲפִילוּ תִּינוֹקוֹת בְּבֶטֶן אֵמָם זָכוּ לִרְאוֹת

בְּאַסְפַּקְלַרְיָה מְאִירָה וּלְקַבֵּל דַּעַת לְהָבִין מָה הֵם רוֹאִים בְּגִיל כָּזֶה קָטָן (ילקוט שמעוני יתרו, רמז ש).

מַעֲמָד כָּזֶה לֹא הָיָה וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹתוֹ בְּכָל הַיְקוּם. שָׁאלוּ פַּעַם רַב אֶחָד בַּאֲמֶרִיקָה לְגַבֵּי כָּל מִינֵי עֲדוּיוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים שֶׁרָאוּ יְצוּרִים מִכּוֹכָב אַחֵר, אִם יִרְאֶה הָרַב פַּעַם יְצוּרִים כָּאֵלֶּה נוֹחַתִים אֶצְלוֹ בְּחָצֵר, כִּיצַד זֶה יַשְׁלִיךְ עַל אֱמוּנָתוֹ. עָנָה לָהֶם הָרַב כִּי גַּם אִם יִנָּחֵת יְצוּר כָּזֶה, שֶׁחַי וְנוֹצֵר בְּכוֹכָב אַחֵר, זֶה לֹא מְשַׁנֶּה פְּסִיק לְגַבֵּי אֱמוּנָתוֹ, אֲבָל אִם אוֹתוֹ יְצוּר יְסַפֵּר **וַיּוֹכִיחַ** שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁלּוֹ הָיָה מַעֲמָד כְּמוֹ הַר סִינַי, הוּא יָנִיחַ אֶת הַתְּפִלִּין בָּאָרוֹן וְיֹאמַר הַכֹּל שָׁקֶר. אֵין וְלֹא הָיָה מַעֲמָד כָּזֶה בְּשׁוּם מָקוֹם בְּשׁוּם זְמַן!

וְהָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם שֶׁכָּל הָעוֹלָם הִרְגִּישׁ בּוֹ, הָאוֹר הַזֶּה מוּאָר עָלֵינוּ כָּל שָׁנָה בְּאוֹתוֹ תַּאֲרִיךְ. אֲבָל אֲנַחְנוּ לֹא מַרְגִּישִׁים בּוֹ. מַדּוּעַ? כִּי הַכֹּל תָּלוּי בַּהֲכָנוֹת שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים. דּוֹר הַמִּדְבָּר שֶׁיָּצָא מִמִּצְרַיִם הִתְכּוֹנֵן בְּמֶשֶׁךְ 50 יוֹם עַד לְמַעֲמַד הַר סִינַי וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה. אָדָם הַיּוֹם מִתְכּוֹנֵן לַחַג שָׁבוּעַ לִפְנֵי, הוּא קוֹנֶה שְׁתֵּי עוּגוֹת גְּבִינָה בְּמָקוֹם אַחַת, זוֹ הֲכָנָה לְמַתַּן תּוֹרָה?

הָאֱמֶת הִיא שֶׁלַּמְרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ" (דברים טז, יא) וְאָמְרוּ חַז"ל אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בִּבְשַׂר וְיַיִן (פסחים קט.), מַאכְלֵי הַגְּבִינָה בֶּחָג הַשָּׁבוּעוֹת אֵינָן הַמְצָאָה שֶׁל חֶבְרוֹת מוּצְרֵי הֶחָלָב, אֶלָּא יֵשׁ עִנְיָן וּטְעָמִים בַּדָּבָר. אֶחָד הַטְּעָמִים הוּא שֶׁבְּמַעֲמַד הַר סִינַי נֶאְסְרוּ עֲלֵיהֶם כָּל כְּלֵי הַבִּשּׁוּל וְהַמַּאֲכָלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהֶם, כִּי קִבְּלוּ אִסּוּר שֶׁל בִּשּׁוּל בָּשָׂר וְחָלָב, וּטְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת, וּשְׁאָר אִסּוּרִים שֶׁעָשׂוּ בִּכְלֵיהֶם לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה שֶׁאָז הָיָה מֻתָּר. וְלָכֵן הַדָּבָר הַיָּחִיד שֶׁיָּכְלוּ לַעֲשׂוֹת בְּהַתְרָאָה קְצָרָה, וְעוֹד בְּיוֹם שַׁבָּת שֶׁזֶּה הָיָה זְמַן מַתַּן תּוֹרָה (שבת פו:), הוּא מַאכְלֵי חָלָב. וְזֶה אֶחָד הַטְּעָמִים. אֲבָל לַעֲשׂוֹת מִזֶּה אֶת עִקַּר הֶחָג?

חַג הַשָּׁבוּעוֹת עִקָּרוֹ זֶה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה. וַאֲנַחְנוּ לֹא מִתְכּוֹנְנִים כָּרָאוּי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה כִּי אָנוּ לֹא מְבִינִים בֶּאֱמֶת מַהוּ עֶרְכָּהּ הָאֲמִתִּי שֶׁל הַתּוֹרָה. אָנוּ בָּאִים לְשִׁעוּרִים וְשׁוֹמְעִים כִּי תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם (שבת קכז.), וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל לִמּוּד הַתּוֹרָה וְאִם לֹא יִלְמְדוּ הָעוֹלָם יַחְזֹר לְתֹהוּ וָבֹהוּ (רש״י בראשית א, לא), וְשׁוֹמְעִים עַל כָּל אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁעָזְבוּ אֶת הַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְדָבְקוּ בַּתּוֹרָה כָּל חַיֵּיהֶם וְזָכוּ לִהְיוֹת גַּם בַּעֲלֵי מוֹפְתִים וּמְלַמְּדִים בְּנִסִּים, אֲבָל עִם כָּל הַיְּפִי שֶׁבַּדָּבָר, זֶה לֹא מַמָּשׁ נִכְנַס לַלֵּב.

אָנוּ מְכַבְּדִים אֶת הַתּוֹרָה לְפִי הֶבָנָתֵנוּ הַדַּלָּה, רוֹצִים לִלְמֹד מְמֻנָּה, עוֹשִׂים פְּעָמִים מַאֲמָץ וּמַגִּיעִים אַחַר יוֹם עֲבוֹדָה קָשֶׁה לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, יוֹשְׁבִים בְּשִׁעוּר שֶׁל הָרַב הַמְּלַמֵּד גְּמָרָא אוֹ הֲלָכוֹת, אֲבָל לֹא נִכְנַס כְּלוּם בָּרֹאשׁ. פַּעַם פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ, אוֹמְרִים לְעַצְמֵנוּ: ״יִסְלַח לִי ה׳, אֲבָל מְשַׁעֲמֵם אוֹתִי. הַלְוַאי שֶׁהָיִיתִי אוֹהֵב אֶת הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁאֲנִי אוֹהֵב לְדַבֵּר עַל כַּדּוּרֶגֶל אוֹ מְכוֹנִיּוֹת, זֶה לְפָחוֹת אֲנִי נֶהֱנֶה. אֲנִי רוֹצֶה, אֲנִי מֵבִין מֵהַשִּׁעוּרִים שֶׁזֶּה חָשׁוּב לִלְמֹד, אֲבָל לֹא יוֹצֵא לִי. אֲנִי מַגִּיעַ וְלֹא מֵבִין כְּלוּם וּמַרְגִּישׁ טִמְבֶּל וּבִזְבּוּז זְמַן, פַּעַם פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ נִשְׁבַּרְתִּי. כַּמָּה פְּעָמִים אֶפְשָׁר לָבוֹא וְלֹא לְהָבִין כְּלוּם״?

וּמְנַחֲמִים אוֹתוֹ שֶׁלִּפּוּם צַעֲרָא אַגְרָא (אבות ה, כג), וְשֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ מְבִינָה, וְהוּא עוֹנֶה: ״עִם כָּל הַכָּבוֹד לַנְּשָׁמָה, אֲנִי רוֹצֶה לְהָבִין״. לֹא נִכְנַס! מַדּוּעַ לֹא נִכְנַס?

לְפַנּוֹת מָקוֹם

וְהָאֱמֶת כִּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס מַשֶּׁהוּ, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם פָּנוּי לְהַכְנִיס אֵלָיו. כַּאֲשֶׁר הָרֹאשׁ מָלֵא בִּשְׁטוּיוֹת, זֶה לֹא מִתְעָרְבֵב טוֹב וְנִדְבַּק עִם תּוֹרָה. אָדָם מִסְתּוֹבֵב רוֹב הַיּוֹם בִּמְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא

שׁוֹמְרִים בּוֹ תּוֹרָה וּמִצְווֹת וְרוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרִים לֹא רְאוּיִים שֶׁנִּכְנָסִים לָרֹאשׁ וְלַלֵּב, וּכְשֶׁהוּא כְּבָר מַגִּיעַ בְּסוֹף הַיּוֹם לְשִׁעוּר תּוֹרָה הוּא כְּבָר אָטוּם.

מָשָׁל לְעָשִׁיר שֶׁהוֹדִיעַ לַחֲבֵרָיו מֵרֹאשׁ שָׁבוּעַ שֶׁבּוּעַ הוּא מְקַבֵּל בַּקְבּוּק יַיִן נָדִיר בְּטַעֲמוֹ וְיָקָר בִּמְחִירוֹ וְכִי הוּא יִמְזֹג לְכָל אֶחָד כּוֹס, שֶׁיִּטְעֲמוּ פַּעַם אַחַת בְּחַיֵּיהֶם טָעַם שֶׁל יַיִן שֶׁשָּׁוֶה אַלְפֵי דוֹלָרִים. אֶחָד הַחֲבֵרִים מִהַר לַחֲנוֹת, קָנָה כּוֹס בִּירָה גְּדוֹלָה, הִטְבִּיל אוֹתָהּ בַּמִּקְוֶה, נִגֵּב אוֹתָהּ הֵיטֵב וְשָׁמַר עָלֶיהָ מִכָּל מִשְׁמָר. כְּשֶׁהִגִּיעַ הֶעָשִׁיר, בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּמְזֹג לוֹ כּוֹס מִלֵּאָה.

לְעֻמָּתוֹ חָבֵר אַחֵר הָלַךְ לַעֲסָקָיו וְעִנְיָנָיו וְשָׁכַח מִן הַיַּיִן. כְּשֶׁהִגִּיעַ הֶעָשִׁיר לְבֵיתוֹ, מִיַּד הִתְרוֹצֵץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְחַפֵּשׂ כּוֹס, וּמָצָא רַק כּוֹס קָפֶה קְטַנָּה בְּכִיּוֹר, שֶׁלֹּא הִסְפִּיק אַף לִשְׁטֹף אוֹתָהּ מִשְּׁאֲרִיּוֹת הַקָּפֶה שֶׁל הַבֹּקֶר. הֶעָשִׁיר מָזַג לוֹ לַכּוֹס וְהָלַךְ. שָׁתָה אוֹתוֹ אָדָם מֵהַכּוֹס וְעִקֵּם אֶת פָּנָיו. כְּשֶׁפָּגַשׁ אֶת חֲבֵרָיו הָאַחֵרִים לֹא הֵבִין מָה הֵם כָּל כָּךְ מִתְלַהֲבִים וּמְדַבְּרִים עַל הַיַּיִן הַמְיֻחָד, הוּא דַּוְקָא חָשַׁב שֶׁהַטַּעַם הָיָה גָּרוּעַ בְּיוֹתֵר.

תּוֹרָה צְרִיכָה לֵב פָּנוּי. כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מְמַלְּאִים אֶת עַצְמֵנוּ בַּדְּבָרִים לֹא טוֹבִים אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לִהְיוֹת מֻפְתָּעִים מַדּוּעַ אָנוּ לֹא זוֹכִים שֶׁהַטּוֹב יִכָּנֵס בְּתוֹכֵנוּ. לָכֵן נָתְנוּ לָנוּ 50 יוֹם לְהִתְכּוֹנֵן לָאוֹר שֶׁל מַתָּן תּוֹרָה. אֲנַחְנוּ סוֹפְרִים אֶת סְפִירַת הָעֹמֶר. כָּל יוֹם מְבָרְכִים וּמוֹנִים אֶת הַיּוֹם. סָפַרְנוּ מֵאֶחָד עַד 49, טוֹב וְיָפֶה, אֲבָל מָה עָשִׂינוּ כָּאן? מָה הַהֶכָּנָה? מָה כָּל כָּךְ חָשׁוּב בַּסְּפִירָה? עוֹשִׂים אֶת הָעִקָּר טָפֵל, מִתְרוֹצְצִים סְבִיב הַסְּפִירָה וְהַבְּרָכָה, הַאִם פִּסְפַּסְתִּי אוֹ לֹא, הַאִם שָׂכַחְתִּי אֶתְמוֹל וְהָרַב יוֹצִיא אוֹתִי הַיּוֹם. וְכָל הַמַּחְשָׁבוֹת סְבִיב בֵּרַכְתִּי אוֹ לֹא בֵּרַכְתִּי, סָפַרְתִּי אוֹ לֹא סָפַרְתִּי. 49 יָמִים שֶׁל מֶתַח לְגַבֵּי כָּל סְפִירָה וּבְרָכָה,

מַגִּיעַ הַיּוֹם הַ-50 הוּא הוֹלֵךְ לִישׁוֹן, לְהֶרְגַּע מֵהַמֶּתַח וְהָעֲצַבִּים שֶׁל הַסְּפִירָה, הָעִקָּר שֶׁזָּכָה לִסְפֹּר וּלְבָרֵךְ 49 יָמִים בְּלִי לְפַסְפֵּס יוֹם אֶחָד ! זֶה עִקַּר הַמִּצְוָה ?

הָיָה פַּעַם עָשִׁיר אֶחָד שֶׁחִתֵּן אֶת בִּתּוֹ הַיְחִידָה וְהִזְמִין לַחֲתֻנָּה אֶת כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר. הָעֲנִיִּים הִגִּיעוּ רְאשׁוֹנִים וְהִתְיַשְּׁבוּ עַל יַד הַשֻּׁלְחָן שֶׁהוּכַן עֲבוּרָם. כֻּלָּם הֵחֵלּוּ לְהִכָּנֵס, וְהָעֲנִיִּים חוֹשְׁבִים עַל הָאֹכֶל שֶׁיִּזְכּוּ לֶאֱכוֹל, אֹכֶל מְיֻחָד שֶׁל פַּעַם בַּחַיִּים. וְהִנֵּה הֶעָשִׁיר מְכַבֵּד אֶת כָּל הָרַבָּנִים וְהָאֲנָשִׁים הַחֲשׁוּבִים לַעֲלוֹת וְלִנְאֹם וּלְדַבֵּר, וְהֶחָתָן וְהַכַּלָּה בִּכְלָל עוֹד לֹא הִגִּיעוּ וְהַשָּׁעוֹת נוֹקְפוֹת. הָיָה עָנִי אֶחָד שֶׁבִּטְנוֹ קָרְקְרָה כִּי לֹא אָכַל כְּבָר יוֹמַיִם, וּכְבָר לֹא עָמַד בָּרָעָב. הוּא הִתְחַמֵּק אֶל תּוֹךְ הַבַּיִת וּמָצָא בַּמִּטְבָּח סַל גָּדוֹל שֶׁל בְּצָלִים. וְכָךְ הִתְנַפֵּל עַל הַבְּצָלִים וְאָכַל אוֹתָם חַיִּים, עוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד, עַד שֶׁבִּטְנוֹ אִימָּה לְהִתְפַּקֵּעַ. שָׂבַע וְעָיֵף חָזַר אֶל שֻׁלְחָנוֹ, וְשָׁמַע עוֹד כַּמָּה נְאֻמִים, בְּטֶרֶם הַחֻפָּה הֵחֵלָּה וְאַחֲרֶיהָ הָרִקּוּדִים.

לְאַחַר כְּשָׁעָה הִגִּישׁוּ סוֹף סוֹף אֶת הַמַּאֲכָלִים לַשֻּׁלְחָנוֹת. אֲפִילּוּ הָעֲשִׁירִים הִתְפַּלְאוּ מֵהַשֶּׁפַע הַגָּדוֹל, קַל וָחֹמֶר הָעֲנִיִּים שֶׁרָאוּ מָנוֹת עַל מָנוֹת שֶׁל דָּגִים יְקָרִים, עוֹפוֹת מְמֻלָּאִים, בָּשָׂר בָּקָר מְבֻשָּׁל בְּפִטְרִיּוֹת וּשְׁאָר מַעֲדַנִּים. מְזִילִים רִיר הֶעֱבִירוּ מַגָּשׁ מְאָדָם לַחֲבֵרוֹ, כֻּלָּם נוֹעָצִים אֶת הַמַּזְלֵגוֹת וְלוֹקְחִים מִכָּל הַבָּא לַיָּד, כְּשֶׁהֵם מְשַׁבְּחִים כָּל מַאֲכָל יוֹתֵר מִקּוֹדְמוֹ.

רַק עָנִי אֶחָד לֹא הֵבִין עַל מָה כָּל הַהִתְפַּעֲלוּת. שֶׁהֲרֵי כָּל מַאֲכָל שֶׁהִכְנִיס לְפִיו לִטְעֹם, בֵּין עוֹף בֵּין דָּג בֵּין בָּשָׂר, לַכֹּל הָיָה טָעַם שֶׁל בָּצָל. רָאָה חֲבֵרוֹ לְיָדוֹ כִּי הוּא מַשְׁלִיךְ אֶת כָּל הַמַּעֲדַנִּים בִּשְׁאָט נֶפֶשׁ וְאַכְזָבָה וְהֵרִיחַ אֶת רֵיחַ הַבָּצָל מִפִּיו. אָמַר לוֹ וְכִי

כָּכָה מַגִּיעִים לִסְעוּדַת מְלָכִים? מְמַלְּאִים אֶת הַבָּטֶן בְּבָצָל פָּשׁוּט וְאָז נִגָּשִׁים לְמַעֲדָנִים?

וְכָךְ נִגָּשִׁים לַתּוֹרָה? תּוֹרָה צְרִיכָה הֲכָנוֹת. צְרִיכָה יְדִיעָה וַהֲבָנָה מַהוּ עָרְכָּה שֶׁל הַתּוֹרָה. לֹא מַעֲרִיכִים אֶת הַפֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה. אֲנָשִׁים מִתְגָּאִים "אֲנִי רוֹפֵא", "אֲנִי קָצִין", "אֲנִי מְהַנְדֵּס", וְכֻלָּם מִתְפַּלְּאִים וּמִתְלַהֲבִים, וְהִנֵּה מַגִּיעַ אָדָם רְבִיעִי וְשׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ לְמַעֲשָׂיו. הוּא אוֹמֵר שֶׁהוּא לוֹמֵד תּוֹרָה.

- "וּמָה אַתָּה לוֹמֵד"?
- "תּוֹרָה",
- "כֵּן, אֲבָל לְאֵיזֶה תֹּאַר"?
- "שׁוּם תֹּאַר, לוֹמֵד תּוֹרָה",
- "וּמָתַי מְסַיְּמִים לִלְמֹד"?
- "לֹא מְסַיְּמִים לִלְמֹד".

וְהָאֲנָשִׁים סְבִיבוֹ מְהַנְהֲנִים בְּרֹאשָׁם בְּסַלְחָנוּת, מִסְכִּין לֹא הִצְלִיחַ, לְפָחוֹת הוּא עוֹשֶׂה מַשֶּׁהוּ. לֹא מְבִינִים, לֹא נִכְנָס לָהֶם בָּרֹאשׁ. לְמוּדִים זֶה אֶמְצָעִי לְהַשָּׂגַת תֹּאַר, לִלְמֹד מִקְצוֹעַ, בְּסוֹף מְסַיְּמִים וְיוֹצְאִים "לַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים", מָה זֶה לִלְמֹד בִּשְׁבִיל לִלְמֹד?

יֶשׁ לִי חָבֵר אַבְרֶךְ חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, שֶׁנִּקְלַע לַחֲנוּת בְּתֵל אָבִיב בַּיָּמִים שֶׁל הַהַסָּתָה נֶגֶד הַחֲרֵדִים עַל "הִשְׁתַּמְּטוּת מֵהַצָּבָא" כְּבִיכוֹל, שָׁם הַבְּעָלִים שָׁמַע אֶת הַחֲדָשׁוֹת וְדִבְּרֵי הַבֶּלַע כָּל הַיּוֹם. הוּא רָאָה אֶת הֶחָזוֹת הַחֲרֵדִית שֶׁל חֲבֵרִי וּמִיָּד נִגַּשׁ אֵלָיו,

- "אַתָּה שֵׁרַתְּתָּ בַּצָּבָא"?
- "הָאֱמֶת הִיא שֶׁכֵּן, אֲבָל מַדּוּעַ אַתָּה שׁוֹאֵל"?
- "כִּי אִם לֹא הָיִיתָ בַּצָּבָא הָיִיתִי מְגָרֵשׁ אוֹתְךָ מֵהַחֲנוּת",
- "מַדּוּעַ? מָה הַקֶּשֶׁר"?

- ״כִּי אַתֶּם הַחֲרֵדִים לֹא הוֹלְכִים לַצָּבָא. לֹא עוֹשִׂים כְּלוּם כָּל הַיּוֹם. תִּתְרְמוּ לַמְּדִינָה. תַּעַבְדוּ״,
- ״אֲנִי אַבְרֵךְ, אֲנִי נִקְרָא תּוֹרָתוֹ אֱמָנוּתוֹ, זֶה הַמִּקְצוֹעַ שֶׁלִּי, אֲנִי יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד כָּל הַיּוֹם״,
- ״גַּם אֲנִי לִמַּדְתִּי, זֶה לֹא הִפְרִיעַ לִי לַעֲבוֹד״,
- ״לָמַדְתָּ תּוֹרָה״?
- ״לֹא, רְאִיַּת חֶשְׁבּוֹן״...

וְכָאן טְמוּנָה כָּל אִי הַהֲבָנָה. לִמּוּד תּוֹרָה הוּא לֹא לִמּוּד מִקְצוֹעַ לְקַבֵּל תְּעוּדָה, לִהְיוֹת ״רַב״, כְּאִלּוּ הָיָה זֶה רוֹפֵא שִׁנַּיִם אוֹ רוֹאֶה חֶשְׁבּוֹן. לִמּוּד תּוֹרָה הִיא מְסִירוּת נֶפֶשׁ, הִתְמַסְּרוּת לְקֻדֻּשָּׁה וְלִדְבֵקוּת בַּה׳, מִישֶׁהוּ מְבַקֵּשׁ מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר שֶׁיַּצִּיגוּ לוֹ תְּעוּדוֹת? נַהֲפֹךְ הוּא, עוֹמְדִים שָׁעוֹת בַּתּוֹר רַק כְּדֵי לִזְכּוֹת לְהִכָּנֵס לְרַבָּנִי לַחֲדֵר וּלְקַבֵּל בְּרָכָה. מֵהֵיכָן זָכוּ לְכָבוֹד וְלִקֻּדֻּשָּׁה הַזּוּ? מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה.

לְהַרְגִּישׁ אֶת הַטַּעַם

אָז מַדּוּעַ אָנוּ לֹא מַרְגִּישִׁים אֶת זֶה? מַדּוּעַ כְּשֶׁאָנוּ בָּאִים לִלְמֹד, הָרֹאשׁ נִסְתָּם וְהַלֵּב נֶאֱטָם? כִּי אֲנַחְנוּ אוֹכְלִים ״בְּצָלִים״ לִפְנֵי שֶׁבָּאִים לַ״סְּעוּדָה״. אָדָם הָרוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ אֶת מְתִיקוּת הַתּוֹרָה צָרִיךְ לְעַדֵּן אֶת בַּלּוּטוֹת הַטַּעַם שֶׁל הַפֶּה.

דָּבָר רִאשׁוֹן שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּמַעֲבָר לַאֲכִילָה בְּרִיאָה יוֹתֵר הוּא לְהַפְחִית אֶת הַשִּׁמּוּשׁ בַּתַּבְלִינִים, וּבְרֹאשָׁם הַמֶּלַח. כָּל הַמַּאֲכָלִים שֶׁל הַיּוֹם מְלֵאִים בְּמֶלַח, כֵּיוָן שֶׁזֶּה חָמֵר הַשִּׁמּוּר הַטּוֹב בְּיוֹתֵר שֶׁמַּאֲרִיךְ אֶת חַיֵּי הַמּוּצָר עַל הַמַּדָּף. לֹא צָרִיךְ לְהוֹסִיף מֶלַח לָאֹכֶל, גַּם כָּךְ יֵשׁ בּוֹ יוֹתֵר מִדַּי מֶלַח שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹצִיא. אָדָם שֶׁיֹּאכַל בְּשׁוּלִים עִם הַפְּחָתַת מֶלַח בְּמֶשֶׁךְ חֹדֶשׁ, יַרְגִּישׁ כִּי הָאֹכֶל תָּפֵל וְלֹא טָעִים. לְאַחַר חֹדֶשׁ הוּא פִּתְאוֹם יַרְגִּישׁ טַעַם בַּפֶּה, יִהְיֶה זֶה הַטַּעַם שֶׁל הַיְּרָקוֹת וְהַפֵּרוֹת וְהָאוֹרֵז, טַעַם

שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁ כִּי בַּלּוּטוֹת הַטַּעַם שֶׁלּוֹ וְרִגּוּלוֹת רַק לְמֶלַח וְתַבְלִינִים, וְכָעֵת הוּא טוֹעֵם אֶת הַטַּעַם הָאֲמִתִּי שֶׁל הָאֹכֶל לָרִאשׁוֹנָה בְּחַיָּיו.

כְּדֵי לְהַרְגִּישׁ אֶת הַמְּתִיקוּת שֶׁל הַתּוֹרָה צָרִיךְ לְהוֹרִיד אֶת "הַמֶּלַח". אֶת כָּל הַשְּׁטוּיוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ מַכְנִיסִים לַגּוּף, בְּמַה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים, לִשְׁמוֹר עַל הָעֵינַיִם מִמַּרְאוֹת אֲסוּרִים, עַל הָאָזְנַיִם וְהַלָּשׁוֹן מִדִּבּוּרִים מְיֻתָּרִים. אָנוּ כָּל הַזְּמַן בְּנִסְיוֹנוֹת, זֶה לֹא פָּשׁוּט, זֶה לֹא קַל. גַּם אָדָם שֶׁלּוֹמֵד 15 שָׁעוֹת תּוֹרָה בְּיוֹם נִמְצָא בַּנִּסְיוֹנוֹת, אָז מָה נֶאֱמַר עַל זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁעַת לִמּוּד אַחַת בְּיוֹם?

וּבָא הַיֵּצֶר וְאוֹמֵר לָנוּ שֶׁגַּם אֶת הַשָּׁעָה הַזּוֹ אָנוּ לֹא יְכוֹלִים לִלְמֹד וְזֶה מֵעַל לְכֹחוֹתֵינוּ. עֲבְדָה, כַּמָּה פְּעָמִים אָנוּ מַגִּיעִים לְשִׁעוּר וְלֹא נִכְנַס כְּלוּם, לֹא לָרֹאשׁ וְלֹא לַלֵּב. מַדּוּעַ? כִּי יֵצֶר הָרַע מְשַׁכְנֵעַ אוֹתָנוּ שֶׁזֶּה לֹא קָשׁוּר אֵלֵינוּ. וְלֹא אֲנַחְנוּ הִמְצֵאנוּ אֶת הַגִּלְגָּל, אֶלָּא הַיֵּצֶר הַזֶּה קַיָּם מִיָּמִים יָמִימָה.

כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (אליהו זוטא, פרשה יד) כִּי פַּעַם פָּגַשׁ אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא בְּדָיָּג עַל חוֹף הַיָּם וְשָׁאַל אוֹתוֹ אִם יֵשׁ לוֹ קְבִיעוּת לַתּוֹרָה. עָנָה הַדַּיָּג בְּכֵנוּת כִּי אֵין לוֹ, כֵּיוָן שֶׁה' לֹא חָנַן אוֹתוֹ בְּחָכְמָה בִּינָה וְדַעַת, וְלָכֵן הוּא אֵינוֹ מְסֻגָּל לִלְמֹד. הֶעֱבִיר אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא נוֹשֵׂא וְהֵחֵל לְדַבֵּר עִמּוֹ עַל עֲבוֹדָתוֹ, הַדַּיָּג הֵרְאָה לוֹ רֶשֶׁת מְיֻחֶדֶת שֶׁעָשָׂה, בָּהּ הוּא דָּג דָּגִים לָרוֹב וּבְקַלּוּת יְתֵרָה. שָׁאַל אוֹתוֹ אֵלְיָהוּ מֵהֵיכָן הֵבִיא רַעְיוֹן זֶה, וַעֲנָה לוֹ הַדַּיָּג כִּי ה' חָנַן אוֹתוֹ בְּחָכְמָה לְהַמְצִיא רֶשֶׁת זוֹ. שָׁאַל אוֹתוֹ אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא אִם הוּא מַאֲמִין שֶׁה' חָנַן אוֹתוֹ בְּחָכְמָה לְהַמְצִיא רֶשֶׁת כָּזוֹ, מַדּוּעַ לֹא יַחֲנוֹן אוֹתוֹ בְּחָכְמָה לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה? אָז הִשְׁתַּתֵּק הַדַּיָּג, כְּשֶׁהֵבִין אֶת תַּרְגִּילוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר שֶׁאֵלְיָהוּ הַנָּבִיא חָשַׂף בְּפָנָיו.

מִי שֶׁנָּתַן לָנוּ אֶת הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל דָּבָר בַּחַיִּים, הוּא שֶׁיִּתֵּן לָנוּ גַּם דַּעַת לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה. אֶלָּא שֶׁבִּדְבָרִים אֲחֵרִים נַפְשֵׁנוּ חוֹשֶׁקֶת וְלָכֵן אָנוּ לֹא רוֹאִים כָּל קֹשִׁי. כַּאֲשֶׁר אָדָם יֵשׁ לוֹ מַטָּרָה שֶׁהוּא רוֹצֶה בָּהּ מְאֹד, הוּא יָכוֹל לָשֶׁבֶת שָׁעוֹת רָצוּף, לִשְׁקֹד יָמִים וְלֵילוֹת עַל הַדָּבָר, תּוֹךְ הִסְתַּפְּקוּת בְּמִעוּט אֹכֶל וּבְמִעוּט שֵׁינָה, וְלֹא לְהַרְגִּישׁ עֲצֵבוּת, חֻלְשָׁה אוֹ חִסָּרוֹן, אֶלָּא רַק הַמַּטָּרָה מוּל עֵינָיו. זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת פְּרוֹיֶקְט עַתִּיר כֶּסֶף, וְזֶה יָכוֹל לִהְיוֹת תַּחְבִּיב שֶׁל בְּנֵית עָפְיפוֹן. אֲבָל כְּשֶׁרוֹצִים וְאוֹהֲבִים מַשֶּׁהוּ, לֹא נוֹתְנִים לְשׁוּם דָּבָר לַעֲמֹד בְּדַרְכֵּנוּ וּלְעַכֵּב אוֹתָנוּ.

קַר לִי

כָּךְ הָיְתָה אַהֲבַת הַתּוֹרָה שֶׁל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים. אֲנַחְנוּ לֹא כָּאֵלֶּה, וְלֹא בִּגְלַל שֶׁאָנוּ רְשָׁעִים אוֹ טִפְּשִׁים, אֶלָּא בִּגְלַל שֶׁנּוֹלַדְנוּ לְתוֹךְ סְבִיבָה קָרָה. כְּשֶׁאַתָּה נוֹלָד לְתוֹךְ קְרִירוּת רוּחָנִית קַר לְךָ. פַּעַם הָלַכְתִּי בְּאֶמְצַע הַחֹרֶף וְרָאִיתִי יְהוּדִי שֶׁעָלָה לָאָרֶץ מֵאַחַת מִמְּדִינוֹת חֶבֶר הָעַמִּים, כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ בִּבְגָדִים קְצָרִים. אָמַרְתִּי לוֹ "לֹא קַר לְךָ כָּכָה בְּאֶמְצַע הַחֹרֶף"? הוּא הִבִּיט אֵלַי בְּחִיּוּךְ וְעָנָה "אֶמְצַע הַחֹרֶף? אֲצִלֵּנוּ זֶה נֶחְשָׁב קַיִץ"! אָז מַדּוּעַ לִי הָיָה קַר? כִּי אֲנִי לֹא מָכִיר מַשֶּׁהוּ אַחֵר, אֲנִי נוֹלַדְתִּי בְּמָקוֹם בּוֹ קֹר כָּזֶה נֶחְשָׁב לְשִׁיא הַחֹרֶף, וְלָכֵן קַר לִי.

נוֹלַדְנוּ לְתוֹךְ עוֹלָם עִם קְרִירוּת לְתוֹרָה. אֵין לָנוּ אֶת הַחֹם וְהַחֶשֶׁק הַזֶּה לִלְמֹד כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְדוֹרוֹת קוֹדְמִים. מָה יַעֲשֶׂה אָדָם שֶׁלּוֹמֵד שָׁעָה בְּשָׁבוּעַ, שָׁעָה בְּיוֹם, וּשְׁאָר הַיּוֹם הוּא מִסְתּוֹבֵב בַּחוּץ בְּעוֹלָם שֶׁחוֹשֵׁב וּמְדַבֵּר וּמַאֲמִין הָפוּךְ? כַּמָּה תַּחְזִיק אֶצְלוֹ הַשָּׁעָה הַזּוֹ?

פַּעַם כָּל הַסְּבִיבָה הָיְתָה יְהוּדִית כְּשֶׁרָה. כֻּלָּם יָצְאוּ לַעֲבוֹד כִּי אֶפְשָׁר הָיָה לָצֵאת לַעֲבוֹד וּלְהִשָּׁאֵר יְהוּדִי טָהוֹר. אָדָם

שֶׁלֹּא חָשׁ בְּטוּב בְּבֵיתוֹ, הָיָה יוֹצֵא לָרְחוֹב לַעֲשׂוֹת סִיבּוּב וְלִנְשׁוֹם אֲוִיר נָקִי. הַיּוֹם אָדָם יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ לְסִבּוּב קָצָר, פּוֹגֵם בָּעֵינַיִם, פּוֹגֵם בָּאָזְנַיִם, נוֹשֵׂם עָשָׁן וּפִיחַ שֶׁל מְכוֹנִיּוֹת, וְחוֹזֵר חוֹלֶה וְעָם שַׂק שֶׁל עֲבֵרוֹת.

בֶּעָבָר אָדָם הָיָה יוֹצֵא לַעֲבוֹדָה וְלֹא יָדַע אִם יַחְזֹר הַבָּיְתָה בִּכְלָל. בְּכָל מָקוֹם הָיוּ גּוֹיִם עוֹינִים וְדָם יְהוּדִי הָיָה הֶפְקֵר, הָעֲבוֹדָה קָשָׁה וְהַמַּשְׂכֹּרֶת דַּלָּה. בְּסוֹף הַיּוֹם הָיָה חוֹזֵר לְבֵיתוֹ, לַפִּנָּה הַשְּׁקֵטָה שֶׁלּוֹ, אֲרוּחַת עֶרֶב עִם הָאִשָּׁה, יָשֵׁן חֲצִי לַיְלָה רִאשׁוֹן, קָם וְלוֹמֵד חֲצִי לַיְלָה שֵׁנִי עַד תְּפִילַת שַׁחֲרִית, הָיָה לוֹ שֶׁקֶט שֶׁמִּמֶּנּוּ צָבַר כּוֹחוֹת לְיוֹם הַמָּחָרָת. הַיּוֹם אָדָם חוֹזֵר לְבֵיתוֹ, יָשָׁר הַטֶּמְבֶּלְוִיזְיָה פְּתוּחָה עַל הַחֲדָשׁוֹת, רַק מֵהַמּוּזִיקָה הוּא כְּלוֹ מַתְחִיל לִרְעֹד, וְאָז מַרְאִים לוֹ מִלְחֲמוֹת וּפִגּוּעִים, אֲסוֹנוֹת בַּמִּזְרָח וּרְצִיחוֹת בַּמַּעֲרָב, וְכֻלּוֹ יוֹשֵׁב עַצְבָנִי וּמְפֻחָד. הֵיכָן הַשְּׁקֵט הַנַּפְשִׁי שֶׁלּוֹ? הֵיכָן הַפִּנָּה הַשְּׁקֵטָה לִצְבֹּר כּוֹחוֹת לְמָחָר?

הוּא יוֹרֵד לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית וְכֻלָּם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִתְאַסְּפִים לְהִתְעַדְכֵּן בַּחֲדָשׁוֹת, מִי הֵפְצִיץ אֶת מִי וּמִי צָרִיךְ לְהַכּוֹת אֶת מִי. מָה זֶּה מְעַנְיֵן עַכְשָׁו? אַתֶּם נִמְצָאִים בְּתוֹךְ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְשׁוֹכְחִים שֶׁזֶּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ? וְהָאֱמֶת שֶׁהַיּוֹם בֵּית כְּנֶסֶת הוּא לֹא רַק בֵּית מִקְדָּשׁ מְעַט, זוֹ תִּבַת נֹחַ! יֵשׁ מַבּוּל בַּחוּץ, אָז אִם אַתָּה נִכְנָס פְּנִימָה, סְגֹר אֶת הַדֶּלֶת אַחֲרֶיךָ. מָה תַּעֲזֹר לְךָ הַתֵּבָה אִם אַתָּה מַכְנִיס אֶת הַמַּיִם פְּנִימָה?

כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַן מַתָּן תּוֹרָה צָרִיךְ לָדַעַת לְהִתְכּוֹנֵן. אֵיךְ מִתְכּוֹנְנִים כְּשֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה מִלְחֲמוֹת בַּחוּץ הַמְאַיְּמוֹת לְהַפִּיל אוֹתָנוּ צָרִיךְ אָדָם לְטַהֵר אֶת הַנֶּפֶשׁ. אָדָם צָרִיךְ שֶׁקֶט, לִשְׁמוֹר עַל הָעֵינַיִם, הָאָזְנַיִם וְהַלָּשׁוֹן שֶׁלּוֹ. קַל לְדַבֵּר, קָצַת קָשֶׁה יוֹתֵר לְבַצַּע, אֲבָל אֶפְשָׁרִי.

הָיָה אָדָם שֶׁיָּשַׁב בְּבֵיתוֹ וְהִתְלוֹנֵן מַדּוּעַ הַשֶּׁמֶשׁ לֹא זוֹרַחַת. כָּל הַיּוֹם יָשַׁב מוּל הַחַלּוֹן, אַךְ רַק חֹשֶׁךְ שָׂרַר בְּסָלוֹנוֹ. פַּעַם קָפַץ חֲבֵרוֹ לְבִקָּרוֹ וְזֶה הִתְאוֹנֵן בְּפָנָיו כֵּיצַד זֶה שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ לֹא זוֹרַחַת? נִגַּשׁ הֶחָבֵר אֶל הַחַלּוֹן וְתוֹךְ כַּמָּה דַּקּוֹת הוּאַר כָּל הַבַּיִת בְּאוֹר יְקָרוֹת. צָהַל בָּעַל הַבַּיִת בְּשִׂמְחָה וְאָמַר: "אֵיךְ עָשִׂית אֶת זֶה? אֵיךְ גָּרַמְתָּ לַשֶּׁמֶשׁ לִזְרוֹחַ"? צָחַק עָלָיו חֲבֵרוֹ: "הַשֶּׁמֶשׁ תָּמִיד זָרְחָה בַּחוּץ, פָּשׁוּט הַחַלּוֹן שֶׁלְּךָ הָיָה מְלֻכְלָךְ, אָז נִקִּיתִי אוֹתוֹ".

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם בְּהֶסְתֵּר פָּנִים, אַךְ מִי מַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִפָּנֵי מִי? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד מוּלֵנוּ, וַאֲנַחְנוּ מַחְזִיקִים בִּזְכוּכִית שְׁחוֹרָה בֵּינֵינוּ לְבֵינוֹ וּבוֹכִים שֶׁלֹּא רוֹאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַתָּה מַרְגִּישׁ לְבַד? בְּדִכָּאוֹן? בְּעַצְבוּת? נַקֵּה אֶת הַזְּכוּכִית! נַקֵּה אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ! אֶת הָעֵינַיִם וְהַלָּשׁוֹן. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (ברכות לב:) "מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, חוֹמָה שֶׁל בַּרְזֶל מַפְסֶקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם".

וְכָתַב הַחֵפֶץ חַיִּים עַל זֶה (חפץ חיים, הקדמה) "וּבֶאֱמֶת לֹא עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא תְּלוּנָתֵנוּ כִּי אִם עַל עַצְמֵנוּ. כִּי מִצִּדּוֹ לֹא יִבָּצֵר, חַס וְשָׁלוֹם... וְאֵין הַסִּבָּה כִּי אִם מִצִּדֵּנוּ, שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֵין אָנוּ מַנִּיחִים לוֹ שְׁיַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹכֵנוּ".

כַּמָּה אֲסוֹנוֹת לֹא עָלֵינוּ, רָאִינוּ שֶׁבָּאוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה אַךְ וְרַק כִּי אָנוּ לֹא שׁוֹמְרִים עַל הַלָּשׁוֹן שֶׁלָּנוּ! אָדָם שֶׁלֹּא עוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, עוֹסֵק וּמְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטֵלִים. אָמְנָם יֵשׁ דִּבּוּרֵי חוֹל שֶׁהֵם נִצְרָכִים, כְּגוֹן לְהַסְבִּיר לְשֵׁנִי מָה אַתָּה צָרִיךְ, לַעֲבוֹדָה, לְעֻזָּרָה, לִשְׁאָר צְרָכִים, אִם לֹא נְדַבֵּר אֵיךְ הַשֵּׁנִי יָבִין?

אֲבָל כְּשֶׁהַזְּמַן פָּנוּי וְהַלֵּב בָּטֵל, מְדַבְּרִים כְּבָר דִּבְּרִים שֶׁאֵינָם לְצֹרֶךְ, וּמִשָּׁם גּוֹלְשִׁים לִרְכִילוּת וּלְשׁוֹן הָרַע וְהוֹצָאַת שֵׁם רַע.

אֲנַחְנוּ עַם סְגוּלָה, קִבַּלְנוּ מַתָּנָה נִפְלָאָה מֵה׳ יִתְבָּרַךְ וְהִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אִם הִיא קָשָׁה לָנוּ, הַבְּעָיָה הִיא בָּנוּ, כִּי הִיא מֵעַצְמָהּ נֹפֶת צוּפִים. כָּתַב אוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ (דברים כו, י): ״אִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם מַרְגִּישִׁין בְּמִתְיקוּת וַעֲרֵבוּת טוּב הַתּוֹרָה הָיוּ מִשְׁתַּגְּעִים וּמִתְלַהֲטִים אַחֲרֶיהָ וְלֹא יֶחְשֹׁב בְּעֵינֵיהֶם מְלֹא עוֹלָם כֶּסֶף וְזָהָב לִמְאוּמָה כִּי הַתּוֹרָה כּוֹלֶלֶת כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם״. אָדָם שֶׁנּוֹצֵר אֶת לְשׁוֹנוֹ, נִפְתָּח לוֹ הַמֹּחַ. עוֹצֶם עֵינָיו מִמַּרְאִין בִּישִׁין, נִפְתָּח לוֹ הַלֵּב. אָדָם כָּזֶה לֹא יָכוֹל לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה.

אֲנִי מָכִיר יְהוּדִי יָרֵא שָׁמַיִם שֶׁעוֹבֵד קָשֶׁה לְמִחְיָתוֹ בְּמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת רַבּוֹת כָּל יוֹם כְּדֵי לְפַרְנֵס מִשְׁפָּחָה מְרֻבַּת יְלָדִים. אַךְ כָּל לִבּוֹ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. בְּכָל רֶגַע פָּנוּי פּוֹתֵחַ סֵפֶר. כָּל בֹּקֶר הוּא מַגִּיעַ לְשִׁעוּר שֶׁל שָׁעָה בַּהֲלָכָה לִפְנֵי הָעֲבוֹדָה, וּבְסוֹף הַיּוֹם מַגִּיעַ לְשִׁעוּר גְּמָרָא שֶׁל שָׁעָה וַחֲצִי, כָּל יוֹם. בַּשַּׁבָּתוֹת הוּא לֹא עוֹזֵב אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת לְמַעֵט הַסְּעוּדוֹת, וּמְלַמֵּד בְּעַצְמוֹ שְׁנֵי שִׁעוּרֵי גְּמָרָא לְבַעֲלֵי בָּתִּים. וּבְכָל פַּעַם שֶׁהוּא פּוֹגֵשׁ בִּי הוּא בּוֹכֶה שֶׁאֲבָרֵךְ אוֹתוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לָשֶׁבֶת בְּכוֹלֶל יוֹם שָׁלֵם. הַאִם עַל אָדָם כָּזֶה נְעַקֵּם אֶת הַאַף וּנְמַלְמֵל מַדּוּעַ הוּא לֹא לוֹמֵד יוֹם שָׁלֵם? נְזַלְזֵל בִּלְמוּדוֹ וְנֹאמַר שֶׁהוּא לֹא נֶחְשָׁב? זֶה עוֹבֵד ה׳ אֲמִתִּי!

אֲנִי מַגִּיעַ לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת בְּשַׁבָּת לְמֹסֵר שְׁעוּרִים, וַאֲנִי רוֹאֶה כִּי לְפָנַי וְאַחֲרַי וּבְמַקְבִּיל אֲלַי יֵשׁ עוֹד שְׁעוּרִים. בָּרוּךְ ה׳! בָּתֵּי הַכְּנֶסִיּוֹת מְלֵאִים בַּיְּהוּדִים יְקָרִים שֶׁמַּעֲדִיפִים לִשְׁמוֹעַ שִׁעוּר תּוֹרָה מֵאֲשֶׁר לִפְתֹּחַ אֶת הַחֲגוֹרָה וּלְהֻרְדַּם עַל הַסַּפָּה בַּבַּיִת. ה׳ רוֹאֶה וְאוֹמֵר: ״כָּכָה אַתֶּם עוֹשִׂים בִּזְמַנְכֶם הַפָּנוּי? חַייֵכֶם שֶׁאֲנִי רוֹשֵׁם לָכֶם אֶת שְׂאָר יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ שֶׁאַתֶּם עוֹבְדִים כְּאִלּוּ לְמַדְתֶּם

שָׁם תּוֹרָה, שֶׁהִנֵּה בָּרֵגַע שֶׁאֵינְכֶם עוֹבְדִים, כֻּלְּכֶם כָּאן אֶצְלִי בְּבֵיתִי לוֹמְדִים, מִכָּאן שֶׁמַּה שֶׁאֵינְכֶם לְמֵדִים בִּזְמַן עֲבוֹדַתְכֶם זֶהוּ מֵאַנָּס וְלֹא מֵרְצוֹן, וְקִבְּלוּ שָׂכָר גַּם עַל הַזְּמַן הַזֶּה״.

לֹא לִישׁוֹן

כָּךְ גַּם בֶּחָג הַשָּׁבוּעוֹת. כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן מַתַּן תּוֹרָה הָאוֹר הַגָּדוֹל, בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, עַם יִשְׂרָאֵל יָשָׁן. שֵׁינָה בְּשַׁבָּת תַּעֲנוּג ! כָּל קוֹלוֹת הַשׁוֹפָרוֹת הַמְּזַכְּרִים בַּפְּסוּקִים שֶׁהֶחֱרִידוּ אֶת הָעוֹלָם הָיָה כְּדֵי לְהָעִיר אֶת יִשְׂרָאֵל מִשְּׁנָתָם[25] (פרקי דרבי אליעזר, פרק מא). וְלָכֵן אָנוּ עוֹשִׂים אֶת ״תִּקּוּן לֵיל שָׁבוּעוֹת״, כְּלוֹמַר נִשְׁאָרִים עֵרִים כָּל הַלַּיְלָה וְלוֹמְדִים תּוֹרָה. אֲבוֹתֵינוּ יָשְׁנוּ כְּשֶׁהִגִּיעַ אוֹר הַתּוֹרָה, אֲנַחְנוּ נִהְיֶה עֵרִים עוֹד לִפְנֵי עַמּוּד הַשַּׁחַר, שֶׁכְּשֶׁיִּזָּרַח הַיּוֹם וְיָאִיר אוֹר הַתּוֹרָה הוּא יִמְצָא אוֹתָנוּ מוּכָנִים וּמְצַפִּים.

יֶשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִלְמֹד כָּל הַלַּיְלָה אַחֶרֶת הֵם יְשֵׁנִים כָּל הַיּוֹם. לֹא זוֹ הַמַּטָּרָה, הַמַּטָּרָה הִיא לְהַרְגִּישׁ אֶת הַצַּפִּיָּה לָאוֹר. שֶׁלֹּא נִישַׁן כָּל הַשָּׁנָה. הַגּוּף יָשֵׁן אֶת הַשָּׁעוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ כְּדֵי לָנוּחַ וּלְהִתְחַדֵּשׁ, אֲבָל שֶׁהַנְּשָׁמָה תִּשָּׁאֵר עֵרָה תָּמִיד. הָאוֹר הַגָּדוֹל מַגִּיעַ, שֶׁלֹּא יִתְפֹּס אוֹתָנוּ ״יְשֵׁנִים״. צָרִיךְ לָקוּם וְלִפְקֹד אֶת בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁ, לָלֶכֶת לְשִׁעוּרֵי תּוֹרָה וְלִדְבֹּק בַּה׳, וְאָז הַמֹּחַ נִפְתָּח, וְהַלֵּב נִפְתָּח, וְהַכֹּל נִכְנָס. לְפַנּוֹת

---

[25] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: רַבִּי חֲכִינַאי אוֹמֵר, בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי, הַיּוֹם כָּפוּל כַּלַּיְלָה, וְיָשְׁנוּ יִשְׂרָאֵל עַד שְׁתֵּי שָׁעוֹת בַּיּוֹם. שֶׁשְּׁנַת יוֹם בַּעֲצֶרֶת עֲרֵבָה וְהַלַּיְלָה קָצָר, וְיָצָא מֹשֶׁה לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה מְעוֹרֵר אוֹתָם מִשְּׁנָתָם. אָמַר לָהֶם, עִמְדוּ מִשְּׁנַתְכֶם, כְּבָר בָּא הֶחָתָן וּמְבַקֵּשׁ אֶת הַכַּלָּה לְהַכְנִיסָהּ לְחֻפָּה וּמַמְתִּין לָהּ, כְּדֵי לִתֵּן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה. בָּא הַשּׁוֹשְׁבִין וְהוֹצִיא אֶת הַכַּלָּה, כְּאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה שׁוֹשְׁבִינוּת לַחֲבֵרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ״וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹקִים״ וְגוֹ׳, וְהֶחָתָן יוֹצֵא לִקְרַאת הַכַּלָּה לִתֵּן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר ״אֱלֹקִים בְּצֵאתְךָ לִפְנֵי עַמֶּךָ״.

יוֹתֵר מָקוֹם מִכָּל הַשְּׁטוּיוֹת, וְאָז הַתּוֹרָה יְכוֹלָה לְהִכָּנֵס. לְהִתְרַחֵק מֵהַטָּמְבְּלָוִיזְיָה, וּלְהַרְבּוֹת בְּשִׁעוּרֵי תּוֹרָה.

אֲנִי רוֹאֶה בָּתֵּי כְּנֶסֶת מְפֹאָרִים וּמְלֵאִים בַּאֲנָשִׁים, וַאֲחֵרִים רֵיקִים וּבְקֹשִׁי יֵשׁ לָהֶם מִנְיָן. וְהַהֶבְדֵּל הוּא שֶׁבְּבָתֵּי הַכְּנֶסֶת הַשּׁוֹקְקִים חַיִּים יֵשׁ שִׁעוּרֵי תּוֹרָה סְבִיב הַשָּׁעוֹן. תּוֹרָה הִיא הַלֵּב. תְּפִלָּה הִיא דָּבָר חָשׁוּב, אֲבָל הַתּוֹרָה הִיא הָעִקָּר. צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שִׁעוּרִים סְבִיב הַשָּׁעוֹן לְכָל הַגִּילָאִים, מִתִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁקּוֹרְאִים תְּהִלִּים וּמִקְרָא, וְעַד בַּעֲלֵי בָּתִּים מְבֻגָּרִים וּבְנֵי תּוֹרָה הַמַּגִּיעִים לְשִׁעוּרֵי גְּמָרָא וַהֲלָכָה.

וְעַל זוֹ הַסְּפִירָה, לְחַכּוֹת כָּל יוֹם לָאוֹר הַגָּדוֹל וּלְמַצּוֹת כָּל יוֹם בִּפְנֵי עַצְמוֹ בַּהֲכָנָה, בְּלִמּוּד תּוֹרָה, שֶׁיִּתְפֹּס אוֹתָנוּ הָאוֹר עִם תּוֹרָה בַּיָּד וְלֹא עִם עוּגַת גְּבִינָה. וְאָז נִזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ בָּאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁיְּלַוֶּה אוֹתָנוּ כָּל הַשָּׁנָה, וְנִדְבַּק בַּה׳ יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ, וְנִזְכֶּה לֶהָנוֹת מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת.

מי לה' אליי

הולֵךְ ומוֹנֶה

חֲמָשׁ "בַּמִּדְבָּר" נִפְתָּח בְּמִפְקַד שֶׁנַּעֲשָׂה בִּתְחִלַּת הַפָּרָשָׁה הָרִאשׁוֹנָה בַּסֵּפֶר. יֶשְׁנָם אַרְבָּעָה מִפְקָדִים שֶׁה' יִתְבָּרַךְ עָשָׂה לְעַם יִשְׂרָאֵל מִיְּצִיאַת מִצְרַיִם וְעַד הַכְּנִיסָה לָאָרֶץ. שְׁלוֹשֶׁת הַמִּפְקָדִים הָרִאשׁוֹנִים נַעֲשׂוּ בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. גַּם רַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ הִתְעוֹרֵר לְתִכְיפוּת הַמִּפְקָדִים וְכָתַב (במדבר א, א): מִתּוֹךְ חֶיבָּתָם חוֹזֵר וּמוֹנָם. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יַהֲלוֹמִים בַּכִּיס וּמִדֵּי פַּעַם מוֹצִיא אוֹתָם לְסוֹפְרָם מֵרֹב שִׂמְחָתוֹ בָּהֶם.

אִם נִסְתַּכֵּל עַל אַרְבַּעַת הַמִּפְקָדִים שֶׁנַּעֲשׂוּ, שְׁלוֹשָׁה מִתּוֹכָם מוּבָנִים עַל פְּנֵיהֶם. הַמִּפְקָד הָרִאשׁוֹן נַעֲשָׂה יָשָׁר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, לִרְאוֹת מִי נוֹתַר לְאַחַר מַכַּת חֹשֶׁךְ וְזָכָה לְהִגָּאֵל. בְּמַכַּת

חֹשֶׁךְ מֵתוּ הָרִבֵּה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ אוֹמְרִים 80 אָחוּז, יֵשׁ אוֹמְרִים 98 אָחוּז (תנחומא בשלח, א). אֵלֶּה הָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁהִתְיָאֲשׁוּ מֵהַגְּאֻלָּה, אַף עַל פִּי שֶׁזָּכוּ לִרְאוֹת 8 מַכּוֹת עַל מִצְרַיִם כְּנֶגֶד הַטֶּבַע. אָדָם שֶׁלֹּא מִתְיָאֵשׁ, יָכוֹל לִגְבּוֹר וְלִצְלוֹחַ אֶת כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר עִם מְעַט אֱמוּנָה בְּחֵיקוֹ, אֲבָל אִם נָפַל לְיֵאוּשׁ, אֲפִילוּ יִרְאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעֵינַיִם שֶׁהוּא בָּא לִקְרָאתוֹ, זֶה לֹא יַעֲזֹר לוֹ. לָכֵן צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מִיֵּאוּשׁ, שֶׁהוּא הַכְּלִי הָעִקָּרִי שֶׁל יֵצֶר הָרַע עַד הַיּוֹם.

אֲנָשִׁים נוֹפְלִים לְעַצְבוּת וְאָז הוֹפְכִים לְחוֹלִים. כַּאֲשֶׁר אָדָם נִכְנַס לְמַחְלְקוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים שֶׁלָּקוּ בַּמַּחֲלָה הַנּוֹרָאָה, וְרוֹאֶה עַצְבוּת עַל פְּנֵיהֶם, מוּבָן לוֹ כִּי זֶה בִּגְלַל הַהִתְמוֹדְדוּת שֶׁלָּהֶם עִם הַמַּחֲלָה הַקָּשָׁה, אֲבָל לְאַחַר שֶׁמְּבָרְרִים מְעַט עַל אוֹתָם אֲנָשִׁים, מְגַלִּים כִּי חֵלֶק לֹא קָטָן מֵהֶם הָיוּ עֲצוּבִים, לְחוּצִים וְכַעֲסָנִים עוֹד בְּטֶרֶם לָקוּ בַּמַּחֲלָה. אֲנָשִׁים הַנִּמְצְאִים בְּמָרָה שְׁחוֹרָה מַשְׁפִּיעִים גַּם עַל הַמַּצָּב הַגּוּפָנִי שֶׁלָּהֶם, וּמוֹשְׁכִים אֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי מַזִּיקִים. כָּךְ יֵצֶר הָרַע מַפִּיל אָדָם לְעַצְבוּת וּלְיֵאוּשׁ הַמּוֹשְׁכִים אֵלָיו נְזָקִים שֶׁמְּיַאְּשִׁים וּמַעֲצִיבִים אוֹתוֹ עוֹד יוֹתֵר, וְיוֹצֵר בְּכָךְ מַעְגַּל הַרְסָנִי בּוֹ הָאָדָם הוֹלֵךְ וְנִשְׁבַּר לְגַמְרֵי.

וְכָךְ הִתְיָאְּשׁוּ וּמֵתוּ 80 אָחוּז מֵעַם יִשְׂרָאֵל. זֶה לֹא הָיָה עֹנֶשׁ, זוֹ הָיְתָה מְצִיאוּת. כַּאֲשֶׁר אָדָם מַפִּיל עַצְמוֹ לַזְּרוֹעוֹת הַיֵּאוּשׁ, מַלְאַךְ הַמָּוֶת שׁוֹלֵט עָלָיו. וְלָכֵן הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מִפְקָד לְאַחַר הַיְצִיאָה מִמִּצְרַיִם לִרְאוֹת כַּמָּה נוֹתְרוּ. וְסָפְרוּ אֶת כָּל הַגְּבָרִים בַּגִּילָאִים 20 עַד 60, אֲנָשִׁים הָרְאוּיִים לָצֵאת לַמִּלְחָמָה.

הַמִּפְקָד הַשֵּׁנִי הָיָה כַּמָּה חֳדָשִׁים אַחֲרֵי, שֶׁכֵּן הַמִּפְקָד הָרִאשׁוֹן הָיָה בְּנִיסָן בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְהַמִּפְקָד הַשֵּׁנִי הָיָה בְּתַמּוּז שֶׁל אוֹתָהּ שָׁנָה, אַחֲרֵי חֵטְא הָעֵגֶל. לִרְאוֹת מִי נוֹתַר אַחֲרֵי

הָעֹנֶשׁ עַל הַחֵטְא. אָמְנָם אֶת הָעֵגֶל עָצְמוּ יָזְמוּ וַעֲשׂוּ הָעֶרֶב-רַב, רָצְחוּ אֶת חוּר בְּנָהּ שֶׁל מִרְיָם (סנהדרין ז.) וְכָפוּ אֶת אַהֲרֹן לַעֲשׂוֹת עֵגֶל. וְהִנֵּה בִּגְלַל חֵטְא הָעֵגֶל הָרְגוּ בְּנֵי לֵוִי 3,000 אִישׁ (שמות לב, כח), כְּלוֹמַר חוּץ מֵהָעֶרֶב רַב הָיוּ 3,000 מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֶסְתּוּ עַל יָדָם, וְהִשְׁתַּתְּפוּ בְּחֵטְא הָעֵגֶל מַמָּשׁ, לְצַד כָּל הָאֲחֵרִים שֶׁלֹּא מִחוּ וְאַף הָיָה לָהֶם נֹחַ בַּדָּבָר, לְהַתִּיר לָהֶם תַּאֲוֹוֹת אֲחֵרוֹת.

כְּשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יָרַד מִן הָהָר עִם הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים וְרָאָה אוֹתָם חוֹטְאִים בְּחֵטְא הָעֵגֶל הוּא שָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת. וְזֶה הָיָה אֶחָד מִשְּׁלוֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עָשָׂה מִדַּעְתּוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדָה לוֹ עֲלֵיהֶם (שבת פז.). נֶאֱמַר בַּגְּמָרָא (שם) שֶׁמֹּשֶׁה עָשָׂה קַל וָחֹמֶר, וּמָה קָרְבָּן פֶּסַח שֶׁהִיא מִצְוָה אַחַת נֶאֱמַר שֶׁכָּל בֶּן נֵכָר שֶׁיֹּאכַל מִמֶּנּוּ חַיָּב מִיתָה (וַיִּקְרָא״י הַקָּדוֹשׁ מְבָאֵר שֶׁאֵין הַכַּוָּנָה בְּבֶן נֵכָר לְבֶן שֶׁל גּוֹי, אֶלָּא שֶׁנִּכְרִי לְמִצְוֹות), יִשְׂרָאֵל שֶׁמּוּמָרִים לַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, שֶׁכָּל הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּאִלּוּ כָּפַר בַּתּוֹרָה כֻּלָּהּ (ספרי ראה יא, כח), עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּתְחַיְּבוּ מִיתָה אִם אָבִיא לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה. עָמַד וְשָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת.

אָז נֶעֱמַד מֹשֶׁה מוּל הָעָם וְצָעַק ״מִי לַה׳ אֵלָי״ (שמות לב, כו). בְּעִקְבוֹת הַמַּכָּרָזָה הַזּוֹ, מִהֲרוּ כָּל שֵׁבֶט לֵוִי לְלֹא יוֹצֵא מִן הַכְּלָל וְנֶעֶמְדוּ לְצִדּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אַף אֶחָד מֵהֶם לֹא חָטָא בְּחֵטְא הָעֵגֶל. אֲבָל בִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים הָיְתָה הִתְלַבְּטוּת. הֵם הִפְסוּ עַד שֶׁבָּאוּ, וְגַם אָז לֹא בָּאוּ כֻּלָּם, מִכָּל שֵׁבֶט הָיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מֵאָחוֹר. אֵלֶּה שֶׁלֹּא עָנוּ לְהַכְרָזָה וְלֹא רָצוּ לְהִדָּבֵק בַּה׳, וְהֵם נֶעֱנְשׁוּ עַל כָּךְ. לָכֵן הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מִפְקָד מִי נוֹתַר. גַּם הַמִּפְקָד הַזֶּה מוּבָן. זֶה הָיָה הַמִּפְקָד הַשֵּׁנִי.

הַמִּפְקָד הָרְבִיעִי הָיָה לְאַחַר 40 שָׁנָה, לִרְאוֹת אֶת הַדּוֹר הַחָדָשׁ שֶׁנּוֹלַד בַּמִּדְבָּר בִּרְבּוֹ, לְבָרֵר מִי נִכְנַס לָאָרֶץ, שֶׁכֵּן דּוֹר

הַמִּדְבָּר לֹא נִכְנַס בַּסּוֹף לָאָרֶץ בְּעִקְבוֹת חֵטְא הַמְרַגְּלִים. לָכֵן הָיָה צָרִיךְ לְמְנוֹת מִי כֵּן נִכְנַס עִם יְהוֹשֻׁעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. גַּם מִפְקַד זֶה מוּבָן.

אֲבָל הַמִּפְקָד הַשְּׁלִישִׁי בּוֹ פּוֹתֵחַ סֵפֶר בַּמִּדְבָּר, הוּא לֹא מוּבָן. בְּא׳ בְּנִיסָן נֶחְנַךְ הַמִּשְׁכָּן, וּבְא׳ בְּאִיָּר נַעֲשָׂה הַמִּפְקָד. הַמִּפְקָד נֶעֱרָךְ כַּמָּה חֳדָשִׁים לְאַחַר קוֹרְמוֹ, וּמְעַט יוֹתֵר מִשָּׁנָה מֵהָרִאשׁוֹן. אִם סוֹפְרִים אֶת כָּל הַגְּבָרִים בְּטַוַח שֶׁל 20 עַד 60, מָה כְּבָר נִשְׁתַּנָּה מֵהַמִּפְקָד הַקּוֹדֵם? הֲרֵי צָרִיךְ לְזַכֵּר שֶׁאֵין מִיתָה בַּמִּדְבָּר כְּלָל, אֶלָּא רַק בְּעִקְבוֹת מַעֲשִׂים וְחַטָּאִים שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וְאִם כֵּן, בֵּין תַּמּוּז לְנִיסָן, לְאַחַר חֵטְא הָעֵגֶל, עַם יִשְׂרָאֵל חָזַר בִּתְשׁוּבָה וְקִבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְיָשַׁב לִלְמֹד אוֹתָהּ, אֵין מֵתִים!

אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ (במדבר רבה א, י), כֵּיוָן שֶׁאֶת שְׁנוֹת הָאָדָם מוֹנִים מִתְּשְׁרֵי, הֲרֵי שְׁמִנִיסָן וְעַד אִיָּר בַּשָּׁנָה אַחֲרֵי לֹא הִצְטָרְפוּ בְּנֵי 19 חֳדָשִׁים לַמִּנְיָן וְלֹא יָצְאוּ מִבְּנֵי ה-60 שֶׁל הַמִּנְיָן הַקּוֹדֵם, וְלָכֵן מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּמְנוּ בַּמִּפְקָד שֶׁל תַּמּוּז וְשֶׁל אִיָּר, הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי, נִמְנָה אוֹתוֹ מִסְפַּר שֶׁל אֲנָשִׁים. הָיִינוּ חוֹשְׁבִים, לְכְאוֹרָה שֶׁיֵּשׁ כָּאן מִפְקָד מְיֻתָּר.

לְהַחֲזִיר אֶת הַקְּדֻשָּׁה בְּבַקָּשָׁה

בְּשׁוֹנָה מִשְּׁלֹשֶׁת הַמִּפְקָדִים הָאֲחֵרִים, שֶׁגַּם בָּהֶם סָפְרוּ גְּבָרִים בְּגִילָאֵי 20 עַד 60, בַּפָּרָשָׁה שֶׁלָּנוּ הוֹסִיפוּ חוּץ מִמִּפְקַד הַיּוֹצְאִים לַמִּלְחָמָה גַּם מִפְקַד בְּכוֹרוֹת וּמִפְקַד לְשֵׁבֶט לֵוִי, עַל מְנָת לְהָמִיר אֶת קְדֻשַּׁת הַבְּכוֹרוֹת בְּשֵׁבֶט לֵוִי, שֶׁיַּעֲמֹד תַּחְתָּם בַּעֲבוֹדַת ה׳ בַּמִּשְׁכָּן, בְּעִקְבוֹת חֵטְא הָעֵגֶל.

עַד חֵטְא הָעֵגֶל, מִי שֶׁהָיָה אָמוּר לַעֲבוֹד בַּמִּשְׁכָּן הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ"

(שמות יט, ו), שֶׁמִּכָּל מִשְׁפָּחָה כְּמַעַט יִהְיֶה כֹּהֵן וְהוּא הַבֵּן הַבְּכוֹר. בְּעִקְבוֹת חֵטְא הָעֶגֶל הֶחְלַט לְהַעֲבִיר אֶת הַקְּדֻשָּׁה לְשֵׁבֶט לֵוִי שֶׁלֹּא הִשְׁתַּתֵּף בַּחֵטְא. הָיָה צָרִיךְ לְהַפְקִיעַ אֶת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁכָּל בְּכוֹר נוֹלָד לְתוֹכָהּ וּלְהַעֲבִירָהּ לִידֵי אִישׁ מִשֶּׁבֶט לֵוִי. כָּל בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל הוּא קָדוֹשׁ מִבֶּטֶן וְצָרִיךְ לִפְדּוֹת קְדֻשָּׁתוֹ[26].

אֵיךְ פּוֹדִים? בְּכוֹר מוּל לֵוִי. סָפְרוּ אֶת כָּל שֵׁבֶט לֵוִי, וְהוּא הָיָה פַּחוֹת מִסַּךְ הַבְּכוֹרוֹת שֶׁל שְׂאָר הַשְּׁבָטִים. זֹאת כֵּיוָן שֶׁשֵּׁבֶט לֵוִי הָיָה הַקָּטָן שֶׁבַּשְּׁבָטִים, מֵאַחַר וְלֹא הָיָה מְשֻׁעְבָּד בְּמִצְרַיִם כִּי לָמַד תּוֹרָה (רש"י שמות ה, ד), וְלֹא סָבַל מִתָּכְנִיּוֹת פַּרְעֹה לְצַמְצֵם וּלְהַחְלִישׁ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן גַּם לֹא זָכָה לַבְּרָכָה הַעַל-טִבְעִית שֶׁל ה' שֶׁאָמַר "כַּאֲשֶׁר יַעֲנוּ אוֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ" (שמות א, יב), שֶׁכָּל אִשָּׁה יָלְדָה שִׁשָּׁה יְלָדִים בְּכֶרֶס אַחַת.

273 הַבְּכוֹרוֹת הַיִּשְׂרְאֵלִים שֶׁלֹּא נִמְצָא לֵוִי כְּנֶגְדָּם, פָּדוּ אֶת קְדֻשָּׁתָם בְּכֶסֶף. וּמִכָּאן גַּם יָצָא הַצִּוּוּי שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִפְדּוֹת מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֶת קְדֻשַּׁת כָּל הַבְּכוֹרוֹת עַל יְדֵי כֹּהֵן בְּכֶסֶף. אָז הָיָה צֹרֶךְ בִּשְׁנֵי מִפְקָדִים, שֶׁל כָּל הַלְוִיִּם מִגִּיל חֹדֶשׁ וָמַעְלָה (שֶׁתִּינוֹק תַּחַת גִּיל חֹדֶשׁ עֲדַיִן לֹא נֶחְשָׁב לְוָלָד, שֶׁכֵּן אִם חָלִילָה יָמוּת בְּפָחוֹת מִגִּיל חֹדֶשׁ נֶחְשָׁב לְנֶפֶל), וְכָל הַבְּכוֹרוֹת מִגִּיל חֹדֶשׁ וָמַעְלָה, וְהַחֶלְפָּה בֵּינֵיהֶם. שְׁנֵי הַמִּפְקָדִים הָלְלוּ שֶׁהָיוּ חַד פַּעֲמִיִּים, כֵּן מוּבָנִים לָנוּ.

---

[26] שָׁאֲלוּ פַּעַם אֶת הַגְּאוֹן הֶחָסִיד רַבִּי בּוֹנִים מִפְּשִׁיסְחָה, אִם בְּכוֹר נוֹלָד עִם קְדֻשָּׁה מַדּוּעַ פּוֹדִים לוֹ אוֹתָהּ? הֲרֵי כָּל כָּךְ קָשֶׁה לִהְיוֹת קָדוֹשׁ, וְזֶה כְּבָר נוֹלָד קָדוֹשׁ, מַדּוּעַ לָקַחַת לוֹ אֶת הַקְּדֻשָּׁה? וַעֲנָה הָרַב בּוֹנִים, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה קְדוֹשִׁים מִלֵּדָה, הוּא רוֹצֶה שֶׁאֲנָשִׁים יַעַבְדוּ עַל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם. לְאַף אֶחָד אֵין בַּעֲלוּת עַל הַקְּדֻשָּׁה, מִי שֶׁיַּעֲמֹל יַגִּיעַ לִקְדֻשָּׁה מֵעֲצָמוֹ, וְזוֹ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁ' רוֹצֶה בָּהּ. מָה שֶּׁבָּא בְּקַלּוּת הוֹלֵךְ בְּקַלּוּת, אֲבָל זֶה שֶׁעוֹבֵד עַל הַקְּדֻשָּׁה וּמַרְוִיחַ אוֹתָהּ, הִיא נִשְׁאֶרֶת עִמּוֹ כָּל חַיָּיו.

אֲבָל עֲדַיִן לֹא מוּבָן מַדּוּעַ פָּקַד אֶת כָּל הַגְּבָרִים מִגִּיל 20 עַד 60, שֶׁהֲרֵי יָצְאוּ אוֹתָם מִסְפָּרִים כְּמוֹ בַּמִּפְקָד הַקּוֹדֵם. אָז כַּמּוּבָן שֶׁיֵּשׁ הֶסְבֵּר עַל פִּי הַפְּשָׁט, אֲבָל אָנוּ נִתֵּן כָּעֵת הֶסְבֵּר לְכָל הַמִּפְקָדִים הַנַּ"ל עַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ, וְנִלְמַד מִכָּאן מוּסַר חָשׁוּב עֲבוּר כֻּלָּנוּ בַּעֲבוֹדַת ה'.

תַּחֲנוֹת

שְׁלוֹשֶׁת הַמִּפְקָדִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ, בִּיצִיאַת מִצְרַיִם לְאַחַר חֵטְא הָעֵגֶל וְלִפְנֵי חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן, הֵם כֻּלָּם תַּחֲנוֹת צִיּוֹן בְּחַיָּיו שֶׁל אָדָם. הַמִּפְקָד הָרִאשׁוֹן שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא כְּנֶגֶד לֵידָתוֹ שֶׁל אָדָם וּבִיאָתוֹ לְעוֹלָם הַזֶּה. יָצָא עַם חָדָשׁ לָעוֹלָם, עַם יִשְׂרָאֵל. וּמַדּוּעַ צָרִיךְ לִסְפֹּר? כִּי בְּהַרְבֵּה לֵידוֹת לֹא עָלֵינוּ יֵשׁ נְפָלִים, יְלָדִים שֶׁלֹּא מִתְקַיְּמִים, אִם מֵתִים בַּלֵּידָה וְאִם בְּתוֹךְ הַשִּׁלוֹשִׁים יוֹם הָרִאשׁוֹנִים לַלֵּידָה, שֶׁאָז עֲדַיִן לֹא נֶחְשָׁב לְוָלָד אֶלָּא לְנֶפֶל. וְלָכֵן הַמִּפְקָד הָרִאשׁוֹן שֶׁסּוֹפְרִים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁסָּפְרוּ אֶת הַוָּלָד כְּתִינוֹק וְלֹא כְּנֶפֶל, לֹא עָלֵינוּ. אָדָם בָּא לָעוֹלָם - זוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם.

הַמִּפְקָד הַשֵּׁנִי לְאַחַר חֵטְא הָעֵגֶל, הוּא נְקוּדָה בְּחַיָּיו שֶׁל כָּל אָדָם וְאָדָם, בָּהּ ה' קוֹרֵא לוֹ מִתּוֹךְ מַהֲלַךְ הַחַיִּים בּוֹ הוּא נִמְצָא. ה' פּוֹנֶה אֶל אוֹתוֹ אָדָם בִּנְקֻדָּה כָּזוֹ אוֹ אַחֶרֶת בְּחַיָּיו, וְצוֹעֵק "מִי לַה' אֵלַי". וְלֹא מְשַׁנֶּה הֵיכָן אַתָּה נִמְצָא וּמָה עָשִׂיתָ עַד כֹּה, וּלְהֵיכָן נָפַלְתָּ וְכַמָּה קִלְקַלְתָּ, דַּוְקָא בִּגְלַל הַנְּפִילָה, דַּוְקָא בִּגְלַל הַקִּלְקוּל, בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם הֲכִי עָמוֹק, שָׁם ה' יִקְרָא לְךָ. וְאָז אוֹמֵר ה' אִם עַכְשָׁו תִּשְׁמַע מִיַּד לַקְּרִיאָה, תֻּחְדַּל מִכָּל מַעֲשֶׂיךָ הָרָעִים, מִבְּלִי לְהִתְעַצֵּב, לְהִתְיָאֵשׁ וְלִשְׁקֹעַ בְּמַחְשָׁבוֹת וְהִסּוּסִים, אֶלָּא תִּזְרֹק הַכֹּל וַתָּבוֹא אֵלַי עַכְשָׁו כִּי קָרָאתִי לְךָ, לֹא רַק שֶׁאֶמְחֹל לְךָ עַל כָּל מָה שֶׁעָשִׂיתָ, אֲנִי אֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ קָדוֹשׁ ! זֶה מָה שֶׁשַּׁבָּט

לֵוִי עָשָׂה כְּשֶׁמֹּשֶׁה צָעַק מִי לַה׳ אֵלַי, כֻּלָּם רָצוּ מִיַּד מִבְּלִי הִסּוּס, וְלָכֵן בִּגְלַל זֶה זָכוּ לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים!

פַּעַם אַחַת שׂוֹחֵחַ בָּחוּר צָעִיר עִם רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַכֹּהֵן מֵרָאדִין, בָּעַל הֶחָפֵץ חַיִּים. הֶחָפֵץ חַיִּים שָׁאַל אוֹתוֹ אִם הוּא כֹּהֵן אוֹ יִשְׂרָאֵל, וַעֲנָה לוֹ כִּי הוּא יִשְׂרָאֵל. עָנָה לוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים כִּי הוּא כֹּהֵן. הִמְשִׁיךְ וְאָמַר לוֹ:

- ״אַתָּה יוֹדֵעַ מָה הַמַּשְׁמָעוּת וְהַהֶבְדֵּל בֵּינֵינוּ? כְּשֶׁמָּשִׁיחַ צִדְקֵנוּ יָבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ וְיִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכוּלָנוּ נָרוּץ לְהִכָּנֵס לָעֲזָרָה, הַשּׁוֹעֲרִים יַכְנִיסוּ אוֹתִי פְּנִימָה וְאַתָּה תִּשָּׁאֵר בַּחוּץ. וְכָךְ כָּל הַיִּשְׂרְאֵלִים יִשָּׁאֲרוּ מְקַנְּאִים בַּחוּץ וְיִשְׁאֲלוּ מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינֵינוּ? מַדּוּעַ יִשְׂרָאֵל בַּחוּץ וְהַכֹּהֵן נִכְנָס? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁלִּפְנֵי 3,000 שָׁנָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זָעַק ׳מִי לַה׳ אֵלַי, אָבוֹת אֲבוֹתַי נִזְדָּרְזוּ לִשְׁמֹעַ הַקְּרִיאָה וְהִתְיַצְּבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה, וְאִלּוּ אָבוֹת אָבוֹתֶיךָ לֹא נַעֲנוּ לַקְּרִיאָה, וְלָכֵן כִּשְׁכַר עַל הָעֱנוּתָם שֶׁל אֲבוֹתַי הֵם זָכוּ לִכְהוּנָה.

וּלְשֵׁם מָה אֲנִי מְסַפֵּר לְךָ אֶת כָּל זֶה? **הֱיוֹת וְכָל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל יֶשׁ לוֹ רְגָעִים בִּימֵי חַיָּיו שֶׁבָּהֶם הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹל פְּנִימִי הַמַּכְרִיז וְאוֹמֵר ׳מִי לַה׳ אֵלַי׳**. כְּשֶׁתִּשְׁמַע אֶת הַקְּרִיאָה הַזּוֹ בְּיוֹם מִן הַיָּמִים מְהַדְּהֶדֶת בְּלִבְּךָ פְּנִימָה, אַל תַּעֲמֹד עַל מְקוֹמְךָ, אַל תַּחְזֹר עַל הַשָּׂגִיאָה שֶׁל אֲבוֹתֶיךָ שֶׁהִפְסִידוּ לָנֶצַח דָּבָר נִפְלָא שֶׁיָּכְלוּ לְהַשִּׂיג בְּקַלּוּת אִם הָיוּ נַעֲנִים לַקְּרִיאָה. אֶלָּא רוּץ מִיַּד לְקוֹל הַקְּרִיאָה וְאַל תַּחֲמִיץ אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת״!

הַלְוִיִּם רָצוּ אֶל מֹשֶׁה וְהִתְקַדְּשׁוּ. ה׳ קָרָא לָהֶם. מֵהֵיכָן קָרָא לָהֶם? מִתּוֹךְ חֵטְא הָעֵגֶל שֶׁבִּגְלָלוֹ הָיָה צָרִיךְ לִשְׁבֹּר אֶת הַלּוּחוֹת. לוּחוֹת שֶׁה׳ יָצָר אוֹתָם בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. 2,448 שָׁנִים הַלּוּחוֹת הָאֵלֶּה הָיוּ שְׁמוּרִים וּגְנוּזִים בַּשָּׁמַיִם, לוּחוֹת שֶׁהֵם כֻּלָּם נֵס וְנִקְרָאִים מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים (שבת קד.), חֲקוּקִים מִצַּד אֶל צַד,

וְהָאוֹתִיּוֹת סָמֶ״ךְ וּמֵ״ם סוֹפִית עָמְדוּ בְּגֵס (מגילה ג.), שֶׁכֵּן לֹא הָיָה מָה שֶׁיַּחְזִיק אֶת הַמִּלּוּי בְּאֶמְצַע הָאוֹת שֶׁחָקוּק מִכָּל צְדָדָיו וְהֵן רִחֲפוּ בָּאֲוִיר. בִּזְכוּת לוּחוֹת אֵלּוּ כָּל מָה שֶׁאָדָם הָיָה לוֹמֵד הָיָה מֵבִין בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה וְזוֹכֵר לְתָמִיד (עירובין נד.) ! אֵלֶּה הַלּוּחוֹת שֶׁשָּׁבַר מֹשֶׁה בִּגְלַל חֵטְא הָעֵגֶל, שֶׁנִּבְין כַּמָּה חָמוּר הָיָה חֵטְא הָעֵגֶל. וּמָה ה׳ מַכְרִיז לָעָם ? ״מִי לַה׳ אֵלַי״. מִי שֶׁבָּא אֲנִי סוֹלֵחַ לוֹ ! שֵׁבֶט לֵוִי שֶׁהִזְדָּרֵז, נִהְיָה קָדוֹשׁ.

יְסוֹד זֶה לְמֵדִים גַּם מִבָּנָיו שֶׁל נֹחַ, שֵׁם וְיֶפֶת. חָם בְּנוֹ שֶׁל נֹחַ רָאָה אֶת אָבִיו מִתְגּוֹלֵל שִׁכּוֹר וְגוּפוֹ מְגֻלֶּה בָּאֹהֶל וְהָלַךְ וְסִפֵּר לְאֶחָיו. שָׁמַע שֵׁם כִּי אָבִיו מוּטָל בְּבִזָּיוֹן בָּאֹהֶל, וְאָמַר לְיֶפֶת כִּי צָרִיךְ לְכַסּוֹת אֶת אַבָּא מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ. לָקְחוּ שֵׁם וְיֶפֶת שִׂמִיכָה וְכִסּוּ אֶת אֲבִיהֶם. כָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (תנחומא נח, טו) כִּי בִּזְכוּת הַמִּצְוָה שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי הָאַחִים, שֵׁם זָכָה שֶׁכְּנֶגֶד הַכִּסּוּי יָצָא מִמֶּנּוּ עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְכַּסֶּה בְּצִיצִית, וְיֶפֶת זָכָה שֶׁבְּמִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג שֶׁבָּנָיו יִלָּחֲמוּ בְּצֶאֱצָאֵי יִשְׁמָעֵאל וְכֻלָּם יָמוּתוּ, יְכַסּוּ אֶת גּוּפוֹת צֶאֱצָאֵי יֶפֶת, בְּעוֹד שֶׁאֶת הַיִּשְׁמְעֵאלִים יֹאכְלוּ חַיּוֹת הַבָּר. וְלִכְאוֹרָה לֹא מוּבָן, הָרֵי שֵׁם וְיֶפֶת כִּסּוּ אֶת אֲבִיהֶם יַחְדָּיו, מַדּוּעַ זֶה זוֹכֶה לְמִצְוַת צִיצִית הַיְקָרָה הַשְּׁקוּלָה לְתַרי״ג מִצְווֹת וּלְשָׂכָר בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַבָּא, וְאִלּוּ הַשֵּׁנִי לִקְבוּרַת בָּנָיו שֶׁיְּמוּתוּ כֻּלָּם בַּמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה ? וְהַתְּשׁוּבָה, כִּי שֵׁם הִקְדִּים לְיֶפֶת, הִזְדָּרֵז בַּמַּעֲשֶׂה שְׁנֵיָה אַחַת לְפָנָיו, שְׁנֵיָה אַחַת !

לְהִזְדָּרֵז לְמִצְוָה ! כַּשֶּׁה׳ קוֹרֵא לְךָ וְאַתָּה מִתְלַבֵּט וּמִתְחַבֵּט, חוֹשֵׁב פַּעֲמַיִם וְשָׁלוֹשׁ וְרַק בַּסּוֹף מַגִּיעַ, אַתָּה אָמְנָם תְּקַבֵּל שָׂכָר כְּשֶׁתָּבוֹא בַּסּוֹף, אֲבָל גַּם תַּפְסִיד הֲמוֹן, כַּמָּה יָכֹלְתָּ לְהַרְוִיחַ אִם הָיִיתָ עוֹזֵב הַכֹּל וְרָץ. אִם אַתָּה רָץ אַתָּה תִּרְאֶה יְשׁוּעוֹת !

הַמִּפְקָד הַשְּׁלִישִׁי בְּפָרָשַׁת "בַּמִּדְבָּר" נַעֲשָׂה לִפְנֵי חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן. הַמִּשְׁכָּן הָיָה כְּגַן עֵדֶן, כְּמוֹ הָעוֹלָם לִפְנֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן. לְדֻגְמָא, לִפְנֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן כָּל הָעֵצִים הוֹצִיאוּ פֵּרוֹת, גַּם מָה שֶׁהַיּוֹם הֵם עֲצֵי סָרָק, אָז הוֹצִיאוּ פֵּרוֹת. וְלָכֵן אִם אָדָם הָיָה זוֹרֵק עֵץ סָרָק אֶל תּוֹךְ הַמִּשְׁכָּן הוּא הָיָה מוֹצִיא פְּרָחִים וּפֵרוֹת. וְאַף אִם הָיָה לוֹקֵחַ עֵץ לְנַגְרִיָּה וּמְעַבֵּד אוֹתוֹ לְקֶרֶשׁ וְזוֹרֵק אֶת הַקֶּרֶשׁ פְּנִימָה, גַּם הוּא הָיָה חוֹזֵר לְמַצָּב שֶׁל עֵץ מוֹצִיא פֵּרוֹת, כִּי הַמָּקוֹם הָיָה מֵעַל לְחֶטְאוֹ שֶׁל הָאָדָם הָרִאשׁוֹן, לְלֹא קִלְקוּל.

כָּךְ הָיָה גַּם בְּפָרָשַׁת קֹרַח, כְּשֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת נִסָּיוֹן מִי רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, כֻּלָּם מָסְרוּ אֶת הַמַּטּוֹת שֶׁלָּהֶם לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהִנִּיחַ אוֹתָם בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, וְהַמַּטֶּה שֶׁל אַהֲרֹן הִצְמִיחַ שְׁקֵדִים וּפְרָחִים כְּמוֹ שֶׁהָיָה אָמוּר לְהוֹצִיא אִם הָיָה נִשְׁאַר עֵץ בְּטֶרֶם עֲבַד לְמַטֶּה (וְהַגַּם לֹא הָיָה בְּכָךְ שֶׁהַמַּטֶּה שֶׁל אַהֲרֹן פָּרַח, אֶלָּא שֶׁהַמַּטּוֹת שֶׁל כָּל הַשְּׁאָר לֹא פָּרְחוּ, וְכָךְ רָאוּ כֻּלָּם שֶׁרַק הַמַּטֶּה שֶׁל אַהֲרֹן הוֹצִיא פֵּרוֹת, וְהֵבִינוּ כִּי ה' בָּחַר בּוֹ).

אִם כֵּן, חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן מְיַצֶּגֶת אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלָּנוּ. מִי מַגִּיעַ לַמִּפְקָד הַשְּׁלִישִׁי? אִם נִבְדֹּק אֶת הַמִּסְפָּרִים מֵהַמִּפְקָד הַשֵּׁנִי לְאַחַר חֵטְא הָעֵגֶל, וְהַמִּפְקָד הַשְּׁלִישִׁי לִפְנֵי חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן, נִרְאֶה אֶת אוֹתָם הַמִּסְפָּרִים. וְלָכֵן הָיָה חָשׁוּב לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּפְקָד הַשְּׁלִישִׁי, כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָנוּ שֶׁכָּל מִי שֶׁרָץ לַה' כְּשֶׁקָּרָא לוֹ, אֲפִילּוּ שֶׁהָיָה בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית בְּאוֹתוֹ רֶגַע, כֵּיוָן שֶׁעָזַב הַכֹּל וְרָץ לַה', הוּא הִגִּיעַ לַמִּשְׁכָּן.

וְנִלְמַד לְגַבֵּינוּ, לְכָל מִי שֶׁעוֹבֵר נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים בְּחַיָּיו, וְיֵצֶר הָרַע עוֹבֵד שָׁעוֹת נוֹסָפוֹת לְיַאֲשׁוֹ. לְיֵצֶר הָרַע פַּחוֹת חָשׁוּב לְהַחֲטִיא אוֹתָנוּ וְיוֹתֵר חָשׁוּב לוֹ לְיַאֵשׁ אוֹתָנוּ לְאַחַר הַחֵטְא שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי אִם נַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה מֵאַהֲבָה, מְמֵילָא הַחֲטָאִים יַהְפְּכוּ לִזְכֻיּוֹת, וְלָכֵן עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ לִמְנוֹעַ אֶת הַתְּשׁוּבָה

עַל יְדֵי יֵאוּשׁ, שֶׁחֲרֵי אָדָם עִם עֲבֵרָה אַחַת וְיֵאוּשׁ שֶׁבְּגִינוֹ לֹא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, גָּרוּעַ יוֹתֵר מֵאָדָם עִם אֶלֶף עֲבֵרוֹת שֶׁלֹּא מִתְיָאֵשׁ וּבַסּוֹף גּוֹבֵר עַל הַיֵּצֶר וְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה מְלֵאָה מֵאַהֲבָה וְכָל עֲוונוֹתָיו נִמְחָקִים כְּלֹא הָיוּ. לָכֵן כָּל מִי שֶׁלֹּא הִתְיָאֵשׁ, שֶׁשָּׁמַע אֶת ה׳ קוֹרֵא לוֹ וָרָץ, הוּא הִגִּיעַ לַמִּפְקָד הַשְּׁלִישִׁי.

אֲבָל יֵשׁ כָּאן עוֹד דָּבָר חָשׁוּב וְעִקָּרִי. מָה מוֹתִיר אָדָם לְבָנָיו אַחֲרָיו? אִם אָדָם לֹא הוֹאִיל לָרוּחָנִיּוּת שֶׁל יְלָדָיו שֶׁיִּגְדְּלוּ לִהְיוֹת יִרְאֵי שָׁמַיִם וְשׁוֹמְרֵי מִצְווֹת בְּעַצְמָם, לֹא שָׁוֶה כָּל עֲמָלוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּמָקוֹם לְהוֹתִיר לָהֶם וְרכוּשׁ רַב שֶׁיִּתְקוֹטְטוּ הָאַחִים זֶה עִם זֶה עַד כְּדֵי שִׂנְאָה וּמִלְחָמָה, יוֹתִיר לָהֶם מִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיְּסַיְּעוּ לָהֶם לִחְיוֹת בְּשָׁלוֹם וּבְשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלִזְכּוֹת לָעוֹלָם הַבָּא. הַיּוֹם נִכְנָסִים לְחֶדֶר שֶׁל יֶלֶד בְּיִשְׂרָאֵל וְרוֹאִים עֲשָׂרוֹת סוּגֵי חֲלָצוֹת, זוּגוֹת נַעֲלַיִם, חֲגוֹרוֹת וּמִכְנָסַיִם, מַחְשֵׁב וְטַמְבְּלָוִיזְיָה, וּבְכָל הַחֶדֶר אֵין אֲפִילוּ סֵפֶר תְּהִלִּים אֶחָד לִרְפוּאָה (וְאוּלַי זֶה בִּגְלַל שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא רוֹצֶה שֶׁסֵּפֶר הַתְּהִלִּים שֶׁלּוֹ יִהְיֶה מֻנָּח עַל הַטַּמְבְּלָוִיזְיָה בַּחֶדֶר).

הַמִּפְקָד הָרְבִיעִי הוּא שֶׁל הַבָּנִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁגַּם זֶה הָעוֹלָם הַבָּא. כְּשֶׁנִּשְׁוֶה אֶת הַמִּסְפָּרִים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ וְשֶׁל אֲבוֹתֵיהֶם בַּמִּפְקָד שֶׁלָּנוּ כָּאן, נְקַבֵּל מִסְפָּרִים דּוֹמִים. לוֹמַר לְךָ, כָּל מִי שֶׁהֶעֱמִיד בֵּן תַּחְתָּיו שֶׁנִּכְנַס לְגַן עֵדֶן, גַּם הָאָב נִכְנַס בִּזְכוּתוֹ לְגַן עֵדֶן. זֶה הַהֶמְשֵׁךְ.

יוֹצְאִים לַמִּלְחָמָה

אַרְבַּעַת הַמִּפְקָדִים הָאֵלֶּה הֵם שֶׁל בְּנֵי 20 עַד 60 הַיּוֹצְאִים לַמִּלְחָמָה. וְאֵין מִלְחָמָה אֶלָּא כְּנֶגֶד יֵצֶר הָרַע. וְהַגִּילָאִים 20 עַד 60 הֵם כְּנֶגֶד הַחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה. אָדָם הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, כָּל מָה שֶׁעָשָׂה עַד גִּיל 20 לֹא דָּנִים אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה (שבת פט:), וְכָל מָה שֶׁנִּלְחַם בַּיֵּצֶר עַד גִּיל 60 זֶה עִקַּר

הַמִּלְחָמָה, כִּי אַחֲרֵי גִּיל 60 הַגּוּף נֶחְלָשׁ וְעִמּוֹ הַיֵּצֶר (חוץ מִיֵּצֶר הַכָּבוֹד שֶׁעוֹלֶה כְּנֶגֶד שְׁאָר הַיְצָרִים שֶׁדְּעָכוּ), אָדָם בֶּן 60 מִתְאַוֶּה פַּחוֹת לַתַּאֲווֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת כְּמוֹ אָדָם בֶּן 30. בַּגִּילָאִים 20 עַד 60, כְּשֶׁפֹּחוֹ שֶׁל אָדָם בְּמָתְנָיו וְיֵשׁ לוֹ דָּם חָם וְיְצָרִים וְתַאֲווֹת חֲזָקִים וְהוּא מִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם זֶה הַנִּצָּחוֹן הַגָּדוֹל. אֵלֶּה הַיּוֹצְאִים לַמִּלְחָמָה, מִלְחָמָה בַּיֵּצֶר הָרַע שֶׁנִּלְחָם בָּהֶם בְּגִילָאִים אֵלּוּ בְּכָל הַכֹּחַ.

שֶׁבֶט לֵוִי מְיַצֵּג אֶת הַצַּדִּיקִים. אֵלֶּה שֶׁגָּדְלוּ בְּתוֹךְ עוֹלָם שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְווֹת וּמֵעוֹלָם לֹא טָעֲמוּ טָעַם חֵטְא. וְהֵם נִסְפָּרִים מִגִּיל חֹדֶשׁ וָמַעְלָה לְלֹא הַגְבָּלָה. וְאֵין גִּיל מַקְסִימָלִי, כִּי הוּא צַדִּיק עַד יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן. אַשְׁרֵיו וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

בָּעַל הַתְּשׁוּבָה שֶׁרוֹאֶה וּמְקַנֵּא בּוֹ קְנָאַת סוֹפְרִים, לִבּוֹ נִצְבַּט בְּקִרְבּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא טוֹרֵחַ וְלוֹמֵד וּמִתְקַדֵּשׁ, הַזִּכְרוֹנוֹת שֶׁל קִלְקוּלָיו הָרַבִּים מַעֲצִיבִים אֶת לִבּוֹ. אָמְנָם אִם חָזַר מֵאַהֲבָה כָּל הַזְּדוֹנוֹת הָפְכוּ בַּשָּׁמַיִם לִזְכֻיּוֹת (יומא פו:), וְנֶאֱמַר שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים, אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד (ברכות לד:), וּבְכָל זֹאת הוּא זוֹכֵר אֶת הָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשָׂה, וְאֶת כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת שֶׁיָּכֹל לַעֲשׂוֹת בְּמָקוֹם, כְּמוֹ אוֹתוֹ שֵׁבֶט לֵוִי, כְּמוֹ אוֹתוֹ צַדִּיק, וְזֶה כּוֹאֵב לוֹ.

הִנֵּה הַצַּדִּיק הַצָּעִיר לוֹמֵד תּוֹרָה כְּבָר מִגִּיל 3. מְסַיֵּם אֶת הַשַּׁ״ס בְּגִיל צָעִיר, מִתְחַתֵּן וְאָב לִילָדִים תְּמִימִים וְצַדִּיקִים, בְּעוֹד שֶׁבַּעַל הַתְּשׁוּבָה בַּגִּילָאִים הָאֵלֶּה רָאָה שְׁטֵיּוֹת בַּטֶּמְבֶּלְוִיזְיָה וּבְזְבֵּז שָׁנִים רַבּוֹת בְּחוֹף הַיָּם וּבַמּוֹעֲדוֹנִים, אַחַר לְהִתְחַתֵּן וּלְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם, וּמַבִּיט בִּדְמָעוֹת עַל כָּל הַזְּמַן שֶׁיָּכֹל לְנַצֵּל וְשָׁרַף בְּמוֹ יָדָיו.

אוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה כִּי לֹא דּוֹמֶה כְּתִיבָה עַל נְיָר מָחוּק כְּמוֹ עַל נְיָר חָדָשׁ (אבות ד, כ). כָּל מָה שֶׁלּוֹמֵד אָדָם בִּצְעִירוּתוֹ, גִּירְסָא

דִּינָקוּתָא, נִטְמַע בְּלִבּוֹ. בְּגִיל 40 לִפְתֹּחַ סֵפֶר וּלְנַסּוֹת לְהָבִין פַּעַם רִאשׁוֹנָה זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר קָשֶׁה. אֲבָל אֶת הַשִּׁטּוּיוֹת שֶׁרָאָה בְּגִיל 10 הוּא יִזְכּוֹר לְפָרָטֵי פְּרָטִים. כִּי זֶה הַגִּיל שֶׁמַּכְנִיסִים לָרֹאשׁ אֶת הַדְּבָרִים שֶׁיִּשָּׁמְרוּ לְשָׁנִים רַבּוֹת. וּבַעַל הַתְּשׁוּבָה שׁוֹאֵל מָה אַשְׁמָתוֹ שֶׁנּוֹלַד הֵיכָן שֶׁנּוֹלַד וְגָדַל הֵיכָן שֶׁגָּדַל, שֶׁבִּזְמַן אֱמֶת הִכְנִיסוּ לוֹ לָרֹאשׁ אֶת כָּל הַנְּתוּנִים הֲלֹא נְכוֹנִים וּמִי יוֹצִיא לוֹ אוֹתָם מֵהָרֹאשׁ.

וְהוּא מִתְאַמֵּץ, מַגִּיעַ לְשִׁעוּרִים, חֵלֶק מֵבִין וְחֵלֶק לֹא, אוֹ שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו כְּבֵדוּת וְתַרְדֵּמָה, וְגַם מָה שֶּׁכֵּן נִלְחָם וְשָׂאַל וְהֵבִין, הוּא שׁוֹכֵחַ הֲרוֹב בַּדֶּרֶךְ חֲזָרָה הַבַּיְתָה. וְשׁוֹאֵל עַצְמוֹ "אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְהִשְׁתַּוּוֹת לְ'לִוּי' בָּעוֹלָם הַזֶּה? אָמְנָם יֵשׁ שָׂכָר רַב בָּעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל הֵיכָן יֵשׁ לִי אֶת הַהַרְגָּשָׁה הַטּוֹבָה בָּעוֹלָם הַזֶּה"?

אֲבָל בָּעַל הַתְּשׁוּבָה הַנַּ"ל לֹא מֵבִין מָה ה' רוֹצֶה מִמֶּנּוּ. כִּי אִם ה' הָיָה רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק מִלֵּדָה הָיָה מוֹלִיד אוֹתוֹ בִּסְבִיבָה שֶׁתְּלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה וְלֹא שְׁטֻיּוֹת. וּמַדּוּעַ בְּכָל זֹאת נוֹלָד הֵיכָן שֶׁנּוֹלַד וְגָדַל הֵיכָן שֶׁגָּדַל? כִּי ה' רָצָה שֶׁיִּמְצְאוּ אוֹתוֹ וְיַגִּיעוּ אֵלָיו מֵאוֹתָם מְקוֹמוֹת. כָּל מֵאוֹת הָאֲלָפִים שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה בֶּעָשׂוֹר הָאַחֲרוֹן כֻּלָּם מְסַפְּרִים אֶת אוֹתוֹ סִפּוּר: עָבְדוּ עָלֵינוּ. חִנְּכוּ אוֹתָנוּ בְּבֵית הַסֵּפֶר עַל שְׁקָרִים וּכְשֶׁגִּילִינוּ אֶת הַתּוֹרָה כָּל אֶחָד בִּזְמַנּוֹ וּמְקוֹמוֹ, רָאִינוּ אֶת הָאֱמֶת וְכֵיצַד שִׁקְּרוּ לָנוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא נִתְקָרֵב בִּכְלָל אֶל הַתּוֹרָה וְלֹא נֵדַע חְלִילָה מַהִי הָאֱמֶת. וְאִם הָיוּ מַרְאִים לָנוּ קוֹדֶם הָיִינוּ מַגִּיעִים קוֹדֶם. אֵיךְ מְתַקְּנִים אֶת כָּל הַשָּׁנִים שֶׁחַיִּינוּ בְּשֶׁקֶר?

אוֹמֵר ה' הִסְתַּכְּלוּ עַל הַמִּפְקָד שֶׁל הַבְּכוֹרוֹת. אֶת הַבְּכוֹרוֹת סוֹפְרִים מִגִּיל חֹדֶשׁ וַמַּעְלָה בְּדִיּוּק כְּמוֹ אֶת שֵׁבֶט לֵוִי.

מִי הֵם ״הַבְּכוֹרוֹת״? אֵלֶּה יְלָדָיו שֶׁל הַחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה. כַּאֲשֶׁר אָדָם שָׁשָׁב בִּתְשׁוּבָה מַכְנִיס אֶת הַתּוֹרָה הַבָּיְתָה בְּשִׂמְחָה וְאַהֲבָה, הוּא מַדְבִּיק אֶת יְלָדָיו וְהֵם גְּדֵלִים לִהְיוֹת כְּמוֹ הַלְוִיִּם, צַדִּיקִים מִילַדוּת. כָּל יֶלֶד שֶׁהָאָב מַשְׁקִיעַ בּוֹ הוּא קָדוֹשׁ, ״בְּכוֹר״, מִלְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת[27], הַיֶּלֶד הַזֶּה כְּבָר יִהְיֶה צַדִּיק בִּזְכוּת אַבָּא שֶׁלּוֹ. וּמִי שֶׁיִּלְדָיו כְּבָר גְּדֵלוּ, שֶׁיַּשְׁקִיעַ בַּנְּכָדִים, שֶׁבְּנֵי בָּנִים הֲרֵי הֵם כְּבָנִים.

לֹא יִתָּכֵן שֶׁבַּמְּצִיאוּת שֶׁל הַיּוֹם יִסְתּוֹבְבוּ מִילְיוֹנֵי יְהוּדִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים אֲפִילוּ קְרִיאַת שְׁמַע ! שֶׁגּוֹי שֶׁמַּגִּיעַ לַכֶּתֶל כֻּלּוֹ יִרְעַד מִיִּרְאָה וְיָשִׂים כִּפַּת קַרְטוֹן שֶׁיַּחְלְקוּ בַּכְּנִיסָה, וִיהוּדִי יַעֲמוֹד עִם גַּבּוֹ אֶל הַכֹּתֶל, יִשְׁעֵן עָלָיו וְיִצְלֵם עַצְמוֹ בַּפֶּלְאפוֹן ! וַיְהִיוּ יְהוּדִים שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁהַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי בְּמִזְרַח יְרוּשָׁלַיִם, קֶבֶר רָחֵל בְּבֵית לֶחֶם, מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה בְּחֶבְרוֹן וְקֶבֶר יוֹסֵף בִּשְׁכֶם הֵם בִּכְלָל שְׁטָחִים עֲרָבִים כְּבוּשִׁים וְאֵין לָהֶם קֶשֶׁר לְעַמֵּנוּ ! לֹא יוֹדְעִים כְּלוּם עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַל עַם יִשְׂרָאֵל, עַל הַהִיסְטוֹרְיָה הַמְּפֹאֶרֶת שֶׁלּוֹ וְעַל הֶעָתִיד הַנִּפְלָא יוֹתֵר שֶׁבְּקֶרוֹב יָבוֹא עָלָיו עִם מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ. הֵם לֹא יוֹדְעִים כְּלוּם ! אֶלָּה לֹא רְשָׁעִים אֶלָּא מִסְכְּנִים !

הֵם יוֹדְעִים לְהַפְעִיל אֶת כָּל הַמַּכְשִׁירִים וְהַצַּעֲצוּעִים הָאַלֶּקְטְרוֹנִיִּים הַחֲדָשִׁים, לִמְנוֹת יָשָׁר וְהָפוּךְ אֶת שְׁמוֹת כָּל הַדְּמוּיוֹת מִסִּדְרוֹת הַטֶּמְבֶּלְוִיזְיָה וּקְבוּצוֹת הַכַּדּוּרֶגֶל וְהַכַּדּוּרְסָל, אֲבָל עַל הָעָם שֶׁלָּהֶם הֵם לֹא יוֹדְעִים דָּבָר. רָאִיתִי פַּעַם רֵאָיוֹן עִם מוֹרִים חֲדָשִׁים שֶׁיָּצְאוּ מִסֶּמִינָר הַקְּבוּצִים וְשַׁאֲלוּ אוֹתָם מָה יֵשׁ עַל הַר הַבַּיִת וְלֹא יָדְעוּ לַעֲנוֹת. הִגְדִּיל אֶחָד לוֹמַר ״קֶבֶר רָחֵל״. וּכְשֶׁשְּׁאָלוּ אוֹתוֹ אֵיזוֹ רָחֵל, עָנָה ״רָחֵל הַמְּשׁוֹרֶרֶת״ ! וְאֵלֶּה

---

27 עַל הַפָּסוּק ״וְאָמַרְתָּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר ה׳ בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל״ (שמות ד, כב), פֵּרֵשׁ רַשׁ״י הַקָּדוֹשׁ: ״בְּנִי בְּכוֹרִי: לְשׁוֹן גְּדֻלָּה, כְּמוֹ אַף אֲנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ (תהלים פט, כח), זוֹ פְּשׁוּטוֹ״. מִכָּאן לְמֵדִים שֶׁלָּשׁוֹן ״בְּכוֹר״ בַּתּוֹרָה הוּא גַּם מִלְשׁוֹן גְּדֻלָּה וַחֲשִׁיבוּת.

הַמְחַנְכִים שֶׁל הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ: מִישֶׁהוּ יוֹשֵׁב עִם הַיֶּלֶד לַעֲשׂוֹת בַּקָּרַת נְזָקִים?

הַתִּקּוּן הָאֲמִתִּי

אָדָם הוֹאֵג שֶׁהַבֵּן שֶׁלּוֹ יֹאכַל וְיִתְלַבֵּשׁ, יֵדַע אַנְגְלִית וּמַתֶּמָטִיקָה וְיִהְיֶה לוֹ טֶלְפוֹן סְלוּלָרִי חָכָם וּמִתְקַדֵּם כְּמוֹ לְכָל חֲבֵרָיו. הַאִם הוּא יוֹשֵׁב אִתּוֹ קְצָת עַל פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ? לְפָחוֹת כְּשֶׁהוּא מַרְדִּים אֶת הַתִּינוֹק בָּעַרִיסָה, בְּגִיל שֶׁהוּא "לֹא מֵבִין כְּלוּם" כִּבְיָכוֹל, שֶׁיִּתְלֶה לוֹ תְּמוּנוֹת שֶׁל צַדִּיקִים בִּמְקוֹם מִיקִי מָאוּס וַחֲבֵרָיו, וְיִקְרָא לְיָדוֹ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁיִּכָּנֵס לוֹ לְתוֹךְ הַנְּשָׁמָה. הֵם גְּדֵלִים בִּסְבִיבָה טְמֵאָה וְכַפְרָנִית בְּמֶשֶׁךְ 24 שָׁעוֹת בְּיוֹם, 7 יָמִים בְּשָׁבוּעַ, הַאִם 5 דַּקּוֹת שֶׁל קְדֻשָּׁה הָאָב לֹא יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ לִילָדָיו? זֶה הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ! זֶה הַמִּפְקָד הָאַחֲרוֹן! אֲנַחְנוּ נִסְפָּרִים עַל הַיְלָדִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים וְזֶה יִהְיֶה הַתִּקּוּן הָאֲמִתִּי שֶׁלָּנוּ!

עוֹד מִלִּפְנֵי קוֹם הַמְּדִינָה כְּבָר הֵסִיתוּ נֶגֶד שׁוֹמְרֵי הַדָּת וְהַמִּצְווֹת. רַק שֶׁכַּיּוֹם הַמַּצָּב שׁוֹנֶה לַחֲלוּטִין, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ כְּבָר יוֹתֵר מִמִּלְיוֹן אֲנָשִׁים שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה. מִלְיוֹן אִישׁ שֶׁהֶחֱלוּ לָלֶכֶת לְבֵית הַכְּנֶסֶת, פָּתְחוּ אֶת הַסְּפָרִים וְלָמְדוּ בְּעַצְמָם וְגִילוּ כִּי עָבְדוּ עֲלֵיהֶם וְשִׁקְּרוּ לָהֶם. גִּילוּ אֶת יוֹפִי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת הַשַּׁבָּת וְהַחַגִּים, הַתְּפִלּוֹת וְהַדִּבּוּר עִם ה' יִתְבָּרַךְ. פִּתְאוֹם יֵשׁ שַׂלְוָה בַּחַיִּים, הָאֹכֶל יוֹתֵר טָעִים בְּשַׁבָּת וְהַמְּנוּחָה הִיא לַגּוּף וְלַנֶּפֶשׁ. וּכְשֶׁהֵם רוֹאִים אֵיךְ הַתִּקְשֹׁרֶת מְסִיתָה וּמַדִּיחָה וּמַאֲשִׁימָה, הֵם פּוֹרְצִים בִּצְחוֹק, מֵהֵיכָן הֵם מְבִיאִים אֶת הַשְּׁטוּיוֹת הָאֵלֶּה? הֵם לֹא מְבִינִים עַל מָה הֵם מְדַבְּרִים וְהֵם לֹא יוֹדְעִים אֶת הָאֱמֶת, אַחֶרֶת הֵם הָיוּ יוֹשְׁבִים עַכְשָׁו לְיָדֵנוּ וְלוֹמְדִים קְצָת הֲלָכוֹת בִּמְקוֹם לְבַלְבֵּל אֶת הַמֹּחַ.

אֵיךְ הֵם יֵדְעוּ אִם לֹא נִגַּלֶּה לָהֶם? גַּם אֲנַחְנוּ לֹא יָדָעְנוּ עַד שֶׁגִּלּוּ לָנוּ? כַּאֲשֶׁר יֵשׁ מִתְקַפּוֹת כָּאֵלּוּ עַל שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה וּמִצְווֹת וְעַל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לֹא צָרִיךְ לִצְעֹק וּלְהִתְלָהֵם, לְהִלָּחֵם וְלָרִיב, אֶלָּא כָּל אֶחָד שֶׁרָאָה אֶת הָאוֹר יִתְפֹּס לוֹ יְהוּדִי אֶחָד, וְיִקָּרֵב אוֹתוֹ אֶל הָאֱמֶת, יַרְאֶה לוֹ אֶת הַיֹּפִי שֶׁל הָאֱמֶת, וּכְבָר יֵשׁ לָנוּ עוֹד מִלְיוֹן אִישׁ שֶׁיִּזְכּוּ לָעוֹלָם הַבָּא. וְאוֹתוֹ אֶחָד שֶׁיְּגַלֶּה אֶת הָאֱמֶת יִתְלַהֵב כָּל כָּךְ וְיגַלֶּה לְעוֹד חָבֵר אֶחָד, יְהוּדִי אֶחָד, וּכְבָר יֵשׁ 3 מִלְיוֹן!

הָאֱמֶת מְדַבֶּקֶת! בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת הִתְחִילוּ לְהִתְמַלֵּא מֵחָדָשׁ בִּצְעִירִים אֲשֶׁר פָּקְחוּ לָהֶם אֶת הָעֵינַיִם, וְחָבֵר מֵבִיא חָבֵר. צָרִיךְ לְהַצִּיל נְפָשׁוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. יֵשׁ מַבּוּל שֶׁל טֻמְאָה בַּחוּץ וּבָתֵּי הַכְּנֶסֶת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁ הֵן תֵּבַת הַנֹּחַ שֶׁל יָמֵינוּ. לְהַכְנִיס אֶת כָּל מִי שֶׁאֶפְשָׁר לְהַצִּיל. לִפְנֵי שֶׁהַמַּבּוּל יִשְׁטוֹף הַכֹּל חָלִילָה. כָּךְ כֻּלָּנוּ נַגִּיעַ לַמִּפְקָד הָרְבִיעִי שֶׁל הַכְּנִיסָה לָאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת, לָעוֹלָם הַבָּא. וְלֹא תִּהְיֶה תְּבִיעָה עָלֵינוּ שֶׁתִּעַכֵּב אֶת הַכְּנִיסָה שֶׁלָּנוּ, כִּי עָשִׂינוּ אֶת הַמֻּטָּל עָלֵינוּ.

וְכִי עַד כַּמָּה יִהְיֶה לָנוּ נֹחַ לָשֶׁבֶת בַּתֵּבָה בְּמַחְלָקָה רִאשׁוֹנָה לְיַד הַחַלּוֹן, וְלִרְאוֹת אֶת כָּל הַמִּשְׁפָּחָה וְהַחֲבֵרִים שֶׁלָּנוּ מִחוּץ לַתֵּבָה, רָצִים בְּבֶהָלָה לְחַפֵּשׂ מִסְתּוֹר מֵהַמַּבּוּל? לָזֶה הִתְבַּיַּשְׁנוּ לְהָעִיר, וְעָם הַהוּא חָשַׁשְׁנוּ שֶׁיִּתְוַכַּח, וְעַל הַשְּׁלִישִׁי בְּכְלָל וְתַּרְנוּ מֵרֹאשׁ שֶׁהוּא לֹא יַקְשִׁיב אָז לָמָּה לִטְרֹחַ וּלְנַסּוֹת, וְהִנֵּה כֻּלָּם נִשְׁאֲרוּ בַּחוּץ. כָּל מִי שֶׁפּוֹרֵשׁ מֵהַצִּבּוּר בִּשְׁעַת צָרָה, לֹא זוֹכֶה לִרְאוֹת בְּנֶחָמָתָם (תענית יא.).

וְהַיּוֹם אָנוּ בַּצָּרָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. שֶׁכֵּן בַּ-2,000 שָׁנוֹת גָּלוּת נִסּוּ לְהַשְׁמִיד אוֹתָנוּ וּלְהַעֲבִיר אוֹתָנוּ עַל דָּתֵנוּ. הָרְגוּ בָּנוּ וְטָבְחוּ בָּנוּ, וּפְעָמִים חִבְּקוּ אוֹתָנוּ עַד שֶׁהִתְבּוֹלַלְנוּ וְנִטְמַעְנוּ, אֲבָל בְּכָל זֹאת שָׁרַדְנוּ אֶת כָּל הַמְּהַפְּכוֹת, כֵּיוָן שֶׁהָיָה לָנוּ דֶּבֶק

שֶׁחִבֵּר אוֹתָנוּ מֵעֵבֶר לָעוֹלָם הַזֶּה, הָיְתָה לָנוּ דָּת וֶאֱמוּנָה שֶׁשָּׁמְרָה עָלֵינוּ מִפְּנֵי כָּל הַמִּתְקָפוֹת. וְדַוְקָא לְאַחַר הַחֻרְבָּן הַגָּדוֹל שֶׁל הַשּׁוֹאָה, שֶׁנִּצַּלְנוּ מִתָּכְנִיתוֹ הַשְּׁטָנִית שֶׁל הִיטְלֶר יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ, לְאַבֵּד וּלְהַכְחִיד אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, נָפַלְנוּ לְחֻרְבָּן רוּחָנִי. נָפַלְנוּ לִשְׁמַד רוּחָנִי שֶׁהוּא פִּי אֶלֶף יוֹתֵר מְסֻכָּן מִכָּל מָה שֶׁעָבְרָנוּ בַּגָּלוּת.

אֲנָשִׁים תְּמִימִים שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת יַלְדֵיהֶם לְבָתֵּי סֵפֶר מִבְּלִי לִבְדּוֹק אֶת הַתָּכְנִים וּלְבַקֵּר אֶת הַמַּעֲרֶכֶת, וְעָקְרוּ מֵהֶם אֶת הָאֱמוּנָה בְּכֹחַ, וְכָךְ נִשְׁמוֹת טְהוֹרוֹת שֶׁהָיוּ אֲמוּרִים לִגְדוֹל לִהְיוֹת בַּחוּרִים אֲצִילִים, דּוֹקְרִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי לְמָוֶת בְּמוֹעֲדוֹנִים, אוֹ מִשְׁתַּכְּרִים וּמֵתִים בְּתְאוּנוֹת דְּרָכִים בַּשָּׁעוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, כְּשֶׁהָיוּ צְרִיכִים בִּכְלָל לְהִמָּצֵא בְּבֵיתָם בַּמִּטָּה. צְעִירִים שֶׁלֹּא רָאוּ כְּלוּם בַּחַיִּים אַךְ עָקְרוּ מֵהֶם אֶת הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁאֲמוּרָה הָיְתָה לְהָגֵן עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי הַמִּפְלָצוֹת שֶׁבַּחוּץ.

תּוֹרָה אֵינָהּ מִקְצוֹעַ, תּוֹרָה הִיא לֹא "חַמְצָן", הִיא לֹא "אֲוִיר לִנְשִׁימָה", תּוֹרָה הִיא חַיִּים בְּעַצְמָם. יֵשׁ שֶׁיִּלְמַד תּוֹרָה כָּל הַיּוֹם, וְיֵשׁ שֶׁעוֹבֵד וְלוֹמֵד, וְיֵשׁ שֶׁבְּשֶׁל טָרְדוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה מַצְלִיחַ לְפַנּוֹת רַק שָׁעָה בְּיוֹם וּלְהִלָּחֵם עָלֶיהָ בְּכָל כֹּחוֹ וּלְהֶאָחֵז בָּהּ בְּצִפָּרְנָיו וְלַעֲשׂוֹת אֶת אוֹתָהּ שְׁעַת תּוֹרָה לְעִקָּר הַיּוֹם שֶׁלּוֹ, גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה! אֲבָל חַיֶּבֶת לִהְיוֹת תּוֹרָה. בְּלִי תּוֹרָה אֵין יִרְאַת שָׁמַיִם, וּבְלִי יִרְאַת שָׁמַיִם אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם!

עֲקִירָה מֵהַשֹּׁרֶשׁ

מְסֻפָּר הַמִּדְרָשׁ[28] (פרקי דרבי אליעזר, פרק מא) כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָבַר עַל כָּל שָׂרֵי הָעוֹלָם לִשְׁאוֹל מִי רוֹצֶה בַּתּוֹרָה. הִגִּיעַ לְשֵׂר

28 וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר זָרַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַר שֵׂעִיר וְנִגְלָה עַל בְּנֵי עֵשָׂו... אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "מְקַבְּלִים אַתֶּם אֶת

שֶׁל יִשְׂמָעֵאל. שָׁאַל הַשָּׂר מָה כָּתוּב בָּהּ? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "לֹא תִגְנֹב" (שמות כ, יג). עָנָה הַשָּׂר זֶה לֹא מַתְאִים, שְׁהֲרֵי עַל יִשְׂמָעֵאל נֶאֱמַר "פֶּרֶא אָדָם יָדוֹ בַכֹּל וְיַד כֹּל בּוֹ" (בראשית טז, יב). פָּנָה לְשָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו. שָׁאַל הַשָּׂר מָה כָּתוּב בָּהּ? עָנָה "לֹא תִרְצָח" (שמות כ, יג), אָמַר הַשָּׂר זֶה לֹא טוֹב, עַל עֵשָׂו נֶאֱמַר "עַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה" (בראשית כז, מ). פָּנָה ה' לַשָּׂר שֶׁל עַמּוֹן וּמוֹאָב. שָׁאַל הַשָּׂר מָה כָּתוּב בָּהּ? עָנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "לֹא תִנְאָף" (שמות כ, יג), אָמַר הַשָּׂר לֹא מַתְאִים, הָרֵי כָּל מְקוֹרוֹ שֶׁל עַמּוֹן וּמוֹאָב הוּא מִנְּאוּף וְזוֹ כָּל מַהוּתוֹ. עַד שֶׁבָּא אֶל יִשְׂרָאֵל וּשְׁאָלָם אִם חֲפֵצִים בַּתּוֹרָה, מִיַּד עָנוּ "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שם כד, ז).

וְקָשֶׁה, שְׁהֲרֵי כָּל הַגּוֹיִם מְחֻיָּבִים בִּמְצְוֹת בְּנֵי נֹחַ, וַאֲסוּרִים בִּגְנֵבָה, נְאוּף וְרֶצַח, גַּם לְלֹא קַבָּלַת כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּעַם יִשְׂרָאֵל. אָז מָה הַכַּוָּנָה שֶׁסִּרְבוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בִּגְלַל הָאִסּוּרִים הָאֵלֶּה, הֲרֵי הֵם אֲסוּרִים בַּעֲבֵרוֹת אֵלּוּ גַּם כְּגוֹיִם?

אֶלָּא שֶׁהַתּוֹרָה לֹא רַק שֶׁמְּצַוָּה שֶׁלֹּא תִרְצַח וְלֹא תִגְנֹב וְלֹא תִנְאָף, הִיא מְבַקֶּשֶׁת וְגוֹרֶמֶת לַדָּבֵק בָּהּ שֶׁלֹּא יִרְצֶה וְלֹא יַחְשֹׁק בִּדְבָרִים אֵלֶּה בִּכְלָל. אָדָם שֶׁדָּבֵק בַּה' וּמִתְקַדֵּשׁ, עוֹשֶׂה

הַתּוֹרָה"? אָמְרוּ לוֹ: "מַה כְּתִיב בָּהּ"? אָמַר לָהֶם "לֹא תִרְצָח", אָמְרוּ לוֹ: "אֵין אָנוּ יְכוֹלִים לַעֲזֹב אֶת הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת עֵשָׂו אָבִינוּ, שֶׁאָמַר לוֹ וְעַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה". וּמִשָּׁם חָזַר וְנִגְלָה עַל בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל... אָמַר לָהֶם: "מְקַבְּלִים אַתֶּם אֶת הַתּוֹרָה"? אָמְרוּ לוֹ: "מַה כְּתִיב בָּהּ"? אָמַר לָהֶם: "לֹא תִגְנֹב", אָמְרוּ לוֹ: "אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לַעֲזֹב אֶת הַדָּבָר שֶׁעָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ שֶׁגָּנְבוּ אֶת יוֹסֵף וְהוֹרִידוּהוּ לְמִצְרַיִם"... וּמִשָּׁם שָׁלַח מַלְאָכִים לְכָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאָמַר לָהֶם: "מְקַבְּלִים אַתֶּם אֶת הַתּוֹרָה"? אָמְרוּ לוֹ: "מַה כְּתִיב בָּהּ"? אָמַר לָהֶם: "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי", אָמְרוּ לוֹ: "אֵין אָנוּ יְכוֹלִין לְהַנִּיחַ דָּת אֲבוֹתֵינוּ שֶׁעָבְדוּ אֶת הָאֱלִילִים"... וּמִשָּׁם חָזַר וְנִגְלָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ... אָמַר לָהֶם: "מְקַבְּלִים אַתֶּם אֶת הַתּוֹרָה"? אָמְרוּ כֻּלָּם פֶּה אֶחָד ... "אָנוּ שׁוֹמְרִים וְעוֹשִׂים כָּל הַמִּצְוֹת הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה" ...שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע".

רְצוֹן ה׳ כִּרְצוֹנוֹ וּמְבַטֵּל רְצוֹנוֹ בִּפְנֵי רָצוֹן קוֹנוֹ (אבות ב, ד), כָּל כָּךְ מִתְחַבֵּר אֶל ה׳, עַד שֶׁמַּחְשָׁבוֹת שֶׁל נְאוּף רֵצַח וּגְנֵבָה לֹא עוֹלִים עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל, הֵם לֹא שַׁיָּכִים אֵלָיו יוֹתֵר.

אוֹמֵר עֵשָׂו, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא אֶרְצַח בַּפַּעַל, בְּעִקָּר כִּי אֲנִי מְפַחֵד לְהִתָּפֵס וּלְהֵעָנֵשׁ, אֲבָל הָרָצוֹן וְהַתְּשׁוּקָה לִרְצֹחַ זֶה לֹא יִשְׁתַּנֶּה אֶצְלִי. עַל זֶה אֵינִי מוּכָן לְהִתְחַיֵּב, וּבְגִלַּל זֶה אֲנִי לֹא רוֹצֶה אֶת הַתּוֹרָה ! בְּגִלַּל הָרָצוֹן לִשְׁמוֹר עַל הַתְּשׁוּקָה לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה ! אֲנִי אֶשְׁמֹר עַל הַחֹק וְהַסֵּדֶר, הַרְבֵּה גּוֹיִם שׁוֹמְרִים עַל הַחֹק וְהַסֵּדֶר, לֹא מֵרְצוֹנָם אֶלָּא מִפַּחַד לְהֵעָנֵשׁ. וְלָכֵן בְּכָל מָקוֹם בָּעוֹלָם בּוֹ נוֹפֵל מִשְׁטַר עָרִיץ, מִיַּד הַפֶּשַׁע חוֹגֵג, כִּי כָּל הַתַּאֲוֹות לַחֲטָאִים שֶׁדֻּכְּאוּ מִפַּחַד לְעֹנֶשׁ מִיַּד צָפִים לְמַעְלָה וְהוֹפְכִים לְמַעֲשֶׂה. וְזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי חֲנִינָא סְגָן הַכֹּהֲנִים ״הֱוֵי מִתְפַּלֵּל בִּשְׁלוֹמָהּ שֶׁל מַלְכוּת, שֶׁאִלְמָלֵא מוֹרָאָהּ, אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ חַיִּים בְּלָעוּ״ (אבות ג, ב), כְּלוֹמַר לוּלֵא פַּחַד מֵעֹנֶשׁ, אֲנָשִׁים בַּעֲלֵי מִדּוֹת רָעוֹת יְמַמְּשׁוּ אֶת כָּל תַּאֲוֹות לִבָּם וַיַּעַבְרוּ עַל הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר.

אֲבָל יְהוּדִי שֶׁזָּכָה לְהִדַּבֵּק בַּה׳ לֹא פּוֹרֵשׂ מֵהָעֲבֵרוֹת כִּי הוּא חוֹשֵׁשׁ מֵעֹנֶשׁ, אֶלָּא הוּא לֹא רוֹצֶה בָּהֶן בִּכְלָל. זֶה לֹא לְרָמָתוֹ בִּכְלָל לִנְאֹף וְלִגְנֹב וְלִרְצֹחַ, זֶה נִרְאֶה בְּעֵינָיו כְּמַעֲשֶׂה בְּהֵמָה וְלֹא אָדָם. ״אֲנִי קָדוֹשׁ ! וְכִי אֶטָּמֵא עַצְמִי בִּשְׁטוּיוֹת אֵלֶּה וַאֲאַבֵּד אֶת מַעֲמָדִי״ ?

כַּאֲשֶׁר מְגַדְּלִים יְלָדִים יְהוּדִים לְלֹא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵם יְכוֹלִים לִגְדוֹל כְּגוֹיִם חָלִילָה. גּוֹי מְנֻמָּס אֲבָל גּוֹי ! וְגַם אִם יִהְיוּ אֲנָשִׁים שֶׁשּׁוֹמְרִים עַל חוֹק וְסֵדֶר, יִהְיֶה זֶה כִּי הֵם מְפַחֲדִים מֵהַמִּשְׁטָרָה אֲבָל הַתַּאֲוֹות כֵּן יְקַנְּנוּ בְּלִבָּם. גַּדֵּל כָּאן כְּבָר דּוֹר שְׁלִישִׁי בְּלִי תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְלָכֵן תַּפְקִידוֹ שֶׁל כָּל מִי שֶׁזָּכָה לְגַלּוֹת

אֶת הָאֱמֶת לְגַלּוֹתָהּ לַאֲחֵרִים, וְגַם אִם כָּל אֶחָד יַקְרֵב רַק יְהוּדִי אֶחָד זֶה כְּבָר עוֹד מִלְיוֹן אִישׁ! בּוֹאוּ נַכְנִיס עוֹד וְעוֹד יְהוּדִים לְתֵבַת נֹחַ, לִפְנֵי שֶׁהַמַּבּוּל הָאַחֲרוֹן יִשְׁטוֹף אֶת כָּל הַטֻּמְאָה שֶׁבַּחוּץ. בּוֹאוּ כֻּלָּנוּ נַגִּיעַ לַמִּפְקָד הָרְבִיעִי, לָאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת, לָעוֹלָם הַבָּא.

לא רוצה פטור

לָמָּה רַק אֲנִי לֹא?

כַּאֲשֶׁר קוֹרְאִים אֶת פָּרָשַׁת "בְּהַעֲלוֹתְךָ", בְּקְרִיאָה רִאשׁוֹנָה עוֹלָה שְׁאֵלָה לְגַבֵּי הַנְהָגָתוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עִם עַם יִשְׂרָאֵל. שְׁתֵּי פָּרָשִׁיּוֹת הַמַּעֲלוֹת אֶת אוֹתָהּ שְׁאֵלָה, וּמִתְחַבְּרוֹת לְעוֹד שְׁנֵי מְקוֹמוֹת בַּתּוֹרָה עִם אוֹתָהּ שְׁאֵלָה, וּלְמַעֲשֶׂה גַּם עִם אוֹתָהּ תְּשׁוּבָה לְכָל הַשְּׁאֵלוֹת, אֲשֶׁר מְחַדֶּשֶׁת לָנוּ מְעַט בַּהֲבָנָה מָה ה' רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ בַּעֲבוֹדַת ה' שֶׁלָּנוּ, וּמָה אָנוּ מְקַבְּלִים בִּתְמוּרָה.

פָּרָשַׁת "בְּהַעֲלוֹתְךָ" מַתְחִילָה בִּפְנִיָּה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל מֹשֶׁה לוֹמַר לְאַהֲרֹן עַל מִצְוַת הַדְלָקַת הַמְּנוֹרָה בַּמִּשְׁכָּן. הַצִּוּוּי הַזֶּה סָמוּךְ לְסוֹף הַפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת בָּהּ נְשִׂיאֵי הַשְּׁבָטִים

הֵבִיאוּ קָרְבָּנוֹת יָחִיד בְּ-12 הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן, בְּכָל יוֹם נָשִׂיא אַחֵר הִתְכַּבֵּד בַּכָּבוֹד הָרַב, וְזָכָה לְאוֹתָם פְּסוּקִים בְּמִלּוּאָם בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְהִזָּכֵר לָנֶצַח עַל קָרְבָּנוֹ. רַק שֵׁבֶט לֵוִי נִפְקַד מִן הַקָּרְבָּנוֹת.

אַהֲרֹן הַכֹּהֵן שָׂרָאָה כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מוֹרֶה לַנְּשִׂיאִים מִי יָבִיא קָרְבָּן בְּכָל יוֹם, עַל פִּי סֵדֶר הַמַּחֲנוֹת בַּמִּדְבָּר: יְהוּדָה יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן, רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן וְגָד, אֶפְרַיִם מְנַשֶּׁה וּבִנְיָמִין, דָּן אָשֵׁר וְנַפְתָּלִי. בְּכָל יוֹם יַגִּיעַ נָשִׂיא אַחֵר, יַעֲרֹךְ טֶקֶס שָׁלֵם וַחֲגִיגוֹת לְשִׁבְטוֹ שֶׁלּוֹ. וְרַק שֵׁבֶט לֵוִי לֹא בָּרְשִׁימָה. חָלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. כָּל הַשְּׁבָטִים הָאֲחֵרִים הִשְׁתַּיְּכוּ לַכַּתּוֹת הַמִּתְלוֹנְנִים כְּבָר מִמִּצְרַיִם, לֹא עָשׂוּ בְּרִית מִילָה וְלֹא שָׁמְרוּ אֶת חֻקֵּי הַתּוֹרָה בְּמִצְרַיִם (כְּלֹא מְצַוִּים וְעוֹשִׂים), חָטְאוּ בָּעֵגֶל, וּבְכָל זֹאת נִמְחָל לָהֶם וּמְקֻבָּלִים פְּרָס. וְשֵׁבֶט לֵוִי אֵין לוֹ שׁוּם עֲבֵרָה. הֵם כֵּן עָשׂוּ בְּרִית מִילָה, וְכֵן שָׁמְרוּ בְּמִצְרַיִם אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִשְׁתַּתְּפוּ בְּחֵטְא הָעֵגֶל, לָמָּה הֵם נִפְקָדִים?

אַהֲרֹן חָשַׁב שֶׁהַדָּבָר בְּאַשְׁמָתוֹ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי הַבָּחִיר בְּשֵׁבֶט לֵוִי וַאֲנִי עָשִׂיתִי אֶת הָעֵגֶל. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדַע שֶׁכָּל מָה שֶׁעָשִׂיתִי הָיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְסָלַח לִי, וְאַף מִינַּהּ אוֹתִי לְכֹהֵן גָּדוֹל, כַּנִּרְאֶה בְּכָל זֹאת שֶׁנַּעֲשָׂה כָּאן נֶזֶק בִּלְתִּי הָפִיךְ, וְכָל הַשֵּׁבֶט הִפְסִיד בִּגְלָלִי. וְכָךְ אַהֲרֹן נִשְׁבַּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ (במדבר רבה טו, ג).

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, לֵךְ אֱמֹר לְאַהֲרֹן שֶׁהוּא לֹא הֵבִין נָכוֹן. לֹא רַק שֶׁסָּלַחְתִּי לוֹ, הָיָה גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי שֶׁלִּבּוֹ נָקִי וְהוּא רַק רָצָה לַעֲשׂוֹת טוֹב לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁלֹּא הִקְרִיב קָרְבָּנוֹת עִם שְׁאָר הַנְּשִׂיאִים, כִּי יֵשׁ לִי עֲבוּרוֹ דָּבָר יוֹתֵר גָּדוֹל. הַקָּרְבָּנוֹת הֵם חַד פַּעֲמִיִּים, כָּל נָשִׂיא הֵבִיא קָרְבָּן פַּעַם אַחַת

בַּמִּדְבָּר וְזֶהוּ. מֵאָז וְעַד הַיּוֹם לֹא הָיָה מִקְרֶה בּוֹ הִקְרִיבוּ קָרְבָּנוֹת יָחִיד בִּנְסָבוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁיִּדְחֶה אֲפִילוּ שַׁבָּת (קָרְבָּן נְשִׂיא שֶׁבָּט אֶפְרַיִם). הָיָה זֶה אֵרוּעַ חַד פַּעֲמִי, עַד שֶׁזָּכָה לְהִכָּתֵב בַּתּוֹרָה פְּסוּקִים עַל גַּבֵּי פְּסוּקִים, וְהַנִּשְׂיאִים נָחֲלוּ כָּבוֹד כְּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה. אֲבָל לְךָ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן עֲבוֹדָה יוֹם יוֹמִית מֵאֲחוֹרֵי הַקְּלָעִים, רַק אֲנִי וְאַתָּה, כָּךְ שֶׁהַשָּׂכָר הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּדוֹל, כִּי זוֹ מִצְוָה בְּסֵתֶר.

מְסֻפָּר עַל הָרַב שָׁךְ זָצוּק״ל, שֶׁבָּכָה בְּעָרוֹב יָמָיו עַל מָה יִזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא? עָנוּ לוֹ כִּי הוּא מָרָן פְּאֵר הַדּוֹר, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הַמְהֻלֶּלֶת פּוֹנוֹבִיז׳, גְּדוֹל הַדּוֹר שֶׁהוֹרָה אֶת הַדֶּרֶךְ לְעָם יִשְׂרָאֵל, וְקִיֵּם כָּל הַמִּצְוֹות קָלָה כַּחֲמוּרָה, לֹא הֵבִינוּ עַל מָה קִנֵּן בּוֹ הַסָּפָק? עָנָה לָהֶם שֶׁכָּל מָה שֶׁעָשָׂה כְּבָר מְפֻרְסָם, מִבְּחִינָתוֹ הוּא קִבֵּל אֶת הַכָּבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, קִבֵּל אֶת שְׂכָרוֹ, אֲבָל מָה עָשִׂיתִי בְּסֵתֶר? עַל זֶה מְקַבְּלִים אֶת הַשֶּׂכָר הָאֲמִתִּי בָּעוֹלָם הַבָּא.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְאַהֲרֹן, נָתַתִּי לְךָ עֲבוֹדָה בֵּינִי לְבֵינְךָ, לָבוֹא כָּל יוֹם לְהַדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה שֶׁלִּי, אֶת הָאוֹר שֶׁל הַמִּקְדָּשׁ. בִּזְמַנָּם לֹא הָיְתָה תְּאוּרָה חַשְׁמַלִּית, וְהָיוּ בוֹנִים אֶת הַחַלּוֹנוֹת בְּשִׁפּוּעַ פְּנִימָה, צַר מִבַּחוּץ וְרָחָב מִבִּפְנִים, כָּךְ שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ תָּאִיר לְתוֹךְ הַבַּיִת בַּיּוֹם. אַךְ בַּמִּקְדָּשׁ הַחַלּוֹנוֹת הָיוּ בְּנוּיִים הָפוּךְ, צַר מִבִּפְנִים וְרָחָב מִבַּחוּץ, שֶׁהָאוֹר יוֹצֵא מִמֶּנּוּ וּמֵאִיר לָעוֹלָם (במדבר רבה טו, ב), זוֹ הַמְּנוֹרָה שָׁאַתָּה מַדְלִיק! וְיוֹתֵר מִזֶּה, בָּרֵגַע שֶׁבַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא יִהְיֶה מִקְדָּשׁ, אָז גַּם לֹא יִהְיוּ קָרְבָּנוֹת. אֲבָל לְצֶאֱצָאֶיךָ הַחַשְׁמוֹנָאִים אֲנִי שׁוֹמֵר אֶת הַמִּצְוָה לַחֲנוֹךְ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְטַהֵר אוֹתוֹ, וְזֵכֶר לְנֵס יַדְלִיקוּ מְנוֹרָה קְטַנָּה, הִיא הַחֲנֻכִּיָּה, וְהַמְּנוֹרָה הַזּוֹ תִּדְלַק גַּם אַחֲרֵי שֶׁהַבַּיִת יֶחֱרַב. וְאַף שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת וְאֵין קָרְבָּנוֹת, הַמְּנוֹרָה תִּדְלֵק עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ!

מַדּוּעַ לֹא הִתְגַּלָּה קוֹדֶם?

וְכָאן עוֹלָה שְׁאֵלָה. הֲרֵי הַתּוֹרָה נִכְתְּבָה 2,000 שָׁנָה לִפְנֵי בְּרִיאַת הָעוֹלָם (בראשית רבה ח, ב), וְה׳ מְדַבֵּר אֶל אַהֲרֹן בַּחֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן בְּא׳ בְּנִיסָן שְׁנַת 2,449 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, כְּלוֹמַר כִּמְעַט 4,500 שָׁנָה לִפְנֵי שֶׁפָּנָה ה׳ לְאַהֲרֹן, כְּבָר הָיָה כָּתוּב בַּתּוֹרָה צוּרַת הַמִּשְׁכָּן וְכֵלָיו וַעֲבוֹדָתוֹ, וְאֶחָד מֵהֶם הוּא הַדְּלָקַת הַמְּנוֹרָה. וְאוֹתָהּ יַדְלִיקוּ הַכֹּהֲנִים. וְהִנֵּה חֲצִי שָׁנָה לִפְנֵי חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן, בְּיוֹם כִּפּוּר, י׳ בְּתִשְׁרֵי שְׁנַת 2,449 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יוֹרֵד עִם לוּחוֹת הַבְּרִית, וְעִם הַתּוֹרָה בִּכְתָב מִפָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית וְעַד מַעֲמָד הַר סִינַי, וְהַשְּׁאָר נִמְסַר לוֹ בְּעַל פֶּה, עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַל הַכְּתָב בְּיוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן, וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה לֹא מָסַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לֹא בִּכְתָב וְלֹא בְּעַל פֶּה. אִם הָיְתָה כְּתוּבָה פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה, וְאַהֲרֹן הָיָה קוֹרֵא וְיוֹדֵעַ, הוּא לֹא הָיָה מְצַטַּעֵר. מַדּוּעַ חִכָּה ה׳ עוֹד חֲצִי שָׁנָה עַד שֶׁאַהֲרֹן יִרְאֶה אֶת הַקָּרְבָּנוֹת וְיִצְטַעֵר, וַיַּאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ, וְרַק אָז חָשַׁף בִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת פָּרָשַׁת הַמְּנוֹרָה?

בְּהֶמְשֵׁךְ הַפָּרָשָׁה אָנוּ קוֹרְאִים עַל פָּרָשַׁת פֶּסַח שֵׁנִי. כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, צִוּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל חַג הַפֶּסַח הָרִאשׁוֹן. בְּמַעֲמַד הַר סִינַי צִוּוּ עַל פֶּסַח לְדוֹרוֹת, עַל כָּל חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו, וּכְשֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ יָרַד עִם הַתּוֹרָה מִסִּינַי, לֹא מָזְכָּר שָׁם פֶּסַח שֵׁנִי. כָּל מָה שֶׁנֶּאֱמַר הוּא שֶׁאָדָם טָמֵא מֵת לֹא יָכוֹל לֶאֱכוֹל אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח. וְהִנֵּה הִגִּיעוּ אֶל מֹשֶׁה אֲנָשִׁים טְמֵאֵי מֵתִים. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיוּ אֵלֶּה נוֹשְׂאֵי אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף[29] (סוכה כה.), יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיוּ

---

[29] זוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: וְהָעוֹסֵק בְּמִצְוָה פָּטוּר מִן הַמִּצְוָה מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא, דְּתַנְיָא ״וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם״ וְגוֹ׳, אוֹתָם אֲנָשִׁים מִי הָיוּ? נוֹשְׂאֵי אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיוּ, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מִישָׁאֵל וְאֶלְצָפָן הָיוּ, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בְּנֶגֶד וַאֲבִיהוּא. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר אִם

אֵלֶּה בְּנֵי דּוֹדָם שֶׁל נָדָב וַאֲבִיהוּא, בָּנָיו שֶׁל אַהֲרֹן שֶׁה׳ לָקַח אֶת נִשְׁמָתָם בְּיוֹם חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן, וּבְנֵי דּוֹדָם נִטְמְאוּ אֲלֵיהֶם לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא הִסְפִּיקוּ לִטָּהֵר עַד הֶחָג (שם, כה:), וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיוּ אֵלֶּה אֲנָשִׁים שֵׁמֵת לָהֶם אָדָם פִּתְאוֹם וְהָיוּ צְרִיכִים לְטַפֵּל בְּמֵת מִצְוָה (שם). וְהִנֵּה אוֹתָם טְמֵאִים רוֹאִים אֶת מִילּוּאֵי עַם יִשְׂרָאֵל מִתְכּוֹנְנִים לְפֶסַח (שֶׁבְּדִיעֲבַד הִתְבָּרֵר שֶׁהָיָה זֶה הַפֶּסַח הַיָּחִיד שֶׁעָשׂוּ אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר), וְאֵין טְמֵאֵי מֵתִים בֵּינֵיהֶם כִּי אֵין מָוֶת בַּמִּדְבָּר, וְרַק הֵם נִטְמְאוּ וְנִבְצַר מֵהֶם לָחֹג אֶת הַפֶּסַח. הַיְחִידִים מִתּוֹךְ מִלְּיוֹנִים. אֵיזֶה צַעַר!

אֲנִי זוֹכֵר שֶׁכְּשֶׁהָיִיתִי יֶלֶד קָטָן, עָשׂוּ חֲגִיגַת פּוּרִים שְׁלֵמָה בְּמָקוֹם בּוֹ לָמַדְתִּי, וְהָפְכוּ אֶת כָּל הַכִּתּוֹת לְחַדְרֵי מְשַׂחֲקִים וְהַפְתָּעוֹת לְפִי נוֹשְׂאִים. אֶחָד הַחֲדָרִים הָיָה חֶדֶר חֲלוּקַת מַתָּנוֹת. הֵבִיאוּ לְכָל יֶלֶד קְעָרָה לְמִשְׁלוֹחַ פְּתֶק עִם מִסְפָּר, וּלְפִי הַמִּסְפָּר הֵבִיאוּ לַיֶּלֶד מַתָּנָה, מַשְׁרוֹקִית, כַּדּוּר, תְּמוּנָה, מַשֶּׁהוּ קָטָן וְנֶחְמָד. וְהִנֵּה עָמַדְתִּי בַּתּוֹר כְּמוֹ כֻּלָּם, וְהוֹצֵאתִי פֶּתֶק וְעָלָיו הָיוּ כָּתוּב הַמִּסְפָּר "אֶפֶס". שׁוּם מַתָּנָה! הַיָּחִיד! עַד הַיּוֹם לֹא הֵבַנְתִּי, אֵיךְ אֶפְשָׁר לָשִׂים פֶּתֶק כָּזֶה בַּקְּעָרָה וְלַעֲשׂוֹת כָּךְ לְיֶלֶד, אֲבָל זֶה מָה שֶׁהָיָה. כְּשֶׁיָּצָאתִי מֵהַחֶדֶר כֻּלָּם הִסְתַּקְּרָנוּ לִרְאוֹת בְּמַה זָכִיתִי, וּלְכֻלָּם עָנִיתִי בְּעַצְבוּת "יָצָא לִי אֶפֶס, לֹא זָכִיתִי בִּכְלוּם". אֵיזֶה צַעַר לְיֶלֶד קָטָן, כֻּלָּם קִבְּלוּ מַשֶּׁהוּ וְרַק הוּא לֹא.

בָּאוּ אוֹתָם טְמֵאִים לְמֹשֶׁה וְאָמְרוּ:

נוֹשְׁאֵי אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיוּ, כְּבָר הָיוּ יְכוֹלִין לִיטָּהֵר, אִם מִישֶׁאֵל וְאֶלְצָפָן הָיוּ, יְכוֹלִין הָיוּ לִיטָּהֵר. אֶלָּא עוֹסְקִין בְּמֵת מִצְוָה הָיוּ, שֶׁחָל שְׁבִיעִי שֶׁלָּהֶן לִהְיוֹת בָּעֶרֶב פֶּסַח. שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשֹׂת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא", בַּיּוֹם הַהוּא אֵין יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת, הָא לְמָחָר יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת.

- ״רַק אֲנַחְנוּ טְמֵאֵי מֵתִים. לְאַף אֶחָד לֹא מֵת קָרוֹב שֶׁיִּטַּמֵּא לוֹ, רַק אֲנַחְנוּ! הֲנִהְיֶה לִיחִידִים שֶׁלֹּא יָחֹגּוּ אֶת הַפֶּסַח? לֹא יֹאכְלוּ מֵהַקָּרְבָּן? נָכוֹן שֶׁאָנוּס פָּטוּר וְה׳ מְצָרֵף מַחֲשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה, אֲבָל לֹא רוֹצִים פְּטוֹר! רוֹצִים לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת הַפֶּסַח כְּמוֹ כֻּלָּם״.

וְכָךְ בָּכוּ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ. מֹשֶׁה לֹא יָדַע מָה לַעֲנוֹת לָהֶם וְהֶחְלִיט לִפְנוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִרְאוֹת מָה יִפְסֹק בְּעִנְיָנָם, שֶׁהֲרֵי הֵם עָשׂוּ מִצְוָה גְּדוֹלָה שֶׁנִּטְמְאוּ לְמֵתִים לְקָבְרָם, הֵיתָכֵן שֶׁשָּׁלִיחַ מִצְוָה יִנָּזֵק? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: ״אִם יֵשׁ מְעַט שֶׁנִּטְמְאוּ, יָבוֹאוּ בְּיוֹם י״ד בְּאִיָּר עִם קָרְבָּן פֶּסַח יֹאכְלוּ אוֹתוֹ אָז, וְזֶהוּ פֶּסַח שֵׁנִי, פִּתָּרוֹן לְמִי שֶׁהָיָה טָמֵא בָּרִאשׁוֹן״.

וּכְמוֹ בַּמְּנוֹרָה, עוֹלָה אוֹתָהּ שְׁאֵלָה. הֲרֵי גַּם פֶּסַח שֵׁנִי הָיָה כָּתוּב 4,500 שָׁנָה לִפְנֵי הָאֲרוּעַ שֶׁל אוֹתָם טְמֵאֵי מֵתִים שֶׁפָּנוּ אֶל מֹשֶׁה, מַדּוּעַ ה׳ יִתְבָּרַךְ לֹא אָמַר כְּלוּם לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לֹא סִפֵּר לוֹ עַל כָּךְ בְּמַעֲמַד הַר סִינַי? לָמָּה לְחַכּוֹת שֶׁאוֹתָם אֲנָשִׁים יִטַּמְּאוּ וְיִצְטַעֲרוּ וְיִבְכּוּ, וְאָז יֹאמַר לָהֶם שֶׁאֵין בְּעָיָה, יֵשׁ כְּבָר פִּתָּרוֹן לַשְּׁאֵלָה שֶׁלָּהֶם?

נֶחְשָׁבוֹת או לא נחשבות?

שְׁאֵלָה דּוֹמָה עוֹלָה בְּעִקְבוֹת הַפָּרָשָׁה הַבָּאָה, פָּרָשַׁת שְׁלַח לְךָ. שָׁם מְסֻפָּר עַל אָדָם שֶׁקּוֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּשַׁבָּת בְּמֵזִיד וְנִפְסַק שֶׁיִּסָּקֵל לַמָּוֶת. אַחַת הַסְּבָרוֹת בַּגְּמָרָא הִיא שֶׁאוֹתוֹ מְקוֹשֵׁשׁ הָיָה אָדָם בְּשֵׁם צְלָפְחָד (שבת צו:). וְהִנֵּה לִפְנֵי שֶׁנִּכְנְסוּ אֶל הָאָרֶץ, בָּאוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְאוֹמְרוֹת כִּי צְלָפְחָד יָרַשׁ אֶת אָבִיו שֶׁנִּפְטַר בַּמִּדְבָּר, וְכֵן הוּא הָיָה בְּכוֹר אָז מַגִּיעַ לוֹ פִּי שְׁנַיִם מֵאֶחָיו, וְכֵן מַגִּיעַ לוֹ חֵלֶק בָּאָרֶץ כְּיוֹצֵא מִצָּרִים בְּעַצְמוֹ, כְּלוֹמַר מַגִּיעַ לוֹ שְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים בָּאָרֶץ. וְהִנֵּה אֲבִיהֶם עָשָׂה מָה

שֶׁעָשָׂה וְנֶעֱנַשׁ, וְלֹא הִשְׁאִיר אַחֲרָיו בֵּן יוֹרֵשׁ. מָה יִהְיֶה עַל הַחֶלְקוֹת?

לֹא כָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁבַּת יוֹרֶשֶׁת אִם אֵין בֵּן, אִם כָּךְ מָה הַדִּין? אִם בָּנוֹת נֶחְשָׁבוֹת גַּם כְּזֶרַע לָאָב אָז הֵן יִרְשׁוּ הֵיכָן שֶׁאֵין אָח, וְאִם בָּנוֹת לֹא נֶחְשָׁבוֹת כְּלָל אָז שֶׁתִּתְיַבֵּם אִמָּם לַאֲחֵי אַבָּא וְתָבִיא בֵּן שֶׁיִּרַשׁ אֶת הַנַּחֲלוֹת. אָמְנָם אָסוּר לְאָדָם לַעֲשׂוֹת אֶת אַלְמָנַת אָחִיו אִם יֶשׁ לָהּ יְלָדִים, אַךְ אִם הַבָּנוֹת לֹא נֶחְשָׁבוֹת כְּדֵי לָרֶשֶׁת, שֶׁלֹּא תִּחַשֵּׁבְנָה כְּלָל, וְאָז כִּבְיָכוֹל לְאִמָּא אֵין יְלָדִים וְיכוֹלָה לְהִתְיַבֵּם, וְאִם הֵן כֵּן נֶחְשָׁבוֹת לֶאֱסוֹר הַדּוֹד לַעֲשׂוֹת אֶת אִמָּם, אָז כֵּן תִּחַשֵּׁבְנָה כְּזֶרַע שֶׁל אֲבִיהֶם לָרֶשֶׁת נַחֲלָתוֹ (בבא בתרא קיט:).

נִגַּשׁ מֹשֶׁה אֶל הַקָּדֵשׁ לִשְׁאוֹל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָה הַדִּין. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה לוֹ אֶת כָּל פָּרָשַׁת הַנַּחֲלוֹת, מִי יוֹרֵשׁ אֶת הַנִּפְטָר בְּמִקְרֶה וְאֵין בָּנִים אוֹ בָּנוֹת אוֹ אַחִים וְכֵן הָלְאָה. לַמִּקְרֶה שֶׁל בָּנוֹת צְלָפְחָד הַדִּין הוּא שֶׁאִם לֹא הָיָה לַנִּפְטָר בָּנִים כְּלָל, הַבָּנוֹת יוֹרְשׁוֹת. וְהִנֵּה שׁוּב עוֹלָה שְׁאֵלָה, מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חִכָּה עַד עַכְשָׁו לְגַלּוֹת לְמֹשֶׁה פָּרָשָׁה זוֹ? מַדּוּעַ לְגַלּוֹת אֶת הַתּוֹרָה בִּשְׁלַבִּים, לְחַכּוֹת עַד שֶׁיִּקָּרֶה מִקָּרֶה, שֶׁיִּהְיֶה צַעַר לִבְנוֹת צְלָפְחָד, וְלֹא תֵּדַעְנָה מָה יַּעֲלֶה בְּגוֹרָלָן וּבְגוֹרָל נַחֲלַת אֲבִיהֶן, וְרַק אָז לְגַלּוֹת לָהֶן פָּרָשָׁה שֶׁהָיְתָה כְּתוּבָה 2,000 שָׁנָה קוֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְשָׁם כָּתוּב הַפִּתָּרוֹן? מַדּוּעַ לַעֲשׂוֹת כָּךְ?

שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ

הַמִּקְרֶה הָרְבִיעִי הוּא סִפּוּרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁיָּצָא לְחָרָן לָשֵׂאת אֶת בַּת לָבָן לְאִשָּׁה. הָיְתָה לוֹ הַנְהָגָה מְיֻחֶדֶת, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁעָבַר שָׁם וְיָדַע כִּי אַבְרָהָם וְיִצְחָק אֲבוֹתָיו הִתְפַּלְּלוּ שָׁם,

גַּם הוּא עָמַד וְהִתְפַּלֵּל שָׁם. הַמְּקוֹמוֹת בָּהֶם אֲבוֹתָיו הִתְפַּלְּלוּ הִתְקַדְּשׁוּ מִתְּפִלָּתָם, וְיֵשׁ עִנְיָן לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁקָּבוּעַ לִתְפִלּוֹת.

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (ברכות כו:) כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ תִּקֵּן תְּפִילַת שַׁחֲרִית שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט, כז): "וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר **עָמַד** שָׁם", וְאֵין **עֲמִידָה** אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים קו, ל): "**וַיַּעֲמֹד** פִּינְחָס וַיְפַלֵּל". יִצְחָק אָבִינוּ תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כד, סג): "וַיֵּצֵא יִצְחָק **לָשׂוּחַ** בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב", וְאֵין **שִׂיחָה** אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים קב, א): "תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ **שִׂיחוֹ**". יַעֲקֹב אָבִינוּ הִתְפַּלֵּל אֶת שְׁתֵּי הַתְּפִלּוֹת הָאֵלּוּ, שַׁחֲרִית וּמִנְחָה, כַּאֲבוֹתָיו.

וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר שָׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב לְלָבָן לָשֵׂאת לוֹ אִשָּׁה מִבְּנוֹתָיו, הוּא עָבַר בַּדֶּרֶךְ בְּמָקוֹם בּוֹ הִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתָיו וְלֹא שָׁם לִבּוֹ לְכָךְ. רַק כַּאֲשֶׁר עָבַר כִּבְרַת דֶּרֶךְ אָרְכָּה אָמַר לְעַצְמוֹ "הֲיִתָּכֵן שֶׁעָבַרְתִּי בְּמָקוֹם בּוֹ הִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתַי וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלָּלְתִּי"? (סנהדרין צה:), מִיָּד סָב עַל עֲקֵבָיו לְהִתְפַּלֵּל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַדָּבָר יַאֲרִיךְ אֶת מַסָּעוֹ, הוּא לֹא וִתֵּר.

וְהִנֵּה אַף הִתְחִיל לָלֶכֶת וּכְבָר מָצָא עַצְמוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם! ה' יִתְבָּרַךְ עָשָׂה לוֹ נֵס וְהִקְפִּיץ לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ. וְכֵיוָן שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשַּׁן שָׁם, הוּא הֵאִיץ אֶת הַיּוֹם וּבְמָקוֹם שְׁעַת צָהֳרַיִם הִנֵּה שָׁקְעָה לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ. יַעֲקֹב כְּבָר לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְפַּלֵּל תְּפִילַת מִנְחָה וְתִקֵּן שָׁם אֶת תְּפִילַת עַרְבִית. וַחֲזַ"ל אוֹמְרִים (חולין צא:) כִּי ה' הֵזִיז לְשָׁם גַּם אֶת הַר הַבַּיִת וְקִפֵּל אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמָרְאשׁוֹתָיו שֶׁיִּישַׁן עַל כֻּלָּהּ בְּבַת אַחַת! אֵלּוּ נִסִּים מֵעַל הַטֶּבַע! וְכָל זֹאת כִּי חָזַר לְהִתְפַּלֵּל הֵיכָן שֶׁאֲבוֹתָיו הִתְפַּלְּלוּ.

וְקָשֶׁה, יָדוּעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ לְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם בְּהַסְתָּרָה וְדֶרֶךְ הַטֶּבַע וְשָׁאנוּ נִגְלֶה אוֹתוֹ, וְלָכֵן הוּא

מְמַעֵט בִּנְסִים מֵעַל הַטֶּבַע וְשׁוֹמֵר אוֹתָם לְמִקְרִים מְיֻחָדִים. וְכָאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים עַל נִסִּים, קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ, חֲזָזַת הָרִים מִמְּקוֹמָם, דִּלּוּג מִצָּהֳרַיִם לְלַיְלָה, כָּל זֹאת כִּי יַעֲקֹב שָׂכַח לְהִתְפַּלֵּל וְחָזַר עַל עִקְבוֹתָיו. לֹא קַל הָיָה יוֹתֵר לְהַזְכִּיר לְיַעֲקֹב כְּשֶׁעָבַר לְיַד הַמָּקוֹם לָרְאשׁוֹנָה כִּי כָּאן הִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתָיו? וְהוּא, הוּא הָיָה נִזְכָּר מִתְפַּלֵּל וּמַמְשִׁיךְ. בְּלִי יוֹתֵר מִדֵּי שִׁנּוּיִים וְנִסִּים מֵעַל הַטֶּבַע. מַדּוּעַ לְחַכּוֹת שֶׁיִּזְכֹּר וְיִצְטַעֵר וְיַחְזֹר, וְאָז לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּרָה שֶׁל נִסִּים מֵעַל הַטֶּבַע?

מְסִירוּת נֶפֶשׁ

הַקּוֹ הַמְּחַבֵּר בְּכָל אַרְבַּעַת הַסִּפּוּרִים הַנַּ״ל, עַל אַהֲרֹן שֶׁהִצְטָעֵר עַל הַקָּרְבָּנוֹת, וּטְמֵאֵי הַמֵּת שֶׁהִצְטַעֲרוּ עַל פֶּסַח, וּבָנוֹת צְלָפְחָד שֶׁהִצְטַעֲרוּ עַל יְרוּשַׁת אֲבִיהֶם, וְיַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁהִצְטָעֵר כִּי לֹא הִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם בּוֹ הִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתָיו. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חִכָּה שֶׁיִּצְטַעֲרוּ וְאָז חָשַׁף אֶת הַפִּתָּרוֹן וּבָאָה הַיְשׁוּעָה, וְהַשְּׁאֵלָה בְּכָל הַמִּקְרִים, מַדּוּעַ דַּוְקָא בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא כִּי יֵשׁ שְׁנֵי סוּגִים שֶׁל עֲשִׂיַּת מִצְוָה. אָמְנָם מִבְּחִינַת הַמַּעֲשֶׂה הַחִיצוֹנִי, תָּמִיד הַמִּצְוָה הִיא אוֹתָהּ מִצְוָה וַעֲשִׂיָּתָהּ הִיא אוֹתָהּ עֲשִׂיָּה, אֲבָל הַמַּחְשָׁבָה הַמִּצְטָרֶפֶת לַמַּעֲשֶׂה הִיא אַחֶרֶת. הַאִם אַתָּה עוֹשֶׂה מִצְוָה אוֹ הַאִם אַתָּה מוֹסֵר נֶפֶשׁ עֲבוּר הַמִּצְוָה? וְהַהֶבְדֵּל הוּא, שֶׁכְּשֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה מִצְוָה יֵשׁ שָׂכָר, וְאִם אַתָּה אָנוּס אַתָּה אָנוּס, וְאָמְרוּ חֲזַ״ל (נדרים כז.) אָנוּס רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ (הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹטֵר אֶת הָאָנוּס מֵהַמִּצְוָה), וְה׳ מְצָרֵף מַחְשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה, יֵשׁ לָנוּ שָׂכָר שֶׁהִתְכַּוְּנוּ אֲפִילוּ שֶׁלֹּא עָשִׂינוּ.

אֲבָל יֵשׁ אֶחָד שֶׁמּוֹסֵר נֶפֶשׁ עֲבוּר הַמִּצְוָה. וּכְשֶׁהוּא מוֹסֵר עָלֶיהָ נֶפֶשׁ, הוּא זוֹכֶה שֶׁהִיא תִּמְסֹר נֶפֶשׁ עָלָיו. הוּא רוֹכֵשׁ

אֶת הַמִּצְוָה. יֵשׁ סִפּוּר עַל הַבָּבָא סָאלִי, רַבִּי יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֲצֵירָא זָצוּק״ל, שֶׁכְּשֶׁהָיָה בְּצָרְפַת, הָיָה חֹדֶשׁ אֶחָד שֶׁלֹּא רָאוּ אֶת הַלְּבָנָה כְּדֵי לְבָרֵךְ עָלֶיהָ בִּגְלַל מֶזֶג הָאֲוִיר הַחֹרְפִי. וְהִנֵּה הִגִּיעַ הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן לַבְּרָכָה וַעֲדַיִן מְעֻנָּן וְהַלְּבָנָה לֹא נִרְאֵית. אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים כִּי אֲנוּסִים הֵם וְלֹא יְבָרְכוּ. אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הִפְטִיר בְּדֶרֶךְ אַגַּב כִּי הַלְּבָנָה נִרְאֵית בְּעִיר אַחֶרֶת, מֵרָחֹק שֶׁל כַּמָּה שָׁעוֹת נְסִיעָה. כֻּלָּם הַנָּהֲנוּ בְּרֹאשָׁם עַל אוֹתָם יְהוּדִים בָּרֵי מַזָּל הַגָּרִים בְּאוֹתָהּ עִיר שֶׁכֵּן יִזְכּוּ לְבָרֵךְ. רַק הַבָּבָא סָאלִי עָשָׂה מַעֲשֶׂה, שָׂכַר מוֹנִית וְנָסַע עַד לְאוֹתָהּ עִיר וּבֵרַךְ עַל הַלְּבָנָה שָׁם.

שָׁנִים אַחֲרֵי, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בִּקְּשׁוּ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַלְּבָנָה בִּנְתִיבוֹת, עִירוֹ שֶׁל הַבָּבָא סָאלִי, וְהָיָה זֶה יוֹם מְעֻנָּן וְהַלְּבָנָה לֹא נִרְאֲתָה. יָצָא הַבָּבָא סָאלִי מִבֵּיתוֹ וְנִפְנֵף בְּיָדָיו בָּאֲוִיר כְּאִלּוּ הוּא מְסַלֵּק הֶעָנָנִים לַצְּדָדִים, וְאָכֵן הֶעָנָנִים זָזוּ וְהַלְּבָנָה נִרְאֲתָה בְּתִפְאַרְתָּהּ. מִהֲרוּ כֻּלָּם לְבָרֵךְ וְאָז סִלֵּק הָרַב אֶת יָדוֹ וְהֶעָנָנִים חָזְרוּ לִמְקוֹמָם. כֻּלָּם דִּבְּרוּ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים עַל הַנֵּס וְהַמּוֹפֵת שֶׁחָזוּ בְּעֵינֵיהֶם, אַךְ הַבָּבָא סָאלִי הִסְבִּיר לְכָל מִי שֶׁשָּׁאַל, כִּי לֹא הָיָה זֶה נֵס אוֹ מוֹפֵת, אֶלָּא תּוֹצָאָה שֶׁל מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁגִּלָּה שָׁנִים קוֹדֶם עַל מִצְוָה זוֹ, שֶׁנָּסַע בְּמוֹנִית מֶרְחָק שֶׁל שָׁעוֹת כְּדֵי לְבָרֵךְ, וְהִנֵּה בְּכָךְ רָכַשׁ אֶת הַמִּצְוָה. כְּשֶׁאָדָם מוֹסֵר נַפְשׁ עַל מִצְוָה זֶה סִפּוּר אַחֵר לְגַמְרֵי.

יָדוּעַ וּמְפֻרְסָם הַסִּפּוּר עַל שְׁנֵי סוֹחֲרִים יְהוּדִים שֶׁסִּפְּינָתָם טָבְעָה סָמוּךְ לְחוֹפֵי פּוֹרְטוּגָל בִּימֵי הָאִינְקְוִיזִיצְיָה, בָּהּ הַכְּנֵסִיָּה הַקָּתוֹלִית שָׁלְטָה בְּיַד רָמָה וְרַדְפָה אַחֲרֵי יְהוּדִים, וְרַבִּים הָפְכוּ לַאֲנוּסִים וְשָׁמְרוּ עַל מִצְווֹת בְּסֵתֶר וְחָיוּ כְּגוֹיִם בְּגָלוּי. וְהִנֵּה אוֹתָם שְׁנֵי יְהוּדִים שֶׁחָיוּ בְּהוֹלַנְד שָׁם הָיָה חֹפֶשׁ דָּת, נִתְקָעוּ בַּעֲיָרַת חוֹף בִּמְדִינַת פּוֹרְטוּגָל רוֹדֶפֶת הַיְהוּדִים, כַּאֲשֶׁר רַק בְּעוֹד

שָׁבוּעַ תַּעֲבוֹר אֲנִיָּה אַחֶרֶת אִתָּהּ יוּכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ לִמְקוֹמָם. הֵם חִפְּשׂוּ מִקְלָט בְּתוֹךְ הָעִיר כְּשֶׁהֵם מַסְתִּירִים אֶת יַהֲדוּתָם.

לְאַחַר שָׁבוּעַ נִפְגְּשׁוּ שׁוּב בַּחוֹף וַעֲלוּ עַל אֲנִיָּה לְבֵיתָם. רָאָה אֶחָד מֵהֶם אֶת חֲבֵרוֹ מִצְטַעֵר וְשַׁאֲלוּ מָה קָרָה? עָנָה לוֹ הֶחָבֵר בְּשְׁאֵלָה:

- "אֶמֹר לִי, אֵיךְ הָיְתָה שְׁהוּתְךָ אֵצֶל הַגּוֹיִם"?
- "בַּתְּחִלָּה הָיָה קָשֶׁה, לֹא נָעַמְתִּי בַּבָּשָׂר שֶׁלָּהֶם יוֹמַיִם שְׁלָמִים, אַךְ הֵם הִרְגִּישׁוּ וְאָז אֲבִי הַמִּשְׁפָּחָה קָם יוֹם אֶחָד וְלָקַח אוֹתִי הַצִּדָּה. הוּא אָמַר לִי כִּי הוּא רָאָה כֵּיצַד אֲנִי מְנַסֶּה לֶאֱכוֹל רַק אֶת הַפֵּרוֹת וְהַיְרָקוֹת וְהֵבִין שֶׁאֲנִי יְהוּדִי. בְּאוֹתוֹ רֶגַע חָשַׁשְׁתִּי לְגוֹרָלִי, אֲבָל הוּא מָשַׁךְ אוֹתִי לַמַּרְתֵּף וְשָׁם גִּלִּיתִי כִּי הוּא יְהוּדִי אָנוּס וְכִי כָּל הַבָּשָׂר הוּא שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה שֶׁהֵם עוֹשִׂים בַּסֵּתֶר, וְכִי אֲנִי יָכוֹל לֶאֱכוֹל בְּשֶׁקֶט. כָּךְ גַּם יָכֹלְתִּי לְהִתְפַּלֵּל וּלְבָרֵךְ, בְּחַסְדֵי ה' יִתְבָּרַךְ".
- "עַכְשָׁו תָּבִין מַדּוּעַ אֲנִי עָצוּב. לִי לֹא נַעֲשָׂה נֵס כָּזֶה. הִגַּעְתִּי לְבֵיתוֹ שֶׁל גּוֹי אַנְטִישֶׁמִי וְנֶאֱלַצְתִּי לְהִתְנַהֵג כְּמוֹתוֹ וְלֶאֱכֹל מִמַּאֲכָלָיו עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִגָּלֶה מִי אֲנִי וְיַסְגִּיר אוֹתִי לָרָשָׁעִים. לֹא הָיְתָה לִי בְּרֵירָה, זוֹ הָיְתָה סַכָּנַת נַפְשׁוֹת. אַתָּה חַיִּיתָ שָׁבוּעַ שָׁלֵם כְּהֶרְגֵּלְךָ וַאֲנִי כְּגוֹי גָּמוּר. מַדּוּעַ ה' לֹא עָשָׂה לִי נֵס כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְךָ"?
- "אֵינִי יוֹדֵעַ, נַגִּיעַ לַעֲיָרָה וְנִשְׁאַל אֶת הָרַב".

הִגִּיעוּ שְׁנֵיהֶם אֶל עֲיָרָתָם, וְאוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁהִתְגּוֹרֵר אֵצֶל הַגּוֹי, נִגַּשׁ אֶל הָרַב וְהִתְיַפֵּחַ עַל מַר גּוֹרָלוֹ. עָנָה לוֹ הָרַב:

- "אֶמֹר לִי בְּכֵנוּת, הַאִם אַתָּה תָּמִיד מַקְפִּיד עַל כַּשְׁרוּת הַמַּאֲכָלִים שֶׁאַתָּה אוֹכֵל"?

הַסּוֹחֵר הַשְׁפִּיל אֶת מַבָּטוֹ וְהִתְוַדָּה שֶׁלֹּא תָּמִיד הוּא מַקְפִּיד.

- ״וּבְכֵן חֲבֵרְךָ כֵּן מַקְפִּיד קָלָה כְּבַחֲמוּרָה. וּמִכֵּיוָן שֶׁהוּא מָסֵר נֶפֶשׁ עַל מִצְוָה זוֹ, הוּא רָכֹשׁ אוֹתָהּ, וְגַם בְּתוֹךְ אֶרֶץ אוֹיֵב הוּא מָצָא בָּיִת שֶׁל יְהוּדִי שֶׁיַּאֲכִיל אוֹתוֹ בְּתַכְלִית הַהִדּוּר. אֲבָל אַתָּה שֶׁזִּלְזַלְתָּ בַּמִּצְוָה, וְלֹא תָּמִיד הִקְפַּדְתָּ גַּם כְּשֶׁיָּכֹלְתָּ, ה׳ לֹא עָשָׂה לְךָ נֵס שֶׁכָּזֶה. אָמְנָם אַתָּה פָּטוּר עַל הָאֲכִילָה שֶׁאָכַלְתָּ אֵצֶל אוֹתוֹ גּוֹי, כֵּיוָן שֶׁהָיִיתָ אָנוּס, אֲבָל לֹא זָכִיתָ לְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בְּמִצְוָה בְּמֵזִיד לֹא נִצָּל אַף מֵאֹנֶס, וּמִי שֶׁמַּקְפִּיד, ה׳ מַשְׁגִּיחַ שֶׁלֹּא יִפּוֹל, לֹא בִּשְׁגָגָה וְלֹא בְּאֹנֶס״.

אָנוּס רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ

כָּךְ גַּם אֶצְלֵנוּ בְּאַרְבַּעַת הַסִּפּוּרִים הַנַּ״ל. אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּבָנָיו עָבְדוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְהִקְרִיבוּ לְבַדָּם אֶת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת! רַק מִזְמַן דָּוִד הַמֶּלֶךְ וָהָלְאָה הָיוּ 24 מִשְׁפָּחוֹת כְּהוּנָה, וְהַכֹּהֲנִים הָיוּ עוֹבְדִים בַּמִּשְׁמָרוֹת, כָּךְ שֶׁכָּל כֹּהֵן שֵׁרֵת שָׁבוּעַ אֶחָד בַּחֲצִי שָׁנָה, לְמַעַט הַחַגִּים. וְאִלּוּ אַהֲרֹן הוּא כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁמְּשָׁרֵת כָּל הַשָּׁנָה, וְעָשָׂה אֶת כָּל הָעֲבוֹדוֹת, וְזֶה מָה שֶּׁחָסֵר לוֹ? לְהָבִיא כַּמָּה פָּרִים לִשְׁחוֹט? עַד שֶׁלַּנְּשִׂיאִים יֵשׁ אֵיזֶה קָרְבָּן חַד פַּעֲמִי הוּא מִתְעַצֵּב וְצָרִיךְ לְנַחֲמוֹ וּלְפַיְּסוֹ? עוֹנֶה אַהֲרֹן ״וְכִי אֲנִי רוֹצֶה אֶת הַשָּׂכָר? אֲנִי רוֹצֶה אֶת הַמִּצְוָה! לֹא רוֹצֶה ׳אָנוּס רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ׳, מָה תֹּאמְרוּ, שֶׁיֵּשׁ לִי מִלְיוֹן מִצְווֹת? אֲנִי רוֹצֶה מִלְיוֹן וְאַחַת! אֲנִי רוֹצֶה מִצְווֹת! אֲנִי לֹא רוֹצֶה כְּאִלּוּ עָשִׂיתִי, וְשֶׁיְּצַרְפוּ מַחֲשָׁבָה לְמַעֲשֶׂה, אֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה עַצְמָהּ״! אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ״כָּךְ? יֵשׁ לִי מַשֶּׁהוּ בִּשְׁבִילְךָ״.

וְכֵן עִם הַטְּמֵאִים שֶׁבִּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח. הֵם לֹא יָדְעוּ שֶׁקָּיִם דָּבָר כָּזֶה פֶּסַח שֵׁנִי, מָה הֵם מִצְטַעֲרִים? הֵם אֲנוּסִים! עָסְקוּ בְּמִצְוָה חֲשׁוּבָה, יֵשׁ שָׂכָר, יֵשׁ כָּבוֹד, אָז לֹא יֹאכְלוּ כֶּבֶשׂ בָּעֶרֶב, מָה קָרָה? ״אֲבָל זוֹ מִצְוָה! אֲנוּ רוֹצִים אֶת הַמִּצְוָה! לֹא רוֹצִים פְּטוֹר! רוֹצִים מִצְוָה״! אַתֶּם רוֹצִים מִצְוָה? שָׂמֵחַ ה׳

יִתְבָּרַךְ, אָז בּוֹאוּ וְאַפְתִּיעַ אֶתְכֶם, יֵשׁ פֶּסַח שֵׁנִי, אַתֶּם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת פֶּסַח.

וְכָךְ עִם בָּנוֹת צְלָפְחָד, וְיַעֲקֹב אָבִינוּ. מְסִירוּת נֶפֶשׁ, רָצוֹן לַעֲשׂוֹת מִצְוָה. אָנוּ מַרְאִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מִסְתַּפְּקִים בְּלִפְתֹּחַ אֶת הַסֵּפֶר וְלִרְאוֹת מָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, וּמָה אָסוּר לַעֲשׂוֹת, וּלְחַלֵּק הַכֹּל לְאָסוּר וּמֻתָּר, אֶלָּא רוֹצִים בַּמִּצְווֹת. יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁכָּל חַייֵהֶם וֶאֱמוּנָתָם הֵם כְּבֵית סֹהַר, לְהַבְדִּיל, עִם תַּקָּנוֹן: "תַּעֲשֶׂה כָּךְ תְּקַבֵּל צִ'וּפֶּר, תִּתְנַהֵג כָּךְ תֵּלֵךְ לַצִּינוֹק", זוֹ עֲבוֹדַת ה' שֶׁלָּהֶם. חֲבָל. יְהוּדִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל ה' לֹא שׁוֹאֵל "מָה מֻתָּר, מָה אָסוּר", הוּא שׁוֹאֵל "מָה רָאוּי? מָה יָפֶה לַעֲשׂוֹת? מָה מְשַׂמֵּחַ אֶת ה'"? ה' שָׂמַח כְּשֶׁאָנוּ עוֹשִׂים מִצְווֹת בְּחֵשֶׁק, בְּשִׂמְחָה. אִם נַעֲבֹד בְּשִׂמְחָה, הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה תִּהְיֶינָה לָנוּ לְהַצָּלָה, נִרְאֶה יְשׁוּעוֹת, נִתְרוֹמֵם מַעְלָה. זֶה מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה, אֶת טוֹבָתֵנוּ. אֲבָל צָרִיךְ לְגַלּוֹת מְסִירוּת נֶפֶשׁ.

אֵיךְ פּוֹתְחִים אֶת שַׁעֲרֵי הַתְּפִלָּה?

אֲנַחְנוּ יְשֵׁנִים, וְהַקֹּבֶ"ה נוֹתֵן לָנוּ סְטִירוֹת קְטַנּוֹת כְּדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר: "גְּלוּ מְסִירוּת נֶפֶשׁ, וְתִרְאוּ בְּמַה תִּזְכּוּ". אֲנָשִׁים שׁוֹאֲלִים מָה לַעֲשׂוֹת כְּדֵי שֶׁהַתְּפִלּוֹת שֶׁלָּהֶם תַּעֲנֶינָה? כָּתוּב שֶׁאֵין תְּפִלָּה שֶׁבָּהּ רֵיקָם, רַק לֹא כָּתוּב תּוֹךְ כַּמָּה זְמַן. וְכָךְ יֵשׁ קְטָרוּגִים עַל הַתְּפִלּוֹת, זֶה נַעֲנָה אַחֲרֵי שָׁבוּעַ זֶה אַחֲרֵי שָׁנָה, וְזֶה רַק נְכָדָיו יִרְאוּ פֵּרוֹת אַחֲרֵי מוֹתוֹ, אֲבָל יֵשׁ לוֹ צָרָה עַכְשָׁו! הוּא זָקוּק לִישׁוּעָה עַכְשָׁו!

הָיָה אַבְרֵךְ שֶׁחָלָה בְּמַחֲלָה קָשָׁה שֶׁהָרוֹפְאִים כְּבָר הִתְיָאְשׁוּ מִמֶּנּוּ. חֲבֵרָיו הֶחְלִיטוּ לְהִתְחַזֵּק בַּתְּפִלָּה לְהַצָּלָתוֹ וּבְרִיאוּתוֹ. וְכָךְ הִקְפִּידוּ לְהַגִּיעַ לַתְּפִלָּה מִתְּחִלָּתָהּ, וְלֹא עָזְבוּ אֶת הַמָּקוֹם עַד אַחֲרֵי עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ. בַּחֲזָרַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְהַקְּרִיאָה

בַּתּוֹרָה לֹא נִשְׁמַע קוֹל, כֻּלָּם שָׁתְקוּ וְהִקְשִׁיבוּ לַשָּׁלִיחַ צִבּוּר. וְהִנֵּה לְאַחַר שְׁבוּעַיִם הָאַבְרֵךְ הֶחְלִים וְקָם מִמִּטָּתוֹ נֶגֶד כָּל צִפִּיּוֹת הָרוֹפְאִים. נִגְּשׁוּ הַתַּלְמִידִים אֶל הָרַב לְהָבִין עַד כַּמָּה הָיְתָה חֲזָקָה הַסְּגֻלָּה שֶׁנָּקְטוּ בָּהּ.

עָנָה לָהֶם הָרַב שֶׁאֵין כָּאן שׁוּם סְגֻלָּה. בָּרֵגַע שֶׁהִתְגַּבְּרוּ עַל יֵצֶר הָרַע וּמָסְרוּ נֶפֶשׁ עַל הַתְּפִלָּה, לִהְיוֹת בִּתְפִלָּה בְּצִבּוּר מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף וּבְלִי דִּבּוּרִים וְהַפְסָקוֹת, הֶרְאוּ בָּזֹאת כִּי הֵם מַעֲרִיכִים אֶת הַתְּפִלָּה וּמַאֲמִינִים בְּכֹחָהּ, וְלָכֵן הִיא עָבְדָה מִיַּד וּלְלֹא קִטְרוּגִים. אָדָם יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל 3 תְּפִלּוֹת בְּיוֹם, 22 תְּפִלּוֹת בְּשָׁבוּעַ, וְלֹא לִרְאוֹת שׁוּם יְשׁוּעָה. וּבַסּוֹף הוּא עוֹד אוֹמֵר כִּי הַתְּפִלָּה לֹא עוֹבֶדֶת. אֲבָל הוּא צָרִיךְ לָדַעַת כִּי הוּא לֹא מַאֲמִין בַּתְּפִלָּה, וְלָכֵן הִיא לֹא מַאֲמִינָה בּוֹ. אָדָם מְסַיֵּם אֶת תְּפִלָּתוֹ בִּמְהִירוּת, וּמִיַּד בּוֹכֶה לַחֲבֵרוֹ עַל כָּל צָרוֹתָיו, הֲרֵי הָרֵגַע שֶׁטַּחְתָּ צָרוֹתֶיךָ בִּפְנֵי בּוֹרֵא עוֹלָם, מַדּוּעַ אַתָּה לֹא מַאֲמִין שֶׁהוּא יִפְתֹּר אוֹתָם? אִם אַתָּה לֹא מַאֲמִין בַּתְּפִלָּה, מַדּוּעַ שֶׁהִיא תִּפְעָל?

אָדָם שֶׁיְּגֻלָּה מְסִירוּת נֶפֶשׁ עַל הַתְּפִלָּה, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהִיא תִּתְקַבֵּל. יֵשׁ הַמְחַפְּשִׂים סְגוּלוֹת, לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים וְכוּ׳. לֹא צָרִיךְ! לֹא צָרִיךְ סְגוּלוֹת, מַסָּעוֹת אֶל קִבְרֵי צַדִּיקִים אוֹ קְמִיעוֹת, אֶלָּא תְּפִלּוֹת פְּשׁוּטוֹת וּטְהוֹרוֹת בְּלֵב נָקִי, וְשֶׁנַּאֲמִין בְּכֹחָהּ שֶׁל הַתְּפִלָּה. נַעֲשֶׂה מִצְווֹת בְּשִׂמְחָה וְהֵן תִּמְסְרְנָה נֶפֶשׁ עָלֵינוּ.

לֹא רַק שֶׁיֵּשׁ שָׂכָר, אֶלָּא גַּם הֲנָאָה וּפֵרוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה. זוֹ הַסִּבָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְתִּיר מֵאוֹתָם יְהוּדִים אֶת הַפִּתָּרוֹן לְצַעֲרָם. הוּא לֹא רָצָה שֶׁיֹּאמְרוּ "מָה נִטְמְאנוּ? לֹא נוֹרָא יֵשׁ פֶּסַח שֵׁנִי", אֶלָּא שֶׁיִּבְכּוּ מַדּוּעַ נִבְצַר מֵהֶם, וְיִרְצוּ בֶּאֱמֶת בַּמִּצְוָה, וְאָז ה׳ יְגַלֶּה לָהֶם, וְכָךְ יִתְחַזְּקוּ יִתְקָרְבוּ וְיִשְׂמְחוּ. וְזֶה

כָּל הַסּוֹד כֻּלּוֹ, כְּשֶׁנִּרְצֶה בֶּאֱמֶת אֶת הַמְּצָוָה עַצְמָהּ, ה׳ יְזַכֶּה אוֹתָנוּ לְקַיְמָהּ, כְּשֶׁלֹּא נְחַפֵּשׂ פְּטוֹר, נִזְכֶּה לִדְבֹק בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה.

מתנה משמים

חָטָאתָ? כַּבֵּל פְּרָס!

פָּרָשַׁת "נָשֹׂא" הִיא הַפָּרָשָׁה הָאֲרֻכָּה בְּיוֹתֵר בַּתּוֹרָה, 176 פְּסוּקִים וּבָהּ יֵשׁ שְׁתֵּי פָּרָשִׁיּוֹת הַמַּעֲלוֹת אֶת אוֹתָהּ שְׁאֵלָה, וּמֵהַתְּשׁוּבָה עַל שְׁתֵּיהֶן נוּכַל לִלְמֹד הַרְבֵּה עַל הַנְהָגַת ה' עִמָּנוּ.

הַפָּרָשָׁה הָרִאשׁוֹנָה הִיא פָּרָשַׁת סוֹטָה. הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ דָּנָה בְּאִשָּׁה שֶׁלֹּא נֶהֱגָה בִּצְנִיעוּת, בִּלְשׁוֹן הַמְעָטָה, עָבְרָה עַל כַּמָּה אִסּוּרֵי תּוֹרָה וּמָצְאָה עָצְמָה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ אֶלָּא אִם כֵּן תַּעֲבוֹר מִבְחָן שֶׁיָּכוֹל לַעֲלוֹת לָהּ בְּחַיֶּיהָ. מְדֻבָּר בְּאִשָּׁה שֶׁבַּעְלָהּ חָשַׁד בָּהּ עַל גֶּבֶר מְסֻיָּם. לְבַסּוֹף הַבַּעַל הֵבִיא שְׁנֵי עֵדִים וְאָמַר לָהּ בִּפְנֵיהֶם "אֲנִי אוֹסֵר עָלַיִךְ לְהִפָּגֵשׁ עִם הָאִישׁ הַזֶּה". וּבְמִדָּה וְנִמְצָא שֶׁהִיא הִתְיַחֲדָה עִם אוֹתוֹ אִישׁ בְּמָקוֹם מְסֻיָּם לִזְמַן שֶׁיִּכְלוּ לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה

יַחְדָּיו, אַף שֶׁאֵין עֵדִים לַעֲבֵרָה עַצְמָהּ, הִיא נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ מִסָּפֵק.

מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ דִּין הַנִּקְרָא חֲזָקָה. הַחֲזָקָה שֶׁל אוֹתָהּ אִשָּׁה הִיא שֶׁלֹּא נִטְמְאָה עַל בַּעְלָהּ, וְלַמְרוֹת שֶׁיֵּשׁ אִסּוּר יִחוּד מֵהַתּוֹרָה שֶׁל אֵשֶׁת אִישׁ עִם גֶּבֶר בְּחֶדֶר לְבַד, אַף אִם בַּעְלָהּ לֹא מְקַנֵּא לָהּ עִם אוֹתוֹ אִישׁ, חִדְּשָׁה הַתּוֹרָה שֶׁאִם הוּא כֵּן קִנֵּא לָהּ הִיא אֲסוּרָה עָלָיו, וְלֹא אוֹמְרִים כֵּיוָן שֶׁאֵינָנוּ יוֹדְעִים אִם עָשְׂתָה עֲבֵרָה אוֹ לֹא הַעֲמֵד אוֹתָהּ עַל חֶזְקָתָהּ שֶׁמֻּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁקִּנֵּא לָהּ וְהִתְרָה בָּהּ, רַגְלַיִם לְדַבֵּר שֶׁכֵּן עָשְׂתָה עֲבֵרָה. וְלָכֵן זֶה הַמָּקוֹם הַיָּחִיד בַּתּוֹרָה שֶׁאִשָּׁה אֲסוּרָה עַל בַּעְלָהּ מִסָּפֵק, אַךְ וְרַק כִּי קִנֵּא לָהּ וְהִתְרָה בָּהּ.

הָאִשָּׁה הַזּוֹ נֶהֱגָה שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן בְּכַמָּה דְּבָרִים, הִיא לֹא שָׁמְעָה לְדִבְרֵי בַּעְלָהּ לַמְרוֹת שֶׁהִתְרָה בָּהּ, וְכֵן יָצְאָה מֵהַבַּיִת וְהִתְיַחֲדָה עִם גֶּבֶר לַמְרוֹת שֶׁהִיא אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁזֶּה אִסּוּר תּוֹרָה. בְּעִידָן שֶׁל הַיּוֹם שֶׁנָּשִׁים יוֹצְאוֹת וְעוֹבְדוֹת, יֵשׁ הַרְבֵּה תַּקָּלוֹת שֶׁל יִחוּד כַּאֲשֶׁר הֵן נוֹתָרוֹת לְבַדָּן בַּמִּשְׂרָד עִם גְּבָרִים, בְּעָיוֹת שֶׁאָנוּ לֹא מַבְחִינִים בָּהֶם כִּי "הִתְרַגַּלְנוּ"[30]. אֲבָל בִּזְמַנָּם אִשָּׁה הָיְתָה מְמַעֶטֶת לָצֵאת מִבֵּיתָהּ, וְלָכֵן הַחֶשְׁד לַעֲבֵרָה הָיָה גָּדוֹל יוֹתֵר. אֵצֶל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר זוֹ הַהַנְהָגָה גַּם בְּיָמֵינוּ שֶׁבַּת מֶלֶךְ כְּבוּדָּה פְּנִימָה[31].

---

30 חוֹבָה עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁזֶּהוּ אִסּוּר מֵהַתּוֹרָה, וְאִסּוּר זֶה חַל בֵּין עַל הָאִישׁ וּבֵין עַל הָאִשָּׁה, וְלָכֵן כָּל גֶּבֶר שֶׁעוֹבֵד בְּמִשְׂרַד, חֲנוּת, מִפְעָל וְכַדּוֹמֶה, שֶׁעוֹבְדוֹת שָׁם גַּם נָשִׁים (גַּם עִם נָשִׁים רָזְקוֹת/ פְּנויוֹת יֵשׁ אִסּוּר יִחוּד), אוֹ מִי שֶׁאִשְׁתּוֹ/ בִּתּוֹ עוֹבֶדֶת בְּמָקוֹם שֶׁעוֹבְדִים שָׁם גַּם גְּבָרִים, מֻשָּׁלָּת עָלָיו חוֹבָה לְבָרֵר אֵצֶל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבָּקִי בְּהִלְכוֹת יִחוּד, מָהֶם הָאוֹפַנִּים הָאֲסוּרִים וְהַמֻּתָּרִים.

31 מְסֹפָּר עַל הַבָּבָא סָאלִי, רַבִּי יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֲצֵירָא זָצוּק"ל, שֶׁנָּהַג לֶאֱכוֹל בְּכָל לֵיל שַׁבָּת דָּג בִּסְעוּדַת הַשַּׁבָּת. וְהִנֵּה פַּעַם אַחַת אִשְׁתּוֹ הִגִּישָׁה לוֹ אֶת הַדָּג וְהוּא דָּחָה אוֹתוֹ בְּיָדוֹ כַּמָּה פְּעָמִים. כְּשֶׁשָּׁאֲלָה מַדּוּעַ הוּא לֹא אוֹכֵל מִמֶּנּוּ, עָנָה לָהּ

מָה יַּעֲשֶׂה הָאִישׁ שֶׁאִשְׁתּוֹ סָטְתָה? הֵיא אֲסוּרָה עָלָיו, כֵּיצַד תִּטָּהֵר לוֹ? אִם יִגָּרְשֶׁנָּה תִּהְיֶה אֲסוּרָה עָלָיו, וְיִהְיֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם לָהּ אֶת כְּתֻבָּתָהּ, כִּי זוֹ הִתְחַיְּבוּת מָמוֹנִית וְלֹא יְכוֹלִים לְהִפָּטֵר מֵחִיּוּב תַּשְׁלוּם מָמוֹן מִסָּפֵק. כְּדֵי לְהִפָּטֵר מֵהַתַּשְׁלוּם חַיָּב הַבַּעַל לְהוֹכִיחַ שֶׁעָשְׂתָה אֶת הָעֲבֵרָה. הַסָּפֵק אוֹסֵר אוֹתָהּ עָלָיו אַךְ לֹא פּוֹטֵר אוֹתוֹ מִתַּשְׁלוּם, בִּשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ לְהוֹכִיחַ בְּוַדָּאוּת שֶׁהָיְתָה עֲבֵרָה. אֵיךְ מוֹכִיחִים אִם אֵין עֵדִים? מַעֲלִים אוֹתָהּ לִירוּשָׁלַיִם לְמִקְדָּשׁ לִשְׁתּוֹת מֵי-סוֹטָה.

כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מֵי-סוֹטָה לְהַשְׁקוֹתָהּ, צָרִיךְ בֵּין הַיֶּתֶר לַעֲבוֹר עַל אִסּוּר תּוֹרָה חָמוּר, שֵׁ׳ הִתִּיר לְצֹרֶךְ עִנְיָן זֶה, וְהוּא מְחִיקַת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ לְתוֹךְ הַמַּיִם שֶׁאוֹתָם הִיא תִּשְׁתֶּה. כְּדֵי לְהָמְנַע מִכָּךְ, מַקְדִּימִים לְמֵי הַסּוֹטָה מַסָּע שֶׁל טִרְטוּרִים לְאוֹתָהּ אִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁתִּשָּׁבֵר וְתִתְוַדֶּה וְלֹא יֵאָלְצוּ לִמְחֹק אֶת שֵׁם ה׳. מְטַלְטְלִים אוֹתָהּ מִמָּקוֹם לַמָּקוֹם, קוֹרְעִים אֶת בְּגָדֶיהָ וּמַלְבִּישִׁים אוֹתָהּ שַׂק, וְהַכֹּל בְּנוֹכְחוּת אֲנָשִׁים, וּבְעִקָּר נָשִׁים, שֶׁתִּבָּהֲלָנָה וְלֹא תַּעֲשֶׂנָּה כְּמַעֲשֵׂי אוֹתָהּ אִשָּׁה סוֹטָה. וּבְכָל הַזְּמַן הַזֶּה מְקַוִּים הַכֹּהֲנִים כִּי הָאִשָּׁה תּוֹדֶה עַל מַעֲשֶׂיהָ וְתֵלֵךְ לְבֵיתָהּ, לְלֹא כְּתֻבָּתָהּ.

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא (סוטה ח.) כֵּיצַד קוֹרֵעַ הַכֹּהֵן אֶת בְּגָדֶיהָ, וְאוּלַי תֶּחְשַׁף בְּפָנֵי בַּחוּרִים בַּקָּהָל וְיָבוֹאוּ לְהַרְהוּר עֲבֵרָה? אֶלָּא הַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁהַטָּקֵס הָיָה כֹּה מַשְׁפִּיל וּמַפְחִיד, שֶׁלֹּא רַק שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם הִרְהוּרֵי עֲבֵרָה, אֶלָּא נַהֲפֹךְ הוּא, הָיוּ שָׁם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה! וְלָכֵן הִסְמִיכוּ פָּרָשַׁת אִשָּׁה סוֹטָה לְפָרָשַׁת נָזִיר (שם ב.),

---

כִּי דָּג שֶׁנַּעֲשָׂה בְּאִסּוּר לֹא יִכָּנֵס אֶל פִּיו! כְּשֶׁשָּׁאֲלוּ אֶת הָאִשָּׁה מָה מְקוֹר הַדָּג, סִפְּרָה כִּי בְּכָל יוֹם שִׁישִׁי הָיָה אָדָם שֶׁנֶּאֱמָן עַל הֶרֶב שֶׁרוֹכֵשׁ אֶת הַדָּגִים בִּשְׁבִילוֹ, אַךְ הַפַּעַם הוּא לֹא הִגִּיעַ, וְהָרַבָּנִית הִתְלַבְּשָׁה בִּצְנִיעוּת יְתֵרָה, חָצְתָה אֶת הַכְּבִישׁ וְקָנְתָה אֶת הַדָּג בַּחֲנוּת מְמוּל וּמֵהֲרָה לְבֵיתָהּ לְבַשְּׁלוֹ. עַל הַיְצִיאָה הַזּוֹ אָמַר הָרַב כִּי הַדָּג נַעֲשָׂה בְּאִסּוּר! זוֹ דַּרְגַּת קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל הַבָּבָא סָאלִי. בִּזְמַנָּם, כָּךְ הָיְתָה הַהַנְהָגָה שֶׁל כָּל יְהוּדֵי פָּשׁוּט בְּבֵיתוֹ.

שֶׁכָּל הֲרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ, מִתְנַזֵּר מִשְּׁתִיַּת יַיִן מֵחֲשָׁשׁ שֶׁמָּא תָּבִיא לְקַלּוּת רֹאשׁ שֶׁתִּסְתַּיֵּם בְּעוֹד אִשָּׁה סוֹטָה שֶׁתַּגִּיעַ לַמִּקְדָּשׁ וְתִשְׁתֶּה מִי סוֹטָה, וְאִם עָשְׂתָה עֲבֵרָה הָרֵי גַּם הַגֶּבֶר הַחוֹטֵא יֵעָנֵשׁ.

וְהִנֵּה אוֹתָהּ אִשָּׁה עוֹבֶרֶת אֶת כָּל מַסָּע הַיִּסּוּרִים וְלֹא מִתְוַדָּה, אֶלָּא טוֹעֶנֶת לְחַפּוֹתָהּ לָאֹרֶךְ כָּל הַדֶּרֶךְ. וְאָז מַגִּיעַ הָרַגַע בּוֹ צָרִיךְ לִכְתֹּב אֶת פָּרָשַׁת סוֹטָה עַל קֶלַף עִם שֵׁם ה׳, וְלִמְחֹק אוֹתָהּ בְּתוֹךְ צְלוֹחִית שֶׁל מַיִם, וּלְהַשְׁקוֹת אֶת הָאִשָּׁה בְּמַיִם הַלָּלוּ. אִם הִיא אָכֵן עָשְׂתָה עֲבֵרָה, הִיא וְהַנּוֹאָף מֵתִים בְּעִקְבוֹת שְׁתִיָּתָהּ. הַמַּיִם הַלָּלוּ הָיוּ חֲזָקִים וְלֹא נִתַּן הָיָה לְהִתְחַמֵּק מִפְּעֻלָּתָן.

מְסַפֵּר הַמִּדְרָשׁ (במדבר רבה ט, ט) עַל אִשָּׁה שֶׁנֶּחְשְׁדָה עַל יְדֵי בַּעְלָהּ וְשָׁלְחָה אֶת אֲחוֹתָהּ הַתְּאוֹמָה שֶׁתִּשְׁתֶּה בִּמְקוֹמָהּ. זוֹ עָבְרָה אֶת כָּל מַסֶּכֶת הַיִּסּוּרִים וְשָׁתְתָה אֶת הַמַּיִם וְנוֹתְרָה בַּחַיִּים. מִיַּד מִהֲרָה לְבֵיתָהּ לְהִתְחַלֵּף עִם אֲחוֹתָהּ, וְכַאֲשֶׁר זוֹ נִשְׁקָה אוֹתָהּ לְהוֹדוֹת לָהּ, הֻבַל הַפֶּה שֶׁל הַמַּיִם שֶׁשָּׁתְתָה עָלָה מִפִּיהָ שֶׁל אֲחוֹתָהּ אֵלֶיהָ וְהָאִשָּׁה הַסּוֹטָה מֵתָה בַּמָּקוֹם ! עַד כְּדֵי כָּךְ הָיְתָה חֲזָקָה הַבְּדִיקָה !

מָה קוֹרֶה אִם אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁלֹּא נָהֲגָה כָּרָאוּי וְהִתְיַחֲדָה עִם גֶּבֶר, וּבְעָלָהּ חָשַׁד בָּהּ וְקִנֵּא לָהּ וְהִשְׁקָה אוֹתָהּ, אֲבָל לְמַעֲשֶׂה הִיא לֹא עָשְׂתָה אֶת הָעֲבֵרָה הַסּוֹפִית בַּפֹּעַל ? הִיא מְקַבֶּלֶת פְּרָס ! וְעוֹד אֵיזֶה פְּרָס ! וָלָד מְשֻׁפָּר ! אִם הָיְתָה עֲקָרָה הִיא נִפְקֶדֶת בְּיֶלֶד. אִם הָיוּ לָהּ יְלָדִים, הִיא נִפְקֶדֶת בְּיֶלֶד שֶׁיַּעֲלֶה עֲלֵיהֶם. עַל מָה הִיא מְקַבֶּלֶת פְּרָס ? הִיא לֹא אִשָּׁה תְּמִימָה וּמִסְכֵּנָה, הָרֵי כֵּיצַד הִגִּיעָה לַמַּעֲמָד הַנַּ״ל ? בַּעְלָהּ חָשַׁד בָּהּ עִם גֶּבֶר מְסֻיָּם, וְהִיא הָלְכָה וְהִתְיַחֲדָה עִמּוֹ, דָּבָר שֶׁהוּא אִסּוּר תּוֹרָה גָּמוּר גַּם לְלֹא הַקִּנּוּי שֶׁל הַבַּעַל, וְעוֹד עִם גֶּבֶר שֶׁהִיא חֲשׁוּדָה עָלָיו, כְּשֶׁהִיא

מְפָרֶה אֶת דִּבְרֵי בַּעְלָהּ ; וְעַל זֶה מְקַבְּלִים פְּרָס ? דַּיֵּנוּ שֶׁנּוֹתָרָה בַּחַיִּים וְהוּא לֹא מְגָרְשָׁהּ !

עָלֵינוּ

וְהִנֵּה בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה אוֹתָהּ שְׁאֵלָה בְּשִׁנּוּי אַדֶּרֶת. קָרְבָּנוֹת הַנְּשִׂיאִים. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ חָנַךְ אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּא׳ בְּנִיסָן, וּבְכָל יוֹם מִ-12 הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים מַגִּיעַ נְשִׂיא שֵׁבֶט אַחַר עִם קָרְבְּנוֹתָיו, הַזֵּהִים לַחֲלוּטִין לְקָרְבָּנוֹת הַנְּשִׂיאִים הָאֲחֵרִים, וּמַקְרִיב אוֹתָם לִכְבוֹד ה׳ יִתְבָּרַךְ. וְכָךְ הַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת שׁוּב וְשׁוּב וּמְפָרֶטֶת אֶת אוֹתָם קָרְבָּנוֹת, רַק שֵׁם הַנָּשִׂיא מִתְחַלֵּף. וְכָךְ נוֹצְרָה הַפָּרָשָׁה הָאֲרֻכָּה בְּיוֹתֵר, כַּאֲשֶׁר שָׁלוֹשׁ הָעֲלִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת בַּפָּרָשָׁה הֵם רַק עִנְיַן הַקָּרְבָּנוֹת. הָיָה אֶפְשָׁר לִכְתֹּב וְכוּ׳ כְּבָר לְאַחַר הַנָּשִׂיא הַשֵּׁנִי, אֲבָל הַתּוֹרָה שֶׁשּׁוּם מִילָּה בָּהּ לֹא מְיֻתֶּרֶת, טוֹרַחַת וְחוֹזֶרֶת עַל אוֹתָהּ רְשִׁימָה 12 פְּעָמִים !

וְכָל אֶחָד מֵהַנְּשִׂיאִים גַּם מְקַבֵּל יוֹם טוֹב עַל הַזְּכוּת שֶׁהֵבִיא קָרְבָּנוֹת ! בְּחֹדֶשׁ נִיסָן לֹא אוֹמְרִים תַּחֲנוּנִים. הַהֶסְבֵּר לְ-12 הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאֵין בָּהֶם תַּחֲנוּן הוּא בִּגְלַל קָרְבָּנוֹת הַנְּשִׂיאִים שֶׁהָיוּ בַּיָּמִים אֵלֶּה. מִי הָיוּ הַנְּשִׂיאִים שֶׁזָּכוּ לְכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה ?

כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָסַף אֶת הֶחָמָרִים לַמִּשְׁכָּן, אוֹתָם נְשִׂיאִים אָמְרוּ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁיֶּאֱסֹף קוֹדֶם מִן הָעָם וְהֵם יַשְׁלִימוּ אֶת הֶחָסֵר, כִּי וַדַּאי יֶחְסַר הַרְבֵּה (ילקוט שמעוני נשא, רמז תשיג). חָשְׁבוּ שֶׁיִּתְנַדְּבוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְיִתְבָּרֵר שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁמִּמְנוּ אֶת רוֹב הַמִּשְׁכָּן. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָבַר בְּקֶרֶב הָעָם וְתוֹךְ שְׁלוֹשָׁה יָמִים כְּבָר הָיָה צָרִיךְ לְהוֹצִיא הוֹדָעָה לָעָם שֶׁיַּפְסִיקוּ לְהָבִיא מָמוֹן כִּי יֵשׁ דַּי וְהוֹתֵר !

אָמְנָם לְאָדָם יֵשׁ יֵצֶר רַע לִתְרוּמוֹת, אֲבָל בַּעֲסָקִים הַיְהוּדִים תָּמִיד הָרְאשׁוֹנִים, וְכָאן יֵשׁ אֶת הָעִסְקָה הֲכִי טוֹבָה, שֶׁחֲרֵי הֵם מַשְׁקִיעִים כֶּסֶף כְּדֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה שָׁכֵן שֶׁלָּהֶם. כַּמָּה אָדָם מוּכָן לְהַשְׁקִיעַ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁכֵן שֶׁל גְּדוֹל הַדּוֹר? עַכְשָׁו תַּשְׁקִיעַ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה שָׁכֵן שֶׁלְּךָ! כֻּלָּם שִׁלְמוּ וּמַהֵר.

לָכֵן כָּתוּב עַל הַנְּשִׂיאִים "וְהַנִּשְׂאִם" בְּלִי יו"ד (שמות לה, כז), שֶׁהִתְעַצְּלוּ לִתְרֹם (רש"י שם), וְכָךְ הָיְתָה לָהֶם בּוּשָׁה גְּדוֹלָה שֶׁכָּל עַם יִשְׂרָאֵל נִדַּב אֶת כָּל הַנִּצְרָךְ לַמִּשְׁכָּן וְהֵם לֹא נִדְּבוּ וְלוּ אָגוּרָה אַחַת. הֵם יוֹצְאִים הַחוּצָה וְרוֹאִים אֶת הַיְהוּדִים הַפְּשׁוּטִים, מַצְבִּיעִים בְּשִׂמְחָה עַל הֶחָמָרִים וְאוֹמְרִים אֲנִי הֵבֵאתִי אֶת זֶה וַאֲנִי נִדְבָתִי אֶת זֶה, וְכֻלָּם מִסְתַּכְּלִים עַל הַנְּשִׂיאִים בְּהַעֲרָצָה, שֶׁחֲרֵי אִם הֵם הַקְּטַנִּים תָּרְמוּ מָה שֶׁבִּיכְלָתָם הַדַּלָּה, הָרֵי אֶפְשָׁר רַק לְשַׁעֵר וּלְדַמְיֵן מָה הַנְּשִׂיאִים תָּרְמוּ!

וְהַנְּשִׂיאִים מִסְתַּכְּלִים וּמִתְבַּיְּשִׁים! אֵין מָה לְהוֹסִיף עַל הַמִּשְׁכָּן, הוּא מְתֻכְנָן לִפְרָטֵי פְּרָטִים! לֹא יְכוֹלִים לִתְרֹם מַזְגָּן אוֹ מָסָךְ אֶלֶקְטְרוֹנִי אוֹ נִבְרֶשֶׁת גְּדוֹלָה, הַכֹּל נִתְרָם וְלָהֶם אֵין חֵלֶק בַּמִּשְׁכָּן בְּכְלָל! אֵיזוֹ בּוּשָׁה! אֵיזֶה צַעַר! רָאָה זֹאת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֵבִיא לְכָל נָשִׂיא יַהֲלוֹם בֶּעָנָן עַד פֶּתַח אָהֳלוֹ עִם הַמָּן (יומא עה.). צָרִיךְ לְהָבִין כִּי הַמָּן הָיָה יוֹרֵד לְפִי צִדְקוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, כְּכָל שֶׁהָאָדָם הָיָה מְקַלְקֵל יוֹתֵר בְּמַעֲשָׂיו בַּלַּיְלָה, לַמָּחֳרָת הָיָה מוֹצֵא אֶת הַמָּן יוֹתֵר רָחוֹק מִפֶּתַח אָהֳלוֹ. וְאִם מַמָּשׁ הִתְנַהֵג לֹא בְּסֵדֶר, הַמָּן הָיָה נִמְצָא מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. כָּךְ הָיוּ אֲנָשִׁים צְרִיכִים לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה כָּל יוֹם, רַק מֵהַבּוּשׁוֹת שֶׁלֹּא יִרְאוּ אוֹתָם מְחַפְּשִׂים אֶת הַמָּן רָחוֹק מִבֵּיתָם וִירַנְּנוּ אַחֲרֵיהֶם. וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁקָּרְאוּ לוֹ בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל "הַלֶּחֶם הַקְּלוֹקֵל" (במדבר כא, ה), שֶׁהֵעִיד עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַמְּקֻלְקָלִים.

וְהִנֵּה הַנְּשִׁיאִים שֶׁזִּלְזְלוּ בָּרָצוֹן הַטּוֹב שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל וְהִתְגָּאוּ שֶׁהֵם יַשְׁלִימוּ אֶת הֶחָסֵר וּמָצְאוּ עַצְמָם לְלֹא כָּל חֵלֶק בַּמִּשְׁכָּן, וְנִכְתְּבוּ בַּתּוֹרָה עִם אוֹת חֲסֵרָה "וְהַנְּשֹׂאִם" לִגְנַאי, וּבְכָל זֹאת הַמָּן יוֹרֵד עַל פֶּתַח אָהֳלָם כְּצַדִּיקִים גְּמוּרִים, וּבְתוֹךְ מְנָת הַמָּן שֶׁל כָּל נְשִׂיא, מָצָא כָּל אֶחָד מֵהֶם אַחַת מִ-12 אַבְנֵי הַחֹשֶׁן, לְהָבִיא מַתָּנָה יְחוּדִית לַמִּשְׁכָּן, שֶׁגַּם לָהֶם יִהְיֶה חֵלֶק בּוֹ. עַל מָה וְלָמָּה זָכוּ לְיַחַס זֶה? וְלֹא מַסְפִּיק בְּכָךְ, אֶלָּא בַּחֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן כָּל אֶחָד מֵהַנְּשִׂיאִים הֵבִיא קָרְבָּן יָחִיד שֶׁהֵקְרִיב כְּקָרְבָּן צִבּוּר וְעָשָׂה יוֹם טוֹב. עַל מָה הַפְּרָס? בַּתְּשׁוּבָה אֲפִשָּׁר לִרְאוֹת אֶת הָעֹמֶק שֶׁל הַחֲסָדִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אֲנִי בֶּן שֶׁל מֶלֶךְ

לְכָל אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל יֵשׁ אֶת הַנְּסִיונוֹת שֶׁלּוֹ, הַיְצָרִים שֶׁלּוֹ וְהַמִּלְחָמוֹת שֶׁלּוֹ. כְּשֶׁקּוֹרְאִים עַל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל 12 הַנְּשִׂיאִים זֶה נִרְאֶה אוֹתוֹ דָּבָר. חוּץ מִשֵּׁם הַנָּשִׂיא כָּל שְׁאָר הַפְּסוּקִים חוֹזְרִים עַל עַצְמָם. וְכֵן אִם נַעֲבֹר בִּזְמַן הַתְּפִלָּה לְיַד כָּל אָדָם וְאָדָם, כֻּלָּם לוֹחֲשִׁים אֶת אוֹתָהּ תְּפִילַת עֲמִידָה, כֻּלָּם מִתְפַּלְּלִים אוֹתוֹ דָּבָר. אַךְ אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין הַדָּבָר כָּךְ, כָּל יְהוּדִי הוּא מְיֻחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

נָשִׂיא פֵּרוּשׁוֹ מֶלֶךְ. כֻּלָּנוּ בְּנֵי מְלָכִים, כֻּלָּנוּ נְשִׂיאִים. כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה יוֹם טוֹב בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם הַמִּשְׁכָּן מְיַצֵּג אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, הָרֵי הַנְּשִׂיאִים שֶׁבָּאִים לַמִּשְׁכָּן הֵם אֵלֶּה שֶׁעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה וּבָאִים אֶל הָעוֹלָם הַבָּא. וּמָה הָיְתָה הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּהֶם? הָרֵי הֵם זִלְזְלוּ

בַּמִּצְוָה וְאִבְּדוּ אוֹתָהּ וְזֶה הָיָה נֶזֶק בִּלְתִּי הָפִיךְ, כָּל הֶחָמָרִים סָפְקוּ לַמִּשְׁכָּן וְלֹא הָיָה בָּהֶם צֹרֶךְ. אֶלָּא הֵם הִצְטַעֲרוּ.

פְּעָמִים אָדָם עוֹשֶׂה טָעוּת וּמִתְחָרֵט, אַף שֶׁהוּא לֹא יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת מָה שֶׁעָשָׂה. הוּא עָשָׂה נֶזֶק בִּלְתִּי הָפִיךְ. כָּל שֶׁנּוֹתַר לוֹ זֶה רַק לְהִצְטַעֵר. וּבַמֶּה מוֹעִיל הַצַּעַר? הֲרֵי הוּא לֹא יָכוֹל לְתַקֵּן הַנֶּזֶק? אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "אִם הַצַּעַר שֶׁלְּךָ אֲמִתִּי, אֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶת הַכֵּלִים לְתַקֵּן, גַּם מָה שֶּׁנִּרְאֶה בִּלְתִּי הָפִיךְ וְלֹא נִתַּן לְתִקּוּן. אַתָּה לֹא צָרִיךְ לְסַפֵּק אֶת הַכֵּלִים בְּעַצְמְךָ, רַק חֲרָטָה אֲמִתִּית וְרָצוֹן לְתַקֵּן, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַשְּׁאָר".

כְּשֶׁרָאוּ הַנְּשִׂיאִים כִּי אֵין לָהֶם חֵלֶק בַּמִּשְׁכָּן, הַמִּשְׁכָּן נִבְנָה בִּלְעֲדֵיהֶם, הָעוֹלָם הַבָּא בִּלְעֲדֵיהֶם, הָיָה לָהֶם צַעַר. יָדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּעִקְבוֹת הַצַּעַר הַזֶּה הֵם הִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה, וְאָדָם שֶׁמְּהַרְהֵר תְּשׁוּבָה נֶחְשָׁב בְּעֵינֵי ה' לַצַּדִּיק גָּמוּר, וְלָכֵן גַּם הַמָּן יָרַד לָהֶם לְיַד הַדָּלֶת, וְעוֹד עִם אֶבֶן חֹשֶׁן בְּתוֹכוֹ.

הַנְּשִׂיאִים הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַחֹשֶׁן לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, שֶׁעַל יָדָם הַכֹּהֵן מְקַבֵּל תְּשׁוּבָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעוֹנֶה לַשְּׁאֵלוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַסַּנְהֶדְרִין עֲבוּר כָּל עַם יִשְׂרָאֵל. זֶה הֲכִי קָרוֹב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת. לְדַבֵּר עִמּוֹ יְשִׁירוֹת. וְעוֹד זָכוּ הַנְּשִׂיאִים לְהָבִיא קָרְבָּנוֹת וְנַעֲשָׂה לָהֶם יוֹם טוֹב.

שֶׁל מִי הָיָה הָרַעְיוֹן לְהַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹת הַנְּשִׂיאִים? שֶׁל נְשִׂיא שֵׁבֶט יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר (רש"י במדבר ז, יח-יט). נְשִׂיא שֵׁבֶט יְהוּדָה הִקְרִיב רִאשׁוֹן כֵּיוָן שֶׁהוּא שֵׁבֶט הַמְּלוּכָה, אַחֲרָיו רָצָה לְהַקְרִיב שֵׁבֶט רְאוּבֵן אַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר כִּי הַחֲלוּקָה הִיא לְפִי מַחֲנוֹת וְלָכֵן כָּל מַחֲנֵה יְהוּדָה יַקְרִיב, שֶׁזֶּה שֵׁבֶט יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן וּלְאַחֲרָיו מַחֲנֵה רְאוּבֵן. לָכֵן בְּכָל הַנְּשִׂיאִים כָּתוּב "הִקְרִיב" וְאִלּוּ בִּנְשִׂיא יִשָּׂשכָר כָּתוּב "הִקְרִב" בְּלִי יו"ד

מִלְּשׁוֹן צִוּוּי, אַתָּה תַּקְרִיב עַכְשָׁו. וּמַדּוּעַ זָכָה לְכָבוֹד לִפְנֵי שִׁבֶּט רְאוּבֵן הַבְּכוֹר? כִּי הָרַעְיוֹן הָיָה שֶׁל נְשִׂיא הַשֶּׁבֶט נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר (רש״י במדבר ז, יט).

שְׁמוֹ מְרַמֵּז עַל הַתְּשׁוּבָה, **נְתַנְאֵל** כְּלוֹמַר הָאֵל-נָתַן, וּמָה נָתַן? **בֶּן**, כְּלוֹמַר פְּרִי, תּוֹצָאוֹת לִתְשׁוּבָתְךָ, זְכוּת לְהָבִיא מְנָחָה לִפְנֵי ה׳, וּמַדּוּעַ? כִּי **צוּעָר**, הִצְטַעַרְתָּ עַל הַטָּעוּת שֶׁלְּךָ. הָיָה לְךָ צַעַר? הָיָה לְךָ הַרְהוּר תְּשׁוּבָה בְּעִקְּבוֹתָיו? זֶה כָּל מָה שֶׁה׳ רָצָה. אֵין לְךָ אֶת הַכֹּחוֹת לַעֲשׂוֹת אֶת הַתְּשׁוּבָה? ה׳ יִתֵּן לְךָ. יָבִיא לְךָ אוֹתָם עַד הַדַּלֶת, יִמְשׁוֹךְ אוֹתְךָ לָעוֹלָם הַבָּא, וְגַם יַעֲשֶׂה לְךָ יוֹם טוֹב. וְלָכֵן כָּל אֶחָד קִבֵּל יוֹם נִפְרָד, כִּי כָּל יְהוּדִי הוּא חָשׁוּב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

אַף נָשִׂיא לֹא יָכוֹל לְהָבִיא קָרְבָּן שֶׁל אַף נָשִׂיא אַחֵר, אַף יְהוּדִי לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוֹות שֶׁל אַף יְהוּדִי אַחֵר. וְגַם אִם אָדָם חָשׁ שֶׁמְּזַלְזְלִים בִּתְפִלָּתוֹ וּמְעִירִים לוֹ כָּל הַזְּמַן שֶׁהִיא קְצָרָה מִדַּי, מְהִירָה מִדַּי, שֶׁהוּא לֹא מְכַוֵּן מַסְפִּיק, וְהוּא מִתְאַשׁ וְלֹא רוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל, שֶׁיֵּדַע כִּי גַּם אִם נוֹשִׁיב בִּמְקוֹמוֹ יְשִׁיבָה שֶׁל מְקֻבָּלִים שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם יִתְפַּלֵּל 50 דַּקּוֹת, עַל מְנָת לְמַלֵּא אֶת הַמָּקוֹם שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה, הֵם לֹא יְכוֹלִים! כִּי אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁלָּנוּ רַק אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל!

יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁיְּכוֹלִים לְכַוֵּן בַּתְּפִלָּה יוֹתֵר מִמֶּנִּי, לְהִתְפַּלֵּל יוֹתֵר זְמַן וְיוֹתֵר בִּשְׁקִידָה, עַד שֶׁעֵינַי יִתְפַּקְּעוּ מִקְּנָאָה, וּבְכָל זֹאת הֵם לֹא יְכוֹלִים לְהַחְלִיף אוֹתִי וּלְמַלֵּא אֶת תְּפִלָּתִי שֶׁלִּי. אֲנִי נָשִׂיא מְיֻחָד לַה׳. גַּם אִם אֲנִי נִבְלַע בַּקָּהָל, וְכוּלָּנוּ נִרְאִים אוֹתוֹ דָּבָר, וְאַף אֶחָד לֹא מִתְיַחֵס אֵלַי כְּמַשֶּׁהוּ מְיֻחָד, עֲבוּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל אֶחָד נִמְדָּד לְבַדּוֹ, כָּל אֶחָד הוּא נָשִׂיא.

אֶת זֶה לֹא עָשִׂינוּ

וְזוֹ גַּם הַתְּשׁוּבָה לַשְּׁאֵלָה עַל הָאִשָּׁה הַסּוֹטָה. הָאִשָּׁה הַסּוֹטָה הִיא רֶמֶז לַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ. הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּנוּ יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה וְסוֹטָה מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. וְה׳ מְקַנֵּא לָנוּ, שֶׁהֲרֵי הוּא אֶל-קַנָּא, וְהוּא מַתְרֶה בָּנוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא שׁוֹמְעִים. וַאֲנַחְנוּ מְקַלְקְלִים. מָה הַתִּקּוּן? ה׳ לֹא רוֹצֶה לְגָרֵשׁ אוֹתָנוּ, ה׳ לֹא מְוַתֵּר עַל אַף אֶחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל, אָז הוּא לוֹקֵחַ אוֹתָנוּ לַכֹּהֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִי זֶה הַכֹּהֵן? הַחֲכָמִים שֶׁל הַדּוֹר. תַּלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי שֶׁנִּשְׁמָע לוֹ וְיַרְאֶה לָנוּ אֶת דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה, דֶּרֶךְ הַטּוֹב. הוּא מַשְׁקֶה אוֹתָנוּ מֵי-סוֹטָה. וְאֵין מַיִם אֶלָּא תוֹרָה (בבא קמא יז.), הֶחָכָם מְלַמֵּד אוֹתָנוּ אֶת דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה.

אִם אָנוּ שׁוֹטִים שֶׁלֹּא רוֹצִים לַחְזֹר וּמְעַנְּנִים לְהַמְשִׁיךְ בַּדֶּרֶךְ הַקְּלוֹקֶלֶת, אִם הִפְקִרְנוּ עַצְמֵנוּ וְטִמְּאנוּ אֶת קְדֻשָּׁתֵנוּ, הַמַּיִם הָאֵלֶּה יַהַרְגוּ אוֹתָנוּ, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ חֲז״ל (יומא עב:): ״אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מַאי דִּכְתִיב (דברים ד, מד): ׳וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה׳? זָכָה נַעֲשֵׂית לוֹ סַם חַיִּים, לֹא זָכָה נַעֲשֵׂית לוֹ סַם מִיתָה, וְהָיְינוּ דְּאָמַר רָבָא דְּאוּמָן לָהּ סָמָא דְּחָיֵא, דְּלֹא אוּמָן לָהּ סָמָא דְּמוֹתָא״, תּוֹרָה יְכוֹלָה לִהְיוֹת סַם חַיִּים אוֹ סַם מָוֶת, לְפִי הַבְּחִירָה שֶׁלָּנוּ לָלֶכֶת בְּדַרְכָּהּ אוֹ כְּנֶגְדָּהּ. אֲבָל אִם מַקְשִׁיבִים לַכֹּהֵן, לְתַלְמִיד חָכָם, עוֹשִׂים לָנוּ רַב וְדַעַת תּוֹרָה, הֲרֵי הַתּוֹרָה הִיא סַם חַיִּים וַאֲנַחְנוּ נִצָּלִים. וְלֹא רַק נִצָּלִים, גַּם זוֹכִים לִפְרָס בְּצוּרַת וָלָד מְשֻׁפָּר.

עַל מָה הַפְּרָס? הֲרֵי עָשִׂינוּ עֲבֵרוֹת וְקִלְקַלְנוּ? הַפְּרָס הוּא עַל הַצַּעַר, עַל הַבּוּשָׁה. הָאִשָּׁה הַסּוֹטָה עָבְרָה צַעַר, בּוּשָׁה וּבְזָיוֹנוֹת לִפְנֵי קָהָל, שֶׁשָּׁבְרוּ אֶת לִבָּהּ וְעוֹרְרוּ בָּהּ תְּשׁוּבָה. הַמַּטָּרָה הָיְתָה שֶׁתּוֹדֶה שֶׁסָּטְתָה וְלֹא יִמְחֲקוּ אֶת שֵׁם ה׳, אֲבָל כֵּיוָן

שֶׁסּוֹף סוֹף אֶת הָעֲבֵרָה הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר בָּהּ הִיא נֶחְשָׁדָה הִיא לֹא עָשְׂתָה, הִיא סֵרְבָה לְהוֹדוֹת, וְלָכֵן אַחֲרֵי כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת וְהַצַּעַר שֶׁעָבְרָה מַגִּיעַ לָהּ פִּצּוּי.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לָנוּ, שֶׁאָמְנָם קִלְקַלְנוּ וְעָבַרְנוּ עַל דְּבָרָיו, אֲבָל לֹא עָבַרְנוּ אֶת הַקָּו הָאָדֹם, כִּי כַּמָּה שֶׁקִּלְקַלְנוּ וְהָרַסְנוּ, אֲנַחְנוּ עֲדַיִן חוֹזְרִים אֶל ה׳, עֲדַיִן מִתְפַּלְלִים, מַנִּיחִים תְּפִלִּין, מִתְעַטְּפִים בְּצִיצִית. עִם כָּל הַמְּשַׁבְּרִים שֶׁעָבַרְנוּ וְהָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשִׂינוּ, אֲנַחְנוּ עֲדַיִן חוֹזְרִים לְבֵית ה׳, וְעוֹד נְסָיוֹן וְעוֹד נְפִילָה וַאֲנַחְנוּ שׁוּב שָׁבִים אֶל אַבָּא, לֹא מַפְסִיקִים.

אָז אִם אַחֲרֵי כָּל מָה שֶׁקִּלְקַלְנוּ אֲנַחְנוּ עֲדַיִן חוֹזְרִים וּמַחֲזִיקִים בְּמִצְוֹות, אָז אֶת הָעֲבֵרָה הַסּוֹפִית לֹא עָשִׂינוּ, זוֹ שֶׁמְּחַיֶּבֶת מִיתָה אוֹ גֵּט פִּטּוּרִין, עָלֶיהָ לֹא עָבַרְנוּ. וּמָה שֶׁכֵּן קִלְקַלְנוּ, קִבַּלְנוּ כְּנֶגְדָּם יְסוּרִים בּוּשָׁה וּבְזָיוֹנוֹת שֶׁבְּעִקְבוֹתֵיהֶם הִרְהַרְנוּ תְּשׁוּבָה. נִשְׁתֶּה מֵהַמַּיִם וְנִטָּהֵר. נָבוֹא לִשְׁעוּר תּוֹרָה. עִם כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, נָבוֹא לִלְמֹד. אִם נְחַכֶּה וְנֹאמַר (אבות ב, ד): ״לִכְשֶׁאֶפָּנֶה (אֶתְפַּנֶּה) אֶשְׁנֶה (אֶלְמַד)״, לֹא נִתְפַּנֶּה וְלֹא נִלְמַד. אִם נְחַכֶּה לְגֶמֶר עִם כָּל הַצָּרוֹת וְהַסִּדּוּרִים וְאָז לָבוֹא לִלְמֹד, לֹא יִהְיֶה זְמַן כָּזֶה לְעוֹלָם. לַתּוֹרָה לֹא מוֹצְאִים זְמַן, אֶלָּא מְפַנִּים זְמַן. נִפָּנֶה, נָבוֹא, נִלְמַד, זֶה הַמִּי-סוֹטָה שֶׁלָּנוּ שֶׁיְּטַהֲרוּ אוֹתָנוּ.

נַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמְנָם עָבַרְנוּ עַל דְּבָרֶיךָ וְעָשִׂינוּ דְּבָרִים שֶׁלֹּא יֵעָשׂוּ, אַךְ אֶת הָעֲבֵרָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁתְּנַתֵּק אוֹתָנוּ מִמְּךָ, אוֹתָהּ לֹא עָשִׂינוּ. בְּדֹק אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! עִם כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַנְּפִילוֹת שֶׁלָּנוּ, אֲנַחְנוּ עֲדַיִן יְכוֹלִים לוֹמַר לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּבְדֹּק אוֹתָנוּ, אָנוּ לֹא צַדִּיקִים גְּמוּרִים וְאָנוּ הָרִאשׁוֹנִים לְהוֹדוֹת בְּכָךְ, אֲבָל אָנוּ מִתְחָרְטִים עַל מַעֲשֵׂינוּ וְיֵשׁ

לָנוּ צַעַר מֵהֶם. אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים אוֹתְךָ וְאָנוּ עֲדַיִן כָּאן, בָּאִים לְבֵית ה׳.

זֶה הִסְפִּיק לַנְּשִׁיאִים כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלְחוּ לָהֶם מִשָּׁמַיִם אֶת אַבְנֵי הָחֹשֶׁן עַל מְנָת שֶׁיִּשְׁתַּתְּפוּ בִּבְנִית הַמִּשְׁכָּן, וְלַעֲשׂוֹת לְכָל אֶחָד יוֹם טוֹב, וְזֶה הִסְפִּיק לְאִשָּׁה סוֹטָה שֶׁנֶּאֶסְרָה עַל בַּעְלָהּ לַחְזֹר לִהְיוֹת כְּשֵׁרָה לוֹ וְעוֹד לִזְכוֹת לָלֶדֶת וָלָד מְשֻׁפָּר. כִּי הַתְּשׁוּבָה הָיְתָה אֲמִתִּית מִכָּל הַלֵּב. זֶה כָּל מָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה. אֶת הַלֵּב שֶׁלָּנוּ. שֶׁנָּבוֹא וְנִתְאַמֵּץ וְנִתֵּן מֵעַצְמֵנוּ. וְהַנְּקֻדָּה הַחֲשׁוּבָה הִיא שֶׁצָּרִיךְ לָלֶכֶת אֶל הַכֹּהֵן. בֵּין הַנְּשִׁיאִים שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ אֶת הַיַּהֲלוֹמִים, בֵּין הָאִשָּׁה הַסּוֹטָה שֶׁהַכֹּהֵן הִשְׁקָה אוֹתָהּ מֵי סוֹטָה. וּמִי זֶה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל? תַּלְמִיד חָכָם.

לְךָ אֶל הֶחָכָם

שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא (ברכות סג.) מַדּוּעַ הִסְמִיכוּ אֶת פָּרָשַׁת סוֹטָה לְפָרָשַׁת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, שֶׁהֵן מֵהַמַּתָּנוֹת לַכֹּהֲנִים? מְגַלָּה הַגְּמָרָא כִּי כָּל מִי שֶׁלֹּא הֵבִיא אֶת הַמַּתָּנוֹת שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָבִיא לַכֹּהֵן, שֶׁחָשַׁב גַּם כָּךְ אֵין לִי צֹרֶךְ בּוֹ, יִמְצָא אֶת עַצְמוֹ נִזְקָק לַכֹּהֵן לְטַהֵר לוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ, בָּעַל כָּרְחוֹ הוּא יִצְטָרֵךְ לַכֹּהֵן. לֹא לַעֲשׂוֹת אֶת הַטָּעוּת הַזּוֹ. יֵשׁ כָּאן תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמְּלַמֵּד? לְךָ תִּלְמַד מִמֶּנּוּ. לִפְנֵי שֶׁתָּבֹאנָה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מַדּוּעַ לִסְבֹּל מִצָּרוֹת וְיִסּוּרִים וְאָז לְהִזָּכֵר שֶׁיֵּשׁ תּוֹרָה וְיֵשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פִּתְאוֹם אָדָם שֶׁמּוֹצֵא עַצְמוֹ בְּמִצּוּקָה, מַתְחִיל לָלֶכֶת לְקִבְרֵי צַדִּיקִים וּלְכָל מִינֵי מֵחוֹלְלֵי נְסִים שֶׁיַּעֲשׂוּ לוֹ קֻמִיעוֹת וְיָרְאוּ לוֹ יְשׁוּעוֹת, וְכָךְ יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֶל כָּל מִינֵי נוֹכְלִים לְמִינֵיהֶם בְּמַר יֵאוּשׁוֹ שֶׁיְּקַחוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְיַמְשִׁיכוּ אֶת יִסּוּרָיו. אִם אָדָם צָרִיךְ לִבְרָכָה שֶׁלֹּא יְחַפֵּשׂ בַּעֲלֵי מוֹפְתִים, אֶלָּא יֵלֵךְ לְתַלְמִיד חָכָם!

חָכָם עָדִיף מִנָּבִיא (בבא בתרא יב.). הַתּוֹרָה הִיא הַתְּרוּפָה לְכָל הַמַּחֲלוֹת וְהַמָּקוֹר לְכָל הַיְשׁוּעוֹת!

לְךָ אֶל הֶחָכָם שֶׁיּוֹרֶה לְךָ אֶת הַדֶּרֶךְ וְתִהְיֶה צַדִּיק בְּעַצְמְךָ. הַפְּסֵק לְחַפֵּשׂ קְצוּרֵי דֶּרֶךְ וּמַעֲשֵׂי נִסִּים, דּוֹר שֶׁל מִיקְרוֹגַל שֶׁרוֹצֶה הַכֹּל בִּלְחִיצַת כַּפְתּוֹר וּבְהַמְתָּנָה שֶׁל כַּמָּה דַּקּוֹת בִּלְבַד. אֲפִילּוּ כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא הוּא מְחַפֵּשׂ צַדִּיק שֶׁיְּקַח מִמֶּנּוּ כֶּסֶף וְיַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה בִּשְׁבִילוֹ, אֵין כָּזֶה דָּבָר! כָּל הַמַּטָּרָה הִיא שֶׁנַּעֲבֹד עַל עַצְמֵנוּ.

"אֲבָל אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל? הַדֶּרֶךְ אֲרֻכָּה"! אֲנִי לֹא רוֹאֶה אֶת הַסּוֹף שֶׁלָּהּ"! אוֹמֵר לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "זוֹ לֹא בְּעָיָה, 'לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר, וְלֹא אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְבַטֵּל מִמֶּנָּה' (אבות ב, טז), תַּתְחִיל אֶת הַפְּסִיעָה הָרִאשׁוֹנָה, תַּעֲשֶׂה אֶת הַצַּעַד הָרִאשׁוֹן, תַּרְאֶה לִי שֶׁאַתָּה מִצְטַעֵר עַל מַעֲשֶׂיךָ, שֶׁאַתָּה מִתְחָרֵט, שֶׁאַתָּה מְהַרְהֵר תְּשׁוּבָה, שֶׁאַתָּה רוֹצֶה בֶּאֱמֶת לְהִדָּבֵק בִּי, אֲנִי אָבִיא לְךָ אֶת כָּל הַשְּׁאָר עַד אֵלֶיךָ".

מִכָּאן נִלְמַד עַד כַּמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ. כַּמָּה הוּא רוֹצֶה בָּנוּ. הוּא כָּתַב בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עֲשָׂרוֹת פְּסוּקִים הַחוֹזְרִים עַל עַצְמָם, לְהַדְגִּישׁ לְךָ שֶׁכָּל אֶחָד הוּא נָשִׂיא וְיַהֲלֹם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, שֶׁאַף אֶחָד לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁלְּךָ בִּמְקוֹמְךָ, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְוַתֵּר עָלֶיךָ. אִם אַתָּה קָם בַּבֹּקֶר וַעֲדַיִן נוֹשֵׁם, סִימָן שֶׁה' יִתְבָּרַךְ לֹא הִתְיָאֵשׁ מִמְּךָ וְלָכֵן הֶחְזִיר לְךָ אֶת נִשְׁמָתְךָ. אֲפִילּוּ אִם אַתָּה הִתְיָאַשְׁתָּ מִמְּךָ, ה' לֹא הִתְיָאֵשׁ. הוּא אוֹמֵר לְךָ "קַמְתָּ? סִימָן שֶׁאֲנִי עֲדַיִן מְחַכֶּה לְךָ". יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁהֵם בִּפְגוּר בַּעֲבוֹדַת ה' כְּבָר אַרְבָּעִים וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה, וְה' עֲדַיִן לֹא וִתֵּר עֲלֵיהֶם, רַק שֶׁיַּתְחִילוּ לָזוּז. תַּתְחִיל לָזוּז וְהַכֹּל יִהְיֶה בְּסֵדֶר, רַק תַּרְאֶה לִי. פְּתַח לִי פֶּתַח כְּפִתְחוֹ שֶׁל מַחַט וַאֲנִי אֶפְתַּח

לְךָ פֶּתַח בּוֹ יַעַבְרוּ קְרוֹנוֹת. תַּשְׁאִיר אֶת זֶה לִי, תִּתֵּן לִי רַק אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת, הָרָצוֹן.

פַּעַם בֵּית הַמִּדְרָשׁ הָיָה מָקוֹם מִפְלָט מִכָּל צָרוֹת הַיּוֹם. אָדָם הָיָה הוֹלֵךְ לִישׁוֹן מֻקְדָּם, קָם בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה וְהוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁהָיָה שׁוֹקֵק חַיִּים, הַחֲנֻנְיִי וְהַיַּרְקָן וְהָעֶגְלוֹן יוֹשְׁבִים וְלוֹמְדִים עַד אוֹר הַבֹּקֶר, מִתְפַּלְלִים שַׁחֲרִית וְיוֹצְאִים לְעוֹד יוֹם עֲבוֹדָה מְפֻרֶךְ בִּסְבִיבָה עוֹיֶנֶת וְאַף עִם סַכָּנַת חַיִּים, וּבַלַּיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו שׁוּב שָׁבִים אֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלוֹמְדִים בַּשָּׁעוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, שׁוֹכְחִים מִכָּל צָרוֹת הַיּוֹם וְדָנִים בְּרַמְבַּ״ם וּבְרָשִׁ״י.

מַדּוּעַ לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת כָּךְ גַּם הַיּוֹם? שֶׁנִּתְפֹּס אֶת הַחֵלֶק שֶׁלָּנוּ בַּתּוֹרָה? כַּמָּה מְקוֹמוֹת יֵשׁ הַיּוֹם בָּרוּךְ ה׳, הַפְּתוּחִים לִלְמֹד בָּהֶם? כַּמָּה סְפָרִים? כַּמָּה שִׁעוּרִים? תִּפֹּס כְּפִי יְכָלְתֶּךָ, וְלוּ גַּם דַּקּוֹת מִסְפָּר בְּתוֹךְ הַיּוֹם, בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה, יֵשׁ אֶת הַחֵלֶק שֶׁלְּךָ בַּתּוֹרָה שֶׁאַף אֶחָד אַחֵר לֹא יָכוֹל לָגַעַת בּוֹ, הוּא שֶׁלְּךָ. בּוֹא חַפֵּשׂ וּמְצָא אוֹתוֹ, אֲחֹז בּוֹ בְּכָל כֹּחֶךָ.

תִּבְחַר בְּסַם הַחַיִּים וְתִרְאֶה אֵיךְ כָּל הַצָּרוֹת מִתְגַּמְּדוֹת כְּלֹא הָיוּ. לֹא תַּאֲמִין כִּי אֵלֶּה הַדְּבָרִים שֶׁהִדְאִיגוּ אוֹתְךָ כָּל הַיּוֹם וְטָרְדוּ אֶת הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁלְּךָ כָּל הַלַּיְלָה, אָדָם לְלֹא תּוֹרָה כָּל מַשְׁבֵּר קָטָן וְהוּא כְּבָר כִּמְעַט קוֹרֵס, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹרָה, הוּא יָכוֹל לַעֲבוֹר אֶת כָּל הַגַּלִּים הַבָּאִים עָלָיו.

סִפֵּר הָרַב מֵאִיר שַׁפִּירָא זָצוּק״ל, מְיַסֵּד לְמוּד דַּף הַיּוֹמִי, עַל הַגְּמָרָא בָּהּ רַבִּי עֲקִיבָא נִצָּל לְאַחַר שֶׁשִּׁפְּינָתוֹ טָבְעָה, כִּי אָחַז בְּדַף (קֶרֶשׁ) מֵהַסְּפִינָה וְכָל גָּל שֶׁבָּא עָלָיו הוֹרִיד אֶת רֹאשׁוֹ וְהַגַּל עָבַר מֵעָלָיו (יבמות קכא.), וְאָמַר הָרַב שַׁפִּירָא כִּי הַדַּף שֶׁאָחַז בּוֹ רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה הַדַּף הַיּוֹמִי. שֶׁבַע וַחֲצִי שָׁנִים וְגַם יְהוּדִי פָּשׁוּט מְסַיֵּם

אֶת כָּל הַשַּׁ״ס ! מִשְׁעוּר שֶׁל שָׁעָה בְּיוֹם. הַגַּלִּים בָּאִים לְהַטְרִיד אוֹתוֹ וְהוּא מוֹרִיד אֶת רֹאשׁוֹ לַגְּמָרָא. לַדַּף שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ יֵשׁ גַּם דַּף הַיּוֹמִי דֶּרֶךְ הַטֶּלֶפוֹן, אוֹ לְהוֹרִיד אֶת כָּל הַשַּׁ״ס עַל דִּיסְק-אוֹן-קִי. אָדָם יָכוֹל לְסַיֵּם אֶת כָּל הַשַּׁ״ס בִּנְסִיעָה לַעֲבוֹדָה ! הֵיכָן הָיָה הדור כָּזֶה ? הַכֹּל הֵבִיאוּ לָנוּ עַד פְּתַח הָאֹהֶל, אָדָם נוֹסֵעַ לַעֲבוֹדָה שֶׁבַע שָׁנִים וְגוֹמֵר אֶת כָּל הַשַּׁ״ס בַּדֶּרֶךְ. הַכֹּל מַתָּנָה מֵה׳ יִתְבָּרַךְ, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים רַק רָצוֹן טוֹב. ה׳ מֵבִיא לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה עַד פֶּתַח הָאֹהֶל, עַד פֶּתַח הָאוֹטוֹ. הוּא רוֹצֶה שֶׁנִּזְכֶּה. בּוֹאוּ נְקַבֵּל אֶת הַמַּתָּנָה, בּוֹאוּ נִבְחַר בַּחַיִּים.

לשם שמים

מָה הַקֶּשֶׁר?

פָּרָשַׁת "שְׁלַח לְךָ" מְכִילָה בְּתוֹכָהּ אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת עִם קָו מְחַבֵּר אֶחָד. פָּרָשַׁת הַמְרַגְּלִים שֶׁהוֹצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ רָעָה וְגָרְמוּ לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל לְעֹנֶשׁ שֶׁל אַרְבָּעִים שָׁנָה נְדוּדִים בַּמִּדְבָּר, פָּרָשַׁת הַמַּעְפִּילִים שֶׁבִּקְּשׁוּ לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ וּלְהִלָּחֵם עָלֶיהָ אַחֲרֵי שֶׁה' גָּזַר שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ, פָּרָשַׁת מְקוֹשֵׁשׁ הָעֵצִים שֶׁחִלֵּל שַׁבָּת בְּמֵזִיד, וְהָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּצָא לַהוֹרֵג עַל חִלּוּל שַׁבָּת, וּפָרָשַׁת צִיצִית שֶׁמְּחַיֶּבֶת כָּל אָדָם הַלּוֹבֵשׁ בֶּגֶד שֶׁל אַרְבַּע כְּנָפוֹת לְהַטִּיל בָּהֶן צִיצִיּוֹת. מָה הַקָּו הַמְחַבֵּר בֵּין כָּל הַפָּרָשׁוֹת הָאֵלּוּ?

הָבָה נַתְחִיל לְפִי הַסֵּדֶר, בְּפָרָשַׁת הַמְרַגְּלִים. הַמְרַגְּלִים לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, רַשִׁ"י אוֹמֵר בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב

״אֲנָשִׁים״ הַכַּוָּנָה לָשׁוֹן חֲשִׁיבוּת. אֶת הַתַּפְקִידִים בַּמִּדְבָּר לֹא חִלְקוּ לְפִי קַבָּלָנֵי קוֹלוֹת, וְלֹא בְּחִירוֹת בִּפְרַיְימֶרִיס, אֶלָּא הֵם נִבְחֲרוּ לְפִי גֻּדְלוּתָם בַּתּוֹרָה וּבַמִּדּוֹת. מִי שֶׁהָיָה יוֹתֵר גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, וְכַמּוּבָן שֶׁהִשְׁפִּיעָה עַל מִדּוֹתָיו כִּי אֵין לָנוּ רָצוֹן בָּאָדָם מֻשְׁחָת שֶׁיּוֹדֵעַ סֵפֶר, אֶלָּא הָיָה אָדָם מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה שֶׁרָאוּי שֶׁיִּהְיוּ אֲנָשִׁים תַּחְתָּיו, הוּא הָפַךְ לְמַנְהִיג.

הַמְרַגְּלִים הָיוּ רַבָּנִים בַּעֲלֵי קְהִלּוֹת, עִם יִרְאַת שָׁמַיִם. אֲנָשִׁים יוֹדְעֵי סֵפֶר וּבַעֲלֵי מִדּוֹת. לֹא אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים. וְהֵם אֵלֶּה שֶׁנִּבְחֲרוּ לַתַּפְקִיד כִּי הָיוּ הֲכִי מַתְאִימִים, וְהֵם אֵלֶּה שֶׁיָּצְאוּ וְחָזְרוּ וְהוֹצִיאוּ דִּבָּה עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְנִשְׁאֶלֶת הַשְּׁאֵלָה מַדּוּעַ?

רוֹב הַפֻּרְשָׁנִים דּוֹרְשִׁים אוֹתָם וְאֶת מַעֲשֵׂיהֶם לִגְנַאי, הֵם הוֹצִיאוּ דִּבָּה כִּי פָּחֲדוּ שֶׁיְּאַבְּדוּ אֶת תַּפְקִידָם כַּאֲשֶׁר יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ. הָרֵי הֵם הָיוּ בְּמֶרְחַק שְׁלוֹשָׁה יָמִים מֵהַכְּנִיסָה לָאָרֶץ, עוֹד שְׁלוֹשָׁה יָמִים הֵם יִהְיוּ מֻבְטָלִים, כִּי אֲוִיר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַחְכִּים וְכֻלָּם יִגְדְּלוּ בַּתּוֹרָה, כִּי כָּל מָה שֶׁלָּמְדוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ לֹא מִתְקָרֵב לַהֲשָׁגוֹת וּלְלִמּוּד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אִם כֻּלָּם יִהְיוּ חֲכָמִים, מְמֵילָא הֵם כְּבָר לֹא יִהְיוּ מֵעַל לַאֲחֵרִים. לֹא יִצְטָרְכוּ אוֹתָם.

כַּמּוּבָן שֶׁזֶּה קַל וָחֹמֶר שֶׁל שְׁטוּת, כֵּיוָן שֶׁאִם כָּל מִי שֶׁנִּכְנַס לְיִשְׂרָאֵל יִהְיֶה חָכָם יוֹתֵר, הָרֵי גַּם הֵם נִכְנָסִים וְגַם הֵם יִהְיוּ יוֹתֵר חֲכָמִים, אָז מְמֵילָא מַצָּבָם הַיַּחֲסִי יִשַּׁמֵּר, אֲבָל לֹא חָשְׁבוּ עַל זֶה.

אֲבָל יֵשׁ הַדּוֹרְשִׁים אֶת הַמְרַגְּלִים לְכַף זְכוּת. הֵם כִּוְּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם. הָרֵי נֶאֱמַר עַל אֶלְדָּד וּמֵידָד שֶׁהִתְנַבְּאוּ קוֹדֶם לָכֵן בַּמַּחֲנֶה שְׁמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא יַכְנִיס אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, וְדָרְשׁוּ בְּרֶמֶז עַל הַמִּילָה ״אֶלְדָּד וּמֵידָד **מִתְנַבְּאִים** בַּמַּחֲנֶה״ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: **מ**ֹשֶׁה **ת**ָּנוּחַ **נ**ִשְׁמָתוֹ **ב**ְּגַן-עֵדֶן

אֲבָל יְהוֹשֻׁעַ מַכְנִיס (בעל הַטורִים במדבר יא, כז). אָז יֵשׁ כְּבָר נְבוּאָה שֶׁבַּכְּנִיסָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמַּנְהָגָה עוֹבֶרֶת לִיהוֹשֻׁעַ. מִשָּׁם יַעַבְרוּ מֵהַמַּנְהָגָה נִסִּית שֶׁל עֲנָנֵי כָּבוֹד וּמָן מִן הַשָּׁמַיִם, לַהַמַּנְהָגָה שֶׁל דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁל מִלְחָמוֹת, חֲרוּגִים, עֲבוֹדָה קָשָׁה עַל מְנָת לְהִתְפָּרְנֵס, כַּמָּה צָרִיךְ לַעֲבוֹד רַק כְּדֵי לְיַצֵּר כִּכַּר לֶחֶם.

עוֹד 3 יָמִים צְרִיכִים לְהִכָּנֵס, וְאָז מֹשֶׁה יֵלֵךְ וַאֲנַחְנוּ נִתָּקֵעַ עִם יְהוֹשֻׁעַ וְדֶרֶךְ אֶרֶץ, לֹא רוֹצִים! רוֹצִים יוֹתֵר זְמַן עִם מֹשֶׁה. אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַרְאוֹת לוֹ שֶׁאָנוּ עֲדַיִן צְרִיכִים אוֹתוֹ, הָעָם הַזֶּה עֲדַיִן לֹא חָזָק מַסְפִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ. וְהָרְאָיָה שֶׁזֶּה 10 חֲדָשִׁים שֶׁהֵם רַק לוֹמְדִים תּוֹרָה, אֵין צֹרֶךְ לַעֲבוֹד, אֵין צֹרֶךְ לְשַׁלֵּם עַל מַשֶּׁהוּ אוֹ לְטָרֹחַ עַל הָאֹכֶל, הַפֹּל מוּכָן, יֵשׁ רַק לִמּוּד תּוֹרָה, וּבְכָל זֹאת הֵם רַק מִתְלוֹנְנִים כָּל הַזְּמַן, וְכָל דָּבָר שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה הֵם מִיַּד נִשְׁבָּרִים וְרוֹצִים לַחְזֹר לְמִצְרַיִם. צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְמֹשֶׁה שֶׁגַּם אַחֲרֵי 10 חֲדָשִׁים שֶׁל לִמּוּד תּוֹרָה עֲדַיִן יֵשׁ לָהֶם בְּעָיוֹת אֱמוּנָה חֲמוּרוֹת.

אֲנַחְנוּ נִרְאֶה לְמֹשֶׁה שֶׁהָעָם לֹא מוּכָן, מְמִילָא מֹשֶׁה יַשְׁאִיר אוֹתָם עוֹד כַּמָּה שָׁנִים בַּמִּדְבָּר כְּדֵי לְהִתְחַזֵּק, מְמִילָא נִרְוִיחַ אֲנַחְנוּ עוֹד כַּמָּה שָׁנִים עִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. אָז נִכָּנֵס לָאָרֶץ עוֹד אַרְבַּע חֲמֵשׁ שָׁנִים, מָה קָרָה? מִי הִפְסִיד? עוֹד תּוֹרָה עִם מֹשֶׁה, לֹא חֲבָל? עִם כָּל הַכָּבוֹד לִיהוֹשֻׁעַ, הוּא לֹא נִרְאָה לָנוּ כְּמִי שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲלִיף אֶת מֹשֶׁה, וְעוֹד בְּהַמַּנְהָגָה רְגִילָה, לְהוֹבִיל וְלִכְבֹּשׁ וּלְנַצֵּחַ, כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ וּמַנְהִיג הַמַּנְהָגָה נִסִּית וְהָעָם עֲדַיִן מִתְלוֹנֵן. כְּבָר בַּמִּלְחָמָה הָרִאשׁוֹנָה הָעָם יִתְפָּרֵק לִיהוֹשֻׁעַ, מָה נַעֲשֶׂה אָז?

אֶת מִי יְשַׁתְּפוּ בְּתָכְנִיתָם? בָּחֲרוּ 12 מְרַגְּלִים. אֶת יְהוֹשֻׁעַ הֵם לֹא שִׁתְּפוּ כַּמּוּבָן, הוּא וַדַּאי לֹא יְשַׁתֵּף פְּעֻלָּה כִּי לְדַעְתָּם הוּא רוֹצֶה אֶת הַתַּפְקִיד (לְמֵרוֹת שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ כְּשֶׁשָּׁמַע אֶת נְבוּאַת אֶלְדָּד וּמֵידָד רָץ אֶל מֹשֶׁה

שֶׁיִּכְלָא אוֹתָם עַל דִּבְרֵיהֶם, כִּי הוּא גַּם לֹא רָצָה אֶת הַתַּפְקִיד הוּא רָצָה אֶת מֹשֶׁה), לָכֵן הִתְיַעֲצוּ רַק ה-11 הָאֲחֵרִים בֵּינֵיהֶם. וְכָלֵב בֶּן יְפוּנֶה הָיָה אֶחָד מֵהֶם. הֵם לֹא יָדְעוּ שֶׁהוּא יַפְנֶה לָהֶם עֹרֶף, חָשְׁבוּ שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה יָד אַחַת אִתָּם בְּתָכְנִיתָם, כִּי כֻּלָּם רוֹצִים אֶת מֹשֶׁה, חוּץ מִיהוֹשֻׁעַ.

מֹשֶׁה חָשׁ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁיְּכוֹלָה לִהְיוֹת כָּאן סַכָּנָה לִיהוֹשֻׁעַ וְהוּא שִׁנָּה לוֹ אֶת שְׁמוֹ מֵהוֹשֵׁעַ לִיהוֹשֻׁעַ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּגַע. מַדּוּעַ מֹשֶׁה לֹא שִׁנָּה אֶת הַשְּׁמוֹת שֶׁל הָאֲחֵרִים? כִּי כֻּלָּם הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֵצָה, וְגַם כָּלֵב שֶׁלֹּא הָיָה בְּאוֹתָהּ עֵצָה הָרֵי הֵם חָשְׁבוּ שֶׁהוּא עִמָּם וְלָכֵן לֹא הָיָה בְּסַכָּנָה, רַק יְהוֹשֻׁעַ הָיָה בְּסַכָּנָה. אָז הֵם הָלְכוּ וְחָזְרוּ וְאָמְרוּ מָה שֶׁאָמְרוּ, וְנִהְיָה בַּלַּגָּן שָׁלֵם.

מַדּוּעַ עַם יִשְׂרָאֵל הֶאֱמִין לַעֲשָׂרָה הָאֵלֶּה וְכֻלָּם קָרְעוּ אֶת הַבְּגָדִים, וְלֹא הֶאֱמִינוּ לְכָלֵב וְלִיהוֹשֻׁעַ שֶׁאָמְרוּ אַחֶרֶת? הַמְרַגְּלִים עָשׂוּ מוֹפַע שָׁלֵם, הִתְפָּלְשׁוּ בַּעֲפַר, קָרְעוּ אֶת הַבְּגָדִים, מָשְׁכוּ אֶת שְׂעָרוֹת רֹאשָׁם וּזְקָנָם, וְתֵאֲרוּ לִפְרָטֵי פְּרָטִים אֶת הָעֲנָקִים שָׁם, אֵיךְ יֹאכְלוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵיךְ יַהַרְגוּ אוֹתָם, מוֹפַע חָי.

דַּמְיְנוּ לָכֶם, לְהַבְדִּיל, אָדָם שׁוֹמֵעַ כִּי יֵשׁ מִסְבַּת עִתּוֹנָאִים בְּשָׁעָה שְׁמוֹנֶה בְּעִקְבוֹת הַצָּלָחָתָהּ שֶׁל אִירַאן לְהַשִּׂיג פְּצָצָה אֲטוֹמִית. וְהִנֵּה הוּא צוֹפֶה בַּמִּסְבָּה כֻּלּוֹ מָלֵא חֲרָדוֹת, וְרוֹאֶה אֶת רֹאשׁ הַמֶּמְשָׁלָה וּשְׁאָר הַבְּכִירִים עִם עֵינַיִם אֲדֻמּוֹת, וּבְאֶמְצַע מִסְבַּת הָעִתּוֹנָאִים רֹאשׁ הַמֶּמְשָׁלָה מִתְפָּרֵץ בִּבְכִי וְאוֹמֵר "הָאִירָאנִים הִשִּׂיגוּ פְּצָצָה"! וְשַׂר הַבִּטָּחוֹן מִתְיַפֵּחַ "הוֹלְכִים לִירוֹת עָלֵינוּ וְאֵין לָנוּ הֲגָנָה נֶגֶד הַטִּילִים הַלָּלוּ", וְרֹאשׁ הַמּוֹסָד מְנַסֶּה לְדַבֵּר וְלֹא מַצְלִיחַ, וְרֹאשׁ אָמ"ן שֶׁמְּקַבֵּל אֶת רְשׁוּת הַדִּבּוּר מִתְעַלֵּף עַל הָרִצְפָּה. וְאָז כְּשֶׁכֻּלָּם נִכְנָסִים לְלַחַץ, נִגַּשׁ לַמִּיקְרוֹפוֹן שַׂר הַתַּיָּרוּת שֶׁהוּא חוֹבֵשׁ כִּפָּה וְאוֹמֵר "זֶה בְּסֵדֶר, כְּשֶׁתַּגִּיעַ הַפְּצָצָה אֵלֵינוּ, אָנוּ נִתְפַּלֵּל לַה' וְהִיא תִּעָצֵר בָּאֲוִיר"!

מִי יַקְשִׁיב לוֹ בִּכְלָל? "הוּא חוֹלֶה נֶפֶשׁ" יֹאמְרוּ. כָּל הָאֲנָשִׁים הָאַחֲרִים עַל הַבִּטָּחוֹן מַסְבִּירִים לָנוּ שֶׁהַמְּדִינָה הָלְכָה וְיֵשׁ פְּצָצָה גַּרְעִינִית בְּדֶרֶךְ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲצֹר, וְזֶה אוֹמֵר לָנוּ נִתְפַּלֵּל וְנַעֲצֹר אוֹתָהּ בָּאֲוִיר? כָּכָה הָיוּ נִרְאִים יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב לְעָם יִשְׂרָאֵל. עוֹמְדִים עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מוּרָמִים מֵעַם, וְאוֹמְרִים אֵין סִכּוּי בְּדַרְכֵּנוּ, רָאִינוּ עֲנָקִים בַּדֶּרֶךְ אֵלֵינוּ. רָפוּ יְדֵיהֶם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל בָּכוּ וְהִתְיַפְּחוּ וּבִקְּשׁוּ לַחְזוֹר לְמִצְרַיִם.

הַמְרַגְּלִים חָשְׁבוּ בַּתְּחִלָּה שֶׁהִצְלִיחָה תָּכְנִיתָם, עַכְשָׁו מֹשֶׁה יִרְאֶה שֶׁהֵם לֹא מוּכָנִים עֲדַיִן וְהִשְׁגָּנוּ עוֹד כַּמָּה שָׁנִים לִלְמֹד עִם מֹשֶׁה וְלַעֲבֹד עַל הַבִּטָּחוֹן בְּטֶרֶם נִכָּנֵס, אֲבָל הַתְּגוּבָה שֶׁל הָעָם לַמּוֹפַע הָיְתָה קָשָׁה מֵעֶבֶר לַמְצֻפֶּה, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר עֲלֵיהֶם 40 שָׁנוֹת נְדוּדִים, שֶׁיָּמוּת כָּל הַדּוֹר הַהוּא בַּמִּדְבָּר וְרַק בְּנֵיהֶם יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ בִּמְקוֹמָם. הַתָּכְנִית נִכְשְׁלָה.

וְכָךְ הִגִּיעָנוּ אֶל פָּרָשַׁת הַמַּעְפִּילִים. קָמָה קְבוּצָה שֶׁל אֲנָשִׁים וְאָמְרוּ "טַעִינוּ, אֲנַחְנוּ כֵּן רוֹצִים אֶת הָאָרֶץ, אָנוּ נַעְפִּיל וְנִלָּחֵם וְנִכְבֹּשׁ אֶת הָאָרֶץ". אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה כִּי מְאֻחָר מִדַּי, נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה. אַךְ הֵם אָמְרוּ לוֹ: "עִם כָּל הַכָּבוֹד, אֲנַחְנוּ בְּמִבְחָן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת עַד כַּמָּה אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים וְרוֹצִים אֶת הָאָרֶץ. גֵּלֶךְ וְנִלָּחֵם עָלֶיהָ". עָלוּ, נִלְחָמוּ וְהִפְסִידוּ! הָרֵי מֹשֶׁה אָמַר לָהֶם שֶׁה' לֹא עִמָּם. הֵם הֶעְפִּילוּ אֲבָל הָאָרוֹן נִשְׁאַר בַּמַּחֲנֶה, לֹא הָיָה אִתָּם. הָאָרוֹן נִשְׁאַר, מָה אַתֶּם מַעְפִּילִים? "לֹא, נוֹכִיחַ לַה' שֶׁאֲנַחְנוּ רְאוּיִים לָאָרֶץ, לְשֵׁם שָׁמַיִם. אֲנַחְנוּ נִלָּחֵם וְנַרְאֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָנוּ כֵּן חֲפֵצִים בָּאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת, וְאָז הוּא בָּטוּחַ יַעֲזֹר לָנוּ".

שְׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת

וְאָז הַפָּרָשָׁה מַמְשִׁיכָה לַסִּפּוּר שֶׁל הַמְּקוֹשֵׁשׁ. מִי הָיָה הַמְּקוֹשֵׁשׁ? יֵשׁ מַחְלֹקֶת בַּגְּמָרָא, אַחַת הַדֵּעוֹת שֶׁהָיָה זֶה צְלָפְחָד[32] (שבת צו:). צְלָפְחָד חִלֵּל שַׁבָּת וְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּשַׁבָּת, לַמְרוֹת שֶׁיָּדַע שֶׁיִּקַּבֵּל עוֹנֶשׁ מָוֶת לְאַחַר שֶׁהִתְרוּ בּוֹ. עַד אָז לֹא הָיָה מִי שֶׁחִלֵּל שַׁבָּת וְהִתְחַיֵּב מִיתָה, וְלָכֵן לֹא יָדְעוּ אֵיזֶה סוּג מִיתָה מִתּוֹךְ הָאַרְבָּעָה הַקַּיָּמִים הוּא יְקַבֵּל, סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג אוֹ חֶנֶק, אֲבָל מִיתָה כֻּלָּם יָדְעוּ שֶׁמַּגִּיעָה כָּאן, אָז מַדּוּעַ הוּא חִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת?

לִצְלָפְחָד הָיָה חֶשְׁבּוֹן, אָמַר לְעַצְמוֹ אֶעֱשֶׂה מְסִירוּת נֶפֶשׁ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרָה לָנוּ עַל הַשַּׁבָּת וּמִי שֶׁיְּחַלֵּל אוֹתָהּ מוֹת יוּמַת. עַכְשָׁו אַחֲרֵי שֶׁכֻּלָּם קִבְּלוּ עֹנֶשׁ מִיתָה בַּמִּדְבָּר וּנְדוּדִים לְאַרְבָּעִים שָׁנָה אוּלַי יָבוֹאוּ כְּבָר לְזַלְזֵל בְּשַׁבָּת, לֹא יִפְחֲדוּ מִלְחַלֵּל אוֹתָהּ, אֲנִי אֶמְסֹר נַפְשִׁי, אֲחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת יַהַרְגוּ אוֹתִי וְאָז כֻּלָּם יִרְאוּ וְיִרָאוּ. בִּזְכוּתִי יִשְׁמְרוּ שַׁבָּת. הָלַךְ וְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים.

כְּדֵי שֶׁאָדָם יְקַבֵּל גְּזַר דִּין מִיתָה עַל פִּי חֻקֵּי הַתּוֹרָה צָרִיךְ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה צְרוּפֵי תְּנָאִים שֶׁאִם אָדָם הָיָה מוּצָא לָהֹרֶג אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיוּ אוֹמְרִים עַל בֵּית הַדִּין שֶׁזּוֹ סַנְהֶדְרִין קַטְלָנִית (מכות ז.). אַף עַל פִּי שֶׁחֵלֶק גָּדוֹל מֵהָעֲבֵרוֹת בַּתּוֹרָה עָנְשָׁן מָוֶת, בַּפֹּעַל הָיוּ מוֹצִיאִים לָהֹרֶג לְעִתִּים רְחוֹקוֹת בִּלְבַד.

---

[32] יֵשׁ סִפּוּר בַּגְּמָרָא (שבת קנ:) עַל יְהוּדִי שֶׁיָּרַד בְּיוֹם שַׁבָּת אֶל הַשָּׁדֶה שֶׁלּוֹ וְזָהָה פְּרָצָה בַּגָּדֵר. הוּא חָשַׁב בְּרֹאשׁוֹ כֵּיצַד הוּא יְתַקֵּן אוֹתָהּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְאַף עַל פִּי שֶׁרַק דִּבּוּר אָסוּר אַף מַחְשָׁבָה מֻתֶּרֶת, וְאִם כֵּן לֹא עָשָׂה בְּכָךְ עֲבֵרָה, הוּא רָאָה בָּזֶה מַעֲשֶׂה אָסוּר לְפִי חֲסִידוּתוֹ וְהֶחְלִיט שֶׁהוּא לֹא יְתַקֵּן אֶת הַפִּרְצָה בַּגָּדֵר לְעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִמְצָא עַצְמוֹ נֶהֱנֶה מֵ"חִלּוּל שַׁבָּת" לְפִי דַּרְגָּתוֹ. נַעֲשָׂה לוֹ נֵס וְצָמַח לוֹ עֵץ צָלָף חָזָק בְּדִיּוּק מוּל הַפִּרְצָה וְגָדֵר לוֹ הַגָּדֵר. בַּאֲרָמִית נִכְתַּב "צָלָף חַד", וְיֵשׁ רָאוּ בְּכָךְ רֶמֶז לִצְלָפְחָד, שֶׁחָזַר בִּגְלִגּוּל לְתַקֵּן אֶת מַעֲשֵׂה חִלּוּל הַשַּׁבָּת שֶׁעָשָׂה בְּפָרָשָׁתֵנוּ (של"ה מסכת שבת פרק נר מצוה).

קוֹדֶם כָּל הָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת לְפָחוֹת שְׁנֵי עֵדִים לַמַּעֲשֶׂה. וְשֶׁיִּהְיוּ עֵדִים כְּשֵׁרִים לְפִי תְּנָאֵי הַתּוֹרָה וּדְרַבָּנָן, וְשֶׁגַּם אֵין בֵּין הָעֵדִים קֶשֶׁר מִשְׁפַּחְתִּי, אוֹ בֵּינָם לַחוֹטֵא. וְהֵם צְרִיכִים לְהַתְרוֹת בּוֹ לִפְנֵי הָעֲבֵרָה, וְהַהַתְרָאָה צְרִיכָה לִהְיוֹת מְדֻיֶּקֶת, שֶׁאִם אָדָם מַבְעִיר אֵשׁ בְּשַׁבָּת וְהֵם מַתְרִים אוֹתוֹ עַל מְלֶאכֶת בּוֹרֵר הוּא לֹא מוּצָא לָהֹרֶג, וְהוּא חַיָּב לִשְׁמוֹעַ אוֹתָם, וְלַעֲנוֹת לָהֶם אֲנִי מֵבִין מָה אַתֶּם אוֹמְרִים, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁזֹּאת עֲבֵרָה שֶׁמְּחַיֶּבֶת מִיתָה וְאַף עַל פִּי כֵן אֲנִי עוֹבֵר עָלֶיהָ! לוּלֵא כָּל הַתְּנָאִים הָאֵלֶּה הוּא לֹא יוּצָא לָהֹרֶג. מָה הַסִּפּוּרִים שֶׁכָּל הַתְּנָאִים הָאֵלֶּה יִתְקַיְּמוּ? צָרִיךְ לִהְיוֹת כֹּה כָּבוּשׁ בְּתַאֲוָה לַעֲבֵרָה כְּדֵי לַעֲנוֹת לָעֵדִים כָּךְ וּלְהַמְשִׁיךְ בַּעֲבֵרָה בִּשְׁאָט נֶפֶשׁ[33].

אֲבָל צָלָפְחָד רָצָה שֶׁיִּרְשִׁיעוּ אוֹתוֹ וְהִתְכַּוֵּן לַעֲנוֹת עַל כָּל הַתְּנָאִים. הוּא יָצָא וְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּשַׁבָּת, רָאוּ אוֹתוֹ עֵדִים כְּשֵׁרִים וְאָמְרוּ לוֹ:

- "מָה אַתָּה עוֹשֶׂה"?
- "אֲנִי מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים",
- "אָסוּר בְּשַׁבָּת",
- "אֲנִי יוֹדֵעַ",
- "אַתָּה עוֹבֵר עַל מְלֶאכֶת מְעַמֵּר, זוֹ עֲבֵרָה שֶׁמְּחַיֶּבֶת מִיתָה",
- "אֲנִי יוֹדֵעַ, וְאַף עַל פִּי כֵן אֲנִי מְקוֹשֵׁשׁ"!

---

[33] לְמַעֲשֶׂה עֹנֶשׁ מִיתָה הָיָה מַתָּנָה עֲבוּר הַמֶּרְשָׁע, כִּי הוּא מִתְוַדֶּה עַל כָּל עֲוונוֹתָיו שֶׁעָשָׂה בִּימֵי חַיָּיו וְהַמָּוֶת מְכַפֵּר לוֹ עַל הַכֹּל וְהוּא עוֹלֶה יְשִׁירוֹת לְגַן עֵדֶן. לָכֵן תְּנָאֵי הַהַרְשָׁעָה הָיוּ קָשִׁים מְאֹד, כִּי לֹא כָּל אֶחָד מַגִּיעָה לוֹ זְכוּת כָּזוֹ, וּמִי שֶׁלֹּא נִמְצָא אָשֵׁם בְּבֵית הַדִּין, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹרֵעַ מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהוּא מַפְסִיד אֶת עוֹלָמוֹ הַבָּא. לָכֵן כָּל מִי שֶׁהֻרְשָׁע בְּבֵית דִּין וְיָצָא לְהֹרֶג זָכָה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁרַק מְעַטִּים זָכוּ לְמִיתַת בֵּית דִּין.

תָּפְסוּ אוֹתוֹ וְהִסְגִּירוּהוּ לְמֹשֶׁה. אָמְרוּ לוֹ: "אָמַרְתָּ כָּל הַמְחַלֵּל שַׁבָּת מוֹת יוּמַת, אֲבָל לֹא אָמַרְתָּ אֵיזוֹ מִיתָה". אָמַר לָהֶם "גַּם אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ אֵיזוֹ מִיתָה, כִּי עַד עַכְשָׁו אַף אֶחָד לֹא חִלֵּל שַׁבָּת. אֲנִי אֶשְׁאַל אֶת ה'". הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ כִּי עוֹנְשׁוֹ שֶׁל הַמְקוֹשֵׁשׁ הוּא סְקִילָה, הַמִּיתָה הַחֲמוּרָה בְּיוֹתֵר מִכָּל אַרְבַּע מִיתוֹת.

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין מה.) כִּי בַּתְּחִלָּה לוֹקְחִים אֶת הַחוֹטֵא אֶל מָקוֹם בְּגֹבַהּ שְׁתֵּי קוֹמוֹת אָדָם (כְּאַרְבַּע מֶטֶר) וּמַשְׁלִיכִים אוֹתוֹ, וְדַוְקָא אֵלֶּה הָעֵדִים יִהְיוּ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעוֹשִׂים זֹאת שֶׁנֶּאֱמַר "יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה" (דברים יז, ז). אִם לֹא נֶהֱרַג מֵהַנְּפִילָה, הֵם הָיוּ לוֹקְחִים עִמָּם אֶבֶן גְּדוֹלָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם גָּבוֹהַּ וּמַשְׁלִיכִין אוֹתָהּ מִשָּׁם עַל הַחוֹטֵא. בְּמִדָּה וְלֹא מֵת גַּם מֵהַטָּלַת הָאֶבֶן, שְׁאָר הָעָם סוֹקְלִים אוֹתוֹ בָּאֲבָנִים שֶׁנֶּאֱמַר "וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרוֹנָה" (וּמְצִיָּנֶת הַגְּמָרָא שֶׁמִּמֵּעוֹלָם לֹא הִגִּיעוּ לַשָּׁלָב בּוֹ הָעָם צָרִיךְ לִסְקֹל אֶת הַמְרַשֵּׁעַ כִּי הוּא מֵת לִפְנֵי כֵן). וְכָךְ נוֹצְרָה הַרְתָּעָה לְשַׁבָּת. כָּל מִי שֶׁרָאָה וְהָיָה עֵד לָהוֹצָאָה לָהֹרֶג נוֹרָאָה שֶׁכָּזוֹ, לֹא הָיְתָה לוֹ אֲפִילוּ מַחֲשָׁבָה בְּטָעוּת לְחַלֵּל שַׁבָּת.

קְדוּשׁ הַשֵּׁם הָיִינוּ אוֹמְרִים. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (שבת קיח:) אִלְמָלֵי מְשַׁמְּרִין יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן מִיָּד נִגְאָלִים. צָלָפְחָד חִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת הַשְּׁנִיָּה (דעת זקנים מִבַּעֲלֵי התוספות במדבר פרק טו). אִם הוּא "לֹא הָיָה מְגַלֶּה מְסִירוּת נֶפֶשׁ" הָיִינוּ נִגְאָלִים! לֹא הָיְתָה גָּלוּת! לֹא הָיְתָה שׁוֹאָה! לֹא חֻרְבָּן שְׁנֵי הַבָּתִּים! כָּל זֶה לֹא הָיָה! צָלָפְחָד, אַתָּה הֶחְלַטְתָּ עַל דַּעַת עַצְמְךָ לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ לִכְבוֹד הַשַּׁבָּת, תִּרְאֶה מָה עָשִׂיתָ!

לֹא תָתוּרוּ

מָה מְקוֹר הַטָּעוּת שֶׁל הַמְרַגְּלִים, הַמַּעְפִּילִים וְהַמְּקוֹשְׁשׁ? כֻּלָּם רָצוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם. אֲבָל הַמְרַגְּלִים גָּרְמוּ שֶׁכָּל דּוֹר הַמִּדְבָּר יָמוּת בַּמִּדְבָּר, הַמַּעְפִּילִים לֹא רַק גָּרְמוּ לְמוֹתָם שֶׁל הַלּוֹחֲמִים אֶלָּא אַף לְפַחַד בְּלִבָּם שֶׁל הָאֲחֵרִים שֶׁרָאוּ כִּי הֵם מַפְסִידִים בְּקֶרֶב, וּלְחִלּוּל ה׳ בִּפְנֵי שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהִנֵּה כְּבָיְכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יָכוֹל עֲלֵיהֶם וְעַל הָאֱלִילִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁחֲרֵי הֵם נִצְחוּ אֶת עַמּוֹ. וְהַמְּקוֹשְׁשׁ דָּחָה אֶת הַגְּאֻלָּה, שֶׁחֲרֵי 3,300 שָׁנָה אַחֲרֵי וְאָנוּ עֲדַיִן מְחַכִּים לַמָּשִׁיחַ וְלַבַּיִת שְׁלִישִׁי שֶׁיִּבָּנֶה, וְהוּא רַק רָצָה לַעֲשׂוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם. מָה קָרָה כָּאן?

וְהַתְּשׁוּבָה נִמְצֵאת בַּפָּרָשִׁיָּה הָאַחֲרוֹנָה בְּפָרָשָׁתֵנוּ, פָּרָשַׁת צִיצִית. כָּתוּב בְּפָרָשַׁת צִיצִית "וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ (אֶת הַצִּיצִית) לֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" (במדבר טו, לט). מַדּוּעַ 'לְבַבְכֶם' לִפְנֵי 'עֵינֵיכֶם'? כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְרַמֵּז לָנוּ שֶׁאִם אֵין לָנוּ דַּעַת תּוֹרָה, אֲנַחְנוּ לֹא רוֹאִים מֵהָעֵינַיִם, אֲנַחְנוּ רוֹאִים מֵהַלֵּב. אֲנַחְנוּ נִגּוּעִים! הָרְאִיָּה שֶׁלָּנוּ עֲקוּמָה, וּמִשָּׁם אֲנַחְנוּ מַחְלִיטִים הַחְלָטוֹת עֲקוּמוֹת. וְהַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם! בַּשָּׁמַיִם אֵין מָקוֹם מֵרֹב לְשֵׁם שָׁמַיִם.

יֵשׁ מִשְׁפָּט עֲמָמִי הָאוֹמֵר שֶׁהַדֶּרֶךְ לַגֵּיהִנֹּם רְצוּפָה בְּכַוָּנוֹת טוֹבוֹת, הָאַסְפַלְט בַּדֶּרֶךְ לְמָטָּה עָשׂוּי מִכַּוָּנוֹת טוֹבוֹת. לְכֻלָּם הָיוּ כַּוָּנוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם, הָיוּ לָהֶם חֶשְׁבּוֹנוֹת, אַל תַּעֲשׂוּ חֶשְׁבּוֹנוֹת! תַּעֲשׂוּ דַּעַת תּוֹרָה. אֲנַחְנוּ לֹא רוֹאִים מֵהָעֵינַיִם אֲנַחְנוּ רוֹאִים מֵהַלֵּב. תַּפְקִיד הַצִּיצִית לְהַזְכִּיר לַבֶּן אָדָם שֶׁיֵּשׁ מִישֶׁהוּ מֵעָלֶיךָ.

הַיּוֹם מִצְוַת צִיצִית הִיא מִצְוָה שֶׁאָנוּ מְחַיְּבִים אֶת עַצְמֵנוּ בָּהּ. הַחִיּוּב הוּא רַק לְבֶגֶד שֶׁל אַרְבַּע כְּנָפוֹת וְלָנוּ אֵין בְּגָדִים

כְּאִלּוּ, אֶלָּא חֲלָצוֹת מְחֻבָּרוֹת. אָז אָנוּ מְיַצְּרִים צִיצִית קָטָן, בֶּגֶד מַלְבְּנֵי שְׁמַנִּיחִים עָלֵינוּ וּפָתוּחַ מִן הַצְּדָדִים, כָּךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע קְצָווֹת מְרֻבָּעִים, הֵן הַכַּנְפוֹת וְהֵן מְחֻבָּרוֹת בְּצִיצִית. יֵשׁ שִׁיטוֹת הָאֵם הַצִּיצִיּוֹת עַצְמָן צְרִיכוֹת לִהְיוֹת בְּתוֹךְ הַבְּגָדִים אוֹ מִחוּץ, עַל פִּי הַפְּשָׁט פָּסְקוּ לַהֲלָכָה שֶׁהַצִּיצִיּוֹת תִּהְיֶינָה בַּחוּץ, וְכָךְ נוֹהֲגִים בְּנֵי אַשְׁכְּנַז וְחֵלֶק מִבְּנֵי סְפָרַד, עַל פִּי הַסּוֹד אָמְרוּ חַכְמֵי הַקַּבָּלָה כִּי עַל הַצִּיצִיּוֹת לִהְיוֹת בְּתוֹךְ הַבְּגָדִים וְכָךְ נוֹהֲגִים רוֹב בְּנֵי סְפָרַד. אֲבָל בַּדּוֹר שֶׁל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה כְּמְעַט כֻּלָּם שָׂמִים אוֹתָן בַּחוּץ, כִּי זֶה מְסַיֵּעַ לָהֶם בָּהִתְחַזְּקוּת שֶׁלָּהֶם מוּל הַסְּבִיבָה הָרְחוֹקָה בָּהּ הֵם חַיִּים, וְכֵן מְשַׁדֵּר אֶת הִצְטָרְפוּתָם לְמַחֲנֵה ה׳, בְּדִיּוּק כְּמוֹ כִּפָּה וּשְׁתֵּי פְּאוֹת שֵׂעָר.

סִפֵּר לִי חָבֵר שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה, שֶׁהוּא הָיָה עוֹבֵד בְּמִשְׁלוֹחִים וְיָצָר קֶשֶׁר עִם כָּל הַמַּזְכִּירוֹת שֶׁל מְנַהֲלֵי הַמִּשְׂרָדִים, שֶׁהֵן הַמְּנַהֲלוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת שֶׁל הַמָּקוֹם. לְאַחַר שֶׁהִתְחַזֵּק וְהֵבִין כִּי אֵין זֶה נָאֶה לְהָקֵל רֹאשׁ וְלִשְׂחוֹק עִם נָשִׁים, בִּקֵּשׁ לְהִתְרַחֵק מֵהֶן, אַךְ הֵן שֶׁהָיוּ רְגִילוֹת בְּקִרְבָתוֹ הִמְשִׁיכוּ לִפְנוֹת אֵלָיו וּלְדַבֵּר עִמּוֹ בְּצוּרָה לֹא נֵאוֹתָה לְאָדָם שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְווֹת. גַּם כְּשֶׁהִנִּיחַ כִּפָּה עַל רֹאשׁוֹ לֹא הוֹעִיל הַדָּבָר, אֲבָל כְּשֶׁלָּבַשׁ צִיצִית קָטָן עָלָיו וְהִנִּיחַ לַצִּיצִיּוֹת לְבַצְבֵּץ הַחוּצָה, רַק אָז הֵן הֵחֵלּוּ לִשְׁמוֹר אִתּוֹ עַל יַחֲסֵי עֲבוֹדָה נְאוֹתִים, הַצִּיצִיּוֹת שִׁדְּרוּ שֶׁאִתּוֹ לֹא מַתְאִימָה הִתְנַהֲגוּת כָּזוֹ.

בִּזְמַנָּם הַבְּגָדִים עַצְמָם הָיוּ מְאֻרְבַּע כַּנְפוֹת, מֵעִין מַלְבֵּן מְרֻבַּע שֶׁעָטְפוּ עִמּוֹ אֶת הַגּוּף, וּמִמֵּילָא הַצִּיצִיּוֹת הָיוּ בַּחוּץ. אֶחָד מֵהַפִּתְילִים הָיָה בְּצֶבַע תְּכֵלֶת, וּמַסְבִּירָה הַגְּמָרָא (סוטה יז.) כִּי הַתְּכֵלֶת מַזְכִּיר אֶת הַיָּם, וְהַיָּם אֶת הָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ אֶת כִּסֵּא הַכָּבוֹד. מַדּוּעַ צָרִיךְ כָּל זֹאת? כִּי בִּזְמַן נְסָיוֹן, כְּשֶׁהָאָדָם מִתְאַוֶּה

לַדָּבָר וְרוֹאֶה מִתּוֹךְ הַלֵּב בְּמָקוֹם מִתּוֹךְ הָעֵינַיִם, הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת כִּי בִּזְמַן שֶׁתִּקֵּף אֶת אָדָם יֵצֶר הָרַע הוּא שׁוֹכֵחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ יֵצֶר טוֹב בְּכֻלָּל (נדרים לב:). אָז הַצִּיצִיּוֹת מְנַפְנְפוֹת מוּלוֹ וּפִתְאֹם תְּכֵלֶת מוֹפִיעַ אֶל מוּל עֵינָיו וְהוּא מִתְיַשֵּׁר, הוּא נִזְכָּר בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד וּמַתְחִיל לִרְאוֹת מֵהָעֵינַיִם. לָכֵן בִּקְרִיאַת שְׁמַע כְּשֶׁמְנַשְּׁקִים אֶת הַצִּיצִיּוֹת מַעֲבִירִים אוֹתָן עַל הָעֵינַיִם, לְהַזְכִּיר לָנוּ לִרְאוֹת אוֹתָן וְלֹא עִם הַלֵּב.

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (מנחות מד.) עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁיִּצְרוֹ הִתְגָּבֶּרָה בּוֹ וּמָצָא אֶת עַצְמוֹ מַגִּיעַ לְבֵית אִשָּׁה גּוֹיָה מְקֻלְקֶלֶת לַעֲשׂוֹת אִתָּהּ עֲבֵרָה. וְאוֹתָהּ אִשָּׁה הָיְתָה עוֹרֶכֶת 7 מַצָּעִים לַבָּאִים אֵלֶיהָ, וְאוֹתוֹ בָּחוּר מָצָא עַצְמוֹ מְטַפֵּס עַל שֶׁבַע מִטּוֹת לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, וְתַחַת הַשְּׁפָעַת יִצְרוֹ שֶׁתִּקֵּף אוֹתוֹ הֵחֵל מוֹרִיד אֶת כָּל בְּגָדָיו מֵעָלָיו, אַךְ אָז הַצִּיצִיּוֹת שֶׁל בִּגְדוֹ הִתְנַפְנְפוּ וְסָטְרוּ עַל פָּנָיו. מִיַּד בְּאוֹתוֹ רֶגַע קָפַץ מִן הַמָּקוֹם בְּפַחַד וְיָרַד אֶת כָּל הַקּוֹמוֹת אֶל הָרִצְפָּה. יָרְדָה אוֹתָהּ אִשָּׁה אַחֲרָיו, מֵפְתָּעַת מָה עָצַר אֶת הָאָדָם הַזֶּה מִלְבַצֵּעַ אֶת זִמָּמוֹ, שֶׁכֵּן מֵעוֹלָם לֹא קָרָה לָהּ הַדָּבָר קוֹדֶם. הִיא שָׁאֲלָה אוֹתוֹ אֵיזֶה מוּם מָצָא בָּהּ שֶׁהוּא הִתְחָרֵט בְּרֶגַע אֶחָד.

עָנָה לָהּ הַבָּחוּר שֶׁהוּא לֹא עָצַר כִּי יֵשׁ בָּהּ מוּם, אֶלָּא הַצִּיצִיּוֹת שֶׁטָּפְחוּ עַל פָּנָיו הִזְכִּירוּ לוֹ כִּי יֵשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ וְאֶת מַעֲשָׂיו וְיֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן. הַתּוֹרָה, הַמִּצְוֹת, הַיֵּצֶר הַטּוֹב, כָּל מָה שֶׁנִּשְׁכַּח מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי הַתַּאֲוָה וְיֵצֶר הָרַע, כֻּלָּם חָזְרוּ אֵלָיו בְּאוֹתָהּ מַכָּה מֵהַצִּיצִיּוֹת. הָיוּ לוֹ אֶת כָּל הַתֵּרוּצִים לְשַׁכְנֵעַ אֶת עַצְמוֹ כִּי הָעֲבֵרָה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת אֵינָהּ כֹּה חֲמוּרָה, וְהוּא מַמָּשׁ אָנוּס וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ הוּא יַעֲבוֹר עַל עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת יוֹתֵר, וְכִי אִם יִצְרוֹ יִרְגַּע בְּכָךְ הוּא כְּבָר יַעֲשֶׂה

תְּשׁוּבָה וְכוּ׳ וְכוּ׳. אֲבָל אָז הַצִּיצִית הִכְתָּה בּוֹ וְאָמְרָה לוֹ ״עַל מִי אַתָּה עוֹבֵד״? הוּא רָאָה מֵהַלֵּב, וְהַצִּיצִית הִזְכִּירָה לוֹ לִרְאוֹת מֵהָעֵינַיִם.

אוֹתָהּ אִשָּׁה לֹא הֶאֱמִינָה כִּי יֵשׁ כֹּחַ בָּעוֹלָם שֶׁיְּכוֹל לִגְרֹם לְאָדָם לַעֲצֹר אֶת עַצְמוֹ מִלְּמַמֵּשׁ אֶת תַּאֲוָתוֹ רֶגַע לִפְנֵי מַעֲשֶׂה. הִיא חָקְרָה וְהִגִּיעָה אֶל רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שֶׁל אוֹתוֹ בָּחוּר וּבִקְּשָׁה לְהִתְגַּיֵּר. שָׁאַל אוֹתָהּ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שֶׁמָּא שָׂמָה עֵינֶיהָ עַל אֶחָד הַבַּחוּרִים, וְאִם כֵּן יֵשׁ חֲשַׁשׁ שֶׁל גִּיּוּר שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ שֶׁלֹּא יִתְפֹּס. סִפְּרָה לוֹ הָאִשָּׁה עַל אוֹתוֹ בָּחוּר שֶׁהָיָה אֶצְלָהּ וּמִמֶּנּוּ הִיא לָמְדָה עַל הַכֹּחַ וְהַטָּהֳרָה שֶׁל הַיַּהֲדוּת, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲצֹר אֶת הָאָדָם וְלִגְרֹם לוֹ לְהִשְׁתַּלֵּט עַל תַּאֲוֹתָיו וְלֹא לָרוּץ אַחֲרֵיהֶן כְּסוּס וַחֲמוֹר, וְאִם יֵשׁ דָּת בָּעוֹלָם שֶׁיְּכוֹלָה לַהֲפֹךְ אֶת הָאָדָם מֵחַיָּה לְמַלְאָךְ, הִיא רוֹצָה לְהִצְטָרֵף אֵלֶיהָ. וְכָךְ קִבֵּל אוֹתָהּ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה וְגִיֵּר אוֹתָהּ.

מָה לְמֵדִים מִכָּאן? הָרֵי סוֹף סוֹף הַצִּיצִית הִיא רַק חֲתִיכַת בָּד, חוּטִים שֶׁל צֶמֶר שְׁטוּיִים בְּקִשָּׁרִים, שְׁמוֹנָה חוּטִים זֶה מָה שֶׁעָצַר אוֹתוֹ? לֹא. אֶלָּא מָה שֶׁהַצִּיצִית בָּאָה לְיַצֵּג, זֶה מָה שֶׁעָצַר אוֹתוֹ. גְּדוֹלֵי הַדּוֹר הַחֲכָמִים הָרַבָּנִים הַמַּשְׁפִּיעִים עָלֵינוּ וּמְלַמְּדִים אוֹתָנוּ אֶת דַּעַת הַתּוֹרָה, הֵם הָעֵינַיִם שֶׁלָּנוּ. הֵם רוֹאִים דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְלָכֵן הֵם הַיְחִידִים שֶׁרוֹאִים דֶּרֶךְ הָעֵינַיִם וְלֹא דֶּרֶךְ הַלֵּב. הַצִּיצִית אוֹמֶרֶת לְךָ ״לֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם״, לֹא לִרְאוֹת דֶּרֶךְ הָעֵינַיִם הַגַּשְׁמִיּוֹת שֶׁמֵּנָּעוֹת מִתַּאֲוֹת הַלֵּב, אֶלָּא לִרְאוֹת מֵעֵינֵי הַתּוֹרָה. אֲנַחְנוּ לֹא שְׁקוּלִים לְהַחְלִיט הַכֹּל בְּעַצְמֵנוּ, אֲנַחְנוּ נְגוּעִים.

אֵין אָדָם רוֹאֶה נִגְעֵי עַצְמוֹ

מְסֻפָּר עַל הָרַב ״שִׂפְתֵי כֹּהֵן״ (הַשַּׁ״ךְ) שֶׁכָּתַב חִבּוּר הִלְכָתִי שָׁלֵם עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. בְּאֶחָד מִמַּסְעוֹתָיו הוּא נִקְלַע לְעִיר בָּהּ

לֹא הִכִּירוּ אוֹתוֹ, וְשָׁם הוּא נִתְבָּע לְדִין תּוֹרָה עַל יְדֵי אָדָם מִתּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם. הַדַּיָּן בְּעִיר הִצְדִּיק אֶת הַתּוֹבֵעַ וּפָסַק לִזְכוּתוֹ. חָזַר הַשָּׁ"ךְ לְחַדְרוֹ בָּאַכְסַנְיָא בָּהּ שָׁכַן בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה, וְהֵחֵל לִכְתֹּב מִכְתַּב תְּגוּבָה לַדַּיָּן לְהַרְאוֹת לוֹ שֶׁהוּא טָעָה בְּהַחְלָטָתוֹ. הוּא כָּתַב תְּשׁוּבָה עִם עַשְׂרוֹת מְקוֹרוֹת, כֻּלָּן מִזִּכְרוֹנוֹ הַמֻּפְלָג כִּי סְפָרָיו לֹא הָיוּ עִמּוֹ, וּבְגִּאוֹנוּתוֹ הָרַבָּה הִצְלִיחַ לְחַבֵּר בַּלַּיְלָה אֶחָד תְּשׁוּבָה עֲבַת כֶּרֶס שֶׁהִתְפָּרְשָׂה עַל דַּפִּים רַבִּים וְמוֹטֶטָה אֶת כָּל הַיְסוֹדוֹת שֶׁל הַחְלָטַת הַדַּיָּן. הַשָּׁ"ךְ כִּוֵּן לְשֵׁם שָׁמַיִם כַּמּוּבָן, כִּי לֹא רָצָה שֶׁהַדַּיָּן יִתְבַּע בַּשָּׁמַיִם עַל הַחְלָטָתוֹ הַשְׁגּוּיָה.

לַמָּחֳרָת הִתְיַצֵּב הַשָּׁ"ךְ בְּחַדְרוֹ שֶׁל הַדַּיָּן וְהִנִּיחַ לוֹ סֵפֶר קָטָן עַל הַשֻּׁלְחָן, עֲשָׂרוֹת דַּפִּים בִּכְתַב יָד הַמְפָרְטִים מַדּוּעַ הַדַּיָּן טָעָה בְּהַחְלָטָתוֹ. הַדַּיָּן הִתְנַצֵּל בִּפְנֵי הַשָּׁ"ךְ, אַךְ אָמַר כִּי הוּא לֹא פָּסַק אֶת הַהַחְלָטָה עַל דַּעַת עַצְמוֹ, אֶלָּא הִסְתַּמֵּךְ עַל גְּדוֹל שֶׁכָּתַב בְּסִפְרוֹ אֶת הַדִּין עַל מִקְרֶה הַזֶּהֶה לְמָה שֶׁאֵרַע לוֹ. בִּקֵּשׁ הַשָּׁ"ךְ לִרְאוֹת מַהוּ הַסֵּפֶר שֶׁנִּשְׁמַט מִזִּכְרוֹנוֹ, נִגַּשׁ הַדַּיָּן אֶל הַמַּדָּף וְשָׁלַף אֶת הַסֵּפֶר "שִׁפְתֵי כֹהֵן" שֶׁל הַשָּׁ"ךְ עַצְמוֹ! הוּא פָּתַח לוֹ אֶת הַסֵּפֶר בְּמָקוֹם הַמַּתְאִים וְהֶרְאָה לוֹ כִּי הַשָּׁ"ךְ פָּסַק בַּדִּין הַזֶּה כְּמוֹ הַדַּיָּן עַצְמוֹ. הַשָּׁ"ךְ פָּסַק נֶגֶד הַשָּׁ"ךְ!

וְאָז בְּבֵית אַחַת נִזְכָּר הַשָּׁ"ךְ כֵּיצַד פָּסַק אֶת הַדִּין הַהוּא, כְּשֶׁהוּא רָאָה אֶת כָּל הַטְּעוּנִים וְהַדֵּעוֹת שֶׁהֵבִיא בִּמְכְתָּב שֶׁכָּתַב לַדַּיָּן, וּבִזְמַנּוֹ גַּם סָתַר אֶת כֻּלָּן וּפָסַק הָפוּךְ. וְהִנֵּה כְּשֶׁהָיָה לוֹ דִּין תּוֹרָה הוּא זָכַר אֶת כָּל אוֹתָן דֵּעוֹת, וְאִלּוּ אֶת הַדֵּעָה שֶׁלּוֹ, וְכֵן אֶת כָּל הַטְּעָנוֹת נֶגֶד שֶׁהָיוּ לוֹ אֶל מוּל כָּל הַדֵּעוֹת הָאֲחֵרוֹת, אֶת כָּל אֵלֶּה הוּא שָׁכַח!

הֵבִין הַשָּׁ"ךְ עַד כַּמָּה אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת נָגוּעַ, אֲפִילּוּ תַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל. גַּם הוּא צָרִיךְ לְהִתְיַעֵץ עִם אֲחֵרִים בְּמַה

שֶׁקּוֹרֶה לוֹ, לְפָנֵי שֶׁהוּא מַחְלִיט הַחְלָטוֹת חֲשׁוּבוֹת בְּחַיָּיו, בְּגָלַל שֶׁאָדָם לֹא רוֹאֶה נִגְעֵי עַצְמוֹ וְיָכוֹל גַּם בְּדַרְגָּתוֹ הַגְּבוֹהָה לִרְאוֹת מִלִּבּוֹ וְלֹא מֵעֵינָיו. הַשָּׁ"ךְ כּוֵן לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְהָיָה בָּטוּחַ שֶׁהָאֱמֶת אִתּוֹ, וְהָיָה לוֹ יֵדַע אַדִּיר בַּתּוֹרָה שֶׁהַדַּיָּן לֹא מִשְׁתַּוֶּה אֵלָיו בְּחָכְמָתוֹ, וְעִם כָּל זֹאת אָדָם לֹא יָכוֹל תָּמִיד לְהַחְלִיט לְעַצְמוֹ. צָרִיךְ לְהִתְיַעֵץ עִם אֲחֵרִים.

גַּם הַגְּדוֹלִים שֶׁל הַדּוֹר מִתְיַעֲצִים בֵּינֵיהֶם, וַאֲפִילוּ מִי שֶׁנֶּחְשָׁב לְיָחִיד בְּדוֹרוֹ, וְלֹא נִמְצָאִים בִּסְבִיבָתוֹ הַקְּרוֹבָה גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ אוֹ כְּמוֹתוֹ, אֲזַי הוּא מִתְיַעֵץ עִם חֲכָמִים קְטַנִּים מִמֶּנּוּ. אֶת זֹאת לָמַדְנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָמַר "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ" (בראשית א, כו) וּמִכָּאן לָמְדוּ חַז"ל כִּי הוּא הִתְיַעֵץ בַּמַּלְאָכִים (סנהדרין לח:), לְלַמְּדֵנוּ שֶׁגַּם הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַחְלָטָה חֲשׁוּבָה וְאֵין גָּדוֹל מִמֶּנּוּ לְהִתְיַעֵץ עִמּוֹ, יִפְנֶה לִקְטַנִּים מִמֶּנּוּ, שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת תְּמוּנָה יוֹתֵר רְחָבָה וּנְקִיָּה מִנְּגִיעוֹת, "לֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם".

הַמְרַגְּלִים אָמְנָם כִּוְּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֲבָל הֵם הָיוּ צְרִיכִים לִפְנוֹת אֶל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לְהִתְיַעֵץ עִמּוֹ לִשְׁטֹחַ בְּפָנָיו אֶת מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְהַשָּׂגוֹתֵיהֶם. אֲזַי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה מַסְבִּיר לָהֶם מָה יְכוֹלוֹת לִהְיוֹת הַתּוֹצָאוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁכֵּן חֲכָמִים רוֹאִים כַּמָּה שְׁלַבִּים קָדִימָה וְלֹא רַק תּוֹצָאָה מִיָּדִית, וְהֵם הָיוּ חוֹסְכִים נְדוּדִים שֶׁל אַרְבָּעִים שָׁנָה וּמוֹתוֹ שֶׁל דּוֹר שָׁלֵם בַּמִּדְבָּר.

הַמַּעְפִּילִים כִּוְּנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם. אֲבָל גַּם הֵם הָיוּ צְרִיכִים לְהַקְשִׁיב לִגְדוֹל הַדּוֹר. הוּא הָיָה מַסְבִּיר לָהֶם כִּי אִי אֶפְשָׁר לְכְפּוֹת עַל ה' לְשַׁנּוֹת אֶת הַחְלָטוֹתָיו, "לִקְבֹּעַ עֲבָדוֹת בַּשֶּׁטַח". אִם הֵם הָיוּ מְרַתְּרִים וְהָיוּ עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה בִּמְקוֹם, גְּזֵרַת הַנְּדוּדִים הָיְתָה עוֹבֶרֶת מֵהֶם. הָרֵי בְּמֶשֶׁךְ 40 שָׁנָה נִפְטְרוּ בְּכָל שָׁנָה 15

אֶלֶף אֲנָשִׁים מֵהַדּוֹר הַהוּא, חוּץ מֵהָאַחֲרוֹנִים בַּשָּׁנָה ה-40. כֵּיָון שֶׁהֵם הָיוּ הָאַחֲרוֹנִים וְהֵם הֵבִינוּ שֶׁהַפַּעַם זֶה הֵם וְלֹא אֲחֵרִים, הֵם עָשׂוּ וְדּוּי וּתְשׁוּבָה מֵהַלֵּב וּלְמָחֳרַת גִּילוּ כִּי ה׳ מָחַל לָהֶם ! וְאִם כָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים כֻּלָּם בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה, הָיָה נִמְחָל לְכֻלָּם !

אֲבָל הֵם הֶעֱדִיפוּ לְהַעְפִּיל וְכִבְיָכוֹל לִגְרֹם לַה׳ שֶׁיַּסְכִּים עִמָּם וְיִצְטָרֵף אֲלֵיהֶם, וּכְשֶׁזֶּה לֹא קָרָה, כָּל הַשְּׁאָר הֵבִינוּ כִּי אֵין תְּשׁוּבָה לְחֶטְאָם וְהֵם יָמוּתוּ בַּמִּדְבָּר, וְלָכֵן לֹא הָיְתָה לָהֶם תְּשׁוּבָה מְלֵאָה עַל הַמַּעֲשֶׂה חוּץ מֵאוֹתָם שֶׁהִגִּיעוּ לַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה. נִמְצָא שֶׁגַּם אִם הָיוּ יְכוֹלִים לְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁגָּרְמוּ הַמְרַגְּלִים, בָּאוּ הַמַּעְפִּילִים וּמָנְעוּ זֹאת מֵהֶם.

וְאִם הַמְרַגְּלִים וְהַמַּעְפִּילִים חָרְצוּ אֶת גּוֹרָלוֹ שֶׁל דּוֹר הַמִּדְבָּר, בָּא הַמִּקּוֹשֵׁשׁ בְּמַחְשָׁבָה לְשֵׁם שָׁמַיִם וְחָרַץ אֶת גּוֹרָל עַם יִשְׂרָאֵל לְ-3,000. דָּחָה אֶת הַגְּאוּלָה שֶׁהָיְתָה בָּאָה בְּעִקְבוֹת שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת. עֲבֵרָה שֶׁהוּא הָיָה הַיָּחִיד שֶׁחִלֵּל אוֹתָהּ. מִי הִתִּיר לוֹ ״לִמְסֹר נַפְשׁ״ וּלְחַנֵּךְ אֶת הָעָם ? זֶה מָה שֶׁקּוֹרֶה כְּשֶׁאֵין דַּעַת תּוֹרָה !

יִתָּכֵן שֶׁיִּהְיֶה אָדָם שֶׁכָּל הַיּוֹם לוֹמֵד בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֲבָל אֵין לוֹ דַּעַת תּוֹרָה, אָז יֵשׁ לוֹ אוּלַי הַרְבֵּה יְדִיעוֹת אֲבָל אֵין לוֹ עֲבוֹדַת ה׳ בְּכֹלָל. אֵין לוֹ עֲבוֹדָה אֲמִתִּית עַל הַמִּדּוֹת, יֵשׁ הַרְבֵּה עֲבֵרוֹת מֵהַתּוֹרָה שֶׁהוּא עוֹבֵר עֲלֵיהֶן בְּדַקְוִיוֹת וּבְנַסְוִיוֹת וְהוּא אֲפִילוּ לֹא מַבְחִין בַּדָּבָר, אֵין לוֹ כְּלוּם. וְאָדָם שֶׁלֹּא לוֹמֵד תּוֹרָה בְּכֹלָל וְאֵין לוֹ דַּעַת תּוֹרָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

אָדָם יָכוֹל לִלְמֹד תּוֹרָה 15 שָׁעוֹת בְּיוֹם, וּבְ-10 דַּקּוֹת שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּתּוֹר בַּבַּנְק אוֹ בַּמַּכֹּלֶת וְשׁוֹמֵעַ אֶת הָאֲנָשִׁים מְדַבְּרִים, אוֹ הָרַדְיוֹ וְהַטֶּלְוִיזְיָה עַל מָסָךְ גָּדוֹל, וּכְבָר הוּא יוֹדֵעַ בְּעֶשֶׂר דַּקּוֹת אֶת כָּל הַלִּכְלוּךְ שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם, מָה אָמְרוּ הַיּוֹם

בַּכְּנֶסֶת, מִי נִצַּח בַּכַּדּוּרֶגֶל בַּמִּשְׂחָק שֶׁל אֶתְמוֹל, מִי הִתְחַתֵּן וּמִי הִתְגָּרֵשׁ. כָּל הָאַשְׁפָּה הַמְיֻתֶּרֶת בְּ-10 דַּקּוֹת, וְזֶה אַחֲרֵי 15 שָׁעוֹת שֶׁהוּא נִמְצָא בַּתּוֹרָה. מָה יַּעֲשֶׂה אָדָם שֶׁלֹּא לוֹמֵד וְנִמְצָא 15 שָׁעוֹת בַּיּוֹם בְּתוֹךְ הָאַשְׁפָּה הַמְיֻתֶּרֶת הַזּוֹ? אָדָם כָּזֶה יָכוֹל לְהַחְלִיט בְּעַצְמוֹ הַחְלָטוֹת חֲשׁוּבוֹת בְּחַיָּיו שֶׁלְּכָל אַחַת מֵהֶן יֵשׁ הַשְׁלָכוֹת עַל מַצָּבוֹ הָרוּחָנִי וְהַגַּשְׁמִי? הוּא בְּכְלָל יוֹדֵעַ עַל מָה לְהִסְתַּכֵּל?

לְשֵׁם שָׁמַיִם אֲמַתִּי הוּא לֹא לָתוּר אַחֲרֵי לְבָבֵנוּ וְאַחֲרֵי עֵינֵינוּ, לִרְאוֹת דֶּרֶךְ עֵינֵי הַתּוֹרָה, הַחֲכָמִים וּגְדוֹלֵי הַדּוֹר יֵשׁ לָהֶם אֶת רְאִיַּת הַתּוֹרָה, וְאִם הֵם אֶת הַהַחְלָטוֹת שֶׁלָּהֶם עוֹשִׂים בְּהִתְיַעֲצוּת עִם חֲכָמִים אֲחֵרִים כְּדֵי לֹא לִהְיוֹת נִגּוּעִים, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אָנוּ צְרִיכִים לִכְפֹּף רֹאשֵׁנוּ וּלְהִסְתּוֹפֵף תַּחְתֵּיהֶם שֶׁיּוֹרוּ לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, וְלֹא לַעֲשׂוֹת אֶת הַטָּעוּת שֶׁל הַמְרַגְּלִים, הַמַּעְפִּילִים וְהַמְקוֹשְׁשׁ, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן ה׳ הָאֲמִתִּי וְלִזְכּוֹת בְּכָךְ לְכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.

מעשר של אמונה

מָה רָאָה לַשִּׁטוּת הַזּוֹ?

כְּשֶׁקּוֹרְאִים אֶת פָּרָשַׁת קֹרַח וּמְבִינִים כַּמָּה גָּדוֹל וְחָשׁוּב הָיָה קֹרַח, וּבְכָל זֹאת חָלָק עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְהֵבִיא לְאָבְדָנוֹ וְאָבְדָן שֶׁל מֵאוֹת שֶׁהָלְכוּ אַחֲרָיו, הֵם וּבְנֵי מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם, מֵיַּד עוֹלָה שְׁאֵלָה אוֹתָהּ דָּרַשׁ הַמִּדְרָשׁ (תנחומא קרח, ה):

וְקֹרַח שֶׁפִּקֵּחַ הָיָה, מָה רָאָה לַשִּׁטוּת הַזּוֹ (לַחֲלֹק עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ)? אֶלָּא עֵינוֹ הִטְעָתוּ. רָאָה שַׁלְשֶׁלֶת גְּדוֹלָה עוֹמֶדֶת הֵימֶנּוּ, שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צט, ו): ״מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקוֹרְאֵי שְׁמוֹ״, וְעָשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִשְׁמָרוֹת עוֹמְדוֹת מִבְּנֵי בָּנָיו שֶׁכֻּלָּן מִתְנַבְּאִין בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דה״א כה, ה): ״כָּל אֵלֶּה בָּנִים לְהֵימָן חוֹזֵה הַמֶּלֶךְ בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים לְהָרִים קָרָן״. אָמַר, אֶפְשָׁר

הַגְּדֻלָּה הַזּוֹ עֲתִידָה לַעֲמֹד מִמֶּנִּי וַאֲנִי אוֹבֵד אוֹתָהּ. וְלֹא רָאָה יָפֶה, לְפִי שֶׁבָּנָיו הָיוּ עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וְעוֹמְדִין מֵהֶן, וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹאֶה יָפֶה. לְכָךְ נִשְׁתַּתֵּף לָבֹא לְאוֹתָהּ חֲזָקָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מֹשֶׁה שֶׁכֵּן אוֹבְדִין וְאֶחָד פָּלֵט, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקָּדוֹשׁ".

בְּמַהֲלַךְ הַחַיִּים רָאִינוּ פְּעָמִים אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ לָהֶם נְגִיעָה שֶׁל כָּבוֹד, תְּאַוָּה לַכַּח וּפְרָסוּם, רָצוֹן לְהִתְעַשֵּׁר, עַד שֶׁלָּקְחוּ סִכּוּנִים וַעֲשׂוּ מְהַלְּכִים בַּעֲלֵי סִכּוּיִים אַפְסִיִּים לְהַצְלָחָה, כְּשֶׁהֵם בְּטוּחִים נֶגֶד כָּל הִגָּיוֹן שֶׁהֵם יַצְלִיחוּ, וְנָחֲלוּ מַפָּלוֹת אֲיֻמּוֹת, וְרַק לַמַּבִּיטִים מֵהַצַּד נוֹתַר לִשְׁאוֹל "מָה הֵם חָשְׁבוּ לְעַצְמָם"?

וְאַף עַל פִּי כֵן, בַּסִּפּוּר שֶׁל קֹרַח זֶה מַמָּשׁ לֹא מוּבָן. לָקוּם וְלַחֲלֹק עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן שֶׁדִּבְּרוּ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? וּמֵאֵיזוֹ סִבָּה? אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ לָאֲנָשִׁים תַּאֲוָה שֶׁל מָמוֹן, אוֹ שֶׁל כָּבוֹד, אַךְ לְקֹרַח הָיוּ כְּבָר עֹשֶׁר וְכָבוֹד. הוּא הָיָה אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הַיּוֹתֵר עֲשִׁירִים שֶׁהָיוּ בַּהִסְטוֹרְיָה שֶׁל הָאֱנוֹשׁוּת. כֶּסֶף לֹא חָסַר לוֹ, עַד שֶׁהַשֵּׂם שֶׁלּוֹ הָפַךְ לְמֻשָּׂג וְתֹאַר נִלְוֶה לַעֲשִׁירוּת: "עָשִׁיר כְּקֹרַח".

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין קי.) כִּי יוֹסֵף הַצַּדִּיק לָקַח אֶת כָּל אוֹצְרוֹת הָעוֹלָם מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם בִּזְמַן הָרָעָב, כְּשֶׁבָּאוּ לִקְנוֹת אֹכֶל מִפַּרְעֹה. לְבַסּוֹף אוֹתָם אֲנָשִׁים מָכְרוּ גַּם אֶת קַרְקָעוֹתֵיהֶם וַאֲפִילּוּ אֶת עַצְמָם (וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיָה זֶה מְחִיר מַפְרִז, כִּי אָדָם יִפְדֶּה אֶת חַיָּיו בְּכָל מְחִיר). אֶת כָּל הָאוֹצָרוֹת הַלָּלוּ הוּא גָּנַז בִּשְׁלוֹשָׁה מְקוֹמוֹת. כְּשֶׁיָּצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, קֹרַח מָצָא אֶחָד מֵהָאוֹצָרוֹת הַלָּלוּ, שְׁלִישׁ מֵאוֹצְרוֹת הָעוֹלָם שֶׁל זְמַנּוֹ. וּכְדֵי לְהָבִין בְּאֵיזֶה סֵדֶר גֹּדֶל מְדַבֵּר, אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (שם) שֶׁהָיוּ לוֹ 300 פְּרֵדוֹת, שֶׁהֵן חָיוֹת מַשָּׂא חֲזָקוֹת בְּיוֹתֵר, וְהֵן נָשְׂאוּ רַק אֶת הַמַּפְתְּחוֹת לָאוֹצָרוֹת שֶׁלּוֹ! אָז כֶּסֶף לֹא הָיָה חָסֵר לוֹ.

אוּלַי כָּבוֹד? אוּלַי הוּא חִפֵּשׂ תַּפְקִיד יֻקָּרָתִי? גַּם לֹא! הוּא הָיָה מַהַבְּכִירִים בְּשִׁבֶּט לֵוִי וְקִבֵּל אֶת הַתַּפְקִיד הַבָּכִיר בְּיוֹתֵר בְּקֶרֶב הַלְוִיִּם, נְשִׂיאַת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. אֵין תַּפְקִיד יוֹתֵר גָּבוֹהַּ מִזֶּה. וְגַם צִדְקוּת הָיְתָה בּוֹ. הַפֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיָה נִכְנָס אֶל קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בִּלְבַד, וְגַם אָז לְכַמָּה רְגָעִים מְעַטִּים בְּכָל פַּעַם, וְאַף עַל פִּי כֵן אִם מַחְשַׁבְתּוֹ הָיְתָה מֻסַּחַת אֲפִילוּ לִשְׁנִיָּה קָלָה, הוּא הָיָה נֶהֱרָג בַּמָּקוֹם. אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ הִצְרִיךְ מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יַסִּיחוּ דַּעְתָּם מִמֶּנּוּ בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע, וּפְעָמִים שֶׁנָּשְׂאוּ אוֹתוֹ שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת מִמַּסָּע לְמַסָּע, וְנֶאֱמַר עָלָיו שֶׁהוּא כִּלָּה אֶת שִׁבְטֵי לֵוִי שֶׁנָּשְׂאוּ אוֹתוֹ (תנחומא במדבר, כז), כְּלוֹמַר רַבִּים נָפְלוּ בְּתַפְקִידָם כִּי לֹא יָכְלוּ לִשְׁמוֹר עַל כָּל גִּנּוּנֵי הַקְּדֻשָּׁה הַמַּתְאִימִים בְּכָל שְׁנִיָּה וּשְׁנִיָּה, וְהִנֵּה קֹרַח עַצְמוֹ נוֹשֵׂא אֶת הָאָרוֹן בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים וּלְלֹא פְּגַע. אֵיזוֹ קְדֻשַּׁת מַחֲשָׁבָה, הוּא הָיָה קָדוֹשׁ!

הָאֲרִ״י זָ״ל הַקָּדוֹשׁ אוֹמֵר כִּי חַנָּה הַנְּבִיאָה, שֶׁהָיְתָה מִצֶּאֱצָאָיו, אָמְרָה עָלָיו בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת הַנְּבוּאָה הַבָּאָה בְּתוֹךְ תְּפִלָּתָהּ ״צַדִּי**ק** כַּתָּמָ**ר** יִפְרָ**ח**״, סוֹפֵי תֵּבוֹת קָרְ״ח, שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא, בְּסוֹף הַיָּמִים, קֹרַח כֵּן יַחְזֹר לְצִדְקוּתוֹ וְיָקוּם בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, מָה שֶׁאֵין כֵּן לְנַבֵּי שְׁאָר הָאֲנָשִׁים שֶׁלָּקְחוּ חֵלֶק בַּמַּחְלֹקֶת וְנִבְלְעוּ בָּאֲדָמָה, שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא (סנהדרין קח.).

מִכָּאן שֶׁקֹּרַח לֹא הָיָה אָדָם פָּשׁוּט. אֲפִילוּ נִצְנְצָה בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְרָאָה שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא (תענית ט.) שֶׁשָּׁקוּל בְּדוֹרוֹ לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן (ברכות לא:), כָּךְ שֶׁהוּא הָיָה מוּדָע לְעַצְמוֹ וּלְמַעֲמָדוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ. אָז הָיְתָה לוֹ חָכְמָה, כֶּסֶף לֹא חָסֵר, כָּבוֹד וּקְדוֹשָׁה שֶׁהָלְכוּ יַחְדָּיו. הַאִם מָה שֶׁהָיָה חָסֵר לוֹ זֶה עוֹד תַּפְקִיד שֶׁל ״נְשִׂיא בֵּית אַב לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי״, שֶׁהִצִּיעוּ לְבֶן דּוֹדוֹ הַקָּטָן מִמֶּנּוּ אֱלִיצָפָן בֶּן עוּזִּיאֵל? זֶה מָה שֶׁהִפְרִיעַ לוֹ עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁיִּזְרֹק

אֶת כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְיֹאבֵד אֶת עוֹלָמוֹ, וְאֶת הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל אֵלֶּה שֶׁהֵסִית לְהִצְטָרֵף אֵלָיו?

אֵין סִכּוּי

לְצַעֲרֵנוּ, שָׁמָעְנוּ לֹא פַּעַם וְלֹא פַּעֲמַיִם עַל אֲנָשִׁים שֶׁהִפְסִידוּ אֶת כָּל רְכוּשָׁם בְּהִמּוּרִים, בָּהֶם יֵצֶר הָרַע הִבְטִיחַ לָהֶם הִתְרַגְּשׁוּת וְרֶוַח קַל וּמָהִיר, וּלְבַסּוֹף מָצְאוּ עַצְמָם נְקִיִּים מִנְּכָסֵיהֶם, וְלַיְלָה אֶחָד מְאַבְּדִים אֶת בֵּיתָם, פַּרְנָסָתָם, רִכְבָּם וְכָל הוֹנָם, לֹא עָלֵינוּ. אֲבָל גַּם הֵם הִתְבַּקְשׁוּ לָשִׂים עַל הַשֻּׁלְחָן רַק אֶת רְכוּשָׁם הַגַּשְׁמִי. קֹרַח בִּקֵּשׁ לְהָמֵר עַל חַיָּיו. וְהוּא גּוֹרֵר אַחֲרָיו 250 גְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה, רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת, שֶׁגַּם הֵם יְהַמְּרוּ עַל חַיֵּיהֶם. בְּמִבְחָן הַמּוּצָע לִרְאוֹת מִי מִכֻּלָּם רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן, הַאִם אַהֲרֹן קֹרַח אוֹ אֶחָד מִ-250 הָאֲחֵרִים, כֻּלָּם יַקְטִירוּ קְטֹרֶת וּמִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי, עָלָיו נֶאֱמַר "וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת" (במדבר יח, ז) וְיָמוּת! וְאִם רַק אֶחָד אָמוּר לִהְיוֹת הַכֹּהֵן, כָּל ה-250 הָאֲחֵרִים יָמוּתוּ! הַסִּכּוּי שֶׁל כָּל אֶחָד לָצֵאת חַי מֵהַסִּפּוּר הַזֶּה הוּא פַּחוֹת מֵאֶחָד לְ-250, פַּחוֹת מִשְּׁתֵּי חֲמִישִׁיּוֹת הֶאָחוּז! כְּשֶׁמְּמוּל עוֹמֵד אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, שֶׁנִּמְשַׁח כְּבָר לְכְהוּנָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה בְּשֵׁם ה', וְרָאוּ כִּי הוּא עוֹבֵד כְּכֹהֵן וּמַקְטִיר קְטֹרֶת כָּל הַזְּמַן בַּמִּדְבָּר!

אִם מִישֶׁהוּ יֹאמַר לָנוּ לִקְפֹּץ מִבִּנְיָן רַב קוֹמוֹת וּבְמִדָּה וְנֵצֵא חַיִּים נְקַבֵּל מִלְיָארְד דּוֹלָר, אֲבָל יוֹתֵר מִ-99.6 אָחוּז סִכּוּי שֶׁלֹּא נִשָּׁרוֹד אֶת הַקְּפִיצָה, הַאִם נִקְפֹּץ? זֶה כְּבָר מַמָּשׁ 100 אָחוּז שֶׁלֹּא נַצְלִיחַ. מָה מְעַנְיֵן אוֹתָנוּ הַפְּרָס בְּמִקְרֶה שֶׁנַּצְלִיחַ, אִם אֵין כָּזֶה סִכּוּי?

בּוֹאוּ וּרְאוּ אֶת עוֹמֶק נְגִיעַת מִדַּת הַכָּבוֹד, נְגִיעַת הַגַּאֲוָה. קֹרַח הָיָה בָּטוּחַ בְּצִדְקוּתוֹ, הוּא הָיָה בָּטוּחַ שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ. הוּא הָיָה כָּל כָּךְ נָגוּעַ, עַד שֶׁהוּא הָיָה בָּטוּחַ שֶׁהוּא יַצְלִיחַ. וְאִם עוֹד אֶפְשָׁר

לְנַסּוֹת לְהָבִין אֶת הַנְּגִיעָה שֶׁלּוֹ שֶׁנּוֹבַעַת בִּגְלַל גַּדְלוּתוֹ וּבִטְחוֹנוֹ הַמֻּפְרָז שֶׁהִסְתַּמֵּךְ עַל כַּסְפּוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ, לֹא מוּבָן כֵּיצַד הִצְלִיחַ לְגָרוֹר אַחֲרָיו אֶת 250 הַגְּדוֹלִים הָאֲחֵרִים? מָה הָיְתָה נְגִיעָתָם? כֵּיצַד אֶפְשָׁר לְשַׁכְנֵעַ אֶת כֻּלָּם שֶׁיְּצַלִּיחוּ וְשָׁרַק הָאֲחֵרִים יִכָּשְׁלוּ, וַעֲדַיִן הֵם יֵלְכוּ בְּיַד אַחַת נֶגֶד מִשִּׁיחַ ה׳, לְאָבְדָן מֻחְלָט וְסוֹפִי מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת?

מַגִּיעַ לָנוּ

קֹרַח הָיָה שָׂכֵן שֶׁל שֵׁבֶט רְאוּבֵן, שָׁם הָיוּ דָּתָן וַאֲבִירָם, זוּג רְשָׁעִים שֶׁמֵּרְרוּ אֶת חַיָּיו שֶׁל מֹשֶׁה עוֹד בְּמִצְרַיִם. עֶקֶב הֱיוֹת רְאוּבֵן הַבְּכוֹר שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, הָרֵי הוּא וְזַרְעוֹ אַחֲרָיו הָיוּ צְרִיכִים לְקַבֵּל אֶת הַמַּלְכוּת וְהַכְּהוּנָה, אַךְ זוֹ נִשְׁלְלָה מֵרְאוּבֵן עַצְמוֹ עַל יְדֵי אָבִיו בְּשֶׁל מַעֲשָׂיו (רש״י בראשית מט, ג-ד), וְכָךְ נִמְסְרָה הַמַּלְכוּת לִיהוּדָה וְהַכְּהוּנָה לְלֵוִי. אָמַר קֹרַח לְאַנְשֵׁי שֵׁבֶט רְאוּבֵן כִּי מִי שֶׁהֶחְלִיט לָנֶכֶס אֶת הַכְּהוּנָה לְשֵׁבֶט לֵוִי וְלֹא לַבְּכוֹרוֹת בְּכָל שֵׁבֶט, וּבְרֹאשָׁם לַשֵּׁבֶט הַבְּכוֹר ״הָאֲמִתִּי״, הוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְלֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חַס וְשָׁלוֹם. ״מִי אָמַר שֶׁשֵּׁבֶט לֵוִי צָרִיךְ לְקַבֵּל אֶת כָּל הַתַּפְקִידִים? מֹשֶׁה מֶלֶךְ, אַהֲרֹן כֹּהֵן, הָרֵי יֵשׁ בְּכוֹרִים לִשְׁאָר הַשְּׁבָטִים, מָה אִתָּם? הֵם קְדוֹשִׁים מֵרֶחֶם. בָּא מֹשֶׁה וְהִמְצִיא לָנוּ פִּדְיוֹן בְּכוֹרוֹת, שֶׁשֵּׁבֶט לֵוִי פּוֹדֶה אֶת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַבְּכוֹרוֹת וּמַעֲבִיר אֶת הַתַּפְקִידִים לַשֵּׁבֶט שֶׁלּוֹ, אֵיזֶה יוֹפִי! וְאָחִיו ׳בְּמִקְרֶה׳ הוּא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְרַק זַרְעוֹ יַעַבְדוּ בַּמִּקְדָּשׁ לְעוֹלָם כְּכֹהֲנִים בְּמָקוֹם הַבְּכוֹרוֹת, סִדֵּר לוֹ עֲבוֹדָה לְכָל הַחַיִּים. אַתֶּם שֵׁבֶט רְאוּבֵן, רְאוּבֵן הוּא הַבְּכוֹר הָאֲמִתִּי שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, אַתֶּם בְּחִיר הַשְּׁבָטִים, אַתֶּם אֲמוּרִים לַעֲבוֹד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִי קָבַע שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל לֹא יֵצֵא מִכֶּם״?

וְכָךְ הִדִּיחַ קֹרַח 250 רָאשֵׁי סַנְהֶדְרָאוֹת. לֹא בּוּרִים וְעַמֵּי אָרְצוֹת, אֶלָּא גְּדוֹלֵי עוֹלָם, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, הִצְלִיחַ לְתָפֵּס אוֹתָם בִּלְשׁוֹנוֹ. וְכֵיצַד הָלְכוּ אַחֲרָיו לְמִבְחָן, כְּשֶׁהֵם יוֹדְעִים כִּי רַק אֶחָד מֵהֶם יִוָּתֵר בַּחַיִּים, וְהַסִּכּוּי שֶׁלָּהֶם לִהְיוֹת הָאֶחָד הַזֶּה הוּא פַּחוֹת מֵחֲצִי אָחוּז? לָבוֹא בַּחֲבוּרָה שֶׁהַסִּכּוּי שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל הוּא אַפְסִי, הַסִּכּוּי שֶׁלּוֹ לָמוּת הוּא כְּמַעַט וַדַּאי, וְזֶה אַחֲרֵי שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ קִדֵּשׁ אֶת שֵׁבֶט לֵוִי בְּצִוּוּי ה׳ לְאַחַר חֵטְא הָעֵגֶל, וְהֵם לֹא מִשָּׁבֶט לֵוִי בִּכְלָל, מָה הֵם מִצְטָרְפִים לְמַחֲלֹקֶת שֶׁל קֹרַח עַל מֹשֶׁה? מָה זֶה קָשׁוּר אֲלֵיהֶם? אֵיזֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם בָּטוּחַ שֶׁזֶּה הוּא שֶׁיִּזְכֶּה? הָרֵי הַמִּסְפָּרִים בַּעַיִן מַרְאִים אַחֶרֶת.

אֲבָל אֲנִי לֹא חַיָּב

הַתְּשׁוּבָה נִמְצֵאת בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה, שָׁם מְצַוִּים יִשְׂרָאֵל עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת. הָעִנְיָן שֶׁל הַמַּעֲשְׂרוֹת הוּא לֹא רַק לִדְאֹג לָעֲנִיִּים וְלָחַלָּשִׁים, אֶלָּא הוּא בְּעִקָּר מִבְחָן שֶׁל אֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הַחִיּוּב לְמַעֲשְׂרוֹת כְּסָפִים בְּיָמֵינוּ כְּמַעַט וְלֹא קַיָּם. הַמַּצָּב הַכַּלְכָּלִי שֶׁל רוֹב הָאֲנָשִׁים הוּא כֹּה לֹא מַזְהִיר, שֶׁמִּן הַדִּין הֵם פְּטוּרִים מִמַּעֲשְׂרוֹת, הָרֵי יֵשׁ תְּנָאִים עַל מְנָת שֶׁנִּתְחַיֵּב לַעֲשֵׂר כְּסָפִים. הָעֲנִיִּים שֶׁל פַּעַם יָכְלוּ לִסְבֹּל מִדַּקְדּוּקֵי רָעָב, אֲבָל לְרֻבָּם הָיָה בַּיִת מֵעַל לָרֹאשׁ. בַּיִת שֶׁעָבַר בְּנַחֲלָה, וְגַם אִם מָכַר אוֹתוֹ, הוּא חָזַר אֵלָיו בַּיּוֹבֵל. תָּמִיד יֵשׁ לוֹ קַרְקַע, וְזֶה הַנֶּכֶס הֲכִי חָשׁוּב. אֶחָד הַתְּנָאִים שֶׁפּוֹטְרִים רַבִּים מִמַּעֲשְׂרוֹת הוּא מַצָּב כַּלְכָּלִי כָּזֶה שֶׁלֹּא מַאֲפְשֵׁר לוֹ בַּיִת מִשֶּׁלּוֹ. הַיּוֹם שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה שֶׁגָּרִים בִּשְׂכִירוּת אוֹ שֶׁלֹּא גָּמְרוּ לְשַׁלֵּם אֶת הַמַּשְׁכַּנְתָּא, נִקְרָאִים עֲדַיִן חַסְרֵי בַּיִת, וּמִבְּחִינָה טֶכְנִית אֶפְשָׁר לְפָטֵר אֶת רֻבָּם מִמַּעֲשְׂרוֹת כְּסָפִים.

אָז מָה כָּל הָרַעְיוֹן שֶׁל מַעֲשֵׂר כְּסָפִים? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא לֹא מַס הַכְנָסָה, הוּא לֹא צָרִיךְ עֲשָׂרָה אֲחוּזִים, הוּא צָרִיךְ אֶת הָאֱמוּנָה וְהַהֶבְנָה שֶׁלָּנוּ שֶׁהָעֲשָׂרָה אֲחוּזִים הָאֵלֶּה הֵם בִּכְלָל לֹא שֶׁלָּנוּ, זוֹ הַנְּקֻדָּה. כַּאֲשֶׁר אֲנִי מַאֲמִין שֶׁזֶּה בָּא מִמֶּנִּי, שֶׁמַּגִּיעַ לִי, זֶה הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל כָּל חֹלִי. זֶה לֹא רַק גָּרַם לְקֶרַח לִפּוֹל, אֶלָּא לְהַפִּיל אִתּוֹ עוֹד 250 גְּדוֹלִים אֲחֵרִים וּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם, כְּשֶׁהוּא הִצְלִיחַ לְשַׁכְנֵעַ כָּל אֶחָד מֵהֶם לְפִי הַנְּגִיעָה הַמְיֻחֶדֶת לוֹ, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הֶאֱמִין "אֲנִי הָאִישׁ". "לִי מַגִּיעַ". וּמָה עִם כָּל הָאֲחֵרִים שֶׁמָּוּתוּ? "שֶׁמָּוּתוּ! כִּי זֶה וַדַּאי הֵם יָמוּתוּ וְלֹא אֲנִי, כִּי זֶה וַדַּאי אֲנִי שֶׁאֶזְכֶּה".

250 אֲנָשִׁים נִגָּשִׁים לְמֹשֶׁה עִם אוֹתָהּ דֵּעָה בְּאוֹתוֹ זְמַן וּמַאֲמִינִים בָּזֶה, לַמְרוֹת שֶׁיּוֹדְעִים כִּי רַק אֶחָד מֵהֶם יֵצֵא חַי. עַד כְּדֵי כָּךְ אָדָם יָכוֹל לְהַגִּיעַ בִּבְטָחוֹנוֹ הַמְנֻתָּק מֵהַמְצִיאוּת, כְּשֶׁהוּא נָגוּעַ, שֶׁיֵּשׁ מֵשֶׁגּ כָּזֶה שֶׁנִּקְרָא "אֲנִי" שֶׁהוּא מַשֶּׁהוּ מַמָּשִׁי עֲבוּרוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אוֹתוֹ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת כִּי הֵן הַתִּקּוּן לָחֹלִי הַנַּ"ל.

אָדָם עוֹבֵד הַיּוֹם הַרְבֵּה שָׁעוֹת וּמַרְוִיחַ מְעַט כֶּסֶף. הוּא בָּא לְשַׁלֵּם אֶת הוֹצָאוֹת הַמִּחְיָה, רַק הַשְּׁכִירוּת אוֹ הַמַּשְׁכַּנְתָּא וּכְבָר רוֹב הַכֶּסֶף נֶעְלָם. וְזֶה לִפְנֵי הוֹצָאוֹת שֶׁל חַשְׁמַל, מַיִם, אַרְנוֹנָה, בְּטָוַח לְאוּמִי, קֻפַּת חוֹלִים. אֲנִי לֹא מְדַבֵּר עַל כָּךְ שֶׁאֲנָשִׁים גַּם רוֹצִים לָצֵאת מֵהַבַּיִת לְמִסְעָדָה אוֹ לְמָלוֹן, לְקַבֵּל חֻפְשַׁת שְׁחרוּר מֵהַכֹּלָא שֶׁנּוֹצַר מִבֵּיתָם בּוֹ הֵם תְּקוּעִים כִּי אֵין לָהֶם כֶּסֶף לְכָלוּם.

וְאַחֲרֵי כָּל מָה שֶׁהִרְוִיחוּ, וְכָל אֶחָד בָּא וְדָחַף אֶת הַיָּד שֶׁלּוֹ לְכִיסוֹ, מַס הַכְנָסָה, מָע"מ עַל כָּל מוּצָר וְכוּ', זֶה לוֹקֵחַ אֶת הַחֵלֶק שֶׁלּוֹ וְזֶה אֶת שֶׁלּוֹ, וְנִשְׁאַרוּ לוֹ כַּמָּה גְּרוּשִׁים, עַכְשָׁו בָּאִים

וְאוֹמְרִים לוֹ "תֵּן עֲשִׂירִית מִזֶּה מַעֲשְׂרוֹת לְמִישֶׁהוּ אַחֵר"! וְהוּא בִּכְלָל פָּטוּר. הָרָצוֹן הָרִאשׁוֹנִי לִצְעֹק "אֵין לִי! אֵיזוֹ דְּרִישָׁה זוֹ מִמֶּנִּי? אֵין לִי"! מִמַּבָּט רִאשׁוֹן, נִשְׁמַע שֶׁהוּא צוֹדֵק.

זֶה לֹא שֶׁלְּךָ

אֲבָל בּוֹאוּ נִנְסֶה לְהִתְבּוֹנֵן עַל הַכֹּל מִזָּוִית אַחֶרֶת. אָדָם נִמְצָא בִּמְצוּקָה כַּלְכָּלִית קָשָׁה וְזָקוּק לְכֶסֶף נוֹאָשׁוֹת. הוּא מְקַבֵּל שִׂיחַת טֶלֶפוֹן מִקָּרוֹב רָחוֹק מִחוּץ לָאָרֶץ,

- "מָה שְׁלוֹמְכֶם? שָׁמַעְתִּי עַל הַמְצוּקָה שֶׁלָּכֶם. תִּגַּשׁ אֵלַי לַמִּשְׂרָד שֶׁלִּי אֶצְלְכֶם בָּאָרֶץ. הַמַּזְכִּירָה שֶׁלִּי תַּכְנִיס אוֹתְךָ בִּפְנִים. יֵשׁ לִי שָׁם כַּסֶּפֶת מִתַּחַת לְשֻׁלְחָן, יֵשׁ שָׁם 10,000 דּוֹלָר מְזֻמָּן. אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּתְקַח מִשָּׁם 9,000 דּוֹלָר מַתָּנָה מִמֶּנִּי לַעְזוֹר לְךָ. תַּשְׁאִיר לִי 1,000, הַבְטָחָתִי אוֹתָם לְאֵיזוֹ אַלְמָנָה עִם יְתוֹמִים, אֲבָל הַשְּׁאָר שֶׁלְּךָ עָלַי, לֹא הַלְוָאָה, אֶלָּא מַתָּנָה גְּמוּרָה עַל מְנָת לֹא לְהַחְזִיר. וְאִם קָשֶׁה לְךָ עֲדַיִן, אַתָּה מֻזְמָן לַחְזוֹר עַל כָּךְ כָּל חֹדֶשׁ".

הַבָּחוּר הַמִּסְכֵּן לֹא מַאֲמִין. הַאִם זוֹ מְתִיחָה? הוּא בְּקֹשִׁי מִתְקַשֵּׁר לַקָּרוֹב הַזֶּה פַּעַם בְּשָׁנָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְזֶה יוֹדֵעַ בְּדִיּוּק מָה מַצָּבוֹ וְעוֹד עוֹזֵר לוֹ. הָלַךְ חֲבֵרְנוּ לַמִּשְׂרָד הַשִּׁכּוּם בַּבֹּקֶר, וְאָכֵן הַמַּזְכִּירָה מַכְנִיסָהּ אוֹתוֹ פְּנִימָה, פּוֹתַחַת לוֹ אֶת הַכַּסֶּפֶת וְיוֹצֵאת. 10,000 דּוֹלָרִים בִּמְזֻמָּן מוּלוֹ, 9,000 מִתּוֹכָם נִתְּנוּ לוֹ מַתָּנָה. הוּא לוֹקֵחַ אוֹתָם, וְאָז הוּא רוֹאֶה אֶת הַ-1,000 הָאֲחֵרִים, "מָה הָאַלְמָנָה הַזּוֹ רוֹצָה מִמֶּנִּי עַכְשָׁו, גַּם לִי יֵשׁ מִשְׁפָּחָה", וְלוֹקֵחַ גַּם אוֹתָם!

מָה הָיִינוּ אוֹמְרִים עַל אָדָם כָּזֶה? נוֹתְנִים לְךָ 9,000 דּוֹלָר מַתָּנָה כָּל חֹדֶשׁ, אַתָּה לוֹקֵחַ גַּם אֶת הַ-1,000 הָעֲשִׂירִי שֶׁהִבְטִיחוּ לְאַלְמָנָה עִם יְתוֹמִים, כָּךְ מִתְנַהֲגִים? זֶה מִבְחָן הָאֱמוּנָה שֶׁל הַמַּעֲשְׂרוֹת. יֵשׁ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אֱצְבַּע וְרוֹצֶה אֶת כָּל

הַיָּד, זֶה נָתְנוּ לוֹ 9 אֶצְבָּעוֹת וְהוּא רוֹצֶה 2 יָדַיִם ! זוֹ הַכָּרַת הַטּוֹב שֶׁלְּךָ ? וְהַקָּרוֹב הֶעָשִׁיר כָּךְ הוֹאֵג לוֹ שֶׁבְּכָל חֹדֶשׁ יִכְנֵס לָקַחַת 9,000 דוֹלָר מֵהַכַּסָּפֶת, וְהוּא לוֹקֵחַ גַּם אֶת הָעֲשִׂירִי, חֲדָשִׁים, שָׁנִים, מָה נֹאמַר עַל אָדָם כָּזֶה ?

וְאִם נִשְׁאַל אוֹתוֹ, יִהְיוּ לוֹ תֵּרוּצִים שֶׁנִּשְׁמָעִים טוֹב, בְּעִקָּר לוֹ: "יֶשׁ לִי בְּעָיוֹת כַּלְכָּלִיוֹת, יֶשׁ לִי בְּעָיוֹת בְּפַרְנָסָה, יֶשׁ לִי חֶשְׁבּוֹנוֹת לְשַׁלֵּם". זֶה הַכֹּל טוֹב וְיָפֶה, אֲבָל הַכֶּסֶף הַזֶּה **לֹא שֶׁלְּךָ** ! זֶה **לֹא שֶׁלְּךָ** ! נָתְנוּ לְךָ בְּמַתָּנָה. גַּם ַה-9,000 לֹא מַגִּיעִים לְךָ, לֹא רַק ַה-1,000 הָעֲשִׂירִי.

זוֹ הִסְתַּכְּלוּת שֶׁל אֱמוּנָה בְּמַעֲשְׂרוֹת כְּסָפִים. זֶה לֹא קָשׁוּר לְכַמָּה כֶּסֶף יֶשׁ לוֹ לָאָדָם, נַהֲפֹּךְ הוּא, אָנוּ רוֹאִים לְצַעֲרֵנוּ שֶׁרַבִּים מֵאֵלּוּ שֶׁה' חָנַן אוֹתָם וְחַיָּבִים מִן הַדִּין לְעַשֵּׂר מַחְלִיטִים לִפְטֹר אֶת עַצְמָם. רוֹב הָאֲנָשִׁים שֶׁמַּפְרִישִׁים מַעֲשְׂרוֹת הֵם אֲנָשִׁים קְשֵׁי יוֹם, שֶׁחֶלְקָם הַגָּדוֹל בִּכְלָל פָּטוּר מֵעִקָּר הַדִּין. יֶשׁ אַבְרֵכִים וּבְנֵי תּוֹרָה שֶׁנּוֹתְנִים חֹמֶשׁ, לֹא מִסְתַּפְּקִים בְּמַעֲשֵׂר, וְעִם הַמְּעַט שֶׁהֵם מַרְוִיחִים הֵם נוֹתְנִים חֲמִישִׁית. וְלֹא רַק שֶׁהֵם פְּטוּרִים, אֶלָּא שֶׁלַּאֲחֵרִים יֶשׁ חוֹבָה לָתֵת לָהֶם. וְגַם מִמַּה שֶׁנּוֹתְנִים לָהֶם הֵם מְחַמְּשִׁים.

אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד תּוֹרָה, מֵבִין וְלוֹמֵד לְהַכִּיר שֶׁמַּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחֲרֵי הַמַּעַשְׂרוֹת זֶה גַּם לֹא שֶׁלּוֹ, זֶה הַכֹּל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז עַל מָה הוּא שׁוֹמֵר וּלְמִי הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא חוֹסֵךְ ? מִדֵּי פַּעַם יֶשׁ צוֹרֶךְ לְקַצֵּץ בְּהוֹצָאוֹת הַמִּחְיָה וּלְהַדֵּק אֶת הַחֲגוֹרָה, אֲבָל לָמָּה הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁמְּקַצְּצִים הוּא תָּמִיד הַמְּצִוּוֹת ?

מַעֲשֶׂה בְּסוֹחֵר שֶׁהֶעֱמִיס אֶת הַסְּפִינָה שֶׁלּוֹ בְּסְחוֹרָה רַבָּה מִסִּין לְיִשְׂרָאֵל. בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ חֲזָרָה פָּרְצָה סְעָרָה וְאָמְרוּ לוֹ כִּי יֶשׁ סַכָּנָה וְהַמִּטְעָן כָּבֵד מִדַּי, וְעָלָיו לִזְרֹק מַשָּׂהוּ לָמַיִם מִכָּל

הַמִּטְעָן, כִּי אַחֶרֶת הַכֹּל יִטְבַּע. הוּא עוֹבֵר עַל אַרְגָּז הַצַּעֲצוּעִים שֶׁקָּנָה לִמְכּוֹר לִילָדִים, כָּל חֻפְּץ עָלָה לוֹ עֶשֶׂר אֲגוֹרוֹת וְיָכוֹל לִמְכּוֹר בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל, אֶת זֶה הוּא יִזְרֹק? הָלַךְ לַמִּטְעָן שֶׁל כְּלֵי הַכְּתִיבָה, כָּל עֵט עָלָה לוֹ עֶשֶׂר אֲגוֹרוֹת וְנִמְכַּר בְּעֶשֶׂר שֶׁקֶל, זֶה עֲדַיִן רֶוַח גָּדוֹל. וּבְעוֹדוֹ מִתְמַהְמֵהַּ וְחוֹשֵׁב צוֹעֲקִים עָלָיו אַנְשֵׁי הַצֶּוֶת שֶׁעָלָיו לִזְרֹק מַשֶּׂהוּ לָמַיִם. לָקַח הָאִישׁ אֶת הַתְּפִלִּין וְהַצִּיצִית וְהִשְׁלִיךְ לַיָּם.

וְכִי הוּא הֵקֵל בְּמַשֶּׂהוּ עַל הַסְּפִינָה? מָה הוּא עוֹשֶׂה?! אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לְךָ יֵצֶר רַע לְקַצֵּץ בַּהוֹצָאוֹת שֶׁלְּךָ אֲבָל לֹא בְּהוֹצָאוֹת עַל מִצְווֹת, תֵּדַע שֶׁאַתָּה בְּמִבְחָן שֶׁל אֱמוּנָה. וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לָגֶשֶׁת לְאָדָם וְלוֹמַר לוֹ "אַתָּה חַיָּב לְעַשֵּׂר", כִּי אַתָּה בְּעֶצֶם אוֹמֵר לוֹ "אַתָּה חַיָּב לְהַאֲמִין". מֵעִקַּר הַדִּין רֻבֵּנוּ לֹא חַיָּבִים לַעֲשֵׂר לְצַעֲרֵנוּ. אָנוּ חַיָּבִים לִלְמֹד תּוֹרָה, חַיָּבִים לְהָנִיחַ תְּפִלִּין, לְהִתְפַּלֵּל, לִשְׁמוֹר שַׁבָּת, אֲבָל לֹא לְעַשֵּׂר.

תִּבְדֹּק אוֹתִי

וְדַוְקָא בְּמַעֲשֵׂר יֵשׁ אֶת הַהַבְטָחָה שֶׁל ה' לְשָׁכָר בָּעוֹלָם הַזֶּה חוּץ מֵהָעוֹלָם הַבָּא, "עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר" וְדָרְשׁוּ חֲזַ"ל (תענית ט.) "עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר"[34]. וּמַדּוּעַ דַּוְקָא כָּאן? כִּי אֲנִי מְחַיֵּב

---

[34] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: אַשְׁכְּחֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לִינוּקָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ, אָמַר לֵיהּ: "אֵימָא לִי פְּסוּקֵיךְ". אָמַר לֵיהּ "עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר". אָמַר לֵיהּ: "וּמַאי 'עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר'"? אָמַר לֵיהּ: "עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר". אָמַר לֵיהּ: "מְנָא לָךְ"? אָמַר לֵיהּ: "זִיל נַסֵּי". אָמַר לֵיהּ: "וּמִי שָׁרֵי לְנַסּוּיֵיהּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? וְהָכְתִיב: לֹא תְנַסּוּ אֶת ה'"? אָמַר לֵיהּ: "הָכִי אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא חוּץ מִזּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וִיהִי טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקוֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי". מַאי "עַד בְּלִי דָי"? אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא אָמַר רַב: "עַד שֶׁיִּבְלוּ שִׂפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר 'דַּי'"!

אֶת הַמִּצְוָה עַל עַצְמִי, כְּמוֹ צִיצִית קָטָן שֶׁאָדָם לוֹבֵשׁ. מֵעִקָּר הַדִּין אָנוּ פְּטוּרִים מִצִּיצוֹת בִּבְגָדֵנוּ, כִּי אֵין בְּגֶד שֶׁל אַרְבַּע כַּנְפוֹת הַיּוֹם. אָז אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים לַמִּפְעָל, מְיַצְּרִים בֶּגֶד שֶׁל אַרְבַּע כַּנְפוֹת, שָׂמִים לוֹ צִיצִיּוֹת וְלוֹבְשִׁים עַל עַצְמֵנוּ. אֲנַחְנוּ לֹא חַיָּבִים, מִי חִיֵּב אוֹתָנוּ?

אֶלָּא מִגַּלָּה הַגְּמָרָא (מנחות מא.) כִּי בְּעִידָנָא דְּרִיתְחָא (כְּשֶׁמִּדַּת הַדִּין מִתוּחָה) בָּאִים לְאָדָם מְשָׁמַיִם וְשׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ גַּם לְגַבֵּי מִצְוֹת שֶׁהוּא לֹא חַיָּב בָּהֶן.

- ״מַדּוּעַ אֵין לְךָ צִיצִיּוֹת״?
- ״אֵין לִי בֶּגֶד אַרְבַּע כַּנְפוֹת, אֲנִי לֹא חַיָּב״,
- ״מַדּוּעַ לֹא חִיַּבְתָּ אֶת עַצְמְךָ״?
- ״הֵיכָן כָּתוּב שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְחַיֵּב אֶת עַצְמִי״?
- ״אַתָּה צָרִיךְ לַחְמֹד מִצְוֹת, מַדּוּעַ לֹא חָמַדְתָּ אֶת הַמִּצְוָה״?

אוֹתוֹ רַעְיוֹן קַיָּם בִּתְרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת. אֲנָשִׁים מִתְקַשְּׁרִים אֲלַי כָּל הַזְּמַן בִּשְׁאֵלוֹת: ״כַּמָּה אֲנִי חַיָּב לְהַפְרִישׁ״? ״אֲנִי לֹא יָכוֹל לָתֵת יוֹתֵר מֵחֲמִשָּׁה אֲחוּזִים זֶה קָשֶׁה לִי, חֶשְׁבּוֹנוֹת, תָּבִין אוֹתִי״, ״הַאִם נוֹתְנִים מֵהָרְוָחִים אוֹ מֵהַהַכְנָסוֹת״? אֲנִי מַרְגִּישׁ כְּאִלּוּ הֵם בָּאִים לְמַס הַכְנָסָה, מְבַקְּשִׁים לְהִתְחַשֵּׁב בְּמַצָּבָם הַקָּשֶׁה וּלְהוֹצִיא פְּטוֹר. זֶה מִבְחָן בֶּאֱמוּנָה, תֵּן לְפִי דַּרְגַּת הָאֱמוּנָה שֶׁלְּךָ, וְתֵדַע שֶׁתְּקַבֵּל בַּחֲזָרָה בְּהֶתְאֵם לְדַרְגַּת הָאֱמוּנָה שֶׁלְּךָ, רַק תִּזְכּוֹר: ״אֵין אָדָם מַעֲנִי מִן הַצְּדָקָה״ (משנה תורה להרמב״ם הל׳ מתנות עניים פ״ה, ה״ב).

כַּאֲשֶׁר אָדָם מֵבִין שֶׁהַכֹּל שַׁיָּךְ לַה׳ יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא מְקַבֵּל בְּהֶתְאֵם. כִּי מָה לִי הָעֲשָׂרָה שְׁקָלִים הָאֵלֶּה שֶׁאֲנִי תּוֹרֵם עַכְשָׁו לִצְדָקָה, לְבֵין עֲשָׂרָה שְׁקָלִים אֲחֵרִים שֶׁה׳ יָבִיא אֵלַי? כְּשֶׁאֲנִי אֶצְטָרֵךְ לַכֶּסֶף הוּא יָבִיא לִי אֶת זֶה. אֶת זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לְכָל

אָדָם. אָדָם שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת הוֹנוֹ בְּיָדָיו, נוֹפֵל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם בּוֹ קֹרַח נָפַל, לַמְרוֹת שֶׁהָיָה לוֹ כֶּסֶף, כָּבוֹד וּמַעֲמָד, הָיְתָה לוֹ מַחֲשָׁבָה מֻטְעֵית בִּיסוֹדָהּ שֶׁל "אֲנִי עוֹשֶׂה, וַאֲנִי פּוֹעֵל. עֲבָדָה, כַּמָּה אֲנָשִׁים נוֹשְׂאִים אֶת הָאָרוֹן? כַּמָּה אֲנָשִׁים יֵשׁ לָהֶם מַעֲמָד כָּמוֹנִי? כַּמָּה אֲנָשִׁים יִהְיֶה לָהֶם צֶאֱצָא כִּשְׁמוּאֵל הַנָּבִיא? מִמֵּילָא אֲנִי הֲכִי חָשׁוּב, אֲנִי הֲכִי מַתְאִים לַתַּפְקִיד, הוּא שֶׁלִּי, וְאִם לֹא קִבַּלְתִּי אוֹתוֹ, זֶה רַק בִּגְלַל שֶׁ**גָּזְלוּ** אוֹתוֹ מִמֶּנִּי"!

וּלְאָן הוּא הִגִּיעַ? צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מְאֹד מֵהַמַּלְכֻּדֶת הַזּוֹ, כִּי הַמִּבְחָן שֶׁל מָמוֹנוֹת הוּא מִבְחָן אֱמוּנָה חָזָק מְאֹד, וְעֲבָדָה שֶׁזּוֹ הַמִּצְוָה הַיְחִידָה בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקֵּשׁ מֵעַם יִשְׂרָאֵל שֶׁיְּנַסּוּ אוֹתוֹ! כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג, י): "הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וִיהִי טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי".

אוֹמֵר אָדָם לְעַצְמוֹ אֲנִי אֲנַסֶּה. הוּא מַרְוִיחַ 4,000 שֶׁקֶל וְשָׂם 400 בַּצַּד. וְקָשֶׁה לוֹ, כִּי יֵשׁ לוֹ שְׁכִירוּת וְחֶשְׁבּוֹנוֹת וְהוֹצָאוֹת, אֲבָל הוּא מְנַסֶּה. הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת לַגַּבַּאי וְאוֹמֵר לוֹ "הִנֵּה אֲנִי תּוֹרֵם לְךָ 400 שֶׁקֶל לְשֻׁעוּרֵי תּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ כָּאן". הוּא חוֹזֵר הַבַּיְתָה וּמְצַפֶּה לִמְצוֹא בַּדֹּאַר מִכְתָּב תּוֹדָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם צֵ'ק מַתָּנָה. הוּא מוֹצֵא 3 מַעֲטְפוֹת: חֶשְׁבּוֹן חַשְׁמַל, מַיִם וְגָז. הוּא מִתְרַגֵּז, זֶה הַמַּתָּנוֹת שֶׁלִּי? אֲבָל אֲנִי עִשַּׂרְתִּי, הֵיכָן "עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר"?

זֶה כֵּן עוֹבֵד!

אֶלָּא שֶׁ"עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר" הוּא מִבְחָן אֱמוּנָה. מָה זֶה "עַשֵּׂר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר"? הָלַכְתִּי לַבַּקָּר קָרוֹב מִשְׁפָּחָה שֶׁשָּׁכַב חוֹלֶה בְּבֵית חוֹלִים צִבּוּרִי בְּמֶרְכַּז הָאָרֶץ. הַמַּחְלָקָה שֶׁלּוֹ

הָיְתָה מִלְּאָה עַד אֶפֶס מָקוֹם, רָאִיתִי חוֹלִים שׁוֹכְבִים עַל מִטּוֹת בְּמִסְדְּרוֹן. אֲחֵרִים יוֹשְׁבִים עַל הַסַּפְסָלִים מוּל הַמַּעֲלִית בְּפִיגָ׳מוֹת עִם אִינְפּוּזְיָה מְחֻבֶּרֶת לַיָּד, מִסְתַּכְּלִים בְּקִנְאָה עַל כָּל אָדָם בָּרִיא שֶׁבָּא לְבַקֵּר וְיוֹרֵד בַּמַּעֲלִית לַחְזוֹר לְבֵיתוֹ. הִסְתַּכַּלְתִּי וְחָשַׁבְתִּי לְעַצְמִי, יֵשׁ כָּאן אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לֶאֱכוֹל, לֹא יְכוֹלִים לִשְׁתּוֹת מֵהַפֶּה, לֹא יְכוֹלִים לְהִתְפַּנּוֹת. אֲנִי לֹא עָשִׁיר? אֲנִי סוּפֶּר מִלְיוֹנֶר!

אֲנָשִׁים מוֹדְדִים אֶת הַכֶּסֶף בְּכֶסֶף. "כַּמָּה יֵשׁ לְךָ בַּבַּנְק"? לִי יֵשׁ כֶּסֶף בַּבַּנְק שֶׁל מַעְלָה, וְזֶה בַּנְק מְצֻיָּן שֶׁאֵין שֵׁנִי לוֹ. אֵין עַמְלוֹת, פְּתוּחַ כָּל הַזְּמַן, אֵין פְּקִידִים וּמְנַהֲלִים שֶׁמּוֹעֲלִים בַּכֶּסֶף, וְהוּא נָח שָׁם מוּגָן. וּכְשֶׁבֶּאֱמֶת אֲנִי צָרִיךְ לַכֶּסֶף, אֲנִי עוֹשֶׂה "שִׂיחָה" לַמְנַהֵל, וְהַבַּנְק שׁוֹלֵחַ לִי שָׁלִיחַ שֶׁמֵּבִיא לִי בְּדִיּוּק כַּמָּה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ, וְלַבַּנְק הַזֶּה יֵשׁ מִילְיָארְדֵי שְׁלִיחִים, וְטוֹב שֶׁכָּךְ, כִּי לֹא מַמָּשׁ נוֹחַ לִי "לְגֶשֶׁת לַסְּנִיף הָרָאשִׁי".

כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, הוּא יִרְאֶה נִסִּים עַל הָאֲגוֹרָה. אָמְנָם קַל לְדַבֵּר, וְשָׁמַעְנוּ הַרְבֵּה שִׁעוּרִים עַל הַנּוֹשֵׂא, אֲבָל עֲבָדָה כְּשֶׁזֶּה מַגִּיעַ לְמִבְחַן הָאֱמֶת זֶה הוֹפֵךְ לְקָשֶׁה וְאָנוּ סוֹגְרִים אֶת הַיָּד. אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת גּוֹמֵל חֲסָדִים גָּדוֹל, מְעִירִים אוֹתוֹ בְּאַרְבַּע בַּבֹּקֶר לְחַתֵּן לֶחָבֵר פַּנְצֶ׳ר בַּגַּלְגַּל בִּכְבִישׁ הָעֲרָבָה, הוּא יִסַּע עַד לְשָׁם וְיַתְקֵן לוֹ. אוֹמְרִים לוֹ "אַתָּה מוּכָן לִתְרֹם חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים", וְהוּא מַחְלִיף צְבָעִים כְּמוֹ רָמְזוֹר מְקֻלְקָל. זֶה קָשֶׁה. כִּי הוּא לֹא הָיָה מוּכָן לִבְחִינָה בֶּאֱמוּנָה.

צָרִיךְ כַּוָּנָה

יֵשׁ פּוֹסְקִים רַבִּים הָאוֹמְרִים שֶׁכָּל הָהִמּוּרִים "הַחֻקִּיִּים", כְּגוֹן חִישׁ גָּד וְלוֹטוֹ וְכַדּוֹמֶה, הֵם אֲסוּרִים מִבְּחִינַת הַהֲלָכָה. מַדּוּעַ? כִּי יֵשׁ שָׁם גֶּזֶל דְּרַבָּנָן. כְּמוֹ בָּהִמּוּרִים הַלֹּא-חֻקִּיִּים, שֶׁאָדָם

מַשְׁקִיעַ כֶּסֶף וְלִפְעָמִים כָּל מָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כִּי הוּא מַאֲמִין שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְנַצֵּחַ. אַף אֶחָד לֹא יָשִׂים שֶׂקֶל אֶחָד אִם יֵדַע מֵרֹאשׁ שֶׁוַּדַּאי לֹא יִזְכֶּה, אֲבָל אִם הַסִּכּוּי הוּא אֶחָד לְמִלְיָארְד, אָז הוּא כֵּן יָשִׂים, כִּי זֶה כְּבָר לֹא אֶפְס, הוּא מַאֲמִין שֶׁהֶאָחוּז הַקָּטָן הַזֶּה - מְדֻבָּר עָלָיו! אֲבָל הַסִּכּוּי שֶׁלּוֹ הוּא אֶפֶס. הָיָה לוֹ יוֹתֵר קַל לְהַצְלִיחַ בָּעֵדָה שֶׁל קֶרַח מֵאָשֵׁר לִזְכוֹת בַּלּוֹטוֹ.

אָז הוּא אוֹמֵר צָרִיךְ הִשְׁתַּדְּלוּת. הִשְׁתַּדְּלוּת זֶה לְמַלֵּא טוּר אֶחָד, אֲבָל כְּשֶׁהוּא מְמַלֵּא מֵאָה טָפְסִים עִם כְּפוּלִים וּמְשֻׁלָּשִׁים, וְהִגְדִּיל אֶת הַסִּכּוּי מֵאֶחָד לְמִלְיָארְד לִשְׁתַּיִם לְמִלְיָארְד, הֲרֵי הַסִּכּוּי שֶׁלְּךָ בְּטוּר אֶחָד הוּא אֶפֶס, עֶשֶׂית שְׁנַיִם? שְׁנַיִם כָּפוּל אֶפֶס זֶה אֶפֶס! עָשִׂיתָ מֵאָה? מֵאָה כָּפוּל אֶפֶס זֶה אֶפֶס! לֹא הִכְפַּלְתָּ וְלֹא הִגְדַּלְתָּ וְלֹא שִׁלַּשְׁתָּ, וְהוּא שָׁם הִרְבֵּה כֶּסֶף, זוֹ לֹא הִשְׁתַּדְּלוּת. זֶה נוֹבֵעַ מֵהָרָצוֹן הָעַז וְהָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא יִזְכֶּה בִּגְלַל מַעֲשֵׂי יָדָיו. וְלָכֵן כְּשֶׁהוּא מַפְסִיד זֶה גָּזֵל, כִּי לֹא עַל דַּעַת זֶה הוּא נָתַן אֶת הַכֶּסֶף.

עַל מָה מְבוֹסֵס הַהֶתֵּר שֶׁל אוֹתָם רַבָּנִים שֶׁמַּרְשִׁים לְהִשְׁתַּתֵּף בְּ"הִמּוּרִים חֶקְיִים"? עַל טוֹטוֹ אֵין שׁוּם הֶתֵּר, כִּי מְדֻבָּר בְּחִלּוּל שַׁבָּת, אֲבָל לוֹטוֹ אוֹ חִישׁ-גַּד וְחַבְרֵיהֶם? מִפְּעָל הַפַּיִס שֶׁמַּפְעִיל אֶת כָּל הַהַגְרָלוֹת הַנַּ"ל תּוֹרֵם לְבָתֵּי חוֹלִים, לְבָתֵּי אֲבוֹת, לְשֵׁרוּתִים צִבּוּרִיִּים. אָז הַמְהַמֵּר אוֹמֵר לְעַצְמוֹ, כְּבָיְכוֹל, שֶׁגַּם אִם הוּא לֹא יִזְכֶּה, לְפָחוֹת הָלַךְ הַכֶּסֶף לְמַטָּרָה טוֹבָה, וְלָכֵן, לְכְאוֹרָה, הוּא כֵּן מוֹחֵל עַל כַּסְפּוֹ. וּמֵעֵין זֶה רָאִינוּ בַּגְּמָרָא (פסחים ח.; ראש השנה ד.) שֶׁהַנּוֹתֵן צְדָקָה עַל מְנָת שֶׁיִּחְיֶה בְּנוֹ נֶחְשָׁב צַדִּיק, אַף עַל פִּי שֶׁהַצְּדָקָה נִתְּנָה מִתּוֹךְ אִינְטֶרֶס שֶׁיּוֹעִיל לִבְנוֹ, אַךְ בְּשֶׁל הֱיוֹתוֹ יְהוּדִי הוּא אוֹמֵר לְעַצְמוֹ, אִם חָלִילָה לֹא הוֹעִיל לִבְנוֹ, לְפָחוֹת הָלַךְ לִצְדָקָה, וְלָכֵן חֲשִׁיב צַדִּיק.

וְכִי נֹאמַר עַל אוֹתוֹ אֶחָד שֶׁמִּלֵּא לוֹטוֹ בְּ-400 שֶׁקֶל, אוֹ גֶּרֶד כַּרְטִיסִים בְּ-4,000 שְׁקָלִים, שֶׁהוּא כִּוֵּן עַל בֵּית אֲבוֹת? אִם נֹאמַר לוֹ: "תְּמַלֵּא לִי הוֹרָאַת קֶבַע 20 שְׁקָלִים לְחֹדֶשׁ לְבֵית אֲבוֹת", הוּא יְמַלֵּא לָנוּ? וְהוּא מוֹצִיא עַל הַהַגְרָלוֹת פִּי 50 מִזֶּה כָּל שָׁבוּעַ. אֲבָל לְמַלֵּא הוּא מְמַלֵּא, בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ. אֲבָל מָה הַסִּפּוּיִים שֶׁלְּךָ? אֶפֶס! אֵיךְ אַתָּה שָׁם כָּל מָה שֶׁאַתָּה מַרְוִיחַ עַל זֶה?

הוּא לֹא רוֹאֶה. הַתַּרְגִּיל הַגָּדוֹל שֶׁל יֵצֶר הָרַע, שֶׁכְּשֶׁהוּא רוֹאֶה אָדָם שֶׁמְּמַלֵּא 30 שָׁנָה וְאוֹבֵד אֶת הַכֶּסֶף, הַמִּשְׁפָּחָה, הַכֹּל, וְאַחֲרֵי 30 שָׁנָה נָפַל לוֹ הָאֲסִימוֹן כִּי אֵין בָּזֶה כֶּסֶף וְהַסִּפּוּי לִזְכוֹת הוּא אֶפֶס וּמַחְלִיט לַעֲזֹב, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יֵצֶר הָרַע רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ עוֹד הַרְבֵּה כָּאֵלֶּה שֶׁקִּבְּלוּ שֵׂכֶל אַחֲרֵי הַרְבֵּה זְמַן וְגַם לָהֶם מַחֲשָׁבוֹת לַעֲזֹב, הַיֵּצֶר בּוֹחֵר לוֹ אֵיזֶה מְנַקֶּה רְחוֹבוֹת וְנוֹתֵן לוֹ לִזְכוֹת בַּפְּרָס הָרִאשׁוֹן בְּ-10 מִלְיוֹן שְׁקָלִים וְהוּא מוֹפִיעַ בַּחֲדָשׁוֹת, וְהַתְּמוּנָה שֶׁלּוֹ בְּדוּכְנֵי הַפַּיִס עִם קַרְטוֹן עַל הָרֹאשׁ וְצַ׳ק בַּיָּד, וְאָז אוֹתָם "נוֹשְׁרִים" רוֹאִים שֶׁ"כֵּן אֶפְשָׁר לִזְכוֹת" וְחוֹזְרִים לְעוֹד 30 שָׁנָה שֶׁל כְּלוּם!

הַסִּפּוּי הָאֲמִתִּי הוּא אֶפֶס! אֲבָל בְּמַעֲשְׂרוֹת הַסִּפּוּי הוּא מֵאָה אָחוּז! כְּשֶׁאַתָּה נוֹתֵן מִתּוֹךְ אֱמוּנָה, לֹא מִתּוֹךְ צְפִיָּה שֶׁזֶּה יַחְזֹר אֵלֶיךָ, וְעוֹד בְּהַפְקָדָה לְחֶשְׁבּוֹן בַּנְק, אָז זֶה חוֹזֵר אֵלֶיךָ. זֶה יָכוֹל לַחְזֹר כְּכֶסֶף מְזֻמָּן, וְזֶה יָכוֹל לַחְזֹר בִּדְבָרִים הַרְבֵּה יוֹתֵר חֲשׁוּבִים מִכֶּסֶף, וְכֵן יֵשׁ דְּבָרִים כָּאֵלֶּה, כְּמוֹ בְּרִיאוּת! אָדָם הוֹרֵס אֶת בְּרִיאוּתוֹ בְּמֶשֶׁךְ עֲשָׂרוֹת שָׁנִים לַעֲשׂוֹת כֶּסֶף, וְאָז מְבַזְבֵּז אֶת כָּל הַכֶּסֶף בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים לְהַחְזִיר אֶת הַבְּרִיאוּת חֲזָרָה. אָז מָה עָשָׂה בְּזֶה?

אַתָּה בָּרִיא? יֵשׁ לְךָ שְׁלוֹם בַּיִת? יֵשׁ לְךָ יְלָדִים טוֹבִים שֶׁזָּכוּ לְחִנּוּךְ יְהוּדִי אֲמִתִּי? יֵשׁ לְךָ יְשׁוּב הַדַּעַת? יֵשׁ לְךָ בַּיִת כְּנֶסֶת נֶחְמָד לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ? יֵשׁ לְךָ עִתִּים לַתּוֹרָה? אַתָּה מִלְיַארְדֵר! מָה אַתָּה עוֹד רוֹצֶה? מָה אַתָּה צָרִיךְ יוֹתֵר מִזֶּה?

יִתְּנוּ יְקַבְּלוּ

לְעַשֵּׁר זֶה מִבְחָן בְּבִטָּחוֹן בַּה׳, לְקֹרַח לֹא הָיָה מִזֶּה מַסְפִּיק (לְפִי דַּרְגָּתוֹ כַּמּוּבָן), כִּי הָיוּ לוֹ אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן בְּעַצְמוֹ, בִּזְכוּת כֹּחוֹ, כַּסְפּוֹ, מַעֲמָדוֹ, חָכְמָתוֹ, כִּי הָיָה לוֹ כֶּסֶף מַמָּשׁ בַּיָּד, וְהַרְבֵּה! וְכָל הַכֶּסֶף הַזֶּה לֹא הָיָה שָׁוֶה בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר אֲפִילוּ פְּרוּטָה שְׁחוּקָה, הוּא נִבְלַע עִמּוֹ וְעִם מִשְׁפַּחְתּוֹ בָּאֲדָמָה.

אֲנָשִׁים מְחַפְּשִׂים סְגוּלוֹת לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים, לָצֵאת מִמַּצָּב בִּישׁ, בּוֹדְקִים מְזוּזוֹת וּמַחְלִיפִים אֶת הַתְּפִלִּין וְהוֹלְכִים לְכָל מִינֵי בַּאבּוֹת. וַאֲנִי אוֹמֵר: "אַתֶּם רוֹצִים סְגוּלָה? תִּתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה! וְאֵיךְ תֵּדְעוּ שֶׁהִתְחַזַּקְתֶּם? בַּיּוֹם שֶׁתִּתְּנוּ תְּרוּמָה אוֹ צְדָקָה וְזֶה לֹא יִצְבַּט לָכֶם בַּלֵּב, וַאֲפִילוּ בְּקֶצֶת, אֶלָּא תִּשְׂמְחוּ כִּי תַּרְגִּישׁוּ שֶׁהִשְׁקָעְתֶּם בְּמְנָיָה שֶׁרַק עוֹלֶה, אָז תֵּדְעוּ שֶׁהִגַּעְתֶּם לַנְּקֻדָּה". בָּרֵגַע שֶׁלֹּא כּוֹאֵב לָנוּ, עָבַרְנוּ אֶת הַמַּחְסוֹם, הֵבַנּוּ שֶׁמָּה שֶׁנּוֹצִיא עַל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הוּא שֶׁנִּשְׁאַר וּמִתְרַבֶּה. זֶה מַצְרִיךְ עֲבוֹדָה עַצְמִית, בָּרֵגַע שֶׁנֹּאמַר לְעַצְמֵנוּ "זֶה לֹא שֶׁלִּי", נֵדַע שֶׁעָלֵינוּ עַל דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ. כָּל הַשָּׁנִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ וְלָמַדְנוּ בְּשִׁעוּרֵי תּוֹרָה עַל כָּל הַבְּרָכוֹת הַמֻּבְטָחוֹת וְהַתְּלוּיוֹת בֶּאֱמוּנָה, זֶה הָיָה בִּשְׁבִיל הָרֵגַע הַזֶּה, עַכְשָׁו בֶּאֱמֶת נַתְחִיל לְקַבֵּל.

מחיה מתים במאמרו

בְּמַה חָטָאתִי?

בְּפָרָשַׁת חֻקַּת מְסֻפָּר עַל חֵטְא מִי מְרִיבָה, שֶׁבְּגִינוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן נֶעֶנְשׁוּ שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְלִכְאוֹרָה, לֹא מוּבָן מָה הָיָה כָּל כָּךְ חָמוּר בְּמַעֲשֶׂה שָׁם, שֶׁשְּׁנֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהוֹלִיכוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר, לֹא זָכוּ לְהִכָּנֵס אֶל הָאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת. עִנְיָן כָּל כָּךְ קָשֶׁה, בְּעִקָּר שֶׁוַּדַּאי עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְאִם תְּשׁוּבָה הוֹעִילָה לַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר אֶלֶף הָאַחֲרוֹנִים שֶׁנּוֹתְרוּ מֵחֵטְא הַמְרַגְּלִים וְהֵם כֵּן זָכוּ לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ, מַדּוּעַ לֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן?

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁזּוֹ לֹא הָיְתָה עֲבֵרָה כְּלָל, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נֶעֱנַשׁ בֶּאֱמֶת עַל מַעֲשֶׂה אַחֵר שֶׁאֵרַע שָׁנִים רַבּוֹת לִפְנֵי כֵּן, כְּשֶׁהִגִּיעַ

לָאַרְמוֹן שֶׁל פַּרְעֹה בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ הָרָשָׁע מְשַׁלֵּחַ אוֹתוֹ בְּיָדַיִם רֵיקוֹת, וּמַכְבִּיד אֶת הָעֲבוֹדָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אָז פָּנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּטְעָנוֹת לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁרַק הֵרַע אֶת מַצָּבָם, וְזֶה פָּנָה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר: "לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה, לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי"? (שמות ה, כב). מַדּוּעַ שָׁלָחְתָּ אוֹתִי לַמְּשִׁימָה הַזּוֹ, שֶׁמִּמֶּנָּה יָצָא רַק יוֹתֵר רַע לָעָם יִשְׂרָאֵל?

כָּתוּב "וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה" (שם ו, ב), "וַיְדַבֵּר" הוּא לָשׁוֹן שֶׁל דִּבּוּר קָשֶׁה, 'אֱלֹהִי"ם' הוּא שֵׁם שֶׁל מִדַּת הַדִּין, כִּי זוֹ נִמְתְּחָה עַל מֹשֶׁה, וְרָמוּז בְּרֵאשֵׁי תֵּבוֹת **אָ**'מַרְתָּ **לָ**'מָּה **הָ**'רֵעֹתָה **יְ**'הוֹשֵׁעַ **מַ**'כְנִיס, כְּלוֹמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַחְלִיט בְּעִקְבוֹת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לְהַעֲנִישׁ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁלֹּא הוּא זֶה שֶׁיַּכְנִיס אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת, אֶלָּא יְהוֹשֻׁעַ. וְכֵן אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא הַקְּדוֹשָׁה (סנהדרין קיא.) עַל הַפָּסוּק "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עַתָּה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפַרְעֹה" (שמות ו, א): "עַתָּה תִּרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפַרְעֹה - בְּמִלְחֶמֶת פַּרְעֹה אַתָּה רוֹאֶה, וְאִי אַתָּה רוֹאֶה בְּמִלְחֶמֶת שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד מְלָכִים" (שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ, שֶׁיִּכָּנֵס לָאָרֶץ כְּמַנְהִיג הָעָם בִּמְקוֹמוֹ, הוּא יִלָּחֵם וְיַנְצֵחַ אוֹתָם).

לְפִי פֵּרוּשׁ זֶה, "הָעֲבָרָה" שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לַדַּרְגָּה הַגְּבוֹהָה שֶׁלּוֹ, הָיְתָה בִּשְׁאֵלָה שֶׁנִּשְׁמַע מִמֶּנָּה כִּי יֵשׁ מָקוֹם לַחֲשֹׁב חָלִילָה, שֶׁיֵּצֵא מֵה' דָּבָר רַע, וּלְמִי שֶׁאָמוּר לִהְיוֹת בָּעַל אֱמוּנָה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הַדָּבָר חָשׁוּב לַעֲבֶרָה חֲמוּרָה. כָּזֹאת רָאִינוּ גַּם אֵצֶל יַעֲקֹב אָבִינוּ, בְּחִיר הָאָבוֹת, אֲשֶׁר דִּבֵּר עִם פַּרְעֹה בְּרִדְתּוֹ לְמִצְרַיִם, וּכְשֶׁשָּׁאֲלוֹ לְגִילוֹ עָנָה: "יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה מְעַט **וְרָעִים** הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי, וְלֹא הִשִּׂיגוּ אֶת יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם" (בראשית מז, ט). כֵּיוָן שֶׁלַּדַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ זֶה נִשְׁמַע חָלִילָה כִּטְרוּנְיָה כְּלַפֵּי מַעְלָה, כְּנֶגֶד 33 הַמִּלִּים

שֶׁהָיוּ בַּדּוּ-שִׁיחַ בֵּינוֹ לְבֵין פַּרְעֹה, קִצְרוּ 33 שָׁנִים מֵחַיָּיו, וְהוּא נִפְטַר בְּגִיל 147, וְלֹא 180 כְּמוֹ אָבִיו יִצְחָק.

עַל "הָעֲבֵרָה" הַזּוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָמוּר לְהֵעָנֵשׁ, כִּי ה' מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים עַד כְּחוּט הַשְּׂעָרָה (במדבר רבה כ, כד). אֶלָּא שֶׁלְּאַמִּירָה הַזֹּאת שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הָיוּ עֵדִים, וְלָכֵן אִישׁ לֹא יָדַע עָלֶיהָ, וְאִם מֹשֶׁה הָיָה נֶעֱנָשׁ, אֲנָשִׁים לֹא הָיוּ יוֹדְעִים מָה עָשָׂה, וְאָז חָלִילָה הָיוּ מְדַבְּרִים עָלָיו לָשׁוֹן הָרַע וּמוֹצִיאִים דִּבָּה שֶׁוַּדַּאי חָטָא בְּסֵתֶר, אוֹ שֶׁהִצְטָרֵף בְּלִבּוֹ לַחֲטָאִים הַגְּלוּיִים שֶׁעָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּגוֹן חֵטְא הָעֶגֶל, הַמַּעְפִּילִים אוֹ הַמְרַגְּלִים, וּשְׁאָר הַמְצָאוֹת שֶׁל "נְשָׁמוֹת טוֹבוֹת" שֶׁהָיוּ קַיָּמִים בְּדוֹרוֹ. הֲרֵי 10 פְּעָמִים הִכְעִיסוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' בַּמִּדְבָּר (ערכין טו.), כַּנִּרְאֶה שֶׁמֹּשֶׁה "הִצְטָרֵף" לְפָחוֹת לְאַחַת מֵהֶן, וְלוּ רַק בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ.

אָז כְּדֵי שֶׁלֹּא יוֹצִיאוּ לַעַז עַל הַצַּדִּיק חַס וְשָׁלוֹם, הֶחְלִיט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲנִישׁ אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עַל מֵי מְרִיבָה כִּבְיָכוֹל, כְּדֵי שֶׁיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁים עַל זֶה נֶעֱנַשׁ וְלֹא חָטָא בְּדָבָר אַחֵר חָלִילָה. אֲבָל הַסִּבָּה הָאֲמִתִּית הִיא שֶׁשָּׁאַל אֶת ה' יִתְבָּרַךְ "לָמָּה הֲרֵעֹתָה".

יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם זוֹ לֹא הָיְתָה סִבָּה מַסְפֶּקֶת שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וְכֵן הָיָה זֶה לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה, וּבַזְּמַן מַתַּן תּוֹרָה כֻּלָּם נִכְנְסוּ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה כִּדְיָן גֵּרִים, וְגֵר כְּתִינוֹק שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי (יבמות כב., מח:) שֶׁאֵין לוֹ חֵטְא, וּמִמֵּילָא הָיָה אָמוּר לְהִמַּחֵל לוֹ הַחֵטְא הַנַּ"ל.

לָכֵן יֵשׁ מַסְבִּירִים שֶׁהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מֵי מְרִיבָה הָיָה תֵּרוּץ לְלֹא שַׂיְכוּת לְשׁוּם עֲבֵרָה שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ כִּבְיָכוֹל עָשָׂה, אֶלָּא שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה עִנְיָן אַחֵר לֹא לְהַכְנִיס אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִזְדַּקֵּק לְתֵרוּץ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְרַגְּנוּ הַבְּרִיּוֹת אַחֲרֵי מֹשֶׁה. וְלָכֵן כַּאֲשֶׁר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִתְפַּלֵּל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא 515 פַּעַם לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה, כְּמִנְיַן "וָאֶתְחַנַּן", עָצַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ (דברים ג, כו): "רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה", כְּלוֹמַר "אַל תִּתְפַּלֵּל עוֹד תְּפִלָּה אַחַת, כִּי אֲנִי אֶצְטָרֵךְ לְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה וַאֲנִי לֹא רוֹצֶה". וּכְשֶׁרָאָה כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִתְקַשֶּׁה לְקַבֵּל אֶת רַע גְּזַר הַדִּין, אָז אָמַר לוֹ מַדּוּעַ הוּא לֹא מוּכָן שֶׁיִּכָּנֵס. וּמָה הָיְתָה הַסִּבָּה?

מַסְבִּיר הַמִּדְרָשׁ[35] (במדבר רבה יט, יג) כִּי לְדוֹר הַמִּדְבָּר אֵין זְכוּת לָקוּם וּלְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן תְּחִיַּת הַמֵּתִים בְּשֵׂל מַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ כַּמּוּבָן שֶׁיֵּשׁ זְכוּת כָּזוֹ, וְאִם הוּא יִטָּמֵן עִמָּם בַּמִּדְבָּר, הֲרֵי כְּשֶׁהוּא יָקוּם וְיִכָּנֵס אֶל הָאָרֶץ, כָּל דּוֹר הַמִּדְבָּר יִזְכֶּה לְהִכָּנֵס בִּזְכוּתוֹ, כִּי גַּם בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים הוּא יַמְשִׁיךְ לִהְיוֹת הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁמְּחָרֵף אֶת נַפְשׁוֹ עֲבוּר צֹאנוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְחַל לָהֶם בִּזְכוּתוֹ. אֲבָל אִם מֹשֶׁה יִהְיֶה כְּבָר בָּאָרֶץ בִּזְמַן תְּחִיַּת הַמֵּתִים, דּוֹר הַמִּדְבָּר יֵאָלֵץ לְהִשָּׁאֵר בַּמִּדְבָּר לְדוֹרוֹת.

סִבָּה אַחֶרֶת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רָצָה לְהַכְנִיס אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא בִּגְלַל מַלְאָכֵי הַחַבָּלָה שֶׁשָּׁלַח לְהַעֲנִישׁ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּשֵׂל חֵטְא עַם יִשְׂרָאֵל בָּעֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת עִם בְּנוֹת מִדְיָן. מֹשֶׁה מְבַקֵּשׁ מֵה' יִתְבָּרַךְ לַהֲפֹךְ אֶת

---

[35] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה בְּאֵיזֶה פָּנִים אַתָּה מְבַקֵּשׁ לִכָּנֵס לָאָרֶץ, מָשָׁל לְרוֹעֶה שֶׁיָּצָא לִרְעוֹת צֹאנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ וְנִשְׁבֵּית הַצֹּאן, בִּקֵּשׁ הָרוֹעֶה לִכָּנֵס לַפַּלְטֵרִין שֶׁל מֶלֶךְ, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ אִם אַתְּ נִכְנָס עַכְשָׁו מַה יֹּאמְרוּ הַבְּרִיּוֹת שֶׁאַתָּה הַשְׁבִּיתָ הַצֹּאן. אַף כָּאן אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, שִׁבְחֲךָ הוּא שֶׁהוֹצֵאתָ שִׁשִּׁים רִבּוֹא וּקְבַרְתָּם בַּמִּדְבָּר, וְאַתְּ מַכְנִיס דּוֹר אַחֵר, עַכְשָׁיו יֹאמְרוּ אֵין לְדוֹר הַמִּדְבָּר חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא תְּהֵא בְּצִדָּן וְתָבוֹא עִמָּהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּתֵּא רָאשֵׁי עָם צִדְקַת ה' עָשָׂה", לְכָךְ כְּתִיב: "לֹא תָּבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה, אֶלָּא שֶׁיָּצָא עִמָּךְ".

הַגְּזֵרָה, וְצָרִיךְ הָיָה לְהַעֲמִיד חֲמִשָּׁה צַדִּיקִים מוּל חֲמֵשֶׁת הַמַּלְאָכִים, "קֶצֶף", "אַף", "חֵמָה", "מַשְׁחִית" וַ"חָרוֹן". זְכוּת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב עָצְרָה שְׁלוֹשָׁה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָרְבִיעִי וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת הַחֲמִישִׁי "חָרוֹן". מֹשֶׁה רַבֵּנוּ קֵבֵּל אֶת אוֹתוֹ מַלְאַךְ בַּמִּדְבָּר, וְהִתְבַּקֵּשׁ לְהַקְבִּיר מוּלוֹ, כָּךְ שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים בַּעֲבֵרוֹת, וְאוֹתוֹ מַלְאַךְ מְבַקֵּשׁ לַעֲלוֹת מַעְלָה וְלִפְגֹּעַ בָּהֶם, הוּא רוֹאֶה אֶת קִבְרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְחוֹזֵר חֲזָרָה לִמְקוֹמוֹ (פרקי דרבי אליעזר, פרק מד).

צַדִּיקִים לֹא מֵתִים

וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַסִּבָּה נְעוּצָה בְּחֵטְא הָעֵגֶל. שָׁם בִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַלּוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ שֶׁיִּמְחַל לָהֶם, שֶׁהֲרֵי הָיָה מוּכָן לִמְחוֹל לְסְדוֹם עֲבוּר עֲשָׂרָה צַדִּיקִים, שֶׁיַּעֲשֶׂה זֹאת גַּם כָּאן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאִם יִמְצָא עֲשָׂרָה צַדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם נְדנוּד עֲבֵרָה הוּא יִסְלַח לָהֶם. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ רַבִּים שֶׁלֹּא הִשְׁתַּתְּפוּ בַּעֲבֵרָה, כְּגוֹן כָּל שֵׁבֶט לֵוִי, עַדַיִן הִתְקַשָּׁה מֹשֶׁה לִמְצוֹא עֲשָׂרָה צַדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁיַּצִּילוּ אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל וּמָצָא רַק שִׁבְעָה. הוּא חָזַר אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַנָּה אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם, וְהוֹסִיף אֶת אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הָאָבוֹת כְּבָר אֵינָם בֵּין הַחַיִּים וְלֹא מִצְטָרְפִים, אֲבָל מֹשֶׁה טָעַן כִּי הַצַּדִּיקִים בְּמוֹתָם נִקְרָאִים חַיִּים (ברכות יח:), וְאִם כֵּן יֵשׁ בְּאַמְתַּחְתּוֹ עֲשָׂרָה צַדִּיקִים גְּמוּרִים וְה' צָרִיךְ לִמְחוֹל לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְכֵן הָיָה.

בְּמַעֲשֶׂה מֵי מְרִיבָה, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹמְרוֹ (במדבר כ, יב): וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לָכֵן **לֹא תָבִיאוּ** אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם". כְּלוֹמַר כָּל עוֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יַחְדָּיו, הֵם

לֹא יָבִיאוּ יָחַד אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת. לְאַחַר שֶׁנִּפְטַר אַהֲרֹן, חָשַׁב מֹשֶׁה לִטְעֹן כִּי כָּעֵת הוּא כֵּן יָכוֹל לְהִכָּנֵס, שֶׁהֲרֵי הַשְׁבּוּעָה אָמְרָה שֶׁהֵם שְׁנֵיהֶם לֹא יָבִיאוּ, אֲבָל שֶׁהוּא לְבַדּוֹ לֹא יָבִיא, זֶה לֹא נֶאֱמַר.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: "הֲרֵי בְּבַקָּשַׁת הַמְּחִילָה לְחֵטְא הָעֶגֶל, אַתָּה אָמַרְתָּ לִי שֶׁצַּדִּיק בְּמוֹתוֹ נֶחְשָׁב חַי, וּבְגִלַּל זֶה וּתַרְתִּי לָהֶם וְלֹא כִּלִּיתִים, כֵּיוָן שֶׁהָיוּ שָׁם עֲשָׂרָה צַדִּיקִים גְּמוּרִים, יָחַד עִם אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אָז אִם צַדִּיק בְּמוֹתוֹ נֶחְשָׁב חַי הֲרֵי שֶׁאַהֲרֹן עֲדַיִן חַי, וְאִם כֵּן הַתְּנַאי עָדַיִן קַיָּם כָּל עוֹד שְׁנֵיכֶם יָחַד לֹא תּוּכְלוּ לְהִכָּנֵס, אֲבָל אִם צַדִּיק חַשִּׁיב בְּמוֹתוֹ כְּמֵת, הֲרֵי שֶׁאַהֲרֹן מֵת וְאַתָּה יָכוֹל לְהִכָּנֵס, אֲבָל אָז יִתְבָּרֵר כִּי לֹא מָצָאתָ לִי עֲשָׂרָה צַדִּיקִים אַחַר חֵטְא הָעֶגֶל, וּמִמֵּילָא הָעֹנֶשׁ חוֹזֵר וְרַק אַתָּה תּוּכַל לְהִכָּנֵס, אָז תַּחְלִיט, הַאִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִכָּנֵס וּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל יֹאבְדוּ"? וְעַל זֶה עָנָה לוֹ מֹשֶׁה: "אֶלֶף מֹשֶׁה יֹאבְדוּ וְלֹא תִּפּוֹל שְׂעָרָה אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל". אָז זֶה לֹא בִּגְלַל מֵי מְרִיבָה לְבַדָּם, אֶלָּא בִּגְלַל חֵטְא הָעֶגֶל.

לְדַבֵּר אוֹ לְהַכּוֹת

אֲבָל יֵשׁ גַּם פְּשָׁט. וְאִם כֵּן "מֵי מְרִיבָה" זוֹ הָעֲבֵרָה. הַכֹּל הִתְרַחֵשׁ בִּזְמַן שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן יָשְׁבוּ שִׁבְעָה עַל מִרְיָם אֲחוֹתָם. וְהִנֵּה, אַף אֶחָד לֹא מַגִּיעַ לְנַחֵם, כָּל אֶחָד עָסוּק בָּעִנְיָנִים שֶׁלּוֹ. רָאָה זֹאת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁמַּקְפִּיד מְאֹד עַל הֶסְפֵּדָם שֶׁל צַדִּיקִים וְיִבֵּשׁ לָהֶם אֶת הַבְּאֵר, שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁבִּזְכוּת מִרְיָם הָיָה לָהֶם מַיִם בַּמִּדְבָּר 40 שָׁנָה, שֶׁיִּבְכּוּ עָלֶיהָ (תולדות יצחק חקת כ, א-ב).

רָאָה אַהֲרֹן אֶת הֶהָמוֹן מִתְקָרֵב אֶל הָאֹהֶל וְאוֹמֵר לְמֹשֶׁה: "תִּרְאֶה, הִנֵּה כֻּלָּם בָּאִים לְנַחֵם אוֹתָנוּ". אוֹמֵר לוֹ מֹשֶׁה: "אֲנִי מַכִּיר אוֹתָם, הֵם בֶּטַח בָּאוּ לְהִתְלוֹנֵן" (אור החיים חקת כ, א).

וְאָכֵן כֻּלָּם הִתְחִילוּ לִצְעֹק: "מַדּוּעַ הוֹצֵאתָ אוֹתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּצָּמָא בַּמִּדְבָּר? אֵין כָּאן כְּלוּם לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת". אָז מִתְגַּלֶּה ה' יִתְבָּרַךְ לְפְנֵי מֹשֶׁה וּמְצַוֵּה אוֹתוֹ (במדבר כ, ח): "**קַח אֶת הַמַּטֶּה** וְהַקְהֵל אֶת **הָעֵדָה** אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ **וְדִבַּרְתֶּם** אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם". אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: "קַח אֶת הַמַּטֶּה, וְדַבֵּר אֶל הַסֶּלַע שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם". אִם הוּא לֹא צָרִיךְ לְהַכּוֹת, לָמָּה שֶׁיִּקַּח אֶת הַמַּטֶּה?

שׁוֹאֵל הַמַּלְבִּי"ם (מלבי"ם על התורה פרשת חקת כ, ח-יג) כַּמָּה שְׁאֵלוֹת עַל חֵטְא מֵי מְרִיבָה וּמֵבִיא תֵּרוּץ מַדְהִים שֶׁשּׁוֹפֵךְ אוֹר שׁוֹנֶה עַל כָּל מָה שֶׁהִתְרַחֵשׁ. בַּפַּעַם הַקּוֹדֶמֶת שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִתְלוֹנְנוּ שֶׁאֵין לָהֶם מַיִם, הוֹרָה ה' יִתְבָּרַךְ (שמות יז, ו): "הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּחֹרֵב, **וְהִכִּיתָ** בַּצּוּר וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם". מָה הַהֶבְדֵּל שֶׁשָּׁם הִתְבַּקֵּשׁ לְהַכּוֹת וְכָאן לְדַבֵּר? וְכִי זֶה נֵס קָטָן יוֹתֵר לְהוֹצִיא מַיִם מִסֶּלַע עַל יְדֵי מַכָּה מֵאָשֵׁר עַל יְדֵי דִּבּוּר? וּמְחַדֵּשׁ כִּי גַּם כָּאן מֹשֶׁה הָיָה צָרִיךְ לְהַכּוֹת אֶת הַסֶּלַע, אַךְ לֹא בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ.

בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה מֹשֶׁה הָיָה צָרִיךְ לְהַכּוֹת בַּצּוּר, כִּי הָיְתָה זוֹ אֶבֶן בַּזֶּלֶת, אֶבֶן אֲטוּמָה שֶׁגַּם אִם יֵשׁ מַעְיָן תַּחְתֶּיהָ, הַמַּיִם לֹא מְחַלְחֲלִים פְּנִימָה. לָכֵן אִם מַכִּים בְּאֶבֶן בַּזֶּלֶת וּמַיִם יוֹצְאִים, זֶהוּ נֵס גָּדוֹל. בְּמֵי מְרִיבָה הַסֶּלַע הָיָה אֶבֶן גִּיר שֶׁשּׁוֹאֶבֶת הַרְבֵּה מַיִם. לָכֵן כִּדֵּי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ כִּי מַעְיָן הָיָה מִתַּחַת לָאֶבֶן וּפָרַץ הַחוּצָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה צָרִיךְ **לְדַבֵּר** אֶל הַסֶּלַע, שֶׁכָּל הַמַּיִם יֵצְאוּ, וְלֹא לָתֵת לְאַף אֶחָד לִשְׁתּוֹת עַד שֶׁהַמַּיִם יִסְתַּיְמוּ וְהַסֶּלַע יִתְיַבֵּשׁ, וְאָז **לְהַכּוֹת** אֶת הַסֶּלַע, וְהָאֶבֶן עַצְמָהּ הָיְתָה הוֹפֶכֶת לְמַיִם! זֶה הָיָה נֵס גָּדוֹל יוֹתֵר.

וּמַדּוּעַ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שְׁנָה? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אֶת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְכַנֵּס אֶת הָעֵדָה. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הֵבִין כִּי הוּא צָרִיךְ לְכַנֵּס אֶת עֲדַת הַזְּקֵנִים, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִנְהִיגוּ אֶת הַשְּׁבָטִים, וְלַעֲשׂוֹת אֶת נֵס הַדִּבּוּר לְעֵינֵיהֶם, וְאַחַר כָּךְ לִקְרֹא לִשְׁאָר הָעָם וְלַעֲשׂוֹת אֶת נֵס הַהַכָּאָה. אֲבָל הֲמוֹן הָעָם שֶׁלֹּא קִבֵּל אֶת מָרוּת הַזְּקֵנִים כָּרָאוּי, הִגִּיעוּ כֻּלָּם מִיָּד אֶל הַמָּקוֹם, מַמְרִים אֶת דִּבְרֵי הַחֲכָמִים וְעוֹמְדִים עַל מֹשֶׁה בְּעַצְמָם. עַל כֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כַּעַס וְצָעַק (במדבר כ, י): "שִׁמְעוּ נָא **הַמֹּרִים** הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם"? ! כֵּיוָן שֶׁהַצִּוּוּי שֶׁל ה' לְדַבֵּר אֶל הַסֶּלַע הָיָה עֲבוּר הָעֵדָה, וְהַמַּכָּה עֲבוּר שְׁאָר הָעָם, וְאֵלֶּה הִגִּיעוּ קוֹדֶם, עָבַר מִיָּד מֹשֶׁה לְהַכָּאַת הַסֶּלַע וְהוֹצִיא לָהֶם מַיִם.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: "אַתָּה מָנַעְתָּ מֵהֶם פֹּה חִזּוּק בֶּאֱמוּנָה! אִם הֵם הָיוּ רוֹאִים אֶת הַסֶּלַע נֶהְפַּךְ לְמָיִם כְּמוֹ שֶׁאֲנִי צִוִּיתִי, הֵם הָיוּ עוֹשִׂים קַל וָחֹמֶר: וּמָה אִם אֶבֶן שֶׁהִיא דּוֹמֶמֶת, וְלֹא קִבְּלָה מִמֶּנִּי דָּבָר עוֹשָׂה אֶת מִצְוֹתַי וּמְשַׁנָּה מִטִּבְעָהּ עֲבוּר כָּךְ, אַתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲנִי מְחַיֶּה אֶתְכֶם 40 שָׁנָה וְעוֹשֶׂה לָכֶם נִסִּים וְיֵשׁ לָכֶם דַּעַת, לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁתַּעֲשׂוּ מָה שֶׁאֲנִי אוֹמֵר'? כֵּיוָן שְׁאַתָּה מָנַעְתָּ מֵהֶם אֶת הַחִזּוּק הַזֶּה בֶּאֱמוּנָה, אֵין לְךָ כְּנִיסָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל"!

אִם כֵּן, לְפִי הַמַּלְבִּי"ם, הָעֲבֵרָה הָיְתָה מְנִיעָה שֶׁל חִזּוּק בֶּאֱמוּנָה. זֶה הַכֹּל. זוֹ עֲבֵרָה כָּזוֹ חֲמוּרָה שֶׁבִּגְנָהּ לֹא יִכָּנֵס מֹשֶׁה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? מָה עִם כָּל הָ-40 שָׁנָה שֶׁסָּחַב אוֹתָם עַל גַּבּוֹ? שֶׁהִצִּיל אוֹתָם מִכְּלָיָה, כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים? קָרַע לָהֶם אֶת הַיָּם, וְהוֹרִיד לָהֶם אֶת עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וְלִמֵּד אוֹתָם תּוֹרָה 40 שָׁנָה? אָז פַּעַם אַחַת מָנַע מֵהֶם חִזּוּק בֶּאֱמוּנָה, לֹא שֻׁגְּרַם לָהֶם לִכְפֹּר, חָלִילָה. הוּא חִזֵּק אוֹתָם בֶּאֱמוּנָה 40 שָׁנָה, וְכִי לֹא לָמְדוּ מִמֶּנּוּ

תּוֹרָה? לֹא רָאוּ נָסִים אֲחֵרִים עַל יָדוֹ? הָיוּ לָהֶם אַלְפֵי חִזּוּקִים בֶּאֱמוּנָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, אָז חִזּוּק אֶחָד נִמְנַע מֵהֶם.

וְגַם הַחִזּוּק לֹא נִמְנַע לְגַמְרֵי, הֲרֵי הוּא הִכָּה בַּסֶּלַע וְיָצְאוּ מַיִם שֶׁיַּסְפִּיקוּ לְכָל מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, גַּם זֶה לֹא רוֹאִים כָּל יוֹם, גַּם לֹא בְּאֶבֶן גִּיר עִם מַעְיָן מִתַּחַת! מֹשֶׁה רַק "הִקְטִין" אֶת הַנֵּס, בִּשְׁבִיל שֶׁהִקְטִין מְעַט הוּא לֹא יִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? מָה קָרָה?

אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "אַתָּה שׁוֹאֵל מָה קָרָה? חִזּוּק בֶּאֱמוּנָה זֶה הַדָּבָר הֲכִי חָשׁוּב"! אֲנַחְנוּ נִמְצָאִים כָּל הַזְּמַן בִּסְבִיבָה בָּהּ שׁוֹלֵט יֵצֶר הָרַע, שֶׁכָּל מַטָּרָתוֹ בְּכָל שָׁעוֹת הַיְמָמָה הִיא לְקָרֵר אוֹתָנוּ בֶּאֱמוּנָה. כָּל פְּעֻלָּה לְחִזּוּק בֶּאֱמוּנָה, וְלוּ הַקְּטַנָּה בְּיוֹתֵר, הִיא אַף פַּעַם לֹא מְיֻתֶּרֶת. לְהַרְאוֹת לָנוּ כַּמָּה לֹא לְזַלְזֵל בְּכָךְ, שֶׁאֲפִילּוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נֶעֱנַשׁ וְלֹא נִכְנַס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נָבוֹא לְזַלְזֵל בְּחִזּוּק בֶּאֱמוּנָה, אַף לִיהוּדִי אֶחָד.

סוֹד תְּחִיַּת הַמֵּתִים

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (פסחים ו:) כִּי הַתּוֹרָה לֹא נִכְתְּבָה כְּסִדְרָהּ, אֵין מֻקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה. וּמַדּוּעַ? כִּי אִם נֵדַע אֶת הַסּוֹד מָה הוּא הַסֵּדֶר הַנָּכוֹן, כֵּיוָן שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נְקַבֵּל אֶת סוֹד תְּחִיַּת הַמֵּתִים. בִּזְמַן הַמִּשְׁנָה וְהַגְּמָרָא עוֹד הָיוּ תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים שֶׁיָּדְעוּ אֶת הַסּוֹד הַזֶּה. עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאָמְרוּ כִּי כָּל תַּנָּא וְאָמוֹרָא שֶׁלֹּא יָדַע לְהַחֲיוֹת מֵתִים, אַף עַל פִּי שֶׁיָּדַע אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, לֹא כָּתְבוּ אֶת שְׁמוֹ בַּגְּמָרָא, אֶלָּא הָיוּ כּוֹתְבִים "אָמַר הַהוּא מֵרַבָּנָן". כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי שֶׁיִּכְתְּבוּ אֶת שְׁמוֹ בַּגְּמָרָא, לֹא מַסְפִּיק שֶׁיֵּדַע אֶת כָּל שְׁאָר הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, הוּא צָרִיךְ הָיָה לָדַעַת גַּם אֶת סוֹד תְּחִיַּת הַמֵּתִים, זֶה תְּנַאי הַקַּבָּלָה.

לְאַחַר שֶׁנֶּחְתְּמָה הַגְּמָרָא עַל יְדֵי הָאֲמוֹרָאִים הָאַחֲרוֹנִים, רָבִינָא וְרַב אַשִׁי, אֵין לָנוּ עוֹד חֲכָמִים בְּסֵדֶר גֹּדֶל כָּזֶה שֶׁיְּדִעוּ אֶת סוֹד תְּחִיַּת הַמֵּתִים. מָה שֶּׁכֵּן רָאינוּ מֵאָז וְעַד הַיּוֹם, שֶׁחֲכָמִים כֵּן מַצְלִיחִים לְרַפֵּא חוֹלִים קָשִׁים וְנֵכִים וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים, זוֹ סִבָּה אַחֶרֶת. כַּמּוּבָן שֶׁאָנוּ לֹא מְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹכְלִים וּ"בָּאבוֹת", שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תָּכְנִיּוֹת רַדְיוֹ בְּקַבָּלָה וּמְרַפְּאִים דֶּרֶךְ שִׂיחַת טֶלֶפוֹן כְּבָיָכוֹל, וְלֹא יוֹדְעִים שׁוּרָה בַּגְּמָרָא אוֹ בַּהֲלָכָה. אָמַר פַּעַם הַגָּאוֹן הָרַב שְׁלֹמֹה עֲמַאר שְׁלִיטָ"א בְּשִׂיחָה, "אִם יֵשׁ כָּאֵלֶּה כֹּחוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, ה' לֹא יִתֵּן אוֹתָם לַחֲכָמִים וְלִגְדוֹלֵי הַדּוֹר? הוּא יִתֵּן אוֹתָם לְמִישֶׁהוּ עִם תָּכְנִית רַדְיוֹ? לְמִי נַאֲמִין שֶׁהֵקִים אָדָם מִתַּרְדֵּמֶת, לְרַבָּנִים כְּמוֹ הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זָצוּק"ל, אוֹ לְבַעַל חָצֵר שֶׁגּוֹבֶה אַלְפֵי שְׁקָלִים לְמִפְגָּשׁ, וּבְקִשְׁי יוֹדֵעַ לִקְרֹא תְּהִלִּים"?!

אֲבָל יֵשׁ סִפּוּרִים שֶׁכֵּן רָאינוּ וְשָׁמַעְנוּ עַל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, שֶׁעָשׂוּ נִסִּים וּמוֹפְתִים. הֵם לֹא עָשׂוּ אֶת הַנִּסִּים הַלָּלוּ מִתּוֹךְ סוֹד תְּחִיַּת הַמֵּתִים, הֵם לֹא הִגִּיעוּ לְדַרְגַּת הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים. הַסּוֹד שֶׁלָּהֶם הוּא תְּפִלָּה. כִּי כֹּחַ הַתְּפִלָּה הוּא מֵעַל הַטֶּבַע. אֶחָד מִמְּלַמְּדֵי הַנִּסִּים הַמְּפֻרְסָמִים בְּיוֹתֵר שֶׁאֵין עֲלֵיהֶם מַחְלֹקֶת, הוּא הַגָּאוֹן הָרַב יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֲצֵירָא זָצוּק"ל, שֶׁיְּדוּעַ בְּכִנּוּיוֹ "הַבָּבָא סָאלִי".

וְגַם מַר אָבִי שֶׁיִּבָּדֵל לְחַיִּים טוֹבִים וַאֲרֻכִּים, זָכָה לְמוֹפֵת אִישִׁי וּרְפוּאָה מֵהַבָּבָא סָאלִי, סִפּוּר שֶׁעָלָיו גְּדַלְתִּי בִּילְדוּתִי. בְּמִסְגֶּרֶת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אָבִי, הוּא נָפַל מִגֹּבַהּ רַב עַל בִּרְכָּיו וְהֵן נִפְגְּעוּ קָשֶׁה עַד שֶׁבִּקְשִׁי יָכֹל לָלֶכֶת. בְּבֵית הַחוֹלִים צִלְּמוּ אֶת בִּרְכָּיו וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַעֲבוֹר נִתּוּחַ קָשֶׁה וְלֹא יָדוּעַ עַד כַּמָּה

הוּא יוּכַל לָלֶכֶת כְּאֶחָד הָאָדָם גַּם אַחֲרָיו. חָבֵר מִבֵּית הַכְּנֶסֶת בּוֹ הִתְפַּלֵּל לָקַח אוֹתוֹ אֶל הַבָּבָא סָאלִי.

עַד הַיּוֹם עֲשָׂרוֹת שָׁנִים אַחֲרֵי, אֲבִי מְסַפֵּר עַל הַמַּרְאֶה שֶׁל הַבָּבָא סָאלִי שֶׁהָיָה נִרְאָה כְּמַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת. כֻּלּוֹ לָבָן וּבוֹהֵק מֵהַקְּדֻשָּׁה. הוּא שָׁאַל בְּעַרְבִית מָה הַבְּעָיָה וְאָבִי עָנָה לוֹ שֶׁהַבִּרְכַּיִם נִפְגְּעוּ לוֹ. הַבָּבָא סָאלִי הוֹשִׁיט לוֹ בַּקְבּוּק מַיִם, מִלְּמֵל כַּמָּה מִלִּים וְאָמַר לוֹ לִמְרֹחַ עַל בִּרְכָּיו כַּמָּה יָמִים וְיִהְיֶה בְּסֵדֶר. מַר אָבִי, בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים תְּמִימָה, עָשָׂה כְּמִצְוַת הָרַב וְאַחֲרֵי יוֹמַיִם חָשׁ כִּי הַכְּאֵבִים עָבְרוּ.

מָה הָיָה הַכֹּחַ שֶׁל הַבָּבָא סָאלִי? קוֹדֶם כָּל הוּא הָיָה גָּדוֹל בַּתּוֹרָה. אֲנַחְנוּ אוּלַי לֹא מַכִּירִים אֶת הַפִּלְפּוּלִים שֶׁל הַבָּבָא סָאלִי בַּגְּמָרָא, אֶלָּא אֶת סִפּוּרֵי הַנִּסִּים, אֲבָל הַבָּבָא סָאלִי הָיָה מַעֲבִיר שִׁעוּרִים, הָיוּ לוֹ אַבְרֵכִים שֶׁלָּמְדוּ מִמֶּנּוּ. יֵשׁ סִפּוּר שֶׁל אֶחָד מֵהָאַבְרֵכִים הַלָּלוּ, שֶׁשָּׁמַע מֵהָרַב חִדּוּשׁ כָּל כָּךְ מְקוֹרִי שֶׁהוּא הָיָה חַיָּב לְהַעֲלוֹתוֹ עַל הַכְּתָב. הוּא מִהֵר לְבֵיתוֹ לִכְתֹּבוֹ, אַךְ כְּשֶׁפָּתַח אֶת הַמַּחְבֶּרֶת הוּא לֹא זָכָר דָּבָר! חָזַר אֶל הַיְשִׁיבָה וְדִבֵּר עִם הַחֲבֵרִים וּמִיָּד נִזְכָּר בֶּחִדּוּשׁ. שָׁמֵחַ וְטוֹב לֵב חָזַר לְבֵיתוֹ לִכְתֹּב וְשׁוּב שָׁכַח אוֹתוֹ. וְאָז הוּא הֵבִין כִּי יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, וְהַבָּבָא סָאלִי לֹא רָצָה שֶׁחִדּוּשָׁיו יַעֲלוּ עַל הַכְּתָב, בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לֹא נִתְּנָה לְהִכָּתֵב (תמורה יד:).

אַךְ הָיָה לוֹ עוֹד כֹּחַ. הַשֵּׁם שֶׁלּוֹ הוּא רַבִּי יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֲצֵירָא, אִם כֵּן מָה פֵּרוּשׁ הַכִּנּוּי ״הַבָּבָא סָאלִי״? הַתַּרְגּוּם הוּא: ״אַבָּא שֶׁל הַתְּפִלָּה״. זֶה הַכֹּחַ הָאֲמִתִּי. אָדָם שֶׁטִּהֵר אֶת עַצְמוֹ וְזִכֵּךְ אֶת עַצְמוֹ בְּצוּרָה כָּזוֹ, אָדָם שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה, וְקִדֵּשׁ עַצְמוֹ בִּשְׁמִירַת עֵינַיִם וּשְׁמִירַת הַבְּרִית וְטָהֳרַת הַמַּחְשָׁבָה, כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל מֵעִמְקֵי לִבּוֹ אֵין זֶה נֵס שֶׁבַּקָּשָׁתוֹ מִתְקַבֶּלֶת!

תְּפִלָּה הִיא מֵעַל הַטֶּבַע, אֲבָל הַכֹּחַ שֶׁל לְהַחֲיוֹת מֵתִים מִן הַתּוֹרָה, אֶת הַסּוֹד הַזֶּה אֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ הַיּוֹם. כְּבָר לֹא יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ.

וְאִם מִישֶׁהוּ יָבוֹא אֶל יְהוּדִי פָּשׁוּט וְיֹאמַר לוֹ "אֱמֶת, אַתָּה לֹא הַבָּבָא סָאלִי וְלֹא תַּגִּיעַ לַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ לֹא בַּגְּמָרָא וְלֹא בַּזֹּהַר, וּבְטַח וּבְטַח לֹא לְדַרְגַּת הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, אֲבָל אַתָּה כֵּן יָכוֹל לְהַחֲיוֹת מֵתִים, הַכֹּחַ כֵּן קַיָּם אֶצְלְךָ בְּגַרְסָא אַחֶרֶת", מָה יֹאמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי? "הֵיכָן הַכֹּחַ הַזֶּה"?

גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה

כָּתוּב בַּגְּמָרָא (בבא בתרא ט:) שֶׁהַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לֶעָנִי מִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, וְהַמְפַיְּסוֹ בִּדְבָרִים בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת. עָנִי בָּא וְדוֹפֵק לָנוּ בַּדֶּלֶת, מְבַקֵּשׁ צְדָקָה. יוֹמָיִם לֹא אָכַל וּבִטְנוֹ מְקַרְקֶרֶת. אָנוּ מְרַחֲמִים עָלָיו, אַךְ מְגַלִּים כִּי בָּא בְּתִזְמוּן לֹא טוֹב וְהַמְּקֻרָּר רֵיק. אָנוּ מְפַשְׁפְּשִׁים בַּכִּיס, מוֹצְאִים שְׁטַר אַחָרוֹן שֶׁל מֵאָה שֶׁקֶל לְקֻנְיוֹת. אַךְ כֵּיוָן שֶׁנִּכְמְרוּ רַחֲמֵנוּ עָלָיו, אָנוּ לֹא מְבַקְּשִׁים עֹדֶף, אֶלָּא מוֹשִׁיטִים לוֹ אֶת הַשְּׁטָר וְאוֹמְרִים לוֹ: "לֵךְ, תֹּאכַל כְּמוֹ בֶּן אָדָם". הוּא מִסְתַּכֵּל עָלֵינוּ, מְבָרֵךְ אוֹתָנוּ מִכָּל לִבּוֹ בְּהַפְתָּעָה גְּמוּרָה וּבְהִתְרַגְּשׁוּת. אָנוּ מַרְגִּישִׁים טוֹב עִם עַצְמֵנוּ, גַּם אִם לֹא נִשְׁאַר לָנוּ כְּרֵגַע בְּמַה לַעֲשׂוֹת קְנִיּוֹת לְעַצְמֵנוּ. הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁבְּרֵגַע זֶה הַתְּבָרְכָנוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּ-6 בְּרָכוֹת! עַל מְצָוָה אַחַת קִבַּלְנוּ שֵׁשׁ בְּרָכוֹת מֵה' יִתְבָּרַךְ, חוּץ מִשָּׂכָר הַמִּצְוָה עַצְמָהּ בָּעוֹלָם הַבָּא. מַדּוּעַ? הֶחְיֵינוּ אֶת גּוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם, יוֹמַיִם שְׁלוֹשָׁה בְּלִי אֹכֶל זֶה מְסֻכָּן.

מִיַּד נִשְׁמָעוֹת דְּפִיקוֹת נוֹסָפוֹת בַּדֶּלֶת. עוֹמֵד שָׁם עָנִי אַחֵר עִם אוֹתוֹ סִפּוּר, וְאָנוּ מוֹשִׁיטִים יָד לְכִיס וּמְגַלִּים כִּי נָתַנּוּ לֶעָנִי הַקּוֹדֵם אֶת הַמֵּאָה שְׁקָלִים הָאַחֲרוֹנִים. אֵין לָנוּ מָה לָתֵת

לֶעָנִי הָרָעֵב, לְפָחוֹת נְפַיֵּס אוֹתוֹ בְּמִלִּים. נוֹשֵׁיב אוֹתוֹ לָנוּחַ, נִמְזֹג לוֹ מַיִם קָרִים, נִתֵּן לוֹ אֹזֶן קַשֶּׁבֶת כַּמָּה דַּקּוֹת לִשְׁפּוֹךְ אֶת מַר לִבּוֹ, וּבְסוֹפָן הוּא יֵצֵא מִבֵּיתֵנוּ רָעֵב. אֹכֶל הוּא לֹא קִבֵּל, גַּם כֶּסֶף לֶאֱכוֹל לֹא, כִּי לֹא הָיָה לִי לָתֵת לוֹ, מָה אֲנִי מְקַבֵּל עַל הַמִּצְוָה הַזּוֹ? הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁבְּרֵגַע זֶה הִתְבָּרַכְתִּי בְּ-11 בְּרָכוֹת!

עַל מָה? הֶעָנִי הָרִאשׁוֹן לְפָחוֹת זָכָה לֶאֱכוֹל, זֶה נִשְׁאַר רָעֵב. אֶלָּא שֶׁלֶּעָנִי הָרִאשׁוֹן הֶחְיֵינוּ אֶת הַגּוּף, נָתַנּוּ לוֹ לֶאֱכוֹל, לַשֵּׁנִי הֶחְיֵינוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ. כְּשֶׁאָנוּ אוֹמְרִים מִילָה טוֹבָה לְאָדָם, אָנוּ מְחַזְּקִים אוֹתוֹ, נוֹתְנִים לוֹ כֹּחוֹת נֶפֶשׁ חֲדָשִׁים, מְאִירִים לוֹ פָּנִים, אֲנַחְנוּ מֵחַיֵּי מֵתִים![36]

וְזוֹ הַסַּעֲנָה שֶׁהָיְתָה לַה׳ כְּלַפֵּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּמַעֲשֶׂה מֵי מְרִיבָה: ״אַתָּה מָנַעְתָּ תְּחִיַּת הַמֵּתִים לְמִילְיוֹנֵי אֲנָשִׁים״! זֶה הַכֹּחַ שֶׁל מִילָה טוֹבָה, שֶׁל חִזּוּק בֶּאֱמוּנָה! אָדָם יוֹצֵא הַחוּצָה וְנִלְחָם בִּכְחוֹת הַיֵּצֶר הַקּוֹפְצִים עָלָיו לְקָרֵר אוֹתוֹ בַּעֲבוֹדַת ה׳ יוֹם יוֹם, רֶגַע רֶגַע. אִם הוּא יִזְלְזֵל בַּחֲשִׁיבוּת שֶׁל הִתְחַזְּקוּת בֶּאֱמוּנָה, אִם יֹאמַר לְעַצְמוֹ ״מָה, אֲנִי דָּתִי, אֲנִי מֵנִיחַ תְּפִלִּין, אֲנִי מִתְפַּלֵּל, אֲנִי צָרִיךְ מוּסַר? אֲנִי צָרִיךְ חִזּוּקִים? חִזּוּקִים זֶה לְמִישֶׁהוּ שֶׁמַּתְחִיל שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ מָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, שֶׁלֹּא מֵבִין כְּלוּם״, אִם יַעֲשֶׂה זֹאת, הוּא יִמְצָא עַצְמוֹ בְּסַכָּנָה רוּחָנִית גְּדוֹלָה. הָאֱמוּנָה הִיא הַחֹמֶץ שֶׁלָּנוּ!

---

[36] אֵין זֶה פּוֹטֵר אוֹתָנוּ כַּמּוּבָן מִלְּדַאֹג לְגוּפוֹ, גַּשְׁמִיּוּתוֹ וּבְרִיאוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי אַחֵר כְּשֶׁיֵּשׁ לָנוּ אֶפְשָׁרוּת, שֶׁכֵּן כָּתוּב ״**וְחֵי אָחִיךָ עִמָּךְ**״, יֵשׁ לָנוּ מִצְוָה לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוּף שֶׁל כָּל יְהוּדִי כַּאֲשֶׁר הַדָּבָר בְּאֶפְשָׁרוּתֵנוּ. אֶלָּא שֶׁלֹּא נִשְׁכַּח אֶת הַצַּדֵּק לְהַחֲיוֹת נֶפֶשׁ שֶׁל יְהוּדִי, שֶׁהִיא עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ. וְגַם אִם יֵשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתֵנוּ לְהֵיטִיב עִמּוֹ גַּשְׁמִית, עֲדַיִן עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת בִּמְאוֹר פָּנִים וּלְהַחֲיוֹת גַּם אֶת נַפְשׁוֹ בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה.

דְּרוּשׁ מַשְׁגִּיחַ

הֶחָפֵץ חַיִּים הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַכֹּהֵן מֵרָאדִין זָצוּק״ל, קִבֵּל פְּנֵיָּה מֵאַחַת הַיְשִׁיבוֹת בְּאַרְצוֹ שֶׁחִפְּשׂוּ מַשְׁגִּיחַ רוּחָנִי, שֶׁיְּרוֹמֵם וְיַחֲזֵק אֶת הַבַּחוּרִים הַצְּעִירִים בְּרִגְעֵי מַשְׁבֵּר וִירוֹמֵם אֶת רוּחָם אֶל מוּל יֵצֶר הָרַע שֶׁרוֹצֶה לְהַפְסִיקָם מִלִּמּוּדָם, עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ לִהְיוֹת גְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה. חָשַׁב עַל כָּךְ הֶחָפֵץ חַיִּים וְעָלָה לוֹ בְּרֹאשׁוֹ שֵׁם שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם וּבַעַל מִשְׁפָּחָה שֶׁהִכִּיר, שֶׁיָּכוֹל לַעֲנוֹת עַל הַדְּרִישׁוֹת, וְשָׁלַח לָהֶם מִבְרָק עִם שְׁמוֹ, שֶׁיִּקְרְאוּ לוֹ לָבוֹא אֲלֵיהֶם אַחֲרֵי הַחַגִּים.

בְּחוֹל הַמּוֹעֵד קִבְּלוּ אַנְשֵׁי הַיְשִׁיבָה מִבְרָק מֵהֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁהוּא חוֹזֵר בּוֹ מֵהַמְלָצָתוֹ, וְהוּא מוֹרֶה לָהֶם לֹא לָקַחַת אֶת אוֹתוֹ יְהוּדִי לְתַפְקִיד מַשְׁגִּיחַ. הָעֲבָדָה כִּי הֶחָפֵץ חַיִּים הָיָה בָּהוּל כָּל כָּךְ עַד שֶׁשָּׁלַח לָהֶם מִבְרָק בְּחוֹל הַמּוֹעֵד עַצְמוֹ, שֶׁהַכְּתִיבָה בּוֹ אֲסוּרָה אֶלָּא לְצֹרֶךְ גָּדוֹל[37], גָּרְמָה לָהֶם לְהָבִין עַד כַּמָּה הָיָה חָשׁוּב לָחֶפֵץ חַיִּים שֶׁלֹּא יִקְחוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה לַתַּפְקִיד.

מָה קָרָה שֶׁהֶחָפֵץ חַיִּים שִׁנָּה אֶת דַּעְתּוֹ? וְשֶׁכָּל כָּךְ חָמוּר הָיָה הַדָּבָר בְּעֵינָיו, שֶׁהוּא חָשַׁשׁ כִּי אִם לֹא יִשְׁלַח מִבְרָק בְּחוֹל הַמּוֹעֵד, הֵם עֲלוּלִים לְהָעֲסִיקוֹ עַל סְמַךְ הַמְלָצָתוֹ הַקּוֹדֶמֶת? אוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁהָרַב הִמְלִיץ עָלָיו לַתַּפְקִיד, הִגִּיעַ אֶל רַבּוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים בְּמַהֲלַךְ חוֹל הַמּוֹעֵד, לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי רַבּוֹ. וְשָׁם בַּחֶדֶר הוּא הֵחֵל לִבְכּוֹת וּלְהִתְלוֹנֵן בִּפְנֵי הָרַב, כַּמָּה קָשֶׁה לוֹ, אֵין לוֹ עֲבוֹדָה, מִמַּה יִתְפַּרְנֵס, אֵיךְ הוּא יִסְתַּדֵּר, מִי יָכוֹל לַעְזוֹר לוֹ? רוֹאֶה זֹאת הֶחָפֵץ חַיִּים וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ: ״זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת מַשְׁגִּיחַ? זֶה יָכוֹל לְחַזֵּק

---

[37] אַף עַל פִּי שֶׁמִּבְרָק אֵינוֹ נֶחְשָׁב לִכְתִיבָה מַמָּשׁ, וְלֹא נֶעֱשְׂתָה עַל יָדוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי עוֹבֵד גּוֹי בְּדֹאַר, כַּאֲשֶׁר מְדֻבָּר בְּצַדִּיק גָּדוֹל בְּסֵדֶר גֹּדֶל שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים, זֶה הַיְנוּ הַךְ עֲבוּרוֹ, מִצַּד חֲסִידוּתוֹ.

אֶת הַבַּחוּרִים בֶּאֱמוּנָה? הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהַפַּרְנָסָה תְּלוּיָה בּוֹ? הוּא בְּעַצְמוֹ לֹא מַאֲמִין שֶׁה׳ זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, וְהוּא יִהְיֶה מַשְׁגִּיחַ״?

לִהְיוֹת מַשְׁגִּיחַ רוּחָנִי מִצְרִיךְ אֱמוּנָה חֲזָקָה. אוּלַי יְהוּדִי יָכוֹל לִהְיוֹת מוֹהֵל, שׁוֹחֵט, סוֹפֵר סְתָ״ם, חַזָּן, אֲבָל מַשְׁגִּיחַ? מַשְׁגִּיחַ הוּא לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת! כִּי מַשְׁגִּיחַ תַּפְקִידוֹ לְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, כִּי זֶה הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת לְדוֹר שֶׁלָּנוּ, עַד שֶׁיֵּשׁ תַּפְקִיד כָּזֶה מְיֻחָד בִּישִׁיבָה. כְּשֶׁהִסְבַּרְתִּי פַּעַם לְאָדָם רָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת מַהוּ מַשְׁגִּיחַ וּמָה תַּפְקִידוֹ, הוּא אָמַר לִי שֶׁתַּפְקִיד כָּזֶה צָרִיךְ בְּכָל מָקוֹם הַיּוֹם, כֻּלָּנוּ צְרִיכִים מַשְׁגִּיחַ, מַשְׁגִּיחַ בְּבָתֵּי סֵפֶר, בְּתֵיכוֹן וּבַצָּבָא, בְּמָקוֹם הָעֲבוֹדָה, מַשְׁגִּיחַ בַּבִּנְיָן. גַּם אָדָם רָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת מֵבִין אֶת זֶה! אִם אֲנַחְנוּ לֹא חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה, אֲנַחְנוּ לֹא יְכוֹלִים לְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, אֲנַחְנוּ נִפּוֹל בְּעַצְמֵנוּ.

הֵיכָן לְהַשְׁקִיעַ?

וְכַמָּה גְּדוֹלָה הַתְּבִיעָה עַל מִי שֶׁכֵּן יָכוֹל לְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וְלֹא טוֹרֵחַ לָלֶכֶת וּלְחַזֵּק אֲחֵרִים. אֵין לָנוּ מֻשָּׂג כַּמָּה רָעָב יֵשׁ בַּחוּץ לַאֲנָשִׁים לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי אֱמוּנָה וְחִזּוּק. לַעֲזוֹר לָהֶם לְזַהוֹת אֶת הָאֱמֶת, שֶׁיַּסְבִּירוּ לָהֶם שֶׁהֵם שָׁוִים הֲמוֹן, שֶׁהֵם הַבָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הֵם לֹא רוֹאִים אֶת זֶה בִּכְלָל, הֵם נִהְיוּ מִסְפָּר בִּבְטוּחַ לְאוּמִי וּמִסְפָּר בְּמַס הַכְנָסָה וְלוֹקְחִים מֵהֶם כֶּסֶף כָּל הַיּוֹם. לֹא נִשְׁאַר לָהֶם אֲוִיר לִנְשֹׁם, וְעַל זֶה מַעֲלִים לָהֶם עוֹד מִסִּים, אֲנָשִׁים עוֹבְדִים מִצֵּאת הַחַמָּה וְעַד צֵאת הַנְּשָׁמָה וְאֵין לָהֶם חַיִּים נוֹרְמָאלִיִּים וְהֵם נִשְׁבָּרִים.

יֹקֶר הַמִּחְיָה וְהַמִּרְדָּף אַחֲרֵי חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה גָּרְמוּ לְאָדָם שֶׁיִּהְיֶה רָחוֹק מֵהַגְּשָׁמַת הַיְּעָדִים הַנַּשְׁמִיִּים שֶׁלּוֹ, הוּא לֹא מוֹצֵא עֲבוֹדָה שֶׁטּוֹב לוֹ בָּהּ וְשֶׁמַּרְוִיחַ בָּהּ בְּכָבוֹד, לֹא קוֹנֶה בַּיִת אוֹ רֶכֶב רְאוּיִים לְמִשְׁפַּחְתּוֹ, הַמְּחִיר שֶׁל הַכֹּל עוֹלֶה וְרַק הַמַּשְׂכֹּרֶת שֶׁלּוֹ

עוֹמֶדֶת בַּמָּקוֹם. וְכֵיוָן שֶׁכָּל הַהַגְדָּרָה שֶׁל אָדָם חָסַר אֱמוּנָה הִיא בְּהַגְדָּרוֹת גַּשְׁמִיּוֹת, הוּא מַרְגִּישׁ שֶׁהוּא לֹא שָׁוֶה כְּלוּם, עוֹבֵד סְבִיב הַשָּׁעוֹן, וּבְסוֹף הַיּוֹם יֵשׁ לוֹ בְּקֹשִׁי כֶּסֶף לְשַׂקִּית חָלָב. הַהַגְדָּרָה שֶׁלּוֹ לְהַצְלָחָה הִיא מְאֹד גַּשְׁמִית וְיַחֲסִית לַסְּבִיבָה, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁלֹּא רַק שֶׁהוּא נִמְצָא בַּתַּחְתִּית, אֶלָּא שֶׁגַּם אֵין אֹפֶק לָצֵאת מִשָּׁם וְהוּא נִשְׁבָּר. אָדָם כָּזֶה לֹא צָרִיךְ חִזּוּק? לֹא צָרִיךְ לְהַפְנוֹת אוֹתוֹ לַכִּוּוּן הַנָּכוֹן, עַל מָה בֶּאֱמֶת לְהַשְׁקִיעַ אֶת הַזְּמַן וְאֶת הַכֹּחַ?

אָדָם כָּזֶה שׁוֹבֵר אֶת כָּל עַצְמוֹתָיו לְהָבִיא פַּרְנָסָה הַבָּיְתָה, וּבֵינְתַיִם הַטֶּלְוִיזְיָה וְהָאִינְטֶרְנֶט מְגַדְּלִים לוֹ אֶת הַיְלָדִים כִּי אֵין לוֹ זְמַן, שֶׁחֲרֵי הוּא עוֹבֵד שְׁתֵּי מִשְׁרוֹת לְשַׁלֵּם שְׁכִירוּת עַל הַבַּיִת. הוּא חוֹזֵר בִּשְׁמוֹנֶה בָּעֶרֶב, הַאִם הֵם יְחַכּוּ לוֹ שֶׁיַּעֲזֹר לָהֶם בְּשִׁעוּרֵי בַּיִת? הוּא בְּקֹשִׁי זוֹכֵר אֵיךְ קוֹרְאִים לוֹ. אָז הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ גְּדֵלִים עָקוּם, וְאַחֲרֵי 30 שָׁנָה הוּא רוֹאֶה אֵיךְ הֵם יָצְאוּ לוֹ, וְאָז הוּא שׁוֹאֵל "בִּשְׁבִיל מִי עָבַדְתִּי וְהָרַגְתִּי אֶת עַצְמִי כָּל הַשָּׁנִים"? אֲבָל מָה הוּא יָכוֹל לוֹמַר, אַף אֶחָד לֹא גִּדֵּל אוֹתָם, בֶּטַח לֹא מוֹרִים בְּבֵית סֵפֶר שֶׁלֹּא מַאֲמִינִים בִּכְלוּם. אָז הֵם צָמְחוּ פֶּרֶא לְבַד.

אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה לֹא צְרִיכִים אֱמוּנָה? לֹא צְרִיכִים חִזּוּק? לֹא צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁה' מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם? אָדָם כָּזֶה, אַתָּה לֹא מְחַיֶּה אוֹתוֹ? אִם אַתָּה יָכוֹל לְחַזֵּק אוֹתוֹ וְאַתָּה לֹא עוֹשֶׂה אֶת זֶה, זֶה לֹא פֶּשַׁע גָּדוֹל? לֹא תְּהֶיֶה תְּבִיעָה עָלֶיךָ? 11 בְּרָכוֹת קִבֵּל אוֹתוֹ אֶחָד שֶׁפִּיֵּס אֶת הֶעָנִי, אֲפִילוּ שֶׁהוּא נִשְׁאַר רָעֵב, כִּי הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ יָצְאָה שְׂבֵעָה.

כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אָדָם לֹא צָרִיךְ כֶּסֶף. זֶה גַּם לֹא צָרָךְ הַרְבֵּה זְמַן, וְלֹא מַצְרִיךְ הַרְבֵּה כֹּחַ. הַדָּבָר בָּנוּי וּמְבֻסָּס אַךְ וְרַק עַל רָצוֹן

טוֹב. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת זֶה, וְנוֹהֵג מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה: אַתָּה מְחַיֶּה אֶת שֶׁלִּי, אֲנִי מְחַיֶּה אֶת שֶׁלְּךָ! אוֹתוֹ אֶחָד שֶׁיְּחַזֵּק אֲחֵרִים, יִרְאֶה אֶת הַתְּמוּרָה בְּפַרְנָסָה, בִּבְרִיאוּת, בִּשְׁלוֹם בָּיִת, אֵין אֶפֶס! אָדָם שֶׁחָזָק בֶּאֱמוּנָה, כְּלוּם לֹא יָכוֹל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ.

הַדּוֹר שֶׁלָּנוּ הוּא כְּמוֹ סוֹלְלָה יְשֵׁנָה שֶׁל מַכְשִׁיר סְלוּלָרִי, טוֹעֲנִים עֶשֶׂר שָׁעוֹת וְנִגְמֶרֶת אַחֲרֵי שְׁתֵּי שִׂיחוֹת. אֲנַחְנוּ לֹא מַסְפִּיק חֲזָקִים, מָה נַעֲשֶׂה? נִטְעַן! תֵּלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת אוֹ לְבֵית מִדְרָשׁ, תִּלְמַד קְצָת הֲלָכוֹת, קְצָת גְּמָרָא, תִּטְעַן! כַּמָּה אֶפְשָׁר לָשֶׁבֶת בַּבַּיִת, לִרְאוֹת טֶמְבֶּלְוִיזְיָה? כַּמָּה אֶפְשָׁר לִישׁוֹן עַל הַסַּפּוֹת?

בַּיּוֹם שֶׁהִתְחַתַּנְתִּי, אָמַרְתִּי לְאִשְׁתִּי לָנוּ בַּבַּיִת אֵין סָלוֹן, רַק שֻׁלְחָן וְכִסְאוֹת, אֵין סַפּוֹת! עִקָּרוֹן! בַּסַּפָּה אָדָם מֵיד מִתְיַשֵּׁב, נִמְרַח וְנִרְדָּם. אַתָּה עָיֵף? לֵךְ לִישׁוֹן שְׁעָתַיִם עַל הַמִּטָּה וְתָקוּם כְּמוֹ חָדָשׁ. מָה יֵשׁ לְהִמָּרַח עַל הַסַּפָּה אַרְבַּע שָׁעוֹת, בְּקִשְׁי לָזוּז מֵרֹב עֲצֶלְנוּת, וּבַסּוֹף לָקוּם כָּפוּף וְעָיֵף יוֹתֵר מִשֶּׁהָיִיתָ לִפְנֵי שֶׁהִתְיַשַּׁבְתָּ? בְּזִבּוּז שֶׁל זְמַן!

אָדָם שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁכְּבָר אֵין לוֹ כֹּחַ, עָבַד קָשֶׁה כָּל הַיּוֹם וְרַק רוֹצֶה לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת, יְנַהֵל עִנְיָנָיו בְּחָכְמָה. יִכָּנֵס הַבַּיְתָה, יִתְקַלַּח, יִתְרַעְנֵן קְצָת, יֹאכַל מַשֶּׁהוּ **קַל**, יֵרֵד לִשְׁעוּר תּוֹרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִתַּחַת לַבַּיִת לְשָׁעָה, יִתְפַּלֵּל, וְאָז יַחְזוֹר וְיִשַּׁן עַל הַמִּיטָּה כְּמוֹ בֶּן אָדָם, וְיָקוּם לַמָּחֳרָת כְּמוֹ בֶּן אָדָם. נִצּוֹל הַזְּמַן! זְמַן יָקָר! צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁכָּל דַּקָּה שֶׁמְּקַבְּלִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁוֶה זָהָב.

גַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עִם כָּל זְכֻיּוֹתָיו, לֹא נִמְחַל לוֹ עַל שֶׁיָּכֹל לְחַזֵּק יְהוֹדִי וְלֹא חִזֵּק, וְאִלּוּ הָיוּ יְהוּדִים שֶׁעוֹד הָיוּ חֲזָקִים לִפְנֵי כֵן. אָז בּוֹאוּ נֶחֱזַק יְהוּדִים, וְקוֹדֶם כָּל אֶת עַצְמֵנוּ, גַּם אֲנַחְנוּ יְהוּדִים! נְחַזֵּק וְנִתְחַזֵּק, נִתְקָרֵב וּנְקָרֵב, נַחְזוֹר וְנַחֲזִיר עַצְמֵנוּ

וַחֲבֵרֵנוּ אֶל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה וְלֹא נֵדַע עוֹד צַעַר וְיֵאוּשׁ לָעוֹלָם. בּוֹאוּ נְחַיֶּה מֵתִים !

ויהפוך את הקללה לברכה

הַכֹּל דִּבּוּרִים

בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב הָיָה מֶלֶךְ רָשָׁע שֶׁבִּקֵּשׁ לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה, לֹא רַק שֶׁזָּכָה שֶׁהַמָּשִׁיחַ יֵצֵא מִזַּרְעוֹ (שֶׁהֲרֵי רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה, אֵם סָבוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הָיְתָה מִצֶּאֱצָאָיו), אֶלָּא אַף נִקְרָאָה פָּרָשָׁה בַּתּוֹרָה עַל שְׁמוֹ ! בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ יֵשׁ רַק שְׁתֵּי פָּרָשׁוֹת עַל שְׁמָם שֶׁל גּוֹיִם, "יִתְרוֹ" וּ"בָלָק". יִתְרוֹ הִתְגַּיֵּר, זָרַק אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ וּמַעֲמָדוֹ כְּכֹהֵן מִדְיָן, וְרָץ לְמִדְבָּר לְהִתְחַבֵּר עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בָּלָק הָיָה רָשָׁע, נִשְׁאַר רָשָׁע וּמֵת רָשָׁע. מַדּוּעַ יֵשׁ פָּרָשָׁה עַל שְׁמוֹ ? מָה מְיֻחָד בְּבָלָק ?

לְבָלָק הָיְתָה מִדַּת הָאֱמֶת! אַף עַל פִּי שֶׁהַגּוֹיִם שׂוֹנְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִתְנַהֲגוֹת בִּצְבִיעוּת, יָד יָמִין מְחַבֶּקֶת וּשְׂמֹאל מַחְבִּיאָה סַכִּין מֵאֲחוֹרֵי הַגַּב. אַךְ בָּלָק לֹא הָיָה צָבוּעַ. הוּא אָמַר בְּגָלוּי אֲנִי שׂוֹנֵא לְיִשְׂרָאֵל, לֹא אוֹהֲבָם וְלֹא רוֹצֶה שֶׁיַּעַבְרוּ בְּאַרְצִי. אוֹ שֶׁיֵּלְכוּ לַמָּקוֹם אַחֵר, אוֹ שֶׁאֲנִי מְקַלֵּל אוֹתָם. וְאֵיךְ רָצָה לְקַלֵּל אוֹתָם? עַל יְדֵי מְכַשֵּׁף שֶׁיָּדַע אֶת שְׁעַת כַּעֲסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! הוּא רָצָה לְקַלֵּל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי ה' יִתְבָּרַךְ! הוּא מַאֲמִין בַּה' וּבְכֹחוֹ, וְאוֹמֵר אֶת הָאֱמֶת בְּרֵישׁ גַּלֵּי. לְהוֹצִיא אֱמֶת מִגּוֹי אֵינוֹ דָּבָר פָּשׁוּט! וְכֵינָן שֶׁחוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "אֱמֶת" (שבת נד.), ה' הֶעֱרִיךְ אֶת הַתְּכוּנָה הַזּוֹ בְּבָלָק, וּלְקָחָהּ לְמֶלְךְ הַמָּשִׁיחַ.

יָחַד עִם שָׁאַר מַלְכֵי כְּנָעַן, שֶׁחָשְׁשׁוּ מֵעַם יִשְׂרָאֵל מִלֶּמֶד הַנִּסִּים שֶׁמִּתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, שָׂכָר בָּלָק אֶת עוֹג וְסִיחוֹן הָאֲחִים הָעֲנָקִיִּים שֶׁמָּלְכוּ עַל אֵזוֹרִים שֶׁהָיוּ בַּדֶּרֶךְ בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת, עַל מְנָת שֶׁיַּעַצְרוּ אוֹתָם בְּדַרְכָּם וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם לְהִכָּנֵס. אֲבָל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִצְלִיחַ לִגְבֹּר עֲלֵיהֶם וְלִכְבֹּשׁ אֶת אַרְצוֹתֵיהֶם, וְאָז בָּלָק הֵבִין כִּי הוּא לֹא יַצְלִיחַ לַעֲצֹר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּכֹחַ הַחֶרֶב.

בָּלָק שֶׁהָיָה מֶלֶךְ מוֹאָב, כָּרַת בְּרִית עִם אַנְשֵׁי מִדְיָן שֶׁהָיוּ עִמּוֹ בְּמִלְחָמָה עַד אָז, בְּחִינַת "הָאוֹיֵב שֶׁל הָאוֹיֵב שְׁלִי הוּא חֲבֵרִי", וַיִּחַדְ טְכְסוּ עֵצָה לַעֲמוֹד בִּפְנֵי הַצָּרָה הַמְשֻׁתֶּפֶת. כֵּינָן שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ גָּדַל בְּמִדְיָן, בִּקֵּשׁ בָּלָק לָדַעַת הַאִם הֵם יוֹדְעִים אֶת סוֹד כֹּחוֹ. אָמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי מִדְיָן שֶׁכֹּחוֹ בְּפִיו, הוּא כָּל הַזְּמַן מִתְפַּלֵּל לַה' יִתְבָּרַךְ, וְה' עוֹשֶׂה לוֹ כִּרְצוֹנוֹ. הֵבִין בָּלָק שֶׁאֵת עַם יִשְׂרָאֵל אֶפְשָׁר לְהַפִּיל כַּנִּרְאֶה רַק בַּפֶּה, וְלָכֵן הָלַךְ לִשְׂכֹּר אֶת שֵׁרוּתָיו שֶׁל הַמְכַשֵּׁף בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר, אֲשֶׁר הָיָה יָדוּעַ שֶׁכֹּחוֹ בַּפֶּה לְקַלֵּל.

יֵשׁ מַחְלֹקֶת מִי הָיָה בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא הָיָה לָבָן הָאֲרַמִּי חָמִיו שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁהֶאֱרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים (סנהדרין קה.), וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא הָיָה אֶחָד מִצֶּאֱצָאָיו. בֵּין אִם בִּלְעָם הָיָה לָבָן וּבֵין אִם הָיָה צֶאֱצָא שֶׁלּוֹ, הוּא הֵפֵר אֶת הַבְּרִית שֶׁנִּכְרְתָה בֵּין יַעֲקֹב אָבִינוּ לְלָבָן, שֶׁעָשׂוּ גַּל-עֵד בַּדֶּרֶךְ בֵּין הָאֲזוֹר שֶׁל יַעֲקֹב וְצֶאֱצָאָיו לְזֶה שֶׁל לָבָן וְצֶאֱצָאָיו, שֶׁאָסוּר לְאַף אֶחָד מֵהֶם אוֹ לְצֶאֱצָאֵיהֶם לַעֲבוֹר אֶת הַגַּל-עֵד הַזֶּה אֶחָד לְכִוּוּן מְגוּרָיו שֶׁל הַשֵּׁנִי לְמַטָּרוֹת מִלְחָמָה. וְהִנֵּה בִּלְעָם בָּא מֵאַרְצוֹ אֶל הַמִּדְבָּר וְעָבַר אֶת הַגַּל-עֵד כְּדֵי לְהַזִּיק לְיִשְׂרָאֵל - הוּא הַקִּיר שֶׁבּוֹ הָאָתוֹן מָחֲצָה אֶת רַגְלוֹ שֶׁל בִּלְעָם (מדרש אגדה במדבר פכ״ב, ס׳ כה), וּבְכָךְ הֵפֵר אֶת הַהֶסְכֵּם, וְהִתִּיר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מֵהַמְחֻיָּבוּת שֶׁלֹּא לִפְגֹּעַ בּוֹ וּבְאַרְצוֹ.

מְגַלֶּה הַמִּדְרָשׁ (במדבר רבה כ, ט) כִּי בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר הָיָה שׁוֹנֵא יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִבָּלָק, שֶׁבָּלָק בִּקֵּשׁ לְסַלְקָם מֵאַרְצוֹ וּבִלְעָם בִּקֵּשׁ לְכַלּוֹתָם מִן הָעוֹלָם. אָמְנָם בָּלָק הָיָה מְכַשֵּׁף הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּדוֹל מִבִּלְעָם, אֲבָל לְבִלְעָם הָיְתָה תְּכוּנָה שֶׁהָפְכָה אוֹתוֹ לְמְסֻכָּן וּלְיָעִיל כְּאַחַת, הוּא יָדַע מָתַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹעֵס (סנהדרין קה:).

יֶשְׁנוֹ רֶגַע אֶחָד כְּהֶרֶף עַיִן, בְּשָׁלוֹשׁ הַשָּׁעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל הַבֹּקֶר בּוֹ ה׳ יִתְבָּרַךְ כּוֹעֵס, בִּגְלַל הַמְּלָכִים הַגּוֹיִם שֶׁקָּמִים בַּבֹּקֶר וּמִשְׁתַּחֲוִים לַשֶּׁמֶשׁ, לְהוֹדוֹת לָהּ עַל שֶׁהִמְלִיכָהּ אוֹתָם[38] (ברכות ז.). עֲבוֹדָה זָרָה זוֹ הִכְעִיסָה אוֹתוֹ שֶׁכֵּן הוּא הִמְלִיךְ אוֹתָם וְהֵם כָּפְרוּ בְּטוּבָתוֹ, וְעַל כְּפִיּוּת טוֹבָה זוֹ שֶׁמְּהוֹלָה בָּעֲבוֹדָה זָרָה, שְׁנֵי הַדְּבָרִים הַשְּׁנוּאִים בְּיוֹתֵר עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִיא

[38] הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת שֶׁמְּדֻבָּר בְּאֶחָד מִ-58,888 חֲלָקִים בְּשָׁעָה שֶׁזֶּה בְּעֵרֶךְ 0.06 שְׁנִיּוֹת!

שֶׁמְּעוֹרֶרֶת רֶגַע קָצַר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבְיָכוֹל "כּוֹעֵס". וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ מָתַי הָרֶגַע הַזֶּה מִתְרַחֵשׁ, וּמְקַלֵּל וּמְאַחֵל בּוֹ דְּבָרִים רָעִים שֶׁיִּקְרוּ, זוֹהִי שְׁעַת "רָצוֹן" וְהַקְּלָלָה תּוֹפֶסֶת. לָכֵן בָּלָק רָצָה לִשְׁכֹּר אֶת שִׂרוּתֵי בִּלְעָם שֶׁיֹּאמַר בָּרֶגַע הַזֶּה מִילָה אַחַת שֶׁתְּסַלֵּק אוֹתָם, וּבִלְעָם עַצְמוֹ תִּכְנֵן לוֹמַר "כַּלֵּם", כְּלוֹמַר תְּכַלֶּה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם, חַס וְשָׁלוֹם.

יֵשׁ לָנוּ 10 מִצְוֹות זְכִירָה בַּיּוֹם, מִצְוֹות שֶׁנַּעֲשׂוֹת רַק עַל יְדֵי שֶׁאָנוּ מַזְכִּירִים וְזוֹכְרִים בַּפֶּה אֶת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים הַנַּ"ל[39]. זָכַרְתָּ? עָשִׂיתָ מִצְוָה. אַחַת מֵהֶן הִיא לִזְכֹּר "מָה שֶׁיָּעֲצוּ בָּלָק וּבִלְעָם לַעֲשׂוֹת לַאֲבוֹתֵינוּ, לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ה'". וּמָה עָשָׂה ה' יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַצְלִיחוּ? כָּבַשׁ אֶת כַּעֲסוֹ, וַאֲפִילוּ כַּעַס שֶׁל הֶרֶף עַיִן לֹא הָיָה קַיָּם בְּכָל הַיָּמִים הָהֵם, כָּהֵם נִיסָּה בִּלְעָם לִפְגֹּעַ בְּעַם יִשְׂרָאֵל. אַף עַל פִּי שֶׁהַמְּלָכִים הִמְשִׁיכוּ לָקוּם כָּל בֹּקֶר וּלְהִשְׁתַּחֲווֹת לַשֶּׁמֶשׁ וּלְהַכְעִיסוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָּעַס, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְגְּעוּ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

"שְׁעַת רָצוֹן" שְׁלִילִית

בִּלְעָם רָצָה לְקַלֵּל, אַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָצַר אוֹתוֹ וְהָפַךְ אֶת קִלְלוֹתָיו לִבְרָכוֹת. מִתּוֹךְ הַבְּרָכוֹת אָנוּ רוֹאִים מָה הוּא רָצָה לְקַלֵּל, כְּשֶׁנַּהֲפַךְ אֶת דְּבָרָיו וּנְגַלֶּה מָה הוּא כֵּן רָצָה שֶׁיִּקְרֶה לְעַם יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם[40] (סנהדרין קה:). כֵּיוָן שֶׁהוּא הָיָה צַר עַיִן,

---

[39] וְאֵלּוּ הֵן: (א) יְצִיאַת מִצְרַיִם. (ב) הַשַּׁבָּת. (ג) הַמָּן. (ד) מַעֲשֵׂה עֲמָלֵק הָרָשָׁע. (ה) מַעֲמַד הַר סִינַי. (ו) מָה שֶׁהִקְצִיפוּ אֲבוֹתֵינוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר וּבִפְרָט בְּעֶגֶל. (ז) מָה שֶׁיָּעֲצוּ בָּלָק וּבִלְעָם לַעֲשׂוֹת לַאֲבוֹתֵינוּ לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ה'. (ח) מַעֲשֵׂה מִרְיָם הַנְּבִיאָה. (ט) מִצְוַת וְזָכַרְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ כִּי הוּא הַנּוֹתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל. (י) וּזְכִירַת יְרוּשָׁלַיִם תְּפִלָּה וְתִכּוּנָן בְּמִקְדָּשָׁהּ בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

[40] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא (סנהדרין קה: קו.): "רַבָּשָׁם דָּבָר בְּפִי בִּלְעָם" רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר מַלְאַךְ רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר חַכָּה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִבִּרְכָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע אַתָּה לָמֵד

הַקְּלָלוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהָפְכוּ לִבְרָכוֹת עַל יְדֵי ה׳ יִתְבָּרַךְ, חָזְרוּ וְהָפְכוּ לִקְלָלוֹת כַּאֲשֶׁר עַם יִשְׂרָאֵל קִלְקֵל אֶת מַעֲשָׂיו. לָכֵן אָמְרוּ חֲז״ל לְגַבֵּי בְּרָכוֹת מֵאָדָם כָּזֶה: ״מִן הֶבְשֵׁיךְ וְלֹא מִן עֶקְצֵיךְ״[41] (במדבר רבה כ, י), כְּמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם מִכָּל אָדָם: ״נֶאֱמָנִים פִּצְעֵי אוֹהֵב וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא״ (משלי כז, ו).

אָז אָמְנָם אוֹתוֹ רָשָׁע בֵּרַךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הַמַּחְשָׁבָה בְּרֹאשׁוֹ כֵּן תָּפְסָה, וְכָךְ הַקְּלָלוֹת הָיוּ תְּלוּיוֹת בָּאֲוִיר, מְחַכּוֹת לַיּוֹם פְּקוּדָה. בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים מוּבָא כִּי סְבִיב הָאָדָם יֵשׁ פָּמַלְיָה שֶׁל מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, שֶׁכָּל תַּפְקִידָם לְלַוּוֹת אֶת הָאָדָם וּלְחַכּוֹת שֶׁיּוֹצִיא מִלִּים רָעוֹת מֵהַפֶּה, כְּגוֹן לְשׁוֹן הָרַע וּקְלָלוֹת. אָדָם שֶׁמְּקַלֵּל אֶת עַצְמוֹ אוֹ אֶת אֲחֵרִים, הֵם לוֹקְחִים אֶת הַמִּלִּים הָרָעוֹת שֶׁאָמַר וּמַעֲלִים אוֹתָן לַשָּׁמַיִם, וְתוֹלִין אוֹתָן בָּאֲוִיר. בַּהִזְדַּמְּנוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהַמְקֻלָּל יִמְצָא אֶת עַצְמוֹ תַּחַת מִדַּת הַדִּין עֵקֶב מַעֲשָׂיו, אָזַי גַּם הַקְּלָלוֹת שֶׁקִּלְלוּ אוֹתוֹ אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁקִּלֵּל הוּא אֶת עַצְמוֹ, קוֹפְצוֹת עָלָיו, כְּחֵלֶק מֵהָעֹנֶשׁ עַל שֶׁעוֹרֵר עַל

מַה הָיָה בְּלִבּוֹ. בִּיקֵּשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּא יְהוּ לָהֶם בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת - ״מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב״. לֹא תִּשָּׁרֶה שְׁכִינָה עֲלֵיהֶם - ״וּמִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל״. לֹא תְּהֵא מַלְכוּתָן נִמְשֶׁכֶת - ״כִּנְחָלִים נִטָּיוּ״. לֹא יְהֵא לָהֶם זֵיתִים וּכְרָמִים - ״כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר״. לֹא יְהֵא רֵיחָן נוֹדֵף - ״כְּאֲהָלִים נָטַע ה׳״. לֹא יִהְיוּ לָהֶם מְלָכִים בַּעֲלֵי קוֹמָה - ״כַּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם״. לֹא יִהְיֶה לָהֶם מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ - ״יִזַּל מַיִם מִדְּלָיו״. לֹא תְּהֵא מַלְכוּתָן שׁוֹלֶטֶת בָּאֻמּוֹת - ״וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים״. לֹא תְּהֵא עַזָּה מַלְכוּתָן - ״וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ״. לֹא תְּהֵא אֵימַת מַלְכוּתָן - ״וְתִנַּשֵּׂא מַלְכוּתוֹ״. אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא כְּלָם חָזְרוּ לְקִלָּלָה, חוּץ מִבָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּמִבָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ״וַיִּהְפֹּךְ ה׳ אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ״, ׳קְלָלָה׳ וְלֹא ׳קְלָלוֹת׳.

[41] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: רַ׳יאמַר אֱלִיקִים אֶל בִּלְעָם לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם, אָמַר לוֹ אִם כֵּן אֲקַלְּלֵם בְּמִקּוֹמִי. אָמַר לוֹ: לֹא תָאֹר אֶת הָעָם. אָמַר לוֹ אִם כֵּן אֲבָרְכֵם, אָמַר לוֹ אֵין צְרִיכִין לִבְרָכָתְךָ: כִּי בָרוּךְ הוּא, אוֹמְרִים לָהּ לַצַּרְעָה לֹא מִן הֶבְשֵׁיךְ וְלֹא מִן עֶקְצֵיךְ.

עַצְמוֹ אֶת מִדַּת הַדִּין בְּמַעֲשָׂיו הַקְּלוֹקָלִים (של"ה בהעלותך דרך חיים תוכחת מוסר ד"ה יג).

לָכֵן אָדָם צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מֵהַמִּלִּים הַיּוֹצְאוֹת מִפִּיו, גַּם אִם אֵינָן קְלָלוֹת, וְאַף אוֹמֵר אוֹתָן בְּמַצָּבִים מְשַׂמְּחִים, כְּגוֹן שֶׁתּוֹפֵס אֶת יַלְדּוֹ הַקָּטָן וְאוֹמֵר "אֲנִי כַּפָּרָה עָלֶיךָ". אַל תֹּאמַר דְּבָרִים כָּאֵלֶּה, אֵינִי יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן יָצָא מִנְהָג זֶה. יֵשׁ שָׁעוֹת שֶׁבָּהֶן מִדַּת הַדִּין נִמְתַּחַת, מֵעֵין "שְׁעַת רָצוֹן שְׁלִילִית", וְתוֹפְסִים אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עַל דִּבּוּרוֹ, אֲפִילּוּ שֶׁהוּא סְתָם אָמַר, וְאוֹמְרִים לוֹ: "אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת כַּפָּרָה? אַל תִּדְאַג, נַעֲשֶׂה מִמְּךָ כַּפָּרוֹת"!

מוּבֵאת בַּגְּמָרָא (חגיגה ד:-ה.) הַסַּכָּנָה שֶׁל "שְׁעַת רָצוֹן שְׁלִילִית"[42]: רַב בִּיבִי בַּר אַבַּיֵי הָיָה חָבֵר שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת. מַלְאַךְ הַמָּוֶת סִפֵּר לְרַב בִּיבִי כִּי יוֹם אֶחָד הוּא שָׁלַח אֶת אֶחָד מִשְׁלִיחָיו לְהָבִיא אֶת נִשְׁמָתָהּ שֶׁל מִרְיָם הַמְּקֻלַּעַת שְׂעַר נָשִׁים. הָלַךְ זֶה וְהֵבִיא אֶת מִרְיָם מְגַדֶּלֶת הַיְלָדִים. אָמַר לוֹ: "אֲנִי אָמַרְתִּי לְךָ לְהָבִיא אֶת מִרְיָם הַמְּקֻלַּעַת שְׂעַר נָשִׁים". שָׁאַל הַשְּׁלִיחַ הַאִם לְהַחְזִיר אוֹתָהּ, וַעֲנָה לוֹ שֶׁאִם כְּבָר הֵבִיא אוֹתָהּ, שֶׁתִּשָּׁאֵר. וְאָז שָׁאַל אֶת הַשְּׁלִיחַ כֵּיצַד הֵבִיא אֶת מִרְיָם הֲלֹא נָכוֹנָה, הָרֵי זְמַנָּהּ

---

[42] וְכָךְ מְסֻפָּר: "וַיֵּשׁ נִסְפֶּה בִּלֹּא מִשְׁפָּט". אָמַר מִי אִיכָּא דְּאָזֵיל בִּלֹּא זִמְנֵיהּ? אִין! כִּי הָא דְּרַב בִּיבִי בַּר אַבַּיֵי הֲוָה שְׁכִיחַ גַּבֵּיהּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אָמַר לֵיהּ לִשְׁלוּחֵיהּ: "זִיל אַיְיתֵי לִי מִרְיָם מְגַדְּלָא שַׂעַר נַשָּׁיָא". אָזַל אַיְיתֵי לֵיהּ מִרְיָם מְגַדְּלָא דַּרְדַּקֵי. אָמַר לֵיהּ: "אָנָא מִרְיָם מְגַדְּלָא שַׂעַר נַשָּׁיָא אָמְרִי לָךְ", אָמַר לֵיהּ: "אִי הָכִי אַהַדְרֵהּ"? אָמַר לֵיהּ: "הוֹאִיל וְאַיְיתֵיתֵהּ לֵיחֲוֵי לְמִנְיָנָא. אֶלָּא הֵיכִי יָכְלַתְּ לֵהּ"? "הַוַּת נָקְטָא מִתְאָרָא בְּיָדָהּ וְהַוַּת קָא שְׁגְרָא וּמְחָרְיָא תַּנּוּרָא שָׁקְלַתֵּא וְאָנַחְתֵּא אַגַּבָּהּ דְּכָרְעָה קַדְחָא, **וְאִיתְרַע מַזָּלָהּ וְאַיְיתִיתֵהּ**". אָמַר לֵיהּ רַב בִּיבִי בַּר אַבַּיֵי: "אִית לְכוּ רְשׁוּתָא לְמֵיעֲבַד הָכֵי"? אָמַר לֵיהּ "וְלֹא כְּתִיב 'וַיֵּשׁ נִסְפֶּה בִּלֹּא מִשְׁפָּט'"? אָמַר לֵיהּ: "וְהַכְתִּיב 'הוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא'". אָמַר: "דְּרָעִינָא לְהוּ אֲנָא, עַד דְּמָלוּ לְהוּ לְדָרָא וְהָדַר מַשְׁלִימְנָא לֵיהּ לְדוּמָה". אָמַר לֵיהּ: "סוֹף סוֹף, שָׁנֵיהּ מַאי עֲבַדְתְּ"? אָמַר: "אִי אִיכָּא צוּרְבָּא מֵרַבָּנָן דְּמַעֲבִיר בְּמִילֵיהּ מוֹסִיפְנָא לְהוּ לֵיהּ וְהָוְיָא חֲלוּפֵיהּ".

שֶׁל זוֹ עוֹד לֹא הִגִּיעַ, וְהָיוּ לָהּ עוֹד שָׁנִים רַבּוֹת לְחִיּוֹת. עָנָה הַשִּׂלִיחַ: ״הִיא אָחֲזָה בְּיָדָהּ אֶת מַחְתֶּה הַגֶּחָלִים, וְכַאֲשֶׁר הִתְכּוֹפְפָה לְנַקּוֹת הַתַּנּוּר, הִנִּיחָהּ בְּטָעוּת אֶת הַמַּחְתָּה הַלּוֹהֶטֶת עַל רַגְלָהּ וְנִכְוְתָה, וְאָז **הוּרַע מַזָּלָהּ** וְהֵבֵאתִי אוֹתָהּ״.

הִתְפַּלֵּא רַב בֵּיבִי כִּיצַד יָכוֹל הָיָה לַעֲשׂוֹת זֹאת וַהֲרֵי כָּתוּב ״דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא״ (קהלת א, ד), מַשְׁמַע שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת שְׁנוֹתָיו, וְאָז עָנָה לוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת כִּי הוּא ״רוֹעֶה״ אֶת הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן בּוֹ הָיוּ צְרִיכוֹת לַעֲלוֹת לְעוֹלָם הָאֱמֶת, וְרַק אָז מוֹסֵר אוֹתָן לַמַּלְאָךְ דּוּמָה שֶׁאַחְרַאי עַל שְׁמִירַת הַנְּשָׁמוֹת, וְאֶת הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה מַעֲנִיקִים מִשָּׁמַיִם בְּתוֹר תּוֹסֶפֶת שָׁנִים לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, וְהוּא חַי אֶת הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּמְקוֹם אוֹתָהּ נְשָׁמָה אֻמְלָלָה.

זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאָדָם כֵּן יָכוֹל לָצֵאת מֵהָעוֹלָם לִפְנֵי זְמַנּוֹ, אִם יֵשׁ ״עֵת רָצוֹן״ כָּזוֹ. יִתָּכֵן שֶׁאוֹתָהּ אִשָּׁה רָבָה עִם מִישֶׁהִי אַחֶרֶת וְזוֹ קִלְלָה אוֹתָהּ, אוֹ שֶׁהִיא הָיְתָה ״כַּפָּרָה״ עַל הַיְלָדִים שֶׁהִיא מְגַדֶּלֶת, וְהִנֵּה הָיְתָה כָּאן ״עֵת רָצוֹן״, וְהַקְּלָלָה תָּפְסָה. מִכָּל מָקוֹם, יֵשׁ לְהִזָּהֵר מְאֹד בִּלְשׁוֹנֵנוּ. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁבָּא לְכָאן מְכַשֵּׁף רָשָׁע שֶׁרוֹצֶה לִפְגֹּעַ בְּמִזִּיד, וְכֻלּוֹ מַלֵּא שִׂנְאָה, אָז גַּם כְּשֶׁהָפְכוּ לוֹ אֶת מִילוֹת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה, הַמַּחְשָׁבוֹת הָאֲמִתִּיוֹת שֶׁלּוֹ נִשְׁאֲרוּ קַיָּמוֹת, וְהַקְּלָלוֹת פָּעֲלוּ לְבַסּוֹף.

סֵפֶר דְּבָרִים נִקְרָא ״מִשְׁנֶה תּוֹרָה״, כִּי בּוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ חוֹזֵר וְשׁוֹנֶה עַל כָּל הַהֲלָכוֹת וְהַמִּצְוֹוֹת, וּמוֹכִיחַ וּמְלַמֵּד מוּסָר אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. בֵּין הַדְּבָרִים הִזְכִּיר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לָעָם יִשְׂרָאֵל אֶת הַנֵּס שֶׁעָשָׂה לָהֶם ה׳ יִתְבָּרַךְ עִם בִּלְעָם, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״וַאֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ אֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר מִפְּתוֹר אֲרַם נַהֲרַיִם לְקַלְלֶךָּ. וְלֹא אָבָה

ה׳ אֱלֹקֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ ה׳ אֱלֹקֶיךָ לְךָ אֶת **הַקְּלָלָה לִבְרָכָה** כִּי אֲהֵבְךָ ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ (דברים כג, ה-ו).

מַדּוּעַ כָּתוּב ״אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה״ בִּלְשׁוֹן יָחִיד? הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָפַךְ אֶת כָּל הַקְּלָלוֹת לִבְרָכוֹת? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁבִּלְעָם הָיָה צַר עַיִן, וְהוּא כֹּחַ לִקְלָלָה, אָז אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָכֹל הָיָה לְהוֹצִיאָן מִפִּיו אֶלָּא בְּהִפֵּכַן לִבְרָכוֹת, אִם אֶהְפֹּךְ אוֹתָן אֶרְאֶה מָה הָיוּ הַקְּלָלוֹת שֶׁרָצָה לְקַלֵּל, וְאֵיךְ הֵן אָכֵן הִתְקַיְּמוּ לְצַעֲרֵנוּ לְאַחַר שָׁנִים, כַּאֲשֶׁר עַם יִשְׂרָאֵל קִלְקֵל וּמָתַח עַל עַצְמוֹ אֶת מִדַּת הַדִּין. חוּץ מִקְּלָלָה אַחַת. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קִלְקֵל, וְהָיְתָה שָׁעָה שֶׁבָּהּ מִדַּת הַדִּין נִמְתְּחָה, וְהָיָה צָרִיךְ שֶׁגַּם הַבְּרָכָה הַזּוֹ תֵּהָפֵךְ לִקְלָלָה כְּפִי שֶׁיִּעָדֶה בִּלְעָם הָרָשָׁע מִלְּכַתְּחִלָּה, לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרָכָה זוֹ לְהִתְהַפֵּךְ, עַל מְנָת שֶׁתִּשָּׁאֵר בְּרָכָה לָתָמִיד. וּמַהִי הַבְּרָכָה הַזּוֹ? ״מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל״.

לָמָּה הִתְכַּוַּנְתָּ?

לְזֶה הִתְכַּוֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁאָמַר שֶׁהָפַךְ הַקְּלָלָה לִבְרָכָה. לַמְרוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יְקַלְקֵל, אֶת זֶה הוּא לֹא יְאַבֵּד (סנהדרין קו.). וּמָה זֶה ״מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל״? אוֹמֵר הָאוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי חַיִּים בֶּן עַטָּר זָצוּק״ל (במדבר כד, ה):

> **מָה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ וְגוֹ׳**. פֵּרוּשׁ לְפִי שֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל כַּת שֶׁקּוֹבְעִים עִתִּים לְתוֹרָה, וְכַת שֶׁעוֹסְקִים בָּהּ יָתֵד הַתְּקוּעָה, כְּנֶגֶד בַּעֲלֵי עִתִּים אָמַר **מָה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב** כְּאׇהֶל זֶה שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ, וּכְנֶגֶד כַּת הַתְּקוּעָה אָמַר **מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל.**

יֵשׁ שְׁתֵּי כִּתּוֹת בְּעַם יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ אֶת הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים שֶׁעוֹבְדִים וַעֲמֵלִים וְקוֹבְעִים עִתִּים לַתּוֹרָה, וְיֵשׁ אֶת אֵלּוּ שֶׁתּוֹרָתָם

אוּמָנוּתָם וְהֵם קוֹבְעִים יְתֵדוֹת בַּתּוֹרָה. הָרִאשׁוֹנִים נִקְרָאִים **אֹהֲלֶיךָ יַעֲקֹב**, כִּי אֹהֶל הוּא אַרְעַי. הֵם צְרִיכִים גַּם לַעֲבוֹד. הֵם לֹא זָכוּ לָשֶׁבֶת כָּל הַיּוֹם וְלִלְמֹד. וְיֵשׁ **מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל**, אֵלֶּה שֶׁקָּבְעוּ בְּנְיָנָם בַּתּוֹרָה, וְהִיא בֵּית הַקֶּבַע שֶׁלָּהֶם. שְׁנֵי אֵלֶּה לְעוֹלָם יִהְיוּ קַיָּמִים עַד אַחֲרִית הַיָּמִים, שֶׁאָז יִתְבַּטֵּל שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַגּוֹיִם (ברכות לד:, סנהדרין צט.) וְיִזְכּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לִלְמֹד תּוֹרָה כָּל הַיּוֹם, וְהַגּוֹיִם יַעֲשׂוּ אֶת הַמְּלָאכָה עֲבוּרֵנוּ. עַד אָז, שׁוּם גּוֹי לֹא יִשַּׁלֵּם לְךָ אֶת הַמַּשְׂכֻּנְתָּא, צָרִיךְ לַעֲבוֹד. אֲבָל צָרִיךְ גַּם לִלְמֹד ! וַיְהִיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁתּוֹרָתָם אוּמָנוּתָם, הֵם **מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל** וְזֶה לְעוֹלָם יִתְקַיֵּם.

בִּלְעָם רָצָה לְקַלֵּל וּלְקַעֲקֵעַ אֶת לִמּוּד הַתּוֹרָה, כִּי זֶה הַיְסוֹד וְהַבִּנְיָן שֶׁהָעָם הַיְהוּדִי עוֹמֵד עָלָיו כְּבָר לְמַעְלָה מִ-3,300 שָׁנָה. הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל כָּל צוּרוֹתֶיהָ.

אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁאִם הוּא יִלְמַד 12 שָׁעוֹת בְּיוֹם, הַבָּנִים שֶׁלּוֹ יֵצְאוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, אֲבָל אִם הוּא בָּעַל בַּיִת שֶׁלּוֹמֵד שִׁעוּר שֶׁל שָׁעָה בְּיוֹם, אָז בָּנָיו יֵצְאוּ בַּעֲלֵי בָּתִּים שֶׁיִּלְמְדוּ שָׁעָה בְּיוֹם, אֲבָל בַּמְּצִיאוּת רוֹאִים גַּם מִקְרִים הֲפוּכִים. מַדּוּעַ ? כִּי זוֹ לֹא הַכְּמוּת שֶׁהָאַבָּא לוֹמֵד, כְּמוֹ הַצּוּרָה וְהַגִּישָׁה שֶׁלּוֹ לְכָל הָעִנְיָן שֶׁל לִמּוּד הַתּוֹרָה.

יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם וְהַמְּצִיאוּת בָּהּ הֵם חַיִּים מַכְרִיחִים אוֹתָם לְהִתְעַסֵּק בִּדְבָרִים אֲחֵרִים 23 שָׁעוֹת בִּימָמָה. כָּךְ קָבַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל כָּל ה-23 הַשָּׁעוֹת הָאֵלּוּ טְפֵלוֹת לְשָׁעָה בְּיוֹם שֶׁהוּא פִּנָּה כְּדֵי לִלְמֹד דַּף גְּמָרָא. וְהַבֵּן רוֹאֶה אֶת זֶה. אִם אַבָּא מְיַקֵּר אֶת הַשָּׁעָה הַזּוֹ, וְהַבֵּן רוֹאֶה שֶׁכְּשֶׁאַבָּא מִתְכּוֹנֵן לַשָּׁעָה הַזּוֹ, וּמְדַבֵּר עָלֶיהָ, יֵשׁ לוֹ נִיצוֹץ בָּעֵינַיִם, הַבֵּן הַזֶּה יֵצֵא מִמֶּנּוּ תַּלְמִיד חָכָם.

אֲבָל אִם הוּא לוֹמֵד 10 שָׁעוֹת תּוֹרָה בְּיוֹם, וְהוּא בָּא הַבַּיְתָה עִם פָּנִים עֲצוּבוֹת, וְהוּא לֹא מְדַבֵּר עַל חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע כִּי הוּא "שָׂבֵעַ", וּמִתְעַסֵּק רַק בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת הַבַּיִת וּמָה צָּרִיךְ לְסַדֵּר וּלְמַה צָּרִיךְ "לִדְאֹג", וְהַנִּיצוֹץ הַיָּחִיד שֶׁלּוֹ בָּעֵינַיִם זֶה מִמַּכְשִׁיר חַמְשָׁמַלִי חָדָשׁ שֶׁקָּנָה, אָז הַבֵּן לֹא רוֹאֶה שֶׁלִּמּוּד הַתּוֹרָה הוּא הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר בְּחַיָּיו שֶׁל אָבִיו, הוּא כְּבָר יַעֲדִיף עִסּוּקִים אֲחֵרִים.

אָדָם שֶׁעוֹשֶׂה אֶת תּוֹרָתוֹ אֱמָנוּתוֹ, שֶׁזֶּה הַמִּקְצוֹעַ שֶׁלּוֹ, הָאוּמָנוּת שֶׁלּוֹ, זֶה לֹא רַק כַּמָּה שָׁעוֹת שֶׁהוּא "מַדְפִּיס בְּכַרְטִיס", אֶלָּא שֶׁהִיא עִקַּר חַיָּיו. כָּל הַשְּׁאָר הוֹפֵךְ אֶצְלוֹ לְטַפֵּל. זֶה מָה שֶׁעוֹבֵר לוֹ כְּנֶגֶד עֵינָיו. וְזוֹ הַהַבְטָחָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: הַתּוֹרָה תָּמִיד תִּתְקַיֵּם. מַדּוּעַ? כִּי הִיא הַבָּסִיס לָעוֹלָם, כַּכָּתוּב "אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי" (ירמיה לג, כה), אִם אֵין תּוֹרָה וְאֵין מִי שֶׁיִּלְמַד אוֹתָהּ, אָז אֵין עוֹלָם!

וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה אָז יֵצֶר שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאֵין לָנוּ שֵׁמֶץ שֶׁל מֻשָּׂג לְהַתְחִיל וּלְהָבִין עַד כַּמָּה גָּדוֹל הוּא הָיָה, שֶׁאֲפִילוּ הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים שֶׁחָיוּ אַחֲרֵי עֶזְרָא הַסּוֹפֵר שֶׁבִּטֵּל אוֹתוֹ, לֹא יָדְעוּ עַד כַּמָּה חָזָק הָיָה (סנהדרין קב:), גַּם בַּיָּמִים הַקָּשִׁים הָהֵם, עֲדַיִן נִמְצְאוּ כָּאֵלֶּה שֶׁלָּמְדוּ תּוֹרָה, כִּי אִם לֹא הָיָה לְפָחוֹת אֶחָד שֶׁלּוֹמֵד, לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. תָּמִיד הָיָה מִישֶׁהוּ שֶׁכָּל הַזְּמַן לָמַד. כִּי זֶה הַבָּסִיס שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ

אֲבָל יֵצֶר הָרַע לֹא שׁוֹקֵט עַל שְׁמָרָיו, כִּי עִקַּר הַמִּלְחָמָה שֶׁלּוֹ הִיא בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אֶפְשָׁר לִרְאוֹת זֹאת בַּמִּלְחָמָה שֶׁל הַשָּׂטָן, שֶׁיָּצָא לְעִמּוּת חָזִיתִי מוּל יַעֲקֹב אָבִינוּ. הוּא לֹא בָּחַר בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁהָיָה עַמּוּד הַחֶסֶד, וְלֹא בְּיִצְחָק אָבִינוּ שֶׁהָיָה

עַמּוּד הַיִּרְאָה וְהַתְּפִלָּה, אֶלָּא בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁהָיָה עַמּוּד הַתּוֹרָה. וְכָךְ מְתָאֵר הַכָּתוּב (בראשית לב, כה-כו): וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יְרֵכוֹ וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ.

הַשָּׂטָן לֹא חֵפֶשׂ חֲסָדִים וּגְבוּרוֹת, הוּא חֵפֶשׂ תּוֹרָה. הוּא נִלְחָם עִם יַעֲקֹב כָּל הַלַּיְלָה וְלֹא מַצְלִיחַ לִגְבֹּר עָלָיו, עַד שֶׁלְּאוֹר בֹּקֶר הוּא מַצְלִיחַ רַק לִפְגֹּעַ בִּירֵכוֹ. מָה זוֹ יֶרֶךְ? הָרַגְלַיִם הַתּוֹמְכוֹת בַּגּוּף שֶׁיַּעֲמֹד. הַשָּׂטָן פּוֹגֵעַ בַּתְּמִיכָה בַּתּוֹרָה: "אִם אֲנִי לֹא יָכוֹל לִפְגֹּעַ בַּתּוֹרָה, וַאֲנִי לֹא יָכוֹל לִפְגֹּעַ בְּלוֹמְדֶיהָ, אֲנִי אֶפְגַּע בְּתוֹמְכֶיהָ! אִם אֵין זְבוּלוּן, אֵין יִשָּׂשכָר! אִם אֵין לְאָדָם רַגְלַיִם, הוּא נוֹפֵל". אֲבָל יַעֲקֹב אָבִינוּ, שַׂר הַתּוֹרָה, הִמְשִׁיךְ לְהִלָּחֵם וְנִצַּח גַּם בְּלִי הַתְּמִיכָה.

אוֹמֵר הַנָּצִיב מִוולוֹז'ין פֵּרוּשׁ יָפֶה עַל הַפָּסוּק (משלי ג, יח): "עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר". אָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהַפְּשָׁט הוּא שֶׁאִם אֲנִי מַחֲזִיק אֶת הַתּוֹרָה וְתוֹמֵךְ בָּהּ טוֹב לִי וַאֲנִי מְאֻשָּׁר. אוֹמֵר הַנָּצִיב אִם הַכַּוָּנָה הָיְתָה שָׁאַתָּה מַחֲזִיק אֶת הַתּוֹרָה, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּתוּב "עֵץ חַיִּים לַמַּחֲזִיקִים **אוֹתָהּ**". מָה זֶה "לַמַּחֲזִיקִים **בָּהּ**"?

יֵשׁ שְׁנֵי סוּגֵי אֲנָשִׁים: יֵשׁ הַתּוֹמֵךְ וְיֵשׁ הַמַּחֲזִיק בָּהּ. יֵשׁ מִי שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא תּוֹמֵךְ בַּתּוֹרָה, הוּא תּוֹרֵם, מְשַׁלֵּם כֶּסֶף, בּוֹנֶה בֵּית כְּנֶסֶת, אָז הוּא מְאֻשָּׁר, שֶׁהִנֵּה הוּא תָּמַךְ בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא כִּבְיָכוֹל נִשְׁעֶנֶת עָלָיו, יֵשׁ לִי חֵלֶק בְּתוֹרָתָם שֶׁל הַלּוֹמְדִים, וְיֵשׁ לִי חֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. וְהָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כִּי הוּא כֵּן הוֹצִיא מִדָּמָיו עֲבוּר הַתּוֹרָה, וְה' לֹא מְקַפֵּחַ שָׂכָר אַף בְּרִיָּה.

אֲבָל מִי שֶׁבֶּאֱמֶת מֵבִין אֶת עֶרְכָּהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, הוּא מֵבִין שֶׁעַל יְדֵי תְּמִיכָתוֹ הוּא לְמַעֲשֶׂה מַחֲזִיק בָּהּ כְּדֵי שֶׁהוּא לֹא יִפּוֹל.

כַּאֲשֶׁר אוֹמְרִים מַחֲזִיק **אוֹתָהּ**, הַכַּוָּנָה שֶׁהִיא נֶאֱחֶזֶת בּוֹ, אֲבָל כַּאֲשֶׁר כָּתוּב מַחֲזִיק **בָּהּ**, זֶה הוּא שֶׁנֶּאֱחַז בָּהּ, כְּמוֹ הַטּוֹבֵעַ שֶׁמַּחֲזִיק **בְּגַלְגַּל** הַצָּלָה, מִי מַצִּיל אֶת מִי הָאִישׁ אֶת הַגַּלְגַּל אוֹ הַגַּלְגַּל אֶת הָאִישׁ? הַגַּלְגַּל אֶת הָאִישׁ! הוּא מַחֲזִיק **בַּ**תּוֹרָה, הוּא נֶאֱחַז בָּהּ כְּדֵי לֹא לִטְבֹּעַ, הִיא עֵץ הַחַיִּים שֶׁלּוֹ! בִּזְכוּת הַתְּמִיכָה שֶׁלּוֹ בָּהּ, הִיא זוֹ שֶׁמְּחַיָּה אוֹתוֹ. זֶה אָדָם חָכָם שֶׁיִּהְיֶה מְאֻשָּׁר בֶּאֱמֶת בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהוּא מֵבִין מָה הַתּוֹרָה עוֹשָׂה עֲבוּרוֹ, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מָה שֶׁחָשַׁב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֲבוּרָהּ.

דַּף שֶׁל סְפִינָה

בְּכָל דּוֹר קָמִים אוֹיְבִים חֲדָשִׁים לַתּוֹרָה, הָרוֹצִים לְקַעֲקֵעַ אוֹתָהּ מִקֶּרְבֵּנוּ חַס וְשָׁלוֹם, וְלִגְזֹר גְּזֵרוֹת מִכֹּחָם הַזְּמַנִּי לְהַעֲלִימָהּ מֵחַיֵּינוּ. מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (יבמות קכא.) כִּי פַּעַם רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה עַל סְפִינָה בַּיָּם וְרָאָה סְפִינָה אַחֶרֶת טוֹבַעַת, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁהִכִּיר (רַבִּי עֲקִיבָא), שֶׁהָיָה עַל הַסְּפִינָה וְטָבַע כַּנִּרְאֶה עִם כָּל אֲנָשֶׁיהָ. וְהִנֵּה כַּמָּה יָמִים אַחֲרֵי, הוּא רוֹאֶה אֶת רַבִּי עֲקִיבָא מִסְתּוֹבֵב בְּעִירוֹ חַי וְקַיָּם. שָׁאַל אוֹתוֹ: "אֵיךְ נִצַּלְתָּ מֵאוֹתָהּ סְפִינָה שֶׁטָּבְעָה עַל כָּל אֲנָשֶׁיהָ"? עָנָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא כִּי הִזְדַּמֵּן לוֹ דַּף (קֶרֶשׁ) שֶׁל הַסְּפִינָה הַשְּׁבוּרָה וְנֶאֱחַז בּוֹ, וְכָל גַּל שֶׁהִגִּיעַ לְקָרְאתוֹ נָעַנַע לוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחָלַף מֵעָלָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַחוֹף.

שָׁמַעְתִּי פְּרוֹשׁ מֵפִי שֶׁל הַגָּאוֹן הָרַב מָרְדְּכַי מֹשֶׁה שׁוּלְזִינְגֶּר זָצוּק"ל שֶׁהִסְבִּיר כִּי עַם יִשְׂרָאֵל מָשׁוֹל לְעָפָר, לְחוֹל הַיָּם, וְאִלּוּ הַגּוֹיִם דּוֹמִים לְגַלִּים, שֶׁבְּכָל פַּעַם יֵשׁ אֶחָד מֵהֶם שֶׁמִּתְנַשֵּׂא לְגֹבַהּ רַב וְרוֹצֶה לְהַטְבִּיעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם. בָּאוּ נְבוּכַדְנֶאצַּר, הָמָן, אַנְטִיּוֹכוּס, טִיטוּס, הִיטְלֶר יִמַּח שְׁמָם, כָּל אֶחָד מֵהֶם הָיָה בָּטוּחַ כִּי הוּא יִהְיֶה הַגַּל הַגָּדוֹל שֶׁיַּטְבִּיעַ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל אַחַת וּלְתָמִיד, חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל כֻּלָּם, כַּאֲשֶׁר הֵם מַגִּיעִים

לָחוֹף, מָה קוֹרֶה? הֵם נִשְׁבָּרִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צוֹחֵק עֲלֵיהֶם: ״כַּמָּה שֶׁאֲנִי אָרִים אוֹתְךָ לְמַעְלָה, וְתַחְשֹׁב שֶׁזֶּה אַתָּה וְכֹחֲךָ וְעֹצֶם יָדֶךָ שֶׁעוֹשִׂים לְךָ אֶת הֶחָיִל הַזֶּה, אֶת הַחוֹף אַתָּה לֹא תַּעֲבוֹר״.

״מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב, מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל״. אֶת זֶה לֹא יְכוֹלִים לְבַטֵּל. לֹא יְכוֹלִים לְהַכְחִיד. אֲבָל בַּדֶּרֶךְ יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁיְּכוֹלִים לְטַבֵּעַ. יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁזֶּה נִסָּיוֹן קָשֶׁה לָהֶם. בְּעָיוֹת בְּפַרְנָסָה, בִּבְרִיאוּת, בִּשְׁלוֹם בַּיִת. בָּא מִישֶׁהוּ וְאוֹמֵר: ״בּוֹא, אֲנִי אֶעֱזֹר לְךָ, תַּעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה, תַּעֲסֹק קְצָת בִּדְבָרִים אֲחֵרִים, תִּסְתַּדֵּר קְצָת, וְאָז תַּחְזוֹר״. זֶה הַתַּרְגִּיל הֲכִי יָשָׁן שֶׁל יֵצֶר הָרַע, לְמְשׁוֹךְ אוֹתָנוּ מֵהַחוֹף אֶל הַיָּם. הוּא כְּבָר יוֹדֵעַ בְּטוֹבָתֵנוּ, כְּמוֹ זְאֵב פַּחְדָן שֶׁמְּנַסֶּה לְפַתּוֹת אֶת הַכִּבְשָׂה הָאַחֲרוֹנָה בָּעֵדֶר לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְהִתְנַתֵּק מֵהַשְּׁאָר, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קַל לִזְלֹל אוֹתָהּ.

אֲבָל אוֹמֵר רַבִּי עֲקִיבָא, אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר הָיִיתִי בְּלֵב יָם, וְהָיְתָה סְעָרָה גְּדוֹלָה שֶׁאִימָּה לְהַטְבִּיעַ אוֹתִי, וְהַגַּלִּים עָמְדוּ לִשְׁטֹף אוֹתִי, אֲנִי נֶאֱחַזְתִּי בַּדַּף. אֵיזֶה דַּף? דַּף גְּמָרָא! הוֹרַדְתִּי אֶת הָרֹאשׁ, יָשַׁבְתִּי וְלָמַדְתִּי, עַד שֶׁהַגַּל עָבַר. וַאֲנִי מַמְשִׁיךְ עִם הַדַּף. אָז עוֹד גַּל וְעוֹד גַּל וְעוֹד גַּל, וּלְעֻמָּתָם עוֹד דַּף וְעוֹד דַּף וְעוֹד דַּף, וְהִנֵּה אֲנִי כָּאן.

וּבְכָל פַּעַם שֶׁאָדָם מֵרִים אֶת הָרֹאשׁ וְרוֹאֶה גַּל עֲנָק שֶׁל מֶטָרִים רַבִּים, הוּא בָּטוּחַ כִּי אֶת הַגַּל הַזֶּה הוּא כְּבָר לֹא יַעֲבוֹר, וּכְבָר עוֹמֵד לוֹמַר קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁכֵּן עִם הַגַּל אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן, לְפַיֵּס אוֹתוֹ, לִחְיוֹת בְּשָׁלוֹם אוֹ אֲפִילוּ רַק ״לְהִסְתַּדֵּר״, זֶה לֹא עוֹבֵד! אָז מָה כֵּן לַעֲשׂוֹת? תּוֹרִיד אֶת הָרֹאשׁ, תִּסְתַּכֵּל בַּדַּף, תֶּאֱחֹז **בּוֹ** וְהַגַּל יַעֲבוֹר. כְּמוֹ כָּל הַקּוֹדְמִים לְפָנָיו.

מַדּוּעַ? כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָפַךְ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה! הַתּוֹרָה לֹא תִּמָּחֵק! תָּמִיד קָמִים עָלֶיהָ לִפְגֹּעַ בָּהּ, אֲבָל עַם יִשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ יוֹדֵעַ הֵיכָן הַחָכְמָה הָאֲמִתִּית נִמְצֵאת. פַּרְעֹה לֹא וִתֵּר בֶּאֱמֶת לְשִׁבְטֵי לֵוִי, לַמְרוֹת שֶׁהַמִּדְרָשׁ אוֹמֵר כִּי שִׁבְטֵי לֵוִי לֹא הָיָה מְשֻׁעְבָּד כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים (רש"י שמות ה, ד), זֶה לֹא נִבְעַ מִטּוּב לִבּוֹ שֶׁל פַּרְעֹה, אֶלָּא מִכֹּחַ הַחֹק שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם שֶׁכָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, כֹּהֵן דָּת, פָּטוּר מִשֶּׁעְבּוּד (חוק שֶׁחוֹקֵק יוֹסֵף שָׁנִים קוֹדֵם לָכֵן, לְהַצִּיל אֶת אֶחָיו, אַךְ כֵּיוָן שֶׁרֹב הַשְּׁבָטִים הִתְפַּתּוּ לַעֲזֹב אֶת הַתּוֹרָה עֲבוּר תַּאֲוֹוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, נִפְלוּ לְשִׁעְבּוּד, לְמַעַט שֵׁבֶט לֵוִי שֶׁהִמְשִׁיךְ לִלְמֹד וְהַחֹק הֵגֵן עָלָיו).

אָז כֻּלָּם עוֹבְדִים וְאֵלֶּה לוֹמְדִים. זֶה כָּאָב לְפַרְעֹה, אֲבָל חוֹק זֶה חוֹק וְלֹא יָכֹל לְבַטְּלוֹ, מָה יַעֲשֶׂה? הוּא שָׁלַט עַל מִשְׁרַד הָאוֹצָר, הוּא קוֹבֵע מִי אוֹכֵל, וְלָכֵן מִי שֶׁלֹּא עוֹבֵד אֵין אוֹכֵל עֲבוּרוֹ. כָּךְ תִּכְנֵן אֶת סוֹף לְמוּד הַתּוֹרָה, אוֹ שֶׁיָּבוֹאוּ לַעֲבוֹד אוֹ שֶׁיָּמוּתוּ מֵרָעָב. אֵין קִצְבָּאוֹת, אֵין מִלְגּוֹת תְּמִיכָה לָאַבְרֵכִים.

וּכְשֶׁרָאוּ זֹאת שְׁאָר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם כָּךְ קִבְּלוּ מָנוֹת מָזוֹן וְעוּמּוֹת לְקַיֵּם נַפְשָׁם, קָמְצוּ מֵהָאֹכֶל הַזֶּה וְנָתְנוּ לְשִׁבְטֵי לֵוִי שֶׁיְּחַיּוּ אֶת עַצְמָם עַל מְנָת שֶׁיְּמַשְׁכוּ לִלְמֹד. כִּי הֵם יָדְעוּ עִם כָּל הַשְּׁעְבּוּד, וְאַף שֶׁהָיוּ בְּ-49 שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, אִם אַנְשֵׁי שֵׁבֶט לֵוִי לֹא יַמְשִׁיכוּ לִלְמֹד, לְכָל הַשְּׁאָר לֹא יִהְיֶה קִיּוּם.

תָּמִיד הָיָה כָּךְ. הַפַּרְעֹה רַק מִתְחַלֵּף, וְתָמִיד הוּא מַצִּיעַ שִׁיטוֹת. וְכָךְ הָיָה עִם הָרוּסִים שֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי חַיִּים מִוולוֹז'ִין שֶׁהֶחְזִיק בַּיְשִׁיבָה הַגְּדוֹלָה וְכִמְעַט הַיְחִידָה בְּכָל אֵרוֹפָּה, וְאָמְרוּ לוֹ כִּי לְפִי הַחֹק הֶחָדָשׁ הוּא חַיָּב לְהַכְנִיס לְמוּדֵי חוֹל לְלִמּוּדֵי הַיְשִׁיבָה, וְשֶׁיְּלַמְּדוּ גַּם אֶת הַשָּׂפָה הָרוּסִית, אוֹ שֶׁהוּא יִסְגֹּר אֶת שַׁעֲרֵי הַיְשִׁיבָה.

וְכָךְ הָיְתָה הִתְכַּנְּסוּת שֶׁל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל לָדוּן בַּגְּזֵרָה שֶׁחָלָה עַל רֹאשָׁם, שֶׁכֵּן הֵם הָיוּ הַיְשִׁיבָה הַיְחִידָה מַמָּשׁ, וְאִם יִסְגְּרוּ אוֹתָהּ קוֹל הַתּוֹרָה עָלוּל חַס וְשָׁלוֹם לִגְווֹעַ וְלֹא לְהִשָּׁמַע יוֹתֵר בְּבָתֵּי יִשְׂרָאֵל, אוּלַי כֵּן יֵשׁ לְהִכָּנַע לִגְזֵרַת הַשָּׁעָה וּלְהַכְנִיס אֶת מִקְצוֹעוֹת הַזִּיבָה (הַלִּיפְ"ה) פְּנִימָה? אִם אֲנַחְנוּ נִסְגֹּר אֶת הַיְשִׁיבָה, תּוֹרָה מָה תְּהֵא עָלֶיהָ? מִצַּד שֵׁנִי אָסוּר לְעַרְבֵּב קוֹדֶשׁ עִם חוֹל, הַתּוֹרָה צְרִיכָה לַעֲבוֹר מִדּוֹר לְדוֹר עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ.

הַהִתְכַּנְּסוּת נֶעֶרְכָה וְהַדֵּעוֹת הָיוּ חֲלוּקוֹת, וְרַבִּי חַיִּים בְּקֵשׁ מֵהַגָּאוֹן הָרַב יִשְׂרָאֵל מֵאִיר כֹּהֵן מֵרָאדִין, בָּעַל הֶחָפֵץ חַיִּים זָצוּק"ל, לְהַגִּיעַ עַל כָּל שְׁנוֹתָיו לָהִתְכַּנְּסוּת וְלוֹמַר אֶת דַּעְתּוֹ בְּתוֹר גְּדוֹל הַדּוֹר שֶׁכֻּלָּם שׁוֹמְעִים לְקוֹלוֹ.

עָלָה הֶחָפֵץ חַיִּים עַל הַבָּמָה וְהֵחֵל לִבְכּוֹת: "שָׁמַעְתִּי שֶׁרוֹצִים לְנַתֵּחַ אֶת אַחוֹתִי! רוֹצִים לַחְתֹּךְ חֲתִיכוֹת מֵאַחוֹתִי!". כֻּלָּם הִשְׁתַּתְּקוּ, מְנַסִּים לְהָבִין אֶת פֵּשֶׁר דְּבָרָיו, וְהוּא הִמְשִׁיךְ: "כָּתוּב 'אֱמֹר לַחָכְמָה **אֲחֹתִי** אָתְּ'! (משלי ז, ד) הַתּוֹרָה הִיא הָאָחוֹת שֶׁלָּנוּ, וְעַכְשָׁו רוֹצִים לַחְתֹּךְ מִמֶּנָּה חֲתִיכוֹת! לֹא יָקוּם וְלֹא יִהְיֶה! עָדִיף לִסְגּוֹר אֶת הַיְשִׁיבָה מֵאֲשֶׁר לְהַכְנִיס טֻמְאָה אֵלֶיהָ וּלְעַרְבֵּב חוֹל עִם קוֹדֶשׁ", וְכָךְ הָיָה, הַיְשִׁיבָה נִסְגְּרָה!

בָּאוּ הַמְצַדְּדִים לִלְמֹד אֶת הַמִּקְצוֹעוֹת כְּדֵי "לְהַצִּיל" אֶת הַיְשִׁיבָה אֶל רַבִּי חַיִּים וְשַׁאֲלוּ אוֹתוֹ וְכִי מָה יָצָא מֵהַחְלָטָה זוֹ? הֲרֵי הַיְשִׁיבָה הַיְחִידָה נִסְגְּרָה, מָה יְהֵא עַל הַתּוֹרָה עַכְשָׁו? אָמַר לָהֶם וְכִי הַתּוֹרָה הִיא שֶׁלָּנוּ? בְּבַעֲלוּת פְּרָטִית שֶׁלָּנוּ שֶׁאָנוּ נַחְלִיט אִם תָּקוּם אוֹ תִּפּוֹל? וְכִי כָּתוּב תּוֹרָה נָתַן לְאַבְרְכֵי יִשְׂרָאֵל, לְרַבָּנֵי יִשְׂרָאֵל? הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל! אִם אֲנַחְנוּ נִתְפַּשֵּׁר אֲנַחְנוּ נְאַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה מֵאִתָּנוּ אֲבָל הִיא תַּמְשִׁיךְ לְהִתְקַיֵּם בַּאֲחֵרִים, הִיא תָּמִיד תַּמְשִׁיךְ לְהִתְקַיֵּם. אִם הִיא לֹא תִּתְקַיֵּם בָּנוּ

הָרַבָּנִים וְהָאַבְרֵכִים שֶׁנַּהֲפֹךְ לְפַשְׁרָנִים, הֵיא תִּתְקַיֵּם בַּשְׁנַיְידֶ״ר (חֲיָטִים) וּבַשּׁוּסְטֶ״ר (סַנְדְלָרִים). הֵם יִלְמְדוּ אֶת הַתּוֹרָה בַּצּוּרָה הַנְּקִיָּה וְהַטְּהוֹרָה וּבְלִי עִרְבּוּבִים, הֵיא תַּמְשִׁיךְ לְהִתְקַיֵּם עַל טָהֳרָתָהּ.

וְכָל הַגּוֹזְרִים מְנַסִּים לַעֲטֹף אֶת אוֹתָהּ מְזִימָה יְשָׁנָה בַּעֲטִיפָה אַחֶרֶת, בְּתַחְפֹּשֶׁת אַחֶרֶת. בְּכָל פַּעַם בְּסִסְמָא קְלִיטָה אַחֶרֶת, שֶׁרוֹצִים רַק בְּטוֹבָתָם שֶׁל לוֹמְדֵי הַתּוֹרָה. אַךְ דְּעוּ לָכֶם: מִי שֶׁשּׁוֹנֵא אֶת כָּל מָה שֶׁאֲנִי מְיַצֵּג בְּעֵינָיו, בַּז לְכָל מָה שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה אוֹמֵר אוֹ חוֹשֵׁב, וּמַאֲמִין שֶׁאֵין לִי זְכוּת קִיּוּם בְּיָמֵינוּ וַאֲנִי שָׂרִיד שֶׁל עָבַר שֶׁאָבַד עָלָיו הַכֶּלַח, הַאִם הוּא בֶּאֱמֶת חוֹשֵׁב שֶׁאֲנִי אַאֲמִין שֶׁהוּא רוֹצֶה בְּטוֹבָתִי?

לֹא מִדּוּבְשֵׁךְ וְלֹא מֵעוֹקְצֵךְ

הָבָה נֹאמַר לְכָל בַּעֲלֵי הַגְּזֵרוֹת הַחֲדָשִׁים, עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ לְשָׁעָה, כְּמוֹ שֶׁחָזַ״ל אָמְרוּ לְבִלְעָם: ״לֹא מִדּוּבְשֵׁךְ וְלֹא מֵעוֹקְצֵךְ״. לֹא רוֹצֶה לֹא אֶת טוֹבָתְךָ וְלֹא אֶת רָעָתְךָ, עָזוֹב אוֹתִי לְנַפְשִׁי. אָדָם צָרִיךְ לָדַעַת כִּי הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְכֻלָּנוּ, אֵין לְאַף אֶחָד בְּעַם יִשְׂרָאֵל בַּעֲלוּת בַּסַּאבּוֹ עָלֶיהָ. הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְלַמְּדָהּ אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתָיו. בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת וּבָתֵּי הַמִּדְרָשׁ פְּתוּחִים לְכָל יְהוּדִי וִיהוּדִי שֶׁיָּבוֹא וְיִלְמַד. וִיהוּדִי שֶׁלֹּא יִפְתַּח סֵפֶר וְלֹא יִלְמַד מִתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְיִבְחַר לְהִשָּׁאֵר בּוּר וְעָם הָאָרֶץ, יְאַבֵּד אֶת כָּל הַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ.

וְאַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת עוֹבֵד וְלוֹמֵד, אֵין עִם זֶה שׁוּם בְּעָיָה, זֶה לֹא קָשׁוּר. מָה שֶׁכֵּן קָשׁוּר, שֶׁבִּזְמַן שָׁאַתָּה כֵּן לוֹמֵד - אֵיךְ אַתָּה לוֹמֵד. זֶה הַכֹּל. לֹא הַכַּמּוּת כְּמוֹ הָאֵיכוּת. אַתָּה אוֹהֵב אֶת מָה שָׁאַתָּה לוֹמֵד? אִם אַתָּה אוֹהֵב וְנַפְשְׁךָ יוֹצֵאת לִלְמֹד וּבָהּ אַתָּה חוֹשֵׁק מִכָּל, מִשָּׁמַיִם יְאַפְשְׁרוּ לְךָ לִהְיוֹת אֶחָד כָּזֶה שֶׁיַּעֲסֹק בָּהּ כָּל הַיּוֹם, וְאִם לֹא אַתָּה אָז זַרְעֲךָ. לֹא מְשַׁנֶּה אֵלּוּ צָרוֹת, אֵלּוּ גַּלִּים

בָּאִים עָלֵינוּ, אֲפִילוּ נוֹתָרָה לָנוּ שָׁעָה בַּיּוֹם שֶׁאָנוּ נִלְחָמִים עָלֶיהָ לִלְמֹד בָּהּ, שְׁנַעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה, עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, לְמִי שֶׁיֵּדַע שֶׁהַתּוֹרָה הִיא זוֹ שֶׁמַּחֲזִיקָה אוֹתוֹ.

יֵשׁ שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא שָׁרְשֵׁי נְשָׁמוֹת (של״ה בשם עשרה מאמרות לרמ״ע מפאנו, מאמר הנפש ח״ג פרקים ה-ו). לְכָל יְהוּדִי יֵשׁ חֵלֶק בַּתּוֹרָה, יֵשׁ אוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁשַּׁיֶּכֶת לְשׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, מַדּוּעַ שֶׁיּוֹתֵר עָלֶיהָ ? עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מָה שֶׁבִּיכָלְתֵּנוּ, לִלְמֹד כַּמָּה שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים וּבְשִׂמְחָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שִׂמְחָה עַל הַזְּכוּת שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לִלְמֹד ולוּ שָׁעָה בְּיוֹם, לְהוֹקִיר אֶת הַשָּׁעָה, לְהָאִיר אֶת הָאוֹת שֶׁלָּנוּ בַּתּוֹרָה, לְהַגְשִׁים אֶת הַתַּכְלִית שֶׁלָּנוּ, לְהַחֲזִיק בְּעֵץ הַחַיִּים. וְאַחֲרֵי מֵאָה וְעֶשְׂרִים, כְּשֶׁנַּעֲלֶה לְמַעְלָה, לֹא נִקַּח אִתָּנוּ כֶּסֶף אוֹ אֹכֶל אוֹ תַּכְשִׁיטִים, אֶלָּא הָאוֹת הַזּוֹ תֵּלֵךְ אִיתָּנוּ. אָז נָשׁב לִלְמֹד, לְחַפֵּשׂ אֶת הָאוֹת וְלִמְצֹא אוֹתָהּ, וְלִהְיוֹת מְאֻשָּׁרִים בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְתִתְקַיֵּם בָּנוּ וּבְכָל עַם יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה אַחַת לַנֶּצַח, מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל !

וירד ה׳ בענן

שֶׁהֶחֱיָינוּ

בָּרוּךְ ה׳, שֶׁהֶחֱיָינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה, שְׁזִכַּנִי בְּבָנוֹת תְּאוֹמוֹת לְאַחַר שֵׁשׁ שָׁנוֹת נִשּׂוּאִין[43]. הָעִכּוּב הַזֶּה יָצָא מִן ה׳ יִתְבָּרַךְ, וְכֵיוָן שֶׁיָּדוּעַ לָנוּ כִּי מֵה׳ יוֹצֵא רַק טוֹב, הִסְתַּכַּלְתִּי בְּמַבָּט לְאָחוֹר וְהִגַּעְתִּי לְכַמָּה תּוֹבָנוֹת בְּעִקְבוֹת הָעִכּוּב הַנַּ״ל, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁאֵינִי בָּטוּחַ שֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ מָקוֹם בּוֹ אֲנִי עוֹמֵד הַיּוֹם בַּעֲבוּרַת ה׳, אִם הָיִיתִי זוֹכֶה לַבָּנוֹת הַלָּלוּ קוֹדֵם.

לִפְעָמִים אָדָם צָרִיךְ לַעֲבוֹר נִסָּיוֹן קָשֶׁה, עַל מְנָת לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דְּבָרִים שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ אִם הַכֹּל הָיָה הוֹלֵךְ לוֹ

---

43 מִתּוֹךְ שִׁעוּר שֶׁנִּמְסַר בְּכ״ב תַּמּוּז תשע״ג, בִּמְלֹאוֹת שָׁבוּעַ לְלֵידַת בְּנוֹתַי הַתְּאוֹמוֹת, לְאַחַר שֵׁשׁ שָׁנוֹת נִשּׂוּאִין לְלֹא יְלָדִים.

בְּקַלּוּת. יֵשׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁמְּעֻכָּבִי זִווּג אוֹ שֶׁמַּחְכִּים הַרְבֵּה שָׁנִים לִילָדִים, וּכְשֶׁרוֹצִים לְנַחֵם וּלְעוֹדֵד אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה, לֹא תָּמִיד מַצְלִיחִים, וְכָל מָה שֶׁנֹּאמַר, לְעִתִּים מַכְאִיב יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מְנַחֵם. רַוָּק שֶׁהוֹלֵךְ לַחֲתֻנּוֹת שֶׁל חֲבֵרִים עַל פְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה, וְכֻלָּם אוֹמְרִים לוֹ "בְּקָרוֹב אֶצְלְךָ" זֶה לֹא מְנַחֲמוֹ, זֶה כּוֹאֵב לוֹ. אָדָם שֶׁאֵין לוֹ יְלָדִים וּמַגִּיעַ לִבְרִיתוֹת וְאוֹמְרִים לוֹ "בְּקָרוֹב אֶצְלְךָ" זֶה יָכוֹל לִשְׁבֹּר אֶת לִבּוֹ.

גַּם אִי אֶפְשָׁר לְנַחֵם אוֹתָם בְּסִפּוּרִים עַל זֶה שֶׁמָּצָא זִווּגוֹ לְאַחַר 20 שָׁנָה, אוֹ אַחַר שֶׁנּוֹלַד לוֹ יֶלֶד לְ-30 שָׁנָה, כִּי הָאֲנָשִׁים בַּסִּפּוּר כְּבָר אַחֲרֵי הַנִּסָּיוֹן. מִי מַבְטִיחַ לוֹ שֶׁאִם הוּא יְחַכֶּה הוּא כֵּן יִתְחַתֵּן אוֹ יִזְכֶּה לִילָדִים, הֲרֵי הוּא בְּאֶמְצַע הַסִּפּוּר, מִי יָכוֹל לוֹמַר לוֹ בְּוַדָּאוּת אֶת סוֹף הַסִּפּוּר שֶׁלּוֹ? מִי יָכוֹל לְהַבְטִיחַ? אוּלַי יַצְלִיחַ לְהִתְנַחֵם מְעַט עִם אֲחֵרִים הַנִּמְצָאִים כָּרֶגַע בְּמַצָּבוֹ? בְּחִינַת צָרַת רַבִּים חֲצִי נֶחָמָה, אֲבָל מָה אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לוֹמַר לוֹ?

אִם אֶגַּשׁ לְאָדָם חָשׁוּךְ יְלָדִים וְאוֹמֵר לוֹ שֶׁגַּם אֲנִי חִכִּיתִי שֵׁשׁ שָׁנִים, אָז הוּא יֹאמַר לִי "כֵּן, אֲבָל בַּסּוֹף זָכִיתָ". אֲבָל אוּלַי בִּזְכוּת כַּמָּה תְּבָנוֹת שֶׁקִּבַּלְתִּי מִנִּסָּיוֹן זֶה, יִהְיֶה נִתָּן לַעְזוֹר מְעַט לְאוֹתָם שֶׁלֹּא זָכוּ עֲדַיִן. אָמְנָם הַכֹּל מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל צָרִיךְ לְנַסּוֹת לְהָבִין מָה הוּא רוֹצֶה שֶׁנִּלְמַד, שֶׁהוּא מְעַכֵּב אוֹתָנוּ כָּךְ.

אֵין פְּשָׁט

בַּגְּמָרָא הַקְּדוֹשָׁה יֵשׁ חֲדוּשֵׁי הֲלָכָה וְחִדּוּשֵׁי אַגָּדָה. חִדּוּשֵׁי הֲלָכוֹת הֵם חֲקִירַת הַמִּצְווֹת בַּתּוֹרָה, וּמַשָּׂא וּמַתָּן בַּהֲבָנָתָהּ, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְשֹׁרֶשׁ הַהֲלָכָה הַפְּסוּקָה, כְּדֵי שֶׁנֵּדַע מָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בַּפֹּעַל לַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ. וּמְחֻלָּקִים לָאָסוּר וּמֻתָּר, טָמֵא וְטָהוֹר, חַיָּב וּפָטוּר, פָּסוּל וְכָשֵׁר. חִדּוּשֵׁי הָאַגָּדָה, הַנִּקְרָאִים

אַגָּדָתוֹת, הֵן דִּבְרֵי קַבָּלָה גְּבוֹהִים מְאֹד. עַד שֶׁהִתְגַּלָּה הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, וּפֵרֵשׁ לָנוּ אוֹתוֹ הָאֲרִיזַ״ל הַקָּדוֹשׁ, תּוֹרַת הַסּוֹד עָבְרָה בְּצוּרָה שֶׁל סִפּוּרִים. יֵשׁ פְּשָׁט לַסִּפּוּרִים, שֶׁכָּל אֶחָד שֶׁיִּקְרָא יָכוֹל לְהָבִין מִמֶּנּוּ מוּסָר, וְיֵשׁ לָהֶם גַּם צַד שֶׁל דְּרָשׁ, רֶמֶז וְסוֹד, שֶׁהַמֵּבִין דָּבָר יָבִין מֵהֶם סוֹדוֹת נִשְׂגָּבִים.

אֲבָל יֵשׁ אַגָּדָתוֹת שֶׁאָדָם קוֹרֵא וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ אֵין לָהֶן פְּשָׁט, לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁזֶּה הַפְּשָׁט. וְאֵלֶּה דַּוְקָא הַדְּבָרִים הַגְּבוֹהִים יוֹתֵר. בְּמַסֶּכֶת בָּבָא בָּתְרָא, בְּפֶרֶק ״הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה״, יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה אַגָּדָתוֹת וְסִפּוּרִים, שֶׁמְּסַפֵּר הָאָמוֹרָא רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה[44], שֶׁבְּכָל אֶחָד מֵהֶם הַפְּשָׁט שֶׁלּוֹ נִרְאָה מְנֻתָּק מֵהַמְצִיאוּת יוֹתֵר מִקּוֹדְמוֹ. הוּא רָאָה צְפַרְדֵּעַ בְּגֹדֶל שֶׁל עִיר (עג:), דָּג בְּגֹדֶל שֶׁל אִי (שם), עוֹף שֶׁרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְרַגְלָיו בַּתְּהוֹם (שם), אֵלֶּה דְּבָרִים שֶׁהַפְּשָׁט שֶׁלָּהֶם לֹא נִתְפַּס, כִּי הֵם דְּבָרִים גְּבוֹהִים בְּיוֹתֵר.

כַּמּוּבָן שֶׁיֵּשׁ גַּם פְּשָׁט, רַק שֶׁהוּא נֶעֱטָף בַּלָּשׁוֹן הַצִּיּוּרִית וְהַסִּפְרוּתִית שֶׁגַּם אוֹתוֹ כְּבָיְכוֹל אִבַּדְנוּ. וּמַעֲשֶׂה בַּקֵּיסָר גּוֹי שֶׁקָּרָא פָּרָשׁוֹת אֵלּוּ בַּתַּלְמוּד הַיְהוּדִי וְשָׁאַל אֶת יוֹעֲצוֹ הַיְהוּדִי:

- ״כֵּיצַד נִכְתָּבִים דְּבָרִים אֵלּוּ בַּגְּמָרָא? הַחֲכָמִים שֶׁלָּכֶם אוֹמְרִים כִּי אֵין לְהִתְעַלֵּם מֵהַפְּשָׁט, אֲבָל אֵיךְ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנִּי לְהַאֲמִין שֶׁזֶּה הַפְּשָׁט? זֶה לֹא יִתָּכֵן״.

שָׁאַל אוֹתוֹ הַיּוֹעֵץ הַיְהוּדִי:

- ״מָה יִהְיֶה הַדִּין אִם מִסְפַּר מְחוֹזוֹת גְּדוֹלִים בַּמַּלְכוּת, עִם מִלְיוֹן אֶזְרָחִים, יִמְרְדוּ בְּהוֹד רוֹמַמְתּוֹ״?
- ״יִמְרְדוּ בִּי? דֵּינָם לְמִיתָה״!

---

[44] יֵשׁ לְדַעַת כִּי מְקוֹר נִשְׁמָתוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה הָיָה גְּבוֹהַּ, עַד שֶׁהוּא מַזְכִּיר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (זוהר במדבר רכג:, תִּקּוּנֵי זוהר הקדמה ב:), אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹלַד עֲשָׂרוֹת שָׁנִים אַחֲרֵי שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי כָּתַב אוֹתוֹ.

- ״וְהַאִם כְּבוֹדוֹ יַהֲרֹג אוֹתָם בְּעַצְמוֹ״?
- ״כַּמּוּבָן שֶׁלֹּא, אֲנִי אֶתֵּן הוֹרָאָה לַצָּבָא״,
- ״וְכַאֲשֶׁר כְּבוֹדוֹ יִכְתֹּב אֶת הַהוֹרָאָה, בְּכַמָּה דְּיוֹ יִשְׁתַּמֵּשׁ״?
- ״אֵינִי יוֹדֵעַ, כַּמָּה טִפּוֹת, מַדּוּעַ״?
- ״וְאִם לְאַחַר שֶׁכְּבוֹדוֹ יַחְרִיב אֶת הַמְּחוֹזוֹת הַלָּלוּ, יָבוֹא מִשּׁוֹרֵר וְיִכְתֹּב כִּי כַּמָּה טִפּוֹת דְּיוֹ מָחֲקוּ עָרִים שְׁלֵמוּת וְהָרְגוּ מִלְיוֹן אִישׁ, דָּבָר שֶׁאֲנִי וּכְבוֹדוֹ נָבִין כַּוָּנָתוֹ, אַךְ מֵאָה שָׁנָה אַחֲרֵי, יִקְרָא מִישֶׁהוּ אֶת הַשִּׁיר, מָה הוּא יַחְשֹׁב עַל כָּךְ שְׁכָּמָה טִפּוֹת דְּיוֹ מָחֲקוּ מְחוֹזוֹת שְׁלֵמִים וְהֵבִיאוּ לְמוֹתָם שֶׁל מִלְיוֹן אִישׁ״?

חִיֵּךְ הַקֵּיסָר בְּהַסְכָּמָה. הַפְּשָׁט יִהְיֶה מוּבָן לִתְקוּפָתוֹ, אֲבָל בְּחִלּוּף הַזְּמַן וּבְדוֹר אַחֵר הוּא יָכוֹל לְאַבֵּד אֶת מַשְׁמָעוּתוֹ, עַד שֶׁיַּחְשְׁבוּ שֶׁמְּדֻבָּר בְּסִפּוּרֵי אַגָּדָה, וְלֹא בְּתֹאוּר מְלִיצֵי שֶׁל הַהִיסְטוֹרְיָה, שֶׁל דָּבָר שֶׁאָכֵן קָרָה.

גַּם בַּתַּנַ״ךְ יֶשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁ״אֵין לָהֶם פְּשָׁט״. אֶחָד מֵהֶם הוּא מְגִלַּת ״שִׁיר הַשִּׁירִים״ שֶׁחִבֵּר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. הַפְּשָׁט שֶׁל הַסֵּפֶר מְדַבֵּר בְּאַהֲבָה שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה, וְלִכְאוֹרָה אֵין לוֹ מָקוֹם בְּסֵפֶר הַתַּנַ״ךְ, וְאַף הָיְתָה מַחְלֹקֶת בֵּין חֲכָמֵינוּ זַ״ל הַאִם לְהִתְיַחֵס אֵלָיו כְּסֵפֶר קוֹדֶשׁ, שֶׁעָלָיו גָּזְרוּ חֲכָמִים שֶׁהוּא מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם, כְּדֵי שֶׁיִּזָּהֲרוּ בִּכְבוֹדוֹ וְלֹא יַנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּמָקוֹם לֹא רָאוּי[45], אוֹ שֶׁהוּא סֵפֶר חוֹל, חַס וְשָׁלוֹם. עַד שֶׁקָּם רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר (ידים פ״ג, מ״ה) כִּי חַס וְשָׁלוֹם שֶׁתִּהְיֶה מַחְלֹקֶת בָּזֶה, שֶׁכָּל

[45] בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (יד.) כָּתוּב כִּי בֵּית שַׁמַּאי גָּזְרוּ שֶׁכָּל סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ מְטַמְּאִים אֶת הַיָּדַיִם. הָיָה זֹאת בִּגְלַל הַכְּתָבִים שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים תְּרוּמָה בְּטָהֳרָה, וְאָמְרוּ לְעַצְמָם שֶׁבֵּינָן שֶׁהָאֹכֶל קָדוֹשׁ וְהַתּוֹרָה קְדוֹשָׁה, אֶפְשָׁר לָשִׂים אֶת הָאֹכֶל בָּאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ לְצַד הַסְּפָרִים, עַד שֶׁנִּתְפַּנֶּה לְאוֹכְלוֹ. אָז הִגִּיעוּ עַכְבָּרִים בְּעִקְבוֹת הָאֹכֶל וְגַם בִּזּוּ אֶת הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. לָכֵן גָּזְרוּ כִּי סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ מְטַמְּאִים אֶת הַיָּדַיִם, וּמִמֵּילָא יִפְסְלוּ לָהֶם אֶת הָאֹכֶל, וְאָז יִמָּנְעוּ כֹּהֲנִים לָשִׂים אֶת הָאֹכֶל בָּאָרוֹן הַסְּפָרִים.

הַכְּתוּבִים הֵם קוֹדֶשׁ, וְאֵלּוּ שִׁיר הַשִּׁירִים הוּא קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים ; אֵין בּוֹ פְּשָׁט, אֵין בּוֹ חוֹל, הוּא כֻּלּוֹ קוֹדֶשׁ ;

מְגִלַּת ״שִׁיר הַשִּׁירִים״ מְסַפֶּרֶת עַל סוֹד הַקֶּשֶׁר בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל. וּמַדּוּעַ הִמְשִׁיל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֶת הַקֶּשֶׁר הַנַּ״ל לְזֶה שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה? כִּי הַקֶּשֶׁר בֵּין הָאִישׁ הַיְהוּדִי לְאִשְׁתּוֹ הַמַּתֶּרֶת לוֹ הוּא הַדָּבָר הָרוּחָנִי הַגָּבוֹהַּ בְּיוֹתֵר שֶׁיָּכוֹל לְהַגִּיעַ אֵלָיו אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

בְּכָל תַּאֲוָה גּוּפָנִית שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יֵשׁ בָּהּ נִיצוֹץ רוּחָנִי הַמְּחַיֶּה אוֹתָהּ, שֶׁאֵלֶיהָ הוּא נִמְשָׁךְ. הוּא לֹא מִתְאַוֶּה לַתַּאֲוָה עַצְמָהּ, כְּמוֹ שֶׁהוּא חוֹשֵׁב, אֶלָּא לַנִּיצוֹץ שֶׁבָּהּ. וְכֵיוָן שֶׁבְּקֶשֶׁר בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה יֵשׁ אֶת הַחֵלֶק הָרוּחָנִי הַכִּי גָּבוֹהַּ שֶׁאָדָם יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֵלָיו, לָכֵן הַתַּאֲוָה אֶל הָעֲרָיוֹת הִיא הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. וּבְעוֹד שֶׁלְּכָל הַתַּאֲוֹת יֵשׁ שֵׁמוֹת לְוַאי, תַּאֲוַת-מָמוֹן, תַּאֲוַת-אֲכִילָה, תַּאֲוַת-כָּבוֹד וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, לְתַאֲוָה זוֹ אֵין שֵׁם לְוַאי, הִיא הַתַּאֲוָה הַיְדוּעָה בְּהֶ״א הַיְדִיעָה. מַדּוּעַ? כִּי נִמְשָׁכִים לַחֵלֶק הָרוּחָנִי שֶׁבָּהּ.

בַּדּוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ, שֶׁהָלְכוּ וְהִתְרַחֲקוּ מֵהַקְּדֻשָּׁה, אֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם נִמְשָׁכִים אֶל הַחֵלֶק הַגּוּפָנִי שֶׁבַּקֶּשֶׁר, כִּי אֵין לָהֶם הֲבָנָה בְּרוּחָנִיּוּת, וְלָכֵן גַּם לֹא זוֹכִים לְמַמֵּשׁ אֶת כָּל הָרוּחָנִיּוּת שֶׁבְּמַעֲשֶׂה. אֲבָל אָדָם שֶׁכֵּן מְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ, הַחָוְיָה שֶׁהוּא חוֹוֶה, הִיא שֶׁמְּסַיַּעַת לוֹ לְהָבִין מָה רָצָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לוֹמַר בְּ״שִׁיר הַשִּׁירִים״.

הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדֶךָ

עוֹד מָקוֹם שֶׁכְּבָיְכוֹל יֵשׁ לָנוּ בּוֹ ״בְּעָיָה עִם הַפְּשָׁט״, הִיא בְּפָרָשַׁת ״כִּי תִשָּׂא״, בָּהּ מְסֻפָּר עַל חֵטְא עֵגֶל הַזָּהָב. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

עָלָה לְהַר סִינַי שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים, מִז׳ בְּסִיוָן וְעַד יוֹם הַכִּפּוּרִים, בְּכָל פַּעַם לְ-40 יוֹם, כְּלוֹמַר מֹשֶׁה הָיָה עַל הָהָר 120 יוֹם.

בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה הוּא יָרַד מֵהָהָר בְּי״ז בְּתַמּוּז, רָאָה אֶת עֶגֶל הַזָּהָב וְשָׁבַר אֶת הַלּוּחוֹת. אָז עָלָה לְעוֹד 40 יוֹם כְּדֵי לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵה׳ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיָּרַד בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל לְבַשֵּׂר לָעָם כִּי ה׳ סָלַח לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ״ (במדבר יד, כ), וְאָז עָלָה פַּעַם שְׁלִישִׁית לְהָבִיא אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים, וְיָרַד בְּאֶפֶן סוֹפִי עִמָּם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.

הָבָה נִתְבּוֹנֵן בְּ-40 יוֹם הָאֶמְצָעִיִּים. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בִּקֵּשׁ ה׳ לִמְחוֹת אֶת הָעָם וּלְהוֹצִיא מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עַם חָדָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר ״וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי וְיִחַר אַפִּי בָהֶם וַאֲכַלֵּם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל״ (שמות לב, י), וְאִלּוּ בַּיּוֹם הָאַחֲרוֹן אָמַר לוֹ ״פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים״ (שם לד, א) וּמַסְבִּירִים (רש״י דברים י, י): ״מָה הָרִאשׁוֹנִים בְּרָצוֹן, אַף אֵלּוּ בְּרָצוֹן״. תִּרְאוּ אֵיזֶה מַעֲבַר מִמִּדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים, בְּ-40 יוֹם הָאֵלּוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת הַמַּצָּב מִקָּצֶה לְקָצֶה. הַכֹּל בִּשְׁלַבִּים, מִתְחַנֵּן וּבוֹכֶה בְּלִי הַפְסָקָה.

מֹשֶׁה מְבַקֵּשׁ עוֹד וָעוֹד, כִּי הוּא מְזַהֶה שְׁמִדַּת הַדִּין מִתְרַכֶּכֶת, וְרוֹאֶה שֶׁזּוֹ שְׁעַת רָצוֹן. כְּשֶׁיֵּשׁ שְׁעַת רָצוֹן אַל תַּפְסִיק בַּבַּקָּשׁוֹת שֶׁלְּךָ. לְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּרְגִּיר שֶׁל חוֹל אוֹ עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, עֲבוּרוֹ זֶה אוֹתוֹ דָּבָר. כִּי הוּא אֵינְסוֹף, וּלְעֵמַת אֵינְסוֹף כָּל הַשְּׁאָר קְטַנִּים כֻּלָּא קַיָּמִים. וְלָכֵן אִם יֵשׁ שְׁעַת רָצוֹן אַל תְּבַקֵּשׁ מְעַט[46].

---

[46] מְסַפְּרִים בַּחֲסִידוּת עַל סָבָתוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, אִם אָבִיו, אֲשֶׁר בַּעְלָה, רַבִּי נַחְמָן מֵהוֹרֹדֶנְקָא שֶׁהָיָה אָדָם קָדוֹשׁ, הָיָה מְקֹרָבוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל בָּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר שִׁדֵּךְ בֵּינֵיהֶם. מִיַּד לְאַחַר נִשּׂוּאֵיהֶם אָמַר רַבִּי נַחְמָן לְאִשְׁתּוֹ כִּי הוּא יוֹצֵא לַעֲסָקָיו וְנֶעְלָם לְיוֹתֵר מִשָּׁנָה. כַּאֲשֶׁר פִּנְתָה הָאִשָּׁה אֶל הַצַּדִּיק

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ זֶהָה שְׁעַת רָצוֹן, בַּתְּחִלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִמְחוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וּמֹשֶׁה מְשַׂכְנֵעוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּכָךְ חִלּוּל ה׳ בְּעֵינֵי הָאֻמּוֹת (שמות לב, יב). ה׳ מִתְרַצֶּה אַךְ אוֹמֵר כִּי לֹא יֵלֵךְ עִם הָעָם אֶלָּא יִשְׁלַח מַלְאָךְ אֲשֶׁר יֵלֵךְ בִּרֹאשָׁם (שם, לד), וְגַם זֹאת בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה לְבַטֵּל, כִּי לַמַּלְאָךְ אֵין מִדַּת חֶסֶד, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ יֵצֶר רַע, וְאִם כֵּן מָה יַּעֲשׂוּ אִם יֶחֱטְאוּ שׁוּב, מִי יִמְחַל לָהֶם? הֲרֵי הוּא מְשֻׁרַת הַמֶּלֶךְ וְאֵין לוֹ יְכֹלֶת לְוַתֵּר וְלִמְחוֹל עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסְכִּים גַּם לְזֹאת, מַמְשִׁיךְ מֹשֶׁה וּמְבַקֵּשׁ מֵה׳ שֶׁיּוֹרֶה לוֹ מָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בְּמִדָּה וְיֶחֱטְאוּ שׁוּב וְאֵין מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם כָּמוֹהוּ. גִּילָה לוֹ ה׳ אֶת סוֹד 13 מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים (שמות לד, ו), וְאָמַר לוֹ בְּכָל פַּעַם שֶׁיַּעֲשׂוּ סֵדֶר זֶה וְיִתְחַזְּרוּ בִּתְשׁוּבָה עַל מַעֲשֵׂיהֶם הוּא יִמְחַל לָהֶם (ראש השנה יז:). רוֹאֶה מֹשֶׁה כִּי ה׳ מִתְרָצֶה לְכָל בַּקָּשָׁה, סִימָן שֶׁזּוֹ שְׁעַת רָצוֹן גְּדוֹלָה וְהוּא לֹא מַפְסִיק, עַד שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ מֵה׳ שֶׁיַּרְאֶה לוֹ אֶת פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבֹדֶךָ"! (שמות לג, יח).

וְכָאן נִכְנָסְנוּ לְדָרָשׁ, רֶמֶז וְסוֹד, כִּי אֵין כָּאן פְּשָׁט! אֵין פָּנִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! אֶחָד מִ-13 עִקְרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁל הַיַּהֲדוּת הִיא כִּי אֵין לַה׳ גּוּף וּדְמוּת הַגּוּף. אָז מָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ?

הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ, שֶׁחִפֵּשׂ וּמָצָא אֶת רַבִּי נַחְמָן. רַבִּי נַחְמָן גִּילָה לוֹ כִּי רָאָה מִשָּׁמַיִם שֶׁאִשְׁתּוֹ צְרִיכָה לָמוּת בְּלִידָתָהּ, וְלָכֵן לֹא רָצָה שֶׁתֵּלֵד וְתִפָּטֵר עָלָיו. סִפֵּר זֹאת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְאִשָּׁה וְהִיא אָמְרָה כִּי יֵשׁ לָהּ רָצוֹן עָז לָלֶדֶת יֶלֶד וְלוּ בְּמְחִיר חַייָהּ. כַּאֲשֶׁר נוֹלַד הַתִּינוֹק, אַחֲזָתוּ אִמּוֹ וְאָמְרָה לְבוֹרֵא עוֹלָם בְּדִמְעוֹת כִּי כָּל שֶׁהִיא מְבַקֶּשֶׁת זֶה לִחְיוֹת עוֹד חֹדֶשׁ עַל מְנָת לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַתִּינוֹק, שֶׁקָּרָאוּ לוֹ שִׂמְחָה (אֲבִיו שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב). וְאָכֵן לְאַחַר חֹדֶשׁ הֶחֱזִירָהּ נִשְׁמָתָהּ לַבּוֹרֵא. אָמַר רַבִּי נַחְמָן מֵהוֹרַדְּנָקָא, כִּי בָּעֵת שֶׁדִּבְּרָה עִם ה׳ הָיְתָה שְׁעַת רָצוֹן, וְאִם הָיְתָה מְבַקֶּשֶׁת לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה לְגַמְרֵי, הָיְתָה זוֹכָה גַּם לִרְאוֹת אֶת חֻפָּתוֹ, אֲבָל הִיא בִּקְּשָׁה מְעַט, וְלוֹ הָיָה אָסוּר לְגַלּוֹת לָהּ. כְּשֶׁיֵּשׁ שְׁעַת רָצוֹן תְּבַקֵּשׁ, וְכֵיוָן שֶׁאֵינְךָ יוֹדֵעַ תָּמִיד לְזַהוֹת שְׁעַת רָצוֹן, תָּמִיד תְּבַקֵּשׁ!

צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ

עוֹנֶה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שם, יט-כב):

וַיֹּאמֶר אֲנִי אַעֲבִיר כָּל טוּבִי עַל פָּנֶיךָ וְקָרָאתִי בְשֵׁם ה׳ לְפָנֶיךָ וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם. וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת פָּנָי כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. וַיֹּאמֶר ה׳ הִנֵּה מָקוֹם אִתִּי וְנִצַּבְתָּ עַל הַצּוּר. וְהָיָה בַּעֲבֹר כְּבֹדִי וְשַׂמְתִּיךָ בְּנִקְרַת הַצּוּר וְשַׂכֹּתִי כַפִּי עָלֶיךָ עַד עָבְרִי. וַהֲסִרֹתִי אֶת כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ.

״אֲנִי אֶקְרָא לְךָ לַעֲלוֹת לְמָעָרָה מְסֻיֶּמֶת, אֲנִי אֶעֱבוֹר עַל פָּנֶיהָ בֶּעָנָן, אָשִׂים אֶת כַּפִּי עַל פָּנֶיךָ שֶׁלֹּא תּוּכַל לִרְאוֹת עַד שֶׁאֶעֱבֹר מֵעַל פָּנֶיךָ, וְאָז תִּרְאֶה רַק אֶת אֲחוֹרָי אֲבָל אֶת פָּנַי לֹא תִּרְאֶה״. זֶה הַפְּשָׁט? וְכִי יֵשׁ לוֹ כַּף יָד? וּפָנִים וְאָחוֹר? וְכִי יֵשׁ לוֹ צוּרָה? מָה מֹּשֶׁה רַבֵּנוּ בֶּאֱמֶת בִּקֵּשׁ, וּמָה ה׳ בֶּאֱמֶת עָנָה לוֹ?

אָז יֵשְׁנָן כַּמָּה אַגָּדָתוֹת לְהַסְבִּיר אֶת הַפְּשָׁט הַזֶּה, וְחֶלְקָן צְרִיכוֹת הֶסְבֵּר לַפְּשָׁט שֶׁלָּהֶן. אֲבָל הַהֶסְבֵּר בַּדָּרָשׁ (ברכות ז.) אוֹמֵר כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ רָצָה שֶׁה׳ יַסְבִּיר לוֹ אֶת הַהִגָּיוֹן וְהַצֶּדֶק בַּמַּהֲלָכִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּעוֹלָמֵנוּ. שֶׁיַּסְבִּירוּ לָנוּ כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים צַדִּיק וְרַע לוֹ וְרָשָׁע וָטוֹב לוֹ, אֵיךְ בֶּאֱמֶת הַכֹּל פּוֹעֵל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִפְעֹל. אָמְנָם אָדָם חַי 80 שָׁנָה, וּמָמָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא 1,000 שָׁנָה[47], נִמְצָא שֶׁהוּא חַי בְּקִשְׁי שְׁעָתַיִם מִתּוֹךְ יוֹם אֶחָד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא לֹא יָכוֹל לְהָבִין מַהֲלַךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עַל פְּנֵי יוֹם אוֹ יוֹמַיִם. אֶלָּא רַק אַחֲרֵי 120, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ

---

47 הַיִּחוּס שֶׁל ״יוֹמוֹ״ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשָּׁנִים שֶׁלָּנוּ אֵינוֹ נָכוֹן, שֶׁהֲרֵי ה׳ לְמַעְלָה מִן הַזְּמַן וְלֹא שַׁיָּךְ לְיַחֵס כְּלָל לְמִדַּת זְמַן כָּלְשֶׁהִי. בְּטוּיִים אֵלּוּ נוֹעָדוּ רַק ״לְסַבֵּר אֶת הָאָזֶן״ (כְּלוֹמַר לְדַבֵּר אִיתָנוּ בְּמֻשָּׂגִים וּבַשָּׂפָה שֶׁלָּנוּ), כְּפִי שֶׁרְאִינוּ בַּכְּתוּבִים פְּסוּקִים כְּגוֹן ״הֲנֹטַע **אֹזֶן** הֲלֹא **יִשְׁמָע**, אִם יֹצֵר **עַיִן** הֲלֹא **יַבִּיט**״ (תהלים צד, ט), אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ גּוּף וּדְמוּת הַגּוּף, וְלֹא אֹזֶן וְלֹא עַיִן.

יוֹצֵאת מֵהַגּוּף הַמֻּגְבָּל וְהוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה הוּא רוֹאֶה אֶת כָּל הָאֻמָּת מִתְחִלָּתָהּ וְעַד סוֹפָהּ, וְשֵׁם כְּבָר אֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת.

אֲבָל כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא חַי רַק כְּהֶרֶף עַיִן מֵהַתָּכְנִית הַכְּלָלִית, וְהוּא יָכוֹל לַעֲבוֹר אֶת כֻּלָּן בַּסֶּבֶל צַעַר וְהִתְמַרְמְרוּת, וְלֹא יוֹדֵעַ מַדּוּעַ. מְבַקֵּשׁ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהָבִין וְלִרְאוֹת כְּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, מַדּוּעַ כָּל דָּבָר קוֹרֶה כְּפִי שְׁרוֹאִים אוֹתוֹ.

אוֹמֵר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "עֲמֹד בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה, אַתָּה נִמְצָא בְּחֹשֶׁךְ, וְתִרְצֶה לִרְאוֹת אֶת הָאוֹר אֲבָל אַתָּה תִּרְאֶה עָנָן, שֶׁזֶּה עוֹד יוֹתֵר חֹשֶׁךְ, וְאִם תִּתְאַמֵּץ לִרְאוֹת מִבַּעַד לֶעָנָן, אָז אָשִׂים אֶת כַּפִּי עַל פָּנֶיךָ שֶׁזֶּה עוֹד יוֹתֵר חֹשֶׁךְ. וְרַק אַחֲרֵי שֶׁאֶעֱבֹר עַל פָּנֶיךָ וְתִסְתַּכֵּל אֲחוֹרָה, לְמַפְרֵעַ תָּבִין מָה הָיָה. אֲבָל בְּמַהֲלַךְ הַנִּסָּיוֹן, אַתָּה לֹא רוֹאֶה כְּלוּם".

וְלֹא מוּבָן, הֲרֵי הָיְתָה כָּאן שְׁעַת רָצוֹן, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ וְקִבֵּל כָּל מָה שֶׁרָצָה, מַדּוּעַ כָּאן לֹא קִבֵּל אֶת רְצוֹנוֹ? מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אוֹמֵר "אֲנִי מַאֲמִין בְּךָ, אֲבָל לַאֲנָשִׁים אֲחֵרִים יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר קַל אִם יִרְאוּ שֶׁיֵּשׁ הִגָּיוֹן בַּסֶּבֶל שֶׁהֵם עוֹבְרִים, שֶׁמְּבִינִים מָה הַמַּטָּרָה, מָה הַיַּעַד, מָה הַמִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, מַדּוּעַ זֶה קוֹרֶה וּמָה לְתַקֵּן, וּמְבִינִים כַּמָּה צָרִיךְ לִסְבֹּל".

יַעֲקֹב אָבִינוּ עָבַד אֶת לָבָן 7 שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת עֲבוּר רָחֵל, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לְהֵרָאוֹת לוֹ כְּ-700 שָׁנָה, שֶׁחֲרֵי לָבָן רָמָה וְהֶחְלִיף מַשְׂכֻּרְתּוֹ מֵאָה פְּעָמִים, הֶעֱבִיד אוֹתוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה, וּבְכָל זֹאת מֵעִיד הַכָּתוּב "וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים" (בראשית כט, כ). אֵיךְ נִרְאוּ לוֹ רַק כְּיָמִים אֲחָדִים? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא כִּי סְכֻמוּ מֵרֹאשׁ עַל 7 שָׁנִים. כַּאֲשֶׁר הוּא יָדַע שֶׁבַּסּוֹף הַזְּמַן הַזֶּה הוּא יְקַבֵּל אֶת הָאִשָּׁה שֶׁהוּא רָצָה, הַמְּיֹעֶדֶת לוֹ לַהֲבָאַת הַשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים

לָעוֹלָם, יָדַע לְגַיֵּס אֶת כָּל כֹּחוֹתָיו כְּדֵי לַעֲמוֹד בִּזְמַן הַזֶּה עַד שֶׁתַּגִּיעַ הַעֵת.

אָדָם אַחֵר שֶׁיִּסְבֹּל פַּחוֹת, וַיְקֻצוּ לוֹ גַּם פַּחוֹת מִשֶּׁבַע שָׁנִים, אַךְ לֹא יֹאמְרוּ לוֹ מָתַי הַסֵּבֶל יִגָּמֵר, הוּא יִשָּׁבֵר לְבַסּוֹף. כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מָתַי הַקֹּשִׁי יִגָּמֵר, הַדִּמְיוֹן בְּרֹאשׁוֹ מַשְׁלִים אֶת הֶחָסֵר בִּפְחָדִים גְּדוֹלִים שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בָּהֶם. וְאֵין נִסָּיוֹן שֶׁיַּעֲבֹר בְּחַיָּיו, שֶׁה׳ מַתְאִים לְכֹחוֹתָיו, שֶׁיִּהְיֶה יוֹתֵר גָּרוּעַ מִמַּה שֶׁהוּא מַשְׁלִים בְּרֹאשׁוֹ וְדִמְיוֹנוֹ בְּשֶׁל חֹסֶר יְדִיעָה.

וְזוֹ הַתְּשׁוּבָה גַּם מַדּוּעַ אֲנָשִׁים לֹא עוֹמְדִים בַּנִּסְיוֹנוֹת לַמְרוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לְאָדָם נִסָּיוֹן מִבְּלִי לָתֵת לוֹ אֶת הַכֹּחוֹת לַעֲמֹד בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁבְּנוֹסָף לַנִּסָּיוֹן עַצְמוֹ הָאִישׁ מְצֻרָף אֶת הַמַּחְשָׁבוֹת וְהָרְדִיפוֹת שֶׁל עַצְמוֹ בְּרֹאשׁוֹ, יְסוּרִים וְיֵאוּשׁ שֶׁאֵינָם חֵלֶק מֵהַנִּסָּיוֹן וּלְכָךְ לֹא קִבֵּל כֹּחוֹת אֶלָּא עָשָׂה זֹאת לְעַצְמוֹ, וְלָכֵן הָאָדָם נוֹפֵל בַּנִּסָּיוֹן.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בִּקֵּשׁ שֶׁרַק יַרְאֶה לַאֲנָשִׁים מַדּוּעַ כָּל דָּבָר קוֹרֶה לָהֶם וְאָז יִהְיֶה לָהֶם הַרְבֵּה יוֹתֵר קַל. זוֹ כָּל הַבַּקָּשָׁה, לֹא מְנִיעַת הַנִּסָּיוֹן וְהַקֹּשִׁי, רַק הַיְדִיעָה מָה הַטַּעַם שֶׁצָּרִיךְ לִסְבֹּל אוֹתָם, זֶה הַכֹּל.

הַכֹּל בָּרֹאשׁ

בְּאַחַת הַפְּעָמִים שֶׁבִּקַּרְתִּי אֶת אִשְׁתִּי בְּבֵית הַחוֹלִים לְאַחַר הַלֵּידָה, לָחַצְתִּי בְּטָעוּת עַל הַכַּפְתּוֹר לְקוֹמָה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר. וְכֵיוָן שֶׁאֵין בֶּאֱמֶת טָעֻיוֹת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיָּצָאתִי מֵהַמַּעֲלִית לְאוֹתָהּ קוֹמָה, רָאִיתִי אָדָם מְבֻגָּר מַקְהֲלַת בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלִּי יוֹשֵׁב שָׁם בַּפִּיגְ׳מָה שֶׁל בֵּית חוֹלִים. הוּא כָּל כָּךְ שָׂמַח וּפָרַח, כִּי הָיָה בָּטוּחַ שֶׁבָּאתִי לְבַקְּרוֹ, אָז אָמַרְתִּי אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

זִמֵּן לִי מִצְוָה כֹּה חֲשׁוּבָה שֶׁל בִּקּוּר חוֹלִים, כְּבָר אֶשָּׁאֵר וָאֲדַבֵּר עִמּוֹ וַאֲעוֹדֵד אֶת רוּחוֹ.

אוֹתוֹ יְהוּדִי חָשׁ לֹא בְּטוֹב. רוֹפֵא הַמִּשְׁפָּחָה לֹא יָדַע לְאַבְחֵן מָה יֶּשׁ לוֹ וְשָׁלַח אוֹתוֹ לִבְדִיקָה בְּבֵית הַחוֹלִים. וְכֵיוָן שֶׁזֶּה הָיָה מִקֶּרֶה דָּחוּף, קָבְעוּ לוֹ תּוֹר לְעוֹד אַרְבָּעָה חֲדָשִׁים. בֵּינְתַיִם הָאִישׁ הֶחֱל לְכַרְסֵם אֶת עַצְמוֹ, מָה יֶּשׁ לוֹ? וְאִם זֶה מְסֻכָּן? וְאִם יְגַלּוּ מַשֶּׁהוּ וְאִי אֶפְשָׁר לְטַפֵּל?

וּפִתְאוֹם הִתְחִיל לְהַגִּיעַ כָּל בֹּקֶר לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית בְּמִנְיָן עִם טַלִּית וּתְפִילִין. וְיוֹם אֶחָד הוּא נֶעְלָם, וְעַכְשָׁו רְאִיתִיו בְּבֵית הַחוֹלִים, וְהִתְבָּרֵר שֶׁעֵרֶב אֶחָד הוּא לֹא חָשׁ בְּטוֹב וְהַמִּשְׁפָּחָה פִּנְּתָה אוֹתוֹ לְבֵית הַחוֹלִים, שָׁם אָמְרוּ כִּי הוּא חַיָּב לַעֲבוֹר צִלּוּם רֶנְטְגֶן לִרְאוֹת. לַמָּחֳרָת בַּבֹּקֶר הוֹרִידוּ אוֹתוֹ לְצִלּוּם וְהִתְבָּרֵר כִּי הַמְּכוֹנָה הִתְקַלְקְלָה. כְּשֶׁפָּגַשְׁתִּי אוֹתוֹ הִתְבָּרֵר כִּי הוּא כְּבָר שָׁבוּעַ מְאֻשְׁפָּז וַעֲדַיִן מְחַכֶּה שֶׁיִּתְקְנוּ אֶת הַמְּכוֹנָה וְיצַלְּמוּ אוֹתוֹ.

הַיְּהוּדִי הַמִּסְכֵּן הַזֶּה מִסְתּוֹבֵב שָׁבוּעַ בְּמִסְדְּרוֹנוֹת בֵּית הַחוֹלִים עִם אִינְפּוּזְיָה מְחֻבֶּרֶת לְיָדוֹ, וּמֵרִיץ בְּמוֹחוֹ תַּסְרִיטִים נוֹרָאִיִּים מָה יִמְצְאוּ אֶצְלוֹ, וְאֵין מְכוֹנָה שֶׁתְּגָאֵל אוֹתוֹ מִיִּסּוּרָיו. אָמַרְתִּי לוֹ: "לְכָל אָדָם קָצְבוּ כַּמּוּת מְסֻיֶּמֶת שֶׁל יִסּוּרִים בַּשָּׁמַיִם, וְהַיִּסּוּרִים שָׁאַתָּה עוֹבֵר כָּרֶגַע בְּרוּאשְׁךָ מֵהֲפַחַד מִמַּה שֶׁיִּמְצְאוּ, כְּבָר עָבְרוּ אֶת הַיִּסּוּרִים שֶׁהָיוּ אֲמוּרִים לִהְיוֹת לְךָ, אִם הָיוּ מְגַלִּים לְךָ מַשֶּׁהוּ. אָז קִבַּלְתָּ כְּבָר אֶת הַיִּסּוּרִים בָּזֶה שָׁאַתָּה מְחַכֶּה, כְּבָר לֹא יִמְצְאוּ לְךָ שׁוּם דָּבָר"! לַמָּחֳרָת כְּבָר רָאִיתִי אוֹתוֹ בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית לְאַחַר שֶׁשִּׁחְרֵר מִבֵּית הַחוֹלִים. כִּי מָה שֶּׁרַע בְּרוּאשׁוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּרוּעַ מִמַּה שֶׁיִּקָּרֶה לוֹ בַּמְּצִיאוּת.

אוֹמֵר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָאֲנָשִׁים לֹא קוֹרְסִים מֵהַיְסוּרִים וּמֵהַקְּשִׁי, הֵם נִשְׁבָּרִים כִּי הֵם לֹא רוֹאִים הֵיכָן זֶה נִגְמָר, תֵּן לָהֶם לִרְאוֹת קְצָת". אָז מַדּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נַעֲנָה לְבַקָּשָׁתוֹ וְרַק מַרְאֶה לוֹ אֶת אֲחוֹרָיו?

לֹא הְבַנְתֶּם

אֶלָּא אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "לֹא הְבַנְתֶּם אֶת תְּשׁוּבָתִי! כְּשֶׁאַתָּה נִמְצָא בַּמְּעָרָה בַּחֹשֶׁךְ וְאַתָּה רוֹצֶה לִרְאוֹת אוֹר, וְרוֹאֶה עָנָן, וְחָשׁ בְּכַף עַל פָּנֶיךָ שֶׁמַּסְתִּירָה לְךָ, תִּשְׁאַל: מִי זֶה הֶעָנָן? מִי זוֹ כַּף הַיָּד שֶׁמַּסְתִּירָה לְךָ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! הוּא הֶעָנָן הוּא הַכַּף"! הַכַּף שֶׁעַל פָּנֵינוּ הִיא הַלִּטּוּף שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם אֶת זֶה אָנוּ יוֹדְעִים וּמְבִינִים, אָז עַד שֶׁיַּגִּיעַ הָאוֹר מַמָּשׁ זֶה רַק עִנְיַן טֶכְנִי, כִּי כְּבָר בֶּעָנָן אָנוּ אֲמוּרִים לְהַרְגִּישׁ שְׂמֵחִים. כִּי לֹא עָבַרְנוּ מֵחֹשֶׁךְ לְחֹשֶׁךְ, זֶה הָאוֹר שֶׁלָּנוּ. זוֹ הַהֲבָנָה הָאֲמִתִּית.

לְחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה בַּעֲבוֹדַת ה' שֶׁלּוֹ וְהַהִתְקָרְבוּת שֶׁלּוֹ אֶל ה' יֵשׁ 3 שְׁלַבִּים. הַשָּׁלָב הָרִאשׁוֹן לְהִתְקָרֵב אֶל ה' וּלְהַכִּיר בְּקִיּוּמוֹ בִּכְלָל, וְכָל מָה שֶׁעָבַר עַד שֶׁזָּכָה לְזֹאת, זֶה גַּם מֵה' יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל מָה שֶׁעָשָׂה עַד אָז, הוּא יִמְצָא כִּי הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בִּיֵּדַע וּבְנִסָּיוֹן לְהַעֲבִירוֹ מְטַמְּאָה לְקֻדֵּשָׁה.

הַשָּׁלָב הַשֵּׁנִי הוּא לִלְמֹד תּוֹרָה וּבְעִקָּר הֲלָכוֹת, עַל מְנָת לָדַעַת מָה לַעֲשׂוֹת וּמָה לֹא, זֶה לַעֲבוֹד אֶת ה' מִיִּרְאָה, מִצְוָה מוּל עֲבֵרָה, שָׂכָר וְעֹנֶשׁ.

הַשָּׁלָב הַשְּׁלִישִׁי הוּא הַהִתְקָרְבוּת לַחֲסִידוּת. גַּם הֶחָסִיד עוֹשֶׂה מָה שֶׁהָעוֹבֵד מִיִּרְאָה עוֹשֶׂה, רַק עִם חִיּוּךְ עַל הַפָּנִים, אִם יִקְפֹּץ יָשָׁר לַחֲסִידוּת הוּא יְבַצַּע וְיַאֲמִין הַרְבֵּה גְּנוּנִים חִיצוֹנִיִּים

אֲבָל זֶה לֹא תּוֹפֵס, הוּא חַיָּב לַעֲבוֹר דֶּרֶךְ הַשָּׁלָב הַקּוֹדֵם, לִתְפֹּס אֶת הַבְּסִיס בַּהֲלָכוֹת, בַּתּוֹרָה וּבַגְּמָרָא, וְאָז לְעָטְפָה בְּשִׂמְחָה וְאָז כָּל הָרְאִיָּה שֶׁלּוֹ מִשְׁתַּנָּה.

חִכִּינוּ אֲנִי וְאִשְׁתִּי 6 שָׁנִים לַבָּנוֹת הַלָּלוּ. 3 הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת הָיוּ קָשׁוֹת, וְנִרְאָה כִּי הֵן רַק הוֹלְכוֹת וּמִתְעַצְּמוֹת כְּכָל שֶׁהַזְּמַן עוֹבֵר. כִּי אִם אַתָּה יָרֵא שָׁמַיִם, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ, וְהַכֹּל מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, אָז אַתָּה לֹא בְּסֵדֶר, וְאֵיזֶה חַטָּאִים עָשִׂית שֶׁה׳ מַעֲנִישׁ אוֹתְךָ, וּמַדּוּעַ זֶה בָּאֶמֶת מַגִּיעַ לְךָ? וְאָז אֲנָשִׁים מִתְפַּלְּלִים וְעוֹשִׂים תְּקוּנִים וּמִבְצָעִים סְגוּלוֹת, וְכַמָּה סְגוּלוֹת וּתְרוּפוֹת סַבְתָּא אָדָם מָכִיר כְּשֶׁהוּא בְּמִצּוּקָה, וּמִיָּאוּשׁ מְנַסִּים אֶת כֻּלָּן וְזֶה לֹא עוֹבֵד. אָנוּ מְחַפְּשִׂים סְגוּלוֹת. אֵין סְגוּלוֹת! תִּתְפַּלְּלוּ, תִּלְמַד תּוֹרָה, הִתְלַבְּשִׁי בִּצְנִיעוּת, ה׳ יַעֲזֹר, כָּל דָּבָר בִּזְמַנּוֹ. לֹא לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה.

אֲבָל כַּאֲשֶׁר מִתְחַבְּרִים לַחֲסִידוּת, לְשִׂמְחָה בַּעֲבוֹדַת ה׳, פִּתְאוֹם אָדָם מֵבִין שֶׁהַמַּצָּב הָעַכְשָׁוִי הוּא לְטוֹבָה. צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב בָּעִכּוּב עַצְמוֹ. אָמְנָם מִצָּוֹת פְּרִיָּה וְרִבְיָה הִיא חֲשׁוּבָה מְאֹד, וְאוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (נדרים סד:) כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ יְלָדִים חָשׁוּב כַּמֵּת, וְאֵלּוּ יְסוּרִים קָשִׁים מִמָּוֶת, וְאֵין אֵלֶּה יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה[48] (ברכות ה:), וּשְׁאָר דְּבָרִים קָשִׁים, אֲבָל אִם ה׳ מְעַכֵּב אוֹתְךָ, חַיָּב

---

[48] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: אָמַר רַבָּא, וְאִיתֵּימָא רַב חִסְדָּא: אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁיְּסוּרִין בָּאִין עָלָיו יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו שֶׁנֶּאֱמַר: ״נַחְפְּשָׂה דְרָכֵינוּ וְנַחְקֹרָה וְנָשׁוּבָה עַד ה׳״. פְּשִׁפֵּשׁ וְלֹא מָצָא, יִתְלֶה בְּבִטּוּל תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיִסְּרֶנּוּ יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ״. וְאִם תָּלָה וְלֹא מָצָא, בְּיָדוּעַ שֶׁיְּסוּרִין שֶׁל אַהֲבָה הֵם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה׳ יוֹכִיחַ״. אָמַר רַבָּא אָמַר רַב סְחוֹרָה אָמַר רַב הוּנָא כָּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בּוֹ מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַה׳ חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי״. יָכוֹל אֲפִילּוּ לֹא קִבְּלָם מֵאַהֲבָה, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אִם תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ״, מָה אָשָׁם לְרַעַת, אַף יִסּוּרִין לְרַעַת. וְאִם קִבְּלָם מַה שְׁכָרוֹ? ״יִרְאֶה זֶרַע, יַאֲרִיךְ יָמִים״, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁתַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּים בְּיָדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְחֵפֶץ ה׳ בְּיָדוֹ יִצְלָח״.

לִהְיוֹת מַשֶּׂהוּ טוֹב כִּי מֵה׳ יוֹצֵא רַק טוֹב. הַחָכְמָה לִרְאוֹת אֶת ה׳ בְּעָנָן עַצְמוֹ!

אָדָם יִסְתַּכֵּל מָה כֵּן יֵשׁ לוֹ בַּחַיִּים, וִיגַלֶּה שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ דָּאַג לוֹ וְסִדֵּר אוֹתוֹ בַּכֹּל. אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּדְּרִים לוֹ הַרְבֵּה דְּבָרִים בַּחַיִּים, פַּעַם הוּא סוֹבֵל מֵא׳, פַּעַם מִב׳, פַּעַם מִג׳, זֶה מִתְחַלֵּק. אֲבָל אִם מִתְרַכְּזִים רַק בְּכָךְ שֶׁאֵין יְלָדִים, לֹא שָׂמִים לֵב כִּי אֶת שְׁאָר הַבְּעָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְרֹב הָאֲנָשִׁים הוּא סִדֵּר לְאוֹתוֹ זוּג, יֵשׁ לָהֶם שָׁלוֹם בַּיִת, יֵשׁ בְּרִיאוּת, יֵשׁ קוֹרַת גַּג, יֵשׁ פַּרְנָסָה, יֵשׁ לְמוּד תּוֹרָה, לֹא חָסֵר לָהֶם דָּבָר חוּץ מִילָדִים.

מִצַּד אֶחָד זֶה עוֹשֶׂה אֶת הַנִּסָּיוֹן עוֹד יוֹתֵר קָשֶׁה, כִּי כָּל הַזָּרְקוֹרִים מֻפְנִים לְכִוּוּן אֶחָד, לְדָבָר אֶחָד שֶׁחָסֵר, וּמַעֲצִימִים אֶת חֶסְרוֹנוֹ. אֲבָל אָדָם שֶׁמִּסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ הֶעָנָן אוֹמֵר לְעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת כָּל הַטּוֹב מִסָּבִיב, גַּם אֶת זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, סִימָן שֶׁגַּם זֶה טוֹב! זֶה הֲכִי טוֹב שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת. עַכְשָׁו צָרִיךְ רַק לְחַפֵּשׂ אֵיךְ.

אָז לָקַחְנוּ עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלוֹת, עוֹד מִצְווֹת וְעוֹד חֲסָדִים, וְעוֹד שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד. כָּל כָּךְ הַרְבֵּה טוֹב יָצָא מֵהָעִכּוּב הַזֶּה, כָּל כָּךְ הַרְבֵּה נִזְקָקִים הִתְנַחֲמוּ מֵהָעִכּוּב הַזֶּה, כָּל כָּךְ הַרְבֵּה רְחוֹקִים הִתְקָרְבוּ וְהִתְחַזְּקוּ בִּזְכוּת הָעִכּוּב הַזֶּה, רוֹאִים שֶׁהָיְתָה כָּאן הַנְהָגָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זוֹ הַחָכְמָה.

כְּשֶׁמְּדַבְּרִים עִם אָדָם שֶׁנִּגְאַל מִיסּוּרָיו, וְהוּא עָשָׂה כְּבָר הַרְבֵּה סְגוּלוֹת, רוֹצִים לָדַעַת מָה הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהָיְתָה הַסִּבָּה שֶׁעָזְרָה הֲכִי הַרְבֵּה. יֵשׁ סְגוּלוֹת שֶׁהֵן תְּרוּפוֹת סַבְתָּא, וְיֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁהֵן סִפּוּרֵי סַבְתָּא. וְיֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מְקוֹרוֹת אֲפִילוּ בַּחַז״ל. לְדֻגְמָא, זָכִיתִי לֶאֱכוֹל מֵהָאֶתְרוֹג שֶׁל הַגָּאוֹן הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף [זַצוּק״ל], וְהִנֵּה אִשְׁתִּי יָלְדָה 10 חֳדָשִׁים אַחֲרֵי. אֲבָל אִם יִשְׁאֲלוּ

אוֹתִי עַל אֵיזוֹ סְגוּלָה כֵּן לָשִׂים אֶת הָאֶצְבַּע, אוֹמֵר עַל סְגוּלָה אַחַת בִּמְיֻחָד.

כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֶרְתּוֹ

יֵשׁ סִפּוּר עַל אָדָם מְעֻכָּב בִּילְדִים שֶׁהָלַךְ אֶל הַגָּאוֹן הָרַב חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי [זְצוּק"ל]. הוּא שָׁאַל אֶת הָרַב אִם לוֹ יֵשׁ אֵיזוֹ סְגוּלָה אוֹ עֵצָה בִּשְׁבִילוֹ. אָמַר לוֹ הָרַב:

- "כָּתוּב בַּגְּמָרָא (שבת פח:) הָעֲלוּבִין וְאֵינָן עוֹלְבִין, שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָן וְאֵינָן מְשִׁיבִין, עוֹשִׂין מֵאַהֲבָה וּשְׂמֵחִין בְּיִסּוּרִין, עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר (שופטים ה, לא) 'וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֶרְתּוֹ'. אָדָם שֶׁפּוֹגְעִים בּוֹ וְהוּא שׁוֹתֵק וְלֹא מַחְזִיר, וְלֹא מַעֲלִיב, אָדָם כָּזֶה בִּרְכָּתוֹ מִתְקַבֶּלֶת בַּשָּׁמַיִם. לֵךְ וּבַקֵּשׁ בְּרָכָה מֵאִישׁ כָּזֶה".

אוֹתוֹ אָדָם חָשַׁב לְעַצְמוֹ זוֹ סְגוּלָה מְצֻיֶּנֶת, אֲבָל הֵיכָן יִזְדַּמֵּן לִי מִקְרֶה כָּזֶה וְאִישׁ כָּזֶה? תֵּן לִי לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה, לְטַפֵּס, לִקְפֹּץ, לְהָרִים, לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ! אֲבָל לָלֶכֶת לְחַפֵּשׂ בִּזְמַן אֱמֶת מִישֶׁהוּ שֶׁמַּעֲלִיבִים אוֹתוֹ, וְלֹא עוֹנֶה, וְעוֹד שֶׁיְּבָרֵךְ אוֹתִי, כָּזוֹ סְגוּלָה זֶה אַךְ וְרַק סַיְּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא! אַתָּה לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הַסְּגֻלָּה הַזּוֹ בְּעַצְמְךָ, אֵין גְּמַ"ח כָּזֶה בָּאִינְטֶרְנֶט.

אֲבָל עִם הַתְּפִלּוֹת שֶׁעָשָׂה, הִתְגַּלְתָּה שְׁעַת רָצוֹן וְזֶה בְּדִיּוּק מָה שֶׁקָּרָה לוֹ. הוּא יָשַׁב בְּאוּלָם שְׂמָחוֹת בְּאֵרוּעַ, וּבַשֻּׁלְחָן מְמוּלוֹ יָשַׁב יְהוּדִי אֶחָד עִם חֲבֵרָיו, כַּאֲשֶׁר נִכְנַס לָאוּלָם יְהוּדִי אַחֵר שֶׁנִּמְצָא עִמּוֹ בְּסִכְסוּךְ וְהֵחֵל לִצְעֹק עָלָיו וּלְנַדֵּף אוֹתוֹ לְיַד כָּל הָאֲנָשִׁים בַּסְּבִיבָה. הַיְּהוּדִי שֶׁיָּשַׁב עַל הַשֻּׁלְחָן, כֵּיוָן שֶׁהָיָה זֶה אֵרוּעַ שֶׁל מִשְׁפַּחְתּוֹ, בַּתְּחִלָּה לֹא רָצָה לְהָגִיב וּבִקֵּשׁ לְהִתְעַלֵּם, אַךְ הַיְּהוּדִי הַשֵּׁנִי לֹא וָתֵר וְהִמְשִׁיךְ בִּצְעָקוֹת וּבְגִדּוּפִים, כְּשֶׁהוּא מַחְמִיר אֶת אַמִּירוֹתָיו עַל מְנָת לְזַכּוֹת לִתְגוּבָה.

וְכָךְ יוֹשֵׁב יְדִידֵנוּ בַּשֻּׁלְחָן מְמוּל, וְהוּא רוֹאֶה כִּי ה׳ יִתְבָּרַךְ מַמְצִיא לְפָנָיו אֶת הַסְּגֻלָּה הַמְיֻחֶלֶת שְׁדִבֵּר עָלֶיהָ הַגָּאוֹן הָרַב קַנְיֶבְסְקִי[וַצוּק״ל]. וְכַאֲשֶׁר הִבְחִין כִּי הַנֶּעֱלָב כְּבָר אֵינוֹ מְסֻגָּל לְהַבְלִיג, וּפָנָיו הֶרְאוּ כִּי הוּא מַתְכּוֹן לְהָשִׁיב לַמַּעֲלִיב מָנָה אַחַת אַפַּיִם, מִיַּד זִנֵּק מִשֻּׁלְחָנוֹ, אָחַז בְּיָדוֹ שֶׁל הַנֶּעֱלָב הַמֻּפְתָּע וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ:

- ״אַתָּה לֹא יוֹדֵעַ מִי אֲנִי וּמָה אֲנִי רוֹצֶה, אַךְ אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁל בַּקָּשָׁה, אַל תַּעֲנֶה לוֹ״.

הַנֶּעֱלָב לֹא יָדַע כֵּיצַד לְהָגִיב. מִצַּד אֶחָד מַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ לְיַד כָּל יְדִידָיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, מִצַּד שֵׁנִי יֵשׁ כָּאן יְהוּדִי שֶׁהוּא אֵינוֹ מָכִיר בְּכְלָל הַמְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהִתְאַפֵּק, אֲבָל מִצַּד שְׁלִישִׁי הוּא לֹא מַכִּיר אוֹתוֹ, מַדּוּעַ שֶׁיַּקְשִׁיב לוֹ? הַמַּעֲלִיב שֶׁלֹּא צָפָה שֶׁיְּקַלְקְלוּ לוֹ אֶת הַהֲנָאָה, הִגְבִּיר אֶת קֶצֶב הַגִּדּוּפִים וְהַהַעֲלָבוֹת, מְבַקֵּשׁ לִזְכוֹת בְּרִיב שֶׁכְּבָר כִּמְעַט הִשִּׂיג לוּלֵא הַהַפְרָעָה שֶׁל הָאִישׁ הַמּוּזָר וַהֲלֹא מֻכָּר. הַנֶּעֱלָב כְּבָר לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְאַפֵּק, וּבִקֵּשׁ לְהִתְרוֹמֵם מִכִּסְאוֹ, אַךְ הַזָּר הִמְשִׁיךְ לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ וּלְהִתְחַנֵּן:

- ״אָנָּא מִמְּךָ, זֶה חָשׁוּב לִי מְאֹד אֲנִי אַסְבִּיר לְךָ אַחַר כָּךְ, רַק בֵּינְתַיִם אַל תַּעֲנֶה לוֹ, בְּבַקָּשָׁה״.

הַמַּעֲלִיב הִמְשִׁיךְ עוֹד דַּקָּה אוֹ שְׁתַּיִם, אַךְ כֵּיוָן שֶׁאַף אֶחָד לֹא שָׂפָךְ שֶׁמֶן לְמִדּוּרָתוֹ, הוּא סָב עַל עֲקֵבָיו וְיָצָא מִן הָאוּלָם. וְאָז בְּעוֹד הַנֶּעֱלָב בּוֹקֵשׁ לְהָבִין מָה קָרָה כָּאן, הֵרִים הַזָּר אֶת יָדָיו שֶׁל הַנֶּעֱלָב, הִנִּיחָן עַל רֹאשׁוֹ וּבִקֵּשׁ:

- ״בָּרֵךְ אוֹתִי, אֲנִי אַסְבִּיר הַכֹּל, אֲבָל קוֹדֵם כָּל בָּרֵךְ אוֹתִי לְזֶרַע קוֹדֶשׁ שֶׁל קַיְימָא״.

וְאוֹתוֹ יְהוּדִי מֻפְתָּע, נַעֲנָה לִדְרִישָׁתוֹ שֶׁל הַזָּר שֶׁהִתְעָרֵב בִּמְרִיבָה לֹא לוֹ וּבֵרֵךְ אוֹתוֹ. רַק אָז טָרַח הָאִישׁ לְהַסְבִּיר לוֹ עַל

מַצָּבוֹ וְעַל הַסְּגֻלָּה עָלֶיהָ דִּבֵּר הַגָּאוֹן הָרַב קַנְיֶבְסְקִי [זצוק"ל]. שְׁנֵי הַיְהוּדִים הֶחְלִיפוּ פְּרָטִים וְאַחֲרֵי שָׁנָה הַנַּעֲלָב קִבֵּל הַזְמָנָה לִבְרִית מִילָה.

זֶה סִפּוּר נִפְלָא, אֲבָל מָה הַסִּפּוּי שֶׁדָּבָר כָּזֶה יִתְרַחֵשׁ אֶל מוּל עֵינָיו שֶׁל אָדָם שֶׁזָּקוּק לִישׁוּעָה? וְהִנֵּה הַשָּׁנָה זָכִיתִי גַּם אֲנִי. נִקְלַעְתִּי לִתְפִלָּה בְּבֵית כְּנֶסֶת מְסֻיָּם, בּוֹ הֻדִּיחָה הַהַנְהָלָה אֶת הַגַּבַּאי הַקּוֹדֵם שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמִנְתָה חָדָשׁ תַּחְתָּיו. אוֹתוֹ גַּבָּאי הָיָה מְמֻרְמָר מֵהַהַחְלָטָה וְרָדַף אֶת אַנְשֵׁי בֵּית הַכְּנֶסֶת, כְּשֶׁמִּדֵּי פַּעַם הָיָה מַגִּיעַ לִתְפִלּוֹת שַׁבָּת וְחַגִּים, שֶׁהַקָּהָל מִלֵּא אֶת הַמָּקוֹם, עוֹלֶה עַל הַתֵּבָה וּמְגַדֵּף אֶת אַנְשֵׁי הַהַנְהָלָה עַד שֶׁהָיָה מוּרָד לְמָטָה. אֶלָּא שֶׁבַּפַּעַם הַזּוֹ, לָהּ הָיִיתִי עֵד, הֶחְלִיט הַגַּבַּאי הַמֻּדָּח לְהַשְׁלִיךְ אֶת כָּל תִּסְכּוֹלוֹ עַל הַגַּבַּאי הֶחָדָשׁ, כְּאִלּוּ הוּא אָשֵׁם בְּמַצָּבוֹ...

הָיָה זֶה בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, בֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְכִפּוּר, כַּאֲשֶׁר בֵּית הַכְּנֶסֶת מִתְמַלֵּא בַּאֲנָשִׁים הַמְבַקְּשִׁים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה לְסִלּוּחַ וּלְהִתְקָרֵב לַה', וְהִנֵּה הַגַּבַּאי הַמֻּדָּח מַגִּיעַ וְעוֹלֶה עַל הַבָּמָה. בַּתְּחִלָּה נָתְנוּ לוֹ לַעֲלוֹת לַבָּמָה, חָשְׁבוּ שֶׁבְּמִסְגֶּרֶת יְמֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא בָּא לְבַקֵּשׁ לְהִתְפַּיֵּס, וּבְמָקוֹם זֹאת הֵם רוֹאִים אֶת הַגַּבַּאי הַמֻּדָּח מְגַדֵּף וּמְחָרֵף אֶת הַגַּבַּאי הַמַּחְלִיף עַל לֹא עָוֶל בְּכַפּוֹ, בְּאֶמְצַע יְמֵי הַתְּשׁוּבָה!

הַגַּבַּאי הֶחָדָשׁ עָמַד שָׁם בְּהֶלֶם, וּלְיָדוֹ בִּתּוֹ הַקְּטַנָּה שֶׁלָּקַח עִמּוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהִיא הֻחֲלָה לִבְכּוֹת. הַגַּבַּאי שָׁרָאָה אֶת בִּתּוֹ בּוֹכָה, לֹא יָכֹל לַעֲצֹר בְּעַצְמוֹ, כָּךְ שׁוֹפְכִים אֶת דָּמוֹ לְיַד כָּל הַצִּבּוּר וּבְנֵי בֵּיתוֹ, וְעוֹד בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה? וַאֲנִי שֶׁחָזִיתִי בַּמַּעֲשֶׂה נִזְכַּרְתִּי בַּסִּפּוּר שֶׁל הַגָּאוֹן הָרַב קַנְיֶבְסְקִי [זצוק"ל], וּמִיַּד רָצִיתִי אֵלָיו, הִצְמַדְתִּי אוֹתוֹ לַקִּיר בַּפִּנָּה, וּבִקַּשְׁתִּי מִמֶּנּוּ בְּכָל לָשׁוֹן

שֶׁלֹּא יָגִיב. אֲבָל הַגַּבַּאי עַל הַתֵּבָה לֹא רָצָה לְהַפְסִיק וְהִמְשִׁיךְ עִם דְּבָרָיו, וּבְשׁוֹנָה מֵהַמַּעֲלִיב מֵהַסִּפּוּר, הַגַּבַּאי הַמֻּדָּח לֹא הֶרְאָה שׁוּם כַּוָּנָה לָרֶדֶת, עַד שֶׁבָּרוּךְ ה׳ קָמוּ כַּמָּה מִתְפַּלְלִים וְהוֹרִידוּ אוֹתוֹ מֵהַבָּמָה. אָז אָמַרְתִּי לַגַּבַּאי הַחֹדֶשׁ ״עַכְשָׁו בָּרֵךְ אוֹתִי!״. וְהוּא בֵּרֵךְ. חֹדֶשׁ וַחֲצִי אַחֲרֵי זֶה, נִפְקְדָנוּ בִּבְנוֹתֵינוּ. אָז אִם הָיִיתִי צָרִיךְ לִבְחֹר אֵיזוֹ סְגוּלָה פָּעֲלָה יוֹתֵר, וְהָיוּ הַרְבֵּה סְגוּלוֹת שֶׁעָשִׂיתִי בְּשֵׁשׁ שָׁנִים אֵלּוּ, הָרֵי זוֹ הַסְּגֻלָּה הַזּוֹ.

תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם

אֲבָל מֵעַל לִסְגוּלָה זוֹ, הָיִיתִי בּוֹחֵר בַּתּוֹרָה, תּוֹרָה, תּוֹרָה! אֵין כְּמוֹ לִמּוּד תּוֹרָה! לֹא יַעֲזֹר שׁוּם תִּרוּץ לָשׁוּם אָדָם! שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הָרַב יוֹסֵף חַיִּים זָצוּק״ל (בן יהוידע, עירובין יג:) פֵּרוּשׁ נִפְלָא עַל דִּבְרֵי הַגְּמָרָא (עירובין יג:) שָׁבִיתָ הִלֵּל וּבֵית שַׁמַּאי נֶחְלְקוּ הַאִם נֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁנִּבְרָא אוֹ לֹא נֹחַ לוֹ שֶׁנִּבְרָא, וְהִגִּיעוּ אַחֲרֵי שְׁנָתַיִם וַחֲצִי שֶׁל מַחְלֹקֶת לַמַּסְקָנָה שֶׁלֹּא נֹחַ לוֹ שֶׁנִּבְרָא, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁנִּבְרָא יֵשׁ אוֹמְרִים יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו (מָה עָשָׂה) וְיֵשׁ אוֹמְרִים יְמַשְׁמֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו (מָה לַעֲשׂוֹת).

וְקָשֶׁה מְאֹד הַמִּדְרָשׁ הַזֶּה, כִּי לַמַּסְקָנָה הִתְבָּרֵר שֶׁטּוֹב יוֹתֵר אִם הָאָדָם לֹא הָיָה נִבְרָא כְּלָל, וְאָנוּ יוֹדְעִין שֶׁמֵּהַקְּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹצֵא רַק טוֹב. וְעוֹד שְׁאֵלָה, מַדּוּעַ כָּתוּב שֶׁהַמַּחְלֹקֶת נִמְשְׁכָה שְׁנָתַיִם וַחֲצִי? הֲרֵי הַתּוֹרָה מְעַגֶּלֶת כְּלַפֵּי מַעְלָה, שֶׁשָּׁנָה וְיוֹם הֵם שְׁנָתַיִם, שְׁנָתַיִם וְיוֹם הֵם שָׁלוֹשׁ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁעַל שְׁנָתַיִם וַחֲצִי הַגְּמָרָא הָיְתָה צְרִיכָה לוֹמַר שָׁלוֹשׁ שָׁנִים, אָז מַדּוּעַ דִּיְּקָה שְׁנָתַיִם וַחֲצִי?

יֵשׁ מִדְרָשׁ אַחֵר שֶׁל חַזַ״ל בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקֵּשׁ לַחְרֹץ אֶת גּוֹרָל עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִדַּת הַדִּין, אַךְ בְּשֶׁל אַהֲבָתוֹ אוֹתָנוּ הוּא הֶחְלִיט לָלֶכֶת לָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיְּעוֹרְרוּ רַחֲמִים וִילַמְּדוּ

זְכוּת עַל עַם יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁהוּא יָוֵתֵר לָהֶם, וְכָךְ מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא[49] (שבת פט:):

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַגִּיעַ תְּחִלָּה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ וְאוֹמֵר לוֹ ״בָּנֶיךָ חָטְאוּ לְפָנַי״. אָמַר לוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ ״יִמָּחוּ עַל קִדֻּשַׁת שְׁמֶךָ״, חָטְאוּ חָטְאוּ אֵין מָה לַעֲשׂוֹת. רָאָה שֶׁאֵין עֲזָרָה מִמֶּנּוּ, הָלַךְ לְיַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁהָיָה לוֹ צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, אוּלַי הוּא יְלַמֵּד זְכוּת. אָמַר לוֹ ״חָטְאוּ לִי בָּנֶיךָ״, אָמַר לוֹ ״יִמָּחוּ לְמַעַן קִדֻּשַׁת שְׁמֶךָ״. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין עֵצָה לֹא בִּזְקֵנִים וְלֹא בִּצְעִירִים, וְהָלַךְ אֶל יִצְחָק.

כְּשֶׁאָמַר ה׳ לְיִצְחָק ״חָטְאוּ בָּנֶיךָ לְפָנַי״, אָמַר לוֹ יִצְחָק ״בָּנַי וְלֹא בָּנֶיךָ? דָּבָר שֶׁנִּי כַּמָּה אָדָם חַי? 70 שָׁנָה? תַּפְחִית 20 שָׁנָה רִאשׁוֹנוֹת שֶׁאַתָּה לֹא מַעֲנִישׁ עֲלֵיהֶן (שֶׁאָדָם לֹא נִשְׁפָּט בְּדִין שָׁמַיִם מִתַּחַת לְגִיל 20), נוֹתְרוּ 50 שָׁנָה. תַּפְחִית אֶת הַלֵּילוֹת שֶׁהוּא יָשֵׁן וְלֹא

---

[49] וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מַאי דִּכְתִיב (ישעיהו סג, טז): ״כִּי אַתָּה אָבִינוּ, כִּי אַבְרָהָם לֹא יֵדָעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ; אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ, מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ״? לֶעָתִיד לָבֹא יֹאמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: ״בָּנֶיךָ חָטְאוּ לִי״. אָמַר לְפָנָיו: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם - יִמָּחוּ עַל קִדֻּשַׁת שְׁמֶךָ״. אָמַר: ״אֵימַר לֵיהּ לְיַעֲקֹב דַּהֲוָה לֵיהּ צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, אֶפְשָׁר דְּבָעֵי רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ״. אָמַר לֵיהּ: ״בָּנֶיךָ חָטְאוּ״. - אָמַר לְפָנָיו: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יִמָּחוּ עַל קִדֻּשַׁת שְׁמֶךָ״. אָמַר: ״לֹא בְּסָבֵי טַעֲמָא, וְלֹא בְּדַרְדַּקֵי עֵצָה״. אָמַר לוֹ לְיִצְחָק: ״בָּנֶיךָ חָטְאוּ לִי״. אָמַר לְפָנָיו: ״רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בָּנַי וְלֹא בָּנֶיךָ? בְּשָׁעָה שֶׁהִקְרִימוּ לְפָנֶיךָ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע, קָרְאַתָּ לָהֶם (שמות ד, כב): ׳בְּנִי בְכֹרִי׳, עַכְשָׁו בָּנַי וְלֹא בָּנֶיךָ? וְעוֹד, כַּמָּה חָטְאוּ? כַּמָּה שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם - שִׁבְעִים שָׁנָה. דָּל עֶשְׂרִין דְּלֹא עָנְשָׁתְּ עֲלַיְיהוּ - פְּשׁוּ לְהוּ חַמְשִׁין. דָּל עֶשְׂרִין וַחֲמִשָּׁה דְּלֵילוֹתָא - פְּשׁוּ לְהוּ עֶשְׂרִין וַחֲמִשָּׁה. דָּל תַּרְתֵּי סָרֵי וּפַלְגָּא, דְּצָלוּיֵי וּמֵיכַל וּדְבֵית הַכִּפֵּא - פְּשׁוּ לְהוּ תַּרְתֵּי סָרֵי וּפַלְגָּא. אִם אַתָּה סוֹבֵל אֶת כֻּלָּם - מוּטָב, וְאִם לָאו - פַּלְגָּא עֲלַי וּפַלְגָּא עָלֶיךָ. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר כֻּלָּם עָלַי - הָא קָרִיבִית נַפְשִׁי קָמָךְ״. פָּתְחוּ וְאָמְרוּ: ״אַתָּה אָבִינוּ״. אָמַר לָהֶם יִצְחָק: ״עַד שֶׁאַתֶּם מְקַלְּסִין לִי - קַלְּסוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא״, וּמַחֲוֵי לְהוּ יִצְחָק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֵינַיְיהוּ. מִיָּד נָשְׂאוּ עֵינֵיהֶם לַמָּרוֹם וְאוֹמְרִים (ישעיהו, שם): ״אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ״.

חוֹטֵא, נִשְׁאֲרוּ 25 שָׁנִים, תַּפְחִית מִזֶּה חֲצִי שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, אוֹכֵל וּמִתְפַּנֶּה, נוֹתְרוּ 12.5 שָׁנִים. אִם אַתָּה מוּכָן לָקַחַת אוֹתָם עָלֶיךָ טוֹב, וְאִם לֹא, נִתְחַלֵּק חֲצִי חֲצִי. וְאִם גַּם זֶה לֹא, הַכֹּל עָלַי, זְכֹר לִי אֶת הָעֲקֵדָה". אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "סָלַחְתִּי".

אִם אָדָם בָּא לָעוֹלָם וָחַי 70 שָׁנָה הוּא מְכֻסֶּה. אַךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה" (תהלים צ, י). אָדָם כָּזֶה חַי 10 שָׁנִים נוֹסָפוֹת. נַפְחִית 5 שָׁנִים שֶׁהוּא יָשֵׁן וְלֹא עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת נִשְׁאֲרוּ 5, נַפְחִית חֲצִי שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, אוֹכֵל וּמִתְפַּנֶּה, נוֹתְרוּ 2.5 שָׁנִים. אֶת הַשָּׁנָתַיִם וַחֲצִי הָאֵלֶּה לֹא כְּפֶה יִצְחָק אָבִינוּ, וְעַל הַשָּׁנָתַיִם וַחֲצִי הָאֵלֶּה הִתְוַכְּחוּ בֵּית הִלֵּל וּבֵית שַׁמַּאי אִם נֹחַ לוֹ אוֹ לֹא נֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁנִּבְרָא, כִּי עַד 70 שָׁנָה אַתָּה מְכֻסֶּה מִזְּכוּת אֲבוֹת, אֲבָל אִם אַתָּה חַי עַד 80, יֵשׁ לְךָ שְׁנָתַיִם וַחֲצִי בְּעַיָּתִיוֹת. וְלָכֵן אִם בָּא לְ-70 שָׁנָה נֹחַ לוֹ שֶׁבָּא לָעוֹלָם, שֶׁיַּעֲשֶׂה מִצְוֹות. אֲבָל אִם הוּא חַי עוֹד 10 שָׁנִים, יֵשׁ לוֹ שְׁנָתַיִם וַחֲצִי לֹא מְכֻסּוֹת, לֹא נֹחַ לוֹ שֶׁבָּא לָעוֹלָם. אָז מָה יַּעֲשֶׂה? יַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה[50].

כִּי גַּם אִם נִגְזְרוּ עַל אָדָם גְּזֵרוֹת וְנִמְתְּחוּ עָלָיו דִּינִים, וְאֵין לוֹ זְכוּת אֲבוֹת שֶׁתָּגֵן עָלָיו, תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם (פאה פ"א, מ"א). זוֹ הַסְּגֻלָּה שֶׁעוֹמֶדֶת לְעָם יִשְׂרָאֵל לְכָל הַדּוֹרוֹת, וְזוֹ הַסְּגֻלָּה שֶׁעָמְדָה לִי כְּנֶגֶד כֻּלָּן. לִלְמֹד וּלְלַמֵּד תּוֹרָה. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז, לד): "זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה וְלַחַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים", שֶׁהָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה נֶחְשָׁב שֶׁהֵבִיא אֶת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת

---

50 בַּגְּמָרָא כְּתוּב: מָה יַּעֲשֶׂה? יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְיֵשׁ אוֹמְרִים יְמַשְׁמֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו. הַכַּוָּנָה שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל כָּל מָה שֶׁעָשָׂה שֶׁעָלָיו לְתַקֵּן, וְעַל מָה שֶׁעוֹמֵד לַעֲשׂוֹת כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַנָּכוֹן. אֲבָל לְצֹרֶךְ כָּךְ חַיָּב אָדָם לִלְמֹד תּוֹרָה, עַל מְנָת שֶׁיֵּדַע מָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת אוֹ לֹא לַעֲשׂוֹת, עַל מְנָת שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ מוֹעִיל וּלְשַׁפֵּר אֶת דְּרָכָיו.

הָאֵלֶּה לִפְנֵי ה' וּמִתְכַּפֵּר (מנחות קי:). וְכַאֲשֶׁר נִדְבַּק בָּהּ נִזְכֶּה לַמַּתָּנָה שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, לִרְאוֹת אוֹתוֹ בְּעָנָן עַצְמוֹ, וְאָז תָּמִיד אָדָם יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה , גַּם כְּשֶׁהוּא בַּמְּעָרָה.

השלט של היהודי

הַחֲנוּת סְגוּרָה

אָדָם עוֹבֵר לְיַד חֲנוּת בָּהּ הוּא קוֹנֶה כָּל יוֹם, וְהִנֵּה הוּא רוֹאֶה שֶׁהַחֲנוּת סְגוּרָה. חָשַׁב לְעַצְמוֹ, טוֹב אוּלַי הַבְּעָלִים לֹא הִתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר, הָלְכוּ לִישׁוֹן מְאֻחָר. הוּא עוֹבֵר לַמַּחֲרָת וַעֲדַיִן הַחֲנוּת סְגוּרָה, חָשַׁב לְעַצְמוֹ אוּלַי הוּא לֹא חָשׁ בְּטוֹב? עָבַר שָׁבוּעַ וְהַחֲנוּת עֲדַיִן סְגוּרָה. אוּלַי הוּא יָצָא לְחֻפְשָׁה? תָּמַהּ הַקּוֹנֶה בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. בֹּקֶר אֶחָד הוּא רוֹאֶה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עוֹמְדִים עַל סוּלָמוֹת וּמוֹרִידִים אֶת הַשֶּׁלֶט. הִנֵּהֶן הָאִישׁ בְּרֹאשׁוֹ, אָכֵן הַחֲנוּת כַּנִּרְאֶה נִסְגְּרָה. מֵהֵיכָן יָדַע? אוּלַי בְּכָל זֹאת נִמְצָא הַבְּעָלִים בְּטִיּוּל, אוֹ שֶׁהוּא חוֹלֶה לֹא עָלֵינוּ? אֶלָּא יָדוּעַ, בָּרַגַע שֶׁמּוֹרִידִים אֶת הַשֶּׁלֶט, סִימָן שֶׁהַחֲנוּת סְגוּרָה.

אוֹמֵר הֶחָפֵץ חַיִּים, רַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַכֹּהֵן מֵרָאדִין זַצַ״ל: כָּךְ הוּא יְהוּדִי. לְכָל יְהוּדִי יֵשׁ יֵצֶר רַע וְלֹא תָּמִיד הוּא עוֹשֶׂה אֶת כָּל הַמִּצְוֹות, אֲבָל עֲדַיִן יְהוּדִי הוּא, יֵשׁ לוֹ שֶׁלֶט שֶׁל יְהוּדִי, וְעַל הַשֶּׁלֶט כָּתוּב ׳שַׁבָּת׳. אֲבָל כְּשֶׁיְּהוּדִי מוֹרִיד אֶת הַשֶּׁלֶט הַזֶּה, אָז ׳הַחֲנוּת סְגוּרָה׳.

הַשַּׁבָּת הִיא הַהַגָּדָרָה שֶׁל יְהוּדִי. אַבָּא שֶׁלִּי שֶׁיִּחְיֶה, סִפֵּר לִי כִּי בְּבַגְדָאד שֶׁל פַּעַם, הָעֲרָבִים בַּשְּׁכוּנָה שֶׁלָּהֶם לֹא הָיוּ קוֹרְאִים לָהֶם ׳יְהוּדִים׳, אֶלָּא הָיוּ קוֹרְאִים לָהֶם ״בְּנֵי שַׁבָּת״. זוֹ הָיְתָה הַהַגָּדָרָה וְהַמַּהוּת שֶׁל הַיְּהוּדִי בְּעֵינֵיהֶם.

וְהִנֵּה זוֹכִים אָנוּ לִרְאוֹת יְהוּדִים רַבִּים שֶׁשָּׁבִים לְכוּר מַחֲצַבְתָּם, מִי אַחֲרֵי דּוֹר וּמִי אַחֲרֵי שְׁנַיִם, פִּתְאוֹם קָם יְהוּדִי וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין וּמַרְגִּישׁ עִם זֶה טוֹב. לֹא מְשַׁנֶּה אִם הוּא מִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן אוֹ רַק קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עִמָּם בַּבַּיִת בַּהַתְחָלָה, אֲבָל הוּא מַרְגִּישׁ טוֹב עִם זֶה. אוֹ שֶׁהוּא שָׂם צִיצִית קָטָן עָלָיו, וּמִסְתַּכֵּל עַל הַצִּיצִיּוֹת הַמִּתְנַפְנְפוֹת כָּל הַיּוֹם, אוֹ שֶׁהוּא טוֹרֵחַ לְהִתְפַּלֵּל שָׁלוֹשׁ תְּפִלּוֹת בְּמִנְיָן. יְהוּדִים צַדִּיקִים, כְּשֵׁרִים, מְלֵאִים בְּמִצְוֹות. אֲבָל הַשַּׁבָּת?

הַשַּׁבָּת צוֹעֶקֶת! זֶה הַשֶּׁלֶט שֶׁל הַחֲנוּת שֶׁלָּנוּ. אָדָם שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ עֹנֶג שַׁבָּת אֲמִתִּי, רַק אָז הוּא מֵבִין בֶּאֱמֶת כָּל מָה שֶׁמְּסַפְּרִים לוֹ עַל הַהֶבְדֵּל בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי. כִּי פִּיזִית אֵין הַרְבֵּה הֶבְדֵּל בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי, לָנוּ יֵשׁ שְׁתֵּי יָדַיִם וּשְׁתֵּי רַגְלַיִם וְגַם לָהֶם, אֵין לָהֶם קַרְנַיִם אוֹ זָנָב אוֹ עַיִן שְׁלִישִׁית. הַהֶבְדֵּל הוּא רוּחָנִי, וְאִם יְהוּדִי מוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת סממניו הָרוּחָנִיִּים, אָז כְּבָיְכוֹל אֵין הֶבְדֵּל בֵּין יְהוּדִי לְגוֹי, חַס

וְשָׁלוֹם. הַמַּתָּנָה הַמְיֻחֶדֶת שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ הַעֲנִיק לָנוּ הִיא הַשַּׁבָּת[51] (שבת י׃).

לֵךְ לְךָ מִשַּׁבָּתְךָ

אֶת שְׁתֵּי הַשַּׁבָּתוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת עָשִׂיתִי בְּבֵית חוֹלִים, שַׁבָּת לִפְנֵי שֶׁאִשְׁתִּי יָלְדָה וְשַׁבָּת אַחֲרֶיהָ[52]. רַק אָז הִרְגַּשְׁתִּי מַהִי שַׁבָּת, בְּעִקָּר בִּגְלַל הַחִסָּרוֹן שֶׁלָּהּ שָׁם. אָדָם שֶׁשּׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹות, יֵשׁ לוֹ אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת הַקָּבוּעַ שֶׁלּוֹ, וְיֵשׁ לוֹ אֶת הַמִּנְיָן שֶׁלּוֹ, יֵשׁ לוֹ אֶת הַשִּׁעוּרִים שֶׁלּוֹ וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ, הַפְּלָטָה שֶׁלּוֹ וְהָאֹכֶל שֶׁלּוֹ, וְשֵׁינַת הַצָּהֳרַיִם שֶׁלּוֹ, יֵשׁ לוֹ אֶת הַשַּׁבָּת שֶׁלּוֹ ! הָעִנְיָן שֶׁלּוֹ ! כְּשֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ לְמָקוֹם אַחֵר בְּשַׁבָּת, מְזַעְזְעִים אוֹתוֹ. הַרְבֵּה נָשִׁים אוֹמְרוֹת לַבְּעָלִים "בּוֹא נֵצֵא לְאֵיזֶה מָלוֹן לְסוֹף שָׁבוּעַ, נְבַלֶּה קְצָת", וְהַבַּעַל מְצַבְּרַח. הִיא חוֹשֶׁבֶת שֶׁהוּא סְתָם עַצְלָן שֶׁלֹּא אוֹהֵב לָצֵאת, אֲבָל הָאֱמֶת הוּא לֹא אוֹהֵב זַעֲזוּעַ בַּשַּׁבָּת שֶׁלּוֹ[53].

וְהִנֵּה, אֲנִי מוֹצֵא עַצְמִי שֶׁלֹּא בַּמָּקוֹם שֶׁלִּי, לֹא בַּשַּׁבָּת שֶׁלִּי. אֲנִי מְחַפֵּשׂ מִנְיָן לְהִתְפַּלֵּל בְּשַׁבָּת, וּמַגִּיעַ פִּתְאוֹם לָאֵזוֹר שֶׁכְּאִלּוּ לֹא מַכִּירִים בַּמֻּשָּׂג 'שַׁבָּת'. כַּאֲשֶׁר אָדָם עֲדַיִן רָחוֹק

---

51 וְזוֹ לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: וְאָמַר רָבָא בַּר מְחַסְיָא אָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב: הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵירוֹ - צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם". תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: "לָדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם", אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִיתְּנָהּ לְיִשְׂרָאֵל - לֵךְ וְהוֹדִיעֵם !

52 מִתּוֹךְ דְּרָשָׁה שֶׁנֶּאֶמְרָה בְּכ"ט בְּתַמּוּז, ה'תשע"ג.

53 כַּאֲשֶׁר יוֹצְאִים לְנוֹפֶשׁ, קְצָת קָשֶׁה לוֹמַר שֶׁ"נָּחִים" שָׁם, כִּי טֶבַע הָאָדָם לִרְדֹּף אַחַר הַתַּעֲנוּגוֹת וְהַבִּלּוּיִים הַמּוּצָעִים לוֹ, שֶׁהֲרֵי "שְׂלֵם עֲבוּרָם וְרוֹצֶה תְּמוּרָה לְכַסְפּוֹ", לָכֵן אָדָם יֵרֵא שָׁמַיִם צָרִיךְ לְבַדּוֹק הֵיטֵב הֵיכָן הוּא נוֹפֶשׁ, שֶׁלֹּא יִמְצָא עַצְמוֹ בֵּין שֶׁלַל קְשָׁיִים הִלָּכְתִיִּים, מַרְאוֹת אֲסוּרִים, בְּעָיוֹת כַּשְׁרוּת וּצְנִיעוּת וּשְׁאָר אֲסוֹנוֹת. וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לְנַסּוֹת וּלְהִתְעַנֵּג עַל שַׁבָּת הַקָּדוֹשָׁה בִּמְקוֹמוֹת טְמֵאִים, עִם בְּעָיוֹת רַבּוֹת שֶׁל חִלּוּלֵי שַׁבָּת. וְהֶחָכָם יִתֵּן אֶל לִבּוֹ.

מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת, לֹא מַפְרִיעַ לוֹ אִם אֲנָשִׁים אֲחֵרִים שׁוֹמְרִים אוֹ לֹא שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ. אֲבָל בָּרֶגַע שֶׁהוּא מִתְחַזֵּק וְשׁוֹמֵר וּמִתְעַנֵּג עַל הַשַּׁבָּת, וּפִתְאוֹם הוּא יוֹצֵא מֵהַבּוּעָה שֶׁלּוֹ, וְנִתְקָל בְּבַת אַחַת בְּהַרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא זָכוּ לָדַעַת מָה זוֹ שַׁבָּת, הוּא מִזְדַּעְזֵעַ.

יֵשׁ לִי שְׁנֵי תַּלְמִידִים הַמִּתְגּוֹרְרִים בְּאֵזוֹרִים שׁוֹנִים בָּעִיר חוֹלוֹן. אֶחָד מֵהֶם גָּר בְּקִרְבָה לָרַבָּנוּת בְּחוֹלוֹן, שָׁם יֵשׁ מִנְיָן קָדוֹשׁ מְאֹד שֶׁל חֶבְרֵ״ה מִתְחַזְּקִים, וְהַשֵּׁנִי מִתְפַּלֵּל לְיַד הַבַּיִת שֶׁלּוֹ בְּבֵית כְּנֶסֶת שָׁקֵט וְנֶחְמָד. וְהִנֵּה הָרִאשׁוֹן מַזְמִין אֶת הַשֵּׁנִי לְנַסּוֹת אֶת הַמִּנְיָן שֶׁלּוֹ, לִטְעֹם טָעַם אַחֵר. וּבֶאֱמֶת הַתַּלְמִיד הַשֵּׁנִי מַגִּיעַ בְּלֵיל שַׁבָּת, וּמִתְפַּלֵּל עִמּוֹ, וְנֶהֱנֶה מֵהַשִּׁירִים בְּסוּג שׁוֹנֶה, וּמֵהַשִּׁעוּר בְּסִגְנוֹן שׁוֹנֶה, חֲוָיָה. אֲבָל הַחֲזָרָה הַבָּיְתָה הָיְתָה חֲוָיָה מְזַעְזַעַת עֲבוּרוֹ.

- ״הִגַּעְתִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהָאֱמֶת שֶׁנֶּהֱנֵיתִי. אָמְנָם נִגּוּנִים שׁוֹנִים וְסִגְנוֹן אַחֵר מִמַּה שֶׁאֲנִי רָגִיל, אֲבָל הָיָה שָׂמֵחַ. כְּדֵי לַחְזֹר הַבָּיְתָה, עָבַרְתִּי דֶּרֶךְ אֶחָד הָרְחוֹבוֹת הָרָאשִׁיִּים בָּעִיר, וְהִנֵּה אֲנִי רוֹאֶה אֲנָשִׁים שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּפִצּוּצָיָה, שׁוֹתִים בִּירָה וְרוֹאִים כַּדּוּרֶגֶל עַל מָסָךְ. וְאָז עוֹצְרוֹת מְכוֹנִיּוֹת לֶרֶגַע, וְיוֹרְדִים נָהָגִים לִקְנוֹת סִיגָרִיּוֹת, וַאֲחֵרִים מִסְתּוֹבְבִים וּמְשַׂחֲקִים בַּפָּלָאפוֹן, יוֹם רָגִיל, בְּאֶמְצַע לֵיל שַׁבָּת! אַחֲרֵי שֶׁהִתְרַגַּלְתִּי לַשַּׁבָּת שֶׁלִּי, שֶׁאֲנִי גָּר בַּשְּׁכוּנָה פְּנִימִית, וְיוֹרֵד לְבֵית כְּנֶסֶת מִתַּחַת לַבַּיִת, פִּתְאוֹם שֶׁרָאִיתִי אֶת הַמַּרְאוֹת הָאֵלֶּה, בְּתוֹר מִי שֶׁנִּמְנַע מִלְּהִתְקֵל בָּהֶם מֵאָז שֶׁהִתְחַלְתִּי לִשְׁמוֹר שַׁבָּת, זֶה הִפְרִיעַ לִי. הִפְרִיעַ לִי שֶׁיֵּשׁ יְהוּדִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים מָה זוֹ שַׁבָּת! כּוֹאֵב! אֵיזֶה מִסְכָּנִים, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים מָה זוֹ שַׁבָּת״.

וְכָךְ מָצָאתִי עַצְמִי בְּתוֹךְ בֵּית הַחוֹלִים, מִתְכּוֹנֵן לִשְׁבוֹת בְּאֵזוֹר שֶׁלֹּא יוֹדְעִים מָה זוֹ שַׁבָּת. בָּרוּךְ ה׳, מִי שֶׁמַּקְפִּיד עַל

שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת, ה׳ עוֹשֶׂה לוֹ נִסִּים. הַנֵּס הָרִאשׁוֹן הָיָה שֶׁאִשְׁתִּי הָיְתָה בְּחֶדֶר רִיק בְּשַׁבָּת, לַמְרוֹת שֶׁהָיָה מָקוֹם לְעוֹד שְׁתֵּי יוֹלְדוֹת וְהָיוּ הַרְבֵּה לֵידוֹת. בְּכָל הַחֲדָרִים הָאֲחֵרִים יוֹלְדוֹת יוֹצְאוֹת וְנִכְנָסוֹת, וְאַף אַחַת לֹא מֻכְנֶסֶת לַחֶדֶר שֶׁלָּהּ. רַק בְּשַׁבָּת לְמַדְתִּי לְהָבִין וּלְהַעֲרִיךְ אֶת הַנֵּס, שֶׁבְּכָל הַחֲדָרִים הָאֲחֵרִים הִגִּיעוּ אוֹרְחִים עִם מַכְשִׁירִים סְלוּלָרִיִּים וּמַחְשְׁבֵי יָד, אוֹ שֶׁחִבְּרוּ לַיּוֹלֶדֶת טֶמְבֶּלְוִיזְיָה עִם זְרוֹעַ, מְכַבִּים וּמַדְלִיקִים אֶת הָאוֹרוֹת. וְרַק אִשְׁתִּי יוֹשֶׁבֶת בְּשֶׁקֶט בְּחַדְרָהּ, לֹא נוֹגְעִים לָהּ בַּחַשְׁמַל, לֹא ״מְזַכִּים״ אוֹתָהּ לִרְאוֹת חִלּוּלֵי שַׁבָּת, רוֹאִים חֶסֶד.

כָּל הַדְּלָתוֹת בְּחֶדֶר הַיּוֹלְדוֹת הֵן אֶלֶקְטְרוֹנִיּוֹת. הַכֹּל עוֹבֵר דֶּרֶךְ לַחְצָנִים. אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִכָּנֵס לְכָל חֶדֶר, לְמָשָׁל לַתִּינוֹקִיָּה, אַתָּה צָרִיךְ לִלְחֹץ עַל לַחְצָנִים חַשְׁמַלִּיִּים. וּמִכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ גַּם שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת שֶׁנִּמְצָאִים שָׁם, הוֹשִׁיבוּ אִשָּׁה מְבֻגֶּרֶת שֶׁפְּתָרָה כָּל הַיּוֹם תַּשְׁבֵּצִים בְּרוּסִית, וּמִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ נִגַּשׁ אֵלֶיהָ וְהִיא פּוֹתַחַת לָהֶם אֶת הַדֶּלֶת. גּוֹיָה שֶׁל שַׁבָּת. כְּשֶׁהָיִינוּ צְרִיכִים לְגוֹי שֶׁיַּעֲזֹר לָנוּ בְּמַשֶּׁהוּ בַּחֶדֶר בְּשַׁבָּת, אִשְׁתִּי נִגְּשָׁה אֵלֶיהָ וְשָׁאֲלָה בְּלַחַשׁ:

- ״הַאִם אֶת גּוֹיָה״?
- ״אֵיזוֹ שְׁאֵלָה אָתְּ שׁוֹאֶלֶת אוֹתָהּ״, אָמַרְתִּי לָהּ מֻפְתָּע, ״זוֹ גּוֹיָה שֶׁל שַׁבָּת״,

וְאָז עוֹנָה הָאִשָּׁה בְּמִבְטָא כָּבֵד וּבְקוֹל נֶעֱלָב:

- ״מָה פִּתְאוֹם, אֲנִי יְהוּדִיָּה״!
- ״אֲבָל אֶת עוֹבֶדֶת בְּתוֹר גּוֹיָה שֶׁל שַׁבָּת״,
- ״עֲבוֹדָה זוֹ עֲבוֹדָה״!

בְּקַשְׁתִּי מִמֶּנָּה, כֵּיוָן שֶׁהִיא דּוֹבֶרֶת רוּסִית, אִם הִיא יְכוֹלָה לְמְצוֹא מֵאֲנָשֵׁי הַצָּוֶת מִישֶׁהוּ שֶׁהוּא גּוֹי מַמָּשׁ שֶׁיַּעֲזֹר לָנוּ בַּדָּבָר שֶׁהָיִינוּ צְרִיכִים. עוֹד דֻּגְמָא לַחֶסֶד שֶׁה׳ עוֹשֶׂה אִתָּנוּ,

שֶׁאִשְׁתִּי תִּשְׁאַל אֶת הַגּוֹיָה שֶׁל שַׁבָּת אִם הִיא גּוֹיָה בִּכְלָל, מִי הָיָה חוֹשֵׁב עַל זֶה? וְהַנְּסִים מַמְשִׁיכִים.

לְאַחַר שֶׁנִּסִּיתִי לְאַרְגֵּן מִנְיָן לַתְּפִלָּה וְלֹא הִצְלַחְתִּי, שֶׁכֻּלָּם מְמַהֲרִים לְדַרְכָּם וְלַעֲבוֹדָתָם, אֲנִי מוֹצֵא עַצְמִי עִם חֲמִשָּׁה חוֹלִים שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְהִתְפַּלֵּל יָחִיד. בְּלֵית בְּרֵירָה יָצָאתִי מִחוּץ לְבֵית הַחוֹלִים וְהָלַכְתִּי כְּרֶבַע שָׁעָה לְבֵית כְּנֶסֶת בְּקִרְבַת מָקוֹם, שָׁם הָיְתָה תְּפִילַת פְּלַג מִנְחָה, לְקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת מֻקְדָּם. מִנְיָן קָטָן וְקָסוּם, מִתְפַּלְּלִים מִנְחָה וְאָז עוֹלִים אֶל הַגָּג, לַעֲשׂוֹת קַבָּלַת שַׁבָּת תַּחַת כִּפַּת הַשָּׁמַיִם וּלְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הַשַּׁבָּת בְּשִׁירָה וּבְשִׂמְחָה, וְאָז נִכְנָסִים פְּנִימָה לִתְפִלַּת עַרְבִית. וְכָךְ חָזַרְתִּי כְּלִי שָׂמֵחַ אֶל בֵּית הַחוֹלִים, כְּשֶׁאֶת פְּנֵי מַקְדֶּמֶת בְּמַחְלֶקֶת הַיּוֹלְדוֹת דֶּלֶת אֶלֶקְטְרוֹנִית! אֵיךְ נִכְנָסִים עַכְשָׁו? אֵין גּוֹי שֶׁל שַׁבָּת שָׁם מִבַּחוּץ. אָמְנָם בִּשְׁעוֹת הַבִּקּוּר הַדְּלָתוֹת פְּתוּחוֹת, אַךְ מָה לַעֲשׂוֹת שֶׁשְּׁעוֹת הַבִּקּוּר וּשְׁעוֹת הַתְּפִלּוֹת אֵינָן אוֹתָן שָׁעוֹת?

הָאֱמֶת, בְּכָל פַּעַם שֶׁעָמַדְתִּי שָׁם בַּחוּץ, וּמְחַכֶּה שֶׁהַדֶּלֶת תִּפָּתַח, וְשֶׁהַיּוֹצֵא יִהְיֶה גַּם לֹא יְהוּדִי (שֶׁלֹּא אֶמְצָא עַצְמִי נֶהֱנֶה מִמַּעֲשֵׂה שֶׁל חִלּוּל שַׁבָּת), אָכֵן נַעֲשָׂה נֵס וַיֵּצְאוּ מֵהַמַּחְלָקָה עוֹבְדִים זָרִים הַמֻּעֲסָקִים בְּבֵית הַחוֹלִים, אֵלֶּה בְּנְקָיוֹן, אֵלֶּה בְּצֶוֶת הָאָחָיוֹת, נִיסֵּי נִסִּים. פַּעַם אַחַת חָזַרְתִּי בְּשַׁבָּת בְּשָׁעָה שְׁקֵטָה וְהַדֶּלֶת נִפְתְּחָה מֵעַצְמָהּ. אֲנִי מַבִּיט פְּנִימָה וְאֵין אִישׁ מֵהַצַּד הַשֵּׁנִי. מֵהַצַּד הַחִיצוֹן הַדֶּלֶת נִפְתַּחַת רַק עַל יְדֵי לְחִיצַת זַמָּזֵם, אֵין עַיִן אֶלֶקְטְרוֹנִית, רַק מִבְּפְנִים וְאֵין אַף אֶחָד בַּמִּסְדְּרוֹן! אָמַרְתִּי לְעַצְמִי קוֹדֵם תִּכָּנֵס, אַחֲרֵי זֶה תְּבָרֵר מָה קָרָה. נִכְנַסְתִּי פְּנִימָה, עָבַרְתִּי לְיַד דַּלְפֵּק הַקַּבָּלָה, מִשָּׁם פּוֹתְחִים לְמִי שֶׁלּוֹחֵץ עַל הַזַּמָּזֵם, וְאֵין שָׁם אִישׁ! הַדֶּלֶת נִפְתְּחָה מֵעַצְמָהּ! יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ! נִיסֵּי נִסִּים!

אִשְׁתִּי אָמְרָה לִי כִּי הִיא מַמָּשׁ הִרְגִּישָׁה אֶת הַשְׁגָּחַת ה׳ בַּמָּקוֹם. אָמְנָם אָדָם יֵרֵא שָׁמַיִם מִשְׁתַּדֵּל לְדַקְדֵּק בְּשַׁבָּת כָּל הַזְּמַן, אֲבָל לְאַחַר כַּמָּה זְמַן הַכֹּל כְּבָר נִהְיָה מְאֻרְגָּן וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ יוֹתֵר מִדַּי. יֵשׁ לְךָ אֶת הַבַּיִת שֶׁלְּךָ, בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלְּךָ, הַתְּפִלָּה שֶׁלְּךָ, הַגּוֹי מְקוֹמָהּ רְבִיעִית שֶׁאֶפְשָׁר לִסְמֹךְ עָלָיו לְעֵת צָרָה[54]. הַכֹּל מְסֻדָּר. אֲבָל כְּשֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר, וְאַתָּה רוֹאֶה הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית לְעִנְיַן שַׁבָּת, אַתָּה מֵבִין כַּמָּה הַשַּׁבָּת חֲשׁוּבָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁהִיא חֲשׁוּבָה גַּם לְךָ, אָז הוּא עוֹזֵר לְךָ לְשׁוֹמְרָהּ וּלְדַקְדֵּק בָּהּ.

וּבְכָל מְאֹדֶךָ

יֶשְׁנָם סְפוּרִים רַבִּים עַל נִיסֵּי שׁוֹמְרֵי הַשַּׁבָּת. מִן הַמְּפֻרְסָמִים שֶׁבָּהֶם הוּא סִפּוּרוֹ שֶׁל הָרַב יַעֲקֹב י. הֶרְמַן זָצוּק״ל, שֶׁעָלָה לָאָרֶץ עִם אִשּׁוּר בִּתְקוּפַת הַבְּרִיטִים. הַבְּרִיטִים אָמְנָם לֹא יָכְלוּ לְגָרֵשׁ אֶת מִי שֶׁקִּבֵּל אֶת הָאִשּׁוּר הַמְיֻחָל, אֲבָל יָדְעוּ לְיַסְּרָם בְּבִירוֹקְרָטְיָה אַנְגְּלִית טִפּוּסִית, אִם לֹא יָכְלוּ לְגָרֵשׁ הַגּוּף, יוֹצִיאוּ אֶת הַנְּשָׁמָה.

רַבִּי יַעֲקֹב וּרְעִיָּתוֹ הֶחֱלוּ אֶת מַסָּעָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּא׳ בֶּאֱלוּל ה׳תרצ״ט (16.8.1939). הֵם הָיוּ אֲמוּרִים לַעֲגֹן בִּנְמַל חֵיפָה בְּיוֹם רְבִיעִי, ט״ו בֶּאֱלוּל (30.8), כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ עֲבוּרָם סִדּוּרִים לִשְׁהוֹת מִסְפַּר יָמִים בְּבֵית רַב שֶׁהִכִּירוּ בְּחֵיפָה. בִּהְיוֹתָם בְּלֶב יָם, קִבֵּל רַב

---

[54] כָּאן הַמָּקוֹם לְצַיֵּן דָּבָר חָשׁוּב שֶׁהַרְבֵּה אֲנָשִׁים (גַּם שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת) אֵינָם מוּדָעִים לָהּ: חֲזַ״ל אָסְרוּ לוֹמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשַׁבָּת, וְגַם כְּשֶׁהַגּוֹי בָּא מֵעַצְמוֹ בְּלִי שֶׁבִּקַּשְׁנוּ מִמֶּנּוּ, רָאָה שֶׁקָּפֵץ לָנוּ הַחַשְׁמַל, לְדַגְמָא, וְהֵרִים אֶת הַשַּׁלְטֵר, אָסוּר לִי לֵהָנוֹת מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה שֶׁעָשָׂה הַגּוֹי בִּשְׁבִילִי בְּשַׁבָּת. אָכֵן יֵשׁ מִקְרִים מְסֻיָּמִים בָּהֶם מֻתָּר לְהִזְדַּקֵּק לְשֵׁרוּתָיו שֶׁל הַגּוֹי, כְּגוֹן לְצֹרֶךְ חוֹלֶה וְכַדּוֹמֶה, וְיֵשׁ בָּזֶה פְּרָטִים רַבִּים, וְלָכֵן בְּכָל מִקְרֶה לִפְנֵי שֶׁקּוֹרְאִים לְגוֹי, חוֹבָה לְהִתְיַעֵץ עִם תַּלְמִיד חָכָם שֶׁלָּמַד הֵיטֵב עִנְיָנִים אֵלּוּ וּבָקִי בַּהֲלָכוֹת.

הַחוֹבֵל הוֹרָאוֹת לְהַפְלִיג בִּנְתִיב עוֹקֵף מֵחֲשָׁשׁ שֶׁמָּא מֵקְשׁוּ מֵימֵי הַיָּם הַתִּיכוֹן מִפְּאַת הַמִּלְחָמָה הָעוֹמֶדֶת בַּפֶּתַח. בִּמְקוֹם לְהַגִּיעַ, כַּמְתֻכָּנָן, בְּיוֹם רְבִיעִי, עַגְנָה הָאֳנִיָּה בַּנָּמַל בְּיוֹם שִׁישִׁי, י״ז בֶּאֱלוּל (1.9), שָׁעָה אַחַת לִפְנֵי הַשְּׁקִיעָה. שָׁעוֹת אֲחָדוֹת קוֹדֵם לָכֵן, פָּרְצָה מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, עִם פְּלִישַׁת גֶּרְמַנְיָה הַנָּאצִית לְפוֹלִין.

מַגְבִּירֵי קוֹל הֵאִיצוּ בַּנּוֹסְעִים לַעֲזֹב מִיָּד אֶת הָאֳנִיָּה. כָּל הַמִּטְעָנִים פֻּרְקוּ עַל הָרָצִיף, וְהַנּוֹסְעִים הָיוּ אֲחָרִאִים לְפַנּוֹתָם בַּמְּהִירוּת הָאֶפְשָׁרִית. מְהוּמָה שָׁלְטָה בַּכֹּל. הָרַב הֶרְמַן וְרַעְיָתוֹ הָיוּ מֻדְאָגִים בְּיוֹתֵר. אֵיךְ יוּכְלוּ לְטַפֵּל בְּמִטְעָנָם, כְּשֶׁעֲלֵיהֶם לַעֲזֹב מִיָּד אֶת הַנָּמָל כְּדֵי לְהַגִּיעַ בְּעוֹד מוֹעֵד לְבֵיתוֹ שֶׁל חֲבֵרָם?

רַבִּי יַעֲקֹב תָּפַשׂ בַּמִּזְוָדָה שֶׁהֵכִילָה אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה, הַטַּלִּית וְהַתְּפִלִּין שֶׁלּוֹ, בְּעוֹד רַעְיָתוֹ לָקְחָה רַק אֶת תִּיק הַיָּד. הֵם פִּלְּסוּ דַּרְכָּם בָּרְצִיף וּבִקְּשׁוּ לִרְאוֹת אֶת הַקָּצִין הָאַחְרַאי. קָצִין אַנְגְּלִי גְּבֹהַּ קוֹמָה הֶאֱזִין לְהַפְצָרָתוֹ שֶׁל רַבִּי הֶרְמַן:

- ״מֵעוֹלָם לֹא חִלַּלְתִּי שַׁבָּת. לְהַגִּיעַ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ וּלְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כָּאן? לֹא בָּא בְּחֶשְׁבּוֹן״.

דְּמָעוֹת שָׁטְפוּ אֶת לְחָיָיו שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב. הַקָּצִין עָנָה בְּקִצּוּר נִמְרָץ:

- ״רַבִּי, פִּרְצָה מִלְחָמָה! עָלֶיךָ לָקַחַת זֹאת בְּחֶשְׁבּוֹן״.
- ״רַק חֲתוֹם עַל הַדַּרְכּוֹנִים וְהַרְשֶׁה לָנוּ לָלֶכֶת, נִקַּח אֶת הַמִּטְעָן עִם צֵאת הַשַּׁבָּת״.
- ״זֶה בְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי, אָנוּ מְפַנִּים אֶת הָאֳנִיָּה וּמַשְׁאִירִים אֶת הַחֲבִילוֹת עַל הָרָצִיף. כְּשֶׁעוֹזֶבֶת הָאֳנִיָּה אֶת הַנָּמָל, חַיָּב גַּם הָרָצִיף לִהְיוֹת מְפֻנֶּה״.
- ״לֹא אִכְפַּת לָנוּ מֵהַמִּטְעָן, רַק הַחְתֵּם אֶת הַדַּרְכּוֹנִים כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לָעֲזֹב״.

הַקָּצִין הִסְתַּכֵּל בְּרַבִּי יַעֲקֹב בְּמַבָּט מוּזָר:

- ״כַּמָּה מִזְוָדוֹת יֵשׁ לְךָ״?
- ״16 אַרְגָּזִים בְּתָא הַמִּטְעָן, ו-9 מִזְוָדוֹת בַּתָּא שֶׁלָּנוּ״.
- ״הַאִם אַתָּה מֵבִין שֶׁבָּרֶגַע שֶׁאַתָּה עוֹזֵב יִשָּׁאֵר כָּל הַמִּטְעָן עַל הָרָצִיף מִבְּלִי שֶׁמִּישֶׁהוּ יִהְיֶה אַחֲרַאי עָלָיו? עַד מָחָר בְּעֶרֶב לֹא יִשָּׁאֵר זֵכֶר לַחֲפָצֶיךָ. הָעֲרָבִים יִשְׁדְּדוּ אֶת הַכֹּל״,
- ״אֵין לִי כָּל בְּרֵירָה. הַשַּׁבָּת נִכְנֶסֶת. עָלֵינוּ לְהַגִּיעַ הָעִירָה בַּזְּמַן. אָנָּא, אָנָּא, רַק הַחֲתֵם אֶת הַדַּרְכּוֹנִים וְהַנַּח לָנוּ לָלֶכֶת״.

הַקָּצִין, בְּהִשְׁתָּאוּת, קָרָא לְקָצִין אַנְגְּלִי אַחֵר.

- ״הַחְתֵּם אֶת הַדַּרְכּוֹנִים שֶׁלָּהֶם וְהַרְשֶׁה לָהֶם לָלֶכֶת. הָרַב הַזֶּה מוּכָן לְאַבֵּד אֶת כָּל חֲפָצָיו וּבִלְבַד שֶׁיַּגִּיעַ הָעִירָה עִם כְּנֵסַת הַשַּׁבָּת שֶׁלָּהֶם״.

הַקָּצִין הַשֵּׁנִי הִבִּיט בָּרַב הֶרְמַן וּרְעָיָתוֹ בְּתַדְהֵמָה, כְּשֶׁהֶחְתִּים אֶת הַדַּרְכּוֹנִים וְאִשֵּׁר אֶת הַנְּיָרוֹת. הָרַב וְאִשְׁתּוֹ תָּפְסוּ מוֹנִית וְהִגִּיעוּ לְבֵית חֲבֶרֶם בְּדִיּוּק בַּזְּמַן שֶׁעָמְדוּ לְהַדְלִיק אֶת נֵרוֹת שַׁבָּת. בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשַּׁבָּת הָיְתָה רוּחוֹ שֶׁל הָרַב הֶרְמַן מְרוֹמֶמֶת. שׁוּב וְשׁוּב אָמַר לְרַעְיָתוֹ:

- ״הַ׳בּוֹס׳ עוֹשֶׂה כָּל דָּבָר לְמַעֲנִי. מָה אוּכַל אֲנִי אֵי פַּעַם לַעֲשׂוֹת עֲבוּרוֹ? סוֹף סוֹף נִפְלָה לְיָדִי הַזְּכוּת לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת ׳וּבְכָל מְאֹדֶךָ׳ (דברים ו, ה), כְּלוֹמַר בְּכָל מָמוֹנְךָ, לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּם כְּשֶׁזֶּה דּוֹרֵשׁ מֵאִתָּנוּ לְהַקְרִיב אֶת כָּל הַמָּמוֹן, זָכִינוּ לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמוֹ״.

לָרַבָּנִית קָשֶׁה הָיָה לְהִשְׁתַּתֵּף בְּהִתְרוֹמְמוּת רוּחַ זוֹ בִּמְלֹאָהּ. הִיא הָיְתָה תְּשׁוּשָׁה פִּיזִית וּבוֹדְדָה נַפְשִׁית. הַגַּעֲגוּעִים אֶל יְלָדֶיהָ הֵעִיקוּ עַל לִבָּהּ וּמֹחָהּ. לְאַבֵּד כָּל רְכוּשָׁהּ בְּנוֹסָף עַל כָּךְ, זֶה הָיָה נִרְאָה יוֹתֵר מִדַּי, אַךְ הִיא לֹא הִתְלוֹנְנָה. בְּמוֹצָאֵי הַשַּׁבָּת, עִם תֹּם 72 דַּקּוֹת לְאַחַר הַשְׁקִיעָה, לְאַחַר שֶׁעָשָׂה רַבִּי יַעֲקֹב הַבְדָּלָה, אָמַר לָהֶם הַמְּאֹרָח:

- "הָבָה נֵלֵךְ לַנָּמָל. יִתָּכֵן שֶׁעֲדַיִן נִמְצָא שָׁם כַּמָּה מֵהָאַרְגָּזִים שֶׁלְּךָ".

הַזּוֹג הֶרְמַן לֹא הָיוּ שֻׁתָּפִים לְאוֹפְּטִימִיּוּת זוֹ שֶׁלּוֹ, אַךְ הִצְטָרְפוּ אֵלָיו. מִשֶּׁקָּרְבוּ לָאֵזוֹר הַמּוּאָר, הִצְטַלְצֵל קוֹל בְּמִבְטָא אַנְגְּלִי:

- "מִי הוֹלֵךְ שָׁם"?
- "מִישֶׁהוּ מֵהַנּוֹסְעִים מֵהָאֳנִיָּה שֶׁעָגְנָה אֶתְמוֹל בְּשָׁעַת אַחַר הַצָּהֳרַיִם הַמְּאֻחָרוֹת".

הַשּׁוֹמֵר הָאַנְגְּלִי קָרַב אֲלֵיהֶם.

- "מָה שִׁמְךָ"?
- "יַעֲקֹב י. הֶרְמַן",
- "אָכֵן, אָכֵן, הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁתּוֹפִיעַ כָּאן. הֻבְטַח לִי שֶׁתָּבוֹא בָּרֶגַע שֶׁתִּשְׁקַע הַשֶּׁמֶשׁ, אֲחַרְתָּ בְּכַמָּה שָׁעוֹת. הָיִיתִי אַחֲרַאי עַל כָּל הַמִּטְעָן לְמַעְלָה מִ-24 שָׁעוֹת. מְפַקְּדִי הַקָּצִין אִיֵּם לִכְרוֹת אֶת רֹאשִׁי, אִם יֶחְסַר מַשֶּׁהוּ מֵחֲפָצֶיךָ. הוֹאֵל נָא לִבְדּוֹק אִם הַכֹּל בְּסֵדֶר וְחָתוֹם עַל נְיָרוֹת אֵלֶּה. בְּבַקָּשָׁה סַלֵּק מִכָּאן אֶת הַכֹּל בְּמְהִירוּת הָאֶפְשָׁרִית. אֲנִי תָּשׁוּשׁ לְגַמְרֵי".

שָׂמַח רַבִּי הֶרְמַן עַל הַנֵּס הַגָּלוּי שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ. זְכוּת הַשַּׁבָּת עָמְדָה לוֹ. הַשֶּׁלֶט שֶׁל הַיְּהוּדִי!

סְגֻלַּת הַסְּגֻלּוֹת

אֲנָשִׁים כָּל הַזְּמַן מְחַפְּשִׂים סְגוּלוֹת לִפְתֹּר כָּל מִינֵי בְּעָיוֹת בְּחַיֵּיהֶם, וּלְהַשִּׂיג כָּל מִינֵי יְשׁוּעוֹת. סְגוּלוֹת לְזִוּוּג, לִילָדִים, לִבְרִיאוּת, לְפַרְנָסָה. מַדּוּעַ אֲנָשִׁים אוֹהֲבִים לְחַפֵּשׂ סְגֻלּוֹת? כִּי זֶה קַל. חַזַ"ל אָמְרוּ "תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם" (פאה א, א), תַּלְמַד תּוֹרָה, זוֹ הַסְּגֻלָּה הֲכִי טוֹבָה. אֲבָל זֶה קָשֶׁה. אֲנַחְנוּ מְחַפְּשִׂים מַשֶּׁהוּ קַל, לְחִיצַת כַּפְתּוֹר, דּוֹר שֶׁל מִיקְרוֹגַל. אָז

אוֹמְרִים לָנוּ: תֹּאכַל דָּבָר כָּזֶה, תִּשְׁתֶּה דָּבָר אַחֵר, תִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה כָּזוֹ, אוֹ תִּשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן שֶׁל צַדִּיק פְּלוֹנִי. אִם מְחַפְּשִׂים סְגֻלָּה שֶׁעוֹבֶדֶת, אָז יֵשׁ סְגֻלָּה אַחַת שֶׁמַּבְטָח שֶׁהִיא עוֹבֶדֶת, סְגֻלַּת הַסְּגֻלּוֹת לְכָל הַיְשׁוּעוֹת, וְהִיא נִקְרֵאת "תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת".

לֹא רַק שֶׁלֹּא נִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּשָׁעָה מְאֻחֶרֶת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, עִם כָּל הַמְאַחֲרִים הָאֲחֵרִים בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת, בִּזְמַן שֶׁהַקָּהָל בִּפְנִים כְּבָר שָׂר אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים וּמִתְכּוֹנֵן לְעַרְבִית, אֶלָּא נְקַבֵּל אֶת הַשַּׁבָּת לִפְנֵי הַזְּמַן. וְנוֹצִיא אוֹתָהּ אַחֲרֵי הַזְּמַן שֶׁכָּתוּב בַּלּוּחַ, תּוֹסֶפֶת.

כָּתוּב "לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת". אֵיךְ יְהוּדִי 'עוֹשֶׂה' שַׁבָּת? הֲרֵי שַׁבָּת כְּבָר נֶעֱשְׂתָה עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶלָּא, כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי מְקַבְּלָהּ חֲצִי שָׁעָה לִפְנֵי הַזְּמַן, וּמוֹצִיאָהּ חֲצִי שָׁעָה אַחֲרֵי הַזְּמַן, הֲרֵי יֵשׁ כָּאן שָׁעָה נוֹסֶפֶת שֶׁל שַׁבָּת שֶׁיָּצַר, כָּפוּל 50 שָׁבוּעוֹת בְּשָׁנָה זֶה 25 שָׁעוֹת, יְמָמָה שְׁלֵמָה! עָשִׂינוּ שַׁבָּת בְּעַצְמֵנוּ!

מְסֻפָּר עַל הָרַב מֹשֶׁה פַיינְשְׁטֵיין זָצוּק"ל, אֲשֶׁר הִגֵּר מִבְּרִית הַמוֹעֲצוֹת שֶׁרָדְפָה אֶת הַיַּהֲדוּת עַד חָרְמָה, אֶל אַרְצוֹת הַבְּרִית שֶׁמְּחֻקָּה כִּמְעַט לְגַמְרֵי אֶת הַיַּהֲדוּת תַּחַת תַּאֲוַת הַמָּמוֹן וְשִׁוְיוֹן הַזְּכֻיּוֹת. וְכָךְ הִפְשִׁיל שַׁרְווּלִים לְהַחְזִיר לַיְהוּדִי אַרְצוֹת הַבְּרִית מֻשָּׂגִים בְּסִיסְיִים בַּיַּהֲדוּת שֶׁנִּשְׁחֲקוּ עַד עָפָר, וְאִימּוּ לְהֶעָלֵם בְּהִתְבּוֹלְלוּת. וְהִנֵּה בְּאַחַת מִינֵי הַפְּעָמִים הָרַבּוֹת בָּהֶן קִבֵּל פְּנִיּוֹת וּשְׁאֵלוֹת מִיהוּדִים מִכָּל רַחֲבֵי אַרְצוֹת הַבְּרִית, נִשְׁאַל עַל יְדֵי קְהִלָּה שׁוֹמֶרֶת תּוֹרָה וּמִצְווֹת, שֶׁדַּוְקָא אֶצְלָם שֵׁרוּתֵי הַהַצָּלָה מְקַבְּלִים בֵּין 30 לְ-40 קְרִיאוֹת כָּל שַׁבָּת! כַּמּוּבָן שֶׁפִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה שַׁבָּת וְאַף סָפֵק פִּקּוּחַ דּוֹחֶה, אַךְ בְּכָל זֹאת, מַדּוּעַ כָּל

שַׁבָּת יֵשׁ כְּמוּת כָּזוֹ גְּדוֹלָה שֶׁל קְרִיאוֹת? בְּתוֹר כָּאֵלֶּה שֶׁכֵּן שׁוֹמְרִים תּוֹרָה וּמִצְווֹת, חָרָה לָהֶם הַדָּבָר.

אָמַר לָהֶם הָרַב פַּיינְשְׁטַיין "קְחוּ עֲלֵיכֶם תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת. תַּכְנִיסוּ אֶת הַשַּׁבָּת חֲצִי שָׁעָה קוֹדֶם, הוֹצִיאוּ אוֹתָהּ חֲצִי שָׁעָה אַחַר כָּךְ". לֹא הֵבִינוּ הַשּׁוֹאֲלִים מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת לָאֲרוּעִים, אַךְ קִיְּמוּ אֶת הוֹרַאת הָרַב. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הִתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו בְּהִתְרַגְּשׁוּת: "כְּבוֹד הָרַב! הַשַּׁבָּת הַזּוֹ לֹא הָיְתָה **קְרִיאָה אַחַת**"! אַחֲרֵי תְּקוּפָה כֹּה אֲרֻכָּה, בָּהּ לֹא יָרְדוּ מִ-30 קְרִיאוֹת הַצָּלָה בְּכָל שַׁבָּת, מַגִּיעָה לָהּ שַׁבָּת לְלֹא קְרִיאָה אַחַת! בִּזְכוּת מָה? בִּזְכוּת תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת.

הַמְּתָקַת הַדִּינִים

בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה בְּבֵית הַחוֹלִים, אִשְׁתִּי הָיְתָה בַּמַּחְלֶקֶת נָשִׁים לִפְנֵי הַלֵּידָה, וְלֹא יָכְלְתִּי לְהִשָּׁאֵר אִתָּהּ בַּמַּחְלָקָה. אֵין מָקוֹם מְסֻדָּר הֵיכָן לְהִשָּׁאֵר שָׁם לִישׁוֹן, אָז יָרַדְתִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת בַּקּוֹמָה הַתַּחְתּוֹנָה, לָשֶׁבֶת לִלְמֹד בִּמְקוֹם לִישׁוֹן. הָיִיתִי הָאָדָם הַיָּחִיד שָׁם. לָמַדְתִּי וְנִמְנַמְתִּי בִּישִׁיבָה, אֵין מָה לַעֲשׂוֹת...

בַּשַּׁבָּת הַשְּׁנִיָּה אִשְׁתִּי כְּבָר הָיְתָה בַּמַּחְלֶקֶת יוֹלְדוֹת לְאַחַר הַלֵּידָה. שָׁם כְּבָר הָיָה אָסוּר לְהִשָּׁאֵר בְּאוֹתָהּ קוֹמָה בְּשָׁעָה תְּשַׁע בָּעֶרֶב. מוּכָן מִבְּעוֹד יוֹם קָבַעְתִּי שִׁעוּר שֶׁל עֹנֶג שַׁבָּת לְצָעִירִים בְּמֶרְחַק הֲלִיכָה שֶׁל קֶצֶת יוֹתֵר מִשָּׁעָה מִבֵּית הַחוֹלִים. מִשָּׁם הָלָכְתִּי מֶרְחָק שֶׁל שָׁעָה נוֹסֶפֶת אֶל בֵּיתִי, בַּבֹּקֶר קַמְתִּי לְהִתְפַּלֵּל בַּזְּרִיחָה, וְאָז צָעַדְתִּי שׁוּב אֶל בֵּית הַחוֹלִים. הַכֹּל לִכְבוֹד שַׁבָּת קוֹדֶשׁ. מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה וַהֲבָנָה, כָּל הַמְּקַבֵּל יִסּוּרִים בְּשִׂמְחָה מַמְתִּיקִים לוֹ אֶת הַדִּינִים.

כַּאֲשֶׁר אִשָּׁה יוֹלֶדֶת, הֲרֵי זֶה זְמַן שֶׁל מְתִיחַת דִּינִים עָלֶיהָ. כָּתוּב בַּגְּמָרָא (שבת לא:): "עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מֵתוֹת בִּשְׁעַת לֵידָתָן: עַל שֶׁאֵינָן זְהִירוֹת בְּנִדָּה, בְּחַלָּה, וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר", כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא מַקְפִּידוֹת לִשְׁמוֹר עַל הִלְכוֹת טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה (נִדָּה), בְּכַשְׁרוּת הַמִּטְבָּח (חַלָּה) וּבִשְׁמִירַת שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים כַּהֲלָכָה (הַדְלָקַת הַנֵּר). בָּרוּךְ ה', אִשְׁתִּי זְהִירָה בִּשְׁלֹשְׁתָּן, אַךְ בְּכָל זֹאת שְׁעַת לֵידָה הִיא זְמַן שֶׁל דִּינִים, וְגַם הַיָּמִים הַסְּמוּכִים שֶׁאַחֲרֵי. לָכֵן כָּל הַ'יְסוּרִים' שֶׁהָיוּ לִי בִּשְׁמִירַת שַׁבְּתוֹתַי הָאֵלֶּה, קִבַּלְתִּי בְּאַהֲבָה.

בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה מָצָאתִי אֶת עַצְמִי עוֹמֵד בְּשָׁלוֹשׁ לִפְנוֹת בֹּקֶר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְבַדִּי, וּמוֹדֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. תּוֹדָה רַבָּה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! כִּי הַיִּסּוּרִים הָאֵלּוּ מַמְתִּיקִים דִּינִים. וַאֲנִי עוֹמֵד וְרוֹקֵד וּמוֹחֵא כַּף, וּמַתְחִיל לוֹמַר אֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת שֶׁל כָּל הַחוֹלִים שֶׁבִּקְּשׁוּ מִמֶּנִּי לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה, וְעַל כָּאֵלֶּה שֶׁאֲנִי מָכִיר בְּעַצְמִי שֶׁאֲפִילוּ לֹא בִּקְּשׁוּ, לְהַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים לְכֻלָּם.

הָעִקָּר הַבְּרִיאוּת

בַּשַּׁבָּת הַשְּׁנִיָּה שֶׁהָלַכְתִּי לְשָׁם, הָיָה כּוֹאֵב לִרְאוֹת אֶת כָּל הַחֲנֻיּוֹת הַפְּתוּחוֹת בְּתוֹךְ בֵּית הַחוֹלִים. קֶנְיוֹן בְּתוֹךְ בֵּית חוֹלִים! לְמִי יֵשׁ רֹאשׁ לִקְנוֹת בְּגָדִים כְּשֶׁסַּבָּא שֶׁלּוֹ גוֹסֵס בַּקּוֹמָה מֵעַל? לֹא הֵבַנְתִּי אֶת הַהִגָּיוֹן שֶׁל חֵלֶק מֵהַחֲנוּיוֹת בַּקֶּנְיוֹן שָׁם, אֲבָל זֶה מָה יֵשׁ. אָדָם חוֹלֶה, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּשְׁכַּב בְּבֵית חוֹלִים, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פֶּסֶק זְמַן לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ. הוּא כָּל הַחַיִּים בְּמִרְדָּף שֶׁנִּמְשַׁךְ כָּל יוֹם כָּל הַיּוֹם, אַחֲרֵי תַּאֲוֹת הַמָּמוֹן, וְהָאֲכִילָה, וְהָעֲרָיוֹת. יֶשׁ לוֹ חוֹבוֹת, דְּאָגוֹת, חֶשְׁבּוֹנוֹת. וְכָךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַדֵּר לוֹ פֶּסֶק זְמַן. הוּא לֹא מַרְגִּישׁ טוֹב שָׁבוּעַ

שָׁלֵם, לֹא יוֹדְעִים מָה יֵּשׁ לוֹ, בַּסּוֹף אוֹמְרִים לוֹ "הָיָה לְךָ וירוס" (שֵׁם קוֹד לְ:"אֵין לָנוּ מֻשָּׂג מָה הָיָה לְךָ, בָּרוּךְ ה' שֶׁעָבַר לְךָ") וְשׁוֹלְחִים אוֹתוֹ הַבַּיְתָה. מָה הָיָה הַשָּׁבוּעַ הַזֶּה? שָׁבוּעַ שֶׁקֶט. שָׁבוּעַ בְּלִי עֲבוֹדָה, בְּלִי לְחָצִים, לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ. מָה חָשׁוּב בַּחַיִּים, וּמָה לֹא. אָדָם חוֹלֶה וּמְגַלֶּה שֶׁרֹב הַדְּבָרִים שֶׁהוּא רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם לֹא שָׁוִים כְּקֶלַפַּת הַשּׁוּם לְעֲמַת הַבְּרִיאוּת שֶׁלּוֹ.

הַיּוֹם יֵצֵר הָרַע מַפְרִיעַ גַּם שָׁם. עִם הַטֶּכְנוֹלוֹגְיָה שֶׁלּוֹ! עִם הַמַּחְשֵׁבִים הַנַּיָּדִים, אוֹ הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁ'מַרְחֶמֶת' עָלָיו וּמַזְמִינָה לוֹ טֶמְבֶּלְוִיזְיָה עִם זְרוֹעַ, שֶׁלֹּא יַפְסִיד אֶת כָּל הַמַּרְאוֹת הָאֲסוּרִים וּלְשׁוֹן הָרַע וּבִזְבּוּז הַזְּמַן עַל שְׁטֻיּוֹת וַהֲבָלִים. הָלַךְ חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ. מָה שָׁוֶה מִכָּל מָה שֶׁסָּבַלְתָּ בְּבֵית הַחוֹלִים? לֹא נוֹרָא, אִם מְקַבֵּל אֶת הַיְסוּרִים בְּאַהֲבָה גַּם זֶה מַשֶּׁהוּ. אֲבָל שַׁבָּת?

לְהָאִיר אֶת הַנְּשָׁמוֹת

אֲנִי רוֹאֶה אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, וְזֶה כּוֹאֵב לִי בִּשְׁבִילָם, אֲנָשִׁים טוֹבִים! רַבִּים בָּאִים לְבֵית כְּנֶסֶת, מִתְפַּלְלִים, מְבָרְכִים, אֲבָל הַשַּׁבָּת שֶׁלָּהֶם, מִמַּה זֶה נוֹבַעַ?

כָּל מִצְוָה שֶׁהַיְּהוּדִי הַמַּאֲמִין עוֹשֶׂה בְּשִׂמְחָה עַל כָּל הִדּוּרָהּ וְדִקְדּוּקֶיהָ, זֶה מִתְבַּטֵּא עַל אֵלֶּה שֶׁבַּחוּץ, שֶׁרְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְוֹות. כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי מַאֲמִין יָרֵא מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים, הוּא מֵבִין כִּי בְּיוֹם זֶה נִדּוֹן עַל כָּל הַשָּׁנָה וְחַיָּיו תְּלוּיִים בְּיוֹם זֶה, וְהוּא נִמְצָא כָּל הַיּוֹם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּבוֹכֶה וּמִתְחַנֵּן, אָז יְהוּדִי שֶׁרָחוֹק מִתּוֹרָה וּמִצְוֹות מוֹצֵא עַצְמוֹ חָשׁ צֹרֶךְ לְצוֹם גַּם כֵּן וְלֹא לִנְסֹעַ לַיָּם בְּמִכּוֹנִית 'לֶהֱנוֹת'. חָשׁ גַּם הוּא מְעַט מִירְאַת הַיּוֹם, מִבְּלִי לְהָבִין מָה הוּא חָשׁ וּמַדּוּעַ. הוּא לֹא מַגִּיעַ עֲדַיִן לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעַצְמוֹ, אֶלָּא יוֹשֵׁב בַּבַּיִת וּמַבִּיט בַּתִּקְרָה, וּמְחַכֶּה

שֶׁהַיּוֹם יַעֲבוֹר כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לֶאֱכוֹל, אֲבָל הוּא סָר מֵרָע וּמַרְגִּישׁ שֶׁיּוֹם זֶה שׁוֹנֶה וְצָרִיךְ "לְכַבֵּד".

מַדּוּעַ? אִם אַתָּה לֹא מַאֲמִין בִּכְלוּם, מַדּוּעַ אַתָּה צָם? הוּא לֹא יוֹדֵעַ לָמָּה. הַסִּבָּה הִיא כִּי יֵשׁ יְהוּדִי שֶׁכֵּן מֵבִין עִנְיָן, שֶׁיֵּרֵא מֵהַיּוֹם הַזֶּה, וְצָם וּמִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אָז זֶה מַשְׁפִּיעַ עָלָיו וּמֵאִיר אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ שָׁם בַּבַּיִת, וְהוּא יוֹשֵׁב וְצָם. הוּא לֹא יוֹדֵעַ לִשְׁמוֹעַ לַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ וְלָבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת, הָרֵי הוּא מֹרְדִים אוֹתָהּ כָּל הַשָּׁנָה, אֲבָל הַיְּהוּדִי שֶׁכֵּן שׁוֹמֵר מֵאִיר אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ, וְהוּא כְּבָר לֹא יָכוֹל לְהִתְעַלֵּם מִמֶּנָּה הַיּוֹם.

אֲבָל כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁל הַיְּהוּדִי הַמַּאֲמִין כְּבוּיָה, מִי יָאִיר לַמִּסְכֵּן בַּחוּץ? אִם יְהוּדִי בַּחוּץ יָרֵא מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים זֶה כִּי הַיְּהוּדִי שֶׁכָּאן בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת יָרֵא מֵהַיּוֹם הַזֶּה, אֲבָל אִם הַיְּהוּדִי מְזַלְזֵל בַּשַּׁבָּת שֶׁלּוֹ בַּחוּץ, אֵלֶּה שֶׁבִּפְנִים צְרִיכִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשַּׁבָּת שֶׁלָּהֶם אֵיךְ הִיא נִרְאֵית.

יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבָּאִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת בַּבֹּקֶר, וּכְדֵי לָתֵת לְאִשָּׁה לִישׁוֹן וְלָנוּחַ בַּבֹּקֶר הֵם לוֹקְחִים אֶת הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים שֶׁלָּהֶם לִתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁאוֹרֶכֶת 3 שָׁעוֹת. וְכִי מָה הוּא מְצַפֶּה שֶׁהַיְלָדִים יַעֲשׂוּ? אָז הֵם מְשַׂחֲקִים וְרָצִים וּמְשַׁתּוֹלְלִים, מַפְרִיעִים לְכֻלָּם, וְהֵם עַצְמָם לוֹמְדִים לְזַלְזֵל בִּקְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת וּתְפִלּוֹת הַשַּׁבָּת, וְזֶה נָחְקָק בָּהֶם וְיַלְוֶה אוֹתָם כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ, וְתִרְאֶה אוֹתָם מְדַבְּרִים בְּקְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה וּבִתְפִלָּה, יוֹצְאִים וְנִכְנָסִים בְּאֶמְצַע וְעוֹבְרִים עַל פְּנֵי הַמִּתְפַּלְּלִים, וְקוֹרְאִים עֲלוֹנִים בַּחֲזָרַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר.

גְּדוֹלֵי הָרַבָּנִים הָאַשְׁכְּנַזִּים אָמְרוּ כִּי הַשּׁוֹאָה שֶׁפָּגְעָה בִּיהוּדֵי אֵרוֹפָּה פָּסְחָה עַל בְּנֵי עֵדוֹת הַמִּזְרָח, כִּי בְּנֵי עֵדוֹת הַמִּזְרָח הִקְפִּידוּ עַל קְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת, לֹא דִּבְּרוּ דִּבּוּרִים בְּטֵלִים, לֹא

עָשׂוּ שָׁם עֲסָקִים וְלֹא הֵסִיחוּ דַּעְתָּם מֵהַתְּפִלָּה וּמִקְדֻּשַּׁת הַמָּקוֹם. הֵיכָן אֲבַדְנוּ אֶת זֶה בְּבוֹאֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל? כָּךְ הַדּוֹר נִרְאֶה.

וְכָךְ לְגַבֵּי שְׁאָר הַמִּצְווֹת בְּשַׁבָּת. הָרֵי יֵשׁ הַרְבֵּה דְּקְדּוּקִים בְּשַׁבָּת, מִי מֵאִתָּנוּ יָכוֹל לוֹמַר שֶׁהוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ? וְאָמַר הַגָּאוֹן הָרַב יְהוֹנָתָן אַיְבְּשִׁיץ זָצוּק"ל (יערות דבש, חלק שני דרשה ג'): "בְּעִנְיַן שַׁבָּת קוֹדֶשׁ, אֲשֶׁר הִזְהַרְתִּי וְאָמַרְתִּי כָּל פַּעַם וּפַעַם, מִי שֶׁלֹּא לָמַד הִלְכוֹת שַׁבָּת עַל בּוּרְיָהּ פַּעֲמַיִם וְשָׁלוֹשׁ, לֹא יוּכַל לְהִמָּלֵט שֶׁלֹּא יִקָּרֶה לוֹ חִלּוּל שַׁבָּת הֵן דְּאוֹרָיְיתָא וְהֵן דְּרַבָּנָן". אֲבָל ה' מֵרַחֵם עָלֵינוּ, אִם אֲנַחְנוּ לְמֵדִים הֲלָכוֹת וּמִשְׁתַּדְּלִים, מָה שֶׁלֹּא הִסְפִּיקָנוּ לִלְמֹד מֵאֵנֶשׁ הוּא מְחַכֶּה בְּסַבְלָנוּת, אֲבָל צָרִיךְ לִלְמֹד מָה לַעֲשׂוֹת, לְדַקְדֵּק בְּכָל שֶׁאֶפְשָׁר. וְזוֹ לֹא מַטָּלָה אוֹ עֹנֶשׁ, זוֹ זְכוּת עֲנָקִית. מִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ מַהִי הַשַּׁבָּת וּמָה עָצְמָתָהּ, מָה הַבְּרָכָה הַטְּמוּנָה בָּהּ, לֹא הָיָה רוֹאֶה בְּזֶה עֹל, אֶלָּא מַתָּנָה.

שׁוֹאֵל הָרַב דָּוִד סֶגַל זָצוּק"ל, בָּעַל הַ"טּוּרֵי זָהָב", בַּפְּתִיחָה לְהִלְכוֹת שַׁבָּת[55] (אורח חיים, הקדמה לסימן רמב) עַל דִּבְרֵי הַגְּמָרָא (שבת קיח:) שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כַּהֲלָכָה, אֲפִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה יִמְחֲלוּ לוֹ, וְקָשֶׁה, וְגַם אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה, מָה הַקֹּשֶׁר דַּוְקָא לְשַׁבָּת? וּמְחַדֵּשׁ הָרַב חִדּוּשׁ גָּדוֹל. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (יומא פו.) שֶׁעַל עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁעָנְשָׁן כָּרֵת (שֶׁיָּמוּת עֲרִירִי לֹא עָלֵינוּ) וּמִיתוֹת בֵּית דִּין, תְּשׁוּבָה לֹא מַסְפִּיקָה עַל מְנָת לְקַבֵּל מְחִילָה גְּמוּרָה,

---

[55] וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: בַּטּוּר הֵבִיא גְּמָרָא דְּכָל כִּתְבֵי (שבת קיח:): "כָּל הַמְּשַׁמֵּר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ, אֲפִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּאֶנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ". אֵיכָא לְמֵידַק, אִי לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה, שַׁבָּת מַאי מֶהֱנֵי? וְאִי עָשָׂה תְּשׁוּבָה, שַׁבָּת לָמָּה לִי? וְנִרְאֶה דְּמַיְירֵי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, אֶלָּא דִּתְשׁוּבָה לֹא מֶהֱנֵי שֶׁיִּהֶא מוֹחֲלִין לוֹ, כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק "יוֹם הַכִּפּוּרִים" (יומא פו.): "עָבַר עַל כְּרֵתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין תְּשׁוּבָה תּוֹלָה וּמִיתָה מְמָרֶקֶת", קָא מַשְׁמַע לָן כָּאן דְּאִם בַּעֲשׂוֹתוֹ תְּשׁוּבָה שׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ מֶהֱנֵי תְּשׁוּבָה שֶׁיִּהֶא נִמְחָל לוֹ.

אֶלָּא רַק בְּמִיתָתוֹ תֻּשְׁלַם תְּשׁוּבָתוֹ. אֲבָל אִם בְּמִסְגֶּרֶת הַתְּשׁוּבָה הוּא שׁוֹמֵר שַׁבָּת, נִמְחָלוֹת לוֹ גַּם עֲבֵרוֹת קָשׁוֹת אֵלֶּה בְּחַיָּיו!

מִי שׁוֹמֵר עַל מִי?

הַיְצִיאָה הַזּוֹ הַחוּצָה מֵהַשַּׁבָּת שֶׁלִּי בְּבֵיתִי לְשַׁבָּתוֹת בְּבֵית הַחוֹלִים הֵעִירָה אֶצְלִי מַשֶּׁהוּ. צָרִיךְ לַעֲצֹר אֲנָשִׁים וְלוֹמַר "שַׁבָּת". אֲנַחְנוּ מְדַבְּרִים עַל הַמְתָקַת דִּינִים, עַל אַהֲבַת חִנָּם, אֲבָל אָדָם שֶׁרוֹצֶה לְהַרְגִּישׁ טוֹב, עַד שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִקְנוֹת קָמִיעַ מִזֶּה וּסְגֻלָּה מֵהַהוּא וְשֶׁמָּן פֶּלֶא מֵהַשְּׁלִישִׁי, נֹאמַר לוֹ: שַׁבָּת! זוֹ סְגֻלָּה לַפַּרְנָסָה, לִשְׁלוֹם בַּיִת, לִבְרִיאוּת, לְזִוּוּג, לִילָדִים! לָמָּה שֶׁרַק נִרְצֶה.

אָדָם שֶׁמֵּבִין וּמַעֲרִיךְ מַהִי שַׁבָּת, זוֹ תְּעוּדַת הַזְּהוּת שֶׁלּוֹ כִּיהוּדִי. לְהַרְגִּישׁ יְהוּדִי. זֶה לֹא עֹל. זֶה לֹא לָחַץ. דִּבַּרְתִּי עִם יְהוּדִי יָקָר, מַגְדִּיר עַצְמוֹ מְסֹרָתִי וְאַף מֵנִיחַ תְּפִלִּין וְהוֹלֵךְ בְּלֵיל שַׁבָּת לְבֵית כְּנֶסֶת וְעוֹשֶׂה קִדּוּשׁ. הוּא עוֹבֵד בַּמַּכֹּלֶת מִשְּׁעוֹת הַבֹּקֶר הַמֻּקְדָּמוֹת עַד שְׁעוֹת הָעֶרֶב הַמְּאֻחָרוֹת, בְּיוֹם שִׁישִׁי עַד סָמוּךְ לְכְנִיסַת הַשַּׁבָּת, וַאֲפִילוּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא פּוֹתֵחַ לְסַדֵּר לְמָחָר. מָתַי הוּא רוֹאֶה אֶת יְלָדָיו וְיָכוֹל "לְבַלּוֹת" עִמָּם? שַׁבָּת! וְהַיְלָדִים רוֹצִים בְּרֵכָה, וְלִנְסֹעַ וּלְבַלּוֹת, לַעֲשׂוֹת עַל הָאֵשׁ, מָה, הוּא לֹא יְבַלֶּה עִם הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלּוֹ? עִם אִשְׁתּוֹ? אָז הוּא רוֹצֶה לִשְׁמוֹר שַׁבָּת, אֲבָל הוּא לֹא יָכוֹל לִשְׁמוֹר שַׁבָּת, אָנוּס הַמִּסְכֵּן.

אָמַרְתִּי לוֹ: "הַכֹּל תֵּרוּצִים! שְׁמוֹר אֶת הַשַּׁבָּת בְּקִדֻּשָּׁה, תִּבְלֶה עִם הַיְלָדִים שֶׁלְּךָ בְּקִדֻּשָּׁה". וְהוּא הִתְחִיל לִשְׁמוֹר, וְגַם לִרְאוֹת יְשׁוּעוֹת בַּפַּרְנָסָה, וְגִלָּה שֶׁאֶפְשָׁר לְבַלּוֹת עִם יְלָדָיו בְּקִדֻּשָּׁה. אַחֲרֵי כַּמָּה שָׁבוּעוֹת כְּשֶׁנִּפְגַּשְׁנוּ, נִגַּשׁ אֵלַי מְחַיֵּךְ וְאָמַר:

- "תִּשְׁמַע, גַּם אִם תַּצִּיעַ לִי מִלְיוֹן דּוֹלָר, אֲנִי לֹא מוֹכֵר אֶת הַשַּׁבָּת שֶׁלִּי"!

הַכִי קַל לוֹמַר "זֶה קָשֶׁה לִי", "זֶה כָּבֵד עָלַי", "אֲנִי לֹא יָכוֹל". אָז מָה אֲבוֹתֵינוּ עָשׂוּ? מָה עָשׂוּ הַהוֹרִים שֶׁלָּנוּ כְּשֶׁהָיוּ קְטַנִּים? מָה סָבָא שֶׁלָּנוּ עָשָׂה בְּחוּץ לָאָרֶץ? וְאַבָּא שֶׁלּוֹ? וְאַבָּא שֶׁל אַבָּא שֶׁלּוֹ? 3,300 שָׁנָה, עַד לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, מָה כֻּלָּם עָשׂוּ? מַדּוּעַ לְאַף אֶחָד מֵהֶם זֶה לֹא הָיָה קָשֶׁה? כִּי הַכֹּל נִמְצָא בָּרֹאשׁ!

שַׁבָּת הִיא הַמַּתָּנָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵה' יִתְבָּרַךְ. שַׁבָּת הִיא הַשֶּׁלֶט שֶׁל הַחֲנוּת. בּוֹאוּ נִפְתַּח אֶת הַחֲנוּת עַצְמָהּ, בּוֹאוּ נְקַדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת, נַרְגִּישׁ אֶת הָעֹנֶג שֶׁל הַשַּׁבָּת. עֹנֶג שַׁבָּת הִיא אֲכִילָה טוֹבָה, וְשֵׁינָה טוֹבָה, אֲבָל הִיא גַּם לִמּוּד תּוֹרָה. בָּרוּךְ ה' יֶשׁ הַרְבֵּה בָּתֵּי כְּנֶסֶת הַיּוֹם שֶׁפְּתוּחִים בְּשַׁבָּת עִם שִׁעוּרֵי תּוֹרָה סְבִיב הַשָּׁעוֹן. וּבֵין לְבֵין, אֶפְשָׁר לִפְתֹּחַ גַּם סֵפֶר בַּבַּיִת. הֲלָכוֹת, מוּסַר, אַגָּדָה, עֹנֶג שַׁבָּת אֲמִתִּי. לְהַכְנִיס אֶת הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה. כְּשֶׁאָדָם יִלְמַד מַהִי שַׁבָּת, יִלְמַד בְּמַה זָכִינוּ לִהְיוֹת יְהוּדִים, וּלְבָרֵךְ עַל כָּךְ כָּל בֹּקֶר בְּשֵׁם וּמַלְכוּת. כְּשֶׁאָדָם יִשְׁמֹר שַׁבָּת, הוּא יְגַלֶּה כִּי בְּעֶצֶם הִיא שׁוֹמֶרֶת עָלָיו.

שלושה בתים וגאולה אחת

מִשֶּׁנִּכְנַס אַב

מְסֵפֶּר עַל הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן אַיְבְּשִׁיץ, מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה יֶלֶד מְאֹד שׁוֹבָב. שׁוֹבָבוּת הִיא סִימָן לִפְקֵחוּת וּתְבוּנָה יִתֵּרָה[56]. יוֹם אֶחָד בְּחֹדֶשׁ אַדָּר, נִכְנַס הַיֶּלֶד יְהוֹנָתָן הַבַּיְתָה בְּשׁוּבוֹ מִתַּלְמוּד הַתּוֹרָה, הוֹצִיא אֶת כָּל הַסִּירִים מֵהָאָרוֹן וְהִתְחִיל לְהַכּוֹת בָּהֶם וְלַעֲשׂוֹת רַעַשׁ גָּדוֹל. אִמּוֹ רַעְמָה עָלָיו עַל הִתְנַהֲגוּתוֹ הַמּוּזָרָה וְאַף הִתְרִיעָה שֶׁתְּסַפֵּר לְאָבִיו עַל מַעֲשָׂיו, אַךְ הוּא חִיֵּךְ וְהִסְבִּיר כִּי לָמַד הַיּוֹם בַּתַּלְמוּד תּוֹרָה, שֶׁ"מִּשֶּׁנִּכְנַס אַדָּר מַרְבִּים בְּשִׂמְחָה" (תענית כט.).

---

[56] הַיּוֹם מוֹרִים חַסְרֵי סַבָּלָנוּת וַהֲכָשָׁרָה, וּ"מֻמְחִים" חִסְרֵי אַחֲרָיוּת מְיַד מְאַבְחְנִים כָּל יֶלֶד שׁוֹבָב כְּבַעַל הַפְרָעוֹת קֶשֶׁב וּמַכְרִיחִים אֶת הוֹרָיו לְסַמֵּם אוֹתוֹ עִם רִטָלִין. פַּעַם יָדְעוּ שֶׁזּוֹ פִּקְחוּת. לָכֵן אִם הַיֶּלֶד שׁוֹבָב, אַל תָּשִׂים אוֹתוֹ מוּל הַשָּׁמְבֶּלְוִיזְיָה וְתַתְפִּלֵּא שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹלֵל לְךָ מְיַד בְּתֹם הַתּוֹכְנִיּוֹת, אֶלָּא תְּגָרֶה אֶת שִׂכְלוֹ, יֶלֶד שׁוֹבָב זֶה יֶלֶד שֶׁלֹּא מֵאֻתְגָּר מַסְפִּיק שִׂכְלִית מִצַּד סְבִיבָתוֹ.

מִיַּד כְּשֶׁהִבְחִין כִּי אָבִיו הִגִּיעַ, רָץ לְחַדְרוֹ, הִתְיַשֵּׁב עַל מִטָּתוֹ וְשָׁתַק. הַאִם סִפְּרָה לְבַעֲלָהּ מָה עָשָׂה יְהוֹנָתָן הַקָּטָן, וְזֶה נִכְנַס לְחֶדֶר וְשׁוֹאֵל אֶת בְּנוֹ: "נוּ, מַדּוּעַ אַתָּה לֹא מְנַגֵּן עַכְשָׁו?". עָנָה לוֹ הַבֵּן שֶׁלִּמְּדוּ אוֹתוֹ בְּבֵית סֵפֶר שֶׁ"מִּשֶּׁנִּכְנַס אַב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה" (שם כו:).

מַדּוּעַ מִּשֶּׁנִּכְנַס חֹדֶשׁ אַב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה? הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (שם): בְּתִשְׁעָה בְּאָב נִגְזַר עַל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ, וְחָרַב הַבַּיִת **בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁנִיָּה**, וְנִלְכְּדָה בֵּיתָר, וְנֶחְרְשָׁה הָעִיר. מִשֶּׁנִּכְנַס אַב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה.

כֵּיוָן שֶׁבָּט' בְּאָב הִתְרַחֲשׁוּ אֲסוֹנוֹת וְחָלוּ גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כְּבָר מִתְּחִלַּת חֹדֶשׁ אַב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה. הַגְּמָרָא מְצַיֶּנֶת כִּי חֻרְבַּן שְׁנֵי הַבָּתִּים הָיָה בְּאוֹתוֹ תַּאֲרִיךְ, בְּהֶבְדֵּל שֶׁל 490 שָׁנָה, בְּיוֹם ט' בְּאָב.

כַּאֲשֶׁר קוֹרְאִים בַּתַּנ"ךְ עַל חֻרְבַּן בָּיִת רִאשׁוֹן, יֵשׁ כְּבָיְכוֹל סְתִירָה בֵּין הַתַּאֲרִיכִים בּוֹ חָרַב הַבַּיִת, שֶׁכֵּן בְּסֵפֶר מְלָכִים (ח"ב כה, ח-ט) כָּתוּב: "וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי (חֹדֶשׁ אָב) **בְּשִׁבְעָה** לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עֶבֶד מֶלֶךְ בָּבֶל יְרוּשָׁלִַם. וַיִּשְׂרֹף אֶת בֵּית ה' וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל בָּתֵּי יְרוּשָׁלִַם וְאֵת כָּל בֵּית גָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ".

וְאִלּוּ בְּסֵפֶר יִרְמְיָה (נב, יב-יג) כָּתוּב: "וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי **בָּעָשׂוֹר** לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עָמַד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל בִּירוּשָׁלִַם. וַיִּשְׂרֹף אֶת בֵּית ה' וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל בָּתֵּי יְרוּשָׁלִַם וְאֵת כָּל בֵּית הַגָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ".

הַאִם בָּיִת רִאשׁוֹן חָרַב בְּז׳ בְּאָב אוֹ בְּי׳ בְּאָב? מְיַשְּׁבִים חֲזַ״ל הַסְּתִירָה (תענית כט.): אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר **בְּשִׁבְעָה** - שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר **בֶּעָשׂוֹר**, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר **בֶּעָשׂוֹר** - שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר **בְּשִׁבְעָה**. הָא כֵּיצַד? **בְּשִׁבְעָה** נִכְנְסוּ נְכָרִים לַהֵיכָל, וְאָכְלוּ וְקִלְקְלוּ בּוֹ שִׁבְעֵי שְׁמִינִי, **וּתְשִׁיעִי** סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה הִצִּיתוּ בּוֹ אֶת הָאוּר, וְהָיָה דּוֹלֵק וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיהו ו, ד): ״אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב (ירמיהו ו, ד)״. וְהֵיכָן דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אִלְמָלֵי הָיִיתִי בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר - לֹא קֵבַּעְתִּיו אֶלָּא בָּעֲשִׂירִי, מִפְּנֵי שֶׁרֻבּוֹ שֶׁל הֵיכַל בּוֹ נִשְׂרָף.

עַל פִּי דִּבְרֵי חֲזַ״ל הַחֻרְבָּן הִתְחִיל כְּבָר בְּז׳ בְּאָב, בַּשָּׁבוּעַ הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֹדֶשׁ, וְלָכֵן כְּבָר כְּשֶׁנִּכְנַס אַב מְמַעֲטִין בְּשִׂמְחָה. לְכְאוֹרָה אֵין שׁוּם מַשְׁמָעוּת לְמָתַי בֶּאֱמֶת חָרַב הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן, הַאִם בְּז׳ אוֹ בְּט׳, מֵאַחַר וְאָנוּ מְצַיְּנִים בְּבֵין הַמְּצָרִים אֶת בְּקִיעַת הַחוֹמוֹת שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם (י״ז בְּתַמּוּז) וְהַחֻרְבָּן שֶׁל בָּיִת שֵׁנִי, וְלֹא אֶת בְּקִיעַת חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל בָּיִת רִאשׁוֹן שֶׁהָיְתָה בְּט׳ בְּתַמּוּז (ירמיהו לט, ב). אַחֲרֵי הַכֹּל בָּיִת רִאשׁוֹן שֶׁחָרַב, בִּשֵּׁר עַל הַגָּלוּת שֶׁתְּמַהּ לְאַחַר 70 שָׁנָה וְנִבְנָה בָּיִת חָדָשׁ. בִּזְמַן בָּיִת שֵׁנִי לֹא הָיוּ תַּעֲנִיּוֹת לְזֵכֶר הַחֻרְבָּן הָרִאשׁוֹן, מֵאַחַר וְיֵשׁ בָּיִת חָדָשׁ עוֹמֵד. מִשְׁמַע הַתִּקּוּן שֶׁל חֻרְבָּן בָּיִת רִאשׁוֹן הֻשְׁלַם בִּבְנִיַּת בָּיִת שֵׁנִי, וְאִלּוּ בָּיִת שֵׁנִי חָרַב עַד הַיּוֹם, וְלָכֵן נִרְאָה נָכוֹן לְצַיֵּן אֶת חֻרְבָּן בָּיִת שֵׁנִי בִּלְבַד, שֶׁהַגָּלוּת שֶׁבָּאָה בְּעִקְבוֹתָיו לֹא נִסְתַּיְּמָה עַד יָמֵינוּ. הַאֻמְנָם?

בְּשֶׁל אֹרֶךְ הַגָּלוּת וּקְשָׁיֶיהָ, כָּל טָפַת נָחָמָה, רֶגַע שֶׁל שֶׁקֶט לִפְנֵי הַסְּעָרָה הַבָּאָה, אֲנָשִׁים מִיַּד מַרְגִּישִׁים כְּאִלּוּ הִגִּיעוּ אֶל הַמְּנוּחָה וְהַנַּחֲלָה, שֶׁכֵּן הֵם כְּבָר לֹא מְיַחֲלִים לַגְּאוּלָה הַשְּׁלֵמָה, רַק לְקֶצֶת שֶׁקֶט. אֲנָשִׁים הִפְסִיקוּ לִבְכּוֹת עַל חֻרְבָּן

יְרוּשָׁלַיִם, מֵרֹב שֶׁרָדְפוּ אוֹתָם, הֵם חִפְּשׂוּ רַק קְצָת שֶׁקֶט, בְּכָל רֶגַע שֶׁלֹּא רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם וְלֹא בָּרְחוּ, מִיַּד נָשְׁמוּ לִרְוָחָה, אֲפִילּוּ שֶׁהָיוּ בַּגּוֹלָה. הָיוּ גְּדוֹלֵי הוֹר, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁרָאוּ כִּי הִגִּיעוּ לְאֶרֶץ חֲדָשָׁה בָּהּ הַגּוֹיִם לֹא בִּזּוּ אוֹתָם, אֶלָּא קִבְּלוּ אוֹתָם בְּכָבוֹד וּבְחֹם, הִתְחִילוּ לִבְכּוֹת!

- "מַדּוּעַ אַתֶּם בּוֹכִים? וְכִי עָדִיף שֶׁיִּרְדְּפוּ אוֹתָנוּ?",
- "כֵּן! כָּל עוֹד אֲנַחְנוּ בַּגָּלוּת וְרוֹדְפִים אוֹתָנוּ, ה' מְזָרֵז אוֹתָנוּ, שֶׁהֲרֵי אֲנַחְנוּ צְרִיכִים בַּגָּלוּת לִהְיוֹת תַּחַת רַגְלֵיהֶם שֶׁל כָּל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, וְלַעֲבֹר מֵאַחַד לַשֵּׁנִי עַד תֹּם וְאָז יָבוֹא מָשִׁיחַ. אֲבָל אִם ה' מְסַדֵּר שֶׁכָּאן יִהְיֶה לָנוּ נוֹחַ וְעֹשֶׁר, סִימָן שֶׁה' אוֹמֵר לָנוּ כִּי הַגָּלוּת בַּמָּקוֹם הַזֶּה הוֹלֶכֶת לִהְיוֹת מְאֹד מְאֹד אֲרֻכָּה, הַרְבֵּה מְאֹד שָׁנִים, וְלָכֵן מַתְחִיל הַכֹּל בְּטוֹב. כְּשֶׁטּוֹב לִיהוּדִי בְּחוּץ לָאָרֶץ, סִימָן שֶׁהוּא אָמוּר לִשְׁקֹעַ שָׁם הַרְבֵּה זְמַן לִפְנֵי שֶׁיַּעֲבֹר לַתַּחֲנָה הַבָּאָה, וְאִם כֵּן הַגְּאוּלָה מִתְעַכֶּבֶת".

לְאַחַר מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, שֶׁרַבִּים רָצוּ לִרְאוֹת בָּהּ אֶת מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, חָשְׁבוּ שֶׁעַכְשָׁו תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה. וְהִנֵּה קָמָה לָהּ מְדִינָה לַיְּהוּדִים. אוֹתָם אֵלֶּה שֶׁנִּרְדְּפוּ וְהֻכּוּ 2,000 שָׁנָה מְקַבְּלִים בְּיִת מִשְׁלָהֶם, חוֹזְרִים לָאָרֶץ הַמֻּבְטַחַת! וְכָךְ יְהוּדִי תָּמִים אֶחָד שָׁאַל אֶת הָרַב מִבְּרִיסְק זָצוּק"ל הַאִם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ לוֹמַר תִּקּוּן חֲצוֹת, כִּי הִנֵּה קָם שׁוּב בֵּית יְהוּדִי.

וְזוֹ הַגָּלוּת הַקָּשָׁה מִכֻּלָּן! כִּי עַד עַכְשָׁו הָיְתָה גָּלוּת בְּחוּץ לָאָרֶץ, וְהַכְּסוּפִים הָיוּ לַחְזֹר לָאָרֶץ. לְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה, לְחֶבְרוֹן, לְבֵית לֶחֶם, לִירוּשָׁלַיִם, לֶעָרִים הַקְּדוֹשׁוֹת. אֲבָל לַחְזֹר הַבַּיְתָה וְלִהְיוֹת בַּגָּלוּת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, זֶה הַדָּבָר הֲכִי קָשֶׁה שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת. כָּל כָּךְ קָשָׁה הָיְתָה הַגָּלוּת מִבַּחוּץ, שֶׁבְּעָצֶם הַגַּעְתֵּנוּ לָאָרֶץ עָצַרְנוּ לָנוּחַ, בְּמָקוֹם לְסַיֵּם אֶת הַמְּהַלֵּךְ לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, רוֹצִים רַק

שֶׁקֶט. וְהַשֶּׁקֶט הַזֶּה לֹא מַגִּיעַ, כִּי הַגָּלוּת לֹא נִגְמְרָה. 2,000 שָׁנָה וְהַגָּלוּת לֹא נִגְמְרָה. הַמְהַלֵּךְ לֹא הֻשְׁלַם!

נוֹפֶל וְקָם

בֵּית רִאשׁוֹן חָרַב בְּעִקָּר בְּשֶׁל אַרְבַּע עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, שָׁלוֹשׁ מֵהֶן הֵן בְּגֶדֶר שֶׁל "יֶהֱרג וּבַל יַעֲבוֹר", שֶׁאִם גּוֹי יֹאמַר לָנוּ לַעֲבוֹר עֲלֵיהֶן אוֹ שֶׁיַּהֲרֹג אוֹתָנוּ, נַעֲנֶה לוֹ "יַהֲרֹג אוֹתָנוּ, כִּי לֹא נַעֲשֶׂה דָּבָר זֶה". וְאַף עַל פִּי שֶׁפִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה כָּל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹותֶיהָ, אֵין נָכוֹן הַדָּבָר בְּשָׁלוֹשׁ עֲבֵרוֹת אֵלּוּ: עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְכֵיוָן שֶׁבְּבֵית רִאשׁוֹן עָבְרוּ עֲלֵיהֶם, נֶעֶנְשׁוּ (יומא ט:). הָעֲבֵרָה הָרְבִיעִית הִיא שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ עַל שְׁנַת שְׁמִיטָה בְּמֶשֶׁךְ 70 שְׁמִיטוֹת (מִתּוֹךְ 115 שְׁמִיטוֹת שֶׁהָיוּ אֲמוּרִים לִשְׁמוֹר בְּמֶשֶׁךְ הַתְּקוּפָה שֶׁל 820 שָׁנָה שֶׁהָיוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִכְּנִיסַת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ וְעַד חֻרְבַּן הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן). כְּנֶגְדָּן נִגְזַר עֲלֵיהֶם 70 שְׁנוֹת גָּלוּת, שֶׁבְּסוֹפָן חָזְרוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה (פסיקתא זוטרתא ויקרא, פרשת בחוקתי).

לְעֵמַת זֹאת, בֵּית שֵׁנִי חָרַב בְּשֶׁל לָשׁוֹן הָרַע וְשִׂנְאַת חִנָּם (יומא ט.), וְהִנֵּה 2,000 שָׁנָה עָבְרוּ מֵאָז וַעֲדַיִן לֹא תָּמָה הַגָּלוּת וְלֹא קָם בֵּית שְׁלִישִׁי. כִּבְיָכוֹל הַחֻרְבָּן שֶׁל בֵּית שֵׁנִי הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר קָשֶׁה. אֲבָל אִם חַזַ"ל אָמְרוּ שֶׁשִּׂנְאַ הַבָּתִּים חָרְבוּ בְּט' בְּאָב, גַּם אִם יִהְיוּ כָּאֵלֶּה שֶׁיִּטְעָנוּ כִּי בֵּית רִאשׁוֹן חָרַב בְּז' אוֹ בְּי' עַל פִּי פְּשָׁט הַפְּסוּקִים, עֲדַיִן דִּבְרֵי חַזַ"ל יִהְיוּ מוּבָנִים, כִּי כְּשֶׁחָרַב הַבַּיִת הַשֵּׁנִי בְּט' בְּאָב, חָרַב הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן שׁוּב.

לָמָּה הַכַּוָּנָה? הַטָּעוּת שֶׁלָּנוּ הִיא שֶׁאָנוּ חוֹשְׁבִים כִּי בֵּית שֵׁנִי מְסַמֵּל אֶת הַסּוֹף וְהַתִּקּוּן שֶׁל בֵּית רִאשׁוֹן, הִנֵּה נֶהֱרַס וְנִבְנָה חָדָשׁ בִּמְקוֹמוֹ, וְנִשְׁכַּח מָה הָיָה קוֹדֶם. מָה שֶׁהָיָה בַּבַּיִת רִאשׁוֹן נִגְמַר, חָנַכְנוּ אֶת הַבַּיִת מֵחָדָשׁ. אַךְ הָאֱמֶת הִיא שֶׁזֶּה לֹא כָּל כָּךְ

פָּשׁוּט כְּמוֹ שֶׁחָשַׁבְנוּ. בְּעִקָּר אִם נִסְתַּכֵּל עַל הַמְּאֹרָעוֹת הַקְּשׁוּרִים לַהֲקָמָתוֹ שֶׁל בֵּית שֵׁנִי.

הַבַּיִת הַשֵּׁנִי נִבְנָה עַל יְדֵי עֶזְרָא וּנְחֶמְיָה, תַּחַת אִשּׁוּר שֶׁל הַמֶּלֶךְ דָּרְיָוֶשׁ הַשֵּׁנִי. הָיָה זֶה 18 שָׁנָה אַחֲרֵי שֶׁכֹּרֶשׁ הָרִאשׁוֹן הִתִּיר לָהֶם לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת, אַף הַבִּנְיָה נֶעֱצָרָה בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, בְּשֶׁל הַשּׁוֹמְרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ מִכְתְּבֵי הַסָּתָה לַמֶּלֶךְ הַפָּרְסִי. מְצַיֵּד בְּאִשּׁוּר לְהַמְשִׁיךְ לִבְנוֹת, וּבִידִיעָה כִּי מַלְכֵי פָּרַס יְכוֹלִים לְהִתְחַלֵּף וְלַחֲזֹר בָּהֶם, מֵהֵר עֶזְרָא הַסּוֹפֵר בִּבְנִיַּת בָּיִת שֵׁנִי, תַּחַת הַתְּקָפוֹת הַשּׁוֹמְרוֹנִים, שֶׁעָשׂוּ יָד לְהַפְרִיעַ בְּבִנְיַן הַבַּיִת. וְכָךְ נִבְנָה הַמִּקְדָּשׁ תַּחַת אִנְתִּיפָּאדָת הַשּׁוֹמְרוֹנִים וְהַפַּחַד שֶׁהַשִּׁלְטוֹן הַפָּרְסִי יַחְזֹר בּוֹ, עוֹבְדִים בַּיּוֹם וְשׁוֹמְרִים בַּלַּיְלָה, עַד שֶׁחָנְכוּ אוֹתוֹ כְּדֵי לִקְבַּע עֻבְדּוֹת בַּשֶּׁטַח. בָּנוּ מֵהֵר בִּנְיָן קָטָן, עָלוּב בְּגָדְלוֹ וְצוּרָתוֹ לְעֻמַּת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן, אֲבָל עוֹמֵד.

כְּשֶׁנִּחָנֵךְ הַבַּיִת פָּרְצוּ הַצְּעִירִים וְהַמְבֻגָּרִים בִּבְכִי. הַצְּעִירִים בָּכוּ מִשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שׁוּב בֵּית מִקְדָּשׁ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַף הַמְבֻגָּרִים בָּכוּ כְּשֶׁהִשְׁווּ אוֹתוֹ לַבַּיִת הָרִאשׁוֹן שֶׁעוֹד זָכוּ לִרְאוֹת לִפְנֵי חָרְבָּנוֹ. הֵם זָכְרוּ אֶת הֶהָדָר וְהַפְּאֵר וְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן (עֶזְרָא ג, יב-יג). וְכָךְ עָמַד הַבַּיִת הַזֶּה בְּצוּרָתוֹ עַד זְמַן הוֹרְדוּס הַמֶּלֶךְ.

הוֹרְדוּס הָיָה עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל בֵּית חַשְׁמוֹנַאי. הַחַשְׁמוֹנָאִים הָיוּ כֹּהֲנִים שֶׁהֻדִּיחוּ אֶת הַיְוָנִים מֵהַשִּׁלְטוֹן וְתָפְסוּ אֶת הַמְּלוּכָה, אַף כֵּיוָן שֶׁהָיוּ כֹּהֲנִים אָסוּר הָיָה לָהֶם לִמְלֹךְ, שֶׁכֵּן כֶּתֶר הַמְּלוּכָה שַׁיָּךְ לְבֵית דָּוִד. כֵּיוָן שֶׁמָּלְכוּ בְּעַצְמָם, נִמְתְּחָה עֲלֵיהֶם מִדַּת הַדִּין עַל אַף צִדְקוֹתָם וְנִגְזַר עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹתָם.

מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא (בבא בתרא ג:-ד.) שֶׁהוֹרְדוֹס שָׁמַע יוֹם אֶחָד בַּת קוֹל שֶׁאֲמָרָה ״כָּל עֶבֶד שֶׁיִּמְרֹד בַּאֲדוֹנוֹ עַכְשָׁו, יַצְלִיחַ״. קָם הוֹרְדוֹס וְהָרַג אֶת כָּל בֵּית חַשְׁמוֹנַאי, כְּשֶׁהוּא מוֹתִיר רַק אַחַת מֵהֶן שֶׁתִּהְיֶה לְאִשְׁתּוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּחָשֵׁב לְמִיֵּחַס וְלֹא לְעֶבֶד בְּעֵינֵי הַצִּבּוּר. עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁמְּשֻׁחְרָר הוּא יְהוּדִי לְכָל דָּבָר, וְאִם אֵינְךָ מְשַׁחְרְרוֹ הוּא נוֹתַר עֶבֶד, וְאִם יִתְחַתֵּן עִם בַּת חַשְׁמוֹנַאי יֹאמְרוּ אֲנָשִׁים שֶׁמִּן הַסְּתָם שִׁחְרְרוּ אוֹתוֹ בֵּית חַשְׁמוֹנַאי לִפְנֵי מוֹתָם. הֵיא עָלְתָה עַל הַגָּג וְאָמְרָה ״כָּל מִי שֶׁיֹּאמַר שֶׁהוּא מִבֵּית חַשְׁמוֹנַאי עֶבֶד הוּא, כִּי אֲנִי הָאַחֲרוֹנָה שֶׁנּוֹתַרְתִּי״, וְקָפְצָה מִן הַגָּג אֶל מוֹתָהּ.

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (שם) כִּי הוֹרְדוֹס שִׁמֵּר אֶת גּוּפָהּ בִּדְבָשׁ שֶׁבַע שָׁנִים אַחַר מוֹתָהּ, לְהַרְאוֹת בִּטְקָסִים כִּי הִיא חַיָּה וְהוּא אָכֵן מְיֻחָס. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאֲנָשִׁים שָׁמְעוּ מָה שֶׁשָּׁמְעוּ וְדִבְּרוּ מָה שֶׁדִּבְּרוּ, חָשַׁשׁ הוֹרְדוֹס כִּי הַחֲכָמִים יַכְרִיזוּ עָלָיו כֶּלֶא רָאוּי לִמְלוּכָה וְיַמְרִידוּ אֶת הָעָם כְּנֶגְדּוֹ. אָז הוּא הָרַג אֶת כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ שֶׁלֹּא הִסְפִּיקוּ לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ לַגּוֹלָה, וְהִשְׁאִיר רַק אֶת הַתַּנָּא בָּבָא בֶּן בּוּטָא לְיַעֲצוֹ, וְגַם אוֹתוֹ הוּא עִוֵּר.

יוֹם אֶחָד נִגַּשׁ הוֹרְדוֹס אֶל בָּבָא בֶּן בּוּטָא כְּשֶׁהוּא מִתְחַזֶּה לְאָדָם שֶׁבִּטְנוֹ מְלֵאָה עַל הַמֶּלֶךְ, וְנִסָּה לְמַשּׁוֹךְ אוֹתוֹ בַּלָּשׁוֹן נֶגֶד הַמֶּלֶךְ הוֹרְדוֹס שֶׁאֵינוֹ רָאוּי כִּבְיָכוֹל לְתַפְקִידוֹ:

- ״רָאִיתָ מָה הָעֶבֶד הַזֶּה עָשָׂה לָנוּ״?
- ״מָה אַתָּה רוֹצֶה שֶׁאֶעֱשֶׂה לוֹ״?
- ״תְּקַלֵּל אוֹתוֹ״,
- ״כָּתוּב (קהלת י, כ): גַּם בְּמַדָּעֲךָ מֶלֶךְ אַל תְּקַלֵּל״,
- ״הוּא לֹא מֶלֶךְ״,

- ״וְיִהְיֶה סְתָם עָשִׁיר, כָּתוּב (קהלת י, כ): וּבְחַדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ אַל תְּקַלֵּל עָשִׁיר! וְיִהְיֶה סְתָם נָשִׂיא, כָּתוּב (שמות כב, כז): וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר״,
- ״אֲבָל הוּא לֹא נִקְרָא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמְּךָ״,
- ״אַף עַל פִּי כֵן, מִתְבַּיֵּשׁ אֲנִי מִפָּנָיו״,
- ״אֵין כָּאן מִי שֶׁיֹּאמַר לוֹ, רַק אֲנִי וְאַתָּה כָּאן״,
- ״כָּתוּב (קהלת י, כ): כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר״.

בָּבָא בֶּן בּוּטָא מַסְבִּיר לוֹ שֶׁאָדָם יֵרֵא שָׁמַיִם לֹא יְדַבֵּר סָרָה גַּם עַל מֶלֶךְ כְּמוֹתוֹ. אָז גִּלָּה הוֹרְדוֹס אֶת זְהוּתוֹ וְאָמַר כִּי אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ נִזְהָרִים כָּךְ בִּכְבוֹדוֹ וְלֹא כְּפִי שֶׁחָשַׁשׁ, לֹא הָיָה הוֹרְגָם. כְּשֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ אִם כֵּן מָה הַתְּשׁוּבָה שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת עַל מַעֲשָׂיו, עָנָה לוֹ בָּבָא בֶּן בּוּטָא: ״אַתָּה כִּבִּיתָ אוֹרוֹ שֶׁל עוֹלָם (בַּהֲרִיגַת הַחֲכָמִים) אַתָּה תַּעֲסֹק בְּאוֹרוֹ שֶׁל עוֹלָם״, כְּלוֹמַר בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

- ״הֲרֹס אֶת הַבִּנְיָן הַיָּשָׁן, וּבְנֵה חָדָשׁ וּמְפֹאָר בְּמְקוֹמוֹ״,
- ״אֲבָל אֲנִי מְסַפֵּחַ מַמְלָכוֹת רוֹמִי, שֶׁלֹּא יַתִּירוּ לִי לִבְנוֹת בִּנְיָן חָדָשׁ״,
- ״תְּשִׁלַּח בַּקָּשָׁה, בַּשָּׁנָתַיִם שֶׁיִּקַּח לַבַּקָּשָׁה לְהַגִּיעַ וְלַתְּשׁוּבָה לַחְזֹר, אַתָּה כְּבָר תַּסְפִּיק לִבְנוֹת אֶת הַבִּנְיָן״.

וְכָךְ עָשָׂה הוֹרְדוֹס, וּבְמֶשֶׁךְ שְׁנָתַיִם מִשְּׁלִיחַת הַבַּקָּשָׁה וְעַד קַבָּלַת הַתְּשׁוּבָה הִשְׁקִיעַ הוֹן עָתָק וּפוֹעֲלִים רַבִּים לִבְנוֹת בִּנְיָן מְפֹאָר בִּמְקוֹם זֶה הַיָּשָׁן שֶׁבָּנָה עֶזְרָא הַסּוֹפֵר. לְאַחַר שְׁנָתַיִם מַגִּיעָה הַתְּשׁוּבָה וּבָהּ כָּתוּב: ״אִם עוֹד לֹא הָרַסְתָּ אֶת הַבִּנְיָן, אַל תַּהֲרֹס. אִם הָרַסְתָּ, אַל תִּבְנֶה חָדָשׁ תַּחְתָּיו, וְאִם כְּבָר בָּנִיתָ, אַל תַּחְזִיק מֵעַצְמְךָ שֶׁהָרַגְתָּ אֶת אֲדוֹנֶיךָ, יֵשׁ לָנוּ אֶת סֵפֶר הַיּוּחָסִין שֶׁלְּךָ וְכָתוּב בּוֹ שֶׁאֵינְךָ מֶלֶךְ וְלֹא בֶּן מֶלֶךְ״.

וְכָךְ הִצְלִיחַ הוֹרְדוּס הַמֶּלֶךְ לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת עַל פִּי עֶצָתוֹ שֶׁל בָּבָא בֶּן בּוּטָא, וּבְנִין זֶה הָיָה כֹּה מְפֹאָר וְיָפֶה, עַד שֶׁאוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (שם) כִּי מִי שֶׁלֹּא רָאָה אֶת בִּנְיָנוֹ שֶׁל הוֹרְדוּס, לֹא רָאָה בִּנְיָן נָאֶה מֵימָיו. בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שמות רמ.) יְשָׁנָה דֵּעָה כִּי ה' גָּנַז אֶת בָּיִת שֵׁנִי וְהוֹרִיד בִּמְקוֹמוֹ בִּנְיָן אַחֵר שֶׁנִּהֲרַס עַל יְדֵי טִיטוּס, וְכִי בָּיִת שְׁלִישִׁי הוּא לְמַעֲשֶׂה בִּנְיָן בָּיִת שֵׁנִי.

אָז הִנֵּה, גַּם אִם בָּיִת שֵׁנִי לֹא הָיָה מְפֹאָר בַּתְּחִלָּה כְּבֵית רִאשׁוֹן, וְהָיָה מָקוֹם לְהִצְטַעֵר עָלָיו גַּם בַּהֲקָמַת בָּיִת שֵׁנִי, הֲרֵי מֵאָז בִּנְיָנוֹ שֶׁל הוֹרְדוּס תַּמּוּ כָּל הַסִּבּוֹת לְהִצְטַעֵר עַל בָּיִת רִאשׁוֹן לְכְאוֹרָה, וְנוֹתָר רַק לְצַיֵּן אֶת חֻרְבָּן בָּיִת שֵׁנִי. אֲבָל עִם כָּל גֻּדְלוֹ וּפְאֵרוֹ שֶׁל בָּיִת שֵׁנִי, הֲרֵי בֵּית רִאשׁוֹן עֲדַיִן עָלָה עָלָיו בַּחֲשִׁיבוּתוֹ, שֶׁכֵּן חֲמִשָּׁה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית רִאשׁוֹן לֹא הָיוּ בְּבֵית שֵׁנִי (יומא כא:): "אֲרוֹן כַּפֹּרֶת וּכְרוּבִים"[57] (אֲרוֹן הַבְּרִית), "אֵשׁ" (אֵשׁ הַיּוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן), "שְׁכִינָה", "רוּחַ הַקֹּדֶשׁ" (לֹא הָיוּ נְבִיאִים בְּבֵית שֵׁנִי), וְ"אוּרִים וְתוּמִים"[58] (הֶחֹשֶׁן שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל). כְּמוֹ כֵּן נִגְנְזוּ עוֹד בִּימֵי בַּיִת רִאשׁוֹן צִנְצֶנֶת הַמָּן[59], מַטֵּה אַהֲרֹן[60], וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה[61].

---

[57] בָּאָרוֹן הַבְּרִית הָיוּ מֻנָּחִים הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁשָּׁבַר מֹשֶׁה בְּעִקְבוֹת חֵטְא הָעֶגֶל, הַלּוּחוֹת הַשֵּׁנִיִּים הַשְּׁלֵמִים, וְסֵפֶר הַתּוֹרָה שֶׁכָּתַב מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַשָּׁוֹוֹת אֶת כָּל הַסְּפָרִים הָעַתִּידִיִּים אֵלָיו.

[58] עִמָּם הָיָה מְדַבֵּר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהָיָה מֵאִיר לוֹ עַל הָאֲבָנִים הַטּוֹבוֹת עֲלֵיהֶן הָיוּ כְּתוּבִים שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים, וְהַכֹּהֵן הָיָה יוֹדֵעַ מִצֵּרוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת מָה תְּשׁוּבַת ה' לִשְׁאֵלָתוֹ.

[59] שָׁם שִׁמֵּר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מֵהַמָּן שֶׁיָּרַד בַּמִּדְבָּר וְנִשְׁתַּמֵּר מֵאוֹת בַּשָּׁנִים, וְהַנְּבִיאִים הָיוּ מַרְאִים אוֹתָהּ לַצִּבּוּר שֶׁעָזַב אֶת הַתּוֹרָה וְרָדַף אַחַר מָמוֹן בְּטַעֲנָה "מֵאַיִן נִתְפַּרְנֵס"? וְהִזְכִּירוּ לָהֶם כִּי כְּשֶׁעָשׂוּ אֶת רְצוֹנוֹ בַּמִּדְבָּר, ה' זָן וּפִרְנֵס לַכֹּל.

[60] אוֹתוֹ הֵנִיחַ אַהֲרֹן בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן בַּמַּחְלֶקֶת עִם קֹרַח וַעֲדָתוֹ וְהִצְמִיחַ שְׁקֵדִים וּפְרָחִים וְהוֹכִיחַ כִּי הוּא וְזַרְעוֹ נִבְחָרוּ לְעוֹלָמִים לְשָׁרֵת אֶת ה' בַּקֹּדֶשׁ.

[61] שֶׁהָיָה יוֹצֵא מֵעַצְמוֹ וְנִשְׁפָּךְ עַל הַמֶּלֶךְ הָרָאוּי מִבֵּית דָּוִד, וּמִמֶּנּוּ מָשְׁחוּ אֶת כָּל הַכֹּהֲנִים וְאֶת כָּל הַכֵּלִים בַּמִּקְדָּשׁ.

שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶחָד

אִם כֵּן לֹא מוּבֶנֶת הַדְּרָשָׁה "וּלְשׁוֹן הָרַע כְּנֶגֶד כֻּלָּם" (ירושלמי פאה פ״א ה״א), שֶׁהִנֵּה כִּבְיָכוֹל בָּיִת רִאשׁוֹן חָרַב עַל שָׁלוֹשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁל יֵהָרֵג וְלֹא יַעֲבוֹר וְקָם אַחֲרֵי 70 שָׁנָה, וְאִלּוּ בָּיִת שֵׁנִי שֶׁחָרַב בְּשֶׁל לְשׁוֹן הָרַע וְשִׂנְאַת חִנָּם לֹא קָם עַד הַיּוֹם. לְכְאוֹרָה זֶה לֹא נָכוֹן! הֲרֵי גַּם בָּיִת רִאשׁוֹן לֹא תִּקֵּן מֵעוֹלָם! מֵאָז חֻרְבָּנוֹ לֹא הָיוּ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמַּנִּינוּ לְמַעְלָה, וְאִם כֵּן, כֵּיצַד אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁהַחֲזָרָה מֵהַגָּלוּת הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה תִּקּוּן לַחֻרְבָּן, הֲרֵי לֹא הִכֹּל חָזַר עַל כַּנּוֹ? וְעַד הַיּוֹם זֶה כָּךְ.

כְּשֶׁמִּתְבּוֹנְנִים בַּעֲבֵרוֹת שֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן, רֻבָּן כְּכֻלָּן הִתְרַכְּזוּ סְבִיב עֲשִׂיַּת עֲבֵרוֹת וּבְטוּל מִצְווֹת שֶׁל בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם. בֵּין אִם זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, בֵּין אִם זֶה גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וַאֲפִילּוּ שְׁפִיכוּת דָּמִים זוֹ עֲבֵרָה בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם וְלֹא בֵּין אָדָם לְאָדָם, כִּי הַנִּרְצָח הָיָה אָמוּר לָמוּת בְּכָל מִקְרֶה, נִגְזְרָה עָלָיו מִיתָה, וְאִם לֹא הָיָה רוֹצֵחַ אוֹתוֹ, הוּא הָיָה מֵת מְסִבָּה אַחֶרֶת. אָז לָמָּה נֶעֱנָשִׁים עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים? כִּי אָמְנָם בִּקֵּשׁ ה׳ שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה יִלָּקַח לְעוֹלָמוֹ, אַךְ מִי נָדַב אוֹתְךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֲבוֹדָה הַשְּׁחוֹרָה? זוֹ הַבְּחִירָה שֶׁלְּךָ, וְזוֹ עֲבֵרָה בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם! וְכַמּוּבָן הַשְּׁמִיטָה הִיא עֲבֵרָה בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם, וּמַצְבִּיעָה עַל חֹסֶר אֱמוּנָה שֶׁל עוֹבֵד הָאֲדָמָה בַּה׳ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּדְאַג לוֹ לְמַחְסוֹרוֹ וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא יַפְסִיד חֲלִילָה, אִם יַעֲשֶׂה אֶת מִצְוַת ה׳.

לְעֵמַת זֹאת, בָּיִת שֵׁנִי חָרַב עַל עֲבֵרוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. אַךְ לְמַעֲשֶׂה הֵם סְפִיחִים, זְרָעִים שֶׁיָּצְאוּ מֵהַפְּרִי הָרָקוּב שֶׁצָּמַח קוֹדֶם לָכֵן, פֵּרוֹת שֶׁל הָעֲבֵרוֹת מִבָּיִת רִאשׁוֹן. עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת חֻלְּקוּ עַל שְׁנֵי לוּחוֹת, בַּיּוֹם שֶׁאָדָם יָבִין שֶׁיֵּשׁ לְחַבֵּר אוֹתָם יָחַד,

רַק אָז יִגִיעַ לִשְׁלֵמוּת בַּעֲבוֹדַת ה׳ הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת מִמֶּנּוּ. הַכֹּל חֲטִיבָה אַחַת! אֵין ״אֲנִי מַאֲמִין בַּה׳ וְשׂוֹמֵר שַׁבָּת, אֲבָל רוֹצֵחַ וְנוֹאֵף״, וְאֵין בָּעַל ״לֵב טוֹב״ שֶׁאָמְנָם לֹא מְשַׁקֵּר וְלֹא גּוֹנֵב, אֲבָל מְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת וְלֹא מְכַבֵּד אֶת הוֹרָיו, וְנוֹשֵׂא אֶת שֵׁם ה׳ לַשָּׁוְא. אֵין כָּזֶה דָּבָר! אֵלּוּ שְׁנֵי חֲלָקִים שֶׁהֵם אֶחָד.

הָעֲבֵרָה הָאֶמְתִּית שֶׁל אַנְשֵׁי בֵּית שַׁנַּי הָיְתָה שֶׁהֵם הִתְעַלְּמוּ מִכָּל הַלּוּחַ שֶׁל מִצְוֹות בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, בְּחָשְׁבָם שֶׁזֶּה לוּחַ בִּפְנֵי עַצְמוֹ. בְּמִצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם הֵם דִּקְדְּקוּ, וּבֵין אָדָם לַחֲבֵרוֹ הֵם הִתְרַשְּׁלוּ, בְּחָשְׁבָם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם ״לְשֵׁם שָׁמַיִם״.

אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (בבא מציעא ל:) שֶׁבֵּית שַׁנַּי חָרַב כִּי הֶעֱמִידוּ הַכֹּל עַל דִּין תּוֹרָה, שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא וּמָה הַבָּעָיָה בְּכָךְ? וְכִי יֵלְכוּ לְבָבֶל״צ שְׁפוּעֲלִים לְפִי חֻקֵּי הַגּוֹיִם וְנֶגֶד תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה? וְעוֹנָה הַגְּמָרָא שֶׁהַבָּעָיָה הָיְתָה שֶׁהֶעֱמִידוּ **הַכֹּל** לְפִי דִּין תּוֹרָה, וְלֹא וְתֵרוּ וַעֲשׂוּ **לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין**. עַל כָּל וְכוּחַ הָלְכוּ לְבֵית דִּין, עַל חֲמִשָּׁה סַנְטִימֶטְרִים שֶׁתָּפְסוּ לוֹ בַּחֲנָיָה, עַל כַּפְכַּפִּים שֶׁהוֹתִירוּ מִחוּץ לַדֶּלֶת, עַל שֶׁהַיְלָדִים שֶׁל הַשָּׁכֵן שֶׁעוֹשִׂים רַעַשׁ כְּשֶׁהֵם הוֹלְכִים לְבֵית הַסֵּפֶר... הַכֹּל! כָּל דָּבָר ״בּוֹא אִתִּי לְדִין תּוֹרָה״! אֵין לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין. אֵין לְרַחֵם, אֵין לְוַתֵּר, רַק לְדַקְדֵּק. וְה׳ מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, אִם אַתֶּם לֹא מְוַתְּרִים וּמְדַקְדְּקִים עַל כָּל דָּבָר, גַּם אֲנִי אֲדַקְדֵּק אִתְּכֶם עַל כָּל דָּבָר וְלֹא אַוַתֵּר לָכֶם עַל כְּלוּם, מִדַּת הַדִּין! וּכְשֶׁה׳ מְדַקְדֵּק אִתָּנוּ, אֵין מִי שֶׁיֵּצֵא זַכַּאי.

אֲנָשִׁים נוֹטִים פְּעָמִים רַבּוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין מִצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם, לְבֵין מִצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ. אָדָם יֹאמַר ״אֲנִי מַאֲמִין בַּה׳, אֲנִי מִתְפַּלֵּל שָׁלוֹשׁ תְּפִלּוֹת, אֲנִי מֵנִיחַ תְּפִלִּין, אֲנִי

מְבֹרָךְ מֵאָה בְּרָכוֹת בְּיוֹם״, אֲבָל אִם מִישֶׁהוּ יִדְרֹךְ לוֹ עַל הַזָּנָב, הוּא יִשְׁבַּח מַהֵר מְאֹד אֶת צִלָּם הָאֱלֹקִים שֶׁלּוֹ.

אָנֹכִי (אוֹ) עָפָר וָאֵפֶר?

מְסֻפָּר עַל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבְּרְדִיטֶשֶׁב, שֶׁהִגִּיעַ בְּמַהֲלַךְ נְדוּדָיו לְבֵית כְּנֶסֶת זָר בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר וְיָשַׁב בַּקִּיר הַמַּעֲרָבִי. בָּתֵּי הַכְּנֶסֶת הָיוּ מְסֻדָּרִים לְפִי מַעֲמָדוֹת, מֵהַקִּיר הַמִּזְרָחִי שָׁם יָשְׁבוּ הַמְּכֻבָּדִים בְּיוֹתֵר, וְעַד הַקִּיר הַמַּעֲרָבִי בּוֹ יָשְׁבוּ בְּדֶרֶךְ כְּלָל עֲנִיִּים, קַבְּצָנִים וְעוֹבְרֵי דְּרָכִים. שָׁם הִתְיַשֵּׁב רַבִּי לֵוִי יִצְחָק. שְׁמוֹ הָיָה מֻכָּר וְהוֹלֵךְ לְפָנָיו, אַךְ רַבִּים לֹא יָדְעוּ כֵּיצַד הוּא נִרְאָה. וְכָךְ בְּעַנְוָתָנוּתוֹ הָרַבָּה, בִּקֵּשׁ לְהִבָּלַע בֵּין כָּל שְׁכוּחֵי הַגּוֹרָל שֶׁבָּאוּ אַף הֵם לְהִצְטָרֵף לִתְפִלּוֹת הַיּוֹם הַקָּדוֹשׁ.

וְהִנֵּה הוּא מַבְחִין בָּאָדָם זָקֵן לָבוּשׁ בְּגָדִים מְכֻבָּדִים שֶׁיּוֹשֵׁב לְיָדוֹ. אִי שָׁיְכוּתוֹ בָּלְטָה לָעַיִן, וְנִרְאָה הָיָה כִּי בִּקֵּשׁ לְהַרְאוֹת עַצְמוֹ לַה׳ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹם זֶה כִּי הוּא לֹא מַחְשִׁיב אֶת עַצְמוֹ וּמַעֲמָדוֹ. וְאָכֵן, רָאָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק אֶת אוֹתוֹ אָדָם שֶׁמְּזִיל דְּמָעוֹת כְּיֶלֶד בְּתְפִלַּת כָּל נִדְרֵי, וּבְעַרְבִית וּבַסְּלִיחוֹת. הוּא חָשַׁב כְּבָר שֶׁאוּלַי מְדֻבָּר בְּצַדִּיק נִסְתָּר, אָדָם שֶׁיּוֹשֵׁב בַּשּׁוּרָה הָאַחֲרוֹנָה רַק כְּדֵי לִשְׁבֹּר אֶת לִבּוֹ לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְלֹא נוֹהֵג בְּגַדְלוּת וּבְגַסּוּת רוּחַ, כֻּלּוֹ דְּמָעוֹת וְהִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִים לַה׳ יִתְבָּרַךְ. וַאֲנִי יוֹשֵׁב לְיָדוֹ? זָכִיתִי!

בַּבֹּקֶר כְּבָר הָיוּ כַּמָּה שֶׁזִּהוּ אֶת רַבִּי לֵוִי יִצְחָק וּבִקְשׁוּ לְקַדְּמוֹ לַקִּיר הַמִּזְרָחִי, אַךְ הוּא הִבְחִין בַּזָּקֵן הַצַּדִּיק שֶׁל אֶמֶשׁ שֶׁיּוֹשֵׁב בַּשּׁוּרָה הָאַחֲרוֹנָה בַּמַּעֲרָב, וְאָמַר כִּי הוּא אֵינוֹ מְשַׁנֶּה מִמְּקוֹמוֹ וְהוּא מְבַקֵּשׁ לָשֶׁבֶת דַּוְקָא לְיַד אוֹתוֹ אָדָם. כָּךְ עוֹבֶרֶת לָהּ תְּפִילַת שַׁחֲרִית בָּהּ בּוֹכֶה הַזָּקֵן בְּקוֹל חָנוּק, וּלְאַחֲרָיו הַוִּדּוּי

בּוֹ הַמְּבֻגָּר כְּבָר כִּמְעַט נוֹפֵל מֵרֹב שִׁבָּרוֹן לִבּוֹ, וְלֹא מַצְלִיחַ לַעֲצֹר דִּמְעוֹתָיו.

וְהִנֵּה מַגִּיעַ זְמַן הַקְּרִיאָה בַּתּוֹרָה, וְהַגַּבַּאי הֵחֵל לְחַלֵּק אֶת הָעֲלִיּוֹת, וְנִגַּשׁ אֶל הַזָּקֵן עַד הַשּׁוֹרָה הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁכֵּן הָיָה הוּא מִנְּכִבְדֵי הָעִיר, וְאָמַר לוֹ "אַתָּה עוֹלֶה רְבִיעִי". לְפֶתַע קָם וְשָׂאַג עָלָיו לִפְנֵי כֻּלָּם: "אַתָּה לֹא מִתְבַּיֵּשׁ? אֲנִי רְבִיעִי? אֶת פְּלוֹנִי אַתָּה מַעֲלֶה לִשְׁלִישִׁי לְפָנַי? אֲנִי צָרִיךְ לִהְיוֹת שְׁלִישִׁי"!

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק הִבִּיט בּוֹ בְּהַפְתָּעָה, הֲרֵי הָיָה זֶה הָאָדָם הַשָּׁבוּר וְהָרָצוּץ שֶׁבָּכָה לְפָנָיו עַד לִפְנֵי כַּמָּה דַּקּוֹת, הוּא שֶׁבִּקֵּשׁ לָשֶׁבֶת בַּסּוֹף לִשְׁבָרוֹן לִבּוֹ, מָה מְשַׁנֶּה לוֹ כָּל כָּךְ לְאֵיזוֹ עֲלִיָּה זִמְנוּ אוֹתוֹ? שָׁאַל אוֹתוֹ עַל מָה וְלָמָּה הוּא מִתְרַעֵם, הֲרֵי עַד עַתָּה כֻּלּוֹ הָיָה מְבֻטָּל וְשָׁקוּד עַל תְּפִלָּתוֹ. עָנָה לוֹ הָאִישׁ כִּי אֵין קֶשֶׁר בֵּין הַדְּבָרִים. כָּל הַתְּפִלּוֹת הָיוּ לִפְנֵי הַמָּקוֹם, "לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנִי עָפָר וָאֵפֶר! אֲבָל שֶׁפְּלוֹנִי יַעֲלֶה לְפָנַי? לֹא יָקוּם וְלֹא יִהְיֶה"!

וְאָז הֵבִין רַבִּי לֵוִי יִצְחָק כִּי זוֹ הַסִּבָּה שֶׁהַגָּלוּת לֹא הִסְתַּיְּמָה. כְּשֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ הַמְּצוּוֹת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, כְּשֶׁמַּאֲמִינִים שֶׁבְּמִקְרִים בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ יֶשׁ בָּאָדָם מוּלִי מַמָּשׁ, חֵלֶק שֶׁלֹּא קָשׁוּר בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, "זֶה הַשָּׁכֵן שֶׁלִּי שֶׁמְּעַצְבֵּן אוֹתִי", "הַבּוֹס שֶׁלִּי שֶׁמַּרְגִּיז אוֹתִי", "אִשְׁתִּי שֶׁמְּצִיקָה לִי", זֶה לֹא קָשׁוּר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לִפְנֵי ה' אֲנִי עָפָר וָאֵפֶר, אֲנִי אֶבְכֶּה וְאֶתְפַּלֵּל וָאֶתְחַנַּן, אֲבָל לִפְלוֹנִי אַלְמוֹנִי אֲנִי לֹא אֲוַתֵּר. כְּשֶׁחוֹשְׁבִים כָּךְ זוֹ טָעוּת אֲיוּמָה שֶׁתּוֹצְאוֹתֶיהָ הַהַרְסָנִיּוֹת נִרְאוֹת מִכָּל עֵבֶר.

וְנִתַּן לוֹמַר כִּי זוֹ כַּוָּנַת הַגְּמָרָא (ירושלמי יומא פ"א ה"א) "כָּל דּוֹר שֶׁלֹּא נִבְנָה (בֵּית הַמִּקְדָּשׁ) בְּיָמָיו, כְּאִלּוּ נֶחֱרַב בְּיָמָיו", בְּכָל זְמַן בַּיִת

שֶׁנִּי לֹא תֵּקֶן בַּיִת רִאשׁוֹן. לָמָּה הַכָּתוּב? שֶׁלֹּא הֶחְזִירוּ אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁבָּרְחָה. הַשְּׁכִינָה שֶׁבָּרְחָה בְּבַיִת רִאשׁוֹן, אֵיךְ מַחְזִירִים אוֹתָהּ? כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתָהּ לְכָל מַהֲלַךְ בַּחַיִּים, כְּשֶׁרוֹאִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל דָּבָר שֶׁעוֹשִׂים, וּבְכָל אִישׁ שֶׁפּוֹגְשִׁים, זֶה נִקְרָא לְהַכְנִיס אֶת הַשְּׁכִינָה. וְהֵם לֹא עָשׂוּ אֶת זֶה!

הֵם בָּנוּ בִּנְיָן מְפֹאָר, אֲבָל הוּא הָיָה רֵיק מֵרוּחָנִיּוּת. וּכְשֶׁהוּא חָרַב בְּט׳ בְּאָב, אָז חָרַב הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּאֹפֶן סוֹפִי, כִּי כָּל עוֹד הַשֵּׁנִי הָיָה קַיָּם, אִם הָיוּ מִתְנַהֲגִים טוֹב אֶחָד אֶל הַשֵּׁנִי, הַשְּׁכִינָה הָיְתָה חוֹזֶרֶת וְהָיָה נִגְמָר הַתִּקּוּן שֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן, וְלָכֵן אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ טוֹעֲנִים כִּי בַּיִת רִאשׁוֹן חָרַב בְּז׳ בְּאָב, הַגְּמָרָא בְּתַעֲנִית שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁבַּיִת רִאשׁוֹן חָרַב בְּט׳ בְּאָב לֹא סוֹתֶרֶת, כִּי הוּא חָרַב עוֹד פַּעַם בַּחֻרְבָּן שֶׁל בָּיִת שֵׁנִי, וְלָכֵן בְּט׳ בְּאָב אָנוּ בּוֹכִים עַל חֻרְבָּן שְׁנֵי הַבָּתִּים.

עַל קַמְצָא וּבַר קַמְצָא

לָכֵן יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי יֵרֵד מוּכָן מִן הַשָּׁמַיִם (תוספות סוכה מא.) עֲשׂוּי מֵאֵשׁ (זוהר בראשית כח.). יְהֶיֶה בִּנְיָן גַּשְׁמִי מְפֹאָר כְּמוֹ בָּיִת שֵׁנִי וְיֵשׁ אוֹמְרִים בִּנְיַן בַּיִת שֵׁנִי עַצְמוֹ מַמָּשׁ (שם, שמות רמ.), עִם אֵשׁ שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה מִבַּיִת רִאשׁוֹן, סוֹף סוֹף שְׁנֵיהֶם יַחְזְרוּ יָחַד, יִהְיֶה בִּנְיָן נֶהְדָּר (גו״ח) כְּנֶגֶד מִצְוֹות שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְיִהְיֶה אֵשׁ (שְׁכִינָה) כְּנֶגֶד מִצְוֹות בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם, בְּיַחַד! שְׁנֵי הַלּוּחוֹת הוֹלְכִים יָחַד! אֵין ׳לֵב טוֹב׳ בְּלִי שַׁבָּת, אֵין שַׁבָּת בְּלִי לֵב טוֹב, זֶה הוֹלֵךְ בְּיַחַד, שְׁלֵמוּת.

בִּזְמַן שֶׁאָדָם מֵבִין שֶׁמִּצְוֹות בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ הֵן גַּם מִצְוֹות בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם וּלְהֶפֶךְ, שֶׁכְּשֶׁאָדָם נוֹאֵף, רוֹצֵחַ וּמְשַׁקֵּר, הוּא בְּעֶצֶם חוֹטֵא גַּם לַמָּקוֹם, וְהַקָּבָ״ה נִמְצָא בְּכָל אָדָם וּבְכָל

מַעֲשֶׂה, אֲזַי בִּזְכוּת הַהֶבְנָה הַזּוֹ הוּא מַכְנִיס אֶת הַשְׁכִינָה לְתוֹךְ חַיָּיו, הוּא מַחְזִיר אֶת הַשְׁכִינָה לְתוֹךְ עַם יִשְׂרָאֵל כֻּלּוֹ, וְאָז בָּיִת שְׁלִישִׁי בֶּאֱמֶת יָקוּם.

וְעַל זֶה אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (גיטין נה:) "עַל קַמְצָא וּבַר קַמְצָא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם". 'בַּר' בַּאֲרָמִית זֶה בֵּן. יֵשׁ הַמְפָרְשִׁים עַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ, כִּי קַמְצָא הוּא הָאָב, וּבַר קַמְצָא הוּא הַבֵּן שֶׁלּוֹ. קַמְצָא זֶה הֶחָבֵר הֲכִי טוֹב שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעָשָׂה סְעוּדָה, שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ. מַדּוּעַ הוּא לֹא בָּא לְבַד לְשִׂמְחָתוֹ? מַדּוּעַ הוּא יוֹשֵׁב בַּבַּיִת וּמְחַכֶּה לְהַזְמָנָה? כִּי הוּא לֹא רוֹצֶה לָבוֹא! מַדּוּעַ הוּא לֹא רוֹצֶה לָבוֹא לְאֵרוּעַ שֶׁל אוֹהֲבוֹ וַחֲבֵרוֹ הַטּוֹב? כִּי אִם אַתָּה הָאוֹהֵב הֲכִי גָּדוֹל שֶׁלִּי, כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁהָאִישׁ הֲכִי שָׂנוּא עָלֶיךָ הוּא הַבֵּן שֶׁלִּי?

שׁוֹאֵל אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לֶאֱהֹב מִישֶׁהוּ כָּל כָּךְ, וְלִשְׁנֹא אֶת בְּנוֹ כָּל כָּךְ, וְלֹא רוֹאֶה בְּכָךְ סְתִירָה וּבְעָיָה? הֲרֵי כָּל יְהוּדִי זֶה הַבֵּן שֶׁלִּי! אֵיךְ אַתָּה עוֹשֶׂה מִסְבָּה עֲבוּרִי 'קַמְצָא', הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבוֹנֶה לִי בֵּית כְּנֶסֶת וִישִׁיבָה, וְקוֹנֶה סִפְרִים וּפָרוֹכוֹת לִכְבוֹדִי, אֲבָל אֶת הַבֵּן שֶׁלִּי, 'בַּר קַמְצָא', הַיְּהוּדִי הַפָּשׁוּט, הַשָּׁכֵן שֶׁלְּךָ, אוֹתוֹ אַתָּה שׂוֹנֵא, לֹא סוֹבֵל אֶת מַרְאֵהוּ! אוֹמֵר לוֹ "אַתָּה לֹא נִכְנָס לְכָאן!", אָז אֲנִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶכָּנֵס לְכָאן? אֲנִי אֶכָּנֵס לְבֵית מִמֶּנּוּ מַשְׁלִיכִים אֶת בְּנֵי בְּבֹשֶׁת פָּנִים? בֶּטַח שֶׁלֹּא! עַל זֶה נֶאֱמַר "עַל קַמְצָא וּבַר קַמְצָא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם". שֶׁיְּהוּדִי יָכוֹל לֶאֱהֹב אֶת קַמְצָא כָּל כָּךְ הַרְבֵּה וְלִשְׂנֹא אֶת בַּר קַמְצָא בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה, לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּבָיכוֹל, וְלִשְׂנֹא יְהוּדִי אַחֵר, חַס וְשָׁלוֹם.

אוֹמֵר לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַיְּהוּדִי הָאַחֵר הַזֶּה זֶה הַבֵּן שֶׁלִּי, אַף אִם אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁאַתָּה מְכַבֵּד אוֹתִי מְאֹד וְאוֹהֵב אוֹתִי מְאֹד, אִם הַבֵּן שֶׁלִּי לֹא נִכְנָס, אָז גַּם אֲנִי לֹא נִכְנָס. וְלָכֵן זֶה הַתִּקּוּן

בְּמַעֲשֶׂה קַמְצָא וּבַר קַמְצָא, כְּשֶׁאֲנִי אֶקְרָא לְבַר קַמְצָא לָבוֹא, אָז קַמְצָא, הָאָהוּב שֶׁלִּי, יָבוֹא בְּלִי הַזְמָנָה. כְּשֶׁאֲנִי אֶתֵּן לַבָּר קַמְצָא כָּבוֹד, אָז קַמְצָא יָבוֹא אֵלַי. כְּשֶׁאֲנִי אֲכַבֵּד יְהוּדִי אַחֵר, אָז הַשְּׁכִינָה תָּשׁוּב אֵלַי חֲזָרָה.

יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּתְנַהֵג טוֹב בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, בְּעִקָּר בְּשֶׁל כָּךְ שֶׁה׳ צִוָּה אוֹתָנוּ: "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" (ויקרא יח, יט), זֶה צִוּוּי מֵה׳ בְּדִיּוּק כְּמוֹ "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (שמות כ, ח), וְאֵינוֹ תָּלוּי בְּכָךְ שֶׁהֶחָבֵר יֹאהַב אוֹתָנוּ חֲזָרָה, אִם הוּא שׂוֹנֵא אוֹתִי זוֹ בְּעָיָה שֶׁלּוֹ, בֵּינוֹ לְבֵין הַמָּקוֹם, זֶה לֹא קָשׁוּר אֵלַי. כְּשֶׁאֲנַחְנוּ נַחְשֹׁב עַל כָּךְ בְּצוּרָה כָּזוֹ וְנִתְנַהֵג בְּהֶתְאֵם, אָזַי "כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם" (משלי כז, יט), אֲנָשִׁים יֹאהֲבוּ אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, יְדַאֲגוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי, וְיַעֲזְרוּ אֶחָד לַשֵּׁנִי, וּבְכָךְ יְשַׂמְּחוּ אֶת הַמָּקוֹם, וְאָז תַּחְזֹר הַשְּׁכִינָה וְט׳ בְּאָב יַחְזֹר לִהְיוֹת יוֹם טוֹב.

אהבה לשם שמים

סִבָּה לִמְסִבָּה

הַתַּאֲרִיךְ ט״ו בְּאָב מֵכָּר בִּלְשׁוֹן הָרְחוֹב כְּ״חָג הָאַהֲבָה״. אֶת הַשֵּׁם לַיּוֹם הַזֶּה הִדְבִּיקוּ לוֹ חֲנֻיּוֹת הַפְּרָחִים, הַתַּכְשִׁיטִים וְהַמִּמְתַּקִּים שֶׁל אַרְצֵנוּ הַקְּטַנָּה. לְאַחַר שֶׁהֶעֱתַקְנוּ אֶת כָּל יְמֵי הַמְּכִירוֹת שֶׁל הַגּוֹיִם, דֶּגֶמֶת ״יוֹם הָאִשָּׁה הַבֵּינְלְאוּמִי״ וְ״יוֹם הַמִּשְׁפָּחָה הַבֵּינְלְאוּמִי״ וְכָל שְׁאָר ״הַבֵּינְלְאוּמִי״ שֶׁלָּהֶם, חִפַּשְׂנוּ מַשֶּׁהוּ מְקוֹמִי מִשֶּׁלָּנוּ. הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ גַּם ״חַג אַהֲבָה״ בֵּינְלְאוּמִי, שָׁחַל בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּפֶבְרוּאָר לְמִנְיָנָם, וְהוּא מְכֻנֶּה ״יוֹם וַלֶנְטַיְין הַקָּדוֹשׁ״ עַל שֵׁם הַכֹּמֶר וַלֶנְטִינוּס שֶׁחַי כִּבְיָכוֹל לִפְנֵי 1,500 מֵאוֹת שָׁנָה. הַכְּנֵסִיָּה הוֹדִיעָה לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים כִּי שָׁלְלָה

לוֹ אֶת הַתֹּאַר "קָדוֹשׁ" כֵּיוָן שֶׁלֹּא מָצְאָה רְאָיוֹת שֶׁהוּא הָיָה קַיָּם בִּכְלָל[62].

אָז אֲנַחְנוּ לֹא יוֹדְעִים מִיהוּ וַלֶנְטִינוּס וְאִם הָיָה קַיָּם בִּכְלָל, וְזֶה גַּם לֹא מְעַנְיֵן אוֹתָנוּ, אֲנַחְנוּ רַק רוֹצִים לִשְׁמוֹחַ. וּבְכָל זֹאת, מִישֶׁהוּ הֶחְלִיט שֶׁאוּלַי הַגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁלַּחֲגִיגוֹת שֶׁלָּנוּ לֹא יִהְיוּ שֵׁמוֹת לְפִי יְמֵי הוּלֶדֶת שֶׁל כְּמָרִים מֵהַכְּנֵסִיָּה, אֲמִתִּיִּים (סִילְבֶּסְטֶר) אוֹ דְּמְיוֹנִיִּים (וַלֶנְטִינוּס). וְכָךְ הֶחְלִיטוּ לַעֲשׂוֹת גִּירְסָא יִשְׂרְאֵלִית. חַג אַהֲבָה מְשֻׁלָּנוּ, עוֹד סִבָּה לִקְנוֹת פְּרָחִים, תַּכְשִׁיטִים וּמַמְתַּקִים. וּבְאֵיזֶה יוֹם בָּחָרוּ? ט"ו בְּאָב.

אָז מָה הָיָה לָנוּ שָׁם?

מַדּוּעַ דַּוְקָא ט"ו בְּאָב? כָּאן קָמוּ מוֹכְרֵי הַפְּרָחִים וְהֵבִיאוּ מְקוֹרוֹת, שֶׁהֲרֵי אוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה בְּתַעֲנִית (כו:):

> אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב וּכְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁבָּהֶן בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת בִּכְלֵי לָבָן שְׁאוּלִין, שֶׁלֹּא לְבַיֵּשׁ אֶת מִי שֶׁאֵין לוֹ... וּבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בַּכְּרָמִים. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת, בָּחוּר, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, מָה אַתָּה בּוֹרֵר לָךְ. אַל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בַּנּוֹי, תֵּן עֵינֶיךָ בַּמִּשְׁפָּחָה. שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי, אִשָּׁה יִרְאַת יְיָ הִיא תִתְהַלָּל.

---

62 בְּשׁוֹנָה מְרֻבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא שֶׁכָּתַב אֶת כָּל הַמִּשְׁנָיוֹת, רַשִׁ"י הַקָּדוֹשׁ שֶׁפֵּרֵשׁ אֶת כָּל הַתַּנַ"ךְ וְהַגְּמָרָא, רַשְׁבַּ"י הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּתַב אֶת הַזֹּהַר וְאַרִיזַ"ל הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּתַב אֶת סִפְרֵי הַפְּרוּשׁ וְהַכַּוָּנוֹת שֶׁל תּוֹרַת הַסּוֹד, תְּנַאי הַקַּבָּלָה לַתֹּאַר "קָדוֹשׁ" אֵצֶל הַגּוֹיִם הוּא מְעַט שׁוֹנֶה. שָׁם רוֹב "הַקָּדוֹשִׁים" הָיוּ אַנְטִישֶׁמִים אַכְזָרִיִּים שֶׁעָמְדוּ מֵאֲחוֹרֵי רְצִיחָתָם וּשְׁפִיכַת דָּמָם שֶׁל מֵאוֹת אַלְפֵי יְהוּדִים, כְּכָל שֶׁהָרְגוּ יוֹתֵר, כָּךְ הִשְׂתַּפְּרוּ סְכוּיֵיהֶם. בַּסִּפּוּר שֶׁל וַלֶנְטִינוּס לֹא הָיָה מְעֹרָב רֶצַח יְהוּדִים, מָה שֶׁכַּנִּרְאֶה עוֹרֵר אֶת חֶשְׁדָּם שֶׁל הַכְּנֵסִיָּה שֶׁהוּא לֹא הָיָה קַיָּם בָּאֱמֶת.

וְכָךְ הָיוּ יוֹצְאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם בְּיוֹם זֶה אֶל הַכְּרָמִים, וְאַחֲרֵיהֶם מַגִּיעִים הַגְּבָרִים לִבְחֹר מִי נִרְאֵית לָהֶם יוֹתֵר, וְהַנָּשִׁים אַף צוֹעֲקוֹת לִמְכוֹר אֶת סְחוֹרָתָן, וְכָךְ מוּבָא בַּגְּמָרָא (לא.):

תָּנוּ רַבָּנָן: יְפֵיפִיּוֹת שֶׁבָּהֶן מָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? "תְּנוּ עֵינֵיכֶם לַיֹּפִי, שֶׁאֵין הָאִשָּׁה אֶלָּא לְיֹפִי". מְיֻחָסוֹת שֶׁבָּהֶן מָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? "תְּנוּ עֵינֵיכֶם לַמִּשְׁפָּחָה, לְפִי שֶׁאֵין הָאִשָּׁה אֶלָּא לְבָנִים". מִכְעָרוֹת שֶׁבָּהֶן מָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? "קְחוּ מִקְחֲכֶם לְשׁוּם שָׁמַיִם, וּבִלְבַד שֶׁתַּעֲטִרוּנוּ בִּזְהוּבִים".

הַיָּפוֹת מְבַקְּשׁוֹת שֶׁיֶּקְחוּ אוֹתָן לְשֵׁם יָפְיָן, שֶׁלְּשֵׁם כָּךְ נִבְרְאָה הָאִשָּׁה (אָז עוֹד לֹא הָיוּ אַרְגּוּנִים פְּמִינִיסְטִיִּים שֶׁיִּתְלְשׁוּ אֶת הַשַּׂעַר מִזַּעֲזוּעַ), הַמְיֻחָסוֹת יוֹתֵר (וּנְאוֹת פַּחוֹת) הָיוּ מַזְכִּירוֹת אֶת הַכָּבוֹד וְהַיִּחוּס שֶׁיִּהְיוּ לַיְלָדִים, שֶׁחֲרֵי הָאִשָּׁה נוֹעֲדָה לְהָבִיא יְלָדִים. הַמְכֻעָרוֹת, הָעֲנִיּוּת וַהֲלֹא-מְיֻחָסוֹת בִּקְּשׁוּ שֶׁהַגְּבָרִים יַעֲשׂוּ מִצְוָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אַךְ לֹא עַל חֶשְׁבּוֹן הַתַּכְשִׁיטִים כַּמּוּבָן.

מָה זֶה "הַיְרִיד"? הַזֶּה? עִם קָדוֹשׁ מְנַהֵל כָּזֶה עֶרֶב? חֲרֵי אִם נִרְכֵּז הַיּוֹם נָשִׁים רַוָּקוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד שֶׁיִּצְעָקוּ וְיַצִּיעוּ עַצְמָן, וַיָּבוֹאוּ גְּבָרִים לְהִסְתַּכֵּל וְלִבְחֹר, כָּל הָרַבָּנִים יֵצְאוּ נֶגֶד הַתּוֹעֵבָה הַזּוֹ. פַּשְׁקְווִילִים, עֲצָרוֹת מְחָאָה: "תּוֹעֵבָה"! "תַּרְבּוּת גּוֹיִם"! "פְּרִיצוּת"! וְהַמִּשְׁנָה אוֹמֶרֶת שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים יוֹתֵר מֵאֵלֶּה.

הַגְּמָרָא שׁוֹאֶלֶת (תענית ל:) מַדּוּעַ הַזְכִּירוּ אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים וְט"וּ בְּאָב בְּאוֹתָהּ נְשִׁימָה? בִּשְׁלָמָא יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא יוֹם טוֹב לְיִשְׂרָאֵל כִּי הוּא יוֹם שֶׁל סְלִיחָה. בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוֹרִיד אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים וְנִסְלַח לָהֶם חֵטְא עֶגֶל הַזָּהָב. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה כִּי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אָכְלוּ וְלֹא שָׁתוּ, לֹא יָשְׁנוּ וְלֹא יָשְׁבוּ, רַק עָמְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ וְהִרְבּוּ בְּתַחֲנוּנִים עַד שֶׁיָּרַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לִפְנֵי הַשְּׁקִיעָה עִם הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיִּים. אָמַר לָהֶם

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּכָל שָׁנָה שֶׁיָּבוֹאוּ לְפָנָיו בְּיוֹם זֶה וְיַעֲשׂוּ כַּמַּעֲשִׂים הַלָּלוּ לְפָנָיו, הוּא יִסְלַח וְיִמְחַל לְכֻלָּם בְּשֶׁל תְּשׁוּבָתָם הַמְלֵאָה וְכִסּוּפָם לְדָבֵק בּוֹ וּבְתוֹרָתוֹ. אֶפְשָׁרוּת לִפְתֹּחַ דַּף חָדָשׁ! כָּל שָׁנָה! זֶה יוֹם אַדִּיר. וַדַּאי שֶׁזֶּה יוֹם טוֹב לְיִשְׂרָאֵל, זֶה הַיּוֹם הֲכִי טוֹב שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל (שֶׁכֵּן בְּעוֹד שֶׁרֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא יוֹם הַדִּין לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא מַתָּנָה מְיֻחֶדֶת אַךְ וְרַק לָעָם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיּוּכְלוּ לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם).

אַחֲרָיו בַּסֵּדֶר הָיִינוּ חוֹשְׁבִים לִמְנוֹת אֶת פֶּסַח בּוֹ ה׳ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, שָׁבוּעוֹת בּוֹ קִבַּלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה, סֻכּוֹת בּוֹ הַשְׁכִּינָה דָּרָה עִמָּנוּ בַּסֻּכָּה. וְהִנֵּה אֶת מִי הַמִּשְׁנָה מוֹנָה לְצַד יוֹם הַכִּפּוּרִים? ט״ו בְּאָב! מָה מְיֻחָד בְּט״ו בְּאָב? מִי מַרְגִּישׁ אֶת הַמְיֻחָדוּת שֶׁל הַיּוֹם הַנַּ״ל? הַדָּבָר הַיָּחִיד שֶׁשּׁוֹנֶה בְּיוֹם זֶה מִיּוֹם חוֹל רָגִיל הוּא שֶׁלֹּא אוֹמְרִים תַּחֲנוּן בִּתְפִלּוֹת[63].

אֲבָל אֲנַחְנוּ רוֹצִים לָדַעַת, מַדּוּעַ בֶּאֱמֶת ט״ו בְּאָב הוּא יוֹם טוֹב לְיִשְׂרָאֵל? גַּם הַגְּמָרָא (תענית ל:) שָׁאֲלָה זֹאת, וְתֵרְצָה שִׁשָּׁה תֵּרוּצִים.

לִי זֶה לֹא יִקָּרֶה

הַתֵּרוּץ הָרִאשׁוֹן הוּא שֶׁבְּיוֹם זֶה כָּלוּ מֵתֵי מִדְבָּר. מְסֻפֶּרֶת הַגְּמָרָא (שם כט.) שֶׁבַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתָם מִמִּצְרַיִם, חָזְרוּ הַמְרַגְּלִים בְּט׳ בְּאָב מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהוֹצִיאוּ דִּבָּה עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. עַם יִשְׂרָאֵל כֵּלוּ בָּכָה לְחִנָּם וְהִתְלוֹנֵן עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

---

[63] אָמְנָם יֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁכָּל יוֹם שֶׁהֵם לֹא אוֹמְרִים תַּחֲנוּן בּוֹ זֶה הֶחָג בִּשְׁבִילָם. הֵם בָּאִים בְּיוֹם שֵׁנִי אוֹ חֲמִישִׁי וְרוֹאִים שֶׁאֵין בַּר מִצְוָה אוֹ בְּרִית מִילָה, אוֹמְרִים אֶחָד לַשֵּׁנִי ״בּוֹא נִלֵּךְ לָאַשְׁכְּנַזִּים, אֲצָלָם הַתַּחֲנוּנִים יוֹתֵר קְצָרִים״. מְסֻפָּר עַל הֶחָפֵץ חַיִּים שֶׁהָיָה בִּתְפִלָּה, וְאָז שָׁמַע אֶת הָאֲנָשִׁים מְדַבְּרִים שֶׁהָיָה מוֹהֵל עִמָּם בַּמִּנְיָן, וְאָז אֶחָד אָמַר לַחֲבֵרוֹ: ״זָכִינוּ, אֵין תַּחֲנוּן הַיּוֹם״! נִדְנַד הֶחָפֵץ חַיִּים בְּרֹאשׁוֹ וְתִקְּנָם: ״הִפְסַדְנוּ, אֵין תַּחֲנוּן הַיּוֹם״.

הוּא וְעַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָגָז עַל כְּפִיּוּת הַטּוֹבָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, וְקָבַע "אַתֶּם בְּכִיתֶם בְּכִיָּה שֶׁל חִנָּם, וַאֲנִי קוֹבֵעַ לָכֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת". וְכָךְ הִתְרַכְּזוּ מְאֹרָעוֹת רָעִים רַבִּים לְתַאֲרִיךְ זֶה, כּוֹלֵל חֻרְבָּן שְׁנֵי בָּתֵּי הַמִּקְדָּשׁ. הַגְּזֵרָה הָרִאשׁוֹנָה בְּתַאֲרִיךְ זֶה נִגְזְרָה עַל אוֹתוֹ דּוֹר מִדְבָּר עַצְמוֹ.

600 אֶלֶף גְּבָרִים מִגִּיל 20 וָמַעְלָה שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בַּבְּכִיָּה לְחִנָּם, נִגְזַר דִּינָם לָמוּת בַּמִּדְבָּר וְרַק צֶאֱצָאֵיהֶם יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ בִּמְקוֹמָם. הַלָּלוּ יִפָּטְרוּ וְיִקָּבְרוּ בַּמִּדְבָּר עַל פְּנֵי 40 שָׁנָה, וְרַק בְּתַאֲרִיךְ ט׳ בְּאָב. כָּךְ כָּל שָׁנָה יִפָּטְרוּ עוֹד חֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף גְּבָרִים עַד שֶׁיִּכְלוּ כֻּלָּם. וְכָךְ כָּל ט׳ בְּאָב, הָיוּ כֻּלָּם חוֹפְרִים קְבָרִים בַּלַּיְלָה וִישֵׁנִים בָּהֶם. בַּבֹּקֶר עָבַר כָּרוֹז וְזָעַק "יִבָּדְלוּ הַחַיִּים מִן הַמֵּתִים", וְכֻלָּם קָמִים, לְמַעֵט אוֹתָם 15 אֶלֶף אִישׁ שֶׁהִגִּיעַ זִמָּנָם בְּאוֹתָהּ שָׁנָה, וְשָׁם נִקְבְּרוּ.

בְּשָׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, נוֹתְרוּ 15 אֶלֶף הָאַחֲרוֹנִים, שֶׁהֵבִינוּ שֶׁהַפַּעַם וַדַּאי הֵם אֵלּוּ שֶׁלֹּא יָקוּמוּ יוֹתֵר. הֵם עָשׂוּ וִדּוּי, כָּתְבוּ צוֹאָה, נִפְרְדוּ מֵהָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים, לָמְדוּ תּוֹרָה וְהִתְפַּלְּלוּ עַד שֶׁהָלְכוּ לִישׁוֹן. הִגִּיעַ הַבֹּקֶר וְהִנֵּה הֵם קָמִים! אָמְרוּ "מָה זֶה? הָא, בֶּטַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ טָעָה בַּחֹשֶׁב שֶׁל הַחֹדֶשׁ (תָּמִיד הַחֲרֵדִים אַשְׁמִים), הַיּוֹם זֶה ט׳ בְּאָב. סְתָם בָּכִינוּ אֶתְמוֹל"! כָּךְ חָזְרוּ עַל כָּל הַטֶּקֶס שׁוּב. וְכָךְ הָיָה גַּם לַמָּחֳרָת, וּבְיוֹם שֶׁאַחֲרֵי, וְהֵם מִתְפַּלְּאִים אֵיךְ נֶעֱשְׂתָה טָעוּת כָּזוֹ גְּדוֹלָה בְּחִשּׁוּב מוֹלָד הַלְּבָנָה, עַד שֶׁלִּפְתַע רָאוּ לְבָנָה בִּמְלֹאָהּ, וְהֵבִינוּ שֶׁלֹּא טָעוּ, וְהַיּוֹם כְּבָר ט״ו בַּחֹדֶשׁ. נִגְּשׁוּ מִיָּד לְרַבָּם מֹשֶׁה לְהָבִין מָה אֵרַע כָּאן,

- "מָה זֶה? מַדּוּעַ לֹא נִפְטַרְנוּ",
- "כִּי ה׳ סָלַח לָכֶם",
- "וּמַדּוּעַ לֹא סָלַח לַאֲחֵרִים בַּפְּעָמִים הַקּוֹדְמוֹת"?

- "כִּי רַק הַפַּעַם הִתְכַּוַּנְתֶּם בַּוּדּוּי וַחֲזַרְתֶּם בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית"!

כָּל שָׁנָה, כָּל הָאֲנָשִׁים עָשׂוּ וִדּוּי וְנִקּוּ תּוֹךְ כְּדֵי אֶת הַלִּכְלוּךְ מֵהַבֶּגֶד הָעֶלְיוֹן, הִבִּיטוּ לַצְּדָדִים, וּמָנוּ 15 אֶלֶף אִישׁ שֶׁבָּטוּחַ יָמוּתוּ לִפְנֵיהֶם וְכָךְ הָיוּ רְגוּעִים. "לָזֶה מַגִּיעַ יוֹתֵר מִמֶּנִּי, זֶה רָשָׁע, זֶה קַמְצָן, זֶה צוֹעֵק עַל אִשְׁתּוֹ". הַוִּדּוּי וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּהֶם הָיְתָה בְּהֶתְאֵם, כִּי הֶאֱמִינוּ שֶׁהֵם יָקוּמוּ לַמָּחָרָת, מַחְזִיקִים בָּאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵלִי טוֹב: **"לִי זֶה לֹא יִקָּרֶה"!** עַד שֶׁבַּשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה נִשְׁאֲרוּ רַק הֵם. אָז הֵם הִתְוַדּוּ בֶּאֱמֶת, בָּכוּ בֶּאֱמֶת, בִּקְּשׁוּ סְלִיחָה בֶּאֱמֶת. אִם כָּל הַ-600 אֶלֶף אִישׁ שֶׁל הַדּוֹר הַהוּא הָיוּ עוֹשִׂים סְלִיחוֹת כְּאֵלֶּה בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה, כֻּלָּם הָיוּ נִצָּלִים! אֲבָל הַמַּחְשָׁבָה שֶׁ"לִי זֶה לֹא יִקָּרֶה" הוֹתִירָה רַק אֶת הַ-15 אֶלֶף הָאַחֲרוֹנִים בַּחַיִּים. וּמָתַי גִּלּוּ שֶׁנִּצָּלוּ? בְּט"וּ בְּאָב.

הָאֱמֶת שֶׁהַגְּזֵרָה עָצְמָה בְּטֵלָה כְּבָר בְּט' בְּאָב, אֲבָל רַק בְּט"וּ בְּאָב זֶה הִתְגַּלָּה. ט"וּ בְּאָב זֶה הַגִּלּוּי שֶׁל הַגְּאֻלָּה, שֶׁמַּתְחִילָה בְּט' בְּאָב. לָכֵן יֵשׁ שֶׁשּׁוֹאֲלִים "הֲרֵי עַד ט' בְּאָב בָּכִינוּ וְהִצְטַעַרְנוּ, אֵיךְ אַחֲרֵי שִׁשָּׁה יָמִים יֵשׁ לָנוּ 'חַג'"? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שֶׁהַטּוֹב הִתְחִיל עוֹד בְּט' בְּאָב, ט"וּ בְּאָב הוּא רַק הַגִּלּוּי שֶׁל הַתְחָלַת הַגְּאוּלָה הַזּוֹ.

אִישׁ לְמַטֵּה אֲבֹתָיו

סְבָּה שְׁנִיָּה לִהְיוֹת ט"וּ בְּאָב יוֹם טוֹב הִיא שֶׁהֻתְּרוּ הַשְּׁבָטִים לָבוֹא זֶה בָּזֶה. הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת (במדבר כז, א-ח) עַל בְּנוֹת צְלָפְחָד מִשְׁבָּט מְנַשֶּׁה, שֶׁבָּאוּ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּטַעֲנָה לְאַחַר מוֹת אֲבִיהֶן, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה אָמְרָה שֶׁבֵּן יוֹרֵשׁ וְלַאֲבִיהֶן לֹא הָיָה בֵּן. טַעֲנָתָן הָיְתָה שֶׁאִם בַּת נֶחְשֶׁבֶת כְּבֵן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בֵּן הֲרֵי הֵן

תִּרְשָׁנָה, וְאִם אֵינָן נֶחְשָׁבוֹת לְזֶרַע הָאָב, אֲזַי תִּתְיַבֵּם אִמָּן וְתָבִיא בֵּן. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נוֹעַץ בַּה׳ יִתְבָּרַךְ וְזֶה הוֹרָה לוֹ שֶׁבְּנוֹת צְלָפְחָד צוֹדְקוֹת וְכִי בַּת יוֹרֶשֶׁת בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בֵּן וְהַנַּחֲלָה תִּהְיֶה לָהֶן.

לִפְנֵי הַכְּנִיסָה לָאָרֶץ הִגִּיעוּ אֲנָשֵׁי שִׁבְט מְנַשֶּׁה וְהִתְלוֹנְנוּ (במדבר לו, א-ט), שֶׁחֲרֵי אִם בְּנוֹת צְלָפְחָד יִתְחַתְּנוּ עִם גְּבָרִים מִשֶּׁבֶט אַחֵר וְיָמוּתוּ, הַבְּעָלִים יִירְשׁוּ אֶת אַדְמָתָן וְהַנַּחֲלָה תַּעֲבוֹר לְשֵׁבֶט אַחֵר. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וּבֵית דִּינוּ הִתְקִינוּ כִּי נָשִׁים יוֹרְשׁוֹת יְכוֹלוֹת לְהִתְחַתֵּן רַק בְּתוֹךְ שִׁבְטָם, עַל מְנָת שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ נַחֲלוֹת מִשֵּׁבֶט לְשֵׁבֶט.

וְכָךְ הָיָה בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים, דָּבָר שֶׁהִגְבִּיל קְצָת אֶת הַשְּׁדוּכִים, עַד שֶׁקָּם בֵּית דִּין חָדָשׁ וְדָן בְּתַקָּנַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. אוֹתוֹ בֵּית דִּין דִּיֵּק מֵהַכְּתוּבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לו, ו): ״זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ לִבְנוֹת צְלָפְחָד״ וְכוּ׳, כְּלוֹמַר לִבְנוֹת צְלָפְחָד צִוָּה (הַפְּנֵה לְדוֹר שֶׁלָּהֶם) וְלֹא לְדוֹרוֹת. וְכָךְ בַּטְלָה הַתַּקָּנָה וְהַשְּׁבָטִים הֻתְּרוּ לָבוֹא זֶה בָּזֶה. מָתַי בֻּטְלָה הַתַּקָּנָה? בְּט״ו בְּאָב.

בְּלִי עֲצַבִּים

סִבָּה שְׁלִישִׁית הָיְתָה הַתָּרַת שֵׁבֶט בִּנְיָמִין בַּקָּהָל. הַכֹּל הִתְחִיל בְּמַעֲשֶׂה מְזַעְזֵעַ שֶׁחָל לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וּבְטֶרֶם מָנוּ שׁוֹפְטִים חֲדָשִׁים (שופטים יט). בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שִׁלְטוֹן שֶׁל דַּעַת תּוֹרָה, אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. מִסֵּפֶר עַל אָדָם מִשֵּׁבֶט לֵוִי שֶׁמָּצָא שְׁעָרוֹת בָּאֹכֶל שֶׁהֵכִינָה לוֹ אִשְׁתּוֹ. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (גיטין ו:) כִּי הָיְתָה זוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה, שֶׁבַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה הָיָה זְבוּב בַּמָּרָק, מָה שֶׁהֵרְאָה בְּעֵינָיו עַל זְלִזּוּל מִצִּדָּהּ שֶׁהִרְתִּיחַ אֶת דָּמוֹ, וְהוּא, שֶׁלֹּא עָבַר הַדְּרָכַת חֲתָנִים שֶׁיְּלַמְּדוּ אוֹתוֹ לְהַבְלִיג וּלְדַבֵּר בְּנִיחוּתָא, צָרַח וְצָעַק, עַד שֶׁהִיא בָּרְחָה מֵרֹב פַּחַד לַהוֹרִים שֶׁלָּהּ, שֶׁגָּרוּ בְּמָקוֹם רָחוֹק.

אַחֲרֵי שֶׁנִּרְגַּע, הָלַךְ אַחֲרֶיהָ לְבֵית אָבִיהָ. חָמִיו בִּקֵּשׁ לְפַיֵּס בֵּינֵיהֶם, עִכֵּב אוֹתוֹ כַּמָּה יָמִים שָׁם, כָּל בֹּקֶר עָשָׂה לָהֶם אֲרוּחָה גְּדוֹלָה שֶׁנִּמְשְׁכָה חֲצִי יוֹם וּכְבָר לֹא הָיָה שַׂיָּךְ לָצֵאת לַדֶּרֶךְ. בַּיּוֹם הָרְבִיעִי הַבַּעַל הַבִּין שֶׁאִם זֶה יַמְשִׁיךְ כָּךְ הוּא לֹא יַחְזֹר לְבֵיתוֹ לְעוֹלָם וְלָקַח אֶת אִשְׁתּוֹ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, וְיָצָא לַדֶּרֶךְ, לַמְרוֹת שֶׁיִּצְטָרְכוּ לַעֲשׂוֹת חֲנָיַת בֵּינַיִם בְּשֶׁל הַיְצִיאָה הַמְּאֻחֶרֶת וְהַמֶּרְחָק מִבֵּיתָם.

כְּשֶׁיָּרַד הַלַּיְלָה הֵם פָּנוּ לְאֵיזוֹ עֲיָרָה בְּחֵלֶק שִׁבְטוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין. שָׁם הִתְנַפְּלוּ עָלָיו אֲנָשִׁים רָעִים וְהָרְגוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. הַבַּעַל שָׁלַח תְּלוּנָה לִשְׁאָר הַשְּׁבָטִים עַל מָה שֶׁעָשׂוּ לוֹ אַנְשֵׁי הָעִיר מִשֵּׁבֶט בִּנְיָמִין. קָמוּ אַנְשֵׁי שְׁאָר הַשְּׁבָטִים עַל שֵׁבֶט בִּנְיָמִין וּבִקְשׁוּ שֶׁיַּסְגִּירוּ אֶת הָרוֹצְחִים לְיָדָם. אַנְשֵׁי בִּנְיָמִין לֹא הִסְכִּימוּ לְהַעֲבִיר אֲנָשִׁים מִשִּׁבְטָם לְדִין אֵצֶל הַשְּׁבָטִים הָאֲחֵרִים, וְכָךְ גִּלְגֵּל ה׳ יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּפָּרֵץ מִלְחֶמֶת אֶזְרָחִים בָּהֶם נָפְלוּ רַבִּים שֶׁחָטְאוּ בְּסֵתֶר וְה׳ רָצָה לְפָרֵעַ מֵהֶם.

שֵׁבֶט בִּנְיָמִין הָיָה חָזָק מְאֹד וְגָבַר עַל שְׁאָר הַשְּׁבָטִים בָּהַתְקָפוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת עָלָיו וְגָרַם לָהֶם לִנְפִילוֹת רַבּוֹת. בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית עָלוּ עֲלֵיהֶם שׁוּב כָּל הַשְּׁבָטִים וְהָרְגוּ אֶת כָּל אַנְשֵׁי שֵׁבֶט בִּנְיָמִין, לְמַעֵט 600 גְּבָרִים בִּלְבַד. וְאָז עָמְדוּ כָּל הַשְּׁבָטִים וְנִשְׁבְּעוּ שֶׁלֹּא יִתְּנוּ אֶת בְּנוֹתֵיהֶם לְאֵלּוּ שֶׁנּוֹתְרוּ בַּחַיִּים[64].

וְאָכֵן, אַחֲרֵי שֶׁנִּרְגְּעוּ מְעַט הֵבִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי מִכֵּיוָן שֶׁנּוֹתְרוּ רַק 600 גְּבָרִים וְאִישׁ לֹא יִתֵּן לָהֶם אִשָּׁה מִבְּנוֹתָיו, הָרֵי

---

64 מִכָּאן, דֶּרֶךְ אַגַּב, לָמְדוּ חַז״ל (גיטין ו:) שֶׁאָדָם לֹא יְהֵיֶה קַפְּדָן יוֹתֵר מִדַּי עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא יַטִּיל אֵימָה בְּבֵיתוֹ, שֶׁבִּשְׁבִיל רִיב אֶחָד עִם אִשְׁתּוֹ הִתְגַּלְגְּלָה מִלְחָמָה שֶׁהֵבִיאָה לַחֲלָלִים רַבִּים וְאֵימָה לְהַשְׁמִיד שֵׁבֶט שָׁלֵם מִיִּשְׂרָאֵל.

שֶׁשֵּׁבֶט בִּנְיָמִין יִמָּחֵק ; הֵם יִהְיוּ אַחֲרֵאִים עַל מְחִיקַת שֵׁבֶט שָׁלֵם מִיִּשְׂרָאֵל ; הֵם הֶחְלִיטוּ לַעֲקֹף אֶת שְׁבוּעָתָם, הֵם לֹא יִתְּנוּ מִבְּנוֹתֵיהֶם, אֲבָל שֵׁבֶט בִּנְיָמִין ״יִקָּחוּ״ בְּכֹחַ. וְאָז כָּל מִי שֶׁהָיְתָה לוֹ בַּת מְעֻכֶּבֶת שִׁדּוּכִים וְאֵין לוֹ כֶּסֶף לִנְדוּנְיָה, הָיָה שׁוֹלֵחַ אוֹתָהּ לַשָּׂדֶה שֶׁיָּבוֹא מִישֶׁהוּ מִשֵּׁבֶט בִּנְיָמִין יַחְטֹף אוֹתָהּ וַיִּתְחַתֵּן אִתָּהּ, סִדּוּר מַלָּא.

לְאַחַר שָׁנִים קָם בֵּית דִּין שֶׁבָּדַק אֶת לְשׁוֹן הַשְּׁבוּעָה שֶׁל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְדִיֵּק מִלְּשׁוֹנָם שֶׁשְּׁבוּעָתָם תְּקֻפָּה רַק לְדוֹרָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים כא, א) : ״וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׁבַּע בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן בִּתּוֹ לְבִנְיָמִן לְאִשָּׁה״ וְדָרְשׁוּ חֲכָמִים ״מִמֶּנּוּ״ (מֵאִתָּנוּ) וְלֹא ״מִבָּנֵינוּ״ (הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים), וְכָךְ בִּטְּלוּ אֶת הָאִסּוּר לְהִתְחַתֵּן עִם שֵׁבֶט בִּנְיָמִין וְהוּא הֵתֵר לָבוֹא בַּקָּהָל. הֵתֵר זֶה נִקְבָּע בְּט״וּ בְּאָב.

עַכְשָׁו אֶפְשָׁר לִשְׁמוֹחַ בֶּאֱמֶת

סְבָּה אַחֶרֶת הָיְתָה יוֹם שֶׁבּוֹ פָּסְקוּ לִכְרוֹת עֵצִים לַמַּעֲרָכָה. הָיוּ כֹּהֲנִים שֶׁעָבְדוּ בַּעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁל חֲטִיבַת עֵצִים לַמַּעֲרָכָה עֲבוּר הָאֵשׁ בַּמִּקְדָּשׁ כָּל הַשָּׁנָה. בַּחֹרֶף יֵשׁ תּוֹלָעִים רַבִּים בָּעֵצִים וְהֵם לֹא רְאוּיִם יוֹתֵר לַעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלָכֵן הָיָה צָרִיךְ בִּשְׁאָר הַשָּׁנָה לַחְטֹב כָּפוּל עֲבוּר אוֹצְרוֹת הָעֵצִים שֶׁיַּסְפִּיקוּ לְכָל הַשָּׁנָה. הַכֹּהֲנִים שֶׁעָבְדוּ בַּחֲטִיבַת הָעֵצִים מִעֲטוּ בִּלְמוּד הַתּוֹרָה שֶׁלָּהֶם בָּעַל כָּרְחָם, שֶׁהָעוֹסֵק בְּמִצְוָה פָּטוּר מִמִּצְוָה, וְכַאֲשֶׁר מְדֻבָּר בְּמִצְוָה חוֹלֶפֶת (שֶׁהֲרֵי לֹא יְכוֹלִים לַחְטֹב מֻתַּי שֶׁיִּרְצוּ, אֶלָּא רַק בַּזְּמַן הַזֶּה) אֲזַי זֶה דָּחָה גַּם לִמּוּד תּוֹרָה. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁתַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם זֶה דַּוְקָא אִם אֵין מִצְוָה אַחֶרֶת שֶׁאֵין מִישֶׁהוּ אַחֵר שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ וְאֵין לִדְחוֹתָהּ, כְּגוֹן תְּפִלָּה, וְכֵיוָן שֶׁרַק הֵם יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה זוֹ וְהִיא הֻגְבְּלָה בִּזְמַן בִּגְלַל מֶזֶג הָאֲוִיר, הֵם בִּטְּלוּ שְׁעוֹת לִמּוּד רַבּוֹת לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת חֲטִיבַת וּשְׁמִירַת הָעֵצִים.

עַד מָתַי? עַד שֶׁנִּשְׁבַּר הַחֹם וְהָעֵצִים מַתְחִילִים לְהַתְלִיעַ, אָז מִסְתַּיֶּמֶת הָעֲבוֹדָה לְאוֹתָהּ שָׁנָה וְאֶפְשָׁר לַחְזוֹר לְלִמּוּד. מָתַי הַיּוֹם הַזֶּה? בְּט״וּ בְּאָב. אֵין יוֹם טוֹב לְיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִיּוֹם שֶׁבּוֹ אֶפְשָׁר לְהַרְבּוֹת בִּלְמוּד תּוֹרָה, בָּרוּךְ ה׳.

נָא לַעֲלוֹת בְּבַקָּשָׁה

הַסִּבָּה חֲמִישִׁית הִיא בִּטּוּל הַפְּרוֹסְדְיוֹת עַל הַדְּרָכִים שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם. כְּשֶׁמַּמְלֶכֶת יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל הִתְפַּצְּלוּ, יָרְבְעָם בֶּן נְבָט נִבְחַר לַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן שֶׁל מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל. מְסֻפֶּרֶת הַגְּמָרָא (סנהדרין קא:) שֶׁיָּרְבְעָם פִּחֵד שֶׁבַּעֲלִיָּה לָרֶגֶל יָרְאוּ אֶת מֶלֶךְ יְהוּדָה רְחַבְעָם בֶּן שְׁלֹמֹה יוֹשֵׁב בָּעֲזָרָה וְאוֹתוֹ עוֹמֵד, כִּי רַק לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד הֻתַּר לָשֶׁבֶת בָּעֲזָרָה, וְאָז יֹאמְרוּ הָעָם שֶׁרְחַבְעָם הוּא הַמֶּלֶךְ וְלֹא הוּא וְיִקְחוּ לוֹ אֶת הַכִּסֵּא!

בִּשְׁבִיל לִשְׁמוֹר עַל כִּסְאוֹ, יָצָר שְׁנֵי מְקֻדָּשִׁים לַעֲבוֹדָה זָרָה עִם עֶגְלֵי זָהָב, הֶחֱטִיא אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בָּעֲבוֹדָה זָרָה, בָּדָה חַגִּים מִלִּבּוֹ שֶׁיַּחְלִיפוּ אֶת סֻכּוֹת וְאֶת פֶּסַח וְשָׂם שׁוֹמְרִים בַּדֶּרֶךְ לִירוּשָׁלַיִם כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לָרֶגֶל וְיִתְחַבְּרוּ לְשִׁבְטֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין שֶׁנּוֹתְרוּ עֲדַיִן נֶאֱמָנִים לַה׳ יִתְבָּרַךְ. בִּשְׁבִיל לֹא לְאַבֵּד אֶת הַכִּסֵּא גָּרַם לְאָבְדָנָם שֶׁל עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים[65]!

וְכָךְ הָיָה עִם כָּל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו, שֶׁלֹּא בִּטְלוּ אֶת הָעֲגָלִים וְלֹא הֵסִירוּ אֶת הַשּׁוֹמְרִים בַּדֶּרֶךְ לִירוּשָׁלַיִם. עַד

---

[65] עַד הַיּוֹם יֵשׁ לָנוּ אֶת ״צֶאֱצָאָיו״ שֶׁל יָרְבְעָם שֶׁבִּשְׁבִיל הַכִּסֵּא יִמְכְּרוּ אֶת כָּל הָעֶקְרוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, וְאֶת עַמָּם וְאֶת עוֹלָמָם הַבָּא, רַק תֵּן לָהֶם לְהִשָּׁאֵר עַל ״מַלְכוּתָם״.

שֶׁהִגִּיעַ הַמֶּלֶךְ הָאַחֲרוֹן לְיִשְׂרָאֵל, הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה וּבִטֵּל אֶת אוֹתָן מִשְׁמְרוֹת. מִי שְׁיִרְצֶה שֶׁיַּעֲלֶה. מָתַי הָיָה הַמַּעֲשֶׂה? בִּט״וּ בְּאָב.

הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב

הַסִּבָּה הָאַחֲרוֹנָה הָיְתָה הַרְבֵּה אַחֲרֵי חֻרְבַּן הַבַּיִת. לְאַחַר כִּשְׁלוֹן הַמֶּרֶד שֶׁל בַּר כּוֹכְבָא, וּנְפִילַת הָעִיר בֵּיתָר, שֶׁהָרוֹמָאִים צָרוּ עָלֶיהָ זְמַן רַב לְהַכְרִיעַ אֶת הַמֶּרֶד הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַיְהוּדִים בַּשִּׁלְטוֹן, הָיָה טֶבַח נוֹרָאִי שֶׁגָּבָה מֵאוֹת אַלְפֵי חֲלָלִים, אֲשֶׁר דָּמָם הַנִּשְׁפָּךְ הִגִּיעַ עַד לְחַטְמֵיהֶם שֶׁל הַסּוּסִים. הַקַּרְקָעוֹת לֹא הָיוּ צְרִיכִים דִּשּׁוּן לְמֶשֶׁךְ 7 שָׁנִים רַק מֵהַדָּם הָרַב שֶׁנִּסְפַּג בָּהֶם. וְכָךְ הָרוֹדָן הַמְּקוֹמִי עָשָׂה מִגּוּפוֹת הַיְהוּדִים גֶּדֶר חַיָּה לַכֶּרֶם שֶׁלּוֹ, קִילוֹמֶטְרִים עַל קִילוֹמֶטְרִים שֶׁל גּוּפוֹת שֶׁל חַלְלֵי יִשְׂרָאֵל (איכה רבה ב, ד). 7 שָׁנִים עָמְדוּ כָּךְ הַגּוּפוֹת וְלֹא הִרְקִיבוּ! הַגּוֹי רָאָה אֶת הַנֵּס הַזֶּה יוֹם יוֹם 7 שָׁנִים וְלֹא חָזַר בִּתְשׁוּבָה! ה׳ הֶחְלִיט לֹא לְחַכּוֹת לוֹ יוֹתֵר וְלָקַח אוֹתוֹ לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ רַע.

אֵצֶל הָעַכּו״ם הָיְתָה תַּקָּנָה שֶׁבָּרֵגַע שֶׁמֵּת אֶחָד מִשָּׂרֵי הַשִּׁלְטוֹן, כָּל הַגְּזֵרוֹת וְהַתַּקָּנוֹת שֶׁהִתְקִין בְּחַיָּיו בְּטֵלוֹת וּמֵתוֹת עִמּוֹ. וְכָךְ הֵתַּר לְהָבִיא לִקְבוּרָה אֶת כָּל הַמֵּתִים. הָיָה זֶה בְּיוֹם ט״וּ בְּאָב. שָׁם הִתְקִינוּ רַבָּנָן לְהוֹסִיף לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן אֶת הַבְּרָכָה הָרְבִיעִית שֶׁל הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב[66], ״הַטּוֹב שֶׁלֹּא הִסְרִיחוּ וְהַמֵּטִיב שֶׁהוּבְאוּ לִקְבוּרָה״ (ברכות מח:).

---

[66] זוֹ הַסִּבָּה שֶׁכְּשֶׁאָדָם שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וּמִסְתַּפֵּק אִם בֵּרַךְ אוֹ לֹא, לַמְרוֹת שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל, כְּשֶׁהַבְּרָכוֹת הֵן מִדַּרַבָּנָן, אָמְרִינַן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל וְלֹא מְבָרֵךְ שׁוּב, בִּבְרַכַּת הַמָּזוֹן שֶׁהִיא מֶהַתּוֹרָה חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ מִסָּפֵק, לְמַעַט הַבְּרָכָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב שֶׁאֵינוֹ חוֹזֵר כִּי הִיא מִדַּרַבָּנָן. וְלָכֵן רַבָּנָן הִתְקִינוּ עַל הַמְּבָרֵךְ לוֹמַר ״אָמֵן״ אַחֲרֵי הַבְּרָכָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁיֵּדַע שֶׁכָּאן תֻּמָּה הַבְּרָכָה מֵהַתּוֹרָה וּמִכָּאן וָהָלְאָה זֶה מִדַּרַבָּנָן. אֲבָל יֵאמַר ״אָמֵן״ בְּלַחַשׁ, שֶׁלֹּא יְזַלְזְלוּ בַּבְּרָכָה הָרְבִיעִית.

אַהֲבָה לְשֵׁם שָׁמַיִם

עַד כָּאן שֵׁשׁ סִבּוֹת מַדּוּעַ ט״וּ בְּאָב הוּא יוֹם טוֹב לְיִשְׂרָאֵל. אֲבָל מָה זֶּה קָשׁוּר לְשִׂדּוּכִים? אִם אֲנִי רוֹצֶה לִבְחֹר יוֹם לַ״חַג הָאַהֲבָה״, מַדּוּעַ אֶבְחַר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה? וְאִם נִקְרָא אֶת הַמִּשְׁנָה בְּיֶתֶר עִיּוּן, הַתְּמִיהָה גּוֹבֶרֶת שֶׁכֵּן כָּתוּב: אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב **וְכִיּוֹם הַכִּפּוּרִים**, שֶׁבָּהֶן בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְגוֹ׳.

מָתַי הָיוּ הַמְּחוֹלוֹת וִירִידֵי הַשִּׁדּוּכִים הָאֵלֶּה? בְּט״וּ בְּאָב וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים! גַּם בַּיּוֹם הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹתֵר בַּשָּׁנָה הָיָה יָרִיד שֶׁל שִׁדּוּכִים! וְזֶה בִּכְלָל לֹא מוּבָן! יוֹם הַדִּין! קוֹבְעִים אִם יִחְיֶה אוֹ יָמוּת! הוּא אָמוּר לְהִתְחָרֵט עַל כָּל הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת שֶׁעָשָׂה, לְבַקֵּשׁ עוֹד שְׁנַת חַיִּים, 40 יוֹם שֶׁל הֲכָנָה הָיוּ לוֹ לַיּוֹם הַזֶּה! כָּל חֹדֶשׁ אֱלוּל קָם לַסְּלִיחוֹת בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה, רֹאשׁ הַשָּׁנָה כֻּלּוֹ פּוֹחֵד שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ מָה גָּזְרוּ עָלָיו, עֲשָׂרָה יָמִים נוֹרָאִים בָּהֶם הוּא מְנַסֶּה לְתַקֵּן וּלְשַׁפֵּר אֶת מָה שֶׁחָלִילָה קָבְעוּ עֲבוּרוֹ, מַגִּיעַ לִפְנֵי תְּפִלּוֹת הַמִּנְחָה וְהַנְּעִילָה, וְהִנֵּה יוֹצֵא בַּהַפְסָקָה מִבֵּית הַכְּנֶסֶת

- ״לְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ״?
- ״לְחַפֵּשׂ לִי שִׁדּוּךְ״!
- ״אַתָּה נוֹרְמָאלִי, בַּיּוֹם הַכִּי קָדוֹשׁ? עַכְשָׁו״?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא: בְּוַדַּאי! אֵצֶל הַגּוֹיִם הַקֶּשֶׁר בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה הוּא גּוּפָנִי בִּלְבַד, פְּרִיצוּת וַעֲרָיוֹת, לָכֵן אַנְשֵׁי הַדָּת שֶׁלָּהֶם אֲמוּרִים לִהְיוֹת פְּרוּשִׁים, הַפְּמָר וְהַנְּזִירָה לֹא מִתְחַתְּנִים (לְמֵרוֹת שֶׁמִּשּׁוּם מָה לְיַד כָּל מְנַזֵּר יֶשׁ בָּתֵּי יְתוֹמִים שֶׁאַף אֶחָד לֹא יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן הֵם בָּאוּ), **אֲבָל** בַּיַּהֲדוּת אֵין פְּרִישׁוּת! קֶשֶׁר בֵּין אָדָם לְאִשְׁתּוֹ הַטָּהוֹרָה וְהַמְּתֻרֶת לוֹ הוּא הַדָּבָר הֲכִי קָדוֹשׁ שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת.

כְּשֶׁשָּׂרְתָה עַל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהוּא רָצָה לִכְתֹּב עַל הַקֶּשֶׁר בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא הִמְשִׁיל וְדִמָּה אוֹתוֹ לְקֶשֶׁר בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, זוֹ מְגִלַּת שִׁיר הַשִּׁירִים. הַגּוֹיִם הַפְּרוּצִים בַּעֲרָיוֹת לֹא הֵבִינוּ אֶת מְגִלַּת שִׁיר הַשִּׁירִים, וְאַף בְּקֶרֶב חֲכָמִים הָיְתָה מַחְלֹקֶת הַאִם מְגִלָּה זוֹ נִכְתְּבָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹ לֹא, עַד שֶׁקָּם רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר (ידים ג, ה) "חַס וְשָׁלוֹם לוֹמַר כָּךְ עַל מְגִלָּה זוֹ, כָּל הַסְּפָרִים קוֹדֶשׁ וְזֶה קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים"! אִישׁ וְאִשָּׁה הַנִּשְׂאִים לְשֵׁם שָׁמַיִם יְכוֹלִים לִהְיוֹת קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים[67]!

וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁדַּוְקָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים (שֶׁנֶּחְשָׁב לַיּוֹם הֲכִי קָדוֹשׁ בַּשָּׁנָה) יָצְאוּ לְחַפֵּשׂ שִׁדּוּךְ. הָרֵי הַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג) שֶׁחָתָן מוֹחֲלִים לוֹ עַל כָּל עֲוונוֹתָיו, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ סְלִיחָה הוּא מְחַפֵּשׂ לְעַצְמוֹ מִצְווֹת וּזְכֻיּוֹת, הוּא מְחַפֵּשׂ אִשָּׁה שֶׁיּוּכַל לְבַקֵּשׁ מֵהּ׳ עוֹד שָׁנָה שֶׁיּוּכַל לְהָקִים בָּיִת, לְקַיֵּם מִצְוַת פְּרִיָה וְרִבְיָה, וּבְרִית מִילָה וּפְדְיוֹן הַבֵּן וְתַלְמוּד תּוֹרָה לַיְלָדִים, כַּמָּה מִצְווֹת הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת.

וְגַם ה׳ צִוָּה (דברים כד, ה) "נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח", לָקַחְתִּי אִשָּׁה וְאַתָּה ה׳ יִתְבָּרַךְ אָמַרְתָּ שֶׁבְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה צָרִיךְ לְהִשָּׁאֵר עִם אִשְׁתּוֹ וּלְשַׂמְּחָהּ, אָז תַּשְׁאִיר אוֹתִי. אִם כָּךְ, וַדַּאי שֶׁיְּחַפֵּשׂ אִשָּׁה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, זֶה הַיּוֹם הֲכִי טוֹב לְחַפֵּשׂ אִשָּׁה.

אֲבָל לָמָּה ט״ו בְּאָב? מָה כָּל כָּךְ קָדוֹשׁ בּוֹ? מָה הַקֶּשֶׁר לְזִוּוּג?

---

[67] וְעַכְשָׁו אָנוּ מְבִינִים מַדּוּעַ שְׁמוֹ שֶׁל "הֶחָג" הַזֶּה לָקוּחַ מֵהַגּוֹיִם שֶׁשָּׂרְשׁוֹ טָמֵא, כִּי בַּיַּהֲדוּת אֵין "חַגִּים" עַל שֵׁם תַּאֲווֹת בְּהֵמִיּוֹת שֶׁמִּשְׁתַּקְּפֹת לְאָדָם וּלְבַעֲלֵי הַחַיִּים, אֶלָּא הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל הַיְּהוּדִי הוּא בַּקְּדֻשָּׁה, וְלָכֵן "שִׁיר הַשִּׁירִים" הוּא קוֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

אַרְבָּעִים יוֹם לִפְנֵי

כָּתוּב בִּגְמָרָא (סוטה ב.) שֶׁ-40 יוֹם לִפְנֵי שֶׁנּוֹצַר הַוָּלָד יוֹצֵאת בַּת קוֹל וּמַכְרֶזֶת בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, בֶּן פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, שָׂדֶה פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. כְּלוֹמַר עוֹד לֹא נוֹלָד, וּכְבָר אוֹמְרִים לוֹ מִי תִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ, אֵיפֹה יָגוּר וּבַמֶּה יַעֲבֹד. אָדָם שֶׁקָּנָה עַכְשָׁו בָּיִת, זֶה לֹא כִּי מָצָא מְצִיאָה בָּעִתּוֹן, אֶלָּא כָּךְ נִגְזַר עָלָיו 40 יוֹם לִפְנֵי שֶׁנּוֹלַד. הָעֲבוֹדָה שָׁאַתָּה עוֹבֵד בָּהּ לֹא קְשׁוּרָה לְכָךְ שֶׁאַבָּא שֶׁלְּךָ הוּא גַּם הַבּוֹס, כָּךְ נִקְבָּע 40 יוֹם לִפְנֵי שֶׁנּוֹלַדְתָּ. וְגַם הָאִשָּׁה שֶׁנָּשָׂאתָ אֵינָהּ שִׁדּוּךְ שֶׁל אַחוֹת שֶׁל חָבֵר, אֶלָּא כָּךְ נִקְבָּע 40 יוֹם לִפְנֵי שֶׁנּוֹלַדְתָּ!

זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁ-40 יוֹם לִפְנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, הוּא כְּבָר גּוֹזֵר שֶׁכָּךְ יִהְיֶה בְּעוֹד 40 יוֹם. וְלָכֵן עוֹשִׂים הַתָּרַת נְדָרִים 40 יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְ-40 יוֹם לִפְנֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאִם בְּיָמִים אֵלֶּה סוֹלְחִים לָנוּ וּמְתַקְּנִים אוֹתָנוּ לְפִי הַתְּשׁוּבָה שֶׁאָנוּ אֲמוּרִים לַעֲשׂוֹת, הַמַּחְשָׁבָה עַל כָּךְ הִיא 40 יוֹם קוֹדֶם, וְשָׁם נְבַקֵּשׁ לְהַרְאוֹת שֶׁאָנוּ רוֹצִים לְהַתְחִיל לְתַקֵּן אֶת הַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּנוּ.

יֵשׁ מַחְלֹקֶת מְפֹרֶסֶמֶת בַּגְּמָרָא (ראש השנה יז:-יא.) בֵּין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מָתַי נִבְרָא הָעוֹלָם. הַאִם נִבְרָא בְּאֹ׳ בְּתִשְׁרֵי אוֹ בְּאֹ׳ בְּנִיסָן. בַּתּוֹרָה אֵין שֵׁמוֹת לָחֳדָשִׁים אֶלָּא רַק מִסְפָּרִים: הָרִאשׁוֹן, הַשֵּׁנִי, הַשְּׁלִישִׁי. הַשֵּׁמוֹת לָחֳדָשִׁים הִגִּיעוּ מֵהַשָּׁפָה הָאֲרַמִּית רַק לְאַחַר גָּלוּת בָּבֶל. וְלָכֵן כְּשֶׁכְּתוּבִים הַחֳדָשִׁים בַּתּוֹרָה בְּסִפּוּר הַמַּבּוּל בְּמִסְפָּרִים, שֶׁמְּמֻנּוּ מְנַסִּים לְהַכְרִיעַ הַמַּחְלֹקֶת לְגַבֵּי זְמַן בְּרִיאַת הָעוֹלָם, חוֹלְקִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי

יְהוֹשֵׁעַ הַאִם הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הוּא חֶשְׁוָן אוֹ אִיָּר וְכוּ׳. לַהֲלָכָה נִקְבָּע כִּי אֶת חִשּׁוּבֵי הַשָּׁנִים וְהַתְּקוּפוֹת יַעֲשׂוּ לְפִי א׳ בְּתִשְׁרֵי.

הָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וְהַמְּפָרְשִׁים עוֹמְדִים עַל הַנְּקֻדָּה שֶׁהַמַּחְלֹקֶת לֹא הָיְתָה הַאִם הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם הָיָה בְּא׳ בְּתִשְׁרֵי אוֹ בְּא׳ בְּנִיסָן, אֶלָּא נֶחְלְקוּ הַאִם הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָאָדָם הָיָה בְּא׳ בְּתִשְׁרֵי אוֹ בְּא׳ בְּנִיסָן. כִּי לַמְרוֹת שֶׁהָאָדָם נִבְרָא בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, וְהָעוֹלָם הָיָה קַיָּם חֲמִשָּׁה יָמִים קוֹדֶם לָכֵן, הָעוֹלָם נִבְרָא עֲבוּר הָאָדָם וְאֵין לוֹ חֲשִׁיבוּת בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (סנהדרין לז.) כִּי הָאָדָם נִבְרָא יְחִידִי, שֶׁיִּלְמַד כָּל אִישׁ לוֹמַר ״בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם״, בִּשְׁבִיל הָאָדָם, וְלָכֵן מִבְּחִינַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיא לְמַעֲשֶׂה בְּרִיאַת הָאָדָם וְלֹא רֶגַע לִפְנֵי, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּבְרְאוּ כְּבָר הַמְּאוֹרוֹת וְהַיָּם וְהַיַּבָּשָׁה וּבַעֲלֵי הַחַיִּים וְכוּ׳.

וְאִם נִקְבָּע שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּא׳ בְּתִשְׁרֵי, הַכַּוָּנָה שֶׁהָאָדָם נִבְרָא בְּא׳ בְּתִשְׁרֵי (וְהַדָּבָר רָמוּז בַּמִּילָה ״בְּרֵאשִׁית״ שֶׁהִיא אוֹתִיּוֹת **א׳ בְּתִשְׁרֵי**). אָז אִם הָאָדָם נִבְרָא בְּא׳ בְּתִשְׁרֵי, וְהוּא נִבְרָא בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לַבְּרִיאָה, הֲרֵי שֶׁהַיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבְּרִיאָה הָיָה 5 יָמִים קוֹדֶם. נִמְצָא שֶׁה׳ יִתְבָּרַךְ הֵחֵל אֶת בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּכ״ה בֶּאֱלוּל (מִכָּאן מְקוֹר הַמִּנְהָג שֶׁהֵחֵל מִיּוֹם כ״ה בֶּאֱלוּל וְעַד ב׳ בְּתִשְׁרֵי קוֹרְאִים כָּל יוֹם בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית אֶת הַבְּרִיאָה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם).

וּכְבָר אָמַרְנוּ שֶׁהַמַּחְשָׁבָה לַעֲשׂוֹת, הַתְּכוּנוֹן, קוֹדְמִים 40 יוֹם לַמַּעֲשֶׂה עַצְמוֹ, וְאִם הָעוֹלָם נִבְרָא בְּכ״ה בֶּאֱלוּל, הֲרֵי שֶׁהַדָּבָר עָלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל ה׳ יִתְבָּרַךְ 40 יוֹם קוֹדֶם, שֶׁזֶּה... ט״ו בְּאָב ! זֶה הַיּוֹם שֶׁבּוֹ עָלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם.

וְאִם אָנוּ אוֹמְרִים שֶׁיּוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא יוֹם שֶׁל סְלִיחָה וּמְחִילַת דִּינִים, הֲרֵי רָאִינוּ לְעֵיל כִּי ט״וּ בְּאָב הוּא יוֹם שֶׁל בִּטּוּל גְּזֵרוֹת (עַל מַתִּי דּוֹר מִדַּבֵּר, עַל הַשְּׁבָטִים לָבוֹא זֶה בָּזֶה, עַל שֵׁבֶט בִּנְיָמִין לָבוֹא בַּקָּהָל, עַל הָעֲלָיָה לִירוּשָׁלַיִם, עַל קְבִירַת חֲרוּגֵי בֵּיתָר). גַּם מָה שְּׁנִּגְזַר מִשָּׁמַיִם יָכוֹל לְהִתְבַּטֵּל בְּיוֹם זֶה ! לָכֵן זֶה יוֹם מְאֹד מְסֻגָּל. וּמִכֵּיוָן שֶׁזִּוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם נִגְזַר מִשָּׁמַיִם, הֲרֵי שֶׁזֶּה יוֹם שֶׁמּוֹעִיל מְאֹד לְזִיווּגִים. כִּי זֶה יוֹם הַקָּשׁוּר לְתִכְנוּן בְּרִיאַת הָעוֹלָם. אִם הָאָדָם הוּא עוֹלָם קָטָן הֲרֵי כָּאן עוֹלֶה בְּתִכְנוּן גּוֹרָלֵנוּ, וְיִשְׂרָאֵל לֹא נִקְרָא אָדָם עַד שֶׁהוּא מִתְחַתֵּן, וְזוֹ הַסִּבָּה שֶׁבְּ-2 מִ-7 הַבְּרָכוֹת שֶׁל הֶחָתָן מְבָרְכִים וְחוֹתְמִים ״יוֹצֵר הָאָדָם״, כָּאן הוּא נוֹצַר לְאָדָם שָׁלֵם בֶּאֱמֶת, וְלֹא חֲצִי נְשָׁמָה, כְּפִי שֶׁהָיָה בְּרָוָקוּתוֹ.

כָּל הַמְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ

יֶשׁ הַיּוֹם הַרְבֵּה בִּלְבּוּל, עִכּוּבִים בְּזִוּוּג, אֲנָשִׁים מְחַפְּשִׂים בֶּן זוּג מִכָּל הַסִּבּוֹת הֲלֹא נְכוֹנוֹת. לְכָל אֶחָד יֵשׁ חָבֵר אוֹ קָרוֹב שֶׁמַּגִּיעִים כְּבָר לְגִיל 30 אוֹ 40 שֶׁנּוֹתְרוּ רַוָּקִים, וְכוֹאֵב הַלֵּב. וְאָנוּ רוֹצִים לַעְזוֹר אֲבָל הֵם עֲדַיִן בַּקַּטְנוּנִיּוֹת שֶׁלָּהֶם, כָּל אֶחָד חוֹשֵׁב שֶׁהוּא בַּקְּבוּק יַיִן שֶׁמַּשְׁבִּיחַ עִם הַשָּׁנִים, וְלֹא יוֹדֵעַ שֶׁאִם נִכְנַס בַּיַּיִן רוּחַ אָז הוּא מַחְמִיץ. וְהֵם מַעֲלִים אֶת מְחִירָם ״בְּגִיל 20 לֹא הִתְפַּשַּׁרְתִּי, אֲנִי אֶתְפַּשֵּׁר בְּגִיל 40״ ? וְנִשְׁאָרִים לְבַד.

צָרִיךְ לְהָסִיט אוֹתָם חֲזָרָה לַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, לִדְחֹף אוֹתָם בְּכֹחַ אִם צָרִיךְ. וְשָׁוֶה לָנוּ לְהִתְאַמֵּץ עֲבוּרָם וּלְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, שֶׁאָמְרוּ חֲזַ״ל (בבא קמא צב.) ״כָּל הַמְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר, הוּא נַעֲנֶה תְּחִלָּה״ ! כָּל הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ, נַעֲנֶה קוֹדֶם.

וְהַגָּאוֹן הָרַב חַיִּים סוֹפֵר זַצַ״ל הֵבִיא בְּסִפְרוֹ ״כַּף הַחַיִּים״ (סימן תקעז ס״ק ד) בְּשֵׁם הָחִיד״א (בספרו ״ברית עולם״) שֶׁכָּל הַמִּתְפַּלֵּל עַל אֲחֵרִים בִּשְׁעַת צָרָה, כְּשֶׁתִּהְיֶה לוֹ צָרָה אֲזַי מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מִתְפַּלְּלִים עָלָיו!

מְסַפְּרִים עַל הַגָּאוֹן הָרַב יְחֶזְקֵאל לְוִוינְשְׁטֵיין זָצוּק״ל, הַמַּשְׁגִּיחַ בִּישִׁיבַת פּוֹנִיבֶז׳ הַמְהֻלֶּלֶת, שֶׁנִּפְטַר מִמַּחֲלָה לֹא יְדוּעָה, וְהָרוֹפְאִים לֹא יָדְעוּ מָה לַעֲשׂוֹת, עַד שֶׁדַּעַךְ וְנִפְטָר אֶל מוּל עֵינֵיהֶם.

פָּנוּ הַתַּלְמִידִים לְגָאוֹן הָרַב שָׁךְ זָצוּק״ל, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, וְתָהוּ מַדּוּעַ נִפְטַר הַמַּשְׁגִּיחַ בְּצוּרָה כָּזוֹ, מִמַּחֲלָה שֶׁלֹּא יָדְעוּ לְאַבְחֵן אוֹתָהּ וּלְטַפֵּל בָּהּ? וַעֲנָה לָהֶם הָרַב שָׁךְ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה לוֹ חָבֵר אוֹ קָרוֹב חוֹלֶה שֶׁצָּרִיךְ תְּפִלּוֹת, הָיוּ נִגָּשִׁים אֵלָיו שֶׁיַּעֲתִיר עֲלֵיהֶם בִּתְפִלּוֹת, נִמְצָא שֶׁבְּמַהֲלָךְ הַשָּׁנִים הָרַב לְוִינְשְׁטֵין הִתְפַּלֵּל מִקִּירוֹת לִבּוֹ עַל כָּל מִינֵי הַמַּחֲלוֹת הַיְדוּעִים לְאָדָם. וְכֵיוָן שֶׁכָּל הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ נַעֲנָה קוֹדֶם (וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מִתְפַּלְּלִים עָלָיו), נִמְצָא שֶׁמִּשָּׁמַיִם חָסְנוּ אוֹתוֹ נֶגֶד כָּל אוֹתָן מַחֲלוֹת. אָז כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ הָיָה צָרִיךְ לְהַמְצִיא מַחֲלָה שֶׁלֹּא קַיֶּמֶת וְלֹא הִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ רַק כְּדֵי לָקַחַת אוֹתוֹ.

כָּל הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבֵרוֹ נַעֲנָה קוֹדֶם! יֵשׁ הַרְבֵּה רַוָּקִים שֶׁמְּחַפְּשִׂים סְגוּלָה לְשִׁדּוּךְ, הוֹלְכִים לַעֲמוּקָה, קוֹנִים טַלִּית לֶחָתָן הַמִּיָּעָד, טַבְּעוֹת לְכָלָּה שֶׁעוֹד לֹא בָּאָה, וְהַסְּגֻלָּה הָאֲמִתִּית הִיא שֶׁאִם יֵשׁ לְךָ עוֹד חָבֵר רַוָּק תִּדְאַג לוֹ. דְּאַג לוֹ וְיִדְאֲגוּ לְךָ. מִישֶׁהִי שֶׁפָּגַשְׁתָּ בְּשִׁדּוּךְ וְלֹא מָצְאָה חֵן בְּעֵינֶיךָ, אֲבָל יְכוֹלָה לְהַתְאִים לְחַבְרְךָ, חַבֵּר בֵּינֵיהֶם. אַל תַּשְׁלִיךְ אֶבֶן לַבְּאֵר שֶׁאֲחֵרִים יְכוֹלִים לִשְׁתּוֹת מִמֶּנָּה. הִתְפַּלְּלוּ אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי.

סְגֻלָּה לְשִׁדּוּךְ הִיא לְשַׁדֵּךְ אֲחֵרִים. סְגוּלָה לִישׁוּעוֹת רַבּוֹת וּבְרָכָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִיא שִׁדּוּךְ שֶׁל אֲנָשִׁים מְבֻגָּרִים. פְּנוּיִם וּפְנוּיוֹת הַנּוֹשְׁקִים לְאַרְבָּעִים וַחֲמִשִּׁים, שִׁדּוּךְ שֶׁלָּהֶם יָכוֹל לַחֲסֹךְ לָנוּ נְסִיעוֹת לְהַרְבֵּה קִבְרוֹת צַדִּיקִים וַחֲצֵרוֹת שֶׁל רַבָּנִים. זוֹ מִצְוָה שֶׁקָּשֶׁה לַעֲשׂוֹתָהּ וּשְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ. לְמִי שֶׁמְּחַפֵּשׂ סְגֻלּוֹת לִישׁוּעוֹת, בְּמָקוֹם לָלֶכֶת לְכָל מִינֵי בָּבוֹת וְלִקְנוֹת "מַפְתֵּחַ הַפַּרְנָסָה" שֶׁמְּפַרְנֵס אֶת הַמּוֹכְרִים בִּלְבַד, שֶׁיִּקַּח עַל עַצְמוֹ אֶת הַמִּשִּׁימָה הַזּוֹ. יֵשׁ לְךָ בֶּן דּוֹד אוֹ חָבֵר בְּגִיל מְבֻגָּר וְהוּא עֲדַיִן פָּנוּי תַּתְחִיל לְדַאֵג לוֹ.

יֵשׁ לְיַשֵּׁר לָהֶם אֶת הָרֹאשׁ, "עַל מָה אַתָּה מְבַזְבֵּז אֶת זְמַנְךָ? מָה אַתָּה מְחַפֵּשׂ יוֹפִי? כֶּסֶף? אֱלֶה דְּבָרִים חוֹלְפִים! מָה תַּעֲשׂוּ כְּשֶׁתַּעֲלוּ בְּמִשְׁקָל וּתְפֻטְרוּ מֵעֲבוֹדָה, תִּתְגָּרְשׁוּ"? אִם עַל זֶה בּוֹנִים זוּגִיּוֹת, הַבִּנְיָן נֶהֱרָס עוֹד לִפְנֵי שֶׁהוּא נִבְנֶה, זֶה כְּמוֹ לְתַכְנֵן בְּנִיַּת גּוֹרֵד שְׁחָקִים עַל חוֹל טוֹבְעָנִי.

פַּעַם הִשְׁתַּדְּכוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם. כָּל כָּךְ לְשֵׁם שָׁמַיִם עַד שֶׁחִפְּשׂוּ אֶת הַשִּׁדּוּךְ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לִפְנֵי תְּפִילַת הַנְּעִילָה! סִפֵּר לִי חָבֵר שֶׁסָּבוֹ שֶׁחַי בְּלוּב, סִפֵּר לוֹ כִּי אֵצֶל הַיְּהוּדִים בְּעִירוֹ הָיָה מִנְהָג שֶׁבְּמוֹצָאֵי אֶחָד הַחַגִּים, הָרָוָקוֹת הָיוּ עוֹמְדוֹת בְּפֶתַח הַבַּיִת, וְהָרָוָקִים הָיוּ עוֹבְרִים מִשָּׁם, וּמִי שֶׁמָּצְאָה חֵן בְּעֵינָיו הָיָה נִכְנָס אֶל בֵּיתָהּ, שָׁם יָשַׁב אֲבִיהָ בַּפָּלוֹן וְהָיָה מְנַסֶּה לִסְגּוֹר עִמּוֹ אֶת הַשִּׁדּוּךְ, מִבְּלִי לְהַחְלִיף מִלָּה עִם הָעַלְמָה, לְשֵׁם שָׁמַיִם! וְרָאוּ רַק בְּרָכָה!

מִי שֶׁעוֹשֶׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם לֹא מַפְסִיד! רַק בְּרָכָה! יְהִי רָצוֹן שֶׁנְּנַצֵּל אֶת הָאוֹרוֹת שֶׁל ט״ו בְּאָב לְהִתְפַּלֵּל לְבַטֵּל גְּזֵרוֹת, וְלֹא רַק עַל עַצְמֵנוּ, אֶלָּא עַל חֲבֵרֵנוּ! וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לְכָל הַיְשׁוּעוֹת,

כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה שֶׁל ט״ו בְּאָב עָלְתָה בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּדְבָרִים שֶׁעוֹלִים בְּמַחְשָׁבָה בְּיוֹם זֶה נִגְזָרִים אַחַר כָּךְ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבְעִקָּר זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאָז הוּא נֶהְפַּךְ לְאָדָם שָׁלֵם. זֶה יוֹם בּוֹ צְרִיכִים מְעַכְּבֵי הַשִּׁדּוּךְ לַעְזוֹר זֶה לְזֶה, וַאֲנַחְנוּ לָהֶם, וּבְכָךְ לְהָבִיא לִישׁוּעוֹת וּלְזֵרֵז אֶת בֹּא הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה.

תינוקות שנשבו

נְאוּמֵי בּוֹרְכֶם

אַחַת "הַבְּעָיוֹת" שֶׁיֵּשׁ לַאֲנָשִׁים הַמּוֹסְרִים שִׁעוּרֵי תּוֹרָה, הוּא שֶׁבְּכָל מָקוֹם אֵלָיו הֵם נִקְלָעִים, מִישֶׁהוּ מְזַהֶה אוֹתָם וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיֹּאמַר דִּבְרֵי תּוֹרָה. נִיחָא אִם נִקְלַע לְבֵית כְּנֶסֶת אוֹ בֵּית מִדְרָשׁ, אוֹ שְׁאָר מְקוֹמוֹת בָּהֶם יֵשׁ קָהָל שֶׁל שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְווֹת, אוֹ סְתָם בַּעֲלֵי מָסֹרֶת עִם זִיקָה לַיַּהֲדוּת וּמְבִינֵי עִנְיָן. הַבְּעָיָה מַתְחִילָה כְּשֶׁנִּגָּשִׁים אֵלָיו בְּאֵרוּעִים, בִּבְרִיתוֹת וּבְבַר מִצְווֹת, אוֹ לְהַבְדִּיל לֹא עָלֵינוּ, בָּתֵּי אֲבֵלִים. שָׁם לֹא תָּמִיד יוֹשֵׁב קָהָל שֶׁמְּעֻנְיָן לִשְׁמוֹעַ, אוֹ אֲפִילוּ לִרְאוֹת אַנְשֵׁי תּוֹרָה, בָּאוּ לִשְׁמוֹחַ אוֹ לְנַחֵם, לֹא "שֶׁיִּשְׁטְפוּ לָהֶם אֶת הַמֹּחַ". וְהַמַּגִּיד מִסְתַּכֵּל עַל אוֹתוֹ

יְהוּדִי בּוֹדֵד שֶׁזֶּהָה אוֹתוֹ וּמְנַסֶּה לְמַנּוֹתוֹ לַשְׁלִיחוּת נֶגֶד רְצוֹנוֹ וְנֶגֶד רָצוֹן שְׁאָר הַקָּהָל. מָה אוֹמְרִים לְמִי שֶׁלֹּא מְעֻנְיָן לִשְׁמוֹעַ?

אֲנִי מַכִּיר רַב מַגִּיד מֵישָׁרִים שֶׁאָמַר לִי כִּי הוּא תָּמִיד מְנַסֶּה לְהִתְחַמֵּק מִלִּמְסֹר שִׁעוּרִים בִּבְרִיתוֹת וּבְבַר מִצְווֹת, אוֹ כְּפִי שֶׁהוּא קוֹרֵא לָהֶם "נְאוּמֵי הַבּוּרֶקַס", בּוֹ הוּא מְנַסֶּה לְהָרִים אֶת קוֹלוֹ מֵעַל קוֹלוֹת הַמִּזְלָגוֹת וְהַסַּכִּינִים שֶׁחוֹתְכִים אֶת שְׁאָרִיוֹת הַדָּג מֵהַמָּנָה רִאשׁוֹנָה, בְּעוֹד שֶׁהוּא אוֹמֵר חִדּוּשׁ תּוֹרָה לְעַצְמוֹ. אַתָּה לֹא יָכוֹל לוֹמַר דִּבְרֵי תּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם, כִּבְיָכוֹל.

כְּשֶׁמַּגִּיעִים לְבָתֵּי אֲבֵלִים, לֹא עָלֵינוּ, גַּם בַּבָּתִּים שֶׁל אֲנָשִׁים רְחוֹקִים מִתּוֹרָה וּמִצְווֹת, בְּכָל זֹאת יֵשׁ תִּקְוָה כִּי כָּאן אֲנָשִׁים כֵּן יֵאוֹתוּ לְהַקְשִׁיב, וְיִהְיֶה נִתָּן לוֹמַר דִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁיּוּעִילוּ לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַנִּפְטָר. עֶצֶם הַמִּיתָה גּוֹרֶמֶת לְכֻלָּם לְהִכָּנֵס לְמַצָּב "כִּבּוּד": צְרִיכִים לְכַבֵּד אֶת הַמַּעֲמָד, לְכַבֵּד אֶת הַמִּשְׁפָּחָה, לְכַבֵּד אֶת הַנִּפְטָר, כֻּלָּם מְקַבְּלִים כָּבוֹד אַחֲרֵי שֶׁמִּישֶׁהוּ מֵת, גַּם זֶה שֶׁבָּא לְמְסֹר שִׁעוּר חוֹשֵׁב שֶׁיְּכַבְּדוּ אוֹתוֹ לוֹמַר מַשֶּׁהוּ. אֲבָל יֵשׁ פְּעָמִים שֶׁגַּם שָׁם מְגַלֶּה הַיְּהוּדִי הַנֶּחְמָד שֶׁלָּנוּ שֶׁאֵין עִם מִי לְדַבֵּר.

מִזַּעְזֵעַ לְחְשׁוֹב שֶׁלְּאַחַר 70 שָׁנָה שֶׁל יְשִׁיבָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְאַחַר גָּלוּת וְכִסּוּפִים שֶׁל 2,000 שָׁנָה לַחְזוֹר לְכָאן, גַּדֵּל דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁאֵין לוֹ חֲבָנָה אֱמוּנָה וִידִיעָה בִּכְלוּם! דּוֹר שְׁלִישִׁי בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹדְעִים כְּלוּם עַל יַהֲדוּת! יֵשׁ לָהֶם אַרְבָּעָה בָּתֵּי כְּנֶסֶת מִתַּחַת לַבַּיִת וְהֵם לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ הֵם נִרְאִים, לֹא יוֹדְעִים כְּלוּם. מַשֶּׁהוּ, מַשֶּׁגַ, אֶפֶס קָצֵהוּ. לֹא שֶׁבִּקַּשְׁנוּ שֶׁיִּהְיוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, אֲבָל שֶׁיֵּדְעוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין, לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, לְבָרֵךְ, מַשֶּׁהוּ.

רָאִיתִי פַּעַם בַּשְּׁכוּנָה שֶׁלִּי מוֹדָעַת אֵבֶל. לֹא הִכַּרְתִּי אֶת הַשֵּׁמוֹת, אֲבָל זוֹ שְׁכוּנָה מְסוֹרְתִית, אָמַרְתִּי לְעַצְמִי וַדַּאי יֵשׁ שָׁם

מִנְיָן, קָרוֹב לְזְמַן מִנְחָה, אֶתְפַּלֵּל, אוּלַי לֹא יִהְיֶה מִי שֶׁיִּמְסֹר שִׁעוּר תּוֹרָה וַאֲנִי אוּכַל לַעֲזוֹר, מִצְוָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה. עָלִיתִי בַּמַּדְרֵגוֹת, דָּפַקְתִּי בַּדֶּלֶת, נִכְנַסְתִּי פְּנִימָה, וְהִנֵּה יוֹשְׁבִים בָּעַל וְאִשָּׁה, הַבַּת שֶׁל הַנִּפְטֶרֶת, וְשׁוֹתִים כּוֹס קָפֶה. אֲנִי שׁוֹאֵל הֵיכָן הַמִּנְיָן? וְהֵם עוֹנִים "לֹא, אֲנַחְנוּ לֹא מַאֲמִינִים בָּזֶה. זֶה יְשִׁיבַת הַשִּׁבְעָה עַל הַמֵּת?! אֲנָשִׁים מִסְכָּנִים. זֶה לֹא נוֹבֵעַ מֵרַע, אֲבָל אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהִגַּעְנוּ לְמַצָּב כָּזֶה?

בָּאֲבֵלוּת זֶה 10 אֲחוּזִים הֲלָכוֹת וְ-90 אֲחוּזִים מִנְהָגִים (מִתּוֹכָם 90 אֲחוּזִים מִנְהָגִים מְשֻׁבָּשִׁים). וְכָךְ הֵם מִתְעַסְּקִים בִּרְצִינוּת הַאִם הַמִּנְהָג לְחֵלֶק בֵּיצִים שְׁלֵמוֹת וְאָסוּר לְחַלֵּק פְּרוּסוֹת אוֹ לְהֵפֶךְ? הַאִם מֻתָּר לְהַעֲבִיר סַכִּין מִיָּד לְיָד? הַאִם צָרִיךְ לִלְבֹּשׁ שְׁחוֹרִים אוֹ שֶׁזֶּה מִנְהָג שֶׁל גּוֹיִם? וְאָז כָּל דַּקָּה עוֹבְרִים עִם עוֹד מַגָּשׁ שֶׁל "בְּרָכוֹת", יְרָקוֹת, פֵּרוֹת, עוּגִיּוֹת וְכוּ', וּמַתְחִיל וִכּוּחַ הֲלָכָתִי חָדָשׁ, הַאִם קוֹדֵם הָעֵץ אוֹ קוֹדֵם הָאֲדָמָה, וּמָה מְבָרְכִים עַל קַשְׁיוֹ?

וַאֲנִי שׁוֹאֵל מָה עִם הָעִקָּר? מָה עִם דִּבְרֵי תּוֹרָה? עוֹמֵד מִישֶׁהוּ לְדַבֵּר אֶת עֶשֶׂר הַדִּקּוֹת שֶׁנּוֹתְרוּ בֵּין מִנְחָה לְעַרְבִית וְעוֹצְרִים אוֹתוֹ: "לֹא עַכְשָׁו, קוֹדֵם בְּרָכוֹת". שֶׁיִּשֵּׁב וִימַכֶּה שֶׁכָּל אֶחָד יְכַרְסֵם עוּגִיָּה בְּתוֹרוֹ, יִנְגֹּס בְּשֶׁקֶד, וְיִתְלַבֵּט שָׁעָה בֵּין מִלְפְּפוֹן לַאֲבַטִּיחַ. אִם יִתְרַחֵשׁ נֵס לֹא צָפוּי, יִתָּכֵן שֶׁיְּוַתְּרוּ לוֹ שְׁנֵי דַּקּוֹת לְמְסֹר מַשֶּׁהוּ בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּם יִסְתַּכְּלוּ בַּשָּׁעוֹן בְּקֹצֶר רוּחַ וִיחַכּוּ לְעַרְבִית.

מָה אֲנִי, דָּתִי?

אֲנִי נֶהֱנֵתִי לְהִתְפַּלֵּל בְּשַׁבָּת תְּפִילַת שַׁחֲרִית בַּ"נֵּץ", כְּלוֹמַר בַּזְּרִיחָה. מָצָאתִי לִי מִנְיָן נֶחְמָד לֹא רָחוֹק מֵהַבַּיִת,

כְּשֶׁהַזְּרִיחָה מֻקְדֶּמֶת אֶפְשָׁר לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתְּפִלָּה לִפְנֵי שֶׁבַּע בַּבֹּקֶר. מֵאַחַר וְכָל שְׁאַר הַמִּשְׁפָּחָה בַּבַּיִת עֲדַיִן יְשֵׁנִים שְׁנַת יְשָׁרִים, אָז נוֹתַר שָׁם מְנַיִן יְהוּדִים לְשִׁעוּר תּוֹרָה שֶׁמּוֹסֵר רַב תּוֹרָן בְּכָל שָׁבוּעַ, אִם בַּהֲלָכָה אוֹ בְּמוּסָר, וְאַחֲרֵי רֶבַע שָׁעָה שֶׁל דִּבְרֵי תּוֹרָה יֶשׁ גַּם קִדּוּשׁ עִם כִּבּוּד קַל, שֶׁהַבַּעַל לֹא יַחְזֹר הַבַּיְתָה רָעֵב לְבַיִת שֶׁאַף אֶחָד עוֹד לֹא קָם. וּמָה יֶשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת בַּבַּיִת עַד שֶׁהָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים יוֹאִילוּ בְּטוּבָם לָקוּם? לִלְמֹד עוֹד שָׁעָה שְׁעָתַיִם. וְכָךְ כָּל הַשַּׁבָּת נִפְתַּחַת וְהַלֵּב גַּם, כְּשֶׁבְּתֵשַׁע בַּבֹּקֶר אַתָּה מִתְיַצֵּב לִסְעוּדָה לְאַחַר תְּפִילַת שַׁחֲרִית וּשְׁעָתַיִם שֶׁל לִמּוּד תּוֹרָה. עֹנֶג שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ.

וְהִנֵּה אֲנִי מַגִּיעַ שַׁבָּת אַחַת לַתְּפִלָּה וּמַבְחִין בָּאָדָם מְבֻגָּר שֶׁלֹּא מֵכָּר לִי. מִתְפַּלְּלֵי הַנֵּץ הֵם כְּמוֹ מִשְׁפָּחָה, לֹא הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מַגִּיעִים "לְבַלּוֹת" בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּשַׁבָּת בַּחֲמֵשׁ בַּבֹּקֶר. מִתְבָּרֵר כִּי הַשַּׁבָּת הָיְתָה אַזְכָּרָה לְאָבִיו, וְהוּא הֶחְלִיט "לְכַבֵּד". הוּא הִגִּיעַ לוֹמַר קַדִּישִׁים, לַעֲלוֹת לִקְרִיאַת מַפְטִיר בְּסֵפֶר תּוֹרָה, לְבַקֵּשׁ שֶׁהַחַזָּן יַעֲשֶׂה "הַשְׁכָּבָה", כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, "לְכַבֵּד". בַּמְּכִירוֹת הוּא מִיַּד הִכְרִיז עַל סְכוּם גָּבוֹהַּ עֲבוּר עֲלִיַּת מַפְטִיר, וְהִסְתַּכֵּל לַצְּדָדִים הַאִם מִישֶׁהוּ "יִתְחָרֶה" בּוֹ. אִם הָיָה מַכִּיר אֶת הַמִּנְיָן, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּאן אֶפְשָׁר לָגֶשֶׁת לַגַּבַּאי וּלְקַבֵּל אוֹתָהּ בְּחִנָּם. אֲבָל הוּא לֹא יָדַע, וּכְשֶׁרָאָה שֶׁ"נִצַּחַ" וְאֵין מִתְחָרִים, נִרְגְּעָה רוּחוֹ.

אַף פַּעַם לֹא הֵבַנְתִּי אֶת הַמִּלְחָמָה הַזּוֹ עַל "הַמַּפְטִיר". בִּזְמַן הַגְּמָרָא הָעֲלִיָּה לַמַּפְטִיר נֶחְשְׁבָה בּוּשָׁה לָעוֹלֶה, כִּי הִיא לֹא נֶחְשֶׁבֶת בְּמִנְיָן הָעוֹלִים לְסֵפֶר תּוֹרָה לִקְרִיאַת חוֹבָה, שֶׁהֲרֵי גַּם יְלָדִים הָיוּ מַעֲלִים לְמַפְטִיר. עַד כְּדֵי כָּךְ הַבּוּשָׁה הָיְתָה גְּדוֹלָה, שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְפַיֵּס אֶת הָעוֹלֶה לְמַפְטִיר שֶׁיִּמְחַל עַל כְּבוֹדוֹ, וּלְהַעֲנִיק לוֹ הֲטָבוֹת אֲחֵרוֹת כְּגוֹן לִהְיוֹת שָׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁל מוּסָף

וּלְהַקְרִיא בִּרְכַּת כֹּהֲנִים, שֶׁיִּמְחַל עַל עֶלְבּוֹנוֹ הַצּוֹרֵב (מגילה כד.). הַיּוֹם עֲלַ֫ית הַמַּפְטִיר הָפְכָה לְתַחֲרוּת וּמְכִירָה פֻּמְבִּית, בָּהּ שְׁנֵי אֲבֵלִים עִם מִשְׁחֲקֵי כָּבוֹד מַעֲלִים אֶת הַמְּחִיר מַעְלָה מַעְלָה וְאֶת נִשְׁמַת יַקִּירָם מוֹרִידִים מַטָּה מַטָּה. עִלּוּי הַנְּשָׁמָה הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת זֶה לְוַותֵּר אֶחָד לַשֵּׁנִי עַל הָעֲלִיָּה.

הָעוֹלֶה לְמַפְטִיר צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הָעֲלִיָּה לַתּוֹרָה וְאֶת בְּרָכוֹת הַמַּפְטָרָה, וּלְכַתְּחִלָּה לִקְרֹא אֶת הַמַּפְטָרָה בְּעַצְמוֹ. בְּהַרְבֵּה בָּתֵּי כְּנֶסֶת הִתְקִינוּ אַט אַט שֶׁשָּׁלִיחַ הַצִּבּוּר יִקְרָא אֶת הַמַּפְטָרָה לִמְנִיעַת טָעֲיוֹת וּמְבוּכָה לְאֵלּוּ שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לִקְרֹא. אַךְ בְּעוֹד כֻּלָּם מַנִּיחִים לִשְׁלִיחַ צִבּוּר לִקְרֹא אֶת קְרִיאַת הַתּוֹרָה, עַל הַמַּפְטָרָה הֵם לֹא מְוַותְּרִים, אֲחֵרֵי הַכֹּל הֵם קוֹרְאִים מִתּוֹךְ סֵפֶר מְנֻקָּד, רַק חֲבָל שֶׁחֶלְקָם לֹא יוֹדֵעַ לִקְרֹא נָכוֹן גַּם עִם נִקּוּד.

וְקַדִּישׁ? אִם בַּמַּפְטָרָה הוּא עָשָׂה יְרִידַת נְשָׁמָה, הֲרֵי בַּקַּדִּישׁ עוֹשִׂים לָהּ קְבוּרַת חֲמוֹר. אֲנָשִׁים מַגִּיעִים לַתְּפִלָּה מִבְּלִי לָדַעַת לְהַחֲזִיק סִדּוּר, כָּל זְמַן הַתְּפִלָּה הֵם מְדַבְּרִים עִם הַקָּרוֹב שֶׁיּוֹשֵׁב לְצִדָּם, וּמִדֵּי פַּעַם שׁוֹאֲלִים אֶת אֶחָד הַמִּתְפַּלְּלִים לְהֵיכָן הִגִּיעוּ, לַמְרוֹת שֶׁהֵם לֹא קוֹרְאִים. וְאָז בְּכָל פַּעַם שֶׁמַּתְחִיל קַדִּישׁ הֵם קוֹפְצִים וּמַתְחִילִים אוֹתוֹ בְּאִחוּר שֶׁל שְׁנַיָּה אוֹ שְׁתַּיִם, לִפְעָמִים זֶה בְּכָלָל הִקְדִּישׁ שֶׁל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וּמִישֶׁהוּ צָרִיךְ לַעֲצֹר אֶת הַסּוּסִים הַשּׁוֹעֲטִים לִפְנֵי הַמֶּרְכָּבָה.

וְכָךְ הָיָה בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת. הָאִישׁ עָמַד שָׁם עִם טַלִּית מֻשְׁאֶלֶת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, עוֹקֵב וְאוֹרֵב לְכָל הַקַּדִּישִׁים, קוֹרֵא אֶת הַמַּפְטָרָה בְּגִמְגּוּמִים קַלִּים, וּמְסַמֵּן לְעַצְמוֹ שֶׁ"כִּבֵּד" אֶת אָבִיו כְּמִיטַב הַמָּסֹרֶת. כַּאֲשֶׁר הַתְּפִלָּה הִסְתַּיְּמָה וְעִמָּהּ הִקְדִּישׁ

הָאַחֲרוֹן, עָמַד אוֹתוֹ יְהוּדִי לָלֶכֶת לְבֵיתוֹ, כְּשֶׁלְּפֶתַע נִגַּשׁ אֵלָיו הַגַּבַּאי הַנִּחְמָד:

- "יְהוּדִי יָקָר, כֵּינָן שֶׁהַשָּׁעָה הִיא רַק שֶׁבַע בַּבֹּקֶר, לָאָן יֵשׁ לְמַהֵר? יֵשׁ כָּאן שִׁעוּר תּוֹרָה עַכְשָׁו וְאַחֲרָיו קִדּוּשׁ, אוּלַי תִּשָּׁאֵר"?
- "לֹא, לֹא נִרְאָה לִי",
- "יֵשׁ קִדּוּשׁ אַחֲרֵי הַשִּׁעוּר".
- "קִדּוּשׁ? בְּסֵדֶר. כַּמָּה זְמַן הַשִּׁעוּר"?
- "בֵּין 10 דַּקּוֹת לְרֶבַע שָׁעָה".
- "רֶבַע שָׁעָה?! מָה רֶבַע שָׁעָה?! מָה אֲנִי, דָּתִי?! מָה רֶבַע שָׁעָה"?!

הָאִישׁ הִזְדַּעֵק בַּחֲרָדָה, מוֹרִיד מֵעָלָיו אֶת טַלִּית בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמַשְׁלִיכָהּ לַתֵּבָה, כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת בְּסָפֵק הֲלִיכָה סָפֵק רִיצָה, צוֹעֵק לְעַצְמוֹ שׁוּב וְשׁוּב: "רֶבַע שָׁעָה?! מָה אֲנִי, דָּתִי?! רֶבַע שָׁעָה"?!

הַאִם הוּא יוֹדֵעַ מָה הוּא אוֹבֵד? כָּל מִילָה שֶׁהוּא הָיָה נִשְׁאַר לִשְׁמוֹעַ בַּשִּׁעוּר הַזֶּה הִיא מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. הָאִישׁ הִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, מוּסָף, עָלָה לַמַּפְטִיר, בֵּרֵךְ שֶׁבַע בְּרָכוֹת, קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע, וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא קָם גַּם בַּחֲמֵשׁ בַּבֹּקֶר, הוּא רָצָה לְכַבֵּד, וְהִנֵּה אַחֲרֵי שְׁעָתַיִם הוּא יָצָא עִם **עֶשֶׂר** מִצְוֹות, וְאִלּוּ כָּל מִילָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהָיָה נִשְׁאַר לִשְׁמוֹעַ, הָיְתָה מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ! הֶחָפֵץ חַיִּים עָשָׂה חֶשְׁבּוֹן כִּי אֶפְשָׁר לוֹמַר 200 מִלִּים בְּרַקָּה (תורת הבית, פרק ב), בְּרֶבַע שָׁעָה יֵשׁ 3,000 מִלִּים. לְאַחַר שְׁעָתַיִם הוּא יָצָא עִם 10 מִצְוֹות, אִם הָיָה מְחַכֶּה עוֹד רֶבַע שָׁעָה הָיָה יוֹצֵא עִם עוֹד 3,000!

רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זִיעֶ"א, מֵבִיא בְּסִפְרוֹ "הַבֵּן אִישׁ חַי" (שמות שנה שניה, פתיחה) שֶׁלִּמּוּד תּוֹרָה בְּשַׁבָּת גָּדוֹל פִּי 1,000 מֵאֲשֶׁר

בְּיוֹם חוֹל, כְּלוֹמַר לֹא 3,000 מִצְוֹוֹת, אֶלָּא 3 מִלְיוֹן מִצְוֹוֹת! וְאִם תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּן (פאה א, א), הֲרֵי שֶׁכָּל מִילָה הִיא כְּנֶגֶד תַּרְי״ג מִצְוֹוֹת, וּבְרֵבַע שָׁעָה שֶׁל שִׁעוּר תּוֹרָה שֶׁיִּשְׁמַע בְּשַׁבָּת הוּא יִזְכֶּה לְ-1,839,000,000 (מִלְיָארד שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת שְׁלוֹשִׁים וּתְשַׁע מִלְיוֹן) מִצְוֹוֹת! בְּמָקוֹם 10! אָז מַדּוּעַ הוּא הָלַךְ? כִּי הוּא לֹא יָדַע. אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים.

וְצָרִיךְ לְהָבִין, הֲרֵי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה כֵּן רוֹצִים לַעֲשׂוֹת כָּבוֹד וְטוֹב לַנִּפְטָר. הֵם כֵּן בָּאִים וּמִתְפַּלְלִים, הוּא אֲפִילּוּ קָם בַּחֲמֵשׁ בַּבֹּקֶר בְּשַׁבָּת! הֵם עוֹשִׂים סְעוּדוֹת, מְאַרְגְּנִים מִנְיָנֵי מִנְחָה וְעַרְבִית בַּבַּיִת, יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁהָפְכוּ אֶת קֶבֶר הַנִּפְטָר לַאֲתַר תַּיָּרוּת וּמוֹצִיאִים לְשָׁם אוֹטוֹבּוּסִים כָּל שְׁנֵי וַחֲמִישִׁי (וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁפְּתַם עוֹשִׂים טִרְחָה לְנִשְׁמַת הַנִּפְטָר). מַנִּיחִים פְּרָחִים עַל הַמַּצֵּבָה, מַנִּיחִים אֲבָנִים, אָדָם מַגִּיעַ לַקֶּבֶר אַחֲרֵי שָׁבוּעַ כָּזֶה, הַצִּיּוּן נִרְאָה כְּמוֹ גָּל אַשְׁפָּה, הַכֹּל עָמוּס. בַּסּוֹף מִישֶׁהוּ טוֹרֵחַ לִקְרוֹא שְׁנֵי פִּרְקֵי תְּהִלִּים, וְקוֹרֵא קַדִּישׁ עִם עוֹד 4 אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ עִמּוֹ, וּמְצָרֵף אֶת הַמֵּתִים לַמִּנְיָן, מָה זֶה הַדָּבָר הַזֶּה? עָדִיף הָיָה שֶׁיֵּשְׁבוּ בַּבַּיִת וְיִלְמְדוּ תּוֹרָה. זֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר מוֹעִיל לִנְשְׁמַת הַמָּנוֹחַ. כֵּיצַד אֲנָשִׁים עוֹשִׂים מֵהָעִקָּר טָפֵל, וּמֵהַטָּפֵל עִקָּר? הֵיכָן הַתּוֹרָה כָּאן?

אֵין עִם מִי לְדַבֵּר

פְּעָמִים רַבּוֹת נִקְלַעְתִּי לְבָתֵּי אֲבֵלִים כָּאֵלֶּה שֶׁל אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא מְבִינִים כְּלוּם, לֹא מַקְשִׁיבִים וְלֹא מְעֻנְיָנִים לְהַקְשִׁיב. חָשַׁבְתִּי לְעַצְמִי שֶׁכְּדַאי לָשֶׁבֶת בְּשֶׁקֶט. אֵין לִי מָה לוֹמַר לָהֶם. מָה אוֹמַר לָהֶם? וְאוּלַי אוֹמַר אֶת הַפָּסוּק (קהלת ז, ב): ״טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״?

אָמַר לִי פַּעַם רַב אֶחָד, שֶׁאִם אֲנִי הוֹלֵךְ לְבֵית אֲבֵלִים לָתֵת שִׁעוּר, שֶׁאֶשְׁאַל אֵיזֶה יוֹם זֶה מֵהַשִּׁבְעָה, כִּי אִם בָּאתָ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, הֵם שָׁמְעוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה כְּבָר לְפָחוֹת שֵׁשׁ פְּעָמִים. כִּי כָּל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר דִּבְרֵי תוֹרָה בְּבֵית אֲבֵלִים פּוֹתֵחַ בַּפָּסוּק הַזֶּה.

מַדּוּעַ? מָה הַפֵּרוּשׁ שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה? "בֵּית אֵבֶל" זֶה בֵּית אֲבֵלִים, "בֵּית מִשְׁתֶּה" זוֹ חֲתֻנָּה. בַּחֲתֻנָּה כֻּלָּם שְׂמֵחִים, אַף אֶחָד לֹא חוֹשֵׁב עַל הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן, עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ, חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל בְּבֵית הָאֵבֶל הוּא מִצְטַעֵר, הוּא בּוֹכֶה, הוּא מִתְמוֹדֵד עִם הַמָּוֶת, הוּא רוֹאֶה שֶׁלֹּא מְשַׂבְּחִים אֶת הַמָּנוֹחַ בַּכֶּסֶף שֶׁעָשָׂה וּבָאכֶל שֶׁאָכַל, וְהוּא שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ מָה בֶּאֱמֶת חָשׁוּב בַּחַיִּים, וְעַל מָה הוּא מְבַזְבֵּז אֶת זְמַנּוֹ וְכֹחוֹתָיו, וְכָךְ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה.

אֵיזוֹ תְּשׁוּבָה? אָדָם הָיָה בִּשְׁמוֹנִים אַזְכָּרוֹת בְּשָׁנָה אַחַת, חוּץ מִלַּעֲלוֹת בְּכַמָּה קִילוֹגְרָמִים מִכָּל הַבּוּרְקָסִים שֶׁאָכַל, הוּא לֹא חָזַר בִּשׁוּם תְּשׁוּבָה, אָז מָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר לָנוּ? "וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ", וְזוֹ הַבְּעָיָה, לֹא נוֹתְנִים אֶל הַלֵּב. יוֹשְׁבִים בְּבֵית אֲבֵלִים וּמְשַׂחֲקִים בַּאַיְיפוֹן, מְדַבְּרִים עַל כַּדּוּרֶגֶל מֵאֶתְמוֹל (הֲרֵי הָאֵבֶל הַמִּסְכֵּן לֹא יָכוֹל לִרְאוֹת טֶלֶוִיזְיָה, שֶׁזּוֹ סִבָּה לְאֵבֶל בִּפְנֵי עַצְמָהּ), אֵיזֶה "יִתֵּן אֶל לִבּוֹ" יֵשׁ כָּאן? לֹא יוֹדְעִים!

אָז אָמַרְתִּי לְעַצְמִי, שְׁמַע אֲנִי מִתְיָאֵשׁ, לֹא רוֹצָה לָלֶכֶת לְמִקּוֹמוֹת כָּאֵלֶּה. אֲנִי אָבוֹא בַּצָּהֳרַיִם אֲנַחֵם אֶת הָאֲבֵלִים בְּכַמָּה מִלִּים וְאֵלֵךְ. תַּעֲזֹבוּ אוֹתִי מִשְּׁעוּר תּוֹרָה, לֹא מַתְאִים, אֵין מָה לוֹמַר לָהֶם, אֵין מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמוֹעַ. נָכוֹן שֶׁרַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב אָמַר שֶׁאֵין יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל (ליקוטי מוהר"ן תניינא, עח), אֲבָל הוּא לֹא הָיָה בְּבָתֵּי אֲבֵלִים בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁל יָמֵינוּ, כָּךְ חָשַׁבְתִּי.

כָּל עוֹד הַנֵּר דּוֹלֵק

אֲבָל לְמַזָּלִי, ה׳ יִתְבָּרַךְ הֵאִיר לָנוּ בַּחֲשֵׁכָה עִם אוֹר גָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסַּלַנְט זַצַ״ל, אֲבִי תְּנוּעַת הַמּוּסָר. הוּא הִכְנִיס אֶת הַחֲשִׁיבוּת לְלִמּוּד מוּסַר בְּבָתֵּי הַכְּנֶסֶת וּבְבָתֵּי הַמִּדְרָשׁ, אֲפִילּוּ בְּתוֹךְ יְשִׁיבוֹת וְכוֹלְלִים שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. אַף אֶחָד לֹא פָּטוּר מִמּוּסָר. בַּתְּחִלָּה הָיְתָה הִתְנַגְּדוּת מִצַּד עוֹלָם הַיְשִׁיבוֹת, שֶׁחָרֵי ״שְׁעוֹרֵי מוּסַר״ נִתְפַּס כְּמַשֶּׁהוּ שֶׁצָּרִיךְ לָתֵת לְבַעֲלֵי בָּתִּים, לֹא לְתַלְמִידִים חֲכָמִים, עֲבוּרָם הַמּוּסָר נִמְצָא כְּבָר בְּתוֹךְ דַּפֵּי הַגְּמָרָא. אֲבָל רַבִּי יִשְׂרָאֵל סַלַנְטֶר הִתְעַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת סֵדֶר מוּסַר חָדָשׁ. נִפְרָד. לְהָבִין כִּי מִכָּל דָּבָר שֶׁאָדָם רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ יֵשׁ מוּסַר לִלְמֹד. אָדָם צָרִיךְ לִחְיוֹת בְּהִתְבּוֹנְנוּת, לִלְמוֹד מוּסַר מִמַּה שֶּׁקּוֹרֶה לוֹ בַּחַיִּים.

יָדוּעַ וּמְפֻרְסָם הַמַּעֲשֶׂה עַל לַיְלָה אֶחָד בּוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל סַלַנְטֶר הָלַךְ בָּרְחוֹב בָּעִיָּרָה הַיְהוּדִית הַקְּטַנָּה, שָׁם אֵין פָּנַסֵי תְּאוּרָה וּמוֹעֲדוֹנֵי לַיְלָה, אֶלָּא חֹשֶׁךְ מֻחְלָט. וְהִנֵּה הַחֹשֶׁךְ מוּפָר מֵאוֹר נֵר שֶׁבּוֹקֵעַ מֵאַחַד הַחַלּוֹנוֹת הַבָּתִּים. סַקְרָן וְנִרְגָּשׁ, נִגַּשׁ הָרַב לִרְאוֹת מִי אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁוַּדַּאי רוֹכֵן כָּעֵת מֵעַל דַּפֵּי הַגְּמָרָא וְלוֹמֵד בַּשָּׁעוֹת הַקְּטַנּוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, וְהִנֵּה הוּא מוֹצֵא לְהַפְתָּעָתוֹ אֶת הַסַּנְדְּלָר הַמְּקוֹמִי עוֹשֶׂה תִּקּוּנִים אַחֲרוֹנִים לְאוֹר נֵר הַשֶּׁמֶן הַמְרַצֵּד עַל הַטְּפוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת. הָרַב פָּנָה אֶל הַסַּנְדְּלָר מֵהַחַלּוֹן, וְשָׁאַל בְּחִבָּה וּדְאָגָה:

- ״יְהוּדִי יָקָר, הַשָּׁעָה לֹא מְאֻחֶרֶת? מַדּוּעַ לֹא תֵּלֵךְ לִישׁוֹן? אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ מָחָר״.
- ״לִישׁוֹן? חֲבָל, כָּל עוֹד הַנֵּר דּוֹלֵק אֶפְשָׁר עוֹד לְתַקֵּן״.

שָׁנִים אַחֲרֵי, עֲדַיִן הָיָה מְסַפֵּר רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמּוּסָר הַגָּדוֹל שֶׁלָּמַד מֵאוֹתוֹ סַנְדְּלָר, "כָּל עוֹד הַנֵּר דּוֹלֵק", כְּלוֹמַר כָּל עוֹד אֲנִי חַי, "אֶפְשָׁר לְתַקֵּן", אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. אָדָם לוֹמֵד מִכָּל מָה שֶׁקּוֹרֶה לוֹ וּסְבִיבוֹ, אִם חַי בְּהִתְבּוֹנְנוּת.

וְכָךְ מְסֻפָּר עַל רַב גָּדוֹל בְּירוּשָׁלַיִם שֶׁעָצַר יֶלֶד עַל אוֹפַנַּיִם וְשָׁאַל אוֹתוֹ:

- "מָה אֶפְשָׁר לִלְמֹד מֵאוֹפַנַּיִם לְגַבֵּי הַחַיִּים? קוֹדֶם כָּל, שֶׁתָּמִיד צָרִיךְ לִשְׁמוֹר עַל אִזּוּן וְלֹא לִנְטוֹת יוֹתֵר מִדַּי לְקִיצוֹנִיּוּת לְשׁוּם כִּוּוּן. דָּבָר שֵׁנִי, צָרִיךְ כָּל הַזְּמַן לִהְיוֹת בְּתְנוּעָה עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּפּוֹל, שֶׁאִם תַּעְצֹר תְּאַבֵּד אֶת שִׁוּוּי הַמִּשְׁקָל וְתִצְנַח לַקַּרְקַע. דָּבָר שְׁלִישִׁי, אִם הַנְּסִיעָה הוֹלֶכֶת בְּקַלּוּת סִימָן שָׁאַתָּה בִּירִידָה".

הִנֵּה לוֹמְדִים מוּסַר גַּם מֵאוֹפַנַּיִם. מִכָּל דָּבָר אֶפְשָׁר לִלְמֹד מוּסַר. אָז גַּם אֲנִי לָמַדְתִּי מוּסַר, מוּסָר שֶׁשִּׁנָּה אֶת כָּל הַהַשְׁקָפָה שֶׁלִּי לְגַבֵּי לִדבֵּר אֶל אִלּוּ שֶׁ"לֹּא מְבִינִים".

אָז מָה זֶה בֶּאֱמֶת תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה?

בְּשָׁעָה טוֹבָה וּמַצְלַחַת נוֹלְדוּ לִי תְּאוֹמוֹת, אֲבָל הָיָה בֵּינֵיהֶן הֶבְדֵּל בַּמִּשְׁקָל. אַחַת נִשְׁלְחָה לַתִּינוֹקִיָּה, וְהַקְּטָנָה יוֹתֵר נִשְׁאֲרָה בַּפָּגִיָּה. הַגְּדוֹלָה יָצְאָה מִבֵּית הַחוֹלִים עִם אִמָּהּ לְאַחַר כַּמָּה יָמִים, וְהַקְּטָנָה נוֹתְרָה בְּאִינְקוּבַּטוֹר לְעוֹד שְׁלוֹשָׁה שָׁבוּעוֹת עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְמִשְׁקַל שְׁנֵי קִילוֹגְרַם. הָיָה קָשֶׁה קָצָת עִם הַנְּסִיעוֹת מֵהַבַּיִת וְהַיַּלְדָּה הָאַחַת, לְבֵית חוֹלִים וְהַיַּלְדָּה הַשְּׁנִיָּה, וּבַחֲזָרָה, אֲבָל בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ הִסְתַּדְּרנוּ.

בֵּינְתַיִם הַתִּינוֹקֶת שֶׁבַּבַּיִת הִתְגַּלְּתָה כַּחֲלוֹם הָרוֹד שֶׁל כָּל הוֹרֶה חָדָשׁ. לֹא הָיִינוּ שׁוֹמְעִים אוֹתָהּ. יְשֵׁנָה כָּל הַזְּמַן. כָּל שָׁלוֹשׁ שָׁעוֹת הִיא קָמָה, רֶבַע שָׁעָה לִפְנֵי שֶׁצְּרִיכָה לֶאֱכוֹל, הִיא

עוֹשָׂה קוֹל קָטָן לְתִזְכֹּרֶת וְשׁוֹתֶקֶת. מֵעֵין תִּזְכֹּרֶת לְהָכִין לָהּ בַּקְבּוּק בִּזְמַן שֶׁהִיא מְחַכָּה בְּסַבְלָנוּת. אֲנָשִׁים הָיוּ בָּאִים וְשׁוֹאֲלִים בְּחִיּוּךְ זְדוֹנִי:

- ״נוּ, אַתָּה יָשֵׁן בַּלַּיְלָה? אַתָּה לֹא יָשֵׁן״?
- ״לָמָּה לֹא? אֲנִי יָשֵׁן טוֹב מְאֹד״,

וְאָז אַתָּה רוֹאֶה אַכְזָבָה עַל פְּנֵיהֶם...

- ״בֶּאֱמֶת? נוּ טוֹב, עוֹד מְעַט יִהְיוּ לָהּ גַּזִּים״!

וַאֲנִי, אַחֲרֵי שֶׁהֵכִינוּ אוֹתִי כָּל הַהוֹרִים עִם סִפּוּרֵי זְוָעָה עַל חֹסֶר שֵׁינָה, בְּכִיּוֹת לֹא נִגְמָרוֹת וְעֵינַיִם אֲדֻמּוֹת וּנְפוּחוֹת, לֹא הֵבַנְתִּי עַל מָה כֻּלָּם בּוֹכִים וּמִתְלוֹנְנִים? תִּרְאוּ אֵיזוֹ יַלְדָּה מְתוּקָה, הַכֹּל מְצֻיָּן.

אַחֲרֵי שְׁלוֹשָׁה שָׁבוּעוֹת הֵבִאנוּ אֶת אֲחוֹתָהּ הַבַּיְתָה. וְאֵיךְ שֶׁהֵבִאנוּ אוֹתָהּ הַבַּיְתָה. בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא בָּכְתָה, חֲצִי מֵהַשְּׁכֵנִים רָצוּ לְמִקְלָט עִם מַסֵּכוֹת גַּז, הֵם הָיוּ בְּטוּחִים שֶׁזּוֹ אַזְעָקָה. וְהִיא צָרְחָה בְּלִי הַתְרָאוֹת, וּלְלֹא יְכֹלֶת לְהַרְגִּיעָהּ! הֶאֱכַלְנוּ אוֹתָהּ, הֶחְלַפְנוּ לָהּ, הֵרַמְנוּ אוֹתָהּ עַל הַיָּדַיִם, כְּלוּם! הִיא לֹא נִרְגְּעָה! וְהִיא כָּל הַזְּמַן הָיְתָה תְּזַזִּיתִית בְּמִטָּתָהּ, מִתְפַּתֶּלֶת כְּמוֹ חַיָּל שֶׁשָּׁב מֵהַמִּלְחָמָה עִם הֵלֶם קְרָב וְיֵשׁ לוֹ סִיּוּטִים מִשְּׁדֵה הַמִּלְחָמָה.

וְכָךְ יוֹם, יוֹמַיִם, שָׁבוּעַ. הָלַכְנוּ לָרוֹפֵא, זֶה לֹא נוֹרְמָאלִי. יֶלֶד בּוֹכֶה כְּשֶׁהוּא רָעֵב, עָיֵף, רָטוּב אוֹ רוֹצֶה יַדַיִם. הִיא קִבְּלָהּ אֶת כָּל אֵלּוּ וַעֲדַיִן בּוֹכָה. וְאִשְׁתִּי נִבְהֲלָה מִן הַצְּרָחוֹת, שֶׁלֹּא יַזְמִינוּ הַשְּׁכֵנִים מִשְׁטָרָה וְיִתְלוֹנְנוּ שֶׁמִּתְעַלְּלִים בַּיַּלְדָּה.

וְכָךְ בְּאוֹתוֹ יוֹם, הָרוֹפֵא מִצַּד אֶחָד, וַחֲבֵר טוֹב וְחָכָם מִצַּד שֵׁנִי, אָמְרוּ לִי אֶת אוֹתָם הַדְּבָרִים:

- "הַתִּינוֹקֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהֵבֵאתָ הַבָּיְתָה, הָיְתָה בַּתִּינוֹקִיָה. הִיא יָשְׁנָה שָׁם בָּעֲרִיסָה עִם שְׁאָר הַתִּינוֹקוֹת. הֶאֱכִילוּ אוֹתָהּ, רָחֲצוּ אוֹתָהּ, הוֹצִיאוּ אוֹתָהּ הַחוּצָה. אִמָּא הֵרִימָה אוֹתָהּ לְיַד הַמִּטָּה. כְּשֶׁהֶחְזִירוּ אוֹתָהּ הַבָּיְתָה, הִיא לֹא הִרְגִּישָׁה שִׁנּוּי. אֲבָל הַתִּינוֹקֶת הַשְּׁנִיָּה נוֹלְדָה יָשָׁר לְתוֹךְ אִינְקֻבָּטוֹר. שָׂמוּ אוֹתָהּ בְּתוֹךְ קֻפְסָא שְׁקוּפָה קְטַנָּה, חִבְּרוּ אֵלֶיהָ כָּל מִינֵי חוּטִים וּכְבָלִים (פֵּיוָן שֶׁכָּל הַמַּעֲרֶכוֹת שֶׁלָּהּ וְעֵירוֹת וְצָרִיךְ לַעֲקֹב עִם מַכְשִׁירִים שֶׁהַדּוֹפֵק לֹא נֶעֱלָם וְהַנְּשִׁימוֹת לֹא מַפְסִיקוֹת חַס וְשָׁלוֹם), וְכָל הַמַּכְשִׁירִים כָּל הַזְּמַן עוֹשִׂים רַעַשׁ, אַתָּה נִכְנָס לְפַגְיָה הַכֹּל תָּמִיד מַלֵּא אוֹרוֹת וּמַכְשִׁירִים רוֹעֲשִׁים וּמְצַפְצְפִים, וּמִדֵּי פַּעַם כְּשֶׁאֶחָד הַתִּינוֹקוֹת מְאַבֵּד נְשִׁימָה אָז בְּכָלָל יֵשׁ צְפִירוֹת וְאַזְעָקוֹת. וְהַתִּינוֹקֶת הַזּוֹ, מִיּוֹם שֶׁנּוֹלְדָה וְעַד שֶׁשֻּׁחְרְרָה שְׁלוֹשָׁה שָׁבוּעוֹת אַחֲרֵי, זֶה הָעוֹלָם שֶׁלָּהּ! פִּתְאוֹם מְבִיאִים אוֹתָהּ הַבָּיְתָה, פִּתְאוֹם שֶׁקֶט, מִטָּה גְּדוֹלָה, חֹשֶׁךְ, זֶה לֹא נוֹרְמָאלִי בִּשְׁבִילָהּ! הִיא לֹא מַרְגִּישָׁה נוֹחַ, לֹא יוֹם וְלֹא יוֹמַיִם וְלֹא שָׁבוּעַ, עַד שֶׁהִיא תָּבִין כִּי מָה שֶׁהָיָה בַּהַתְחָלָה הָיָה מְשֻׁגֶּה, וְזֶה הָעוֹלָם הָאֲמִתִּי, אָז צָרִיךְ סַבְלָנוּת".

בֵּרַכְתִּי אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁזִּכָּה אוֹתִי וְלִמַּדְתִּי מִכָּאן מוּסַר יָקָר. לִמַּדְתִּי בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה אֶת הָעֹמֶק שֶׁל הַמֻּשָּׂג "תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה". הַמֻּשָּׂג מוֹפִיעַ בַּגְּמָרָא וּבַהֲלָכָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (שבת סח.; שבועות ה.; כריתות ג:; שו"ע יו"ד קנט, ג), וּפֵרוּשׁוֹ הוּא כְּפְשׁוּטוֹ, גּוֹיִם שָׁבוּ תִּינוֹק יְהוּדִי, וְגִדְּלוּ אוֹתוֹ בְּתוֹר גּוֹי. אָז הוּא לֹא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יְהוּדִי. זֶה תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה. אִם יָבוֹאוּ וְיֹאמְרוּ לוֹ שֶׁיֵּשׁ שַׁבָּת וְיֵשׁ כַּשְׁרוּת, יֹאמַר הַכֹּל טוֹב וְיָפֶה, אֲבָל זֶה שַׁיָּךְ לַיְּהוּדִים, מָה זֶה קָשׁוּר אֵלַי? אֲנִי אַחְמָד, אַבָּא שֶׁלִּי מוּחַמַּד, מָה הַקֶּשֶׁר?

פִּתְאוֹם מִישֶׁהוּ הֶחְלִיט שֶׁכֻּלָּם בַּדּוֹר הַזֶּה "תִּינוֹקוֹת שְׁנִשְׁבּוּ". מָה תִּינוֹקוֹת שְׁנִשְׁבּוּ? הֵם לֹא עָשׂוּ בְּרִית מִילָה? לֹא עָשׂוּ בַּר מִצְוָה? אֵין לָהֶם אֵיזֶה חָבֵר אוֹ בֶּן דָּוִד שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה, אוֹ דּוֹדָה שֶׁנוֹסַעַת כָּל שְׁנֵי וַחֲמִישִׁי לְקִבְרֵי צַדִּיקִים? מֵעוֹלָם לֹא גָּרְרוּ אוֹתָם עִם עֵינַיִם אֲדֻמּוֹת לְבֵית כְּנֶסֶת בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר לְשַׁבָּת חָתָן שֶׁל חָבֵר, לֹא עָשׂוּ קִדּוּשׁ בְּלֵיל שַׁבָּת לִפְנֵי שֶׁיָּצְאוּ לְבַלּוֹת? יוֹדְעִים מַשֶּׁהוּ. תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה זֶה אֶחָד שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ מָה זוֹ יַהֲדוּת בִּכְלָל, וְכִי אֵין בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ מִישֶׁהוּ שֶׁגָּלַשׁ פַּעַם בָּאִינְטֶרְנֶט לַאֲתָרִים אֲסוּרִים כְּמוֹ "הִידַּבְּרוּת" וְנָפַל לְתַרְבּוּת טוֹבָה? מַשֶּׁהוּ? אֵיךְ אֶפְשָׁר לִקְרֹא לָדוֹר שֶׁלָּנוּ תִּינוֹקוֹת שְׁנִשְׁבּוּ? תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה זֶה אֶחָד שֶׁגָּדַל בְּעַזָּה בַּמִּסְגָּד, בְּתוֹר עֶרְבִי.

וְאָז הֵבַנְתִּי מָה זֶה תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה. תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה הוּא לֹא אֶחָד שֶׁבַּחַיִּים שֶׁלּוֹ לֹא נִתְקַל בַּיַּהֲדוּת, אֶלָּא בָּרְגָעִים הַקְּרִיטִיִּים בְּיוֹתֵר, כְּשֶׁהוּא פּוֹתֵחַ אֶת הָעֵינַיִם, כְּשֶׁהוּא מְנַסֶּה לִלְמֹד וּלְהָבִין מָה זֶה הָעוֹלָם הָאֲמִתִּי, הִכְנִיסוּ לוֹ הַשְׁקָפָה מְסֻיֶּמֶת, שָׂמוּ אוֹתוֹ בְּתוֹךְ קֻפְסָא מְסֻיֶּמֶת, וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁזֶּה "הָעוֹלָם הָרָגִיל", עִם הָאוֹרוֹת וְהַצְּפִצּוּפִים וְהַקֻּפְסָא הַקְּטַנָּה הַזּוֹ. עַכְשָׁו כְּשֶׁהוּא גָּדֵל כָּךְ, גַּם אִם תּוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הַקֻּפְסָא, אַתָּה לֹא תּוֹצִיא אֶת הַקֻּפְסָא מִמֶּנּוּ, הוּא יִרְאֶה הַכֹּל בְּצוּרָה לֹא נְכוֹנָה. כְּשֶׁהוֹצֵאתִי אֶת הַתִּינוֹקֶת מֵהָאִינְקֻבָּטוֹר וְהֵבֵאתִי אוֹתָהּ הַבַּיְתָה, הִיא לֹא הֵבִינָה שֶׁהִיא בַּבַּיִת.

יֶשׁ לִי חָבֵר שֶׁגָּר בִּשְׁנָתַיִם הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל נִשּׂוּאָיו אֵצֶל חָמִיו חֲמוֹתוֹ. הָיְתָה לָהֶם יְחִידַת דִּיּוּר בְּקוֹמָה מֵעַל, עַד שֶׁיַּחְסְכוּ סְכוּם רְאשׁוֹנִי, כְּדֵי שֶׁיַּשְׁלִימוּ הַשְׁאָר בְּמַשְׁכַּנְתָּא וְיִקְנוּ בַּיִת, כְּמוֹ כֻּלָּם. לְאַחַר שְׁנָתַיִם נוֹלַד כְּבָר הַיֶּלֶד הַשֵּׁנִי, הֶחְלִיטוּ שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן

וְקָנוּ בַּיִת בְּמָקוֹם אַחֵר. עָשׂוּ חֲנֻכַּת בַּיִת, כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בָּאָה לְבָרֵךְ, כֻּלָּם שְׂמֵחִים, בָּרוּךְ הַשֵּׁם. בְּסוֹף הָעֶרֶב כֻּלָּם הוֹלְכִים הַבָּיְתָה, נִשְׁאֲרוּ הוּא, אִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי הַיְלָדִים, צָרִיךְ לְסַדֵּר הַכֹּל וּלְהִתְכּוֹנֵן לִישׁוֹן. וְאָז הַיֶּלֶד הַגָּדוֹל פָּנָה לְאָבִיו וְאָמַר בִּתְמִימוּת,

- "טוֹב אַבָּא, הוֹלְכִים הַבָּיְתָה".
- "לֹא, מָתוֹק. מֵהַיּוֹם זֶה הַבַּיִת הַחוֹדֶשׁ".

וְאָז פִּתְאוֹם הַיֶּלֶד הִתְחִיל לִבְכּוֹת וּלְהִשְׁתּוֹלֵל,

- "מָה פִּתְאוֹם! זֶה לֹא הַבַּיִת שֶׁלִּי! אֲנִי גָּר עִם סַבְתָּא"!

הוּא הִשְׁתּוֹלֵל וְצָרַח וְלֹא הִצְלִיחוּ לְהַרְגִּיעוֹ בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה יָמִים תְּמִימִים, וְזֶה תִּינוֹק עִם דַּעַת. הַתִּינוֹקֶת שֶׁלִּי יָצְאָה מֵאִינְקֶבָּטוֹר, הִיא לֹא מְבִינָה וְאִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לָהּ. וְזֶה הַפֵּרוּשׁ הֶעָמֹק שֶׁל תִּינוֹק שֶׁנִּשְׁבָּה.

אֵיפֹה טַעִינוּ?

לָקְחוּ הַהוֹרִים הַמִּסְכִּנִים אֶת יַלְדָּם יַקִּירָם, שֶׁעָבְדוּ כְּמוֹ חֲמוֹרִים כְּדֵי לְגַדֵּל אֶת הַגּוּף שֶׁלּוֹ, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ בְּגָדִים וְאֹכֶל וּמִטָּה וְקוֹרַת גַּג, אֲבָל לֹא זָכוּ לְבִינָה לְהַשְׁקִיעַ בַּנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ, וְזָרְקוּ אוֹתוֹ בְּאֵיזֶה גַּן (חֲיוֹת) חִלּוֹנִי, אוֹ בֵּית סֵפֶר חִלּוֹנִי, שֶׁהִכְנִיסוּ בּוֹ כָּל מִינֵי דֵּעוֹת מְקֻלְקָלוֹת וְכָל מִינֵי הַשְׁקָפוֹת עֲקוּמוֹת, בַּזְּמַן שֶׁהֵם עוֹבְדִים בִּשְׁתֵּי מִשְׁרוֹת, בְּקֹשִׁי "סוֹגְרִים אֶת הַחֹדֶשׁ", רַק כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה טוֹב לַיֶּלֶד. וְהִנֵּה בְּגִיל 16 עוֹמֵד מוּלָם קִפּוֹד אֱנוֹשִׁי עִם שְׂעַר יָרוֹק וַעֲגִילִים בַּגַּבּוֹת, מִתְחַצֵּף וְצוֹעֵק, וְיוֹצֵא מֵהַבַּיִת בִּטְרִיקַת דֶּלֶת, וְהֵם שׁוֹאֲלִים בִּתְמִימוּת: "אַחֲרֵי כָּל מָה שֶׁהִשְׁקַעְנוּ? מַדּוּעַ זֶה מַגִּיעַ לָנוּ"? מַדּוּעַ? כִּי לֹא חָשְׁבוּ לְהַשְׁקִיעַ בָּרוּחַ.

וּמַדּוּעַ לֹא חָשְׁבוּ עַל כָּךְ? כִּי גַּם הֵם גְּדְלוּ כָּךְ! כֻּלָּם גְּדְלוּ בָּאִינְקֻבָּטוֹר הַזֶּה. אֲבָל כְּשֶׁזּוֹ הַתִּינוֹקֶת שֶׁלְּךָ, אַתָּה לֹא אוֹמֵר "שְׁמַע, הִיא כָּל הַזְּמַן בּוֹכָה, הִיא לֹא רְגוּעָה, אֲנִי מַחְזִיר אוֹתָהּ לְבֵית הַחוֹלִים. לֹא יָכוֹל, הִתְיָאַשְׁתִּי". אַתָּה תֹּאמַר אֶת זֶה עַל הַבַּת שֶׁלְּךָ? לֹא! אָז מַדּוּעַ שֶׁתֹּאמַר זֹאת עַל יְהוּדִי אַחֵר?

- "תִּשְׁמַע, אֵין מָה לְדַבֵּר אִתּוֹ! הָא, הוּא מְקֻרֶה אָבוּד! אַתָּה לֹא מַכִּיר אוֹתוֹ, הוּא אַנְטִי דָּת חֶבֶל לְךָ עַל הַזְּמַן".

נָכוֹן! הוּא כָּל מָה שֶׁאָמַרְתָּ. וּמַדּוּעַ? כִּי הוּא נוֹלָד לְתוֹךְ קֻפְסָא, זֶה מָה שֶׁהוּא מַכִּיר. תּוֹצִיא אוֹתוֹ לָעוֹלָם הָאֲמִתִּי, תַּרְאֶה לוֹ אֶת הָעוֹלָם הָאֲמִתִּי. אָז בַּהַתְחָלָה הוּא לֹא יְקַבֵּל, הוּא לֹא יַרְגִּישׁ בְּנוֹחַ, כִּי הוּא בָּטוּחַ שֶׁהוֹצֵאתָ אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם הַנּוֹרְמָאלִי. הוּא לֹא קוֹלֵט שֶׁהוּא בָּעוֹלָם הָאֲמִתִּי עַכְשָׁו, הוּא רָגִיל לִהְיוֹת בְּתוֹךְ אִינְקֻבָּטוֹר.

אֲבָל כְּמוֹ שֶׁאַתָּה סַבְלָנִי עִם הַתִּינוֹקֶת שֶׁלְּךָ, נוֹתֵן לָהּ אֶת הַזְּמַן, וְאֶת הַיַּחַס, וְאֶת הַחִיּוּךְ, וְהַרְבֵּה פְּעָמִים אַתָּה מְקַבֵּל בַּחֲזָרָה רַק צְעָקוֹת וּבְכִי, כִּי הִיא עֲדַיִן לֹא מְבִינָה, אֲבָל אַתָּה לֹא מִתְיָאֵשׁ, אַתָּה לֹא מוֹסֵר אוֹתָהּ לְמִישֶׁהוּ אַחֵר. בַּסּוֹף הִיא מְבִינָה. בְּסוֹף הִיא רְגוּעָה. אִם אַתָּה לֹא מִתְיָאֵשׁ וְאַתָּה מַרְאֶה רַק אַהֲבָה כָּל הַזְּמַן, גַּם כְּשֶׁצּוֹעֲקִים עָלֶיךָ, וּבוֹכִים לְךָ, וְיוֹרְקִים עָלֶיךָ, וְאַתָּה מַמְשִׁיךְ לַחֵיךְ וְלֹא מִתְיָאֵשׁ, בַּסּוֹף הֵם מִתְאַזְּנִים! כָּךְ כָּל נְשָׁמָה שֶׁל יְהוּדִי!

אֵין יֵאוּשׁ מֵאַף יְהוּדִי! וְגַם אֲנִי אַמְשִׁיךְ לְהַגִּיעַ לְבָתֵּי אֲבֵלִים, וַאֲנִי אֲדַבֵּר, וְאוּלַי אֶחָד יַקְשִׁיב לִי בְּקִשְׁי וְיַאֲמִין מִזֶּה לַעֲשׂוֹת חֲצִי מִצְוָה, גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה! יֵשׁ כְּאֵלֶּה הַבָּאִים לְדַבֵּר בְּבֵית אֲבֵלִים, רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ פַּחוֹת מִ-400 אִישׁ, מִסְתּוֹבְבִים

וְהוֹלְכִים. חוֹשְׁבִים שֶׁבָּאוּ לָתֵת הַרְצָאָה בְּהֵיכַל הַתַּרְבּוּת. רַק יֹאמַר שְׁנֵי מִשְׁפָּטִים, וְכֻלָּם מִיַּד יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְיִצְעָקוּ ״אֲנִי לוֹקֵחַ עַל עַצְמִי תְּפִלִּין אוֹ צִיצִית״. אֲבָל אִם הוּא בָּא לַבַּיִת חֲצִי רֵיק, וְאֵיזוֹ זְקֵנָה מֻסּוֹף אוֹמֶרֶת: ״טוֹב, אֲנִי אֶקַּח עַל עַצְמִי נְטִילַת יָדַיִם בַּבֹּקֶר״, הֵם נֶעֱלָבִים. ״מָה כְּבָר יֵצֵא לָנוּ מִזֶּה? מָה עָשִׂינוּ עִם הַשִּׁעוּר הַזֶּה״? עֲשִׂיתֶם הֲמוֹן! עֲשִׂיתֶם הֲמוֹן!

אֵין יֵאוּשׁ מֵאַף יְהוּדִי! אַתָּה אַף פַּעַם לֹא יָכוֹל לָדַעַת אֶת מִי אַתָּה פּוֹגֵשׁ, וְכַמָּה אַתָּה מַשְׁפִּיעַ. וְאֵיךְ לְהַשְׁפִּיעַ? בְּדִיּוּק כְּמוֹ עִם הַתִּינוֹקֶת שֶׁלְּךָ, בְּמְתִיקוּת, בְּחִיּוּכִים, וְגַם אִם יוֹרְקִים עָלֶיךָ וְצוֹעֲקִים עָלֶיךָ, קַבֵּל בַּהֲבָנָה. אֵין לָהֶם דַּעַת. לַתִּינוֹקֶת שֶׁלְּךָ אֵין דַּעַת! מִי שֶׁנּוֹלַד וְגָדַל לְתוֹךְ אִינְקֻבָּטוֹר אֵין לוֹ דַּעַת! תַּרְאֶה לוֹ דַּעַת! תְּפַתֵּחַ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שָׁאַתָּה מְפַתֵּחַ אֶת הַיֶּלֶד שֶׁלְּךָ! תִּתֵּן יַחַס טוֹב, יִהְיֶה טוֹב.

אָז אֲנִי לְמַדְתִּי שֶׁלֹּא מִתְיָאֲשִׁים מֵאַף יְהוּדִי. זוֹ לֹא חָכְמָה לוֹמַר דִּבְרֵי תּוֹרָה בְּבָתֵּי כְּנֶסֶת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁ, בִּפְנֵי יְהוּדִים יְקָרִים הַמַּכִּירִים וְאוֹהֲבִים אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת הַתְּפִלָּה, יְהוּדִים שֶׁמְּבִינִים עִנְיָן. בַּחוּץ יֵשׁ הַרְבֵּה תִּינוֹקוֹת שֶׁנִּשְׁבּוּ. לָאוּ דַּוְקָא זָרִים, יֵשׁ לָנוּ שָׁכֵן, קָרוֹב מִשְׁפָּחָה, חֲבֵרִים, אֲנָשִׁים טוֹבִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים כְּלוּם! הֵם לֹא רְשָׁעִים, הֵם תִּינוֹקוֹת בְּאִינְקֻבָּטוֹר, מְחַפְּשִׂים אֶת הָרַעַשׁ וְהַצִּלְצוּלִים, הַכֶּסֶף וְהַפִּרְסוּם, צָרִיךְ הַרְבֵּה סַבְלָנוּת, הַרְבֵּה יַחַס טוֹב, וְגַם הֵם יִזְכּוּ בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר לְזַהּוֹת אֶת הָעוֹלָם הָאֲמִתִּי.

באשר הוא שם

מָה הַמָּקוֹר?

כַּאֲשֶׁר אָדָם נִפְטַר, לֹא עָלֵינוּ, נוֹהֲגִים לַעֲלוֹת לְבֵית הַחַיִּים בְּתֹם ה"שִׁבְעָה", שֶׁהֵם הַשִּׁבְעָה יָמִים מֵהַקְּבוּרָה בָּהֶם יָשְׁבָה הַמִּשְׁפָּחָה בָּאֲבֵלוּת עַל הַמָּנוֹחַ. כְּמוֹ כֵּן עוֹלִים שׁוּב בַּיּוֹם ה-30 וּלְאַחַר 12 חֹדֶשׁ. יֶשְׁנָם הַנּוֹהֲגִים לַעֲלוֹת גַּם בַּחֹדֶשׁ ה-11. וְיֶשְׁנוֹ גַּם מִנְהָג בְּקֶרֶב יוֹצְאֵי לוּב שֶׁהֵם עוֹלִים לַקֶּבֶר לְאַחַר 6 חֳדָשִׁים[68].

---

[68] עַל הַמִּנְהָג הָאַחֲרוֹן לֹא מָצָאתִי לוֹ דּוֹמֶה בְּקֶרֶב עֲדוּת אֲחֵרוֹת, וְלָכֵן בִּקַּשְׁתִּי לַחְקוֹר מֵהֵיכָן הוּא נוֹבֵעַ. וְכִוּוֹן שֶׁיֶּשְׁנָם הַרְבֵּה מִנְהָגִים שֶׁנִּרְאִים מוּזָרִים לָרִאשׁוֹנָה אַךְ שָׁרְשֵׁיהֶם בְּהַרְרֵי קוֹדֶשׁ, הֶחְלַטְתִּי לְבָרֵר אֶת הָעִנְיָן בְּקֶרֶב זְקֵנֵי לוּב. מִתְבָּרֵר שֶׁלִּפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת, הֶחְלִיטוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים הָאֲרוּרִים בְּלוּב

אֲבָל מִנְהָג שֶׁנָּפוֹץ יוֹתֵר בְּקֶרֶב רוֹב הָעֵדוֹת בְּיִשְׂרָאֵל הוּא צִיּוֹן 11 חֲדָשִׁים לְקִבּוּרַת הָאָדָם, וְדַוְקָא הוּא פַּחוֹת מוּבָן. כִּי אִם נִסְתַּכֵּל בַּגְּמָרָא (מועד קטן כז:) הַדָּנָה בְּהִלְכוֹת אֲבֵלוּת שָׁם כְּתוּבִים הַזְּמַנִּים לַאֲבֵלוּת: 3 יָמִים לְבֶכִי, 7 יָמִים לְהֶסְפֵּד, 30 יוֹם לְגִהוּץ וּלְתִסְפֹּרֶת.

בְּ-3 הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הַקָּרוֹב בּוֹכֶה עַל מֵתוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְהַרְגִּיעוֹ וּלְנַחֲמוֹ. כָּל הַשִּׁבְעָה הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הֵם לְהֶסְפֵּד, שֶׁיַּסְפִּידוּ אֶת הַמֵּת לִכְבוֹדוֹ. הַיּוֹם נוֹהֲגִים פַּחוֹת לַעֲסֹק בְּהֶסְפֵּדִים כִּי מְדֻבָּר לָרוֹב בְּמַסְפִּידִים מִזְדַּמְּנִים שֶׁלֹּא הִכִּירוּ טוֹב אֶת הַנִּפְטָר וּלְצַעֲרָנוּ גַּם לֹא תָּמִיד יֵשׁ הָרְבֵּה בְּמָה לְשַׁבֵּחַ אֶת הַמָּנוֹחַ. וְאָסוּר לְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר עַל מַעֲשִׂים שֶׁלֹּא עָשָׂה וּמִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ בּוֹ, כִּי זֶה עוֹשֶׂה צַעַר לָמֵת שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הָאֱמֶת, וְשָׁם כֻּלָּם מְבַזִּים אוֹתוֹ עַל כָּל דָּבָר טוֹב שֶׁאוֹמְרִים עָלָיו בְּעוֹלָמֵנוּ וְהוּא אֵינוֹ נָכוֹן. וְלָכֵן הָרְבֵּה נוֹהֲגִים לְהַחֲלִיף אֶת הַהֶסְפֵּדִים בְּדִבְרֵי מוּסַר לִשְׁאָר הַקָּהָל, לְעוֹרֵר אֶת לִבָּם לִתְשׁוּבָה וְיוֹעִיל הַדָּבָר לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַמָּנוֹחַ. אֲבָל בִּזְמַנֵּנוּ נָהֲגוּ לַעֲרֹךְ הֶסְפֵּדִים,

---

לְהִתְעַמֵּר בַּיְּהוּדִים וְלַעֲשֹׂק אֶת כַּסְפָּם. אַחַת הַהַחְלָטוֹת הָיְתָה לִדְרוֹשׁ מַס גֻּלְגֹּלֶת עַל הַנִּקְבָּרִים, הָיָה זֶה כֹּפֶר מַמָּשׁ. הָיוּ אוֹתָם רְשָׁעִים מְחַכִּים שֶׁיִּקְבְּרוּ הַיְּהוּדִים אֶת קְרוֹבֵיהֶם, וְאָז הָיוּ מַגִּיעִים בִּדְרִישָׁה לְשָׁלֹם כֹּפֶר עַל הַקְּבוּרָה בְּדָמוּת שֶׁל מַס מוּזָר, וְאִם לֹא יְשַׁלְּמוּ, הָרֵי הַשִּׁלְטוֹנוֹת יַחְפְּרוּ אֶת הַקֶּבֶר, יוֹצִיאוּ אֶת גּוּפַת הַמָּנוֹחַ וַיַּשְׁלִיכוּ אוֹתָהּ בִּבְזָיוֹן בָּרְחוֹב ! הַסְּכוּמִים שֶׁנִּתְבַּקְּשׁוּ הַיְּהוּדִים לְשַׁלֵּם הָיוּ מֵעַל וּמֵעֵבֶר לִיכוֹלְתָּם, וְלָכֵן הִגִּיעוּ לְהֶסְכֵּם עִם אוֹתָם רְשָׁעִים, שֶׁיִּנָּתֵן לָהֶם פֶּרֶק זְמַן שֶׁל שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים לְגַיֵּס אֶת הַסְּכוּם עֲבוּר הַנִּפְטָר. בְּתוֹךְ הַשִּׁשָּׁה חֳדָשִׁים הִגִּיעַ זְמַן מוֹעֵד הַתַּשְׁלוּם הָאַחֲרוֹן, וּבְרֹב הַפְּעָמִים לֹא כָּל הַכֶּסֶף גֻּיַּס, כִּי רַבָּם הָיוּ מְעוּטֵי יְכֹלֶת. הַמִּשְׁפָּחָה הָיְתָה עוֹרֶכֶת סְעוּדָה וְעוֹלָה לַצִּיּוּן עִם חֲבֵרֶיהָ שֶׁל הַמָּנוֹחַ, וְשָׁם הָיוּ מְנַצְּלִים אֶת הַהִתְכַּנְּסוּת לַעֲרֹךְ מַגְבִּית בְּקֶרֶב הַמְנַחֲמִים לְכַסּוֹת אֶת שְׁאָר הַתַּשְׁלוּם. וְכָךְ הָיוּ מַצְלִיחִים לְשַׁלֵּם וְלִפְדּוֹת אֶת הַמֵּת מִידֵי הַשִּׁלְטוֹנוֹת, שֶׁיִּשָּׁאֵר עַל מְנוּחָתוֹ וְלֹא יוּצָא וְיִשָּׁלַךְ בְּבִזָּיוֹן חַס וְשָׁלוֹם. מִכָּאן יָצָא הַמִּנְהָג בְּקֶרֶב יוֹצְאֵי לוּב לַעֲלוֹת לַקֶּבֶר לְאַחַר שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים.

כֻּלָּם הָיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת, וְגָרוּ בִּמְקוֹמוֹת קְטַנִּים שֶׁכֻּלָּם הִכִּירוּ אֶת כֻּלָּם, וְלָכֵן הָיָה נִתָּן לְהַסְפִּידָם שִׁבְעָה יָמִים.

30 יוֹם הֵם לְתִסְפֹּרֶת. בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה לֹא מִסְתַּפְּרִים וְלֹא מִתְגַּלְּחִים. אַחֲרֵי 30 יוֹם תַּמּוּ כָּל הִלְכוֹת הָאֲבֵלוּת. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא (שם) "מִכָּאן וָאֵילָךְ - אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵי אַתֶּם רַחְמָנִים בּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי". זֶהוּ, נִגְמְרָה הָאֲבֵלוּת. זֶה נָכוֹן לַחֲמִשָּׁה אֲבֵלִים: אֲבֵלוּת עַל בֵּן, עַל בַּת, עַל אָח, עַל אָחוֹת, וְכֵן בַּעַל עַל אִשְׁתּוֹ אוֹ אִשָּׁה עַל בַּעְלָהּ. כָּל אֵלֶּה אֲבֵלִים 30 יוֹם בִּלְבַד. אֲבָל עַל הַהוֹרִים, עַל אַב וְעַל אֵם, הָאֲבֵלוּת נִמְשֶׁכֶת 12 חֹדֶשׁ עִבְרִיִּים (שם כב:) וְלֹא שָׁנָה (נִפְקָא מִינַּהּ לְשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ י"ג חֳדָשִׁים, וְאֵין הָאֲבֵלוּת חָלָה בְּכֻלָּהּ). ה-3, ה-7 וְה-30 נִמְנִים מִיּוֹם הַקְּבוּרָה, וְאִלּוּ 12 הַחֹדֶשׁ יֵשׁ מוֹנִים מִיּוֹם הַקְּבוּרָה וְיֵשׁ הַמּוֹנִים מִיּוֹם הַפְּטִירָה, אִם לֹא נִטְמַן בַּיּוֹם שֶׁנִּפְטַר (חזו"ע אבלות ח"ג, עמ' ר). "יוֹם הַשָּׁנָה", אוֹתוֹ אָנוּ מְצַיְּנִים בְּכָל שָׁנָה, הוּא לְפִי תַּאֲרִיךְ הַפְּטִירָה הָעִבְרִי.

אַךְ מֵהֵיכָן הַמָּקוֹר לְצַיֵּן 11 חֳדָשִׁים לִקְבוּרָה? אֲבֵלִים רַבִּים נוֹהֲגִים לְאַחַר 11 חֹדֶשׁ לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה, לַעֲלוֹת אֶל הַקֶּבֶר, לְהַפְסִיק לוֹמַר קַדִּישׁ לְשָׁבוּעַ, מַדּוּעַ?

אָדָם הָאוֹמֵר קַדִּישׁ עַל אָבִיו אוֹ עַל אִמּוֹ, יֵשׁ לְקַדִּישׁ טָעַם חָשׁוּב לְהוֹעִיל לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַמָּנוֹחַ שֶׁעָלָיו אוֹמְרִים אוֹתוֹ. הַקַּדִּישׁ עַצְמוֹ, לְמִי שֶׁקּוֹרֵא אֶת הַמִּלִּים, לֹא שַׁיָּךְ לַנִּפְטָר בִּכְלָל, בְּשׁוֹנֶה מִ"הַשְׁכָּבָה" שֶׁעוֹשִׂים לְמָנוֹחַ בִּשְׁמוֹ. הַקַּדִּישׁ לְעֵמַּת זֹאת הוּא בַּקָּשָׁה וּתְחִנָּה אַדִּירָה לְגִלּוּי כְּבוֹד מַלְכוּת שָׁמַיִם בָּעוֹלָם. הוּא נֶאֱמַר בַּאֲרָמִית שֶׁזּוֹ שָׂפָה שֶׁהַמַּלְאָכִים לֹא מַשְׁגִּיחִין בָּהּ (שבת יב:, סוטה לג.), וְזֹאת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַנְּאוּ בָּנוּ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים כְּאִלּוּ

דִּבְרֵי שֶׁבַח לַה׳ יִתְבָּרַךְ. זוֹ הַסִּבָּה שֶׁצָּרִיךְ מִנְיָן כְּדֵי לְאוֹמְרוֹ. כָּל תְּפִלָּה הַנֶּאֱמֶרֶת בְּיָחִיד, הַמַּלְאָכִים הֵם אֵלֶּה שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, וְאָז הֵם יְכוֹלִים לְעַכְּבָהּ בְּהֶתְאֵם לְמַעֲשֵׂינוּ, אִם אָנוּ רְאוּיִים שֶׁיְּזָרְזוּ אוֹתָהּ לְמַעְלָה אוֹ לָאו, וּבְדֶרֶךְ כְּלָל, רֻבֵּנוּ נִמְצָאִים לֹא רְאוּיִים, לְצַעֲרֵנוּ הָרַב. וְכֵיוָן שֶׁאַרְמִית הִיא שָׂפָה שֶׁמַּלְאָכִים לֹא מַשְׁגִּיחִין בָּהּ, כָּל תְּפִלָּה שֶׁנִּתְפַּלֵּל בַּאֲרָמִית תִּשָּׁאֵר אֵיתָנוֹ בְּחֶדֶר. אֲבָל בְּמִנְיָן שֶׁל יְהוּדִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצְטָרֵף אֶל הַמִּנְיָן בְּעַצְמוֹ, הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בַּמָּקוֹם (ברכות ו.), אָנוּ לֹא צְרִיכִים שְׁלִיחִים.

לָכֵן כְּשֶׁאָנוּ אוֹמְרִים אֶת הַקְּדִישׁ בְּמִנְיָן, אָנוּ מְהַלְלִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּפָנָיו. זוֹ סִבָּה לִלְמֹד לְהַקְפִּיד לְאוֹמְרוֹ נָכוֹן, בִּמְדֻיָּק וּבְצוּרָה בְּרוּרָה, מִבְּלִי לָרוּץ וְלִבְלֹעַ מִלִּים, אוֹ לַהֲגוֹתָם בְּשִׁבּוּשׁ עַד כְּדֵי שִׁנּוּי מַשְׁמָעוּת, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא חָלִילָה כְּמְחָרֵף וּמְגַדֵּף, וּבְמָקוֹם לוֹמַר "יִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל", יֹאמַר "יִתְעַלֶּה **וְיִתְעַלַּל**" לֹא עָלֵינוּ. וְאִם אוֹמְרִים אֶת הַקְּדִישׁ בַּצּוּרָה הַנְּכוֹנָה, הַדָּבָר עוֹשֶׂה קוֹרַת רוּחַ רַבָּה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּמְצָא עִמָּנוּ וְרוֹאֶה כֵּיצַד אָנוּ מְהַלְלִים אוֹתוֹ וּמַמְלִיכִים אוֹתוֹ עָלֵינוּ, וְאָז הוּא אוֹמֵר מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, כְּשֵׁם שֶׁעָשִׂיתָ לִי קוֹרַת רוּחַ אֶעֱשֶׂה אֲנִי לְךָ קוֹרַת רוּחַ, וְאוֹתוֹ הַנִּפְטָר שֶׁעֲבוּרוֹ אַתָּה אָמַרְתָּ אֶת הַקְּדִישׁ וְהִלַּלְתָּ אוֹתִי בּוֹ, אֲנִי אַעֲלֶה אֶת נִשְׁמָתוֹ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. לָכֵן יֵשׁ הַנּוֹהֲגִים לוֹמַר קַדִּישׁ "עַל יִשְׂרָאֵל" שֶׁנֶּאֱמַר אַחֲרֵי שִׁעוּרֵי תּוֹרָה גַּם לְאַחַר 12 חֹדֶשׁ וּלְמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ אֵינְסוֹף עוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁאָנוּ יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹת בָּהֶם אֶת יְקִירֵנוּ.

הַנִּפְטָר נִשְׁפָּט לְמַעְלָה כְּבָר עִם עֲלִיַּת נִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשָׂיו בַּסֵּפֶר נִכְתְּבוּ וְעוֹשִׂים לוֹ חֶשְׁבּוֹן מָהִיר, כַּמָּה

עֲבֵרוֹת וְכַמָּה מִצְוֹות, הַאִם הוּא נִמְצָא בְּיִתְרָה אוֹ בְּמִינוּס חַס וְשָׁלוֹם. תָּם אַךְ לֹא נִשְׁלַם. יֵשׁ גַּם לָדוּן אֶת הַסְּפֵיחִים (בִּשְׁנַת שְׁמִיטָה אָסוּר לִשְׁתּוֹל יְרָקוֹת, אַךְ פְּעָמִים יֵשׁ סְפֵיחִים, זְרָעִים שֶׁנָּפְלוּ בָּאֲדָמָה בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁנָה וְצָמְחוּ מֵעַצְמָם, וְאָדָם לֹא יוֹדֵעַ עֲלֵיהֶם בִּכְנִיסַת הַשְּׁמִיטָה, אֶלָּא צָרִיךְ לְחַכּוֹת וְלִרְאוֹת אִם צוֹמְחִים כָּאֵלֶּה בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁנָה, כִּי הֵם אֲסוּרִים מִדְּרַבָּנָן (ירושלמי דמאי פ״ב, ה״א), שֶׁמָּא יִשְׁתֹּל אָדָם יְרָקוֹת וְיֹאמַר סְפֵיחִים הֵם).

גַּם הָאָדָם מַשְׁאִיר ״סְפֵיחִים״ אַחֲרָיו שֶׁצּוֹמְחִים אַחֲרֵי לֶכְתּוֹ. הוּא מַשְׁאִיר אַחֲרָיו יְלָדִים, תַּלְמִידִים, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם מֻשְׁפָּעִים מֵהַצּוּרָה בָּהּ גָּדְלוּ וְצָמְחוּ תַּחַת הַשְׁפָּעָתוֹ שֶׁל הַמָּנוֹחַ בְּחַיָּיו, גַּם הֵם נִרְשָׁמִים לִזְכוּת אוֹ לְחוֹבַת הַמָּנוֹחַ. אָמְנָם אָדָם שֶׁנִּפְטַר כְּבָר לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שׁוּם מִצְוָה אוֹ עֲבֵרָה מֵעַצְמוֹ, אַךְ בְּכָל זֹאת דִּינוֹ נִשְׁאַר פָּתוּחַ 12 חֹדֶשׁ מְלֵאִים, וּמוֹסִיפִים לְתִיקוֹ גַּם אֶת מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל תַּלְמִידָיו וִילָדָיו שֶׁהוֹתִיר אַחֲרָיו, וְלָכֵן הַמִּשְׁפָּחָה מְקַבֶּלֶת עַל עַצְמָהּ לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוֹות שֶׁיְּזַקְפוּ לִזְכוּת קְרוֹבָם שֶׁיֵּחָתֵם דִּינוֹ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר לְטוֹבָה. וְכָךְ כָּל מִצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה, אֲפִילּוּ עֲבוּר עַצְמוֹ וְהִתְחַזְּקוּתוֹ שֶׁלּוֹ, יְכַוֵּן לְעִלּוּי נִשְׁמַת אֲהוּבוֹ, ״זֶה לִזְכוּת אַבָּא, לְעִלּוּי נִשְׁמַת אִמָּא״, וְכוּ׳.

גַּם הַקַּדִּישׁ נִמְנָה בֵּין מִצְוֹות אֵלּוּ, וְיֵשׁ לוֹ טָעַם רַב לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַמָּנוֹחַ, אֲבָל יֵשׁ שְׁנֵי סוּגֵי עִלּוּי נְשָׁמָה. יֵשׁ פְּעָמִים, לֹא עָלֵינוּ, שֶׁהַמָּנוֹחַ הִרְשִׁיעַ בְּמַעֲשָׂיו וְנִדּוֹן לַגֵּיהִנֹּם, וְיֵשׁ בַּקַּדִּישׁ מַעְלָה שֶׁיָּכוֹל לְהוֹעִיל לְהוֹצִיאוֹ מִגֵּיהִנֹּם וּלְהַכְנִיסוֹ לְגַן עֵדֶן, וְאִלּוּ יֵשׁ אֲחֵרִים שֶׁלְּכַתְּחִלָּה נִמְצְאוּ בַּעֲלֵי זְכוּת לְהִכָּנֵס לְגַן עֵדֶן, אַךְ גַּם בְּגַן עֵדֶן יֵשׁ אֵינְסוֹף עוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וְהַקַּדִּישׁ מָרִים אֶת נִשְׁמַת הַמָּנוֹחַ מֵעוֹלָם עֶלְיוֹן אֶחָד לְגָבוֹהַּ מִמֶּנּוּ.

כָּתוּב בַּמִּשְׁנָה (עֵדוּיוֹת ב, י) בְּשֵׁם רַבִּי עֲקִיבָא: חֲמִשָּׁה דְּבָרִים שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ: מִשְׁפַּט דּוֹר הַמַּבּוּל, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. מִשְׁפַּט אִיּוֹב, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. מִשְׁפַּט הַמְּצֹרְיִים, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. מִשְׁפַּט גּוֹג וּמָגוֹג לֶעָתִיד לָבוֹא, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. מִשְׁפַּט רְשָׁעִים בְּגֵיהִנֹּם, שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו, כג) "וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ".

רַבִּי עֲקִיבָא מוֹנֶה חֲמִשָּׁה דְּבָרִים שֶׁזְּמַנָּם נִמְשָׁךְ עַל פְּנֵי שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ: הַמַּבּוּל שֶׁל נֹחַ, מַכּוֹת מִצְרַיִם, יְסוּרֵי אִיּוֹב, מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, וְדִין רְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם. עִקַּר דִּין גֵּיהִנֹּם הוּא 12 חֹדֶשׁ לְפִי רַבִּי עֲקִיבָא. אָז מִי שֶׁמַּכִּיר מִדְּרָשִׁים מֵהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּמִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת בָּהֶם מְסֻפָּר עַל אֲנָשִׁים שֶׁנִּשְׂרְפִים וְנֶעֱנָשִׁים אַלְפֵי שָׁנִים בְּעוֹלָם הָאֱמֶת, כְּדַאי רַבִּי עֲקִיבָא לִסְמֹךְ עָלָיו בִּשְׁעַת הַדְּחָק שֶׁיּוֹצִיאוּ אוֹתָנוּ אַחֲרֵי 12 חֹדֶשׁ. כַּמּוּבָן שֶׁאִם חָטָא יוֹתֵר יִהְיוּ לוֹ 12 חֹדֶשׁ יוֹתֵר קָשִׁים, אֲבָל זֶה פֶּרֶק הַזְּמַן שֶׁיִּהְיֶה שָׁם.

מִכָּאן יָצָא הַמִּנְהָג לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה וּלְהַפְסִיק אֶת אֲמִירַת הַקַּדִּישׁ לְמֶשֶׁךְ שָׁבוּעַ מִיָּד בְּסוֹף הַחֹדֶשׁ הָ-11, בָּזֶה אָנוּ מְבַטְּאִים כִּבְיָכוֹל אֶת אֱמוּנָתֵנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָס עַל אָהוּבֵנוּ, וְהַנִּפְטָר לֹא נִכְנַס לַגֵּיהִנֹּם מִלְּכַתְּחִלָּה, שֶׁדֵּינוֹ 12 חֹדֶשׁ כָּאָמוּר, וְכָל הַקַּדִּישִׁים שֶׁאָמַרְנוּ וְנֹאמַר הֵם רַק לְהָרִימוֹ מֵעוֹלָם עֶלְיוֹן אֶחָד לְמִשְׁנֵהוּ. זֶהוּ רַק מִנְהָג, וְיֵשׁ שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתוֹ, כִּי לָרוֹב יָצְאוּ שִׁבּוּשִׁים, עַד שֶׁיֵּשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁמְּסַיְּמִים בְּטָעוּת אֶת הָאֲבֵלוּת לְאַחַר 11 חֹדֶשׁ בִּלְבַד.

מָה יוֹצֵא לִי מִזֶּה?

וְיֵשׁ גַּם רֶוַח לֹא קָטָן עֲבוּר הַחַיִּים מִצִּיּוּן הַיּוֹם לְסִיּוּם 11 חֹדֶשׁ. בִּזְמַן הַ-7 וְהַ-30, רַבִּים בָּאוּ לָהֶסְפֵּדִים וְלַשְׁעוֹרִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְעִלּוּי נִשְׁמַת הַמֵּת. כַּאֲשֶׁר הֵבִינוּ כִּי מַעֲשֵׂיהֶם יְכוֹלִים לְהוֹעִיל

לְעִלּוּי נִשְׁמַת אָהוּבָם, חֶלְקָם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי קַבָּלוֹת לְהִתְחַזֵּק בְּמִצְווֹת קַיָּמוֹת אוֹ לְאַמֵּץ מִצְווֹת חֲדָשׁוֹת, וְכֵן לִפְרֹשׁ מֵעֲבֵרוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, הַכֹּל כְּדֵי לִזְקֹף לִזְכוּת הַנִּפְטָר. אָדָם מִתְחַיֵּב לְהִתְאַמֵּץ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית שְׁלֵמָה בְּמִנְיָן, וְלֹא רַק קְרִיאַת שְׁמַע עִם תְּפִלִּין מוּל הַמַּרְאָה בְּ-8 בַּבֹּקֶר. לָבוֹא גַּם לְמִנְחָה וְעַרְבִית וְלוֹמַר אֶת כָּל הַקְּדִישִׁים, לְקַבֵּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה, לְהִתְחַזֵּק בִּשְׁמִירַת הַשַּׁבָּת, כָּל אָדָם מַכִּיר אֶת עַצְמוֹ וּמְקַבֵּל קַבָּלוֹת לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל הַפְּרָצוֹת הַקַּיָּמוֹת בּוֹ בְּאוֹתוֹ זְמַן.

בִּזְמַן ה״שִׁבְעָה״ הֲכִי קַל לְהַרְבּוֹת בְּמִצְווֹת. הָרֵי יוֹשְׁבִים שָׁבוּעַ שָׁלֵם בַּבַּיִת, אֵין עֲבוֹדָה, אֵין טֶלֶוִיזְיָה דְּלוּקָה, אֵין הַסָּחַת דַּעַת, אֵין מָה לַעֲשׂוֹת כָּל הַשִּׁבְעָה חוּץ מִלְּלַמֵּד הִלְכוֹת אֲבֵלוּת, לִקְרֹא דִּבְרֵי מוּסַר וּלְהַרְבּוֹת בְּקַדִּישִׁים וּבִבְרָכוֹת. פִּתְאוֹם כֵּן מֵנִיחַ תְּפִלִּין כָּל בֹּקֶר, 3 תְּפִלּוֹת שְׁלֵמוֹת בְּמִנְיָן, הַכֹּל מְצַיָּן.

לְאַחַר הַשָּׁבוּעַ הַנַּ״ל, חוֹזֵר כָּל אָבֵל אֶל בֵּיתוֹ וְאֶל חַיָּיו, אֶל הָעֲבוֹדָה וְשִׂגְרַת הַיּוֹם יוֹם, הַטִּפּוּל בַּיְלָדִים וְהַוּוּכּוּחִים עִם הָאִשָּׁה. בַּיּוֹם ה-30 כְּבָר לֹא כָּל הַקְּרוֹבִים מַגִּיעִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְאַזְכָּרָה. חֶלְקָם מַמְשִׁיכִים לָבוֹא בְּמֶשֶׁךְ הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, הַזָּקֵן שֶׁל הָאֲבֵלוּת עֲדַיִן מְעַטֵּר אֶת פְּנֵיהֶם, הַכֹּל עֲדַיִן טָרִי.

כְּשֶׁהַחֹדֶשׁ נִגְמָר, רֻבָּם כְּכֻלָּם כְּבָר נַעֲלָמִים חֲזָרָה אֶל סֵדֶר הַיּוֹם שֶׁקָּדַם לִפְטִירַת הַמָּנוֹחַ. זֶה לֹא נוֹבֵעַ מֵרֹעַ, אֶלָּא זֶה כֹּחַ הַהֶרְגֵּל שֶׁל שֶׁטֶף הַחַיִּים שֶׁנֶּעֱצַר לִזְמַן קָצַר וּמִיַּד חָזַר לְסוּרוֹ וְשָׁטַף אֶת הָאֲבֵלִים עִמּוֹ. הָאֵבֶל רוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן וְלוֹמַר קַדִּישִׁים, אֲבָל יֵשׁ אֵרוּעַ לַיֶּלֶד בְּבֵית סֵפֶר בַּבֹּקֶר, וְהַחֲנָיָה שֶׁל הַבַּת דּוֹדָה שֶׁל הַשְּׁכֵנָה בָּעֶרֶב, וְסוּפְשָׁבוּעַ עִם הָאִשָּׁה בְּצִימֶר

בְּקִבּוּץ שֶׁאֵין שָׁם בֵּית כְּנֶסֶת בַּסְּבִיבָה, וְהַזְּמַן עוֹבֵר וְהַמִּצְווֹת וְהַקַּבָּלוֹת נֶעֱלָמוֹת תַּחַת מְרוּץ הַחַיִּים.

בֵּינְתַיִם הַמָּנוֹחַ יוֹשֵׁב לוֹ לְמַעְלָה, אֵין לוֹ לְאָן לָלֶכֶת, הוּא מְחַכֶּה לְעוֹד קַדִּישִׁים וּמִצְווֹת שֶׁיַּעֲלוּ לְמַעְלָה בְּטֶרֶם יַחְתְּמוּ אֶת 12 הַחֹדֶשׁ שֶׁלּוֹ, וְהוּא רוֹאֶה כִּי הָאֶסְפָּקָה הוֹלֶכֶת וְאוֹזֶלֶת, הַמַּשָּׂאִיּוֹת שֶׁל הַמִּצְווֹת הִתְחַלְּפוּ בִּמְכוֹנִיּוֹת, וְאַחַר כָּךְ בְּאוֹפַנּוֹעִים, וְעַכְשָׁו מִדֵּי פַּעַם מַגִּיעָה חֲבִילָה קְטַנָּה עַל גַּלְגַּלִּיּוֹת. שָׂכְחוּ אוֹתוֹ!

כַּאֲשֶׁר מְצַיְּנִים אֶת הַ-11 חֹדֶשׁ לִפְטִירַת הָאָדָם, עוֹשִׂים סְעוּדָה וּמַפְסִיקִים אֶת הַקְּדִישׁ, וְאָז פִּתְאוֹם הַבֵּן מִתְעוֹרֵר, אוֹמֵר לְעַצְמוֹ עָבְרוּ 11 חֹדֶשׁ מֵאָז שֶׁאַבָּא נִפְטַר. חֹדֶשׁ הַבָּא סוֹגְרִים לְאַבָּא אֶת הַתִּיק, מָה שֶׁצָּבַר צָבַר! וּמָה אֲנִי עָשִׂיתִי עִם כָּל הַקַּבָּלוֹת שֶׁקִּבַּלְתִּי עַל עַצְמִי לַעֲלַיִת נִשְׁמָתוֹ? לְהוֹסָפַת זְכֻיּוֹת עֲבוּרוֹ? דְּבָרִים שֶׁהִתְחַלְתִּי וְהִפְסַקְתִּי, דְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁהָיִיתִי צָרִיךְ לְהַפְסִיק וְחָזַרְתִּי לַעֲשׂוֹתָם, הַקַּדִּישִׁים שֶׁנֶּעֱלְמוּ לְאַחַר 3-4 חֳדָשִׁים, אֵיפֹה הַתְּפִלּוֹת? הַשַּׁבָּת? הוּא תּוֹפֵס אֶת עַצְמוֹ.

וְאָז הוּא אוֹמֵר, טוֹב מָה שֶׁהָלַךְ כְּבָר לֹא יַחְזוֹר, אֲנִי אַרְוִיחַ אֶת מָה שֶׁנִּשְׁאַר. אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ עִם מִזְוָדָה עִם 100 אֶלֶף דּוֹלָר מֵעַל הַגֶּשֶׁר, וּלְפֶתַע רוּחַ נוֹשָׂבֶת וְמָעִיפָה 80 אֶלֶף מִתּוֹכָם אֶל הַמַּיִם, הַאִם הוּא יַשְׁלִיךְ אֶת 20 אֶלֶף הַנּוֹסָפִים אַחֲרֵיהֶם אוֹ יְמַהֵר לְאַמֵּץ הַמִּזְוָדָה אֶל לִבּוֹ? נִשְׁאַר לִי עוֹד חֹדֶשׁ? אֶתְאַמֵּץ בּוֹ יוֹתֵר. אֶתְפַּלֵּל יוֹתֵר, אֶתֵּן צְדָקוֹת, אֶתְרֹם לְסֵפֶר תּוֹרָה, אֶעֱשֶׂה שְׁעוּרִים עִם רַב לְזִכּוּי הַמִּשְׁפָּחָה וַחֲבֵרִים, לְהַרְבּוֹת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר זְכֻיּוֹת לְאַב הַמָּנוֹחַ בְּטֶרֶם סוֹגְרִים אֶת דִּינוֹ לַשָּׁנָה זוֹ. וְזֶה עוֹבֵד. כָּל זְכוּת נִרְשֶׁמֶת בִּפְנֵי עַצְמָהּ. אָז כַּמָּה טוֹב שֶׁיֵּשׁ סְעוּדָה אַחֲרֵי 11 חֹדֶשׁ.

לְחַיִּים

גַּם לַחַיִּים יֵשׁ סְעוּדַת 11 חֹדֶשׁ, זוֹ סְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל. הַיּוֹם הַזֶּה מְצַיֵּין 11 חֹדֶשׁ שֶׁעָבְרוּ מֵאָז רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן, שָׁם הִתְפַּלַּלְנוּ וּבָכִינוּ לַה׳ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לָנוּ עוֹד שְׁנַת חַיִּים, וְלָקַחְנוּ עַל עַצְמֵנוּ קַבָּלוֹת לְהִתְחַזְּקוּת בַּעֲבוֹדַת ה׳ וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו, לְהֵיטִיב דְּרָכֵינוּ הַקְּלוֹקָלוֹת וְלִהְיוֹת בְּנֵי אָדָם טוֹבִים יוֹתֵר בְּאֹפֶן כְּלָלִי. וְכָךְ אָנוּ אוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה בְּכָל יְמֵי הַתְּשׁוּבָה מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּפּוּרִים "זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בְּחַיִּים, וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים **לְמַעַנְךָ** אֱלֹקִים חַיִּים". תֵּן לָנוּ שָׁנָה חַיִּים **בִּשְׁבִילְךָ** ה׳ יִתְבָּרַךְ, לֹא בִּשְׁבִילֵנוּ! "תֵּן לִי עוֹד שָׁנָה שֶׁאֲנִי אוּכַל לִלְמֹד יוֹתֵר תּוֹרָה, לְהִתְפַּלֵּל יוֹתֵר בְּמִנְיָן, שֶׁאֲנִי אֶשְׁמֹר יוֹתֵר שַׁבָּתוֹת, תֵּן לִי". וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים בַּחֲתִימָה הוּא כְּבָר טוֹבֵעַ בְּדִמְעוֹתָיו, מְקַבֵּל אֶת כָּל הַקַּבָּלוֹת הַסּוֹפְיוֹת, הוּא כְּבָר עוֹבֵר לְמַעֲשֵׂי חֲסִידוּת, וּמַבְטִיחַ לִטְבֹּל בְּמִקְוֶה לְתוֹסֶפֶת טָהֳרָה, רַק תֵּן לִי עוֹד שָׁנָה.

וְכָךְ עַד סוֹף הַחַגִּים הוּא נִמְצָא בְּחֹפֶשׁ אֶחָד גָּדוֹל מֵהַחַיִּים הַיּוֹם יוֹמִיִּים, עִם כָּל הַ"גְּשָׁרִים" שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים מֵהָעֲבוֹדָה בֵּין הַחַגִּים, וְהוּא יוֹשֵׁב בַּסֻּכָּה אוֹתָהּ בָּנָה בְּחֵשֶׁק רַב, וּמְנַעֲנֵעַ אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים עִם אֶתְרוֹג שֶׁקָּנָה מִבְּנֵי בְּרַק בְּ-500 שֶׁקֶל, מִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, עוֹלֶה לַתּוֹרָה בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה וְרוֹקֵד עִמָּהּ בַּהַקָּפוֹת שְׁנִיּוֹת, וְאֵיךְ אֶפְשָׁר מִבְּלִי חוֹבַת הַיּוֹם שֶׁל "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ", וְאֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר (עַל הָאֵשׁ) וְיַיִן (וּבִירָה, וּוֹדְקָה וְכָל מָה שֶׁבְּנֵיהֶם), וְהוּא שָׂמֵחַ וּמְאֻשָּׁר, וְגַם הַכִּפָּה הַלְּבָנָה לֹא יוֹרֶדֶת מֵרֹאשׁוֹ. הָאוֹרוֹת שֶׁל הֶחָג, הַקַּבָּלוֹת שֶׁקִּבֵּל, מַרְגִּישׁ שֶׁנָּתְנוּ לוֹ חַיִּים.

וְאָז מַגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל "אַחֲרֵי הַחַגִּים". עוֹד פַּעַם צָרִיךְ לַחְזוֹר לַעֲבוֹדָה, לְהִתְקַע בַּפְּקָקִים, לָרִיב עִם הַשָּׁכֵן שֶׁחוֹסֵם אוֹתְךָ בַּחֲנָיָה כָּל בֹּקֶר, לָרוּץ לַאֲסִפוֹת הוֹרִים שֶׁל הַיֶּלֶד, לְהִתְוַכֵּחַ אֵצֶל אִמָּא שֶׁל מִי יַעֲשׂוּ אֶת הַשַּׁבָּת. וְכָךְ חוֹלְפִים חֶשְׁוָן, כִּסְלֵו, טֵבֵת, הַזְּמַן עוֹבֵר וְאֵינוֹ מַרְגִּישׁ. הִנֵּה פֶּסַח, שָׁבוּעוֹת, ט׳ בְּאָב... אֱלוּל!

עָבְרוּ 11 חֹדֶשׁ?! הוּא עוֹד מַגִּיעַ מִדֵּי פַּעַם בְּעֶרֶב שַׁבָּת לְבֵית הַכְּנֶסֶת כְּשֶׁהוּא לֹא נִרְדָּם, וְהִנֵּה הַגַּבַּאי מַזְכִּיר לָהֶם שֶׁיֵּשׁ הַתָּרַת נְדָרִים הַשָּׁבוּעַ, 40 יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, 40 יוֹם לִפְנֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים. מָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה? מָה יוֹם הַכִּפּוּרִים? רַק עַכְשָׁו הָיָה פֶּסַח. אֵיךְ עָבְרוּ 11 חֹדֶשׁ?!

הוּא מְמַהֵר לְהַעֲלוֹת מִמַּעֲמַקֵּי זִכְרוֹנוֹ מָה הוּא קִבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן, מָה הוּא קַיָּם? מָה נִשְׁאַר לוֹ מִכֻּלָּן כָּרֶגַע? כִּמְעַט כְּלוּם, אִם בִּכְלָל! אֵיךְ הוּא יָבוֹא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹד חֹדֶשׁ לְבַקֵּשׁ עוֹד שְׁנַת חַיִּים? מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פְּרַאייר? אָדָם נִגַּשׁ אֶל הַבַּנְק לְבַקֵּשׁ הַלְוָאָה לִפְתֹּחַ עֵסֶק, אֶת הַכֶּסֶף הוּא בִּזְבֵּז עַל טִיּוּלִים וְתַעֲנוּגוֹת, וְעַכְשָׁו נִגַּשׁ לַבַּנְק לְבַקֵּשׁ הַלְוָאָה נוֹסֶפֶת כִּי נִגְמַר לוֹ הַכֶּסֶף וְהוּא עוֹד לֹא הִתְחִיל עִם הָעֵסֶק, הַאִם יִתְּנוּ לוֹ? הֵם יְבַקְּשׁוּ חֲזָרָה אֶת מָה שֶׁכְּבָר נָתְנוּ לוֹ.

אֲנַחְנוּ בָּאִים אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְבַקְּשִׁים שָׁנָה בִּשְׁבִילוֹ, "**לְמַעַנְךָ** אֱלֹקִים חַיִּים", וְלָקַחְנוּ אֶת כֻּלָּהּ בִּשְׁבִילֵנוּ. נָבוֹא לְבַקֵּשׁ עוֹד שָׁנָה? אָז מָה עוֹשִׂים, בִּזְבַּזְנוּ כְּבָר 11 חֹדֶשׁ! נְנַצֵּל אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה. אֲבָל מָה כְּבָר אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בְּחֹדֶשׁ? לְהַפֵּךְ לַצַּדִּיק כְּמוֹ הַבָּבָא סָאלִי זָצוּק״ל?

עַל מִי אֲנִי עוֹבֵד?

וְגַם אִם בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה אֲנִי אַדִּיר שֵׁינָה מֵעֵינַי וָאָקוּם לַסְּלִיחוֹת בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר, אֶתְפַּלָּל שׁוּב כָּל הַתְּפִלּוֹת בִּמְלוֹאָן בְּמִנְיָן וּבְזִמָּנָן, אָרוּץ מִשְׁעוּר תּוֹרָה אֶחָד לְמִשְׁנֵהוּ. עַל מִי אֲנִי עוֹבֵד? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה מָה עָשִׂיתִי בַּ-11 הַחֲדָשִׁים הַקּוֹדְמִים, וְהוּא שֶׁנִּמְצָא מֵעַל הַזְּמַן כְּבָר רוֹאֶה מָה אֲנִי הוֹלֵךְ לִהְיוֹת בְּחֶשְׁוָן הַבָּא. כִּי זֶה כָּל שָׁנָה חוֹזֵר עַל עַצְמוֹ, אָז עַל מִי אֲנִי עוֹבֵד כְּשֶׁאֲנִי מִתְאַמֵּץ בֶּאֱלוּל? מָה זֶה מִשְׁחָק? וְהַתְּשׁוּבָה הִיא "בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם" (בראשית כא, יז).

שָׂרָה אִמֵּנוּ דָּרְשָׁה מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁיְּגָרֵשׁ אֶת הָגָר וְיִשְׁמָעֵאל מֵעֲלֵיהֶם, לְאַחַר שֶׁרָאְתָה כִּי הוּא מְקַלְקֵל בְּמַעֲשָׂיו וְחָשְׁשָׁה לְחִנּוּכוֹ שֶׁל יִצְחָק, שֶׁנֶּאֱמַר (שם, ט): "וַתֵּרֶא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מְצַחֵק", וְכָתְבוּ חֲזַ"ל (פסיקתא זוטרתא בראשית כא, ט): דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָא "אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית (אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם) מְצַחֵק", רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין "מְצַחֵק" אֶלָּא גִּלּוּי עֲרָיוֹת, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לט, יז) "בָּא אֵלַי הָעֶבֶד הָעִבְרִי אֲשֶׁר הֵבֵאתָ לִי **לְצַחֶק** בִּי". רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר "מְצַחֵק" זוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב, ו) "וַיָּקוּמוּ **לְצַחֵק**". רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל ר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר "מְצַחֵק" זוֹ שְׁפִיכַת דָּמִים, כְּגוֹן (שמואל-ב ב, יד) "יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים **וִישַׂחֲקוּ** לְפָנֵינוּ". אָמַר יִשְׁמָעֵאל לְיִצְחָק "נֵלֵךְ וְנִרְאֶה חֶלְקֵנוּ בַּשָּׂדֶה". הָיָה יִשְׁמָעֵאל נוֹטֶה קֶשֶׁת וְחִצִּים וּמוֹרֶה כְּלַפֵּי יִצְחָק וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ מְצַחֵק.

אַבְרָהָם אָבִינוּ הִתְקַשָּׁה לְקַבֵּל אֶת דְּרִישָׁתָהּ שֶׁל שָׂרָה. אָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ לְעַצְמוֹ, הֲרֵי זֶה רַק נַעַר, בֶּן 14, עוֹד אֶפְשָׁר לְלַמֵּד אוֹתוֹ, לְחַזֵּק אוֹתוֹ, אוּלַי נַשְׁאִיר אוֹתוֹ עוֹד קְצָת. עַד

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרֶה לוֹ שֶׁיִּשְׁמַע לְקוֹל אִשְׁתּוֹ, וְשֶׁלֹּא יִדְאַג לַנַּעַר. נָתַן אַבְרָהָם לְהָגָר וּלְיִשְׁמָעֵאל מְעַט מַיִם וְצֵידָה לַדֶּרֶךְ וְשִׁלְּחָם מֵעָלָיו (בראשית כא, יב).

אֶלָּא שֶׁהַנַּעַר חָלָה בַּדֶּרֶךְ, וְהָאֵם שֶׁנִּשָּׂאָה אוֹתוֹ עַל כְּתֵפֶיהָ נֶאֱלְצָה גַּם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַמַּיִם שֶׁהָיוּ לָהֶם, וְהֵבִינָה כִּי אֵין דֶּרֶךְ לְהַצִּיל אֶת שְׁנֵיהֶם, וְכִי בְּנָהּ כְּנִרְאֶה יַחֲזִיר נִשְׁמָתוֹ לְבוֹרְאוֹ בְּקָרוֹב. כֵּיוָן שֶׁלֹּא יָכְלָה לִרְאוֹת בְּמוֹתוֹ מוּל עֵינֶיהָ, רָאֲתָה שִׂיחִים גְּבוֹהִים בְּמָקוֹם מְסֵתָם, וְהִשְׁלִיכָה אוֹתוֹ שָׁם כְּשֶׁהִיא מַמְשִׁיכָה בִּדְמָעוֹת הָלְאָה (שם, טו).

הָגָר פּוֹגֶשֶׁת בְּמַלְאַךְ שֶׁאוֹמֵר לָהּ כִּי ה׳ יִתְבָּרַךְ שָׁמַע אֶת קוֹל בְּכִיּוֹ שֶׁל הַנַּעַר ״בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם״, וְנַעֲשָׂה לָהֶם נֵס שֶׁמָּצְאוּ מַיִם וְהֶחְלִים יִשְׁמָעֵאל, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבְטִיחַ כִּי הוּא יִלְוֶה אֶת הַנַּעַר וִיבָרֵךְ אוֹתוֹ וְיִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וּמַצְלִיחַ (שם, יז-יח).

מְגַלִּים חַז״ל[69] (תנחומא ויצא, ה) כִּי הַמַּלְאָכִים לְמַעְלָה בִּקְּשׁוּ לִמְנוֹעַ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁלֹחַ גְּאֻלָּה לְיִשְׁמָעֵאל, וּבָאוּ אֵלָיו עִם טְעָנוֹת חֲזָקוֹת מַדּוּעַ הוּא לֹא רָאוּי בֶּאֱמֶת לְהַצָּלָה. הָרֵי

---

[69] וְזוֹ לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרָה שָׂרָה לְאַבְרָהָם, גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְגוֹ׳ (בראשית כא, י), כָּל אוֹתוֹ הָעִנְיָן, מַה כְּתִיב שָׁם, וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח לֶחֶם וְגוֹ׳. כֵּיוָן שֶׁכָּלוּ הַמַּיִם מִן הַחֵמֶת וְהָיָה יִשְׁמָעֵאל מֵת בַּצָּמָא, מִיָּד וַתַּשְׁלֵךְ אֶת הַיֶּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, זֶה הָרוֹתֵם הַגָּדֵל בַּמִּדְבָּר. רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא אוֹמֵר, מָקוֹם שֶׁהִסִּיחַ עִמּוֹ אֶחָד מִן הַמַּלְאָכִים. רַבִּי בֶּרֶכְיָה אוֹמֵר, שֶׁהִטִּיחָה דְּבָרִים קָשִׁים כְּלַפֵּי מַעְלָה. אָמְרָה לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּבָיכוֹל אַתָּה דּוֹמֶה לְבְנֵי אָדָם, שֶׁהֵן אוֹמְרִים לִתֵּן דָּבָר וְחוֹזְרִים בָּהֶן. לֹא כָךְ אָמַרְתָּ לִי הַרְבֵּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֵךְ, הֲרֵי הוּא מֵת בַּצָּמָא. מִיָּד רָמַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְאָךְ לְהָרְאוֹת לָהּ אֶת הַבְּאֵר. אָמַר אוֹתוֹ מַלְאָךְ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לָרָשָׁע הַזֶּה שֶׁעָתִיד לְקַפֵּחַ אֶת הָעוֹבְרִים וְאֶת הַשָּׁבִים, אַתָּה מַעֲלֶה לוֹ אֶת הַבְּאֵר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַהוּ עַכְשָׁו, לֹא צַדִּיק הוּא, אֵינִי דָן אֶת הָאָדָם אֶלָּא עַל שָׁעָה שֶׁעוֹמֵד בָּהּ בַּדִּין לְפָנָי. לְפִיכָךְ כְּתִיב: כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר **בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם**.

מִיִּשְׂמָעֵאל יֵצְאוּ צָרִים לְיַעֲקֹב, הֵם יַהַרְגוּ בַּיְּהוּדִים וְיִצְעֲרוּ אוֹתָם, יִשְׂתַּתְּפוּ בְּחֹרְבַּן בָּתֵּיהֶם, יַעֲשׂוּ בָּהֶם פְּרָעוֹת בַּגָּלוּיוֹת, יָקִימוּ אִרְגּוּנֵי טֵרוֹר וִיפוֹצְצוּ אוֹטוֹבּוּסִים הוֹמֵי אָדָם... כַּמָּה צָרוֹת יִסְבְּלוּ מִמֶּנּוּ יוֹצְאֵי יֶרֶכוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲהוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לָמָּה לְהַצִּילוֹ? שֶׁיָּמוּת!

עוֹנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּרֵגַע הוּא צַדִּיק אוֹ רָשָׁע? עוֹנִים לוֹ שֶׁהוּא צַדִּיק, אִם כֵּן אֲנִי שׁוֹפֵט אוֹתוֹ "בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם", וַאֲנִי אַצִּיל אוֹתוֹ. וְקָשֶׁה, וְכִי צַדִּיק הוּא נִקְרָא? הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁשָּׂרָה רָאֲתָה אוֹתוֹ 'מְצַחֵק', וְהַכְּתוּבָה שֶׁחָשׁוּד הָיָה עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים וַעֲבוֹדָה זָרָה, וְזֶה שֶׁהוּא בֶּן 14. אֵלֶּה 3 הַמִּצְוֹוֹת הַחֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר עֲבוּר יְהוּדִי, שֶׁיֵּהָרֵג וּבַל יַעֲבוֹר עֲלֵיהֶם (סנהדרין עד.). אֵלֶּה 3 מִתּוֹךְ 7 מִצְוֹוֹת בֶּן נֹחַ שֶׁגּוֹי חַיָּב עֲלֵיהֶם מִיתָה גַּם אִם עָבַר עֲלֵיהֶם בְּשׁוֹגֵג. זֶה צַדִּיק?! וְהַמַּלְאָכִים עוֹנִים לִשְׁאֵלַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא צַדִּיק?

אֶלָּא שֶׁלַּמִּלִּים "צַדִּיק" וְ"רָשָׁע" יֵשׁ מַשְׁמָעוּת נוֹסֶפֶת מִזּוֹ שֶׁאָנוּ רְגִילִים לַחְשֹׁב עָלֶיהָ. אָנוּ חוֹשְׁבִים עַל מִלִּים אֵלּוּ כְּתֹאַר כְּלָלִי לְאָדָם עַל פִּי מַעֲשָׂיו, מִי שֶׁשּׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת וְנוֹחַ לַבְּרִיּוֹת וְלַשָּׁמַיִם, זֶה צַדִּיק, וּמִי שֶׁפּוֹשֵׁעַ וּפוֹגֵעַ בְּכָל מָה שֶׁקָּדוֹשׁ וּמְרַמֶּה אֲנָשִׁים, זֶה רָשָׁע. אֲבָל יֵשׁ עוֹד צַדִּיק וְרָשָׁע, בְּמֻשָּׂגִים שֶׁל בֵּית דִּין.

אָדָם שֶׁמֵּאָשָׁם בַּעֲבֵרָה בְּבֵית דִּין, נִשְׁפָּט עַל מַעֲשֵׂה אֶחָד יְחִידִי, לֹא עַל מַהֲלַךְ חַיָּיו הַכְּלָלִי, אִם הוּא נִמְצָא זַכַּאי וְחַף מֵאַשְׁמָה מֵאוֹתָהּ תְּבִיעָה, מַשְׁמַע הַצְדִּיקוּ אֶת דִּינוֹ, אֲזַי הוּא נִקְרָא "צַדִּיק", צַדִּיק בַּדִּין, אַף עַל פִּי שֶׁמַּעֲשָׂיו בַּיּוֹם יוֹם לֹא יַחְשִׁיבוּ אוֹתוֹ לְחָסִיד אֻמּוֹת עוֹלָם, בִּלְשׁוֹן הַמְעָטָה. וְאִם נִמְצָא

חַיָּב בַּדִּין וְהִרְשִׁיעוּ אוֹתוֹ, אֲזַי הוּא נִקְרָא "רָשָׁע", רָשָׁע בַּדִּין, אַף עַל פִּי שֶׁבְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם כֻּלּוֹ בָּעַל מַעֲשִׂים טוֹבִים וַחֲסָדִים. הָרֵי רַב קָדוֹשׁ שֶׁהָיָה בְּמַסַּע שֶׁל תְּרוּמוֹת לִיתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת, וְדִבֵּר בַּטֶּלֶפוֹן בִּנְסִיעָה וְעָבַר בְּאָדֹם, אָז עִם כָּל צִדְקוּתוֹ, הוּא "רָשָׁע בַּדִּין", נִמְצָא אָשֵׁם וּמְשֻׁלָּם. חוֹק זֶה חוֹק.

כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לַמַּלְאָכִים עַל יִשְׁמָעֵאל, כָּרֵגַע הוּא צַדִּיק אוֹ רָשָׁע, הַכַּוָּנָה הַאִם לְפִי דִּין תּוֹרָה נִתֵּן לְהַרְשִׁיעוֹ עַל עֲבֵרָה שֶׁחָיַב בָּהּ מִיתָה אוֹ לֹא? שָׂרָה רָאֲתָה בּוֹ נִצָּנִים לְמַעֲשִׂים רָעִים, חֲשָׁשׁוֹת מְבֻסָּסִים, אֲבָל הַאִם בַּפֹּעַל עָשָׂה עֲבֵרָה שֶׁחַיָּב עָלֶיהָ מִיתָה נָכוֹן לָרֶגַע זֶה? מָה הַשְּׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁרָאֲתָה בּוֹ? הוּא הָיָה לוֹקֵחַ חֵץ וְקֶשֶׁת וְיוֹרֶה סְבִיב יִצְחָק בֵּין הַשְּׁנָתַיִם וְאוֹמֵר שֶׁהוּא מְשַׂחֵק. הוּא שָׁפָךְ דָּמִים בַּפֹּעַל? לֹא! הוּא אוּלַי פֶּרֶא אָדָם וּפוֹטֶנְצִיָאל לִהְיוֹת רָשָׁע מֻרְשָׁע, אֲבָל הַאִם הוּא שָׁפָךְ דָּמִים בַּפֹּעַל? לֹא! אָז הוּא לֹא חַיָּב מִיתָה, כָּרֶגַע נִקְרָא "צַדִּיק".

מִכָּאן נִלְמַד דָּבָר גָּדוֹל עֲבוּרֵנוּ, לֹא מְצַפִּים מֵאִתָּנוּ לַהֲפֹךְ לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים בְּכָל מַעֲשֵׂינוּ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֶלָּא שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת צַדִּיקִים בַּדִּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָז לֹא מְשַׁנֶּה כַּמָּה פִּסְפַּסְנוּ עַד עַכְשָׁו, ה' יִתְבָּרַךְ שׁוֹפֵט אוֹתָנוּ בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּי אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר, כִּי בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמַעֵט מְעַט מִכֹּחוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע בְּכָל יוֹם, שֶׁכֵּן בְּ-40 יוֹם עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹקֵחַ אֶחָד מֵאַרְבָּעִים מִכֹּחוֹ וּשְׁלִיטָתוֹ שֶׁל הַשָּׂטָן, עַד שֶׁמַּשְׁבִּית אוֹתוֹ לַחֲלוּטִין בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.

אִם נִקְפֹּץ עַל הַהִזְדַּמְּנוּת וְנִנַּצֵּל אֶת הַחֹדֶשׁ עַד תֻּמּוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, יֵשׁ כָּאן סָנֶגוֹרְיָה אַדִּירָה עֲבוּרֵנוּ, כִּי אָנוּ אוֹמְרִים

לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "תִּרְאֶה, רַק הִתְחַלְתָּ לְהַחְלִישׁ אֶת יֵצֶר הָרַע וּמִיַּד רָצְנוּ אֵלֶיךָ, אָז הֵיכָן הָיִינוּ בְּ-11 חֹדֶשׁ הָאַחֲרוֹנִים? יֵצֶר הָרַע. עֶבְדָּה, מִיַּד שֶׁחָלַשׁ מְעַט בָּאנוּ אֵלֶיךָ. וּבְחֹדֶשׁ חֶשְׁוָן הַבָּא יִתְכֵּן שֶׁנַּחְזוֹר מְעַט לְסֵדֶר, כִּי אוֹתוֹ יֵצֶר הָרַע שֶׁשָּׁבַת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, צָבַר כֹּחוֹת בַּחַגִּים וְיִסְתָּעֵר עָלֵינוּ בַּחֲזָרָה".

אֲבָל אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַחְלִישׁ אֶת יֵצֶר הָרַע בֶּאֱלוּל וַאֲנַחְנוּ נִשְׁאָרִים בַּבַּיִת, אֵיזֶה תֵּרוּץ יֵשׁ לָנוּ? כְּשֶׁנּוֹתְנִים לָנוּ מַתָּנָה לִזְמַן קָצָר, יֵשׁ לָנוּ אֶת הַכֹּחַ וְצָרִיךְ לְנַצְלָהּ. לְהַשְׁקִיעַ חֹדֶשׁ וּלְהַרְוִיחַ אֶת כָּל הַשָּׁנָה. מִתְנַהֲגִים בְּחֹדֶשׁ זֶה בְּצוּרָה נֶאוֹתָה וּמַרְוִיחִים שְׁנַת חַיִּים שְׁלֵמָה.

מָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בְּחֹדֶשׁ? קוֹדֶם כָּל יֵשׁ אֶת הַסְּלִיחוֹת שֶׁמַּעֲלָתָן גְּבוֹהָה. רַק צָרִיךְ לִזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ לַעֲשׂוֹתָן בְּלֵב שָׁבוּר. בְּיָמֵינוּ הֵן כְּבָר הָפְכוּ לְמוֹפַע מוּזֵיקָלִי, וְכוּחַ מִי שָׁר אֵיזוֹ שׁוּרָה. הָלָכְתִּי עִם חֲבוּרַת צְעִירִים מִתְחַזְּקִים לוֹמַר סְלִיחוֹת בַּכֹּתֶל בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה עִם הַגָּאוֹן הָרַב עוֹבַדְיָה יוֹסֵף זָצוּק"ל. רַחֲבַת הַכֹּתֶל הָיְתָה מָלְאָה וְעַל מָסָךְ עֲנָק הֻקְרְנָה דְּמוּתוֹ שֶׁל הָרַב, כְּמוֹ שְׁאָר הָרַבָּנִים שֶׁאָמְרוּ אֶת הַסְּלִיחוֹת בְּקוֹל בּוֹכֶה וְלֵב נִשְׁבָּר, כְּשֶׁהֵם מְזִילִים דְּמָעוֹת. פָּנָה אֵלַי אֶחָד הַצְּעִירִים וְשָׁאַל לָמָּה הֵם בּוֹכִים? הֵם הוֹרְסִים אֶת כָּל הַכֵּיף שֶׁל הַסְּלִיחוֹת.

הָעִקָּר בְּחֹדֶשׁ זֶה הוּא לְקַבֵּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים. אֵלֶּה יָבִיאוּ לָנוּ שָׁנָה טוֹבָה וְיִזָּרְזוּ אֶת הַגְּאֻלָּה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל. אֵלּוּ הַמִּצְוּוֹת בֵּין אָדָם לַמָּקוֹם וּבֵין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, זֶה הַתִּקּוּן הַנִּדְרָשׁ לִפְנֵי הַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה. הַרְבֵּה שׁוֹאֲלִים הָרֵי בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים הָיוּ אֲנָשִׁים יוֹתֵר צַדִּיקִים מֵאִתָּנוּ, גְּדוֹלִים

בַּתּוֹרָה וּמְעַלִּים בַּחֲסָדִים, וּבְכָל זֹאת לֹא הִגִּיעַ מָשִׁיחַ, אֵיךְ הַדּוֹר שֶׁלָּנוּ יָבִיאוּ?

פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ

יֶשׁ בַּתּוֹרָה דִּין עֶבֶד עִבְרִי, יֶשׁ כָּזֶה שֶׁנִּמְכַּר עַל יְדֵי בֵּית דִּין בְּגִין גְּנֵבָתוֹ בְּתוֹר עֹנֶשׁ לְמַעֲשָׂיו, וְיֵשׁ הַמּוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ בְּשֶׁל מַצָּבוֹ הַכַּלְכָּלִי הַקָּשֶׁה שֶׁנִּקְלַע אֵלָיו (קידושין יד:). הָעֶבֶד עוֹבֵד שֵׁשׁ שָׁנִים וּבַשְּׁבִיעִית נִשְׁלַח לְחָפְשִׁי. אָדָם פּוֹתֵחַ עֵסֶק קָטָן לִרְאִיַּת חֶשְׁבּוֹן, נִכְנַס לְחוֹבוֹת שֶׁל מֵאוֹת אֲלָפֵי שְׁקָלִים, מוֹכֵר עַצְמוֹ לְעֶבֶד וְסוֹגֵר אֶת הַחוֹבוֹת. פִּתְאוֹם הָאָדוֹן לוֹקֵחַ אוֹתוֹ לְשָׂדֶה, תַּחְרֹשׁ! תַּעֲדֹר! הוּא הָיָה רוֹאֶה חֶשְׁבּוֹן, לֹא מַתְאִים לוֹ לִהְיוֹת עֶבֶד, הוּא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּחְרֵר. אֲבָל הוּא חָתַם עַל חוֹזֶה רַב-שְׁנָתִי.

יֶשׁ לוֹ דֶּרֶךְ אַחַת לְהִשְׁתַּחְרֵר לִפְנֵי הַזְּמַן, עַל יְדֵי פִּדְיוֹן. תְּשַׁלֵּם! הוֹצֵאתִי עָלֶיךָ סְכוּם מְסֻיָּם, חֵלֶק אוֹתוֹ עַל פְּנֵי הַתְּקוּפָה, וְשַׁלֵּם אֶת הַחֵלֶק הַיִּחְסִי כְּנֶגֶד הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁאַר לְךָ, וְלֵךְ הַבַּיְתָה! וְאִם אֵין לְךָ כֶּסֶף, הַתּוֹרָה הִתִּירָה לְךָ לְשַׁלֵּם בְּ"שָׁוֶה כֶּסֶף" (שם טז.), אִם שִׁלְמוּ עָלֶיךָ 600 אֶלֶף שֶׁקֶל לְשֵׁשׁ שָׁנִים וְנוֹתְרוּ לְךָ שְׁנָתַיִם, אַתָּה יָכוֹל לְהָבִיא 200 אֶלֶף שֶׁקֶל, וְאַתָּה יָכוֹל גַּם לְהָבִיא בְּצָלִים וְעַגְבָנִיּוֹת בְּשׁוּוִי 200 אֶלֶף שֶׁקֶל. וְאַתָּה יוֹצֵא, אִי אֶפְשָׁר לַעֲצֹר בַּעַדְךָ, לוֹמַר לְךָ "אֲנִי רוֹצֶה כֶּסֶף", תֵּן לוֹ בְּצָלִים וְלֵךְ! וְאִם גַּם בְּצָלִים אֵין לוֹ, אָז הוּא מַמְשִׁיךְ לַעֲבוֹד. כַּמָּה שֶׁהוּא עוֹבֵד יוֹתֵר, נִשְׁאַר פָּחוֹת לְשַׁלֵּם לַפִּדְיוֹן.

הַמָּשִׁיחַ צָרִיךְ לְהַגִּיעַ עַד שְׁנַת 6,000 לִבְרִיאַת הָעוֹלָם. אֶפְשָׁר לְשַׁלֵּם בְּכֶסֶף וּבְשָׁוֶה כֶּסֶף לִפְדּוֹת עַצְמֵנוּ קוֹדֶם לָכֵן. הַכֶּסֶף הוּא הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, הַשָּׁוֶה כֶּסֶף הוּא יְסוּרִים. בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים הָיְתָה הַרְבֵּה תּוֹרָה וְהָיוּ הַרְבֵּה יְסוּרִים וּבְכָל זֹאת לֹא פָּדִינוּ עַצְמֵנוּ, מַדּוּעַ? כִּי הָיִינוּ בִּתְחִלַּת חוֹזֶה הָעַבְדוּת וְהַמְּחִיר

הַכּוֹלֵל הָיָה גָּבוֹהַּ, עַכְשָׁו שֶׁרֹב הַזְּמַן עָבַר, יִתְרַת הַסְּכוּם הִיא קְטַנָּה בְּיוֹתֵר, אֶפְשָׁר לְהַפְּדוֹת בִּפְרוּטוֹת בּוֹדְדוֹת. יֵשׁ הֶבְדֵּל אִם רוֹצִים שֶׁמָּשִׁיחַ יָבוֹא כַּמָּה שָׁנִים בּוֹדְדוֹת לִפְנֵי זְמַנּוֹ לְבֵין שֶׁיָּבוֹא 4,000 שָׁנָה לִפְנֵי זְמַנּוֹ. הַמְּחִיר הוּא אַחֵר.

כְּכָל שֶׁנִּקְבַּע יוֹתֵר עִתִּים לַתּוֹרָה, נִצְבּוֹר יוֹתֵר כֶּסֶף לְשַׁלֵּם. אֲנַחְנוּ מְשַׁלְּמִים כְּרֶגַע בִּשְׁוֵה כֶּסֶף, בִּיסּוּרִים וּבְצָרוֹת רַבּוֹת, כִּי אֲנַחְנוּ לֹא לוֹמְדִים מַסְפִּיק, לֹא צוֹבְרִים כֶּסֶף מַמָּשׁ. הַתּוֹרָה שֶׁמִּתְבַּקֶּשֶׁת מֵאִתָּנוּ אֵינָהּ זוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְרַבִּי מֵאִיר בָּעַל הַנֵּס, אֶלָּא לִלְמֹד בִּתְמִימוּת וּבְשִׂמְחָה עַד הֵיכָן שֶׁיָּדֵינוּ מַשֶּׂגֶת, הֵיכָן שֶׁלִּבֵּנוּ חָפֵץ בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, חוֹק לְיִשְׂרָאֵל, קְצָת תּוֹרָה, קְצָת מִשְׁנָה, קְצָת גְּמָרָא, קְצָת הֲלָכוֹת, וְהִנֵּה פְּרוּטָה מִצְטָרֶפֶת לַחֲבֵרְתָּהּ וְהוּא יָכוֹל לִפְדּוֹת אֶת עַצְמוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ מָשִׁיחַ כְּלָלִי לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מָשִׁיחַ פְּרָטִי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, זוֹ הַגְּאֻלָּה הַפְּרָטִית מֵהַצָּרוֹת הָאִישִׁיּוֹת שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן אָדָם שֶׁלּוֹקֵחַ עַל עַצְמוֹ עֹל תּוֹרָה מֵסִיר מֵעַל עַצְמוֹ עֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ (אבות ג, ה), מוֹרִיד מֵעָלָיו אֶת הַיִּסּוּרִים, יוֹתֵר "כֶּסֶף" וּפַחוֹת "שְׁוֵה כֶּסֶף". לְהָבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה שֶׁלּוֹ עַצְמוֹ הִיא הַרְבֵּה יוֹתֵר קָלָה מְדוּרוֹת קוֹדְמִים, הַמְּחִיר נָמוּךְ יוֹתֵר.

ה' יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּה אוֹתָנוּ לְנַצֵּל אֶת חֹדֶשׁ אֱלוּל לְפִתּוֹחַ דַּף חָדָשׁ, וּלְהָבִיא לַגְּאֻלָּה הַפְּרָטִית וְהַכְּלָלִית בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ

תקון
הכללי

הִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיקִים

הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי בָּאֲמִירַת עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים - תִּקּוּן הַכְּלָלִי, לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ, הַנַּחַל נוֹבֵעַ מָקוֹר חָכְמָה, רַבֵּינוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגֶא, זְכוּתוֹ תָּגֵן עָלֵינוּ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אָמֵן.

לִפְנֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים אוֹמְרִים:

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה, נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ. נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ. כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים.

הֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי. לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ, עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם, בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל.

לְאַחַר אֲמִירַת תְּהִלִּים אוֹמְרִים:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל. וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה. וַיַּעְזְרֵם אֲדֹנָי וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בּוֹ.

טז

מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי חָסִיתִי בָךְ׃ אָמַרְתְּ
לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל עָלֶיךָ׃ לִקְדוֹשִׁים
אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל חֶפְצִי בָם׃ יִרְבּוּ
עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל
אֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שְׂפָתָי׃ יְהוָה מְנָת חֶלְקִי
וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי׃ חֲבָלִים נָפְלוּ לִי
בַּנְּעִמִים אַף נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי׃ אֲבָרֵךְ אֶת יְהוָה
אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי׃ שִׁוִּיתִי
יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל אֶמּוֹט׃ לָכֵן
שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח׃ כִּי
לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת
שָׁחַת׃ תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת
פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח׃

לב

לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃
אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ
רְמִיָּה׃ כִּי הֶחֱרַשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמַי בְּשַׁאֲגָתִי כָּל
הַיּוֹם׃ כִּי יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה׃ חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה

נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה׃ עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ׃ אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצָּרֵנִי רָנֵי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה׃ אַשְׂכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי׃ אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם בַּל קְרוֹב אֵלֶיךָ׃ רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ׃ שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי-לֵב׃

נא

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד׃ אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה׃ יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ וְאַל תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו׃ יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל-מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ׃ אֲנִי אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ׃ אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת וְאָבַד שְׁמוֹ׃ וְאִם בָּא לִרְאוֹת שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ יִקְבָּץ אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר׃ יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל שֹׂנְאָי עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי׃ דְּבַר בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא יוֹסִיף לָקוּם׃ גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב׃ וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי

וַהַקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם׃ בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי׃ וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם׃ בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן׃

מב

לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי קֹרַח׃ כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים׃ צָמְאָה נַפְשִׁי לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים׃ הָיְתָה לִי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃ אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג׃ מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו׃ אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר׃ תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ׃ יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי׃ אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה קֹדֵר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב׃ בְּרֶצַח בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרָי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ׃ מַה

תִּשְׁתּוֹחֲחִי נַפְשִׁי וּמַה תֶּהֱמִי עָלַי הוֹחִילִי
לֵאלֹהִים כִּי עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי׃

נט

לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל
וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ׃ הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי
מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי׃ הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן
וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי׃ כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי
יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא פִשְׁעִי וְלֹא חַטָּאתִי יְהוָה׃ בְּלִי
עָוֹן יָרֻצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה׃ וְאַתָּה
יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד
כָּל הַגּוֹיִם אַל תָּחֹן כָּל בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה׃ יָשׁוּבוּ
לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וְיסוֹבְבוּ עִיר׃ הִנֵּה יַבִּיעוּן
בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי מִי שֹׁמֵעַ׃ וְאַתָּה
יְהוָה תִּשְׂחַק לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל גּוֹיִם׃ עֻזּוֹ אֵלֶיךָ
אֶשְׁמֹרָה כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי׃ אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי
אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָרָי׃ אַל תַּהַרְגֵם פֶּן יִשְׁכְּחוּ עַמִּי
הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי׃ חַטַּאת
פִּימוֹ דְּבַר שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בְגְאוֹנָם וּמֵאָלָה
וּמִכַּחַשׁ יְסֻפָּרוּ׃ כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ
כִּי אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה׃
וְיָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכָּלֶב וְיסוֹבְבוּ עִיר׃ הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם לֹא יִשְׂבְּעוּ וָיָלִינוּ׃ וַאֲנִי אָשִׁיר

עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר לִי: עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז

לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל אֱלֹהִים וְהַאֲזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי לַיְלָה נִגְּרָה וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה אָשִׂיחָה וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: אָחַזְתָּ שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חִשַּׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה עִם לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: הַלְעוֹלָמִים יִזְנַח אֲדֹנָי וְלֹא יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אוֹמֶר לְדֹר וָדֹר: הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: וְהָגִיתִי בְכָל פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה: אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים: אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ: גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה: רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת: זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף חֲצָצֶיךָ

יִתְהַלָּכוּ׃ קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל
רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ׃ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם
רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ׃ נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃

צ

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר׃ בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל
אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל׃ תָּשֵׁב
אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם׃ כִּי אֶלֶף
שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה
בַלָּיְלָה׃ זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף׃
בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ׃ כִּי כָלִינוּ
בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ׃ שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ
עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ׃ כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ
כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ הֶגֶה׃ יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים
שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָם עָמָל
וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה׃ מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ
וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ׃ לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא
לְבַב חָכְמָה׃ שׁוּבָה יְהוָה עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל
עֲבָדֶיךָ׃ שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה
בְּכָל יָמֵינוּ׃ שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ
רָעָה׃ יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם׃

וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

קה

הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו׃ שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו׃ הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה׃ דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד׃ זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיו׃ זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו׃ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו׃ זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר׃ אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק׃ וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃ לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם׃ בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ׃ וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר׃ לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃ אַל תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ׃ וַיִּקְרָא רָעָב עַל הָאָרֶץ כָּל מַטֵּה לֶחֶם שָׁבָר׃ שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף׃ עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ׃ עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ׃ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ׃ שָׂמוֹ אָדוֹן לְבֵיתוֹ

וּמֹשֵׁל בְּכָל קִנְיָנוֹ׃ לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וּזְקֵנָיו
יְחַכֵּם׃ וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ
חָם׃ וַיֶּפֶר אֶת עַמּוֹ מְאֹד וַיַּעֲצִמֵהוּ מִצָּרָיו׃ הָפַךְ
לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו׃ שָׁלַח מֹשֶׁה
עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ׃ שָׂמוּ בָם דִּבְרֵי
אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם׃ שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחְשִׁךְ
וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרוֹ׃ הָפַךְ אֶת מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת
אֶת דְּגָתָם׃ שָׁרַץ אַרְצָם צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי
מַלְכֵיהֶם׃ אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב כִּנִּים בְּכָל גְּבוּלָם׃ נָתַן
גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם׃ וַיַּךְ גַּפְנָם
וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם׃ אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה
וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר׃ וַיֹּאכַל כָּל עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל
פְּרִי אַדְמָתָם׃ וַיַּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל
אוֹנָם׃ וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו
כּוֹשֵׁל׃ שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי נָפַל פַּחְדָּם
עֲלֵיהֶם׃ פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה׃
שָׁאַל וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם׃ פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מָיִם הָלְכוּ בַּצִּיּוֹת נָהָר׃ כִּי זָכַר אֶת דְּבַר
קָדְשׁוֹ אֶת אַבְרָהָם עַבְדּוֹ׃ וַיּוֹצִא עַמּוֹ בְשָׂשׂוֹן
בְּרִנָּה אֶת בְּחִירָיו׃ וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל
לְאֻמִּים יִירָשׁוּ׃ בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו
יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ׃

קלז

עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן׃ עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ כִּנֹּרוֹתֵינוּ׃ כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי שִׁיר וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן׃ אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר׃ אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי׃ תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי׃ זְכֹר יְהוָה לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃ בַּת בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם לָךְ אֶת-גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ׃ אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת עֹלָלַיִךְ אֶל הַסָּלַע׃

קנ

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ׃ הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ׃ הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר׃ הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב׃ הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃ כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ׃

תְּפִלָּה קְצָרָה לְאָמְרָהּ אַחַר אֲמִירַת תִּקּוּן הַכְּלָלִי

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם עִלַּת הָעִלּוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת אַנְתְּ לְעֵלָּא לְעֵלָּא מִן כֹּלָּא וְלֵית לְעֵלָּא מִנָּךְ דְּלֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בָּךְ כְּלָל. וּלְךָ - דּוֹמְיָה תְּהִלָּה, וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה. אוֹתְךָ אֶדְרֹשׁ אוֹתְךָ אֲבַקֵּשׁ שֶׁתַּחְתֵּר חֲתִירָה דֶּרֶךְ כְּבוֹשָׁה מֵאִתְּךָ דֶּרֶךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת עַד הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת שֶׁלִּי בַּמָּקוֹם שֶׁאֲנִי עוֹמֵד, כְּפִי אֲשֶׁר נִגְלֶה לְךָ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת. וּבַדֶּרֶךְ וְנָתִיב הַזֶּה תָּאִיר עָלַי אוֹרְךָ לְהַחֲזִירֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת כְּפִי רְצוֹנְךָ בֶּאֱמֶת, כְּפִי רְצוֹן מִבְחַר הַבְּרוּאִים, לִבְלִי לַחְשֹׁב בְּמַחֲשַׁבְתִּי שׁוּם מַחֲשֶׁבֶת חוּץ וְשׁוּם מַחֲשָׁבָה וּבִלְבוּל שֶׁהוּא נֶגֶד רְצוֹנֶךָ. רַק לְדַבֵּק בְּמַחֲשָׁבוֹת זַכּוֹת צַחוֹת וּקְדוֹשׁוֹת בַּעֲבוֹדָתְךָ בֶּאֱמֶת, בְּהַשָּׂגָתְךָ וּבְתוֹרָתֶךָ. הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ וְתַן לִי לֵב טָהוֹר לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת. וּמִמְּצוּלוֹת יָם תּוֹצִיאֵנִי לְאוֹר גָּדוֹל חִישׁ קַל מְהֵרָה תְּשׁוּעַת אֲדֹנָי כְּהֶרֶף עַיִן לְאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים כָּל יְמֵי חַיּוֹתִי עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְאֶזְכֶּה לְחַדֵּשׁ נְעוּרֵי הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בַּחֹשֶׁךְ לְהַחֲזִירָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וְתִהְיֶה יְצִיאָתִי מִן הָעוֹלָם כִּבְיאָתִי בְּלֹא חֵטְא. וְאֶזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם אֲדֹנָי וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד. אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד.